

Holy Bible

Aionian Edition®

Ut-Ma'in Bible

Fakia Bible

AionianBible.org

The world's first Holy Bible untranslation

100% free to copy and print

also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Ut-Ma'in Bible

Fakia Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

SIL Nigeria, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Ut-Ma'in at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ur-Takun	11
Esta	52
Yunana	59

NEW TESTAMENT

Matiyu	63
Pama-u	89
Roma-ne	118
Garatiya-ne	132
Afisa-ne	137
Firipi-ne	142
1 Timoti	146
2 Timoti	150
Hyan-u	153

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Da-ü Yawe u-Rü buze Adamu e Hawa dügü me tak-ü Idin, se wa wü' ekên a-tomü wa i na
foge keröbin ur-'e ur-kot u-van ne yü o m-re sha-mü u-ra m-baküt ne, ü gas-ü u-döm e nom
ur-'e ü fun-yü cwadu be-dü te-yü ur-fat.*

Ur-Takun 3:24

Ur-Takun

1 Ur-takun, Ru-u nomug dom u-ru, u-dak-ne. **2** U da-u o dak-u zatte uka ut-senusse da, tumsu o zatte okon da, cwum-u takuste shu-u radu m-bu, tumsu Yar-u u-Ru o ut-riig u-dom m-bu. **3** Se Ru-u zu, “Yage u zun-mu rwuun.” Se zun-mu mok. **4** Se Ru-u hog ur-zwar u zun-mu mok-te. Se wa ke m-zun dugu u-cwum. **5** Ru-u fog m-zun “U-ho.” Tumsu wa fog u-cwum “M-gyup.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun. De o ho-du ur-takun. **6** Se Ru-u zu, “Yage huk-du shu'ut du do'e u ke-du bu-mu o dom u bu-mu o ta u-dak-ne, tumsu yage de ke m-bu u-yur.” **7** Ru-u nom ur-huk de keet-ut m-bu mu ooge dom-u huk-du u-ru u bu-mu ooge u-ta ur-huk ne. Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **8** Ru-u fog huk-ur re, “Huk-du dom u-ru.” U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du u-yurumse. **9** Se Ru-u zu, “Yage bu-mu ooge ta-u huk-du dom u-ru mo karug ur-be ur-gan, tumsu yage u dak-u u-gagun rwuun.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **10** Ru-u fog gas-u ooge u-gagun “u-dak.” Tumsu bu-mu karge ur-be ur-gan wa fog mo “M-sa.” Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **11** Se Ru-u zu, “Yage dak-u apun go-tu ut-kuwut us-te ne su mut e ut-ya u go ne u-me to. Koyuhe uka du wa go-de.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **12** Iya o hen dak-u apun go-tu ut-kuwut tu mat-du go koyuhe uka go-ur wa otte u us-te ne su mut e ut-ya u go ne me. Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **13** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o u ho-du u-tuturse. **14** Se Ru-u zu, “Yage zun-mu shu'ut u huk-du dom u-ru u ke u-ho u m-gyup ne, tumsu yage to shu'ut us-nap su kose-du u-da, ut-ho ne, tumsu us-hak ne. **15** Tumsu yage to shu'ut uka m-zun u huk-du dom u-ru u ya' m-zun u-dom u-dak.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **16** Ru-u nong zun-m yat-mo m-yur, zun-m yat-mo mo nom faruk-du u-ho tumsu zunun-m rek-mo nom faruk-du m-gyup. Tumsu wa nom reger. **17** Ru-u sak ur-ho, u-pyaat u reger ne u-dom u-ru, remu e ye'et m-zun u-dak, **18** remu e nom-ut faruk-du u-ho m-gyup ne, tumsu u ke m-zun dugu u-cwum. Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **19** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de ooge ho-du u-nasurse. **20** Se Ru-u zu, “Yage u bu-mu rwuutun nom ur-fat u shi m-bu, tumsu u no ne u yune ut-kap u dom huk-du u-ru.” **21** Iya o Ru-u nomte nom-u ur-fat

i-yate m-sa, tumsu koyuhe nom ur-fat ne tu ooge m-yu u-me m-bu, kowan u du wa go-de, tumsu u koyuhe no yu ut-kap ne kowan u du wa gode. Se Ru-u hyen nom-u wa nome o u so-o. **22** Se Ru-u wa'-u to nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag no sur u-tat no shi m-sa, tumsu yage no e sur u-tat e shi u-dak.” **23** U da-u o na kume m-rim tumsu na kum ur-wun, de o ho-du u-tanurse. **24** Ru-u zu, “Yage dak-u rwutun ko-uyan go-du nom-tu ur-fat tu ooge ut-kurup kowan udu wa go-de, bisa-tu u-bu u nom ur-fat ne u i ooge ut-kurup ne u-dom u-dak u bisa-tu ur-dog ne u ko-uyan nom-u ur-fat ne.” Iya o nomte uka Ru-u zutte. **25** Iya o Ru-u nomte bisa-tu u-dak ut-beet ko-uyan nom ur-fat beet koyuhe uka du wa go-de. Wa nomug bisa-tu u-bu u nom ur-fat ne u i ut-kurup beet u-dak koyuhe udu ya go-de. Se Ru-u hyen nom-u wa nome nong u so-o. **26** Se Ru-u zu, “Yage it nom net wu otte u-ryun u sha-m in. Yage e nom ur-faruk u dom-u jan m-bu, u dom-u no ne, tumsu u dom-u bisa-tu u-bu ne, tumsu dak u-beet ne, tumsu nom-u ur-fat ne beet i o ut-kurup u u-dak u-beet.” **27** I ya-o Ru-u nom-te net u-me sha-m wa, u-me sha-mu Ru-u o, Ru-u nom-te net, campa u neta Ru-u nom e. **28** Se Ru-u wa'-u un nu-u so-o wa zu, “Deen no mat yaag, yage e nom u-tat, e shi u-dak u-beet tumsu e nom faruk-du o. E nom faruk-du jan-u me m-sa, tumsu u dom-u no ne i dom-u u-ru, tumsu u dom-u ko-uyan nom-u ur-fat u o u-dom u-dak.” **29** Se Ru-u zu, “Um yaag no ko-uyan go-du ku-u o u-beet u mut e yaag u-dak u-beet tumsu u ko-uyan go-yu u-te yu otte ut-ya u go ne u-me ya. To shu'ut nom-tu ut-re no. **30** Um yaag ut-ran ut-gwa ne ut-beet to u shu'ut nom ut-re udu ko-uyan bisa-o u o u-dak, ko-uyan no-ya u-dom u-ru, tumsu koyuhe nom-yu ur-fat ya yu o ut-kurup u-dak, u nom-u o ur-fat ne u-beet.” Tumsu iya o nomte uka Ru-u zutte. **31** Se Ru-u hyen nom-u wa nome u-beet, o nomug u so-o sok. Se na kum ur-wun tumsu na kum m-rim, de o ho-du ut-shishin.

2 Iya-o Ru-u taaste nom-du dom u-ru u-dak-ne, u nom-tu o me ne ut-beet. **2** Kanda ho-du ur-ta'er u, Ru-u taaste nom-du ank-mu wa ooge ut-nom u-beet; se wa hure dugu ank-m wa u ho-du ur-ta'er. **3** Se Ru-u wa'-u ho-du ur-ta'er nu-u so-o, wa muut de ho-du u-hen. Ru-u nong iya remu zu u ho-ur re wa hure dugu ank-mu wa nome m-beet. **4** Tun-to to ooge ogur-tu dom u-ru u u-dak-ne da na tase nom-du to. Da Yawe u-Ru nome u-dak u dom u-ru ne, **5** tumsu gwa-tu zaar tu apne u-dak da. Tumsu kuw-ut tu zaar tu rwune u-

dak da, remu zu Yawe Ru-u wa'ag yu-u rob da uro, tumsu net zaar wu de u kuw ur-tom ne u-dak da. 6 Sedi rap-ut u rwuun dugu u-dak, o must u-dak u-beet. 7 Se Yawe u-Ru nom net u rwab-tu u-dak. Wa fur myamu ur-fat u swa-du net, se net kum ur-fat. 8 Yawe u-Ru zongte u-tak, u dekun be-de du na foge Idin, gas-u ho-du rwutun. Kuna wa cinte net-u wa nome. 9 Yawe u-Ru wa'ag ko-uyan go-du u-te ya u apun kun, te-su o zarru m-hyan ne tumsu u zarru ut-re ne. Te-yu ur-fat oro tek-u tak-u o. U te-yu wadu net-ne u nap-mu nom-u so-o u nom-u yo-o ne. 10 Gi-yu yu'e u-tak m-bu ya jagun dugu Idin, dugu kun ya mot m-te us-gi us-nas. 11 Dim-du gi-yu ur-takun na zu ya Pison. Gi-u ya gupe m-nar gas-u dak-u Havira u-beet, be-du otte kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro. 12 Kwam-tu shik tu dak-u Havira to zatte ur-waak u okon nom-o ne u de naasu o da. Tumsu un otte dap-mu wus u-hakun, u ta'ar-ut rim-to ne tu shik sok. 13 Dim-du gi-yu u-yurumse na zu ya Gihon, gi-u ya gup m-nar u gas-u dak-u Kus u-beet. 14 Dim-du gi-yu u-tuturse Tigris, jamu gi-u ya gup u gas-u u-dom u gur-u Asur. Dim-du gi-yu u-nasurse na zu ya Yupireti. 15 Yawe u-Ru wu net u-me u-tak u Idin, remu net-u nom-ut tom-du o tumsu wa gwat o. 16 Se Yawe u-Ru nomu net-u wa ut-him, "Bo keru re-du yaa-tu us-te us-beet su o u-tak, 17 sedi A-bo re yaa-tu te-yu nap-mu nom-ut so-to u tu yo-to ne da, remu zu ho-du bo re yaa-tu te-u ya bo de m-mar za u-sakna." 18 Se Yawe u-Ru zu, "Nong ur-zwar u net u shu'ut wa u-gan da. Yage um nomu wa, wa-ur-sege wu o hon-hon u wun ne." 19 Dugu u-dak Yawe u-Ru nomte ko-uyan go-du ut-bisa u no ne. Wa hatun e udu net wa te'e e ut-dim, tumsu ko-uyan dim-de wa fogle bisa-ut to u no ne, de shu'ute dim-ur wa. 20 Adamu te'e bisa-ut to u no ne u bisa-tu ur-dog ut-beet ut-dim. Ko ba shu'ute iya Adamu zatte wa-ur-sege hon-hon u wa ne da. 21 Se Yawe u-Ru wu roog-m yat-mo ship net-u wa. Da-u wa o tek m-roog, Ru-u for shar-yu u-gas u-gan yu net-u wa, se wa zwape be-ur re du wa forte shar-yu u-gas u ap-mu u-war. 22 Iya o Yawe u-Ru kubte shar-yu u-gas yu wa fare dugu-du net-u wa, wa nom neta. Se wa haatun neta-u ya udu net-u wa. 23 Se net-u wa zu, "M-vaste! Sham-m ri ya, shar-ya yu rwune dugu shar-ut ri, Tumsu ap-m wa dugu ap-m ri. Na de fag-du wa 'Neta,' remu zu, Ru-o rwutun neta dugu war-u net." 24 Remu iya, campa de yagu uso-u wa u ino-u wa ne, wa dap neta wa, e

shu'ute u-war u-gan. 25 Net-u wa e neta wa ne beet e o ut-so, sedi e hok m-'e da.

3 Fa-yu zek ko-uyan bisa-tu Yawe u-Ru nome us-ver. Se fa-yu zu neta, "iKo Ru-u zuug A no re u tek-u yaa-tu ko-uyan te ya yu o me tak-u Idin da?" 2 Se neta zu u-fa, "Ru-u zuug it u kere re-du yaatu us-te su ooge u-tak, 3 Sedi Ru-u zuug, 'A no jarun no re yaa-tu te-u ya yu ooge u-tek u-tak da, tumsu A no tam ya da, taas no mar da.'" 4 Tumsu fa-yu zu neta, "Iya o da, no za m-mar da. 5 Ru-u zuug iya remu zu wa nak uzu a no reye is-u no de ut-upus, no shu'ut uka u-Ru, no nap nom-ut so-to u tu yo-to ne." 6 Da-u neta-yu hyane uzu yaatu u-te o so-to udu ut-re, tumsu otte zarru m-hyan, ut-nom ur-zwar remu ya-du m-nap; se wa ku wa re. Wa yaase tokon udu campa wa, wu ooge ur-kot u wa ne, se wa re. 7 Za rem se is-u un beet u-pus un nup uzu so-to un oye. Se e saan rantu u-te yu mte ut-ya yu na foge te-yu u-rumba. 8 Da-u rim-mu tore se e hog ram-us Yawe u-Ru u-tak. Net-u wa e neta wa e puk te-su u-tak, taas u Ru-u hyan e da. 9 Se Yawe u-Ru fog net-u wa uzu, "iHe bo otte?" 10 Se wa zu, "Um hok ram-us ro u-tak, sedi um hok u-gyer, remu zu so-de um oye, se um puk." 11 Yawe u-Ru zu, "iWana waru bo uzu so-de bo oye? iKo bo re m-re yaatu u-te tu um zu a-bo re da?" 12 Se net-u wa zu, "Neta wa wu bo ya me wa ya' me yaatu te-u ya, tumsu um re." 13 Se u-Ru Yawe zu neta-u ya, "iYan-o bo nome inya?" Se neta-u ya zu, "Fa-ya engusse me se um re." 14 Se Yawe u-Ru zu u-fa, Remu zu bo engusse neta, Um wa'agu bo nu-u yo-o bo o do'e ut-dor u war ro u-me bisa-tu u-bu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet. Bo de ut-fuk ut-men tumsu huug-mo de shu'utu nom ut-re ro u yuur-ur ro ur-beet. 15 Me wa'-u yu-ur yo-de u tek-u ko-ur ro u du neta-u ya ne, ko-ur neta tumsu u ko-ur ro ne, Wa jangu hi-ur ro tumsu hen bo de ket-du dukunte-ut e. 16 Se Ru-u zu neta, "Me swuru bo swadu ur-kob udu ur-mat, u tek-u swadu ur-kob de bo dote mat-du yaag-u ro, Cwan-ut ro do'e ut-shu'ut remu campa ro, sedi wa de ut-shu'ut yu-Yat-ya ro." 17 Wa zu Adamu, "Remu bo erte cwar-yu neta ro, bo re yaatu te-u ya, 'yu um zu bo a-bo re da,' 'Um wa'agu u-dak nu-u yo-o remu ro, se bo nong m-ank sok mu swadu ur-kob kanda bo kum nom ut-re u bo de ut-re, u yu-ur ro ur-beet. 18 Dak-u do'e apun-du us-hir m-baat ne remu ro, u same us-gwa ne su na-su ut-kuwut. 19 Us-hund se bo dote re-du nom ut-

re, M-te ho-du bo do'e m-mar tumsu bo de mu-du u-dak, remu zu dugu me u-dak o bo rwune. Bo rwab-to tumsu bo de ut-barum ut-rwab." 20 Net-u wa fog dim-du neta wa Hawa, remu zu wa oye ino-u ut-net ut-beet tu o ur-fat. 21 Se Yawe u-Ru nomu Adamu e neta wa ut-kus u ka-tu ut-bisa tumsu wa takus so-ut un. 22 Se Yawe u-Ru zu hi-ur wa, "Gwat u da-o net shu'ute us-gan u in ne, wa otte nap-mu nom-u so-o u yo-o ne. Na zaaru yage wun u jakus u-kom u wa ka yaatu te-yu ur-fat, taas wa re, u wa nom ur-yu m-mommo da." 23 Remu iya Yawe u-Ru wa yanug Adamu e Hawa dugu tak-u Idin, remu zu Adamu nom-ut ur-tom u dak-u Ru-u nom-tu wa. 24 Da-u Yawe u-Ru buze Adamu e Hawa dugu me tak-u Idin, se wa wu' eken a-tomu wa i na foge kerobin ur-'e ur-kot u-van ne yu o m-re sham u-ra m-bakut ne, u gas-u u-dom e nom ur-'e u fun-yu cwadu be-du te-yu ur-fat.

4 Adamu roogte u neta wa ne Hawa, wa nom ut-men, wa mut Kayinu. Hawa zu, "Um kwumug ya-du ur-campa, remu sege-ur Yawe." 2 Hawa mut tumsu huno-u wa, wa te'e wa ur-dim Habira. Habira shu'ut wa-gwat-du ban-du ut-bisa, Kayinu shu'ut wa-ur-tom. 3 U tek-u da-u o Kayinu haatun nya-u nom-tu ur-tomu wa u du Yawe. 4 Tumsu Habira haatun mat-tu ur-takun u tek-u ban-du bisa-ut wa tu seme, Yawe kub nya-u Habira, Habira kum hyu-m pus-mo u nya-u wa haatun. 5 Sedi Yawe onkte Kayinu u nya-u wa nome ne da, se Kayinu hog us-ryab sok, wa naas u-shu. 6 Kuna Yawe zutte Kayinu, "iYan-o wa'e jab-u ro nuut? iYan-o wa'e bo naaste u-shu? 7 Me kabu nya-u ro, a-bo nome nom-tu u-hon-hon. Ba'as-tu ya ur-'e u bon-du is, a-bo gugme nom-du nom-tu u-hon-hon; to o ut-sa to ship bo. Se bo zek beb-du to." 8 U tek-u da-u o Kayinu zu du-fade wa Habira, "Haane in cwa ur-dog." Da-u e o ur-dog, Kayinu kut du-fade wa Habira se wa ho wa. 9 Da-u waase, Yawe zu Kayinu, "iDu-fade ro Habira yu?" Wa shus wa zu, "Um nak da! iMe wa o wa-gwat-du du-fade ri?" 10 Yawe zu, "iYan o bo nome inya? Hyu-mu du-fade ro nong us-kan dugu u-dak u haan udu ri! 11 U da-o, bo o nu-u yo-o ne tumsu um de buz-du bo dugu u-dak, u upse u-nu o so hyu-mu du-fade ro dugu kom-ut ro. 12 Da-u bo nome ur-tom bo za kwum-du nom-tu ur-tom da, bo de ut-shu'ut wa-za ur-hure wa riig-tu m-zan u-dak." 13 Se Kayinu zu Yawe, "kwup-du us-rem ri, zek beb-ur ri. 14 Bo yanug me dugu u-dak, tumsu dugu shu ro, tumsu

um de ut-shu'ut wa-za ur-hure u riig-tu m-zan u-dak. Tumsu kowana hyane me wa de ho-du me." 15 Tumsu Yawe zu wun, "Iya-o da! Kowana ho bo, um de top-u bo ur-mag u-uso u-ta'er." Se Yawe wa-'u Kayinu us-nap su ut-him remu uzu kowana hyanu wa, wa za ho wa da. 16 Kayinu yune wa aruk dugu-du Yawe, wa do'e wa shu'ut u dak-u Nod, u-dom u Idin ne. 17 Kayinu roog u neta wa ne, wa nom ut-men se wa mut Enok. U da-u o Kayinu o ma-du okon bo-o, se wa te'e bo-u o dim-du zwar-u wa Enok. 18 Enok otte zwar wu na foge Irad, tumsu Irad wa mate Mehujayer, tumsu Mehujayer wa mate Metushayer, tumsu Metushayer wa mate Ramek. 19 Ramek gaag neta-ne yur, wa ur-takun na zu wa Ada, wa-u-yurumse na zu wa Zira. 20 Ada wa mate Jabar, wuna o net ur-takun wu heese gwat-du ut-bisa tumsu wa yi ut-rimpa. 21 Dim-du or-u wun wa na zuye Jubar, wuna o takun-du a os-du u-moro ur-tukkurma ne. 22 Zira wu oye neta u-yurumse, wa mate Tubar-Kayinu wa shu'ute wu tak-ne m-ank u kwam-tu bu-mu u-dak tu shik tu nom-du tokon nom-to ne. Huno-u wa-neta Tubar-Kayinu dim-ur wa Naama. 23 Dekun ho-de Ramek zu neta-ut wa, "Ada e Zira, ganun ut-to udu-ri, neta-ut Ramek, hogon nom-u um de waru no. Um hoog wa-'u zwar, Remu zu wa zwargun me tumsu wa honse me. 24 A mune uzu na ya'u wu hoye Kayinu ur-kob u-so u-ta'er, kowana ho me, wa de swadu ur-kob u-so ut-shik ut-tut u op-u ta'er." 25 Adamu roog u neta wa ne tumsu. Hawa nom ut-men, wa sur m-mat ya-du ur-campa. Hawa te'e wa ur-dim Set. Wa zu, "Ru-u yaag me dekun ya-du ur-campa de u swas-m Habira wu Kayinu hoye." 26 Da-u Set rogeme wa kum zwar wu na zuye Enosh. U da-u o net-tu heese nomu dim-ur Yawe ut-huuk.

5 Tun-to o dim-tu ya'ag-u ko-ur Adamu. Da-u Ru-u nome net, wa nom wa uka sha-m wa. 2 Wa nomug campu u neta-ne, se wa wa-'u e nu-u so-o. Da-u wa nomu un, wa foge "ut-net." 3 Da-u Adamu nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ur-shik u op, wa kum zwar wu otte sha-m wa, u-me ryun-u wa u sha-m wa; tumsu wa te'e wa ur-dim Set. 4 Ba Adamu mate Set, Adamu nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas u tek-u hak-su ut-kok ut-nas wa kum eken ya'ag-u campu-ne u yaat ut-gwup-ne. 5 Adamu nong ur-yu us-hak ut-kok ut-jwuur ur-shik u op se wa murus. 6 Da-u Set nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tan us-tan, wa mut Enosh. 7 Tumsu ba wa mate Enosh, Set sur m-nom ur-yu us-hak ut-kok ut-

eer us-ta'er u tek-u hak-su ut-kok ut-nas us-ta'er wa sur m-mat eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 8 Hak-su Set nome se o us-hak ut-kok ut-jwuur u op us-yur, se wa murus. 9 Da-u Enosh nome ur-yu us-hak ut-shik ut-nas u-op, wa mut zwar wu na zuye Kenan. 10 Tumsu ba wa mate Kenan, Enosh sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u op ut-tan u tek-u hak-su ut-kok us-nas u op us-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 11 Hak-us Enosh su wa nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-nas u op us-tan, wa murus. 12 Da-u Kenan nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut u op wa mut Mahararer. 13 Ba wa mate Mahararer, Kenan sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u ut-shik ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 14 Hak-su Kenan nome se o ut-kok ut-jwuur u us-op se wa murus. 15 Da-u Mahararer nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut us-tan wa mut Jared. 16 Ba Mahararer mate Jared, wa sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer ur-shik-u op u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u ur-shik-u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 17 Hak-su Mahararer nome se o ut-kok ut-eer u ut-shik ut-nas u op us-tan, se wa murus. 18 Da-u Jared nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-tut us-yur, wa mut Enok. 19 Tumsu ba Jared mate Enok, wa sur m-nom us-hak ut-kok ut-eer u tek-u hak-su ut-nas wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 20 Hak-us Jared su wa nome se o ut-kok ut-jwuur ut-shik ut-tut us-yur, se wa murus. 21 Da-u Enok nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut us-tan wa mut Metusera. 22 Tumsu ba wa mate Metusera, Enok nom us-hak ut-kok ut-tut, wa nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, tumsu wa sur m-mat eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 23 Hak-su Enok nome se o ut-kok ut-tut ut-shik ut-tut us-tan. 24 Enok nong m-ha ur-kot u-Ru-ne, se Ru-u kub wun, wa umus wun m-da u-ru. 25 Da-u Metusera nome ur-yu us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-ta'er, se wa mut Ramek. 26 Tumsu ba wa mate Ramek, Metusera sur m-nom us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-nas ut-yur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 27 Hak-su Metusera nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-jwuur ut-shik ut-tut us-jwuur, se wa murus. 28 Da-u Ramek nome us-hak u-kok u-gan ut-shik ut-nas us-yur, se wa mut ya-du ur-campa. 29 Ramek te'e wa ur-dim Nuhu, wa zu, "Yage unwa hatun it rus-du jab dugu pama-u swadu ur-kob-u it u

remu ank-mu ut-kom mu it ne u dak-u Yawe wa'e nu-u yo-o." 30 Ba Ramek mate Nuhu, Ramek nom us-hak ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan, u tek-u hak-su ut-kok ut-tan ut-shik ut-nas u op us-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 31 Hak-su Ramek nome us-beet se o us-hak ut-kok ut-ta'er ut-shik ut-tut u op-us ta'er, se wa murus. 32 Ba Nuhu nome us-hak ut-kok ut-tan, se wa mut Shem, Ham, u Japet ne.

6 Se net-ne heese ut-nom u-tat u-dak, tumsu na matu un ya-ut-gwup. 2 Se tokon yar-tu m-mya tu dom u-ru hyen ya-ut-gwup ut-net o so-ye sok, tumsu un gaan ya-ut-gwup i he un u jab. 3 Yawe zu, "Yar-u ri zaru ut-shu'ut u-me net m-mommo da, remu zu war-tu m-mar to un otte. Sedi u ane u-shu, hak-us wa zaar ut-zeg u-kok u-gan ur-shik." 4 U da-u o, tumsu da tase, tokon net-to oro beb-ne i na zuye "Nepirim." E o ur-yu u-dak, da-u tokon yar-tu m-mya tu dom u-ru rooge u ya'at ut-gwup u net-ne, se e matu e yaag. E shu'ute campa-ne tumsu beb-ne i na o m-hog u e ne i da-u dim. 5 Se Yawe hyen jab-u yo-o net nong u-tat u-dak, dorog-su jab-u wa us-beet okon zarra se nom-ut yo-to u-da u-beet. 6 Yawe nom namu jab sok u wa nomte net u-dak, tumsu wa shi u remu jab. 7 Se Yawe zu, "Me hastu ut-net ut-beet tu um nome, dugu me u-dak, net-ne, ut-bisa ne u nom-tu ooge ut-kurup ne, u no ne e o ut-riig u-dom u-ru, remu jab naag me um nom-tu e." 8 Sedi Nuhu kwumug hyu-m pusmo udu Yawe. 9 Tun-to ooge ogor-tu ko-ur Nuhu. Nuhu net-u gyer u-Ru wa, wa zatte ur-pyap u net-tu da-u wa da. Tumsu wa nong m-ha ur-kot u-Ru-ne. 10 Nuhu mak-ut ya'ag-u campa-ne tut: Shem u Ham u Japet ne. 11 Sedi Ru-u hyen uzu net-tu u-dak u naag tumsu o shug u yunus-du jab ne. 12 Ru-u hyen uka dak-u nuute, net-tu u-dak ut-beet e naag u yuur e. 13 Ru-u zu Nuhu, "Um nong us-dorog uzu me horussu ut-net ut-beet, remu zu un shuuste u-dak u jab-us yo-se ne. Iya o hen, um de horussu un beet u-dak-ne! 14 De'e bo nomu hi-ur ro u-hat u ut-bak tu te-yu u-jarin. Bo nom ut-kur tumsu bo rake o dap-mu u-te, u-do ne. 15 Ka bo dote u nom-du hat-u ya: wur-mu hat-u ya dote ut-shu'ut us-na ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur op, bo nom m-huk us-na ut-shik ut-tut u op us-tan, tumsu ja-mu shu'ut us-na ut-shik ut-yur u us-tan. 16 Bo nomu hat-u ya ur-byam, bo yage u-na u-gan ur-mot dugu dom. Se bo nom u-is u-me gas-yu u-hat. Bo nom ya ut-kur ut-tut ko-u-he dom-u oru wa. 17 Gwat!

Um do'e tage du u-dak u bu-mu do'e re-du u-dak, mu do'e horusse nom-tu ur-fat ut-beet tu us-vu'e. Ko-uyan u-dak o do'e ut-mar. 18 Sedi um de estedu us-rem ri u bo ne, tumsu bo de cwadu u-hat, bo u ya'ag-u ro ne u neta ro ne u neta-tu ya'ag-u ro ne ur-kot u bo ne. 19 Tumsu um o ut-sa um guu koyuhe go-tu nom-tu na nome ut-beet. Remu iya se bo haatun yur u-me nom-tu ur-fat ut-beet, u-so u u-gob ne u nomu ooge ut-kurup ne u-dak, u-me u-hat ur-kot u bo ne, ko e ut-kwus ur-fat. 20 Kab yur u tek-u go-tu koyuhe bisa ya m-cwa u-me u-hat u-so u u-gob ne tumsu koyuhe no ya ne, ko e ut-kwus ur-fat. 21 Bo do'e u kab-du go-du nom-tu ut-re u do'e koru bo ut-beet u net-tu u-bu ro ne u nom-tu ur-fat ne ut-beet." 22 Nuhu nom ko-uyan uka Ru-u zutte wa nom u-beet.

7 Se Yawe zu Nuhu, "Cwa u-hat, bo u bu-u ro ne beet, remu zu um hyanug bo wa jab-u so-o wa u-me net-tu uno da-o. 2 Bisa-tu u-hen ut-beet, kab kag ta'er u so ne ta'er dugu koduhe go-de. Bisa-tu za u-hen ut-beet, kab u-kag u-gan u so ne u-gan dugu koduhe go-de. 3 Go-tu no ut-beet, kab kag ta'er u rob ne ta'er, u remu go-ut e reet u-shu ur-yu ne da-u bu-mu re-du u-dak arke. 4 Kwukus m-roog ut-ta'er dugu da-o, um do'e kasnu u-yu u re-du u-dak ut-ho ut-shik ut-yur m-gyep ne ut-ho ut-shik ut-yur, har se um haste nom-tu ur-fat tu um nome u-dak u-beet." 5 Se Nuhu nom ko-uyan uka Yawe zutte wa nom. 6 U da-u o Nuhu oog us-hak ut-kok ut-shishin da-u bu-mu takse u-dak. 7 Tumsu Nuhu, u ya'ag-u wane, u neta wa ne, u neta-tu ya'ag-u wa ne, e to u-hat remu e poste bu-mu do'e re-du u-dak. 8 U dame ya-ubu Nuhu ne, bisa-tu to u-me u-hat: ut-bisa ut-go ut-go tu u-hen u tu za u-hen ne, u go-tu no ne u nomu hog ne i o ut-riig u-dak. E to u-hat u-so u u-gob ne yur yur ka Ru-u zutte Nuhu. 10 Da-u roog-mu ut-ta'er nome, se bu-mu re-du u-dak haan mo takus u-dak. 11 Da-u Nuhu o us-hak ut-kok ut-shishin, u ho-du op ut-ta'er u pyat-yu u-yur, bu-mu ta u-dak mo bokon dugu me u-dak, na nom yu-u ut-turum sok dugu dom u-ru. 12 Yu-u re u-shu ur-rob ne m-te ut-ho ut-shik ut-yur u m-gyup ne. 13 U gandi ho-ur re de Nuhu to u-hat, ur-kot u ya'ag-u wa ne Shem, Ham, u Japet ne, ur-kot u neta wa ne u neta-tu ya'ag-u wa ne tut. 14 Un to u-hat u ko-uyan go-du ut-bisa tu u-bu, u ko-uyan bisa-tu ur-dog ne tu o ut-riig u-dak kowan u du wa gode, u ko-uyan bisa-tu ut-kurup ne ur-kot, u no ne ut-go ut-go. 15 Nom ur-fat i

ko-uyan go-de e haan udu Nuhu u-kag u-so ne e to u-hat. 16 Campa u neta-ne u go-tu ut-bisa ne ut-beet e to u-hat uka Ru-u zutte Nuhu. Se Yawe tage u-is yu u-hat u-dim. 17 M-roog ut-shik ut-yur na o u rob-du u-yu u-dak, bu-mu hu swurun, mo hu jak-su u-hat dugu u-dak m-da u-ru. 18 Se bu-mu sur m-nom u-tat mo nom m-ja sok dugu u-dak, hat-yu hu ut-riig u-dom m-bu. 19 M-vaste bu-mu takus m-ha ror-tu zuge m-ja ut-beet u-dak. 20 Bu-mu nom m-ja mo pus ja-mu ut-ror m-te us-na ur-shik, tumsu mo takus ut-ror ut-beet. 21 Nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge u-dak to murus. E murumuste beet: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu ur-fat tu rek-to u i ooge ut-riig u-dak, u net-ne ut-beet. 22 Nom-tu ur-fat ut-beet, e murmusse, tu nome us-vu'e i ooge ut-riig u dak-u gagun. 23 Ru-u hast nom-tu ooge u-dak ut-beet, net-ne ut-bisa ne u nom ur-fat ne i o ut-riig u-dak u no dom u-ru ne beet na hast e dugu me u-dak. Nuhu wa Ru-u yage u i o ur-kot u wa ne u-hat. 24 Bu-mu re-du u-dak mo rees u-dak m-te m-roog u-kok u-gan u roog-mu ur-shik ut-yur u op.

8 Sedi Ru-u bakuste Nuhu u bisa-tu ur-dog ne ut-beet u bisa-tu u-bu ne, tu ooge ur-kot u wa ne u-hat. Se wa yagne m-mya u-dak, tumsu bu-mu hub. 2 Se Ru-u wu bu-mu u-dak yage ur-rwun, tumsu wa wu bu-mu dom u-ru yage ur-rob. 3 Se bu-mu heese ut-hab u-dak cashi cashi, da-u roog-mu ut-shik ut-ta'er u op arke, se bu-mu hub m-cum. 4 Tumsu u ho-du op ut-ta'er u pyat-yu u-ta'er se hat-yu ees u dom-u ror-tu Ararat. 5 Bu-mu re u-shu m-hab m-te takun-du pyat-yu u-op, u takun-du pyat-u ya, dos-tu ut-ror rwun u-do. 6 Da-u tokun ho-to ut-shik ut-yur arke, Nuhu upus pyam-yu wa nome u-hat. 7 Se wa tom uryag, se ya hu ut-riig ya hu pam-du ut-kap u-dim u-shu ne se da bu-mu hose dugu u-dak. 8 Tumsu wa tom ur-gorop u de hyan uzu bu-mu hab-ug ko de hyanu gagun u-dak. 9 Sedi gorop-du kwumug be-du ur-juz da remu zu bu-mu takuste u-dak, se de barmun u-hat. Tumsu se Nuhu nyb u-kom wa maas de wa muut de u men-tu u-hat. 10 Wa sur m-este m-roog ut-ta'er se wa sur m-tom ur-gorop dugu u-hat. 11 Da-u gorop-du muune udu wun m-rim, se wa muun u ran-u yar-o ne u te-yu zetun u-nu! Se Nuhu nup uzu bu-mu habug dugu u-dak. 12 Wa sur m-este tokon ho-to ut-ta'er, se wa sur m-tom ur-gorop, sedi u da-u o de swurug m-muun udu wun da. 13 U ho-du ur-takun du

u-pyaat, da-u Nuhu nōme us-hak ut-kok ut-shishin u-gan, se bu-mu tuus dugu u-dak. Se Nuhu hast is-yu u-hat se wa hyen dak-u guuste. 14 M-vaste da-u pyat-yu rooge ur-shik ut-ta'er u pyaat-yu u-yur dak-u guus u-beet. 15 Se Ru-u zu Nuhu, 16 "Rwuune dugu me u-hat, no beet u neta ro ne, u ya'ag-u ro ne, u neta-ut un ne. 17 Rwutun go-tu nom-tu ur-fat ut-beet tu ooge ur-kot u bo ne: u no ne, u bisa-tu u-bu ne, u nom-tu na nōme ne ut-beet tu ooge ur-da u-dak. Nom iya ko e ut-nom ur-kes u-dak e nom u-tat u-dak." 18 Nuhu rwuun u-do, ur-kot u neta wa ne, u yaag-u wa ne, u neta-tu yaag-u wa ne. 19 Ut-bisa ut-beet u nom-tu ur-fat ne ut-beet tu ooge ut-riig u-dak u no ne beet, u ko-uyan u ooge ur-nok u-dak rwuun dugu u-hat, koyuhe u du wa go-de. 20 Se Nuhu ma-u Yawe ur-sak. Se wa kub tokun bisa-tu u-hen to ut-beet u no ne i u-hen, wa yu' ur-toog u-dom ur-sak. 21 Yawe hog wus u-hakun se wa zu u-me jab-u wa: "Um zamun ut-sur wa'-u u-dak nu-u yo-o remu net da, ko ba shu'ute uzu dorog-us wa dugu ur-ya nom-ut yo-to to. Um zamun ut-sur horussete nom-tu ur-fat da, ka um nomte. 22 "Abite dak u-beet oro: na nomu da-u kuy u da-u ket ne, da-u m-tor u da-u hund ne, da-u u-gos u da-u u-zwuun ne, u-ho m-gyup ne, to zamun ut-yage da."

9 Se Ru-u wa'-u Nuhu u ya'ag-u campa-ne wa nu-u so-o. Tumsu wa waru e, Matun yaag tumsu no nom u-tat, no shuus u-dak. 2 Bisa-tu u-dak ut-beet, u no dom u-ru ne beet, bisa-m rek-mo m-beet i o ut-riig u-dak, tumsu u jan ne me m-bu, e do'e hog-du gyer-u no. Um wa'ag to ut-beet u ta-u beb-ur no. 3 Nom-u ooge ur-fat tumsu ut-riig um yaag no to shu'ut nom ut-re no ut-beet. Uka um yete no hyu ut-ran ne, um yaag no ko-uyan u da-o u-beet. 4 A no jarun no tu ap-mu bisa-yu za na pan da. 5 Kowana kabe fat-du net, na nomu wa kwup-du us-rem. A bisa-yu ur-dog u hōye net, na ho ya. Tumsu kowana ho or-u wa net kowana ho wa. 6 "Kowana azge hyu-mu or-u wa net, net wa do'e u ho-du wa, Remu uzu sha-mu u-Ru mo na nomte net. 7 "U da-o matun yaag no nom u-tat, tumsu no sur m-shus u-dak." 8 Se Ru-u waru Nuhu u ya'ag-u campa wa ne tumsu wa zu, 9 "U da-o um nong estedu us-rem u bo ne u yaag-u ro ne i do'e haan, 10 tumsu ut-bisa ne tu ooge u-hat u bo ne u no ne, u bisa-tu u-bu ne, tumsu u bisa-tu ur-dog ne, u nom-tu na nōme ne tu ooge u-dak. 11 Um nong estedu us-rem ri u no ne: Um zamun tumsu ho-du nom-u ur-fat u-

beet u bu-mu re-du u-dak da, um zamun tumsu nom-du bu-mu re-du u-dak mu de ho-du u-dak da." 12 Se Ru-u zu, "Um o kose no sha-mu estedu remu-us ri tumsu u nom-tu ut-fat ne ut-beet, estedu us-rem u net-tu da-u do'e u haan ne ut-beet. 13 Um wa'ag u-rokoromb ut-ku'ut. Ya o kose-du sha-mu estedu us-remu ri u no ne tumsu u-dak-ne u-beet. 14 Da-u um haatun ut-ku'ut u-dom u-ru, rokoromb-yu do'e ut-rwun ut-ku'ut, 15 tumsu me baksu estedu us-remu ri u no ne tumsu u nom-tu ur-fat ne ut-beet. Um zamun u ho-du ut-fat u bu-mu re-du u-dak da. 16 Da-u um hyane u-rokoromb ut-ku'ut, me baksu estedu us-remu m-mommo su um nōme u nom ur-fat ne u-dak." 17 Ru-u zu Nuhu "Inya ya o ut-kose sha-mu estedu us-rem su um nōme u mot-tu nom-tu um nōme tu u-dak u-beet." 18 Yaag-u campa-ne Nuhu i rwune dugu me u-hat u uso-u e ne na zu e: Shem, Ham u Japet (Ham wa mate Kan'ana). 19 Un tut e o yaag-u Nuhu, dugu-du e de na kume net-tu burgussete u-dak. 20 Da-u bu-mu arke, Nuhu heese ur-tom u-dak, tumsu wa ooge net wu tak-ne kau-du u-tak u inabi. 21 Da-u wa swaye ke, se ke ho wa. Wa rut ur-so u rimpa-ur wa. 22 Ham (uso u Kan'ana) wa hyen uzu uso-u wa o ur-so, wa aruk m-rwu u-do wa waru or-ut wa ne. 23 Sedi Shem ne e Japet e kub u-kus e hobog o u zag ut-kap-u e. E hu m-ha m-targadim e do'e e takus so-du uso-u e. Se e hast shuut e u kit taas e hyan so-du uso-u e da. 24 Da-u Nuhu yune dugu hodu ke, wa nup nomu vaste-ur wa nomu wa. 25 Se wa wa'-u Kan'ana nu-u yo-o, "Yage u Kan'ana shu'ut u nu-u yo-o ne! Yage tumsu wa shu'ut tok u tek-u or-ut wa ne." 26 Tumsu wa zu, "Yage Yawe, Ru-u Shem, wa wa'-u Shem nu-u so-o, tumsu Kan'ana do'e shu'ut tok-u Shem. 27 Yage Ru-u sur tat-u kwum-ut Japet, yage Japet nom ur-yu rimpa-ut Shem, tumsu u Kan'ana shu'ut tok-u Japet." 28 Da-u bu-mu re-du u-dak arke, Nuhu sur m-nom seken hak-se ut-kok ut-tut u ut-shik ut-yur u op. 29 Nuhu nong us-hak ut-kok ut-jwur ur-shik ut-yur u op, se wa murus.

10 Tun-to o ogor-tu ya'ag-u Nuhu: Shem, Ham, u Japet. Na mak-ut ya'ag-u campa-ne e da-u bu-mu re-du u-dak arke. 2 Yaag-u campa-ne Japet e oye: Gomar, Magog, Midiya, Jaban, Tubar, Meshek, u Tiras. 3 Yaag-u campa-ne Gomar e oye: Asukenaz, Ripat, u Togarma. 4 Yaag-u campa-ne Jaban e oye: Erisha, Tarshish, Kittim, u Rodanin. 5 Ine ya'ag-u net-ut to

ne, e rwune dugu ko-ur Jaban i o ur-yu u-kit m-sa. Yaag-u e shu'ut ut-ko, kowan udu e rem-de, u dak-u e ne. 6 Yaag-u campa-ne Ham e oye: Kush, Masar, Put, u Kan'ana. 7 Yaag-u campa-ne Kush e oye: Seba, Havira, Sabata, Raama, u Sabateka. Yaag-u campa-ne Raama e oye: Sheba u Dedan. 8 Kush wa mate Nimro, wa oye net ur-takun wu shu'ute u-keg udu m-gag u-dak. 9 Wa oye yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe; "O wa-e na zut Nimro, wa o yu-shu a u-sa ne u-shu Yawe." 10 Bo-tu wun taktun ur-faruk to ooge Babira, u Ereka, Akat u Karne ne. Bo-ut to ut-nas ut-beet to o me dak-u Shinar. 11 Dugu dak-u o wa aruk m-ha Asur, se wa mu bo-tu Neneba, Rehobot-Ir, Kara-ne, 12 tumsu Resen, u ooge u-tek u Neneba u Kara-ne; o oye bo-u yat-o. 13 Masar wa mate: Ruda-ne, Anama-ne, Rehabitane, u Naputa-ne, 14 Patarus-ne, Kasaruhi-ne (kuna Firistiya-ne rwutun), u Kapator-ne. 15 Kan'ana wa mate: Sidon, Sidon mat-du ur-takun wa, tumsu u Het-ne, 16 u Jebusi-ne, u Amoriya-ne, u Giragashi-ne, 17 u Hiwi-ne, u Araki-ne, u Sinite-ne, 18 u Awadi-ne, u Zemara-ne, u Hamati-ne. Da-u tase ko-ur Kan'ana, se e burug kohene. 19 Tumsu bor-su Kan'ana teeg dugu Sidon m-ha gas-u Gerar m-te Gaza, tumsu m-te bo-tu Sodoma, u Gomora, u Adma, u Zeboyim ne (ut-mor u Rasha ne). 20 Tunto oye ko-tu ya'ag-u campa-ne ko-ur Ham, koduhe ko-de u du wa rem-de, tumsu dak-u wa ne. 21 Na mak-tu Shem ya'ag-u campa-ne, wu ooge yu-wuya Japet. Tumsu Shem wa ooge uso-u ko-ur Eber ur-beet. 22 Yaag-u campa-ne Shem e oye: Eram, Ashur, Arpazad, Rud, u Aram. 23 Yaag-u Aram e oye: Uz, Hur, Geta, u Mash. 24 Arpazad wa mate Shera, Shera wa mate Eber. 25 Eber wa mate ya'ag-u campa-ne yur, Wa gan na zu wa Pereg, remu u da-u o dak-u mote, du-dim-u wa na zu wa Jokta. 26 Jokta wa mate: Armodad, Sherep, Hazaramavet, Jera, 27 Hadoram, Uzar, Dikara, 28 Qbar, Abimayer, Sheba, 29 Opir, Havira u Jobab. Ayan-ne oye ya'ag-u ko-ur Jokta beet. 30 Gas-u dak-u un shu'ute o yunge dugu Mesha m-ha Separ m-ha gas-u ror-tu u-dom. 31 Tunto ooge ko-tu ya'ag-u Shem uka ko-ut e u rem-ut e ne, be-tu ur-shu'ut-u e u dak-ut e ne. 32 Armo ne oye ko-du ya'ag-u Nuhu, dugu takun-ur e. Dugu-du e de rem-tu burge u-dak u-beet, da-u bu-mu re-du u-dak arke.

11 U da-u takun-du u-dak rem-de ur-gan du net-tu nomte us-rem. 2 Da-u net-tu rwune dugu u-dom, e kum dak-u ooge nurugse u-me dak-u Shinar e

shu'ut ukun. 3 E zu or-ut e ne, "Haanun in nom ut-kunku in zom-to sok." Un nom ut-kunku to shu'ut uka ut-taar, tumsu rwab-tu shu'ut uka m-kwarta. 4 E zu, "Haanun, in nomu hi-du war in u-bo, u ma-u m-wur u do'e te-du dom u-ru in nomon hi-du war in ur-dim taas in burugse u-dak da." 5 Tumsu Yawe cuzun u remu wa got bo-u ma-u m-wur u ya'ag-u ut-net o ut-ma. 6 Yawe zu, "A-muune zu net-tu o same-du ut-hi ne tumsu e wur ur-rem ur-gan e takun nom-du go-du un o nom-o, okon zaar u e do'e ut-zong ut-nom u do'e zeg-du beb-ur e da. 7 Haane, in ciz u-dak, in wagusse rem-ur un, uka un zatte ut-nap rem-du or-ut un ne o ut-war da." 8 Iya-o Yawe burgusse un kohene u-dak u-beet, se un yage ma-du u-bo. 9 Remu iya na fogte be-ur re Babira, remu zu kuna Yawe engusse ut-rem tu u-dak u-beet, u kuna Yawe burgusse ut-net u-dak u-beet. 10 Tun-to ooge ogor-tu ya'ag-u ko-ur Shem. Da-u hak-su us-yur arke ba na tase bu-mu re-du u-dak, Shem wa mut Arpazad. Da-u Shem o us-hak ut-shik ut-tan. 11 Ba wa mate Arpazad, Shem sur m-nom us-hak ut-kok ut-tan, u tek-u hak-su ut-kok ut-tan wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 12 Da-u Arpazad nome ur-yu us-hak ur-shik u op us-tan, se wa mut Shera. 13 Ba wa mate Shera, Arpazad sur m-nom ur-yu us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u op us-tut wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 14 Da-u Shera nome ur-yu us-hak ur-shik-u op, wa mut Eber. 15 Ba wa mate Eber, Shera sur m-nom us-hak ut-kok ut-nas us-tut, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas us-tut wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 16 Da-u Eber nome ur-yu us-hak ur-shik us-op us-nas, wa mut Pereg. 17 Ba wa mate Pereg, Eber sur m-nom us-hak ut-kok ut-nas ur-shik u op, u tek-u hak-su ut-kok ut-nas u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 18 Da-u Pereg nome ur-yu us-hak ur-shik u op, se wa mut Rewi. 19 Tumsu ba wa mate Rewi, Pereg sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur u hak-su us-jwur, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur u op wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 20 Da-u Rewi nome ur-yu us-hak ur-shik u op us-yur, se wa mut Shurug. 21 Ba wa mate Shurug, Rewi sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur us-ta'er, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur us-ta'er wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 22 Da-u Shurug nome ur-yu us-hak ur-shik us-op, se wa mut Nahor. 23 Ba wa mate Nahor, Shurug sur m-nom us-hak ut-kok ut-yur, u tek-u hak-su ut-kok ut-yur wa

mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 24 Da-u Nahor nome ur-yu us-hak ur-shik us-jwur, se wa mut Tera. 25 Ba wa mate Tera, Nahor sur m-nom us-hak ut-shik ut-tan u op us-jwur, u tek-u hak-su ut-shik ut-tan u op us-jwur wa mut eken ya'ag-u campa-ne u yaat ut-gwup-ne. 26 Ba Tera nome ur-yu us-hak ut-shik ut-tut u op, se wa mut Ibram, Nahor u Haran. 27 Tun-to o ogur-tu ko-ur ya'ag-u Tera. Tera wa mate Ibram, u Nahor u Haran. Tumsu Haran wa mate Rot. 28 Da-u uso-u wun Tera ooge ur-fat, Haran murus u bo-u Ur u dak-u Kardiya-ne, be-du ur-mat u wa. 29 Ibram nomug ur-gu, tumsu Nahor nom ur-gu. Dim-du neta Ibram wa na zuye Sera, neta Nahor wana zuye Mirka. Mirka u huno-u wa Iska e oye yaat ut-gwup u Haran. 30 Sera o u-makut wa zatte yaag da. 31 Tera kagub wa'-u wa Ibram, u Rot ne zwaru wa'-u wa Haran, u Sera ne kumuwa wu o neta wa'-u wa Ibram. E aruk ur-kot dugu bo-u Ur dak-u Kardiya-ne m-ha u dak-u Kan'ana. Tumsu da-u e tene bo-u Haran, e shu'ut ukun. 32 Tera nomug us-hak ut-kok ut-yur us-tan, se wa murus u Haran.

12 Yawe zu Ibram, “Yune, bo yage dak-u ro, u net-ut ro ne, u bu-u uso-u ro ne, bo do'e u dak-u um de kosu bo. 2 “Me ya'u bo ya'ag, tumsu ko-ur ro ut-shu'ut dak-u yat-o, me wa'-u bo nu-u so-o; Me ut-wa bo nom ur-dim sok, remu bo shu'ute fun-yu kwum-du nu-u so-o udu eken. 3 Me wa'-u nu-u so-o, udu i wa'-u bo nu-u so-o. Tumsu kowana wa'-u bo nu-u yo-o me wa'-u wa nu-u yo-o, Ko-tu u-dak ut-beet e kwum-u nu-u so-o dugu-du ro.” 4 Se Ibram aruk, uka Yawe war-tu wa, se Rot dor wa. Da-u wa arke dugu bo-u Haran, Ibram o us-hak ut-shik ut-tut u op us-tan. 5 Ibram kub neta wa Sera, u Rot wa'-u yu-wuya wa, u nom-tu wa otte ne ut-beet, u ca wa u na u wa u gwar-u wa u tok-ne i u-bu wa ne beet tu wa kargusse u dak-u Haran, wa aruk m-ha u dak-u Kan'ana. Un te kun. 6 Ibram u net-tu bu-u wa yune e aruk m-ha men-tu bo-u Shekem. Wa de wa cust-u kug-du yakun te-yu Ok yu na foge More. U da-u o, net-tu Kan'ana to ooge u shu'ut ukun. 7 Yawe kose hi-ur wa udu Ibram wa zu, “Me ya'u bo un o dak-o udu ko-ur ro.” Se Ibram ma'e Yawe ur-sak, wu kose hi-ur wa udu ro. 8 Dugu kuna wa arke m-ha u gas-u ror-tu u-dom u Beter ne. Wa nom rimpa-ur wa ukun, u tek-u Beter u gas-u u-ta tumsu Ai u gas-u u-dom. Wa mu ur-sak du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk. 9 Ibram yune

wa re u-shu m-haane m-sa gas-u Negiv. 10 U da-u o na nong us-mer u dak-u Kan'ana sok, wa'ag Ibram u cwadu dak-u Masar. Wa shu'ut ukun uka ham-ut u-da cashi. 11 Da-u e nome ut-mor u cwadu Masar ne, Ibram zu neta wa Sera, “Um nak uzu bo neta so-wa wa bo ooge. 12 Da-u net-tu dak-u Masar u hyane bo, e do'e ut-zu, ‘Neta wunu ya.’ E do'e ho-du me sedi e yagu bo ur-fat. 13 Zu un bo huno-u ri o, remu zu a-bo waru un iya, unu yagu me ur-fat. Un za ho-du me da u remu ro.” 14 Da-u Ibram tene Masar, net-tu Masar hyen uzu Sera o so-ya sok. 15 Da-u tu-yat-to pyu-u faruk hyane wun, se e nom-u wun ut-vam u-shu Faruk-u Masar, na kub wa m-cwa u pyu-u faruk. 16 Remu iya Faruk-u Masar nom-u Ibram u-nya u-tat u remu Sera: ban-du ca, u gwar-ne, u na-ne, u so-u janka ne, u gob-u janka ne, u tok-ne neta-ne, u tok-ne campa-ne, u rakum-ne. 17 Tumsu Yawe haatun gom-us yasse, u bu-u Faruk-u Masar u-beet u remu Sera, wu ooge neta Ibram. 18 Se Faruk-u Masar fog Ibram, wa zu, “iYan o bo nomu me iya? iRemu yan-o wa-e bo wargu me uzu neta ro wa da? 19 iRemu yan-o bo nomtu me, us-bi uzu huno-u ro wa? Bo za nom-ut iya da! U da-o kab neta ro, bo yage be-ur rinde bo aruk.” 20 Se Faruk-u Masar wu eken tok-ne wa u e shu'e Ibram u net-ut wa ne. Se un kub Ibram tumsu un tok wa, wa aruk, u neta wa ne u nomu wa otte ne u-beet.

13 Ibram e neta wa e yage Masar, e kub nom-tu e otte ut-beet, tumsu Rot dor un m-nok m-cwa dog-du Negiv 2 Ibram shu'ute wa ut-kwum sok, ut-bisa ne, u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne. 3 Ibram ne hu ut-riig dugu Negiv m-te bo-u Beter m-ha dekun be-de u tek-u bo-u Beter u bo-u Ai ne, e tamug ut-cust e nom rimpa-ut e u be-ur re. 4 Tumsu be-du Ibram maate Yawe ur-sak. Kuna Ibram nomte Yawe ut-huuk ukun. 5 Rot, wu nome m-ha e Ibram, kowa wa otte ban-tu ca, u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, ut-rimpa ne u-tat. 6 Sedi e otte ut-bisa u-tat, tu do'e hosu un ur-shu'ut ur-be ur-gan. Dog-du gwat-du ut-bisa nom un cashi u bu-mu us-swa ne, u nom-tu ut-re tu ut-bisa ne. 7 Se har u to u tek-u a-gwat-du bisa-ut Rot ne u a-gwat-du bisa-ut Ibram ne. Tumsu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne o shu'ut ukun u da-u o. 8 Ibram zu Rot, “Remu uzu in huub-tu ur-mat to na ooge, nong ur-zwar na hog in u-har da, ko tek-u a-gwat-du ut-bisa ro u a-

gwat-du út-bisa ri ne da. **9** ¿Dak-u u-no u-beet o za u-shu ró da? Duste gas-u cite bo u bo ooge ussa, u yu-u mot. Abite Gas-u kom ur-beer o bo ooge ussa, se um kab Gas-u kom út-cwa. Abite uzu kom út-cwa o bo ooge ussa, se um kab Gas-u kom ur-beer.” **10** Rot jakus is-u wa wa hyen gas-u fug-yu Jodan u-beet, m-te Zowar, otte m-bu kohene. Gas-u o u-beet, be-to so-to uka tak-u Yawe tumsu uka dak-u Masar. (Na nong iya kanda Yawe horusse Sodòm u Gomora ne.) **11** Se Rot dustu hi-du war-wa gas-u goté fug-yu Jodan m-sa gas-u u-dom. Wa aruk u gas-u o u bisa-ut wa ne u tok-ne wa ne beet, tumsu e burgusse e Ibram. **12** Ibram aruk u gas-u dak-u Kan'ana, Rot shu'ut u gas-u bo-tu gi-yu Jodan se wa ku út-rimpa u dapus Sodòm. **13** Net-tu bo-u Sodòm net-ut yo-to to tumsu e o yu-du út-ba'as sok udu Yawe. **14** U-dim da-u Ibram mote u Rot ne, Yawe zu Ibram, “Bir bo gwat be-du bo otte ur-beet. Gwat gas-u kom ur-beer gas-u kom út-cwa ne, u-dom u-ta ne. **15** Me ya'u bo dak-u u-no u-beet, bo u ya'ag-u ró ne m-mommó. **16** Me út-wa ko-ur ró nom u-tát uka tat-u m-herég! Wu kere ogru hereg-mu u-gi wa keru ogru u ko-ut ró. **17** Yune bo nar dak-u o u-beet kohene, um o yasú bo o.” **18** Se Ibram hast rimpa-ut wa, wa aruk, wa shu'ut u dapus seken te-us yat-se su Ok u Mamre u bo-u Hebron. U be-ur re, wa maate Yawe ur-sak du toog.

14 U da-u o gag-mu yunne u gas-u o. U da-u Amraper faruk-u Shinar, u Ariyo faruk-u u Erasar, u Kedoramar faruk-u Eram, u Tidar faruk-u Goyim, **2** e ru u remu e nom-ut m-gag u Bera ne faruk-u Sodòm ne, Birha faruk-u Gomora, Shinab faruk-u Adma, u Shimeba faruk-u Zeboyim, u faruk-u Bera ne Tumsu net-tu fog bo-u Bera “Zowar.” **3** Tun-to faruk-to út-tan e same net-tu m-gagu e fug-yu Sidim “yu na foge Samu út-ma.” **4** Us-hak op us-yur e o dorru Kedoramar faruk-u Eram, sedi u hak-yu op u-tuturse un nom gug-mu us-rem u wa ne. **5** U hak-yu op us-nas, se Kedoramar faruk-u Eram u farkina-ne i ooge ur-kot u wa ne, e do'e e re net-tu bo-u Refatis m-gag u bo-u Asterot Karayin ne, u net-tu Zuzi-ne u bo-u Ham, tumsu net-tu Emim-ne ne u bo-u Sheve u Kiriyatim ne, **6** u net-tu Hori ne u dom-u ror-du Seyir, m-sa gas-u Er-paran-ne u dapus ur-dog. **7** Se un muun u-dim un do'e u bo-u Mispát (du na foge u da-u o Kades). Un re gas-u net-tu Amerek otte u shu'ut m-gag, tumsu ur-kot u Amoriya-ne i o shu'ut bo-u Hazazon Tamar.

8 Se farku Sodòm u farku Gomora ne, u faruk-u Adma ne, u faruk-u Zeboyim ne u faruk-u Bera (tumsu u na zuye Zowar) e do'e e nom zong-su m-gag fug-yu Sidim. **9** E ru e nom m-gag u Kedoramar ne faruk-u Eram, u Tidar ne faruk-u Goyim, u Amraper ne faruk-u Shinar, ur-kot u Ariyo ne faruk-u Erasar. Ut-faruk út-nas to nom m-gag u faruk-tu út-tan ne. **10** Fug-yu Sidim otte út-kub u u-rwabur ne. Tumsu da-u faruk-u Sodòm u faruk-u Gomora ne kusme, tokon net-to heemse u-rwabur tumsu eken som m-da dom út-ror. **11** Faruk-tu út-nas e kub cwu-tu net-tu Sodòm u Gomora ne u nom-tu út-re e ne út-beet, se e yune e aruk. **12** Tumsu un maas Rot wa'-u yuwuya Ibram. Rot o u shu'ut u Sodòm, tumsu un kub nom-tu wa otte ne út-beet. **13** Sedi wa-gan u tek-u net-ut Rot wa kusum wa do'e wa waru Ibram nomu un nome u-beet u net-ut Eber-ne. Da-u o Ibram o shu'ut u dapus te-us yat-se su Mamre, netu Amoriya-ne. Ibram nong estedu us-rem u Mamre u or-ut wa ne yur Eskor u Aner ne, e same út-hi u Ibram ne. **14** Da-u Ibram hoge uzu na masté wa'-u yu-wuya wa Rot, wa kargusse net-tu na iise m-gag net-tu me bu-u wa út-kok út-tut u op-u eer. E yune e buz karma-ne Kedoramar m-ha u Dan. **15** Da-u gyup-mu nome, Ibram mot net-ut wa út-kir út-kir. E heese karma-ne un m-gag koyuhe gas-ya un re e m-gag. Un buz un m-te Hoba, u ooge u merug mu kom ur-beer u bo-u Dimaskus ne. **16** Ibram onkun nom-tu na kabe út-beet. Wa onkun Rot wa'-u yuwuya wa u nom-tu Rot otte ne út-beet u neta wa ne u tokon net-to ne. **17** Ba Ibram muune da wa tase re-du net-tu Kedoramar u net-ut wa ne m-gag, faruk-u Sodòm do'e wa bit Ibram u fug-yu Sheve (yu na zuye Fug-yu Faruk). **18** Merkizedek faruk-u Sarem wa rwutun ur-bere di u ke ne. Wa ooge wa-toog yu u-Ru wu Zuge ur-Beb. **19** Se wa wa'-u Ibram nu-u so-o, wa zu, “Yage u-Ru wu Zege ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne, u wa wa'-u bo nu-u so-o. **20** Yage na nomu u-Ru wu zege út-vam, wu ya'u bo re-du ur-korro dom-u huub-ut yo-to ró.” Se Ibram yase Merkizedek ur-kwus ur-gan u tek út-op u-me nom-tu wa onkon u kom-ut un út-beet. **21** Se faruk-u Sodòm zu Ibram, “Mutun me net-ut ri tu na mase. Sedi cinu hi-du war ró cwu-tu bo onkun út-beet.” **22** Se Ibram zu faruk-u Sodòm, “Um nongu Yawe estedu us-rem, u-Ru wu Zuge ur-Beb, wu nome dom u-ru u-dak-ne. **23** Um zuug um zaar u kab-du okon nom-o dugu-du ró da, ko u-randi u-gan, ko na-u u-kaat u-gan, remu zu taas bo

zū, ‘Mē wa wa’e Ibram kum-ūt nōm ūt-kom.’ 24 Mē onk-ū nōmū ya’ag-ū beb-ne ri i m-gag tase ūt-rees ū war-o. Tūmsū ūm o ū kōn-ūs rō bō ya’ hūb-ūt ri Aner, Eskor, ū Mamre og-du cwu-tu e onkūn m-gag.”

15 Ba da-ū arke, Yawe nōm ūs-rem ū Ibram ne ū bō’ uzū, “Ibram, a-bō hog u-gyer da, remū uzū mē ūt-e’ bō, og-ūr rō ūt-nōm u-tāt.” 2 Ibram zū, “Yawe, Ūso-ū u-bu ri, ħremū remer-mū yan-o bō dōte ya’ū mē tun-tō nōm-tō mē ya ūm zatte wa’ da? Bō yaag mē ya’ag da, ħkō Eriyazer dugu Dimaskus, tōk u-bu ri wa dō’e ū re-du nōm ūt-kom-ū ri? 3 Bō yaag mē ya’ag da, tōk-ū u-bu ri de shū’ūtū wa re-du nōm-ū ūt-kom ri.” 4 Sē Yawe nōm ūs-rem, “Iya-o da, tōk-ū rō zaar ūt-shū’ūt wū dō’e ū re-du og-du u-bu rō da. Bō dō’e ū kwūm-du ya-du ūr-campa dū hi-ūr rō wa dō’e ū re-du nōm-ū ūt-kom tū u-bu rō.” 5 Wa-ko-uyan rwūtūn wūn ū-dō wa zū wūn, “Jakse is bō gwat dōm u-Rū bō ogor reger abite bō ūt-ker. Iya-o ko-ūr rō dōte ūt-shū’ūt.” 6 Sē Ibram ye jab ūdū Yawe, tūmsū Yawe got wūn wa nōm-du nōm-ūt sō-tō ū remū yadū jab-ū wūn ūdū u-Rū. 7 Sē wa zū wūn, “Mē wa Yawe wū rwūtūn bō dugu Ūr dak-ū Kardiya-ne remū ūm ye’et bō ūnō dak-o, o shū’ūt ū rō.” 8 Sē Ibram shūs wa zū, “Ūso-ū u-bu ri Yawe ħre-o ūm dōte ūt-ŋap uzū dak-u ūnō ūt-shū’ūt ū ri?” 9 Yawe zū wūn, “Haatūn mē sō-yū u-na yū ūs-hak ūs-tūt, ū sō-yū u-gwaar ne yū ūs-hak ūs-tūt, ū kag-yū u-ca ne yū ūs-hak ūs-tūt, ūr-gorop ne, ūr-tūntūbur ne.” 10 Ibram haatūn nōm-ūt tō ūt-beet ūdū u-Rū. Sē wa kwūpurse bisa-ūt tō wa mot tō u-yūr hōn-hōn wa cin tō kōwan m-gwat or-ū wa. Sēdi wa kwūpurte no e da. 11 Da-ū sagra heene u-dak e tū’ūt ap-mū nōm-ūt tō, Ibram buz e. 12 Da-ū hō-du dō’e m-he, roog-mū ho Ibram, sē cwūm-yū ya-du u-gyer takus wūn. 13 Sē Yawe zū Ibram, “Ūp ūzū ko-ūr rō ūt-shū’ūt ūka ūt-hamūt ū dak-ū zaare dak-u e da. Na dō’e wadū e m-tōk tūmsū e dō’e swadū ūr-kōb ūs-hak ūt-kōk ūt-nas. 14 Sēdi mē ūt-ya dak-ū ūn nōmē m-tōk ūr-kōb, da tase ūm dō’e ūt-wa ūn ru dugu dak-u o ū nōm-ū ūt-kwūm ne u-tāt. 15 Bō tūmsū, bō ūt-ha ūdū ūso-ūt rō m-yar tūmsū na dō’e ū jwak-du bō ū tekū wūur sō-de. 16 Ba tēk-ū cara-u u-nasurse ko-ūr rō dō’e ūt-mūun ū ane, tūmsū e kab dak-u ūnō ū e re net-tū Amoriya-ne m-gag remū zū ba’as-tū net-ūt tō shūug u-ro ne da ū na dōte ya-du e ūr-kōb da.” 17 Da-ū hō-du heye dak-ū nōngon u-cwūm, sē Ibram hyen rem-du u-ra ū rwūdu m-fū’ūt ū

u-ra ne ū o m-tōk de rwūun, de haan de o m-da ū tēk-ū ap-mū Ibram keme. 18 Ū hō-ūr re, Yawe nōm estēdū ūs-rem ū Ibram ne wa zū, “Mē ya’ū ya’ag-ū rō ūnō dak-o, dugu gi-yū Masar m-ha ū gi-ū yat-ya yū Yupireti ne. 19 Mē ūt-ya bō dak-ū Keni-ne, ū Kenizi-ne, ū Kadmona-ne, 20 ū net-tū Hēt-ne, ū Periziya-ne, ū Rifatis-ne, 21 ū Amoriya-ne, ū Kan’ana-ne, ū Giragashi-ne, ū Jebusi-ne.”

16 Sera neta Ibram, wa mak-tū wa yaag da, sēdi wa otte tōk-ū neta wū ooge netū dak-ū Masar wū na zūye Hajara. 2 Sera zū Ibram, “Yawe hooste mē ūr-mat, cwa bō roog ū tōk-ū ri ne, jiya mē ūt-kwūm yaag dugu-du wa.” Ibram ees ū nōmū Sera warū wa ne. 3 Da-ū Ibram nōmē ūs-hak ūs-op ū shū’ūt dak-ū Kan’ana, Sera, neta wa, kūb Hajara wū Masar wa yasū Ibram ū wa shū’ūt neta wa. 4 Ibram roog ū Hajara ne, wa nom mēn-tū ub. Da-ū Hajara hyane uzū wa ūt-mēn ne, wa hū ū jūrmū ino-ū u-bu wa. 5 Sera zū Ibram, “Bō wa wa-e ūnō nōm o u-beet. Ūm ya’aste bō Hajara, da-ū wa hyane wa kwūmug mēn-tū ub wa hū ū jūrmū mē. Yage Yawe nōmū in kwūb-du ūs-rem ū nōm-ū ūnō ū bō nōmū mē.” 6 Ibram shasū Sera, “Tōk-ū rō wa, nōmū wūn ūka cittū bō.” Sē Sera hū kosū wūn m-tōk, sē Hajara som dugu-du wa. 7 Wa-tōm-ū Yawe hyen Hajara ū kit-ū per-mū m-bū ūr-dog, ū dapus fūn-yū ha-mū bō-ū Shur. 8 Wa zū, “Hajara tōk-ū Sera ħdugu hene o bō oone, tūmsū he bō otte m-ha?” Wa zū, “Ūm sōmgon dugu-du ino-ū u-bu ri Sera.” 9 Wa-tōm Yawe zū wūn, “Barme ūdū ino-ū u-bu rō, bō yase hi-ūr rō ūdū wa.” 10 Wa-tōm Yawe sur m-zū wūn, “Mē ūt-wa ya’ag-ū rō nōm u-tāt, na za kerrū ogrū e da.” 11 Wa-tōm Yawe zū wūn, “Bō ya mēn-tū ub ne, bō dō’e ū mat-du ya-du ūr-campa. Bō te’e wa’-ū wa ūr-dim Ismaru, remū zū Yawe hōk kan-ūs rō sū swadū ūr-kōb ro ne. 12 Wa dō’e ūt-shū’ūt ūka janka-yū ūr-dog yū net, Tūmsū wa dō’e ū nōm-du shū’ūt-ūr yō-de ū kōwan ne, kōwan dō’e ū nōm-du shū’ūt-ūr yō-de ū wūn ne. Wa dō’e ūt-shū’ūt m-ra ū or-ūt wa ne.” 13 Dugu kūn, Hajara fog Yawe ū dēkūn dimde, wū nōmē ūs-rem ū wane, wa zū, “Bō wa u-Rū ū hyene mē.” Wa sur m-zū, “ĶNip-tō uzū ūm hyanug wū hyene mē?” 14 Remū iya-o wute na fog-ūt du-ūr re Beer-Rahai Roi, wata “Rū-ū ūr-fat wū hyene mē.” De o ūkūn ū tēk-ū bō-tū Kades ū Bered ne. 15 Hajara matū Ibram ya-du ūr-campa, Ibram te’e wa ūr-dim

Ismaru. 16 Ibram oog us-hak ut-shik ut-nas us-shishin da-u Hajara matu wa Ismaru.

17 Da-u Ibram nome us-hak ut-shik ut-nas u op us-jwuur, Yawe haan udu wun wa zu wun, “Me wa Yawe u-Ru wu otte beb-du ko-uyan, nomu me m-tok u-me jab-u so-o tumsu bo shu'ut za ur-pyap. 2 Me ut-nom estedu us-rem u bo ne, me ut-wa ko-ur ro e nom u-tat sok.” 3 Se Ibram kakus hi-ur wa u-dak, tumsu Ru-u zu wa, 4 “Estedu us-rem-u ri ya u bo ne, net-tu ut-dak u-tat to do'e ut-shu'ut ko-ut ro. 5 Na zamun u fag-du bo Ibram da, dim-ur ro do'e ut-shu'ut Ibrahi, rem uzu um wa'ag bo shu'ut uso u ut-dak u-tat. 6 Me ut-wa bo mat yaag u-tat, ya'ag-u ro do'e ut-shu'ut ut-dak u-tat, dugu-du ro de faruk-tu dote u rwuun. 7 Me ut-nom estedu us-rem su m-mommo u bo ne tumsu u ya'ag-u ro ne u ko-ur ro du do'e u haan ne. Um shu'ut Ru-u ro u Ru-u ko-ut ro ne tu do'e u haan u dim-u ro. 8 Dak-u Kan'ana u-beet, u bo ooge shu'ut-du ur-hamut o, me ya'u bo dak-u o u o shu'ut u ro m-mommo u ya'ag-u ro ne i do'e haan u dim-u ro, me ut-shu'ut Ru-u e.” 9 Ru-u zu Ibrahi, “Sedi bo um ut-sa bo ship estedu us-rem-u ri, bo u ko-ut ro ne beet i do'e u haan u dim-u ro remu dak-tu de haan. 10 Estedu us-rem u ri ya su um ooge ut-nom u bo ne u ya'ag-u ro ne, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes. 11 Se na nongu no ur-pes, ut-kose uzu um nong estedu us-rem u no ne. 12 Dugu u-cara m-te okon cara-o, ya-du ur-campa ur-beet se na nongu de ur-pes u ho-du roogmu ut-eer ur-mat ne. Za ya-ubu ro ne war-e da tumsu u tok-ne i na mate bu-u ro tumsu u tok-ne i bo one u shik dugu do i mate. 13 Se na nongu e beet ur-pes, ko i na mate bu-ut no ko i na one u shik, war-ut no do'e kose-du sha-mu estedu rem-us ri su m-mommo. 14 Campa u-beet wu na nome ur-pes da, na ruutu wa dugu or-ut wa remu zu wa pakus estedu us-rem.” 15 Se Ru-u sur m-nom us-rem u Ibrahi ne, “Neta ro Sera na za ut-swur m-fag wa Sera da, dim-ur wa do'e ut-shu'ut ‘Saratu.’ 16 Me wa'-u wun nu-u so-o, me ut-wa wun matu bo ya-du ur-campa. Me wa'-u Saratu nu-u so-o, tumsu net-tu ut-dak u-tat to shu'ut ko-ut ro, faruk-tu do'e u rwuun dugu-du ko-ur Saratu.” 17 Ibrahi kakus hi-ur wa u-dak. Wa nom ut-numus wa o us-dorog jab-u wa, wa zu, “Ut-nome nengen-yu us-hak ut-shik ut-tan nazu wa shu'ute uso u wa'? Ut-nome Saratu ut-shik ut-nas u op na zu wa makut ur-ya?” 18 Ibrahi zu u-Ru, “Yage Ismaru u kum nu-u so-o

udu ro!” 19 Sedi Ru-u zu, “E, neta ro Saratu wa matu bo ya-du ur-campa. Bo te'e wa u wa ur-dim Ishaku. Me shusu estedu us-rem su um nome u bo ne udu ko-ur wa. Estedu us-rem se ut-shu'ut m-mommo udu wa u ko-ur wa ne. 20 Sedi kon-us ro mottu Ismaru ne, um hok kon-us ro. Me wa'-u wun nu-u so-o tumsu me ya'u wun yaag u-tat. Me ut-wa ya'ag-u wun e nom u-tat. Wa ut-shu'ut uso ut-faruk op u ut-yur. Me ut-ya wun ut-ko u-tat wu do'e ut-shu'ut dak-u yat-o. 21 Sedi estedu us-rem-u ri u Ishaku ne. Hak-yu oone, Saratu do'e matu bo Ishaku.” 22 Da-u Ru-u tase us-rem u Ibrahi ne, se wa aruk. 23 U gandi ho-ur de, Ibrahi kub wa'-u wa Ismaru, u yaag-u campa-ne beet i ooge bu-u wa, ur-kot i na mate ne bu-u wa, tumsu u i wa oone-ne. Se wa nomu e ur-pes beet, ka Ru-u zutte wa nom. 24 Da-u na nomu Ibrahi ur-pes, wa oog us-hak ut-shik ut-tan za u-gan. 25 Da-u o wa'-u wa Ismaru o us-hak us-op us-tut da-u na nomu wa ur-pes. 26 U gandi ho-du ur-ganu de, na nomu Ibrahi ne e Ismaru ur-pes. 27 Campa-ne beet i ooge me bu-u Ibrahi, u i na oone ne u shik dugu do, na nomu e ur-pes u wa ne.

18 Da-u Ibrahi ooge u shu'ut u is-yu cwadu rimpa-ur wa u da-u ho-yu dunge sok, Yawe haan udu Ibrahi u dapus seken te-us yat-se su Ok su Mamre. 2 Se Ibrahi jakus is u-ru wa hyen net-ne tut u ees u dapus wa. Da-u wa hyane un, se wa kusum m-som dugu is-yu rimpa-ur wa m-ha udu un. Wa he ut-kwukut u-dak u yadu m-zeg. 3 Ibrahi zu, “Uso-u u-bu ri, a um kume hyu-m pusmo udu ro, a-bo aruk bu-u ri da. 4 Yagun na haatun no m-by, u no jaas na-us no, u no hure u kug-du te-u inya. 5 Yage um haatun no nom ut-re u no re, ko no kumu beb-du ur-nok. Bashute no haagun u bu-u tok-u no, yagun um nom iya.” Un zu, “Nonge, nom uka cittu bo.” 6 Ibrahi aruk m-mu m-som u rimpa-ur wa. Wa zu Saratu, “Nom m-hor, bo kab kok-tu m-hyu ut-tut, bo kwut to, bo nom ut-kak.” 7 Se Ibrahi do'e udu ban-du bisa-ut wa, wa dug gob-du u-na du o so-de wa yasu tok-u wa, se tok-u wa do'e wa ho tumsu wa mang ya m-hor m-hor. 8 Da-u na tase nom-du nom ut-re, Ibrahi kub nomtu m-bengu m-me ne u ap-mu na mange mo ne, wa huutu hamut-ut wa. Da-u un o tek-u re-du nom ut-re, Ibrahi ees u kit-u un u dapus yakun te-ya. 9 Da-u un tase re-du nom ut-re, un shit wa, “Neta ro Saratu yu?” Wa zu un, “Wa o men-tu ur-rimpa.” 10 Wa-gan u tek-u net-ut to wa zu, “Hak-yu one badane,

um o u muun udu ró, Saratu neta ró wa ut-kab ur-ya.” Saratu o u erru wun u ur-rimpa. **11** U da-u o Saratu ne e Ibrahi e wuunte, Saratu yakke hyan-du u-pyaat. **12** Saratu nom ut-numus u war-wa uzu, “Ur-wu ba me ne, tumsu uso u-bu ri wa wunte kowa. Um zamtun m-hog zwaru m-roog u campa-ne um dote ur-mat da?” **13** Se Yawe zu Ibrahi, “Um Yan o wa'e Saratu ut-numus? Remu yan-o wa zutte, 'Ur-mang ba me ne ut-kab ur-ya?’” **14** Okon oro u zege beb-ur Yawe? Me ut-muun m-moon u go-du da-u uno, Saratu ut-kab ur-ya du ur-campa.” **15** Saratu hog u-gyer, wa nom m-se mu nomu wa ware. Wa zu, “Um numuste da.” Sedi Yawe zu wun, “Bo nong ut-numus.” **16** Da-u net-ne tut-u e yune ur-aruk, Ibrahi shu'u un. Da-u un o tek-u ur-nok u fun-u un, un teen dekun be-de. E gwatun u-dak u-fug, e hyen bo-u Sodòm. **17** Se Yawe zu hi-ur wa, “Nong ur-zwar uzu um yase Ibrahi nom-u um zonge ut-nom da. **18** Ko-ur Ibrahi ut-shu'ut dak-u yat-o tumsu ur-beb ne sok, tumsu dak-tu u-dak u-beet ut-kwum nu-u so-o dugu-du wa. **19** Um dak Ibrahi remu zu wa wartu ya'ag-u wa u a bu-u wa ne i do'e u haan u dim-u wa e ship fun-u Yawe, u remu nom-du nom-tu o tu so-to ur-zwar ne. U da-u o um do'e nomu Ibrahi nom-u um nomte estedu us-rem.” **20** Se Yawe waru Ibrahi, “Um hok us-rem u-tat su nom-ut yo-to u mottu Sodòm u Gomora ne, remu zu ba'as-ut e nong u-tat. **21** Um do'e ut-cuzun um hyan ko uzu ko yur un nong u yo-de uka um hokte re, um ut-sa um nap.” **22** Se net-ut to aruk dugu kun m-ha Sodòm, sedi Yawe kus u ees u-shu Ibrahi. **23** Ibrahi hikne u kit-u wun. Wa zu, “Bo horusse a-jab-us so-se ne u a-za-jab-us yo-se ne? **24** A-na kume net-ne a-jab-us so-se ne ut-shik ut-yur u op u-bo, bo horusse un beet bo za yage e u remu net-ne ut-shik ut-yur u op a-jab-us so-se? **25** Um nupuste bo zaar u nom-du go nom-u o da, bo horusse a-jab-us so-se ne ur-kot u i yo-ye ne. Remu yan-o bo dote u horusse i yo-ye us-gan u i so-ye ne? Za u-sakna bo zaar u nom-du go-o nom-o iya da. Bo de nomu u-dak u-beet kwup-du us-rem, tumsu bo nomu nom-u ooge hon-hon.” **26** Yawe shus wa zu, “A mune uzu um kwumug net-ne ut-shik ut-yur u op u bo-u Sodòm a-jab-us so-se ne, me yage bo-u o u-beet u remu a-jab-us so-se ne.” **27** Ibrahi sur m-shas wa zu, “Remu uzu um kerge nom-du us-rem za u-gyer udu Uso-u u-bu ri, ko uzu a wakun wa um ooge da sedi m-huug m-cwa ne, **28** a mune uzu na kwumug net-ne ut-shik ut-yur u tan a-jab-us so-se ne, bo ut-ho u-bo u-

beet u remu kob-du tan?” Yawe zu, “Um za horusse o da a mune zu um kwumug net ne ut-shik ut-yur u tan net-tu o ukun.” **29** Ibrahi sur m-zu, “M-ha iya ne bo horusse bo-u Sodòm, a mune uzu na kwumug net-ne a-jab-us so-se ne ut-shik ut-yur?” Yawe zu, “Um za horusse un da u remu net-ne jab-us so-se ne ut-shik yur.” **30** Ibrahi zu, “Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na u remu ri da, yage um nom us-rem. Bo horusse bo-u Sodòm, a mune uzu shik-de na kume u op a-jab-us so-se ne?” Se wa zu wun, “Um za ho-du un da, a mune zu um kwumug net-ne ur-shik u op ukun a-jab-us so-se ne.” **31** Ibrahi zu, “U da-o remu zu um kwumug beb-du us-rem u Uso-u u-bu ri ne, a mune uzu shik-de na kume warre ukun ne.” Wa zu, “U remu kwaz-ur re, um zaar u horusse bo-u o da.” **32** Ibrahi zu, “Uso-u u-bu ri, a jab-u ró na da, yage um sur m-nom us-rem u-so u-gan. A mune uzu net-ne op e na kume a-jab-us so-se ne?” Yawe zu wun, “A um kume net-ne op a-jab-us so-se ne, um zaar u horusse bo-u o da.” **33** Da-u Yawe tase us-rem u Ibrahi ne, wa aruk wa, se Ibrahi aruk m-mu u rimpa-ur wa.

19 A-tom u-Ru ne yur e haan u Sodòm m-rim, tumsu Rot o u shu'ut u is-yu cwadu u-bo. Da-u wa hyane un, wa yune, wa bit un, wa kwukut ut-jwun u-dak wa kakus shu-u wa u-dak. **2** Wa zu un, “Haanun u bu-u tok-u no, u no jaas naas no tumsu no roog u ane a is-u gase ur-wun tep tep se no aruk m-mu.” Sedi un zu wa, “O'o, yage it roog u ane kat-du u-bo.” **3** Se Rot ekse un, da tase un aruk m-mu unu e ne u bu-u wa. Rot zonge un morog-du re-du nom ut-re, wa nomu un ur-beredi du za m-yis, se un re. **4** Kandi un toot m-roog, campa-ne i ooge bo-u Sodòm u-beet, u yaag-u beb-ne ut-nengen ne gunus bu-u un otte. **5** Se un fog Rot, un zu, “Net-ut to yu tu haane udu ró m-gyup? Rwutun un u ane udu it, it roog u e nel!” **6** Se Rot aruk m-rwu u-do wa tage u-is u dim-u wa, wa do'e unu e ne nom us-rem. **7** Wa zu un, “Gagun jab, or-ut ri, a no jarun no nom go nom-u yo-o uno da. **8** Gwatun, um o yaat ut-gwup-ne yur i tame nap-du campa da. Yagun um rwutun no e udu no, u no nom nom-u citu no u e ne. Sedi a no nomu net-ut tun-to okon da, ham-tu ut-ri to u bu-u ri.” **9** Sedi un zu wa, “Ya it ur-bel!” Tumsu un zu hi-ur un, “Unwa net wa ham-ut wa, sedi wa o ussa wa shu'ut wa kwupu in us-rem. U da-o it u nomu bo m-zeg nomu it ooge ussa u un ne.” Se un hu ekse Rot sok. Un o ut-sa un vukus is-

yu u-bu. 10 Sedi hamut-ut to nabun u-kom e nuk Rot m-cwa u-bu. Se e tage is-yu u-bu. 11 Se un muut net-ut to po-ne beet, u ya'ag-u campa-ne, ut-nengen ne, i ooge u ees u is-yu u-bu, taas e hyan is-yu cwadu u-bu da. 12 Se net-ne yur-u e zu Rot, "iKo bo otte wakun u ane, ko maan-ut ro, ya'ag-u campa-ne ko yaat ut-gwup, ko wakun u-me bo-u uno wu ooge wu ro? Rwutun e dugu ane, 13 remu uzu it do'e u horussu bo-u uno u-beet. Yawe hok uzu nom-ut yo-to net-ut tunto nong u-tat o wa'e wa tomton it horusse bo-u uno." 14 Se Rot aruk m-rwu wa do'e wa nom us-rem u maan-ut wa ne, e sa'e gutu ya-ut-gwup-u wa. Wa zu e, "Zongun no aruk m-rwu dugu ane, remu zu Yawe o mottu horussu bo-u uno!" Sedi maan-ut wa kub uzu hore wa otte. 15 Da-u is ut-sa ut-gas, se a-tom u-Ru ne waru Rot uzu, "Nom m-hor, bo kab neta ro u ya-ut-gwup-u ro ne yur i ooge ane, taas na haan na horussu bo-u uno ur-kot u no ne remu ba'as-ut un da." 16 Da-u Rot gugme nom-du m-hor, se net-ut to shipus wa u-kom, u neta wa ne, u yaat ut-gwupu wa ne yur, e ruut un m-yar dugu bo-u o, remu zu Yawe o hog-du on-ur un. 17 Da-u na ruute un m-yar dugu bo-u o, wa-tom u-Ru wa-gan zu un, "Somtun fat-ut no! A no gwat u-dim da ko no ees u bedu o nurugse da. Dusun u dom-u ur-ror, taas na horussu no da." 18 Sedi Rot zu un, "O'o, Uso-tu u-bu ri. 19 Um kwumug hyu-m pismo dugu-du no, no gu fat-ur ri u nomu so-o u no nomu me. Um zaar u kerru te-du dom-u ur-ror kanda bo horusse Sodom da. Uno nom-u yo-o u masu me, tumsu me ut-mar. 20 Gwat, okon bo-u rek-o oro u kit-u kun. Yage um do'e ukun, no hyang o rek-o, u da-u o fat-ur ri ut-kusum." 21 Wa-tom u-Ru shus wa zu wun, "Um hok kon-us ro, um zaar u ho-du bo-u rek-o o da. 22 Zonge m-hor-m-hor bo som m-ha ukun, um zaar u nom-du okon da se bo teeg kun." (O wa-e na fog-ut bo-u o Zowar, wata be-ur rek-de). 23 Da-u ho-du ooge u rwuun, Rot u bu-u wa ne te u-bo u na foge Zowar. 24 Se Yawe hu u dasun eng-tu u-ra dugu dom u-ru u bo-tu Sodom u Gomora ne. 25 Wa horussete bo-ut to u net-tu ooge ur-yu ne u-me to, u bo-tu o nurugse ne ut-beet, ut-ran ne ut-beet. 26 Sedi neta Rot bir u-dim da-u wa ooge u dorru dim-u wa, se wa barum kirru ut-ma. 27 Da-u is gase ur-wun tep tep, Ibrahi barum m-mu u-dim u be-du wa tamte ur-ees u-shu Yawe. 28 Se wa gwatun u-dak u gas-u Sodom u Gomora ne, u be-du o nurugse ne ur-beet, wa hyun fu'ut-u yat-o u rwuun dugu me bo-ut to sha-mu m-fu'ut dugu ra-u

yat-o. 29 Sedi Ru-u hok kon-us Ibrahi, wa yage Rot ur-fat. Wa ruut Rot dugu swadu ur-kob du heene bo-ut to. 30 Da-u tase Rot yage bo-u Zowar remu zu wa o gyer-u net-tu ooge ukun. Wa do'e wa shu'ut u dom-u ur-ror u-so' u ya-ut-gwup-u wa ne yur. 31 Dekun hode yu-wuya zu huno-u wa, "Campa-ne zamun u gas-u uno da. In zaar u kwum-du campa wu do'e ga-du in uka na nomte da. Za m-tumb uso in do'e nom-du ur-wu' za yaag. 32 Haane, yage yu-u ya' wun ke wun swa, se yu-u roog u wun ne, ko in u cinu go dugu-du uso-u in." 33 Da-u gyep-mu nome, un yu' wa ke e ho wa, se yu-wuya to wa roog u wun ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-u wa yune da. 34 Da-u is gase yu-wuya zu huno-u wa, "Gyup-ne, um roogte u uso ri ne, yage u in sur m-ya wun ke u da-o m-gyep. Se bo cwa u no wa ne roog u wun ne ko in u cinu yaag dugu-du uso-u in." 35 Se un wu' uso-u un wa swa ke e ho wa u gyup-m mo. Se du-dim to wa roog u wa ne. Wun nak da-u gwup-u wun rute da ko da-u wa yune da. 36 U remu iyane, ya-ut-gwup-u Rot beet un nom men-tu uub dugu-du uso-u un. 37 Yu-wuya mut ya-du ur-campa, wa te'e de ur-dim Mowab, ya'ag-u Mowab e na fuge da-o Mowab-ne. 38 Du-dim sur m-mat ya-du ur-campa, wa te'e wa ur-dim Amona. Wa na foge ya-du net-ut ri, ya'ag-u Amona e na fuge Amona-ne u haan da-u uno.

20 Ibrahi u net-ut wa ne e yune un aruk, se da-u e teye gas-u dog-du Negiv. E do'e e shu'ut u tek-u bo-tu Kades u Shur ne u-da cashi. Se wa shu'ut sham ham-ut bo-u Gerar. 2 Ukun Ibrahi ware ut-net uzu Saratu, "Huno-u ri wa." Se Abimerek, faruk-u Gerar, tom na fagun Saratu wa kub wa. 3 M-gyup Ru-u haan udu Abimerek u bo' wa zu wa, "Bo u wu mare ganse u remu neta wu bo kabne, neta wakun wa." 4 Sedi Abimerek haag u kit-u wun da, se wa zu, "Uso-u u-bu ri, i bo horussete net-tu za ut-ba'as? 5 Ibrahi wa zu me huno-u wa o, tumsu Saratu u hi-ur wa zuug me iya, 'Oru ri wa.' Um to u sa'u wa jab gan, kom-ut ri zatte ut-ba'as da." 6 Se Ru-u zu wun, "E, um nak uzu bo saag wa jab gan. O wa'e um hooste bo nom-du ut-ba'as udu ri, tumsu o wa'e um hooste bo tamdu wun. 7 U da-o muute campa-u ya neta wa, wa nomu bo us-toog. Wa-warru rem-su u-Ru wa, u da-u o bo ut-nom ur-fat. Sedi a-bo gugme muutu neta-u ya udu campa wa, bo nap uzu bo u net-tu u-bu-u ro ne ut-beet no ut-mar." 8 Da-u is gase ur-wun te tep Abimerek fog

morog-du tok-ne wa beet. Da-u o wa waru e nomu na nome, un hog u-gyer un beet. 9 Se Abimerek fog Ibrahi wa zu, “¿Yan-o bo nomu it inya? ¿Yan ba'as-to um nomu bo? Bo haatun me tun-to nom-ut yo-to yatto tuntō u dak-u ri u net-ut ri ne ut-beet. Bo nongu me nomtu kame da.” 10 Abimerek shit Ibrahi, “¿Remu yan-o bo nomte go-du unō nom-o?” 11 Ibrahi zu, “Um nomug us-dorog uzu, ‘Gyer u-Ru zaar udu net-tu dinde be-de da, e keru ho-du me e kab neta ri.’ 12 Ut-nip huno ri wa. Uso-u it u wa ne o u-gan, sedi kowan o u ino-u wa, sedi um gu wa. 13 Da-u Ru-u fagu me um yage bu-u uso-u ri, um zu Saratu, ‘Ka bo dettte u kosu me ut-cwanu ya, be-du yu-u huute ur-beet, bo zu me huno-u ró wa um ooge.’” 14 Se Abimerek kub eken u tek-u ban-tu ca wa u gwaar ne u na ne, tumsu u tok-ne neta-ne u campa-ne, wa yasū Ibrahi e, tumsu wa mutun Saratu neta wa. 15 Abimerek zu Ibrahi, “Dak-u ri ya ukun udu ró, shu'ute u be-du citu bo.” 16 Se Abimerek zu Saratu, “Um yaag campa ró kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-op, remu zu u shu'ut us-nap u net-tu bo ooge u to ne ut-beet uzu bo nomug okon u za so-o da.” 17 Ibrahi nom us-kon udu u-Ru, Ru-u yu Abimerek m-yar, u net-ut wa ne u tok-u wa ne, neta-ne, ko e kumu mat-du yaag tumsu, 18 remu zu Yawe wa'ag neta-ne beet i ooge u bu-u Abimerek, uzu e za ur-mat da remu zu Abimerek kab-ug neta Ibrahi Saratu.

21 Yawe este us-rem tumsu wa nomu Saratu nomu wa zu wa ut-nom. 2 Nong hon-hon u da-u Ru-u waru Ibrahi, Saratu kub men-tu ub, se wa matu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa. 3 Ibrahi te'e ya-du ur-campa wa ur-dim Ishaku. 4 Da-u Ishaku nome m-roog ut-eer, Ibrahi nomu wa ur-pes uka Ru-u zutte wa nom. 5 Ibrahi nong us-hak ut-shik ut-tan da-u wa mate Ishaku. 6 Saratu zu, “Ru-u wa'ag me ut-numus; kowana hoge wa segu me nom-du ut-numus. 7 ¿Wana tame ut-zu Ibrahi uzu Saratu u wurgu wa? M-ha iyane um mak-tu Ibrahi ya-du ur-campa u da-u wu-ur wa.” 8 Da-u Ishaku rogme na o u mottu kasdu wa ur-de, Ibrahi bun morog-ur yat-de du ur-so. 9 Dekun ho-de, Ismaru wa'-u Hajara wa dak-u Masar o hor e Ishaku, Saratu hyen Ismaru u nomu Ishaku numus-tu us-jurum. 10 Se Saratu zu Ibrahi, “Buz tok-u neta unwa e wa'-u wa ne, wa za re-du nom-u ut-kom ri ur-kot u Ishaku wa'-u ri ne da!” 11 Rem-us se tum jab-u Ibrahi sok remu zu Ismaru wa'-u ró wa. 12 Se Ru-u zu

Ibrahi, “A jab-u ró na u remu buz-du tok-u neta unwa Hajara e wa'-u wa ne da. Nom nom-u Saratu zu bo nom, remu zu dugu-du Ishaku de na dote fag-du ko-ur ró. 13 Sedi me ut-nom dak-u yat-o dugu-du wa'-u tok-u neta ró wa shu'ut u-dak, remu zu wa'-u ró wa ooge kowa.” 14 Se Ibrahi yune ur-wun tep tep, wa kub nom ut-re u kub-du m-bu ne, wa yasū Hajara. Ibrahi subgu Hajara to ut-kap, wa yasū Hajara wa zu wa aruk u wa'-u e ne. Se Hajara aruk, wa hu ut-riig ur-dog du o dapus bo-u Bersheba. 15 Da-u bu-mu ur-kub tuse, se Hajara rust ur-ya u kug-du m-yara u yakun te-ya ur-dog. 16 Se wa aruk, wa do'e m-ra wa shu'ut uka ramu ta-u u-ta, wa dorog u jab-u wa uzu, “Um za ussa um hyan mar-mu wa'-u ri da.” Se wa hu us-kan. 17 Sedi da-u Ru-u hoge kan-su ur-ya, wa-tom u-Ru fog Hajara. Wa zu, “Hajara, ¿yan-o nome? A-bo hog u-gyer da, Ru-u hok kan-su ur-ya u be-du de otte m-rut. 18 De'e, bo yunus wa'-u wa, u bo par wa, remu zu dugu ko-ur wa de, um dote kadu dak-u yat-o.” 19 Se Ru-u upus is-u Hajara, wa hyen du-du m-bu. Wa do'e wa shuus kub-du m-bu wa yu ya-ur wa, wa so. 20 Ru-u o ur-kot u wa'-u wa ne, wa nen. Wa nom ur-yu u-me ur-dog wa shu'ut wa nap-mu ta-u u-ta. 21 Da-u wa ooge shu'ut dog-du Paran, ino-u ró kwumnu wun neta dugu dak-u Masar. 22 U tek-u da-u o, Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne e do'e udu Ibrahi. E zu wa, “Ru-u o ur-kot u bo ne u tek-u nom-u bo ooge ut-nom u-beet. 23 Remu iyane, ton-de u-Ru ne uzu bo zaru re ra-u ri da, u ya'ag-u ri ne, ko a ko-ur ri ne. Nomu me nom-ut so-to, u dak-u ri ne u bo otte shu'ut mu ur-hamut uka um nomte bo.” 24 Ibrahi zu, “Um tondte.” 25 Ibrahi haatun Abimerek us-kan u mottu du-du m-bu du tok-ne Abimerek rumse ur-beb dugu-du tok-ne Ibrahi. 26 Abimerek zu, “Um nak wu nome unō nom-o da. Bo wargu me da, takun-du m-hog-u ri ya u ya-o.” 27 Se Ibrahi yu Abimerek ban-du ca u gwaar ne u na ne, se e yur e nom estedu us-rem. 28 Ibrahi dugur ya'ag-u ca ta'er dugu me ban-du ca wa. 29 Abimerek zu Ibrahi, “¿Rem-u yan-o bo dugurte ine yaag-u ca-ye u war-e?” 30 Wa zu, “Kab ca e, e shu'ut us-nap uzu me wa kawē du-ur re.” 31 Remu iya na fug dim-du be-ur re Bersheba, remu zu kuna e nomte us-tond. 32 Da-u e taase nom-du us-tond u be-du na zuye “Du-du us-tond,” se Abimerek e Pikor yu-Yat-ya karma-ne, e yune e aruk m-mu u dak-u Firistiya-ne. 33 Ibrahi ser u-te go-du te-yu m-yara u Bersheba kuna wa fukte

u tek-u dim-ur Yawe, u-Ru u za ur-ma. 34 Se Ibrahi shu'ut wa dak-u Firistiya-ne.

22 Da-u na nome us-hak u-tat, se Ru-u reg ya-du jab-u Ibrahi, se Ru-u fug wun wa zu, "Ibrahi!" Ibrahi zu, "Me ya." 2 Se Ru-u zu, "Kab wa'-u ro, ya-du ur-gan u ro Ishaku, wu bo zege ut-cwan, bo aruk m-ha u dak-u na zuye Moriya. Bo yasu wun ukun sha-mu ya-du toog u dom-u dekun ror-de du um do'e kosu bo." 3 Ibrahi yune ur-wun tep tep. Wa zong janka-u wa, wa zu tok-ne yur u dor wa, u wa'-u wa ne Ishaku. Da-u wa bukre ut-te tu nom-du toog, se e heese m-ha u be-du Ru-u waru wun. 4 Da-u e nome m-roog ut-tut, Ibrahi jakus is wa hyan be-ur re dugu m-ra. 5 Ibrahi zu tok-ne wa, "Estun it u ane u-janka ne, it u Ishaku do'e m-ha u ane jit, it nomon ut-huuk, it do'e ut-muun udu no." 6 Ibrahi toksu Ishaku ut-te tu nom-du toog, wa kub u-ra u-van ne, e wane aruk m-nok ur-kot. 7 Ishaku bir wa got Ibrahi, wa zu, "Uso-u ri." Ibrahi zu, "Wa'-u ri, me ya." Ishaku shit wa zu, "Um hyanug u-ra, ut-te ne, sedi um hyanug ca-yu na dote nom-du toog da." 8 Ibrahi shus wa zu, "Wa'-u ri, Ru-u de haatun ca-yu toog." Se un re shu m-ha ne un yur. 9 Da-u un teye be-du Ru-u waru wun, Ibrahi nom ur-sak wa suk ut-te u-dom. Wa gugrusse wa'-u wa Ishaku, wa suk wa u-dom ur-sak, u-dom ut-te. 10 Se Ibrahi kabun u-van, u remu wa punut wa'-u wa. 11 U da-u o wa-tom Yawe fog wun dugu dom u-ru, wa zu, "Ibrahi! Ibrahi!" Wa shus, "Me ya." 12 Wa zu wun, "A-bo ho wa'-u ro da, u da-o um nak uzu bo wa u-gyer u-Ru wa bo oye, remu zu bo hooste me wa'-u ro da, ya-du ur-gan u ro." 13 Se Ibrahi jakus ur-hi, wa hyun kag-yu u-ca kar-us wa surgusse us-hir, se Ibrahi do'e wa maas ca-u ya, wa do'e wa nom toog u ya u swas-mu wa'-u wa. 14 Ibrahi te'e be-ur re ur-dim, "Yawe de'e ut-ya." Iya o na fugte u haan u da-o, "U dom-u ur-ror de Yawe dote ut-ya." 15 Se wa-tom Yawe sur m-fag Ibrahi dugu dom u-ru, u-yurumse. 16 Se wa Yawe zu, "Remu zu bo hok rem-us ri bo hoostu me wa'-u ro da, ya-du ur-gan-u ro, um nong us-tond u hi-du war ri ne, me wa'-u bo nu-u so-o tumsu ko-ur ro do'e ut-nom u-tat. 17 Me wa'-u bo nu-u so-o, um wa ko-ur ro de shu'ut u-tat uka reger i dom u-ru, de shu'ut tumsu uka hereg-mu u-gi, ya'ag-u ro de re-du dak-tu huub-ut yo-to ro m-gag. 18 Dugu-du ya'ag-u ro de net-tu u-dak ut-beet to dote u kwum-du kom-u u-Ru remu zu bo dorog rem-us ri." 19 Se Ibrahi e Ishaku

muun u be-du tok-ne wa otte estu un, unu e ne aruk m-mu u Bersheba. Kuna Ibrahi retu u-shu ur-yu ne u bo-u u Bersheba. 20 Da-u sure m-waas, na waru Ibrahi uzu, "Mirka mak-tu Nahor huno-u ro ya'ag-u campa-ne eer." 21 Wa ur-takun na zu wa Uz, huno-u wa na zu wa Buz, u Kemuwer (Kemuwer wa o uso-u Aram), 22 Kesed, Hazo, Pirdas, Jidrab u Betuwer ne. 23 Betuwer wa matu Rebeka, Mirka wa matu huno-u Ibrahi Nahor ya'ag-u campa-ne eer. 24 Nahor mut yaag nas dugu neta wu do, wu na zuye Rema, dim-tu ya'ag-u e na zu: Teba, u Gaham, u Tahas, u Maaka ne.

23 Saratu nomug us-hak u-kok u-gan ur-shik us-ta'er. 2 Wa marug u bo-u Kiriya Arba (be-du na fuge u da-o Hebron) dak-u Kan'ana. Ibrahi nom us-kan sok, wa nom ut-bomos u remu mar-m Saratu. 3 Se Ibrahi yage u-du neta wa, wa de'e wa nom us-rem u net-tu Het-ne. Wa zu un, 4 "Me ham-ut wa um ooge udu no, babun me ur-kengi, u de shu'ut be-du u-dok-u ri ko me jwak-u neta ri." 5 Net-tu Het e shasu Ibrahi, e zu, 6 "Uso u-bu it, er rem-us it, bo net-u yat-o wa bo oye it. Dag be-ur so-de du bo ut-sa, bo jwak neta ro ukun. Wakun zaar u tek-u it wu do'e ut-zu wa gugum ya-du bo be-du jwak-du neta ro da." 7 Se Ibrahi he ut-jwun u-shu net-tu dak-u Het. 8 Wa zu un, "Remu zu no o ussa no nomu me ur-sege, um o ussa no konu me Eparon wa'-u Zohar. 9 Wa babu me upukus u jwak-du ut-net u Mapera u ooge u-ta u madu tak-u wa, shutun me wun wa babu me be-ur re me ut-top nom-u wa zu um top. Um ut-sa kengi-ur re uka de dote shu'ut kengi-ur ri du mommo du jwak-du me u net-tu bu-u ri." 10 Eparon og u shu'ut ukun ur-kot u net-tu Het-ne. Wa zu Ibrahi u hog-mu net-tu Het ut-beet i haane ukun u is-yu u-bo. 11 Se wa zu Ibrahi, "Uso u-bu ri, iya-o da, er rem-us ri. Me ya bo ur-kengi u-pukus ne, u ane u shu net-ut ri ut-beet, bo jwak u-du neta ro." 12 Ibrahi kwukut ut-jwun u shu net-tu dak-u o. 13 Se wa nom rem-su nom-ut to udu Eparon u hog-mu net-tu o ukun ut-beet, "Um konog no, a no eese, me top-u shik-u be-ur re ur-beet remu um kum-ut be-du um dote u ha jwak-du net-ut ri a e mare ukun." 14 Eparon shasu Ibrahi wa zu, 15 "Uso u-bu ri, er me, be-ur re teeg kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-nas, uka shu'ut-ur yu-u shik-u e okon nom-o o da, do'e bu jwak neta ro." 16 Ibrahi hog rem-us Eparon, wa top wa nomu wa zuye wa top kwam-ut pus-to tu shik ut-kok ut-nas iya na bube u-turru.

Wa nong nom-ut to ut-beet u-shu nengen-tu Het. 17 Iya-o tak-u Eparon u o u Mapera u-dapus Mamre, u ur-dame u-pukus ne, us-te ne us-beet su o bor-yu u-tak, shu'ut u Ibrahi u-beet. 18 Se be-ur re shu'ut be-ur Ibrahi du m-mommo u shu nengen-tu Het u is u-bo. 19 Se Ibrahi dok neta wa Saratu ukun u men-tu Kan'ana, pukus u Mapera u dapus Mamre (u na foge Hebron) 20 Iya-o tak-u o u-pukus ne u o net-tu Het babu Ibrahi o shu'ut be-ur wa du u-dok.

24 Ibrahi wu'umte tumsu hak-us wa nong u-tat, tumsu Yawe wa'-u wun nu-u so-o u-me nom-u wa o ut-nom u-beet. 2 Dekun ho-de Ibrahi zu tok-u wa wu zege m-tumb, wu shu'ute wa-gwat-du bu-u wa, Ibrahi zu, “Kab tond bo wa kom-ut ro u-ta kut-ut ri. 3 Um o ut-sa bo ton-de Yawe ne wu nome dom-u u-ru u-dak-ne uzu bo za yage wa'-u ri unwa ga neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. 4 Sedi bo ha u dak-u ri u tek-u ko-ur ri bo kwumnu wa'-u ri Ishaku neta ur-gu.” 5 Se tok-u wa zu wun, “A mune uzu gwup cwanug wa doron it u muun u dak-u uno da, iUm shu'e wa'-u ro m-mu u dak-u bo rwutun?” 6 Ibrahi zu wun, “Gwat sok taas bo jarun bo kab wa'-u ri m-mu be-du um rwutun da! 7 Yawe, Ru-u dom u-ru, wu rwutun me dugu dak-u uso-u ri u ko-ur ri ne, wa nong estedu us-rem us-tond ne uzu wa ya' dak-u uno udu ya'ag-u ri. Wa de tomnu wa-tomu-u wa u-shu ro wa de ut-wa bo kwumnu wa'-u ri neta ukun. 8 Abite uzu wa zaar ussa wa doron bo u muun da, bo rwug dugu tond-su um nome bo ne. Sedi ko re o nomte a-bo jarun bo muut wa'-u ri ukun da.” 9 Se tok-u wa kub tond-us se wa wu komut wa kut-u uso u-bu wa Ibrahi. Wa nom estedu us-rem uzu wa dor nom-u wa zu wa ut-nom. 10 Se tok-u wa kub rakum Ibrahi op tumsu wa saku e cwu-tu shik tu u-nya ut-go ut-go dugu uso-u u-bu wa. Se wa dor u-fun m-ha dak-u Aram, m-te bo-u Nahor. 11 Se wa wu rakum e he ut-jwun u dapus du-du net-tu soye u-do u-bo, rim-mu nomug u da-u o neta-ne o haan u yubdu bu-mu ut-swa u du-ur re. 12 Se wa nom us-toog, “Yawe, Ru-u uso u u-bu ri Ibrahi, ya me re u-shu bo kose cwan-ut ro udu uso u-bu ri Ibrahi. 13 Me ya ees u is-u ur-du, ya-ut-gwup i bo-u uno de haan u du-ur rinde u yubdu m-bu. 14 Sin-se se o kon-us ri, me ut-shut wa-gan, ‘Ya me m-bu mu ut-swa dugu kub-du m-bu wa,’ a wa zuye me, ‘Swa m-bu tumsu me ut-ya rakum-u ro e swa’ — yage wa shu'ut neta wu bo dyste Ishaku. Iya o um dote ut-nap uzu bo koske cwan-ut ro udu uso u-bu ri.” 15 Kanda wun taaste us-

toog, Rebeka rwun u shar-du m-bu wa ne m-sak ut-kap, wa o wa'-u gwup-u Betuwer wu o wa'-u zwaru Mirka wu ooge neta huno-u Ibrahi Nahor. 16 Rebeka gwup-u So-wa wa sok wa maag ha-mu ur-gu, sedi wa nak campa da. Wa aruk m-he u be-du yubdu m-bu, wa shusun shar-du m-bu wa rwun. 17 Tok-u wa nom m-hor wa bit wun, wa zu wa, “Um o u kon-us ro, ya me m-bu mu shar-ur ro cashi um swa.” 18 Gwup-u wa zu wun, “Uso u-bu ri, onko bo swa.” Se wa nom m-hor wa cust sharru m-bu wa dugu zagu ut-kap-u wa, wa yasu wun, wun swa. 19 Da-u wa ya'e wun bu-mu ut-swa, wa zu, “Me ut-ya rakum-u ro ko e m-bu e swa u koru e.” 20 Wa nom m-hor wa daas bu-mu ur-sharu wa u-kora u ya-du ut-bisa m-bu wa barum udu ur-du u yubundu m-bu wa yu'ut rakum-u wa beet. 21 Tok-u wa ho'us us-ram wa o gwat-du wun. Wa o us-dorog uzu ko Yawe yaag wun re-du u-shu udu sa-u Ishaku neta. 22 Da-u rakum tase swadu m-bu, se tok-u wa kub kwat-yu ur-swa u us-kwa ne su ut-kom su kwam-tu bu-mu ut-ro su shik sok wa yasu Rebeka. 23 Se wa shit Rebeka uzu, “iGwup-u wan wa bo oye? Gyer jab waru me, iko uso-u ro otte kur-tu it dote m-roog u gyup-mu ya-o?” 24 Wa shus wa zu, “Uso-u ri wa na zuye Betuwer, tumsu uso-u ro u ino-u ro ne e na zuye Nahor e Mirka.” 25 Wa sur m-zu wun, “It otte ut-zan u nom-tu ut-re ne tu rakum, u kur-tu m-roog ne tu ut-hamut ne.” 26 Se tok-u wa kug wa nom Yawe ut-huuk. 27 Wa zu, “Ut-vam udu Yawe, Ru-u uso-u ri Ibrahi, Yawe koske cwan-ut wa nip-ut wa ne jab-u so-o wa ne udu uso-u u-bu ri, remu uzu wa dor-ut te me m-ha udu ko-du uso-u u-bu ri.” 28 Wa-gwupu aruk m-mu m-som wa waru a-u-bu ne nom-u nome u-beet. 29 Rebeka otte yu-wuya wuna zuye Raban, wa kusum m-som u haan u be-du net-u wa otte u-kit ur-du. 30 Da-u wa hyane kwat-yu ur-swa ya udu Rebeka, u kwasu ut-kom ne su o m-wa u kom-ut wa, tumsu wa hok nom-u Rebeka ware u-beet nom-u net-u wa zuye, wa ru m-ha u du-du m-bu de, be-du net-u wa otte ees u-kit u-rakum. 31 Raban zu wun, “Bo yu Yawe wa'e nu-u so-o. Haane bo shu'ut u it ne. iRem yan-o bo otte u shu'ut u ane u-dim u-bo? Me ya um mangte bo ut-kur u be-du cun-du rakum-u ro ne.” 32 Se net-u wa aruk m-ha bu-u Raban. Raban cust-u rakum cwu-tu e otte u-do m-sak, wa yu' e ut-zan tu e do'e ut-roog ut-tu. Se wa hatun net-u wa m-bu u remu i o nak-du rakum ne e jaaste na-us e beet. 33 Wa haatun wa nom ut-re, se tok-u wa zu wun, “Um za re-du nom ut-re uno da

se um wargu bo nom-u hatun me.” Raban zu wun, “Waru me nom-u hatun bo.” 34 Se wa zu wun, “Me tok-u Ibrahi wa um oye. 35 Yawe wa’agu uso u-bu ri kom-u u-Ru, wa shu’ute net wu otte nom-u ut-kom. Ru-u yaag wun ban-tu ca, u ban-tu gwaar ne, u bandu na ne, u kwam-ut pus-to u tu bu-mu ut-ro ne tu shik, u tok-ne u-tat (campa-ne u neta-ne) u janka ne, u rakum ne. 36 Da-u Saratu neta uso-u u-bu ri wuume sok, se wa mut ya-du ur-campa, uso u-bu ri yase wun nom ut-kom-u wa u-beet. 37 Uso u-bu ri tonduste me uzu, ‘A-bo yage u wa’-u ri wa ga neta-tu dak-u Kan’ana da i um ooge u shu’ut dak-u e. 38 Sedi bo do’e bu-u uso-u ri, dugu me ko-du uso-u ri bo kwumnu wa’-u ri neta.’ 39 “Um zu uso u-bu ri, ‘iA mune uzu um kwumug wa’-u gwup wu zu wa dornu me da?” 40 “Wa zu me, ‘Yawe, wu um o ut-dor, wa tomnu Watom-u wa ur-kot u bo ne. Wa do’e ut-wa bo kum re-u u-shu u nomu bo ut-nom ne. Ka ut-nom zarra se bo kwumgun wa’-u ri neta dugu ko-du uso-u ri, udu me net-tu bu-u uso-u ri. 41 Da-u bo do’e udu uso-ut ri, bo rwugug dugu us-tond ko da zu e gugumte yanu bo neta bo rwugug dugu sese tond se.’ 42 “Da-u um haane bedu du-du m-bu u ya-o, se um nom us-toog uzu, ‘Yawe, Ru-u uso u-bu ri Ibrahi nome ut-huuk, ya me re-u u-shu u ha-m m-mo. 43 Gwat, me ya ees u-kit-u du-du m-bu dinde, toog-us se uzu, da-u wa’-u gwup-u haane u nak-du m-bu, um do’e zu du wa, “Ya me m-bu um swa dugu sharru m-bu ro.” 44 Sedi wa zu me, “Swa, me ut-ya rakum-u ro m-bu koya,” yage wa shu’ut neta wu Yawe dage wa’-u uso-u u-bu ri.’ 45 “Kanda um taaste us-toog jab-u ri, Rebeka rwuun ur-shar ne m-sak u dos u wa, wa aruk m-sa ur-du wa yubun m-bu, se um zu wa, ‘Ya me m-bu m-swa.’ 46 “Wa nom m-hor m-hor wa cust sharru m-bu dugu zag-ut-kap wa zu, ‘Swa, me ut-ya rakum-u ro ko e,’ se um so, wa yu rakum ko’e e so. 47 “Se um shit wa, ‘iGwup-u wan wa bo oye?’ “Wa zu me, ‘Gwup-u Betuwer yu wa’-u Nahor, wu Mirka matu wa.’ “Da-u o um wa’-u wun u-kwaat ur-swa u kwa-yu ut-kom ne. 48 Se um he ut-jwun um nome Yawe ut-huuk, tumsu um nomu Yawe ut-vam, Ru-u uso u-bu ri Ibrahi, remu zu wa dor-ut te me fun-yu ut-nip m-ha udu ko-du uso-u wa remu um kwumtun wa’-u wa neta. 49 U da-o, abite uzu bo ut-re u-shu u kosu jab-u so-o udu uso-u u-bu ri, waru me, abite bo zaar ut-kose da waru me, ko me ut-nap fun-yu um do’e ut-dor.” 50 Kuna Raban ne e Betuwer zu, “Yawe hattun bo u ane, okon nom-o zaar u it do’e ut-

zu da. 51 Rebeka ya u-shu ro, kab wa bo aruk, yage wa shu’ut neta wa’-u uso-u u-bu ro uka Yawe zutte.” 52 Da-u tok-u Ibrahi hoge shas-u un, wa he u-dak ut-jwun wa nome Yawe ut-huuk. 53 Se tok-u wa rwutun kwam-ut pus-to u kwam-tu bu-mu ut-ro ne us-regez ne su shik sok u cwu-tu m-wa ne tu so-to wa yase Rebeka, se tumsu wa yu u-nya u nom-tu shik udu yu-wuya wa u ino-u wa ne. 54 Se tok-u Ibrahi u campane o ur-kot u wa ne, re e so tumsu e roog ukun. Se e yune ur-wun, wa zu, “Yagun it aruk m-mu udu uso-u u-bu ri.” 55 Sedi yu-wuya Rebeka u ino-u ro ne shus e zu, “It ut-sa u Rebeka shu’ut u it ne m-ha m-roog ut-op, kanda no aruk.” 56 Se wa zu un, “A no naas it u-da u ane da, Yawe yaag me re u-shu u ha-m ri, yagun it aruk, it mu udu uso-u u-bu ri.” 57 Se un zu, “Yage it fagun gwup it shit wa u mot-ut to ne it hog.” 58 Se un fagun Rebeka un shit wa, “iBo doru net-u wa m-mu?” Wa shus wa zu, “Me ut-dor wun.” 59 Se un yage u Rebeka u neta warug wa ne, u tok-u Ibrahi ne u huub-tu m-ha wa ne e aruk. 60 Se un wa’-u Rebeka nu-u so-o kanda wa aruk, un zu wa, “Huno-u it, u bo shu’ut ino u yaag ut-zongu u-dom ut-zongu Yage ya’ag-u ro e re ur-korro u e onk bo-tu huub-ut yo-to e ne.” 61 Se Rebeka u tok-ut wa ne, e duus u-dom u-rakum e dor net-u wa. Se tok-u Ibrahi kub Rebeka e aruk m-mu. 62 U da-u o Ishaku mugun dugu Beer-Rahai Roi wa o shu’ut dog-du Negiv. 63 Dekun ho-de Ishaku rwugun m-rim wa o m-da tumsu wa o us-dorog, se wa jakus ur-hi, wa hyen rakum u daan. 64 Da-u Rebeka jakse is wa hyan Ishaku, wa nom m-hor wa cuzun dugu u-rakum yu wa otte m-sak. 65 Rebeka zu tok-u Ibrahi, “iWana unwa jit wu o haan udu ine?” Tok-u wa zu, “Uso u-bu ri Ishaku wa.” Rebeka kub u-gere wa takus shu-u wa. 66 Se tok-u wa waru Ishaku nom-u wa nome u-beet. 67 Ishaku kub Rebeka wa huut wa u bedu rimpa-du ino-u wa Saratu, se wa gu Rebeka. Wa shu’ut neta wa, wa cwanug wa sok; iya o hen Ishaku kumte rus-du jab ba ino-u wa mare.

25 Ibrahi gu yakun neta ya dim-ur wa Ketura. 2 Ketura mut ya’ag-u campane shishin e na foge Zimran, Jokshan, Medan, Midiya, Ishbak, u Suya ne. 3 Jokshan wa mate Sheba u Dedan. Yaag-u Dedan e na zuye Assur-ne, u Retushi-ne, u Remin-ne. 4 Yaag-u campane Midiya e oye: Epa ne, u Eper ne, u Hanok ne, u Abida ne, u Erdak ne. Ine beet e ooge kor Ibrahi dugu gasu Ketura. 5 Ibrahi yasu nom-u ut-komu wa u-

beet ɔdu Ishaku. 6 Kanda Ibrahi mur-ut, wa nomu ya'ag-u neta-tu us-kit-u wa u-nya wa tom e beet m-ha dak-u u-dom, m-ra u Ishaku ne. 7 Ibrahi nong ushak ut-shik ut-eer u op us-tan 8 Ibrahi marug u tek-u us-hak su so-se, nengen-yu us-hak u-tat, wa dor uso-tu uso-ut wa. 9 Yaag-u wun Ishaku ne e Ismaru, e dok wun u pukus u Mapera, u dapus Mamre u-me tak-u Eparon wa'-u Zohar net-u Het-ne. 10 Tak-u o Ibrahi oye dugu-du Het-ne kuna wa dokte Saratu neta wa. 11 Da-u Ibrahi mare, Ru-u wa'-u Ishaku nu-u so-o, wu shu'ute dap-us bo-u na foge Beer-Rahai. 12 Uno o ogur-tu ya'ag-u Ismaru wa'-u Ibrahi. Hajara net-u dak-u Masar tok-u Saratu, wa matu Ismaru. 13 Dim-tu ya'ag-u campa-ne Ismaru ya, na pang to uka mat-ur e: Nebayot wa ooge mat-du ur-takun Ismaru, u Kedar, u Adbeer, u Misam, 14 u Mishma, u Duma, u Masa, 15 u Hada, u Tema, u Jetur, u Napuhish, u Kedema ne. 16 Ine o ya'ag-u Ismaru, tumsu tun-to to o dim-tu faruk-tu ut-ko e kowan u be-du ur-shu'ut-u wa ne. 17 Ismaru nomug us-hak ut-shik ut-shishin u op-u ta'er, se murus wa dor uso-tu uso-ut wa. 18 Yaag-u wa e shu'ut u gas-u bo-u Havira, m-ha Shur ne. U dapus bor-yu Masar, a-bo ooge m-ha u bo-u Asur. Tumsu e nom shu'ut-ur yo-de u huno-tu ur-mat-u e ne ut-beet. 19 Uno o ogur-tu ya'ag-u Ishaku wa'-u Ibrahi. Ibrahi wa matu Ishaku. 20 Da-u Ishaku ooge us-hak ut-shik ut-yur, wa gu Rebeka gwup-u Betuwer, net-u bo-u Aram dugu Padan-aram huno Raban net-u Aram-ne. 21 Ishaku nom us-toog ɔdu Yawe u remu neta wa, remu zu wa matuk yaag da. Ru-u onk toog-us Ishaku, se Rebeka kub men-tu ya'ag-u yur. 22 Se ya'ag-u e hu ut-noos u men-tu ut-men. Se Rebeka do'e wa shit Yawe, wa zu "¿Yan-o wa e uno nom o otte ut-nom ne?" 23 Se Yawe zu wun, "Net-ne yur e oye u men-ut ro damra tu ut-dak to ut-yur. Dugu ur-takun, dak-tu ut-yur u to do'e ut-mot dugu me ut-men. Wa-gan do'e zeg-du wa-gan ur-beb, ya'ag-u e wu do'e rwuun ur-takun wa do'e nomu wu m-vaste m-tok." 24 Da-u ho-tu ur-mat nome, Rebeka nup uzu ya'ag-u yur e wa otte mun-ut wa. 25 Wu rwune ur-takun wa o jaz-ya, war-u wa o us-can ne sha-mu can-tu u-gwaar, na wa'-u wa ur-dim Isuwa. Iya-o na fogte dim-ur re u rem-du Ibra-ne. "Wa us-can." 26 Se wu rwune u-yurumse na mak-ut wa m-shup-u dukunte-ur Isuwa ne, dim-ur wa de Yakubu. U rem-du Ibra-ne iya-o na fogte dim-ur re "Ur-dukunte." Da-u na mate ya'ag-u yur, Ishaku o ushak ut-shik ut-tut. 27 Da-u ya'ag-u campa-ne e nene,

Isuwa shu'ut wa sa-u ur-dog, wa o uka net ur-dog. Sedi Yakubu wa zatte us-rem da, wa zek-u cwan-tu shu'ut-du ut-rimpa. 28 Ishaku zek-u cwan-ut Isuwa remu zu wa zek-u cwan-tu ap-mu ur-dog, sedi Rebeka zek-u cwan-ut Yakubu. 29 Dekun ho-de Yakubu o u nom-du cwa-su m-rerem, Isuwa muun dugu ur-dog wa pogun wa-o u hog-du us-mer. 30 Wa zu Yakubu, "Gyer jab, um o hog-du us-mer, ya me cwa-us jasse su m-rerem-u ro se um re!" (Iya o Isuwa kumte dim-ur re, du na zuye Edom tumsu na zu de "jas-de.") 31 Yakubu shus wa zu, "Me ya bo, sedi um o ussa bo babu me og-du mat-du u-shu'ro." 32 Isuwa zu, "Me ya um o m-mar us-mer, ¿yan-o shu'ut-ur ri mat-du u-shu' nomu me u da-o?" 33 Yakubu zu, "U da-o um o ussa bo ton-de uzu bo yasu me og-du mat-du u-shu." Da-u o Isuwa ton-de, wa bupsu Yakubu du-dim-u wa og-du mat-du u-shu wa. 34 Da-u o Yakubu ya'e Isuwa ut-beredi u cwa-su jaar ne, Isuwa re nom ut-re, wa yune wa aruk. Iya o Isuwa jurumte og-du mat-du u-shu wa.

26 U da-u o na nong seken mer-us yasse u-dak, uka na nomte da-u Ibrahi. Ishaku aruk m-ha ɔdu Abimerek faruk-u Firistiya-ne bo-u Gerar. 2 Yawe haan ɔdu Ishaku wa zu wa, "A-bo o m-ha dak-u Masar da, sedi bo nom ka um zutte bo. 3 Shu'ute ane sham ham-ut u-dak, me ut-nom ur-kot u bo ne. Tumsu me wa'-u bo nu-u so-o, me ya'u bo u ko-ur ro ne uno dak-o. Um shuus tond-us ri su um nome u uso-u ro ne Ibrahi. 4 Me ut-wa ya'ag-u ro e shu'ut u-tat uka reger i dom u-ru, tumsu me yasus e uno dak-o. Tumsu dugu-du ya'ag-u ro de net-tu dak-u uno u-beet e dote kwum-du kom-u so-o u u-Ru. 5 Me nomu uno nom-o remu zu Ibrahi hok rem-us ri tumsu wa nomug nom-tu um zuye wa nom, wa dorog rem-us ri, u bor-ut ri ne ut-beet." 6 Ishaku shu'ut Gerar. 7 Da-u net-tu o shu'ut ukun e shite Ishaku mottu neta wa, wa zu un, "Huno-u ri wa." Rem uzu wa o u hog-du u-gyer wa zu, "Neta ri wa." Wa nong us-dorog uzu, "Taas u net-ut tun-to ho me u remu Rebeka, remu zu wa so-ya sok." 8 Da-u Ishaku tumbi ukun, Abimerek faruk-u Firistiya-ne wa wukse dugu pyam-yu u-kur wa hyun Ishaku o tamgu war-u neta wa Rebeka. 9 Za naas u-da, Abimerek fog Ishaku. Wa zu, "Za okon sakna o neta ro wa! ¿Remu yan-o bo zutte, 'Huno-u ri wa?'" Ishaku shus wa zu, "Um o hog-du u-gyer uzu na ho me na kab neta ri." 10 Abimerek zu, "¿Yan-o wa'e bo nomtu it go-du uno nom-o? Wakun u tek-u net-ut ri

wa kere m-roog u wa ne, a-za shu'ute iya bo za wa'ag it nom-du baas-ut ut-yatto!" 11 Se Abimerek nom ur-donse, wa nuk net-ne ut-to. Wa zu e, "Kowan wu tame net unwa ko neta wa na ho wa." 12 Da-u Ishaku kawe nom-tu u-gos u hak-u ya, wa kum nom-tu ur-tom u-so u-kok u-gan m-zeg nomu wa kawe, Yawe wa'agu wa kom-u so-o. 13 Wa shu'ut wa-ut-kwum sok, nom ut-kom-u wa re u-shu m-swur-ne. 14 Wa kum ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na ne, u tok-ne u-bu ne u-tat, Firistiya-ne hu shub-ur wa. 15 Firistiya-ne e shuus du-tu m-bu tu tok-ne uso-u wa Ibrahi kawe m-huug. 16 Abimerek zu Ishaku, "Yune bo yage bo-u it, remu zu bo beb-ur it." 17 Se Ishaku yune wa muus u gas-u fug-yu Gerar, kuna wa kuute ur-rimpa, wa shu'ut ukun. 18 Ishaku sur m-kaw du-tu uso-u wa kawe, du-tu Firistiya-ne takse da-u Ibrahi mare, wa muut dim-tu na ooge na wa'agu du-ut to wa wa'-u go-du dim-du Ibrahi te'e to. 19 Tok-ne Ishaku e kuw dekun du-de u men-tu fug-u ya e kum bu-m so-mo. 20 Sedi net-tu Gerar haan e hu kadu gwuz-u a-gwat-du ut-bisa ne Ishaku e zu, "Du-du m-bu e del!" Se Ishaku te'e du-ur re ur-dim Esek nom-u na zuye kadu "u-gwuz." 21 Se net-ut Ishaku sur m-kaw dekun du-de tumsu na sur m-ka gwuz-u de ne. Se Ishaku sur m-te'e du-ur re ur-dim, "Ut-gugum." 22 Wa yune be-ur re wa sur m-kaw dekun du-de, sedi e swurug m-ka gwuz-u de ne da. Se wa fog du-ur re ur-dim Rehobot, du na foge, Be-du na upse remu zu wa zuug, "Yawe upuste ur-kengi u-tat du it dote ut-shu'ut m-yang ne u-dak." 23 Dugu kun Ishaku aruk m-ha Bersheba. 24 U gyup-m mo Yawe haan udu ro wa zu, "Me wa o u-Ru u uso-u ro Ibrahi. Wa zu wun a-bo hog u-gyer da um o ur-kot u bo ne tumsu me wa'-u bo nu-u so-o. Me ut-wa ya'ag-u ro nom u-tat, e do'e ut-shu'ut damra u-dak. Me ut-nom iya remu estedu us-rem su it u Ibrahi tok-u ri nome." 25 Ishaku mu ur-sak du nom-du toog ukun wa nomu Yawe ut-huuk. Wa nom rimpa-ur wa ukun, se tok-ne wa e sur m-kaw dekun du-de. 26 Da-u arke Abimerek tamge haan dugu Gerar, u Ahuzza wa ya-du wa us-rem, u Pikor ne yu-Yat-ya karma wa ne. 27 Ishaku zu un "iRem u-yan o no haatun u ane? No gugumte me sok, no yanug me dugu dak-u no!" 28 E shus, e zu, "It hyanug u is-u it uzu Yawe o ur-kot u bo ne. Remu iya it o ussa it nom us-tond su same-du ut-hi u bo ne, yage in nomon estedu us-rem u bo ne. 29 It o ussa uzu bo ton-de bo za nomu it nom-ut yo-to da, uka it nom-tu bo da. U-da u-beet it o nomu bo

nom-ut so-to, it buz bo dugu dak-u it m-yar, u da-o it gwak-ut uka Yawe watu bo kom-u so-o." 30 Se Ishaku nomu un morog-du estedu us-rem, un re nom ut-re u nom-ut ut-swa ne. 31 Tun ur-wun, un nom us-tond su m-yar u or-ut un ne, se Ishaku tok un m-mu, un aruk un yage wa m-yar. 32 U ho-ur re tok-ne Ishaku haan e waru wa mottu du-ur po-de du e kawe, e zu, "It kwung m-bu!" 33 Se Ishaku fog dim-du be-ur re Shiba, du na foge du-du us-tond ur-ma u haan u uno da-o, iya-o na fogte be-ur re Bersheba du na foge Bersheba. 34 Da-u Isuwa ooge ut-shik ut-yur, wa gu Judit gwup-u Beeri net-u Het-ne, tumsu u Basemat ne gwup-u Eron net-u Het-ne. 35 Sedi neta-ut to naknu Ishaku namu jab-u Rebeka.

27 Dekun ho-de da-u Ishaku wuume tumsu wa heeste m-po, se wa fog Isuwa, mat-du u-shu wa, wa zu, "Wa'-u ri." Wa shus wa zu, "Me ya." 2 Ishaku zu, "U da-o um wuume um nak ho-du m-mar u ri da. 3 U da-o kab ta-u ro u-por ne us-er ne, bo cwa ur-dog bo hoonu me ap-mu ur-dog. 4 Bo nomu me nom ut-re m-rerem u um zege ut-cwan, bo hatun me um re, da-u o me wa'-u bo nu-u so-o u ooge u mat-du u-shu kanda um mar." 5 Sedi Rebeka o u hog-du nom-u Ishaku ooge waru wa'-u wa Isuwa. Da-u Isuwa arke m-cwa ur-dog u sa-u ap-mu ur-dog, 6 Rebeka zu Yakubu, "Um hok nomu uso-u ro ooge waru or-u ro Isuwa. 7 Wa zu wa, 'Hoonu me ap-mu ur-dog, bo ryusu me nom ut-re u m-rerem da-u o um wa'-u bo nu-u so-o Yawe m-hog kanda um mar.' 8 U da-o wa'-u ri hog nom um do'e waru bo u-beet: 9 De'e bo cwa men-tu ban-du gwaar bo haatun ya'ag-u gwaar yur. Um do'e ryusu uso-u ro nom ut-re m-rerem u wa ooge ut-cwan. 10 Da-u o bo do'e u kabdu nom ut-re o bo huutu uso-u ro wa re, wa wa'-u bo nu-u so-o kanda wa mar." 11 Se Yakubu zu Rebeka, "Yu-wuya ri Isuwa otte war ut-can, me um zatte da. 12 iA mune uzu uso-u ri tamug war-u ri? Wa do'e ut-gwat uzu um o ussa um nomu wa us-ver, wa do'e wa'-u me nu-u yo-o m-zeg nu-u so-o." 13 Sedi ino-u ro zu wun, "Yage nu-u yo-o muunu me wa'-u ri. Bo di nom nom-u um zu bo, do'e bo masun gwaar bo hatun me." 14 Se Yakubu do'e wa masun gwaar yur, wa hatun ino-u wa. Rebeka kub e wa do'e wa ryusun nom ut-re m-rerem, uka Ishaku otte ut-cwan ne. 15 Rebeka kabun cwu-ut so-to tu Isuwa wa'-u ur-takun wa, tu ooge ukun u-bu, wa kabun to wa wa'-u Yakubu du-fade Isuwa. 16 Se wa kub can-tu u-gwaar wa wa'-u Yakubu, ut-kom u geksu

wa ne be-tu ooge za ut-can. 17 Se wa kub nom ut-re u wus u-hakun wa yasu Yakubu ur-beredi ne du wa nome. 18 Yakubu kub nom ut-re o wa yasus u-u wa, wa zu "Uso-u ri." Wa shus wa zu, "Wa'-u ri." Ishaku shus wa zu, "¿Bo na zu wane?" 19 Yakubu shus wa zu, "Me wa Isuwa wa'-u ur-takun u ro. Um nomug uka bo zutte um nom, ap-mu ur-dog-u mo ya. Yune ur-shu'ut bo re ko bo wa'-u me nu-u so-o." 20 Ishaku zu, "Wa'-u ri ¿Re o bo kwumtun iya m-hor m-hor?" Yakubu shus wa zu, "Yawe Ru-u ro wa nomu me ur-sege um kwumtun." 21 Ishaku zu Yakubu, "Hane u kit-u ri um tam bo, um nuput uzu ko bo wa Isuwa." 22 Se Yakubu do'e u kit-u uso-u wa. Ishaku tum wun, wa zu, "Cwar-u Yakubu ya, sedi ut-kom tu Isuwa to." 23 Sedi wa kerge ut-nap uzu Yakubu wa da, remu kom-ut Yakubu o ut-can ne sha-m Isuwa. Se Ishaku zong wa wa'-u wun nu-u so-o. 24 Wa shit wun, "¿Bo wa ut-nip wa'-u ri Isuwa?" Yakubu zu, "Me wa." 25 Ishaku zu, "Hatun me ap-mu ur-dog um tu da-u o se um wa'-u bo nu-u so-o." Se Yakubu kub nom ut-re o wa huutu uso-u wa, Ishaku re nom ut-re o, wa so ke i Yakubu hatun wa. 26 Se Ishaku zu Yakubu "Wa'-u ri, gag jab haane kit-u ri bo ham-ut me." 27 Yakubu do'e wa ham-ut wun. Da-u Ishaku hoge wus-u kus-tu war-u wun, da-u o wa heese wa'-u wun nu-u so-o, wa zu, "Wus-u kus-tu wa'-u ri to o sha-mu wus-u ur-dog ne, wu Yawe wa'e nu-u so-o. 28 Yage Ru-u ya bo ut-raput tu dom u-ru, u nom ut-kom ne u-dak, yage Ru-u ya bo nom-tu ur-tom u-tat, tumsu m-mudi ne. 29 Yage net-tu u-dak u nom-u bo m-tok tumsu e kwuktu bo ut-jwun. Bo shu'ut yu-Yat-ya or-ut ro ne, yage ya'ag-u ino ro e kwuktu bo ut-jwun. Kowana wa'-u bo nu-u yo-o yage u nu-u yo-o mu udu wa, tumsu kowana wa'-u bo nu-u so-o u nu-u so-o mu udu wa." 30 Da-u Ishaku tase wa'-u Yakubu nu-u so-o, ba Yakubu o yage u-kur dugu-du uso-u wa, se Isuwa muun dugu u-sa. 31 Isuwa ryusun nom ut-re m-rerem wa haatun uso-u wa. Se wa zu, "Uso-u ri, yune, bo-tu ap-mu ur-dog remu bo watu me nu-u so-o ro." 32 Ishaku shit wun, "¿Bo wa na zu wa ne?" Isuwa shus wa zu, "Wa'-u ro wa, mat-du u-shu ro, Isuwa." 33 Ishaku heese zap-mu namu jab sok, wa zu, "¿Wana haatun me ap-mu ur-dog? Um taaste ut-re, tumsu um wa'agu wa nu-u so-o kanda bo muun, tumsu za okon sakna o wa shu'ute wa nu-u so-o!" 34 Da-u Isuwa hoge nomu uso wa zuye, se wa kaus u-jar yu us-kan m-yat. Wa nom us-kon wa zu uso-u wa, "Uso ri, ¿re-o me homo? Wa-u me nu-u

so-o kome!" 35 Ishaku shus wa zu, "Huno-u ro haagun u ane, wa nomu me us-ver, wa onkte nu-u so-o ro u-beet." 36 Isuwa zu, "Rekkun hon-hon uka dim-ur ro Yakubu, 'Wa re-u u-ra.' Remu zu wa engusse ver-us ri u-so u-yur. Ur-takun, wa kabug og-du mat-du u-shu ri, tumsu wa kub nu-u so-o ri." Se wa shit, "¿Bo zatte nu-u so-o u bo kwusu me da?" 37 Ishaku shus wa zu Isuwa, "Wa'-u ri, um wa'ag Yakubu wa shu'ut yu-Yat-ya ro. Tumsu um zuug or-ut wa ne beet e do'e ut-shu'ut tok-u wa ne, u nom-tu ur-tom tu u-tak u wa ne, u ke ne. U da-o ¿yan-o um do'e nom-u bo?" 38 Isuwa zu uso wa, "¿Bo zamun u nu-u so-o ko u-gan da? Uso ri, wa'-u me kome nu-u so-o!" Isuwa kust gut-du us-kan. 39 M-vaste uso-u ro Ishaku zu wun, "Bu-u ro do'e ut-shu'ut m-ra u kwum-tu u-dak-ne, tumsu o do'e ut-shu'ut m-ra u raput ne dugu dom-u u-ru ne. 40 Van-yu m-wur ro ya bo dote ur-yu, tumsu bo do'e nomu huno ro m-tok. Sedi a-bo ooge ussa u bo ru dugu m-tok, bo keru cust-u nom-mo dugu geksu ro." 41 Dugu da-u o Isuwa gugum huno-u wa Yakubu, remu zu uso wa ya'aste Yakubu nu-u so-o. Isuwa heese us-dorog uzu, "Da-u uso-u ri mare, it taas namu jab, da-u o um de ho-du Yakubu!" 42 Sedi Rebeka hok nom-u Isuwa ut-sa ut-nom, se wa-tom na fagnu wa Yakubu wa waru wa, wa zu, "Er me, Isuwa wa'agu jab-u wa, wa nong us-dorog wa de ho-du bo. 43 Wa'-u ri, um o ussa bo er me sok. Som za naas u-da m-ha udu yu-wuya ri campa wu na zuye Raban u bo-u Haran. 44 De'e bo shu'ut ukun u wun ne, se da-u jab-u huno ro rute. 45 Da-u jab-u wa rute uzu kaag wa ut-to u nom-u bo nomu wa ne, me ut-tomon bo muun. ¿Remu yan-o um dote ut-taag u no ne beet ur-ho ur-gan?" 46 Rebeka zu Ishaku, "Me ha um zatte m-yar da remu neta-tu Het tun-to ne. Ut-zeg m-kuk uzu mar-to um mare u Yakubu guut u tek-u neta-ut tun-to."

28 Se Ishaku fog Yakubu, se wa wa'-u wa nu-u so-o, wa zu, "A-bo jarun bo o m-ga u tek-u neta-tu dak-u Kan'ana tun-to da. 2 De'e u dak-u Padan-aram u bu-u Betuwer, uso ino-u ro. Bo ga wakun u tek-u ya-ut-gwup Raban, yu-wuya ino-u ro. 3 Yage u-Ru wu otte beb-du ko-uyan beet, wa wa'-u bo kom-u so-o tumsu bo mat ya'agu e tumsu yage Ru-u wa bo shu'ut uso u ut-dak u-tat. 4 Yage Ru-u wa'-u bo u ya'ag-u ro ne nu-u so-o uka wa watu Ibrahi, remu bo reet dak-u uno u bo otte shu'ut uka ham-ut, dak-u Ru-u ya-e Ibrahi." 5 Ishaku tok Yakubu wa aruk,

se wa aruk m-ha u Padan-Aram, udu Raban wa'-u Betuwer net-u Aram, yu-wuya Rebeka, wu ooge ino Yakubu e Isuwa. 6 Se Isuwa nup uzu uso-u wa Ishaku wa'agu Yakubu nu-u so-o, wa tom wa m-ha u Padan-Aram u wa gatun neta ukun, tumsu Ishaku nong-u Yakubu ut-him uzu, "A-bo jarun bo o m-ga neta neta-tu Kan'ana da." 7 Wa nup tumsu uzu Yakubu kabug him-tu i matu wa, Yakubu aruk m-ha Padan-Aram. 8 Isuwa nup uzu uso-u wa Ishaku zaru cwan-tu neta-tu Kan'ana da. 9 Se Isuwa do'e udu Ismaru wa gaan Maharat, Maharat wa o huno-u Nebayot u gwup-u Ismaru ne wa'-u Ibrahi, ur-dame neta-tu wa ba-e m-gaan ur-takun ne. 10 Yakubu yage bo-u Bersheba wa do'e Haran. 11 Da-u wa teye dekun be-de, wa ees remu zu gyup-mu nomug ho-du heeg. Se wa kub ur-ta'ar, wa peg ur-hi wa rut u wa roogte. 12 M-gyup wa o u tek m-roog, se wa hyun u-kan dugu u-dak m-da u dom u-ru, se wa hyen a-tom u-Ru e o ur-da u-cuzun u-dom u-kan. 13 Se wa hyen Yawe u ees u-dom u-kan, se wa zu, "Me wa Yawe, Ru-u uso-u uso no Ibrahi, tumsu Ru-u uso-u no Ishaku. Dak-u no otte m-rut o, um o ya-du o udu ro u ya'ag-u ro ne. 14 Yaag-u ro do'e ut-shu'ut u-tat ba huug-mu u-dak, no do'e ut-burug u-dom u-ta ne, tumsu no do'e ut-burug kom-u ut-cwa u kom ur-beer ne. Tumsu dugu-du ro u ya'ag-u ro de u-dak u-beet e dote kwum-du kom-u so-o. 15 Um o ur-kot u bo ne me ut-gwat bo kohene o bo otte m-ha. Tumsu me muutun bo u uno dak-o. Um da yaag-u bo da se um taaste ya-du bo ut-nom ut-beet tu um nomu bo estedu us-rem su um nomu bo." 16 Da-u Yakubu yune dugu m-roog, wa zu, "Nip-to Yawe oro u be-ur rin-de, sedi um nak da." 17 Sedi wa o u hog-du u-gyer, wa zu, "Be-ur rin-de o u-gyer ne, za u-sakna be-ur rin-de bu-u u-Ru o, is-yu cwa-du dom u-Ru." 18 Tun ur-wun Yakubu kub ta'ar-du wa pegte ur-hi, wa yunus de m-kim uka ta'ar-du ut-huktin wa da'as m-noog u dom-u de. 19 Wa fog dim-du be-ur re Beter (du na foge "bu-u u-Ru") na oog m-fag be-ur re bo-u Ruz. 20 Se Yakubu nom us-tond, wa zu, "Abite uzu Ru-u o ur-kot ne, tumsu wa ut-gwat me u ha-mu um otte, tumsu wa ya' me nom ut-re u cwu-tu m-wa ne, 21 A um mune m-yar u bu-u uso-u ri, Yawe ut-shu'ut Ru-u ri. 22 Tumsu din-de ta'ar-de du um yunse m-kim be-ur re ut-shu'ut be-du ut-huuk, me ut-ya u-Ru ut-ho op nom-u wa ya' me u-beet."

29 Yakubu re u-shu u ha-m wa ne wa te dak-u net-tu u-dom. 2 Wa hyun ur-du du m-bu dugu m-ra, u ban-tu ca u gwaar ne ut-tut e o rukusse u dapus ur-du, e o ur-e' na ya' e m-bu e swa, sedi damra uta'ar o na zwapte nu-u du-ur re. 3 Da-u ca karge beet ukun, a-gwat-du ca ne karug beet da-u o e haste ur-ta'ar dugu nu-u ur-du e yu ban-tu ca e m-bu e so, da-u o tumsu e karge e muut ta'ar-ur re u nu-u ur-du e tage. 4 Yakubu do'e udu a-gwat-du ca ne wa shit, "Huub-ut ri, idugu he no rwune?" E zu wun, "It rwugun dugu Haran." 5 Wa zu e, "iNo nak wakun wuna zuye Raban, wa'-u Betuwer, wa'-u Nahor?" Un zu wa, "It nak wa." 6 Yakubu zu un, "iWa o m-yar?" Se un zu wa, "Wa o m-yar, gwup-u wa Rahira ya jit u daan u ban-du ca ne." 7 Yakubu zu, "Ho-du omonteege da-u kargusse ban-tu ca da. Ya ca m-bu bo muut e udu ut-reeg." 8 Se un zu wa, "It zaar ut-kere da se ban-tu ca karugte ut-beet na hast ur-ta'ar dugu nu-u ur-du. Da-u o it do'e u ya-du ca m-bu." 9 Yakubu o tek-u nomu un us-rem se Rahira teen u ban-du ca du uso-u wa ne, wuna got e ca e. 10 Da-u Yakubu hyane Rahira gwup-u Raban, yu-wuya ino-u wa, u ban-du ca Raban ne wa do'e wa hast ur-ta'ar dugu nu-u ur-du wa yu' ca yu-wuya ino-u wa m-bu. 11 Se Yakubu ham-ut Rahira, wa kust gut-du us-kan su ur-so. 12 Yakubu tamug waru Rahira uzu, "Me dugu ko-du uso-u ro de, Rebeka wa matu me." Se wa kusum m-som wa waru uso-u wa. 13 Da-u Raban hoge uzu Yakubu, wa'-u du-dim-u wa tegen, wa kusum m-som wa bit wa. Se wa shipis wa, wa ham-ut wun tumsu wa muutun wa u-bu. Se Yakubu waru wun nomu nome u-beet. 14 Raban zu wun, "Nip-to, war-u ri bo ooge u hyu-m ri ne." Yakubu shu'ut ukun u-pyat u-gan. 15 Raban zu Yakubu, "Remu zu bo wa ko-ur ri wa bo oye, bo za nomu me m-tok za u-top da. Waru me nomu um do'e top-du bo." 16 Raban otte ya-ut-gwup yur, yu wuya na zu wa Riya, yu dim tumsu na zu wa Rahira. 17 Riya zatte is-ut so-to sok da, sedi Rahira otte shu-u so-o u war-u so-o ne. 18 Yakubu o ut-cwan e Rahira, wa waru uso wa, uzu, "Abite bo ya'u me Rahira, gwup-u rek-wa ro wa shu'ut neta ri, me nom-u bo m-tok us-hak us-ta'er." 19 Raban zu, "Um eeste, um yasu bo Rahira du um ya'aste wakun Rahira. Bo shu'ut u ane u me ne." 20 Yakubu nom gorom us-hak us-ta'er remu wa guut Rahira. Sedi hak-us se wa hyen se cashi remu cwan-tu wa otte Rahira. 21 Se Yakubu zu Raban, "Ya me neta ri, remu zu hak-su gormu ri taag, um o ussa um ga

Rahira u da-o.” 22 Raban kargusse a-us-bor-u wa ne, wa bun morog-du gag-du ur-gu du re-du nom ut-re. 23 Sedi da-u gyup-mu nome Raban kub Riya wa huutu Yakubu, wa roog u wa ne. 24 (Raban yase gwup-u wa-m-tok-u wa Zirpa udu gwup-u wa Riya wa shu'ut wa-m-tok-u wa.) 25 Sedi da-u Yakubu yune ur-wun se wa hyen Riya! Wa zu Raban, “iYan-o bo nomu me inya? iUm nong m-tok u remu Rahira, ko iya o da? iRem-u yan-o bo nom-tu me us-bi?” 26 Raban zu, “Ur-ma it hon-hon o da, u du-dim-u gwup wa ba yu-wuya m-ha ur-gu da. 27 Yage ho-tu ut-ta'er tu po-mu ur-gu u aruk, it do'e ya'u bo Rahira tumsu, sedi se bo swurug m-nom us-hak us-ta'er su gorom.” 28 Yakubu ees wa sur sekun hak-se us-ta'er. Da-u roog-mu ut-ta'er mu e nomte ur-gu e Riya arke, Raban yasu wun Rahira tumsu. 29 (Raban yase gwup-u wa-m-tok-u wa Biruha udu gwup-u wa Rahira wa shu'ut wa-m-tok-u wa.) 30 Yakubu roog tumsu u Rahira ne. Wa cwanug Rahira m-zeg Riya. Sedi wa sur m-nomu Raban m-tok us-hak us-ta'er. 31 Da-u Yawe hyane Yakubu cwanug Rahira m-zeg Riya, se wa yu' wa mat-du yaag, sedi Rahira kwung ur-mat da. 32 Se Riya nom ut-men wa mut ya-du ur-campa. Se wa te'e wa ur-dim Ruben, nomu na zuye dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne, gwat, ur-ya. Riya zuug, “Remu uzu Yawe gwak-ut swadu ur-kob-u ri. Za u-sakna campa ri ut-cwan me u da-o.” 33 Wa sur m-nom ut-men tumsu wa kum dekun ya-du ur-campa de, wa te'e wa ur-dim Simiyon, uka na fogte dim-ur re na zu, “Yawe hokos.” Se wa zu, “Yawe hok uzu na cwanug me sok da se wa sur m-ya me dekun ya-du ur-campa de.” 34 Se wa sur m-nom ut-men, da-u wa mate ya-du ur-campa, wa zu, “U da-o um nak uzu campa ri u dapurse me, remu um maktu wa ya'ag-u campa-ne tut.” Se wa te'e wa ur-dim Rewi uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu, “ut-same ur-be ur-gan.” 35 Tumsu Riya sur m-nom men-tu ub wa mut dekun ya-du ur-campa de. Wa wa'-u wa ur-dim Yahuda, haka na fukte dim-ur re na zu de “Ut-vam.” Wun zu, “U da-o me nome Yawe ut-vam.” Se Riya te'e wun ur-dim Yahuda. Se Riya yage mat-du yaag.

30 Da-u Rahira hyane wa maktu Yakubu ya'ag da, wa hu shub-du yu-wuya wa. Wa kon Yakubu wa zu, “Ya me yaag ko um mar!” 2 Yakubu hog us-ryab, wa zu Rahira, “iMe wa u-Ru, wu hose bo ur-mat-du yaag?” 3 Rahira zu, “Kab Biruha tok-u ri, no wa ne roog ko wa matu me yaag kome ut-kwum yaag dugu-

du wa.” 4 Se wa yasu wa Biruha tok-u wa u wa shu'ut neta wa, Yakubu roog u wa ne. 5 Biruha nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa. 6 Rahira zu, “Ru-u nongu me kwup-du us-rem su so-se wa hok kan-us ri wa ye me ur-ya du ur-campa.” Se wa te'e wa ur-dim Dan, nom-u na zuye dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu “kwup-du us-rem hon-hon.” 7 Rahira tok-u Biruha nom ut-men u-yurumse wa matu Yakubu ya-du ur-campa. 8 Se Rahira zu, “Um nong ut-noos sok u yu-wuya ri ne, um reeg m-gag.” Se wa te'e ya-ur re ur-dim Napari uka na fogte dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne na zu “ut-noos.” 9 Da-u Riya hyane wa yakke ur-mat, wa kub tok-u wa Zirpa, wa yasu Yakubu wa shu'ut neta wa. 10 Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa. 11 Se Riya te'e wa ur-dim Gad, dim-ur re na zuye “Re ur-korro,” remu zu wa zuug, “Um reeg ur-korro!” 12 Riya tok-u Zirpa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-yurumse. 13 Se Riya zu, “Me wa ur-so wa m-oge, neta-ne do'e fag-du me ur-so.” Wa te'e wa ur-dim Ashur, nomu na zuye Ashur “Ur-so.” 14 Da-u gosmu fat nome, se Ruben to ur-dog wa kwumun us-baat su kab-du ut-men su cwuune wa getun se wa mutun ino-u wa Riya. Se Rahira kon Riya wa zu, “Gag jab, ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro getnu bo.” 15 Sedi Riya zu wun, “iNom-u bo nomu me u-beet u bo onkte me campa o korge bo da? iU da-o tumsu bo ut-sa bo onk baat-su zwaru ri mutun me tumsu?” Rahira zu, “U gyup-mu ya-o me zu campa ri u roog u bo ne abite uzu bo ya me baat-su kab-du ut-men su zwaru ro saannu bo.” 16 U ho-ur re m-rim, da-u Yakubu ooge muun dugu u-tak, se Riya do'e wa bit wa. Riya zu Yakubu, “Se bo roogte me ne u ya-o m-gyup, um ooste bo u baat-su kab-du ut-men su zwaru ri sanu me.” Se u gyup-m mo wa roog u Riya ne. 17 Ru-u onk toog-us Riya, wa nom men-tu ub. Wa matu Yakubu ya-du ur-campa du ur-tanurse. 18 Se Riya zu, “Ru-u yaag me og-ur so-de remu um ya'aste campa ri gwup m-tok-u ri.” Se wa te'e wa ur-dim Issakar, nom-u na fuge dim-ur re u rem-du ut-lbra-ne “u-top.” 19 Riya sur m-nom men-tu ub wa matu Yakubu ya-du ur-campa du u-shishin. 20 Riya zu, “Ru-u nongu me nya-u so-o, uno da-o campa ri ya'u me m-zeg, remu zu um maktu wa ya'ag-u campa-ne shishin.” Wa te'e wa ur-dim Zeburun. Nom-u na zu Zeberun o “m-zeg.” 21 Da-u wa sure m-mat ya-du ur-gwup wa te'e de ur-dim Dinatu. 22 Se Ru-u bakus u Rahira ne, wa er kon-us wa se wa yu wa ur-mat. 23 Wa nom ut-men wa

mut ya-du ur-campa. Wa zu, “Ru-u haste me m'e.” 24 Se Rahira te'e wa ur-dim Yusuhu, nom-u na zu dim-ur re m-swur, remu zu wun zuug, “Yawe swuru wun dekun ya-de bu-u ri.” 25 Da-u Rahira mate Yusuhu, Yakubu zu Raban, “Um o ussa bo yagu iya um ut-sa um mu u dak-u ri iya. 26 Ya me ya'ag-u ri u neta-ut ri ne, i um nom-tu bo m-tok, um ut-sa um mu, bo nak tat-u m-ank mu um nom-u bo.” 27 Raban zu wun, “A um kume hyu-m pusmo udu ro, gag jab er me, um shu'ute wa nom ut-kom sok, um nak dugu u-gwat uzu Yawe wa'agu me kom-u so-o u rem-u ro. 28 Waru me nom-u bo doru me, me top-u bo.” 29 Yakubu zu wun, “Bo nak uzu um nong-u bo m-tok, bo nak uka bisa-ut ro surte u kom-ut ri. 30 Bisa-ut ro oog cashi kanda um haan, sedi nom ut-kom-u ro swurug u-tat sok. Yawe wa'agu bo kom-u so-o u ko-uyan um nome u-beet. ¿Sedi u da-o, rene o me? ¿Mune o um do'e heese cun-du okon remu ya'ag-u ri?” 31 Raban shit Yakubu, “¿Yan-o um do'e ya-du bo?” Yakubu shus wa zu, “A-bo ya me okon nom-o da. Sedi abite uzu bo nom-u me u-nom u-gan, me ut-re u-shu u gwat-du ban-tu ca ro: 32 Yage um cwa ban-tu ut-bisa ro u ya-o, um hast ca u gwaar ne i otte dakur-ut rim-to, u same u ya-tu kag-u ca ne tu ooge rim-to ut-beet. Bo ya me to ut-beet e shu'ut og-du m-ank-u ri. 33 U ane u-shu, a-bo gwat bisa-tu bo ya'u me to shu'ut og-ur ri, bo ut-kere ut-nap uzu me wa-ut-nip wa. Abite uzu bo hyanug gwaar i zatte ut-dakur da ko kag-u ca i za rim-e da, bo nak uzu hiw-to um hiwe dugu-du ro.” 34 Raban zu, “Yage u shu'ut uka bo zutte.” 35 U gandi ho-ur re Raban hast gob-u gwaar e otte us-ker ut-dakur ne, u so-u gwaar ne beet i otte ut-dakur ko dakur-ut pus-to ne, u kag-u ca rim-e ne beet, wa yasu ya'ag-u wa e ha ut-gwat. 36 Se Raban kub ut-bisa wa nom ha-mu m-roog ut-tut, rem uzu wa o ussa wa nom m-ra u Yakubu ne, Yakubu re u-shu u gwat-du ban-du ut-bisa Raban tu kuse. 37 Se Yakubu getun fe-su tesu popra u te-yu armom ne u te-yu peren ne, wa nyuuk kwuk-tu dom, wa yage mer-du u-te u pus-de. 38 Wa kub fe-su us-te se wa guns be-du ban-du bisa-ut sote m-bu, remu zu kuna e nom-tu us-naar da-u e haane u swadu m-bu. 39 Da-u e nome us-naar u-shu fe-su us-te su pusse se, e mut yaag i otte us-ker ut-dakur ne u war-ut e. 40 Yakubu hast kag-u ca e dugu ban-du ca Raban, da-u e o us-naar se wa muut e m-gwat bisa-ut Raban tu ooge u dakur-ut rim-to ne. Iya-o wa nomte ut-bisa wa reet u-shu, wa kungusse bisa-ut wa dugu-du bisa-ut Raban. 41 Da-u

bisa-tu zege m-yar o us-naar, se Yakubu rust fe-su te-us se su wa kuna u-shu ban-du bisa-ut to. Remu e nom-ut us-naar u-shu fe-su te-us se. 42 Sedi wa nom-ut iya u i ooge za m-yar da. Ban-du ut-bisa tu zatte ur-beb sok da e muus udu Raban, i ooge ur-beb e muus udu Yakubu. 43 Iya-o hen, Yakubu kumte re-u u-shu sok, wa kum ban-du ut-bisa u gwaar ne u-tat, u tok-ne campa-ne u tok-ne neta-ne, u rakum ne u janka ne.

31 Yakubu hok ya'ag-u campa-ne Raban us-rem uzu, “Yakubu kooste nomu uso-u in otte u-beet tumsu wa kwumug nom ut-kom uno u-beet dugu nom-tu ooge tu uso-u in.” 2 Yakubu hyen uzu jab-u Raban zamun u wa ne uka otte da. 3 Se Yawe zu Yakubu, “Barme m-mu u dak-u uso-u ro u bu-u wa ne, me ut-nom ur-kot u bo ne.” 4 Se Yakubu fog Riya e Rahira e haan ur-dog u be-du wa otte u gwat-du ban-du bisa-ut wa. 5 Wa zu e, “Um hyanug jab-u uso-u no o zamun uka it u wa ne otte da, sedi Ru-u uso-u ri o ur-kot u-me ne. 6 No nak uka um nomte uso-u no m-tok u beb-du war-u ri ne ur-beet. 7 Sedi wa nongu me nom-u yo-o, wa swaske og-ur ri uso u-op. Sedi Ru-u yaag wun fun-yu wa dote u hon-su me da. 8 A wa zuye, ‘Gwaar i ut-kaap e ooge i ri,’ se gwaar beet e ha mat-du yaag ut-kaap ne. Tumsu a wa swase jab-u wa uzu, ‘Gwaar i us-ker us-ker e ooge og-ur ro,’ se ban-du gwaar beet e ha mat-du yaag us-ker us-ker. 9 Iya o Ru-u nomte, wa kub bisa-tu uso-u no, wa yasu me. 10 “Da-u kab-du ut-men u ban-du ut-bisa nome, um nomug bo'. Um hyen gob-u gwaar e o us-naar u so-yu u-gwaar ne e o us-ker us-ker, ko ut-dakur, ko ut-kaap ne. 11 Se bo' um nome, Wa-tom u-Ru zu me, ‘Yakubu!’ se um zu wa ‘Me ya.’ 12 Wa-tom u-Ru zu me, ‘Gwat, bo hyan gob-u gwaar i ooge us-naar ban-du ut-bisa i o us-ker us-ker, ko ut-dakur, ko ut-kaap ne, remu zu um hyanug nom-u Raban ooge nom-u bo u-beet. 13 Me ooge u-Ru u Beter, be-du na watu bo yunuste ut-ta'ar m-kim uka ta'ar-du ut-huktin tumsu be-du bo nomte us-tond u-me ne. U da-o yage dak-u uno za naas u-da bo mu u dak-u ur-mat-u ro.” 14 Rahira e Riya e shus, e zu, “Nong it ur-zwar sok, it zamun u re-du nom-tu ut-kom tu uso-u it. 15 Wa muute it uka ham-ut ne. Wa babug it, tumsu wa horusse shik-u bo tope remu it beet. 16 Nom-u ut-kom u Ru-u ya bo dugu-du uso-u it, og-ur it de u ya'ag-u it ne, u remu iya nomon nom-u Ru-u zu bo nom.” 17 Se Yakubu suk neta-ut wa u ya'ag-u wa ne u-dom rakum. 18 Se wa yun bisa-ut wa

ut-beet u shu wa, wa kargusse u nom-tu wa kume ne ut-beet u Padan-aram se wa aruk m-mu u dak-u Kan'ana, u Gas-u uso-u wa Ishaku otte u shu'ut. 19 Kanda Yakubu u neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne aruk, Raban o m-ra remu wa or-ut can-tu ca. Rahira hiwis ru-tu u-bu tu na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban. Tumsu wa aruk u to ne. 20 Yakubu engusse ver-us Raban net-u Aram, u wa gugumte waru wa uzu wa do'e u aruk. 21 Yakubu aruk u nom-tu wa otte ne ut-beet. Wa pus gi-yu Yufiretis, wa aruk m-da u-domu ror-tu dak-u Giriyaad. 22 Da-u rooge ut-tut, na waru Raban uzu Yakubu somog. 23 Se wa kargusse net-tu bu-u wa ut-beet ur-kot u wa ne e aruk m-som m-dor Yakubu m-roog ut-ta'er. Wa o dorru dim-u wa ut-mor u wa ne m-te ror-tu dak-u Giriyaad. 24 Se Ru-u haan udu Raban net-u Aram u bo' m-gyup da-u wa ooge m-roog, wa zu wa, "A-bo o jarun bo zu Yakubu okon nom-o da, ko u so-o ko u yo-o da." 25 Raban bit wun da-u is gase u be-du wa nomte ur-rimpa u dom-u ror-du dak-u Giriyaad, Raban u net-ut wa ne e nom du e rimpa-de ut-mor u Yakubu ne. 26 Raban zu Yakubu, "¿Yan-o bo nomu me iya? Bo engusse me us-ver, tumsu bo kub ya-ut-gwup-u ri m-nok sha-mu tok-ne i m-gag. 27 ¿Rem-u yan-o bo somte m-yasa bo engusse me us-ver? ¿Remu yan-o bo gugumte waru me, se um yage bo aruk m-yar u-tek ur-so, ut-sep ne, u gongu tu ur-so ne, us-moro ne? 28 ¿Yan-o hose bo yage um ham-ut ya-ut-gwup-u ri u ya'ag-u ya'ag-u ri ne um waru e uzu se ur-ho? Bo nomug nom-tu m-rag. 29 Um o ur-beb ne, du um dote u hon-su bo, sedi gyup-ne m-gyup Ru-u uso-u ro hyumug me uzu, a um o jarun um zu bo okon, ko u so-o ko u yo-o da. 30 U da-o bo arukte remu zu bo ekuste m-tumb ne uzu bo mu u bu-u uso ro. ¿Sedi remu yan-o wa-e bo hiwiste me ut-ru?" 31 Yakubu shus, wa zu Raban, "Um o hog-du u-gyer, um kabug u jab-u ri uzu bo kab ya-ut-gwup-u ro dugu-du ri ur-beb. 32 Sedi a-bo hyane wakun u ru-u ro ne, wa za ut-shu'ut ur-fat da. U shu net-tu ko-ur ro beet, gwat u hi-du warró ko abite zu okon oro u it kabne dugu-du ro u ane udu ri. A-bo hyane, se bo kab." Yakubu nak hyen uzu Rahira hiwistun cun-du e'-du u-bu Raban da. 33 Raban to rimpa-ur Yakubu ukun, wa to me rimpa-ur Riya wa got, wa to tumsu be-du rimpa-du tok-ne neta-ut ro ut-yur sedi wa hyanug okon da. M-vaste wa to rimpa-ur Rahira. 34 Sedi, Rahira kabgun ru-tu u-bu tu na maye tu e'-du bu-u tu ooge tu Raban wa guns u nom-

du ur-shu'ut u dom-u u-rakum wa shu'ut u dom-u de. Raban gotusse kohene wa hyanug okun da. 35 Rahira zu uso-u wa, "Uso u-bu ri, a jab-u ro na u-me ne da. Um da kerre ur-yune u-shu ro da, remu zu um o hyumu u-pyaat yu neta-ne." Se wa gotusse wa hyanug ru-u e'-du u-bu wa da. 36 Jab-u Yakubu nu sok wa shit Raban uzu, "¿Yan-o um nome u yo-o? ¿Yan ba'as-to um nomu bo, tu bo otte u gotu me? 37 Bo cwagusse cwu-ut ri ut-beet tu um otte. U da-o kosu me okon oro u bo hyane u ooge u ró! Cin o u ane u-shu it, u-shu net-ut in, u kowan u hyan. Yage e nomu in kwup-du us-rem! 38 "Um shu'ute u bo ne us-hak ur-shik. Mangu ca ró u so-u gwar-u ró ne e tamug naas-du ut-men da. Um tamug tu-du ko u-ca u-gan ban-du ca ró da. 39 Um tamug mutun bo u-du u-bisa u nom-yu ur-dog hoye da, bo wu me um top nom-u enke u-beet. Tumsu bo zu um top bo i na hiwe ko u-ho ko m-gyup. 40 Um swaag ur-kob u nom-u bo m-ank u-ho, m-tor ne, um kum-ut m-roog m-gyup da. 41 Iya-o hak-us ri ur-shik um o nom-u bo m-tok u bu-u ró! Um nong us-hak op us-nas u remu bo ye'et me ya-ut-gwup-u ró, tumsu us-hak us-shishin u remu ban-du bisa-ut ró. Bo swase me nom-u ooge og-ur ri u-so u-op. 42 Uzu u-Ru u uso-ut ri, Ru-u Ibrahi tumsu u Ru-u uso-u ri Ishaku wu wa nome m-zap u gyer-u wa ne, uzu wa o ur-kot u-me ne da, bo za yanug me ut-kom zan. Sedi Ru-u hyanug pama-u ri tumsu uka um nomte m-ank sok, o wa'e wa nomte bo ut-him gyup-ne m-gyep uzu a-bo jarun bo zu me okon da." 43 Raban zu Yakubu, "Neta-ut ró ya'ag-u ri e, ya'ag-u e ya'ag-u ri e, ban-du bisa-ut ró tun-to tu ri to, nom-u bo hyane u-beet u ri o, bo o m-ha ne ¿yan-o um do'e ut-nom u da-o u mottu ya'ag-u ri ne, ko u ya'ag-u e, mate ne? 44 Haane u da-o, u yo-u nom estedu us-rem, yage u shu'ut us-nap udu yo-u." 45 Yakubu kabun ur-ta'ar wa ser de u-dak m-kim uka ta'ar-du ut-huktin, u shu'ut us-nap. 46 Se Yakubu zu net-ut wa, "Kargussun ut-ta'ar." Se e kabun ut-ta'ar e kargusse to ur-kir, e re nom ut-re u kit-u kir-ru ut-ta'aru de. 47 Raban te'e be-ur re ur-dim Jegar-sahaduta, nom-u na zu iya (ur-kir du ut-bakus) tumsu Yakubu fog be-ur re Gareed, nom-u na zu ye iya tumsu u rem-du Ibraniyawa "ur-kir du ut-bakus." 48 Raban zu Yakubu, "Dinde kir-du ut-ta'ar de du us-nap de udu ró ne u ya-o." O wute na fog-ut de Gareed. 49 Na fog be-ur re tumsu Mizupa, (nom-u na zu ye iya be-du wadu ur-is), remu zu Raban zuug, "Yage Yawe wa ur-is u dom-u yo, yo-u ship estedu us-

remu din-de, da-u wakun zare u hyan-du oru wa da. 50 A mune uzu bo nongu ya'ag-u ri nom-u yo-o ko bo sur m-ga tokon neta to, ko ba shu'ute uzu wakun zaaru kit-u yo-u da, bakse uzu Ru-u gwat-du yo." 51 Raban zu Yakubu, "Kir-du ut-ta'ar u dinde, tumsu u ta'ar ur-dinde du um sere u tek-u me yo. 52 Dinde kir-de de o us-nap, tumsu damra du ur-ta'ar dinde de de'e bak-su yo-u, uzu um zaaru pas-du ta'ar-du rinde rem um nom-tu bo nom-u yo-o da, tumsu bo zaaru pas-du de rem bo nom-tu me nomu yo-o da. 53 Yage Ru-u Ibrahi u Ru-u Nahor ne, u Ru-u uso-u e ne, u wa nom-u yo-u kwup-du us-rem." Yakubu nom us-tondu u dim-du u-Ru u ya-du u-gyer u uso-u wa Ishaku. 54 Yakubu yaag ur-toog udu u-Ru ukun u-dom ur-ror wa bun ko-ur wun e haan u be-du re-du nom ut-re. Da-u e tase re-du nom ut-re, kuna e roogte u gyup-m mo. 55 Da-u is gase ur-wun tep tep, Raban ham-ut ya-ut ut-gwup u wa u ya'ag-u ya'ag-u wa ne wa wa'-u e nu-u so-o. Wa yune wa aruk m-mu.

32 Yakubu tumsu wa re u-shu u ha-m wa ne, a-tom u-Ru haan e bit wun dom-u u-fun. 2 Da-u Yakubu hyane un, wa zu, "Din-de be-de, be-du u-Ru de." Wa wa'-u be-ur re ur-dim Mahanayim. Nomu na zuye Mahanayim "ut-rimpa ut-yur." 3 Yakubu tom a-tomu wa ne u-shu wa m-ha udu yu-wuya wa Isuwa u gas-u Seyir, dak-u Edom. 4 Wa zu un, "Nom-u no de zu Isuwa uso u-bu ri or-u ri ya, 'Nom-u tok-u ro Yakubu zuye ya, um shu'ute udu Raban tumsu kuna um otte m-te uno da-o. 5 Um otte ban-du na, u ca ne, u janka ne, u gwaar ne, u tok-ne neta-ne u campa-ne. U da-o um o tomtun sin-se rem-se udu uso u-bu ri, uzu kome kwumu hyu-m pismo udu ro." 6 Da-u a-tom ne muune udu Yakubu, e zu, "It Haag udu or-u ro Isuwa, wa oon u campa-ne ut-kok ut-nas, u no wa ne gotun." 7 Yakubu hog u-gyer sok u nom-u na waru wa ne, se wa mot net-tu ooge ur-kot u wa, u ban-tu ca ne u gwaar ne u rakum ne, ut-ban ut-yur. 8 Wa nong us-dorog uzu, "Ko da Isuwa kwukup ban-du ur-gan, jiya ban-du ur-gan ut-kusum." 9 Se Yakubu nom us-toog, "Ru-u uso-u ri Ibrahi, Ru-u uso-u ri Ishaku, Yawe, bo zu me, 'Arke m-mu u dak-u ro u ko-ur ro ne, tumsu me ut-wa bo re u-shu.' 10 Me um korge na zu bo kosku me cwan-ut ro tumsu nip-ut ro ne tu bo kosu me da, me yu ooge tok-u ro. Da-u um yage u-bu tumsu um pus gi-yu Jodan, um zatte okon da se kom-yu m-ha, me ya u da-o bu-u ri shu'ute u yat-o ut-ban

ut-yur. 11 Yawe, me ya um o us-toog udu ro, bo gu me dugu kom-tu or-u ri Isuwa. Um o hog-du u-gyer uzu wa oon u zwarnu it m-dum, u ya'ag-u ri ne u neta-ut ri ne. 12 Bakse uzu bo nongu me estedu us-rem, bo ut-wa um re u-shu tumsu bo ut-wa u ya'ag-u ri shu'ut u-tat ba m-hereg mu m-sa, mu zaare ut-ogre da." 13 Yakubu roog ukun be-du wa otte m-gyup m-gan, se wa dugur cwu-tu u-nya dugu nom-tu ut-kom-u wa, wa tom-ut to udu yu-wuya wa Isuwa: 14 Mangu gwaar ne ut-kok ut-yur, gob-u gwaar ur-shik, mangu ca ne ut-kok ut-yur, tumsu kag-u ca ur-shik, 15 u rakum ne ur-shik u op, u mangu na ne ut-shik ut-yur, gob-u na op, mangu janka ur-shik, tumsu gob-u janka op. 16 Wa wu tok-ne wa e gwat bisa-ut to, ut-ban ut-ban, wa zu tok-ne wa, "Arkun u shu ri, u no ya' ur-ker u koduhe ban-du ut-bisa de." 17 Wa zu ban-du ooge u shu, "Da-u or-u ri Isuwa haane udu no wa shit no, 'iNo net wan to no ooge? iTumsu hene o no otte m-ha? iWana tumsu otte tun-to bisa to tu no otte ut-beet?" 18 Se no zu wa, 'Bisa-tu tok-u ro Yakubu to. Sedi tu u-nya to tu wa zu na yase uso u-bu ri Isuwa. Wa oon u dim-u it." 19 Wa sur m-nomu ban-du u-yurumse ut-him, udu u-tuturse ne u i ooge u gwat-du ban-tu ut-bisa ne ut-beet: "No beet no do'e zu Isuwa nom-u u-gan uka um zutte or-ut no ne. 20 Sedi no do'e zudu wun, 'Gwat tok-u ro Yakubu oon u dim-u it." Yakubu nong us-dorog uzu "Um o ussa um swaan hi-ur ro u remu nya-u um tomtu u-shu ri, da-u um hyane wun, jiya wunu kabu me ut-kom ut-yur." 21 Se cwu-tu u-nya tu Yakubu aruk u-shu wa, sedi Yakubu roog u-dim m-gyup ur-rimpa. 22 Da-u gyup-mu nome Yakubu yune wa kub neta-ut wa ut-yur, u tok-u neta-ut wa ne, u ya'ag-u campa-ne wa ne op u-gan wa pus gi-yu Jabok u e ne. 23 Da-u wa pase u un ne u dinde jit gwug-du u-koor de, wa pust nom-tu wa otte ut-beet. 24 Yakubu wa kuse u war-wa ukun, yakun campa-ya haan wa nom ut-noos u wun ne se ur-gas is. 25 Da-u netu wa hyane wa kerge wun da, se wa tum sharru u-kut u Yakubu de shate da-u wa ooge ut-noos u campa-u ya ne. 26 Se netu wa zu, "Yage me um aruk, is Haag m-gas." Yakubu shus wa zu, "Um da yagu bo da se bo wage me nu-u so-o." 27 Netu wa shit wa zu, "iDim-ur ro de na zu wane?" Wa shus wa zu, "Dim-ur ri de na zuye Yakubu." 28 Se netu wa zu wun, "Na zamun ut-swur m-fag bo Yakubu da, sedi Isra, rem uzu bo nong ut-noos u-Ru ne ut-net ne tumsu bo re ur-korro." 29 Yakubu shit wun, wa zu, "Gag jab

waru me dim-ur ró.” Wun zu wa, “¿Remu u-yan o bo otte ussa bo nap dim-ur ri?” Se wa wa'-u Yakubu nu-u so-o ukun. 30 Se Yakubu fog dim-du be-ur re Peniyer du na zuye, “Shu-u u-Ru remu zu um hyanug u-Ru u-shu u-shu ne, m-ha iya ne um marug da.” 31 Da-u ho-du o rwun se Yakubu yage Peniyer, wa o m-da us-teger remu sharru u-kut-u wa shakte. 32 De wute Isra-ne tu-ut ap-mu u-kut da, u haan u da-o, remu zu kut-o na tumte Yakubu.

33 Se Yakubu jakus is wa hyen Isuwa, u daan u campa-ne wa ne ut-kok ut-nas, se wa mot ya'ag-u wa u tek-u Riya, Rahira, u tok-ne neta-ut wa ne ut-yur. 2 Se wa wu tok-ne neta-ut wa u ya'ag-u e ne u-shu, Riya doron e u ya'ag-u wa ne, tumsu Rahira ne e Yusuho m-vaste. 3 Yakubu aruk u nu-du. Da-u wa nome mottu te-du be-du Isuwa otte, wa do'e wa he ut-jwun u shu wa u-dak uso u-ta'er. 4 Sedi Isuwa nom m-som wa bit wun wa ham-ut wun, se wa haatun hi-ur wun u zag ut-kap-u wa, kowan su gut-du or-u wa. Un beet kowan hu us-kan. 5 Isuwa got ut-neta u yaag ne. Wa shit, “¿Net-ut tun-to tu ooge ur-kot u bo ne wanne e?” Yakubu zu, “Yaag-u u-Ru ya'u tok-u ro e.” 6 Se tok-ne neta-ut ro, da-u e o mottu be-du wun otte e hikne e haan e he ut-jwun shu-u e u-dak u ya'ag-u e ne. 7 Riya haan u i wa yaag-e ne, e sokot u-dak u shu wun. M-vaste Rahira haan e Yusuho e he ut-jwun u shu wun. 8 Isuwa shit, “¿Yan-o dorog-us ro, um hyanug ban-tu ut-bisa tun-to, ca, u gwaar ne, u na ne tu um goone u to ne u-fun?” Wa zu wun, “Uso u-bu ri, um ut-sa um kum hyu-m pusmo udu ró.” 9 Sedi Isuwa zu, “Um otte nom-tu koru me, shipse nom-ut ró hi-du war ró.” 10 Yakubu zu, “O'o, gag jab, abite um kwumug hyu-m pusmo udu ró, kab nya-u ri, remu uzu hyan-du shu-u ró o sha-mu hyan-du shu-u u-Ru, bo ya u da-o bo kabug me u tek ur-so. 11 Gag jab onke nya-u um haatun bo, remu zu u-Ru o ur-kot u-me ne um otte nom-u um o ussa u-beet.” Yakubu ekse wun, wun kab nom-tu wa tomtun wun, Isuwa onk to ut-beet. 12 Isuwa zu, “To, zonge yo-u nok, me kosi bo u-fun.” 13 Sedi Yakubu zu, “Uso u-bu ri, bo hyanug ya'ag-u ri eken omon u rek-e, tumsu ban-tu ut-bisa eken otte ya-ut rekto ko'e, a it buze e m-som, e ut-murmusse beet. 14 Uso u-bu ri, gag jab, arke u-shu tok-u ró, it nokon cashi cashi, uka bisa-tu dote u kerru ur-nok u ya-ut e ne, me bitu bo u Seyir.” 15 Isuwa zu, “Yage um yage tokon net-ut ri to udu ró.” Sedi Yakubu zu wun, “Uso u-bu ri, a se bo nong iya

da! Nom-u um ooge ussa bo hog remer-m ri.” 16 U gandi ho-ur re Isuwa aruk m-mu u dak-u Seyir. 17 Yakubu aruk m-mu u dak-u Sukot, kuna wa muute ur-be remu a-u-bu wa ne nom-ut ur-yu ukun. Tumsu wa nome bisa-ut wa u-shingi, o wa-e wa fog-ut be-ur re Sukot, nom-u na zuye Sukot be-du ur-hure. 18 M-vaste, da-u Yakubu haane dugu Padan-Aram, wa teeg bo-u Shekem m-yar, dak-u Kan'ana, wa nom ur-rimpa ut-mor u-bo ne. 19 Yakubu oog ur-kengi du u-tak be-du wa nomte ur-shum u kwam-ut pus-to tu u-kok u-gan. Dugu-du a-u-bu Hamor, uso-u Shekem, wa babe Yakubu kengi-ur re. 20 Kuna wa mate ur-sak wa wa'-u de ur-dim Er Erohi Isra, dim-ur re na zuye, Ru-u Isra-ne.

34 Dekun ho-de Dinatu, gwup-u Yakubu ne e Riya, wa do'e u wa hatu eken ya-ut-gwup ut-riig i ooge u shu'ut u dak-u o. 2 Sedi da-u zwar-u Hamor net-u Hiwi, faruk-u dak-u Shekem hyane Dina, wa kub wa, wa nom-u wa ur-ryapuk ur-beb. 3 Jab-u wa to udu Dinatu gwup-u Yakubu. Wa o cwan-tu gwup-u wa sok, wa nom us-rem uka wa dote u nak-du jab-u Dinatu u gom-ut wa. 4 Se Shekem zu uso wa Hamor, “Um o ut-sa bo kwumnu me gwup unwa, u wa shu'ut neta ri.” 5 Yakubu hog uzu Shekem naaste gwup-u wa Dinatu. Ba shu'ute uzu ya'ag-u campa-ne wa zaar u-bu da e o ur-dog u be-du gwat-du ut-bisa, wa zuug okon da se da-u e mune. 6 Hamor, uso Shekem, wa haan udu Yakubu wa nom us-rem u wa ne. 7 Da-u e o tek us-rem, ya'ag-u campa-ne Yakubu muun dugu ur-dog. Da-u e hoge nom-u nome, jab-u e nu sok, remu zu Shekem nomug nom-tu m-'e u tek-u net-tu Isra du wa roogte u gwup-u Yakubu ne, nom-u kame da. 8 Hamor nom us-rem u Yakubu u ya'ag-u wa ne. Wa zu, “Zwaru ri Shekem o u cwan-tu gwup-u no, um o us-kon, no ya' wa'-u-gwup-u no, Dina shu'ut neta wa. 9 Um o ussa u in nom ut-gu u tek-u in, u no ya' ya-ut-gwup-u no udu ya'ag-u campa-ne it, tumsu it ut-ya no ya-ut-gwup-u it udu ya'ag-u campa-ne no. 10 No ut-kere ur-shu'ut it, dak-u it u ya udu no. Shu'utun un no nom u-cerpa u it ne, a no kume u-tak u no ooge ussa, no ut-kere ut-o.” 11 Shekem nom us-rem u uso-u Dinatu ne u tu-wuto wa ne. Wa zu, “Yagun um kum hyu-m pusmo udu no, me ya'u no nom-u no zuye u-beet. 12 Kwupun me shik-u gorom u cwu-tu ur-gu ne u-tat uka no otte ussa, me ut-top nomu no ussa u-beet. Nom-u um ooge ussa u war-o ya me, wa-gwup ko wa ut-shu'ut neta ri.” 13 Remu zu Shekem naaste Dinatu, ya'ag-u campa-ne

Yakubu poot Shekem e uso-u wa Hamor. **14** E zu un, “It zaar u keru ut-nom iya da. It za ya-du gwup-u it udu i zatte ur-pes da, ut-shu'ut nom-tu m'-e udu it. **15** Fun-yu ut-doru ya, yu it dote ut-ees, abite zu no ut-ees na no nomu no ur-pes uka it otte. **16** Da-u o it do'e ya'u no ya-ut-gwup-u it, it ut-kab ya-ut-gwup-u no, it-u ut-shu'ut u-me no, in shu'utun us-gan. **17** Sedi a no gugme ut-ees u na nom-u no ur-pes, it-u kabu huno it Dinatu, it aruk u su it.” **18** Hamor e wa'-u wa Shekem e ees u nomu un waru e ne. **19** Shekem naaste u-da u nom-du kon-us sin-se da, remu wa o u cwan-tu gwup-u Yakubu sok. Shekem wa na zege m-ya m-zeg a-u-bu wa ne. **20** Hamor ne e Shekem e aruk, e huut rem-us se udu nengen-tu u-bo u is-yu u-bo. **21** E zu un, “Net-ut tun-to huub-ut in to, in yagun un shu'ut in u ane jab gan. Dak-u uno o u-tat o korge cundu un. Se in gaan ya-ut-gwup-u un tumsu in yasun un ya-ut-gwup-u in e ga. **22** Sedi un ut-shu'ut u in ne u ane in shu'ut us-gan u un ne a shu'ute uzu inu campane in ut-nom ur-pes, uka un otte. **23** Sedi a in nome iya, bisa-ut un u nom-tu un otte ne to ut-shu'ut tu in, yagun in ees u rem-us un ne, un shu'ut u in ne.” **24** Net-tu haane ut-beet u be-du ur-morog du u-bo e ees e kub Hamor ne e Shekem. Na nomu campane beet i o u-bo ur-pes. **25** Ba rooge ut-tut, ba shu'ute un omon u hog-du m-re mu ur-pes, ya'ag-u Yakubu yur, Simiyon e Rewi, tu-wuto Dinatu, e yune e kub us-van, e do'e e heese u-bo za nap-ur e, e horusse ya'ag-u campane beet, **26** m-ha Hamor ne e wa'-u wa Shekem. Un horusse e u van-su m-wur u un, se un kabun Dinatu dugu bu-u Shekem m-mu rimpaur e. **27** Se ya'ag-u campane Yakubu, i kuse, e haan u be-du u-tu net-ne tut otte, u-bo e koos nom-tu e otte ut-beet, remu zu e naaste huno-u e. **28** E haan e koos ban-du na un, u ca ne, u janka ne, u nom-tu un otte ut-beet u-bo tumsu u-do ne ut-kengi. **29** E kub nom-tu ut-kom-u un ne u ya'ag-u un ne u neta-ut un ne, u nom-tu un otte bu-ut un ne ut-beet. **30** Yakubu zu Simiyon e Rewi, “No hattun me swa-u ur-kob. No wa'ag um shu'ute nom ut-gugum udu net-tu Kan'ana u net-tu Periziya-ne, net-tu o u shu'ut u dak-u uno. In za u-tat da, a un same net-ut un, un heese me m-dum, unu ho me u bu-u ri ne.” **31** Se un shus un zu, “It zaar u yage un nomu du-dim-u it iya da. Dina a gwup wa wu kowan do'e m-roog u wa ne da.”

35 Ru-u zu Yakubu, “Yune bo zong bo aruk m-mu Beter bo shu'ut ukun. Bo ma-u u-Ru be-du toog wu haane udu ro da-u bo some dugu-du huno-u ro Isuwa.” **2** Yakubu zu net-tu u-bu wa u net-tu o ur-kot u wa ne, “U kowan u rust ham-ut tu ut-ru tu za ur-fat tu wa o u to ne, tumsu muutun hi-ur no u-hen ne tumsu no swase cwu-tu u-war u no. **3** Yunun in nokon m-ha u Beter, be-du um dote ma-u u-Ru ur-sak du toog, wu onke kon-us ri da-u um ooge u swadu ur-kob wu ooge ur-kot ne kohene o um huute.” **4** Se un yasu Yakubu ham-ut tu ut-ru tu un otte u nom-tu ut-to un ne. Yakubu kub nom-ut to wa takus u-dak u kug-du yakun teyu u-kwuk ya u bo-u Shekem. **5** Da-u un zonge un aruk, se gyer-u haan dugu-du u-Ru maas net-tu bo-tu kit-sy bo-u o u-beet wakun kerge nom-du m-dum u Yakubu ne da. **6** Yakubu u net-tu ooge ur-kot u wa ne haan u bo-u Ruz (u na zuye Beter) u dak-u Kan'ana. **7** Yakubu mu be-du toog, ukun wa te'e de ur-dim Er-Beter, (nom-u na zuye, u-Ru u Beter) remu zu kuna Ru-u hatun udu wun ukun da-u wa ooge u som-mu or-u wa Isuwa. **8** Da-u Debora wu wurge Rebeka mare, se na dok wa u kug-du te-yu u-kwuk u-ta u Beter ne. Se na fog dim-du be-ur re Aron-bekot (na zu “te-yu u-kwuk yu us-kan”). **9** Da-u Yakubu mune dugu Padan-Aram, Ru-u sur m-haan udu wun, wa wa'-u wun nu-u so-o. **10** Ru-u zu wun, “Dim-ur ro de na zuye Yakubu sedi na zamun ut-swur m-fag bo Yakubu da. Dugu da-o dim-ur ro do'e ut-shu'ut Isra.” Ru-u te'e wun ur-dim Isra. **11** Ru-u zu, “Me wa Ru-u otte ur-beb du ko-uyan. Nom ur-mat u bo kum yaag u-tat, ut-dak u-tat to de rwuun, faruk-tu do'e u rwuun dugu ya'ag-u ro. **12** Tumsu me ya'u bo dak-u um tame ya-du Ibrahi ne e Ishaku. Me ya'u bo dak-u o udu ya'ag-u ro I do'e haan u dim-u ro.” **13** Ru-u aruk wa yagu wun ukun u be-du wa nomte us-rem u wun ne. **14** Yakubu ser taar-ur yadde uka ta'ar-du ut-huktin wa yunus de m-kim be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne, se wa aguz ke u-dom sha-mu ya-du toog u nom-tu ut-swa ne u-dom, wa daas m-noog u-dom tumsu. **15** Yakubu fug be-du Ru-u nomte us-rem u wa ne Beter. **16** Se un aruk un yage Beter. Tun un o m-ra u bo-u Eparat ne, Rahira heese remu ut-men tu ur-mat wa so ur-kob sok. **17** Da-u wa swa ur-kob udu ur-mat, neta wu gwat-du wun udu ur-mat zu wun, “A-bo hog u-gyer da, u da-o bo swurug m-kwum ya-du ur-campa de.” **18** Da-u Rahira ooge u mottu m-mar, sedi u vu'e su m-vaste wa, wa fug dim-du ya-

dū ur-campa wa Benomi (nōm-u na zuyē iya, “Wa'-u swadū ur-kob”). Ūso ur-ya fug ur-ya Banyamin (na zu “Wa'-u kom ut-cwa u ri”). 19 Rahira murūs na dok wa u fun-yū ha-mū Eparat (na zu Betarami). 20 Yakubu ser ur-ta'ar dū ut-bakūs u saag-u Rahira, had da-o ta'ar-ur rē omōn ukūn. 21 Isra sur m-hiknē wa dō'e wa ser ur-rimpa u Migdar Edar. 22 Da-u Isra ooge u shū'ūt ukūn, Ruben roog u Biruha ne, neta ur-kit u ūso wa. Yakubu hog rem-ūs sē za naas u-da. Yakubu otte ya'ag-u campa-ne op u yur. 23 Yaag-u campa-ne Riya: Ruben (mat-dū u-shū Yakubu), u Simiyon, u Rewi, u Yahuda, u Issakar, u Zēburun. 24 Yaag-u campa-ne Rahira o: Yusuhu u Banyamin. 25 Yaag-u campa-ne Biruha, tōk-u Rahira o: Dan u Napari. 26 Yaag-u campa-ne Zirpa, tōk-u Riya o: Gad u Ashur. Tun-to to ooge dim-tū ya'ag-u campa-ne Yakubu e na matū wa u Padan-Aram. 27 Yakubu haan u-bu ūdū ūso wa Ishaku u Mamre, u dapūs Kiriyat Arba (u na zuyē Hebron), be-dū Ibrahi ne e Ishaku shū'ute. 28 Ishaku nong ūs-hak ut-shik ut-jwūr. 29 Ishaku nōm vū'e su m-vastē wa, wa murūs wa bit ūso-tū ūso-ut wa. Wa nong ūs-hak u-tāt, ya'ag-u campa-ne wa Isuwa ne e Yakubu dok wa.

36 Unto to ooge ogur-tū ko-ur Isuwa (Tūmsū wa na fugē Edom). 2 Isuwa gaan ya-ut-gwup yur dugu Kan'ana: Ada, gwup-u Eron ya-Het-ne, u Qhoribama, gwup-u A-na tūmsū wa'-u wa'-u Zibeyon wa-Hiwi-ne. 3 Isuwa sur m-ga neta u-tūturse wū na foge Basemat. Basemat wa ooge gwup-u Ismaru tūmsū dū-dim-u Nebayot. 4 Ada matū Isuwa Eripa, Basemat mut Rewer. 5 Tūmsū Qhoribama mut ya'ag-u campa-ne, Jewus, Jaram, u Kora ne. Yaag-u campa-ne e beēt na mak-tū Isuwa e dak-u Kan'ana. 6 Isuwa kūb neta-ut wa, u ya'ag-u wa ne u nōm-tū u-bu wa ne ut-beēt bisa-ut wa ne, u nōm-tū ut-kom-u wa kumē u dak-u Kan'ana ut-beēt, wa hatē m-ra dugu-dū huno wa Yakubu. 7 Remū tat-u bisa-ut un, za ut-nōmē un shū'ut ur-be ur-gan da, be-dū un otte u shū'ut dē zaar u korū un beēt da. 8 Isuwa (wū na zuyē Edom) shū'ut u gas-u ror-tū dak-u Seyir. 9 Unto ooge ogur-tū ya'ag-u Isuwa, net-u Edom, wū ooge u shū'ut u gas-u ror-tū dak-u Seyir. 10 Dim-tū ya'ag-u campa-ne Isuwa ya: Eripaz (wa'-u Ada neta Isuwa) u Rewer (wa'-u Basemat neta Isuwa). 11 Yaag-u campa-ne Eripaz: Teman, u Omar, u Zepaho, u Gatama, u Kenaz. 12 Eripaz otte neta ur-kit wū na foge Timūna. Wa matē Amarek wū ooge neta ūs-kit Eripaz. E ooge ya'ag-u ya'ag-u campa-ne i neta Isuwa Ada. 13

Yaag-u campa-ne Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza. Ine e o ya'ag-u ya'ag-u neta Isuwa Basemat. 14 Yaag-u campa-ne neta Isuwa Qhoribama gwup-u Ana tūmsū wa'-u wa'-u Zibeyon, e wa matē Isuwa: Jewus, u Jaram, u Kora ne. 15 Ine e ooge ut-faruk u tek-u ya'ag-u Isuwa wū shū'ute yū-Yat-ya ut-kō u-tāt. Yaag-u campa-ne Eripaz mat-dū u-shū Isuwa, Wa shū'ute yū-Yat-ya ko-ur Teman, Omar, Zepaho, Kenaz, 16 u Kora, u Gatama, u Amarek ne. Ine e ooge i-yatē ur-kō dak-u Edom wū rwūnē dugu Eripaz. Ine beēt e ooge ya'ag-u ya'ag-u Ada. 17 Yaag-u campa-ne wa'-u Isuwa Rewer: Nahat, u Zera, u Shamma, u Miza ne. Ine i-yatē kodū rwūnē dugu Rewer Edom; e ooge ko-dū ya'ag-u neta Isuwa Basemat. 18 Yaag-u campa-ne neta Isuwa Ohoribama: Yū-Yat-ya Jewus, u Jaram, u Kora ne. E ooge i-yatē i rwūnē dugu neta Isuwa Qhoribama gwup-u Ana. 19 Ine o ya'ag-u campa-ne Isuwa (wū na zu Edom), tūmsū tunto o faruk-ut e. 20 Tunto o dim-tū ut-kō tū ya'ag-u campa-ne i rwūnē dugu-dū Seyir ya-Hori-ne, e o u shū'ut u dak-u Edom: Rotan, Shobar Zibeyon, Ana, 21 Dishon, Ezer, u Dishan. Ine o i-yatē ko-dū ya'ag-u campa-ne Hori, ya'ag-u Seyir, e o shū'ut u dak-u Edom. 22 Yaag-u campa-ne Rotan e o: Hori u Heman, huno-u ya-i neta Rotan wa na zuyē Timna. 23 Yaag-u campa-ne Shobar: Arban, Manahat, Ebar, Shepaho, u Onam ne. 24 Yaag-u campa-ne Zibeyon e o: Aya u Ana. A-na wū hyanē fug-sū m-per yū bu-mū m-dung ur-dog da-u wa ooge u gwat-dū janka ūso wa. 25 Ana otte yaag yur: Ya-dū ur-campa na zu wa Dishon tūmsū ya-dū ur-gwup na zu wa Qhoribama. 26 Yaag-u campa-ne Dishon e o: Hemadan, Eshaban, Itaran, u Keran. 27 Yaag-u campa-ne Ezer e o: Birhan, Zaaban, u Akan ne. 28 Yaag-u campa-ne Dishan e o: Uz u Aran ne. 29 Ine e o i-yatē ko-dū Hori: Rotan, Shobar, Zibeyon, Ana, 30 Dishon, Ezer, u Dishan. Na panug dim-tū ko-ur Hori u dim-tū i-yatē ne, e o u shū'ut u dak-u Seyir. 31 Tunto o dim-tū ut-faruk tū ooge ur-faruk u dak-u Edom kanda wakūn faruk wa nōm ur-faruk dak-u Isra: 32 Bera (zwarū Beyor), wa shū'ut faruk-dū Edom. Dim-dū bo-u na zuyē Dinahaba. 33 Da-u Bera mare, Jobab zwarū Zera dugu Bozara, wa shū'ut ur-faruk. 34 Da-u Jobab mare, Husan dugu dak-u Tema-ne wa duūs ur-faruk. 35 Da-u Husan mare, Hadad zwarū Bedad wū rē bo-u Midiya dak-u Mowab, wa rē ur-faruk. Dim-dū bo-u wa o na zuyē Afit. 36 Da-u Hadad mare, Samara wū rwūnē dugu bo-u Masareka wa shū'ut faruk. 37 Da-u Samara mare, Shawuru wū

rwūne dugu bō-u Rehobot u Gas-u gi-yu Yufiretis wa shu'ut faruk. **38** Da-u Shawuru mare, Baar-hanan (zwaru Akubor) wa duus ur-faruk. **39** Ba Baar-hanan zwaru Akubor mare, Hadar shu'ut faruk, dim-du bō-u wa na zuyē Pawa. Dim-du neta wun de na zuyē Mehetaber gwup-u Matad, gwup-u Mezahab. **40** Tun-to to o dim-tu i-yate i rwūne dugu-du Isuwa, i ooge u shu'ut ut-be e te'e uka ko-ut e: Timna, Arba, Jetet, **41** Ohoribama, Era, Pinon, **42** Kenaz, Teman, Mibazar, **43** Magadiyer u Iram ne. E ooge i-yate Edom, u e otte u shu'ut u dak-u e otte. Isuwa ooge uso u Edom-ne.

37 Yakubu shu'ut u dak-u Kan'ana, be-du uso wa tamte shu'ut-du ur-hamut. **2** Ogor-tu ya'ag-u Yakubu ya: Da-u Yusuhu ooge us-hak op us-ta'er, wa o u gwat-du ban-du ut-bisa u tu-wuto wa ne, ya'ag-u campa-ne Biruha u ya'ag-u campa-ne Zirpa, neta-tu uso-u wa, se wa haatun uso e rem-su za so-se u mottu nomu tu-wuto wa ooge ut-nom. **3** Isra cwanug Yusuhu m-zeg ya'ag-u campa-ne wa beet, remu zu wa matuk wa' u da-u nengen-ur wa. Isra nomu Yusuhu toggo-u so-ya. **4** Da-u tu-wuto wa hyane uzu uso-u e zeg-u cwan-ut wun, e gugum wun. E nomtu wun rem-us so-se da. **5** Yusuhu nom bo' da-u wa ware tu-wuto wa ne bo'u wa nome, e sur m-gugum wa. **6** Wa zu un "Hogon bo'u um nome. **7** Da-u in ooge u gugur-du gug-tu fat u-tak se du ri gug-de yune ur-ees m-kim, da-u o tu no gug-to haane to gunus du ri gug-de to kwikut u-dak." **8** Tu-wuto wun zu wun, "iBo ut-sa bo shu'ut faruk u-domu it? iBo ut-gwat uzu bo ut-shu'ut faruk-u it?" Se e sur m-gugum wun remu bo'u wa nome u nom-u wa waru e ne. **9** Da tase sur m-nom okon bo' o. Wa waru tu-wuto bo'-u o, wa zu, "Hogon, um swurug m-nom okon bo' o, sedi u uno da-o, ur-ho, u pyaat ne, u reger ne op-u yur e he ut-jwun u shu ri." **10** Uno da-o wun wargu uso ro bo'-u o uka wa wartu or-ut wa ne, se uso wun hagusse wun. Wa zu wun, "iBo m-hyan uzu ino ro u-me ne u tu-wuto ro ne it-u ut-haan it he ut-jwun u-dak u-shu ro?" **11** Sedi tu-wuto Yusuhu o ur-shub, uso wun hu us-dorog uzu, yan-o bo'u no ooge ut-zu. **12** Dekun ho-de or-ut wun o u gwat-du ban-du ut-bisa tu uso e u Shekem. **13** Isra zu Yusuhu, "Uka bo nupte, tu-wuto ro o u gwat-du ut-bisa u dapus Shekem. Zonge um tom bo udu e." Wa zu wun, "Um zongte." **14** Se uso un zu wun, "De'e, bo hyan tu-wuto ro ne u ban-du ut-bisa ne uka e otte, se bo mun bo waru me uka e otte." Yakubu tom

Yusuhu dugu fug-yu Hebron m-ha Gas-u Shekem. Da-u Yusuhu teye bō-u Shekem, **15** wakun net wa hyen wun ut-riig ur-dog wa shit wun, wa zu wun, "iYan-o bo ooge ut-goot?" **16** Yusuhu zu, "Um o gotu tu-wuto ri ne. Gag jab, iko bo waru me be-du e otte u gwat-du ut-bisa?" **17** Se net-u wa zu wun, "U, un yunge dugu ane, sedi um hok un o ut-zu, 'Yage in de'e u gas-u Dotan.'" Se Yusuhu dor or-ut wa ne m-ha Dotan, wa bit un ukun u Dotan. **18** Da-u or-ut Yusuhu hyanne wa u daan, e nup wa dugu m-ra. Da-u wa nomne ut-mor u un ne, un gug nu-ut un uzu un ho Yusuhu. **19** Un zu or-ut un ne, "Wa-bo'-u wa ya jit u one. **20** Haanun, yagun in hoon wun na guns wun u men-tu ur-gan u-me du-ut tun-to se na zu nom-yu ur-dog hooste wun. Na hyan ma-du bo'-u wun uka o dote ut-nom!" **21** Da-u Ruben hoge nom-u un o ut-sa ut-nom, wa su wa ruut wun dugu kom-ut un, Ruben zu un, "Ana ho wun da. **22** Ana aguz m-hyu da. Gunsun wun u men-tu ut-ur ur-du u ane u-me ur-dog, sedi taas u wakun o m-tam wun da." Ruben zuug iya remu uzu wa ruut te wun m-yasa dugu-du e u wa muut wun udu uso wun. **23** Da-u Yusuhu teene be-du or-ut wa ne otte, se e kemusse toggo-u so-ya yu wun otte m-wa e host ya. **24** Se un kub wa, un guns wa u men-tu ur-du du zatte m-bu da, bu-mu zaar de da. **25** Un o u shu'ut u re-du nom ut-re, se un jakus is un hyan ban-du Isma'iru-ne a-u-cerpa-ne, e oon dugu Giriyaad. E gakkun rakum-u e cwu-tu wus u-hakun ne ut-go ut-go, u noog-mu mur ne, e o dom-u u-fun u huutu to u Masar ut-bab. **26** Yahuda zu huno-ut wa, "iYan swurmo in do'e ut-kwum a in hoon or-u in tumsu in takus hyu-m wa? **27** Haanun, in bupus wun udu net-u Isma'iru-ne. A in o m-tam wun da, ba shu'ute or-u in wa u oye. War-u in o u hyu-m in ne." Or-ut wun ees u nomu wun waru e ne. **28** Da-u netu u-cerpa tu Midiya-ne ne haane, tu-wuto Yusuhu rwutun wa dugu ut-u ur-du. E bupus wa udu net-ut to kwam-ut pus-to shik ur-shik, na kub wa m-cwa u Masar. **29** Da-u Ruben barme u be-du du-ur re wa hyanug Yusuhu da, se wa kemusse cwu-tu u-war u wa u remu namu jab. **30** Wa aruk m-mu udu or-ut wa ne wa zu e, "Wa'-u wa zamun ukun da, u da-o i-re-o um dote ut-nom?" **31** Se or-ut Yusuhu ho gobor-du u-gwaar, e guns toggo-u Yusuhu hyu-mu u-gwaru mo. **32** Un kub toggo-u so-ya ya un muutu uso un tumsu un zu, "It kwumug toggo-u inya. Gwat bo hyan ko toggo-yu zwaru ro ya re." **33** Wa nup ya. Wa zu, "Toggo-yu zwaru ri ya, yakun nom-yu ur-dog tuuste

wa, za u-sakna na tuuste Yusuhu.” **34** Yakubu kemusse toggo-yu u-warū wa. Wa wu cwu-tu kose-du namu jab wa nom m-roog u-tāt wa o dorog-us Yusuhu. **35** Yaag-u wa beet e haan e rustu wa jab, sedi e kerge rustu jab-u wa da. Wa zu, “U tek-u namu jab se, um heeg u-sag u be-du zwaru ri otte.” Se wa nom us-kan u remu Yusuhu. (Sheol h7585) **36** Da tase, net-tu Midiya-ne e bupse Yusuhu udu Potipa wu ooge u tek-u i-yate Faruk-u Masar, Potipa wa ooge yu-Yat-ya e'-du pyu.

38 U da-u o, Yahuda yage tu-wuto wa u tu-dimu wa ne. Wa do'e wa shu'ut udu wakun campa wa wu bo-u Aduram na zu wa Hira. **2** Kuna Yahuda hyente gwup net-u Kan'ana wa'-u Shuwa. Yahuda gu wa wa roog u wa ne. **3** Wa nom ut-men wa mut ya-du ur-campa, na te'e wa ur-dim Er. **4** Wa sur m-nom ut-men wa mut ya-du ur-campa na te'e wa ur-dim Onan. **5** Wa mut tumsu ya-du ur-campa wa te'e de ur-dim Shera. U da-u Yahuda o Kezib da-u o wa matu Shera. **6** Yahuda nongu mat-du u-shu wa Er ur-gu, na zu neta wa Tamar. **7** Sedi Er, mat-du u-shu Yahuda, net-u yo-wa wa udu Yawe; se Yawe ho wa. **8** Se Yahuda zu Onan, “Rooge u neta yu-wuya ro ne, yu-wuya ro marug za wa'. Remu iya ga bomsu wa bo roog u wa ne ko bo kwumu yu-wuya ro yaag i do'e re-du og-ur wa rem uzu iya-o kim-us in zutte bo nom.” **9** Sedi Onan nup uzu ya'ag-u e za shu'utu ya'ag-u wa da; da-u wa ooge m-roog u neta yu-wuya wa ne, se wa daas ut-bas u-dak u taas wa matu yu-wuya wa yaag da. **10** Sedi nom-u wa nome shu'ute nom-u yo-o udu Yawe; se wa kub fat-ur ro. **11** Yahuda zu Tamar kumu wa, “Shu'ute uka bom-us u bu-u uso-u ro, se Shera zwaru ri rogomte.” Wa nong iya remu zu wa nong us-dorog uzu, “Wa kere ut-mar kowa, uka tu-wuto wa.” Se Tamar aruk m-mu wa shu'ut u bu-u uso wa. **12** Da-u hak-su nome u-tat neta Yahuda, gwup-u Shuwa, marug. Da-u Yahuda tase namu jab, wa do'e u Timna, udu net-tu ooge orru can-tu ca wa, u huub-u wun ne Hira netu Aduram wa do'e u wun ne. **13** Da-u na waru Tamar, “Uzu uso-u campa ro u fun-yu ha-mu Timna u remu wa or-ut ca wa.” **14** Tamar nak uzu Shera rogomte, sedi okon nomo zaar u na nome uzu u wa haan wa ga wa da. Remu iya wa host cwu-tu ut-bomos wa hobogse hi-ur wa u-gerere remu wa engusse hi-ur wa. Se Tamar shu'ut u kit u-fun yu na tote me bo-u rek-o u na zuye Enayim, yu ooge dom-u fun-yu ha-mu Timna. **15** Da-u Yahuda hyane wun, wa kub uzu wa-u-as wa, remu uzu wa hogopte shu-u wa u-gerere. **16** Wa nak uzu kumu

wa da, wa do'e udu wa u kit-u fun. Wa zu, “Haane um roog-u bo ne.” Se Tamar zu, “iYan o bo de ya'u me u bo roogte u-me ne?” **17** Se wa zu, “Me ya'u bo ya-u gwaar ban-du gwaar-u ri.” Tamar zu, “iOkon oro u bo do'e ya'u me u do'e ut-shu'ut us-nap kanda bo tomtun me u-gwaar?” **18** Wa zu, “iYan go-du us-nap se bo ut-sa?” Tamar zu wun, “Hatun me kom-yu m-ha ro, u-regez yu gekes ne u kwat-yu u-kom u ro ne yu otte dim-ur ro ne.” Se wa yase to udu wun. Se Yahuda roog u wun ne, se Tamar nom ut-men dugu-du wun. **19** Da un tase, Tamar yune m-mu, wa hast gerere-yu wa hopse, se wa wu cwu-tu ut-bomos wa. **20** Da tase Yahuda tom huub-u wa Hira netu Aduram u ya-u gwaar ne, u remu wa kabtun nom-tu wa yase neta-u ya, sedi Hira hyanug Tamar da. **21** Se wa shit campane i ooge ukun, wa zu, “iHene o kaar-yu be-du m-gir yu ooge u ana otte, kaar-yu nome ut-huuk u Enayim u kit u-fun?” E zu wun, “Yakun kaar ya yu be-du m-gir zaar u shu'ut u ane da.” **22** Se wa mu udu Yahuda, wa zu, “Um hyanug wun da. Net-tu o ukun e zuug, ‘E tamug nap-du u-kaar o ukun u be-du m-gir da.”” **23** Yahuda zu, “Yage wa shipus nom-tu wa otte, taas in shu'ut nomtu ut-numus da. Me ya um tom-ut te wun ya-u gwaar yu o yunne, sedi bo hyanug wun da.” **24** Da pyaat-su us-tut arke, na waru Yahuda, “Kumu ro Tamar cwaag u fun-yu m-kaar, u remu iya wa o ut-men ne.” Yahuda zu, “Rwutun wun u dim-u u-bo, no doos wun u-ra se wa marug.” **25** Da-u na rwutun Tamar u remu na hoot wa, se wa nom tom udu kumuwa uzu, “Se wa zu um o ut-men ne dugu-du net wu otte tun-to nom-to. Gwatun to no hyan ko wana otte to. Kom-yu m-ha wa ya u kwat-yu u-kom u wa ne u regez yu gekus wa ne.” **26** Se Yahuda bakus nom-ut to. Wa zu iya o “Wun zek me ur-mot, remu zu um yaag wun wa'-u ri Shera wa ga wun da. Um nom-ug nomu so-o da.” Wa swurug m-roog u wun ne tumsu da. **27** Da da-u ur-mat nome, se Tamar mut ya-ut-zwar yur. **28** Da-u wa ooge ur-mat, wa-gan rwutun kom-u wa u-do; Se wu ooge u mastu wun wa kub urandi wa gagu wa ur-kwaz-du u-kom. Wa zu, “Unwa wa ba-e m-rwuun.” **29** Sedi da-u wa haste komu wa, oru wa bu m-rwuun. Wa mastu wun zu, “Gwat uka bo mortun m-yat iyal!” Se wa te'e wa ur-dim Perez. **30** Du-dim rwuun u randi-u jaz-ya ne m-gag u kom-u wa, na zu wa Zera.

39 Da tase, kò-dù Isma'iru-né é kùb Yusuhu m-ha u Masar. Kùna Potipa ọọt-ùn Yusuhu dúgù-dù ụn. Potipa nèt-ù Masar wa wù ọọgè u tẹk-ù i-yatè Farúk tumsù yù-Yat-ya yù ùr-e' wù nómè e'-dù farúk. 2 Yawè ọ ùr-kot u Yusuhu né. Da-ù wa ọọgè u shù'út u bu-ù yù-Yat-ya wa nètù Masar, wa shù'út wa rẹ-dù ùr-korró u nòm-ù wa ọ ùt-nòm u-beèt. 3 Potipa hyanug ụzù Yawè u-Rù ọ ùr-koto u Yusuhu né, remù zù wa yaag Yusuhu rẹ-dù ùr-korró u nòm-ù wa ọ ùt-nòm u-beèt. 4 Yusuhu kum hyu-m pus-mò ụdù Potipa wa nòm ùr-sò u wa né. Wa wù Yusuhu shù'út wa-gwat-dù bu-u wa u nómù wa otte né u-beèt. 5 Dugu da-ù ọ Potipa wù Yusuhu wa shù'út yù-Yat-ya bu-u wa u nómù wa otte né u-beèt, Yawè wa'agu bu-u nèt-ù Masar Potipa nu-u sọ-ọ u rem-u Yusuhu. Nòm-tù u bu wùn ùt-beèt tò hù m-da họn-họn, u nòm-tù ùr-tómù wùn né, u bisa-tù u-bu né tò hù u rẹ-ù u-shù. 6 Potipa yasù gwat-dù nòm-tù wa otte ùt-beèt, kọ-uyan shù'út u kom-út Yusuhu. Potipa ruus-ù fun-ù kọ-uyan u-beèt. Ga-dù ùt-rẹ dẹ Potipa dọtè u nòm-dù ụs-dorog u warre. Yusuhu otte u-ma u-war u sọ-ọ u zwaru m-hyan u zwaru u-shù né. 7 Remù iya, da okun da-ọ nómè neta Potipa got war-u Yusuhu wa heese cwan-ut Yusuhu. Dekun hẹ-dẹ wa zù wa, “Haane bọ roog u-me né!” 8 Yusuhu gugum, wa zù neta yù-Yat-ya wa, “Gwat! Ụsọ u-bu ri, za wadu jab-ù okon u bu-u uno da. Nòm-ù wa otte u-beèt wa ya'aste kọ-uyan u kom-ut ri um ha gwat-dù tò. 9 U-bu anẹ wakun zaar wù zege me da. Yù-Yat-ya ri hooste me okon u ana da se bọ, u remù zù bọ neta wa bọ oye. 10 Re-ọ um dote u nòm-dù nòm-ut yọ-tò ùt-ba'as né u shù u-Rù?” 11 Neta-u ya re u-shù nómù Yusuhu ụs-rem kọ-uyan hẹ-dẹ, Yusuhu gugum wa roog u wùn né, ko wa dapurse wùn. 12 Dekun hẹ-dẹ Yusuhu cwaag u-bu remù wa nòm-ut ank-mù u-bu, u tẹk-ù tók-né wakun zaar u-bu da. 13 Se neta-u ya shipis toggo-u Yusuhu. Wa zù, “Rooge u-me né!” Yusuhu ru m-sòm u-dọ, sedi wa yage toggo-u wa u kom-ut wùn. 14 Da-ù wùn hyane Yusuhu somog, wa yage kus-tù m-wa u wa ụdù wùn wa aruk m-sòm m-rwù u-dọ, 15 se neta-u ya fog tok-né u-bu wa. Wa zù ụn, “Gwatun! Campa ri haatun tok nètù Ibra-né u anẹ wa muute na ragne! Wa cwagun u kur-u ri u remù wa nómù me ùr-ryapuk, um nom ut-jar m-yat. 16 Da-ù wa hoge um nong ut-jar, se wa ru u-bu m-sòm, wa yage toggo-yù dọ u wa ụdù ri.” 17 Wa cin toggo-yù u-war u Yusuhu se da-ù yù-Yat-ya wa muune. 18 Se wùn ware campa rò nómù nómè, ụzù,

“Tók-ù wa wù bọ kabne in dugu Ibra-né, wa cwagun u-me kur-u ri wa ọ ussa wa nómù me ùr-ryapuk. 19 Tumsù da um nómè ut-jar, wa aruk m-sòm. Wa yage toggo-yù dọ wa u kom-ut ri, wa som m-rwù u-dọ.” 20 Da-ù yù-Yat-ya Yusuhu hoge nómù neta wa ware, ụzù iya ọ tók-ù wa nomte neta wa, se Potipa nom jab sok. 21 Se yù-Yat-ya Yusuhu huut wa u bu m-tok be-du faruk cinte i nómè wa ut-ba'as, wa shù'út ùr-kot u tók-né. 22 Yawè ọ ùr-kot u Yusuhu né u bu-ù m-tok, wa kose wa ut-cwan, wa kum hyu-m pusmo ụdù wa e'-dù bọ-ù m-tok. 23 Yù-Yat-ya a e'-dù bu-ù m-tok yasù Yusuhu gwadu a-bu-ù m-tok, kọ-uyan ọ na ọ ùt-nòm Yusuhu wa ọ yù-Yat-ya. 24 Yù-Yat-ya a-bu-ù m-tok yage kọ-uyan u kom-ut Yusuhu. Yawè ọ ùr-kot u Yusuhu né, wa yaag wa rẹ-dù ùr-korró u bu-ù m-tok.

40 Da-ù okon da-ọ arke, se tok-né Farúk-ù Masar yur nom nòm-ù nase faruk jab. Yù-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yù-Yat-ya zwa-ù wa ùr-beredi né e beèt e nómù yù-Yat-ya e nòm-ù na-sù Farúk-ù Masar jab. 2 Se Farúk-ù Masar naas jab sok u remù i-yatè wa né yur, yù-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yù-Yat-ya zwa-ù wa ùr-beredi né. 3 Wa tage e u bu-ù yù-Yat-ya a-gwat-dù bu-u m-tok né u be-du Yusuhu otte tage. 4 Yù-Yat-ya a-gwat-dù bu-ù m-tok wù' Yusuhu wa shù'út wa-gwat-dù ụn. Da-ù ụn ọọgè me bu-ù m-tok u-da u-tát. 5 M-gyup m-gan, yù-Yat-ya ya-du faruk nomtu ut-swa u yù-Yat-ya zwa-ù wa ùr-beredi né e nom bo' u-da u-gan bu-ù m-tok, bo' ụn beèt kowan ọ mù wa sha-mọ. 6 Da-ù Yusuhu haane ụdù ụn ùr-wùn, wa hyen ụzù ụn ọ namu jab. 7 Yusuhu shit i-yatè i ọ m-tok ụdù Farúk-ù Masar, i oye ùr-kot u wa né u bu-ù m-tok-ù yù-Yat-ya wa. Wa zù e, “1 Yan-ọ nọ otte u na-sù shuut nọ inya?” 8 E zù wùn, “It nong bo' it yur. Wakun zaar hen wù dẹ waru it zùn-mù bo'-us ọ da.” Se Yusuhu zù ụn, “Rù-ọ yù'e zùn-mù kọ-uyan, warun me bo'-sù nọ nómè.” 9 Yù-Yat-ya ya-du faruk nom-tù ut-swa waru Yusuhu bo'-ù wa nómè, wa zù, “U-me bo' um hyang te-yù inabi u-shù ri. 10 Te-yù inabi ya ọ ụs-fe né ụs-tut. A wa tak-né nòm-dù ut-ran, se pyak-ut tù rwuun, za wa'as ya'ag-ù inabi rwuun. 11 Me hen um ọ m-shup u kọk-u m-bù faruk né u kom-u ri, se um kùb yaag-ù inabi um vins e kọk-dù m-bù tumsù um yasù Farúk-ù Masar dẹ u kom-u wa.” 12 Yusuhu zù wùn, “Zùn-mù bo'-ù ró ya. Fe-us se ụs-tut roog-mọ ut-tut. 13 Ba roog-mù ut-tut ar-ke, Farúk-ù Masar dọ'e rwutun bọ dugu bu-ù m-tok, wa dẹ mutu

bō u og-ur ró. Tumsu bō shu'ut wa ya-du faruk nom-tu ut-swa ũka bō otte m-nom ur-takun. 14 Bakse me a nomu um waru bō shiye. Nomu me ur-sege bō nomu Faruk-u Masar us-rem u remu ri, u remu na rwuutun me dugu bu-u m-tok uno. 15 Me na kabun me ur-beb dugu dak-u Ibra-ne, u haan u Masar. Um nong okon u kore uzu na hatun me u ana bu-u m-tok da.” 16 Da-u wu zwa-u Faruk ut-beredi hoge zun-m somo mu na ya'e wa ya-du faruk nomtu ut-swa u bo'-u wa, se wa zu Yusuhu, “Kō me um nomug bo' um o koor-tu ut-beredi ne ut-tut u-domu hi-ur ri. 17 U-dom koor-du shuug u nom ut-re so-to ne ut-go ut-go u na nome remu Faruk-u Masar, tumsu no o re-du o dugu koor-du o hi-ur ri.” 18 Yusuhu zu, “Zun-mu bo' ró ya, koor-ut to ut-tut roog-mo ut-tut. 19 Nom-u bo' o ya-du m-zunu ya. U tek-u roog-mu ut-tut, Faruk-u Masar de kupsu hi-ur ró, dugu war-u ró. No ur-dog do'e tu-du war-u ró.” 20 U ho-du ur-tuturse, de oye ho-du bakus-du mat-ur Faruk-u Masar ne, wa zongte i-yate wa ur-morog. Se wa rwuutun wa yu-Yat-ya ya-du faruk-u nom-tu ut-swa, u yu-Yat-ya zwa-u faruk ur-beredi ne, wa haatun e u shu nengen-ut wa. 21 Se wa muut yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa u og-du wa otte, kowa ut-re u-shu u ya-du Faruk-u Masar m-bu u kom-u wa. 22 Tumsu Faruk-u Masar tur yu-Yat-ya a zwa-du ut-beredi u-ho u-dom u-te ũka Yusuhu wartu un da-u wa ooge ya-du un m-zun. 23 M-ha iya ne yu-Yat-ya ya-du faruk nom-tu ut-swa bakuste u Yusuhu ne da, wa kuus ut-to wa ne.

41 Da-u shu-du hak-su us-yur arke, Faruk-u Masar nom bo', uzu wa o ees u kit-u gi-yu Niru. 2 Da-u na' ta'er, i oye m-yar ne, ut-birig ne, rwuun dugu gi-yu Niru. E heese tudu gwa-tu oye u-kit u-gi. 3 Se eken na'-e ya ta'er za ut-birig, m-ga ne za so-ye, e rwuun tumsu dugu gi-yu Niru. E ees u dim-u na' ta'er i otte ut-birig ne dap-us u-gi. 4 Se na' i m-ga i za so-ye toromse na' ut-birig. Da-u o Faruk-u Masar zute. 5 Tumsu roog-mu kos wa. Wa sur m-nom bo' u-yurumse, rop-tu hyu ut-ta'er, tu so-to sok tu shuuse yaag sok, to cwun u-domu kamb-yu u-hyu u-gan. 6 U dim-u un, seken kamb-su hyu se us-ta'er se apun, su za ut-birig. Da-u mya-mu udom furne, se rop-tu hyu to ryamusse, to guus. 7 Rop-tu hyu to tu za ut-birig to toromse rop-tu hyu ut-ta'er tu m-yar, tu shuse yaag. Se Faruk-u Masar zute; wa hyen uzu bo' o. 8 Se ur-wun, jab-u Faruk-u Masar nuus. Se wa tom na fagnu

wa a-u-gwat-ne u a-m-nap-ne i dak-u Masar beet. Se wa waru e bo'-us wa. Na kwumug wu waru wa nu-du bo'-us se da. 9 Da-u o yu-Yat-ya ya-du Faruk-u Masar nom-tu ut-swa zuye, “U ya-o, um bakuste u baas-ut ri ne. 10 Faruk-u Masar hog us-ryap u tok-u wa ne, tumsu Faruk-u Masar huut me u wa zwa-u faruk ur-beredi ne u bu-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. 11 It nomug us-bo' it beet m-gyup m-gan, kohene bo' o otte mu wa zun-mo. 12 Wakun zwar-wa oro ukun ur-kot u it ne, net-u Ibra-ne, tok-u yu-Yat-ya a-gwat-du bu-u m-tok ne. It waru wa bo'-us it, se wa waru it zun-mu bo'-us it. Wa waru kowan zun-mu bo'-u wa nome. 13 Kō-uyan nom hon-hon ũka wa zutte. Na mutun me u og-ur ri ũka wa zutte wu ya-du faruk nom-tu ut-swa. Wa zwa-u faruk ur-beredi na ho wa.” 14 Da-u faruk hoge iya, wa tom tok-ne, na fagnu Yusuhu. E do'e e fagnu Yusuhu, dugu bu-u m-tok. Da-u Yusuhu tase u-or se wa wu tokon kus-to, wa aruk m-cwa wa ees u-shu Faruk-u Masar. 15 Faruk-u Masar zu Yusuhu, “Um nomug bo'. Um kwumug wakun wu waru me zun-mu bo'-u o da. Tumsu um hok uzu bō ye'e zun-mu bo'.” 16 Yusuhu zu Faruk-u Masar, “Me wa ye'e zun-mu bo' da, sedi Ru-o ya'u Faruk-u Masar zun-mu wa ooge ussa.” 17 Se Faruk-u Masar zu Yusuhu, “U bo'-u ri, um o ees u kit-u gi-yu Niru. 18 Se na' ta'er rwuun m-yar ne, ut-birig ne, dugu me u-gi yu Niru, se e heese tu-du gwa-tu o u kit-u u-gi. 19 Tumsu eken na'-e rwuun u dim-u e za ut-birig, za so-ye. Um tamug hyan-du go-du e u dak-u Masar da. 20 Se na' ta'er, i za ut-birig i za so-ye, toromse na' ta'er i ut-birig. 21 Tumsu da un toromse e, wakun zaar ut-nap uzu un cwarug okon da, remu zu e omōn m-ga ne ũka ur-takun. Da-u o um yune. 22 “Se roog-mu sur m-kab me, tumsu um nom okon bo' o, um hyanug rop-tu hyu ut-ta'er, to shuuse yaag sok tu so-to, to cwugun u-dom u-kamb u-gan. 23 U dim-u e, tokon rop-tu hyu to ut-ta'er to cwuun to zatte yaag da. Da-u mya-mu udom furne, se rop-tu tu hyu to ryamusse, to guus. 24 Se rop-tu ryaamse toros rop-tu hyu ut-ta'er tu so-to to. Um wargu a-u-gwat-ne sedi wakun kerge waru me bo'-u ri da.” 25 Yusuhu zu Faruk-u Masar, “Bo'-us ró o us-gan. Ru-u wargu Faruk-u Masar nom-u wa ooge ussa ut-nom. 26 Na'-u so-ye ta'er hak-se us-ta'er, rop-tu hyu to ut-ta'er hak-se us-ta'er, nom-o u-gan tumsu bo'-se us-gan. 27 Na' ta'er i otte m-ga za ut-birig, i rwuune u-dim tumsu hak-se us-ta'er. Tumsu rop-tu hyu to ut-ta'er za yaag

i mya-mu u-dom furne e ryamusse: to ooge hak-su us-ta'er su us-mer. 28 "Iya otte uka um zutte Faruk-u Masar, Ru-u koksü Fir'una nomu wa do'e ut-nom. 29 Na do'e u nom-du us-hak us-ta'er su nom-ut-re sok dak-u Masar u-beet. 30 Sedi hak-su us-mer us-ta'er do'e u donnu dim. U da-u o na do'e u ku'us ut-to u nom ut-re u na nome ne u-beet u dak-u Masar. Tumsu mer-su do'e u nom-du u-tat u-dak u-beet. 31 Mer-su do'e ut-shu'ut uka zu na tamug nom-du nom ut-re u Masar da, u remu tat-u us-mer su na do'e ut-nom. 32 Nomu wa-e bo' hatun us-fun us-yur udu Faruk-u Masar na o ussa wa nap nomu do'e ut-nom uzu Ru-o nome dorog-su nom-du o nom-o u hi-du war-wa, tumsu Ru-u do'e u nom-du o za m-tumb. 33 "Remu iya, yage Faruk-u Masar sa net wa-m-nap u net wu otte dorog-us so-se ne, wa shu'ut yu-Yat-ya u gwat-du dak-u Masar. 34 Yage Faruk-u Masar wa i-yate u-dak u Masar. E kargusse u-gan ut-tan u tek-u nom-tu ur-tom tu na do'e ut-kwum hak-su us-ta'er su na dote nom-du nom ut-re sok. 35 E do'e u kargusse nom-tu ut-re tu hak-us so-se su nom ut-re su one u tek-u beb-ur Faruk-u Masar, na cin to ut-bo u na kum-ut nom ut-re. 36 Nom ut-re o do'e ut-shu'ut ur-cun u remu u-dak, u na kum-ut nom ut-re u hak-su us-ta'er su us-mer su do'e u haan dak-u Masar, taas u net-tu u-dak u mar us-mer da." 37 Rem-us se nom Faruk-u Masar ur-zwar u tu-yat-to wa ne. 38 Faruk-u Masar zu tu-yat-to, "¿Inu kwumu net go-du wa wu otte Yar u-Ru?" 39 Faruk-u Masar zu Yusu, "Remu zu Ru-u koksü bo tun-to nom-to, wakun zaar wa dorog-us so-se wa-m-nap uka bo da. 40 Bo shu'ut yu-Yat-ya u pada-u ri. Tumsu net-ut ri ut-beet e do'e yasü hi-du war-e udu ró, e ya bo m-zeg. U-domu pora-du ur-faruk de um dote u zeg-du bo u warre." 41 Faruk-u Masar zu Yusu, "Gwat, u da-o um wa'ag bo shu'ut ur-faruk dak-u Masar u-beet." 42 Se Faruk-u Masar host kwaat-yu ut-komu wa, wa wa'-u Yusu ya u-jo-u, tumsu wa wa'-u Yusu cwu-ut so-to. Tumsu faruk wa'-u wun regez shik yu u-kwam yu bu-mu ut-ro u geksu wa. 43 Faruk-u Masar zonge Yusu wa sak u-domu keke-yu u-jwaak ka wa ur-sege wa, remu wa shu'ut wa ur-sege faruk. Se net-tu yune ut-jar uzu, "Ya un ur-bel!" Na wa'ag Yusu wa shu'ut yu-Yat-ya dak-u Masar u-beet. 44 Se Faruk-u Masar zu Yusu, "Me o Faruk-u Masar, tumsu da ees-ut ró ne da, wakun zaar Masar wu do'e u nom-du okon nomo da." 45 Faruk-u Masar wa'-u Yusu dim-ur po-de na zu Zapena-Paneya. Se

wa yu Yusu Asenat gwup-u Potipara ur-gu wa-toog bo-u On. Yusu aruk m-cwa dak-u Masar u-beet, u wa shu'ut neta wa. 46 U da-u o Yusu o us-hak ur-shik-u op, da-u wa cwaye u nomu Faruk-u Masar m-ank. Remu wa nom-ut ank-m wa, wa yage u-pada u faruk m-caw dak-u Masar. 47 Da u hak-su us-ta'er nome su nom-ut-re nom ut-re nom u-tat u-dak u-beet. 48 Yusu kargusse nom ut-re u hak-su us-ta'er su nom-ut-re u dak-u Masar. Tumsu wa cin nom ut-re ut-bo. Ko-u-he bo-o wa wu na kargusse nom ut-re u na gwaye u tak-tu us-kit ut-beet. 49 Yusu kargusse nom ut-re u-tat, uka hereg-mu u-gi. Se wa yage ut-ogor remu zu wakun zaar u keru ut-ogor da. 50 Kanda hak-su us-mer u teen, Asenat gwup-u Potipara wa-toog-u bo-u On, neta Yusu wa matu Yusu yaag-u campa-ne yur. 51 Yusu te'e mat-du ur-takun ur-dim Manase. Wa zu, "Ru-u wa'ag um kuuste ut-to u tok-m ri ne u net-tu bu-u uso ri ne." 52 Ya-du ur-zwar du u-yurumse Yusu zu wa Ifaramu. Wa zu, "Remu zu Ru-u yaag me yaag u dak-u um nomte m-tok." 53 Hak-su us-ta'er su nom ut-re u-tat teeg urma u dak-u Masar. 54 Se hak-su us-ta'er su us-mer takun, uka Yusu zutte. Se mer-su haan u dak-tu o m-gan u Masar ut-beet. Sedi Masar nom ut-re oró. 55 Da-u mer-su heese Masar, net-tu do'e udu Faruk-u Masar e nomu wa us-kan uzu nom ut-re zarra. Se wa zu un "Deen udu Yusu, nom-u wa zu no u-beet, se no nom." 56 Da-u mer-su goone kohene u-dak u-beet, Yusu tukus be-tu nom ut-re otte. Wa babu un remu zu mer-su nomug u-tat Masar. 57 Tumsu net-tu haan dugu dak-tu us-kit u Masar e oot nom ut-re udu Yusu, remu zu mer-su nong u-tat u-dak u-beet.

42 Da-u Yakubu nape uzu nom ut-re oro u dak-u Masar, wa zu ya-ut-zwaru wa, "¿Remu-u yan o no otte u shu'ut u gwat-du hi-du war-no? 2 Um hok uzu nom ut-re oro u Masar, deen no onu in nom ut-re ko in ut-nom ur-fat, u taas in mar da." 3 Se tu-wuto Yusu net-ne op e aruk m-ha u Masar, u remu e ootun nom ut-re. 4 Sedi Yakubu tomog Banyamin hyno-u Yusu da, wa o ut-ger taas okon nom-u yo-o kum wa da. 5 Ya-ut-zwaru Isra yune dugu Kan'ana m-ha u Masar e ootun nom ut-re, remu zu mer-su oró Kan'ana sok. 6 Yusu wa oye wa-u-dak u Masar. Wa o wa bab-du hyu udu net-tu haane u dak-u Masar u-beet. Se or-ut Yusu haan, e he u shu wa ut-jwun, e kakus ut-hi u-dak. 7 Da-u Yusu hyane or-ut wa ne,

wa nup uzu hūno-ut wa to. Se wa nom ūka ham-ut wa wa oye wa nomu ūn ūs-rem ū namu jab ne. Wa zu, “¿Dugu hene nō rwune?” E zu, “It rwugun dugu dak-u Kan'ana, it haagun it o nom ut-re.” 8 Yusuhu nak or-ut wa, sedi e bakuste uzu net wu ooge ees ū-shu e Yusuhu wa da. 9 Yusuhu bakus bo'-u wa nome. Wa zu ūn, “Nō haan m-haan, remu nō gwat ūka dak-u it otte. A-gwat-du u-dak-ne e nō oye.” 10 E zu wa, “O'o ūso u-bu ri, tok-ne ró hagun remu e o nom ut-re. 11 It ya'ag-ū wa-gan ne it oye beet. It net-tu ut-nip to tok-ne ró e. A-gwat-du u-dak-ne e da.” 12 Yusuhu zu ūn, “O'o, nō haan m-haan remu nō hyen-ut ūka beb-du dak-u it otte.” 13 Se e zu wun, “It rwugun u-bu u-gan, it ya'ag-ū wa-gan ne, it o op ū yur campa-ne. It haagun dugu dak-ū Kan'ana. Vaste-ur it o ūr-kot ū ūso-u it ne, wa-gan it wa zamun ūr-fat da.” 14 Yusuhu zu ūn, “Ūka ūm zutte nō, nō a-gwat-du u-dak-ne e. 15 Ka ūm dote nom-du reg-mu rem-ūs nō iya. Ūm nom-ug este du ūs-rem ūm zaar ū mu-du u-dim ū nomu ūm ware ne da inde uzu Faruk-ū Masar o ūr-beb ne: Nō zaar yage Masar da se nō haagun ū du-dim-ū nō ne ū ane. 16 Tomon wa-gan nō, wa do'e wa kabun du-fade nō. Na do'e ū tagu i kuse ū bu-ū m-tok, kō me nomu nō reg-mu rem-ūs nō uzu nō nip-to ne re. Abite nip-to da, ūm tondte ū fat-du faruk ne, nō a-gwat-du u-dak-ne e.” 17 Se Yusuhu wu ūn ū bu-u m-tok m-roog ut-tut. 18 Ū ho-du u-tuturse, Yusuhu zu ūn, “Me net-ū u-gyer u-Ru wa. A nō nome nom-ū ūm zu nō nom, nō ut-nom ūr-fat. 19 A mune uzu nō a-ut-nip-ne e, yagun wakun wa shu'ut ū bu-ū m-tok, se i kuse e mutu a-u-bu ūs-mer nō nom ut-re. 20 Remu iya se nō hatun du-dim-ū nō ūdu ri, kō na gwat-ū rem-ūs nō taas ū nō mar da.” E ees e nom iya. 21 Se e zu hi-du war-e, “Za u-sakna na o yadu in ūr-kob ū remu nomu in nome hūno-u in. In hyanug ka jab-ū wun nuute da-ū wa ooge ū kon-du in ū remu fat-ur rò, sedi in gugum ut-er, o wa'e din-de swadu ūr-kob de haatun in.” 22 Ruben zu, “¿Ūm wargu nō uzu a nō nomu wa'-ū wa okon da? Nō gugum hog-du me. Tumsu top-ū nom-ū in nomu wa na o nomu in.” 23 Ūn nak uzu Yusuhu o hogu ūn da, ū remu zu a wa o ūs-rem ū ūn ne wakun o ut-bargusse ut-war. 24 Se Yusuhu hast shu-ū wa ū-kit, wa hu ūs-kan. Tumsu se wa byurun ūdu ūn wa nomu ūn ūs-rem. Wa umus Simiyon dugu me ūn wa wu' na gukus wa ū hyan-mu is-ū ūn. Na huut wa ū bu-ū m-tok. 25 Yusuhu ye u-nu uzu na shuus ba-tu tu-wuto wa ne ū hyu, tumsu na muutu

kowan konko shik-ū wa ū ba-ur wa. Wa zu na ya ūn nom ut-re ūn de ut-re ū-fun. Iya o na nom-tu ūn. 26 Se ūn gagu janka ūn ba-tu hyu, se ūn aruk, ūn dor ū-fun m-mu. 27 Be-du ūn eeste remu ūn roogte m-gyup, wa-gan upus ba-ur wa ū remu wa ye'et u-janka nom ut-re, Se wa bit konko shik-ū wa dom-ū ba-ur wa. 28 Wa zu or-ut wa, “Na muttun me shik-ū ri. E ya ba-ur ri.” Se jab-ū ūn mor ūn hog ū-gyer kowan bir wa got or-ū wa, wa zu, “¿Yan o iya ū Ru-ū nome ine?” 29 Da-ū ūn muye ūdu ūso-u ūn Yakubu ū dak-ū Kan'ana, ūn waru wa nom-ū nome u-beet. 30 E zu wun, “Net wu ooge wa-u-dak ū Masar wa nongu it ūs-rem ū namu jab ne. Wa kagub it a-gwat-du u-dak-ne. 31 Tumsu it zu wa, ‘It net-tu ut-nip to, za a-gwat-du u-dak-ne e da. 32 It net-ne op ū yur, it ya'ag-ū campa-ne ūso ū u-gan ne. Wa-gan marug, du-fade it o ūr-kot ū ūso-u it ne ū Kan'ana.’ 33 “Net wu ooge, wa-u-dak zu it, ‘Ka ūm dote ut-nap uzu nō net-tu ut-nip to, yagun wa-gan ū ana nō muut-ū a-u-bu nō ne i ooge ūs-mer nom ut-re. 34 Se nō hattun du-dim-ū nō ūdu ri. O do'e ut-wa ūm nap uzu nō a-wuksu u-dak-ne e da, sedi a-ut-nip-ne e. Da-u o ūm do'e yasū nō du-dim-ū nō, ū da-u o nō ut-nom u-cerpa dak-u unō.” 35 Da-ū ūn o dasu hyu dugu ba-ut ūn, se kowan hyen shik-ū wa ba-ur wa. Da-ū ūn ū ūso ūn ne hyane put-tu shik, ūn hog ū-gyer. 36 Ūso ūn Yakubu zu ūn, “Nō wa'ag ūm taag ū yaag yur, Yusuhu zarra tumsu Simiyon zarra, ū da-o tumsu nō ut-sa nō kab Banyamin. Me o wa swadu ūr-kob ū nomu o m-da ne u-beet.” 37 Ruben zu ūso-u e, “Me ya bo ya-ut-zwaru ri yur ri yur bo ho, a ūm mutun Banyamin ūdu ró da. Me gwat-ū wa, tumsu me mutun bo wa.” 38 Tumsu Yakubu zu, “Banyamin za m-ha ū nō ne da, remu zu Yusuhu marug tumsu wa kuse ū war-wa. A okun nomu yo-o kume wa ū dom-ū u-fun, nō ut-wa me nengen-yu hi-ur pus-de, m-mar ū remu namu jab.” (Sheol h7585)

43 Mer-su reg ū-shu ū nom-du ū-tát ū dak-ū Kan'ana. 2 M-vaste, Yakubu ū ya-u-bu wa ne tase re-du nom ut-re ū ūn kabne dugu dak-ū Masar, Yakubu zu ūn, “Barmun ū Masar nō sur m-oon in nom ut-re.” 3 Sedi Yahuda zu wun, “Net wu babne it nom ut-re nongu it ūs-rem ūr-beb ne uzu, ‘A nō haane ū du-dim-ū nō ne da, nō za hyanu shu-u ri da.’ 4 A mune uzu bo yaag it do'e ūdu du-fade it ne, it ū ut-ha it oonu bo nom ut-re. 5 Tumsu a-bo zuye it do'e ū du-dim-ū it ne da, it zaar m-ha da. Ūm zuug iya

remu zu net-u wa zuug it, 'No za hyanu shu-u ri da, se no hagun u du-dim-u no ne.'" 6 Isra shit wa zu un, "¿Ya wa'e no nomtu me nomtu za so-to? ¿Yan-o wa'e no wartu net-u wa uzu no otte du-dim?" 7 E shus e zu wun, "Net-u wa nomgu it ur-shut du yu-du u-bu it. Wa shit it, '¿Uso-u no omøn ur-fat? ¿No omøn u du-dim-u no ne?" Da-u o it onke shut-du wa nome it, ¿it nak uzu wa do'e ut-zu, 'Kabnun du-dim-u no u haan u ana'?" 8 Yahuda zu Isra uso-u wa, "Yage it ha udu du-dim-u it ne, remu it do'e it kwumun nom ut-re, remu zu tass in mar u ya'ag-u in ne da. 9 Me hi-du war ri me muutun wun m-yar. Gwat wun u kom-ut ri, a mune uzu um muutun wun u-shu ró da, yage hyu-m ró u shu'ut u hi-ur ri m-mommō. 10 Abite uzu in naaste u-da da, in za haag u-yur u Masar kanda uno da-o." 11 Se uso-u un Isra zu un, "A mune uzu yakun fun-ya zaar da, se no kab nom-ut so-to tu u-dak no wa ut-ba. No hutu wun u-nya. Nom-tu wus u-hakun ne, u bu-mu so ne, u po'og-tu fistashiyo ne u po'og-tu arman ne. 12 Kabun shik i zege i no kabe u-so u-yur, no kab shik i na wa'-u no ut-ba, remu jiya uzu swas-mo na nome. 13 Kabun du-dim-u no Banyamin tumsu, u no aruk m-mu udu net-u wa za rem. 14 Me ut-kon u-Ru wa-ur-beb du ko-uyan, u wa wa' netu wa hog on-ur no uka wa dote yagu no muun ur-kot u Simiyon ne u du-dim-u no Banyamin ne. Sedi me a mune uzu me ut-taag u ya'ag-u ri ne, yage u shu'ut iya." 15 Se net-ut to kub nya-u uso-u un zuye un kab, u shik ne i zege i ur-takun u-so u-yur, se e kub Banyamin. E aruk m-hor m-hor m-ha u Masar, e ees shu Yusuhu. 16 Da-u Yusuhu hyane Banyamin u un ne, wa zu wa-gwat-du bu-u wa, "Kab net-ut to m-ha u bu-u ri. Bo ho-u e u-bisa bo nomu un nom ut-re u-ho. Un de re-du nom ut-re ur-ho tek u me ne ur-koto." 17 Net-u wa nom uka Yusuhu zutte wa nom, wa toot e u bu-u Yusuhu. 18 E hog u-gyer sok remu zu na kagub e m-ha u bu-u Yusuhu. E nom us-dorog uzu, "Remu zu na wa'ag-u in shik-u ba-ut in o wa'e na kubut in m-ha u-bu, wa ut-sa wa maas in ut-baas ne, u remu wa muut in tok-ne tumsu wa onk janka in." 19 Da-u un teene is-u bu-u Yusuhu, un nomu wa-gwat-du bu-u Yusuhu us-rem. 20 Un zu wa, "Gag jab, uso u-bu ri, it hagun u ana ur-takun remu it oot nom ut-re. 21 Da-u it teye be-du it dote u-cus m-gyep, it u-pus ba-ut it, it bit shik i kowan u ba-ur wa. It mutun e hon-hon uka na ya'aste it. Rem iya it muutun e. 22 It haagun u eken shike ne remu it oot okon nom ut-re o. It nak kowana wa'e it

shik ut-ba da." 23 Wa zu un, "Nonge, a no hog u-gyer da. Ru-u no, oye Ru-u uso-u no, wa wa'-u no shik-u ba-ut no, um onkte shik no tope." Se wa rwutun Simiyon u be-du un otte. 24 Wa-gwat-du bu-u Yusuhu kub un m-ha bu-u Yusuhu. Wa ye un m-bu un jaas us-na u-bu, se wa ye janka un nom ut-re. 25 Un zong nomu Yusuhu u-nya a wa mune u-ho, remu zu un hok uzu un u e ne do'e nom-du u-re ur-kot. 26 Da-u Yusuhu mune u-bu, se un kabnu wa nya-u un haane u one u-bu, un he u-dak u-shu wa. 27 Wa shit uka un otte, se wa zu, "¿Re-o u-nengen uso no wu no waru me? ¿Wa omøn ur-fat?" 28 Un shus un zu, "U, tok-u ró uso-u it o m-yar." Se un host ut-ka'at un kakus hi-ut un u-dak un yu wa m-zeg. 29 Da-u Yusuhu gwate se wa hyen du-dim-u wa Banyamin, (wu na mate e wane u-ino u-gan), wa zu, "¿Unwa o du-dim-u no, wu no ware me?" Wa zu Banyamin, "Ru-u nom ur-kot u bo ne, wa wa'-u bo u-kom, wa'-u zwar." 30 Se gut-du us-kan haan Yusuhu u shu or-ut wa ne, se wa aruk m-cwa u-kur u-me, wa nom us-kan ukun. 31 Da-u wa tase us-kan, wa sa'ap u-shu wa muun udu un. Wa garug hi-ur wa, wa zu na mot nom ut-re. 32 Na yu Yusuhu u-wa nom ut-re o, na ye tu-wuto Yusuhu u e nom ut-re o, na yu net-u Masar u e nom ut-re o. E nong iya remu zu net-tu Masar reet ur-kot u Ibra-ne da remu zu nom-tu m-e to udu net-tu Masar e nom u-re net-tu Ibra-ne. 33 Na shugusse or-ut Yusuhu u-shu wa, kowan uka hak-su ur-mat-u wa, dugu yu-wuya u-haan u du-dim, un got or-ut un kowan hu murimmō. 34 Yusuhu wu na ya un nom ut-re u na haatun u shu wa. Tumsu na yu Banyamin og-ur yadde m-zeg du kowan uso u-tan, se un re un so jab gan.

44 Yusuhu yu wa-gwat-du bu-u wa tun-to bor-to, "Shuuse ba-ut un u hyu uka un dote ut-kere ut-kab m-mu, tumsu bo wa'u shik-u kowan u ba-ur wa." 2 Yusuhu zu wa-gwat-du bu wa, "Wa kok-du swadu m-bu ri du m-bakut, ba-du du-dim-u un, ur-kot u shik-u hyu wun ne." Wa nom uka Yusuhu zutte wa nom. 3 Da-u is gase, na tom net-ut to e aruk m-mu u janka un ne. 4 Da-u un arke un teeg m-ra u-bo ne sok da, Yusuhu tom wa-gwat-du bu-u wa, "Abō bite un bo zu un, 'It nomgu no nom-ut so-to, ¿Remu u-yan o wa'e no top-ut nom-u so-o u yo-o? 5 ¿Dinde a kok-du m-bu du uso u-bu ri da du wa gotte nomu do'e ut-nom u-shu? Unō nomu yo-o o no nome.'" 6 Da-u wa bite un, se wa waru un nomu Yusuhu zu wa u-beet.

7 E shūs ē zū wa, “¿Yan o wa'e uso u-bu ri bō ut-zu inya? It tōk-nē rō ē, it tamug nōm-dū okōn go-dū unō da. 8 It muūtun shik-ū it bitē ū ba-ut it da-ū it muye Kan'ana. ¿Remu yan-o it dōtē hiw-dū kwam-tū shik tū bu-mu ut-ro ū tū pus-tō nē dugu-dū uso-ū bu-u rō? 9 A-bō hyane wakun ū kōk-dū m-bū dē nē it, hō wa. Tumsu it i kuse beēt ē shuūt tōk-nē rō.” 10 Net-ū wa zū, “Nōnge, mē nomu nōm-ū nō zūye. Sēdi wū na hyane ū kōk-dū m-bū nē wa dō'e ut-shu'ut tōk-ū ri, nō i kuse nō aruk m-mu u-bu.” 11 Se ūn beēt kowan cūstun ba-ur wa dugu janka ūn, tumsu ē upus tō. 12 Wa-gwat-dū bu-u Yusuhu hēese ut-goot, dugu-dū yu-wuya ū haan udu dū-dim. Se na hyen kōk-dū m-bū dē ba-ur Banyamin. 13 Remu iya, se ē keemse kus-ut ē. Tumsu ē gagu janka ut-cwū, ē bir m-mu u-bō. 14 Da-ū Yahuda ū or-ut wa nē mune u-dim, se ē to bu-u Yusuhu. Yusuhu omōn ū shu'ut, wa-gwat-dū Yusuhu wa waru wa nomu nōmē u-beēt. Tu-wuto Yusuhu nē beēt ē he u-dak ū-shu wa. 15 Yusuhu zū ūn, “¿Yan-o nō nōmē inya? ¿Nō nak uzū net ba mē ū napu nomu wakun nape da?” 16 Yahuda shūs, wa zū, “Uso u-bu ri, ¿Yan rem-se it dē ut-nōmē? ¿Re-o it dōtē kōsū kōb-dū ut-ba'as ū it? Ru-o nomu it top-ū nomu it nōmē. Remu iya it beēt it-ū ut-shu'ut tōk-nē ū wū na bitē ū kōk-dū m-bū ba-ur wa.” 17 Yusuhu zū, “Ūm za kere nōm-dū okōn ūka nō zūtē da, ū Ru-ū mang. Wū hiwe kōk-dū m-bū wa dō'e ut-shu'ut tōk-ū ri. Nō kuse se nō aruk m-mu ū bu-ū uso-ū nō ū jab-ū pus-o.” 18 Yahuda haan udu Yusuhu wa zū, “Uso u-bu ri, gag jab, yage tōk-ū rō nōm ūs-rem ū bō nē. A-bō nōm ūs-ryab ū tōk-ū rō da, kō ba shu'ute uzū bō o ūr-bēb nē ūka Faruk-ū Masar. 19 Uso u-bu ri shukut tōk-ū wa, ¿Nō omōn u uso nē kō tū dim-ū nō ūr-fat?” 20 It zū uso u-bu ri, ‘Wa omōn ūr-fat sēdi wa wuūmtē. Sēdi wa otte ūr-vastē dū wa matē da-ū wa wuūmē. Yū-wuya wa marug, hūno-u wa kuse u-gan udu ino-u wa, uso-u ē o cwan-ut wa sok.’ 21 “Bō zū tōk-nē rō haatun wa udu rō, bō hyan wa ū hi-dū war rō. 22 It wargu uso u-bu ri uzū, ‘Wa'-ū wa yakte uso-ū wa da, ū-rem uzū awa yage wa, uso wa ut-mar.’ 23 Bō zū it tōk-ū nē rō, ‘A dū-dim-ū nō haane ūr-kot ū nō nē da, ūm da yage nō sur m-hyan shu-ū ri da.’ 24 Da it muye udu uso-ū it, it waru wa nomu uso u-bu ri zūye. 25 “Uso-ū it zū, it muūn it sur m-oon nōm ut-rē. 26 Tumsu it zū wa, ‘It zaaru muūn da, se dū-dim-ū it nōk ūr-kot ū it nē ū da-ū o it dō'e ūr-mūn. A dū-dim-ū it dō'e ūr-kot ū it nē da, it zaar ut-sur m-hyan shu-ū net-ū wa da.’

27 “Tōk-ū rō uso-ū it zū, ‘Ūka nō nuptē, neta ri otte ya'ag-ū campa-nē yur, i wa matē udu ri. 28 Wa-gan arukte dugu-dū ri, sēdi ūm zū, “Na kemusse wūn ut-kik ut-kik.” Dugu da-ū o, ūm hyanug wa da. 29 A nō kabē unwa, tumsu okōn nōm-o kumē wa, nō wa'-ū hi-ur pus-dē ri dē ha udu i mare nē ū remu namu jab.’ (Sheol h7585) 30 “Ū-da o, ūm za kere ūr-mu udu uso-ū it za wa'-ū wa da. Remu zū jab-ū uso-ū it o m-sak ū fat-dū wa'-ū wa nē. 31 A mune uzū uso-ū it hyanug mē za wa'-ū wa, wa ut-mar. It tōk-nē rō it ut-wa ū hi-ur pus-dē uso-ū it hē u-sag remu namu jab. (Sheol h7585) 32 Ūm nomug es-dū ūs-rem udu uso-ū ri, uzū mē muūtun wūn u-bu m-yar. Ūm zū wa, ‘A mune uzū ūm muūtun wūn udu rō da, mē kabu nomu dō'e kwum-dū wūn mōmmo a-muūnē uzū ūm muūtun wūn ū dū rō da.’ 33 “Ū da-o, gag jab, yage ū wa-m-ank-ū rō shu'ut tōk-ū uso u-bu ri ū swas-mu wa'-ū wa. Yage wa'-ū wa aruk m-mu ē tū-wuto wa nē. 34 ¿Re-o ūm dōtē ūr-mu udu uso-ū ri, a mune uzū wa zaar ūr-kot ū mē nē da? A-bō yage ūm swa ūr-kōb dū dō'e ū haan ū uso ri da.”

45 Yusuhu kerge hō-dū ūs-ram ūka wa otte ut-hog da. Wa zū ū tōk-nē wa beēt ē aruk m-rwū ū-dō ū cwar-yū ūr-bēb. E yage wa u-kur ū tū-wuto wa nē. Da-ū o wa waru ūn uzū, “Mē wa oye Yusuhu!” 2 Wa jakus cwar-yū ūs-kan m-yat! Se net-tū Masar tū ooge ū-dō hog wūn, tumsu ū net-tū pyū-ū Faruk-ū Masar nē ē hog wūn. 3 Yusuhu zū or-ut wa nē, “Mē o Yusuhu. ¿Uso-ū ri omōn ūr-fat?” E kerge zūdu wūn okōn da, remu zū gyer-yū shukup ē sok. 4 Se Yusuhu zū or-ut wa, “Hiknūn ut-mor ū-mē nē.” Da ūn hiknē, wa zū ūn, “Mē wa dū-dim-ū nō wū na zūye Yusuhu, wū nō babe tōk-ū Masar.” 5 A nō naas jab da kō nō hyan na-m wakun da. Ūm zuug iya remu zū Ru-o ba m-haatun mē ū ana remu ūm guut fat-ut nō. 6 Na nong ūs-hak ūs-yur ūs-mer ū da-o, kwukus ūs-hak ūs-tan, sū na za ūr-tom da, na za tumsu ket da. 7 Ru-o tomnū mē ūm haan ū-shū nō, remu zū na kus ut-net ū-mē kō-ur nō, iya o fun-yū Ru-ū zongte gwudu nō. 8 “Remu iya a nō haatun mē ū ana da, Ru-o haatun mē ū ana! Wa wa'ag ūm shu'ut sha-mu uso udu Faruk-ū Masar. Ūm o uso u-bu ū kō-uyan ū-mē bu wa tumsu ūm o wa-ur-faruk ū Masar u-beēt.” 9 Ū-da o nomon m-hor nō waru uso u-bu ri uzū nomu wa'-ū wa Yusuhu zūye ya, “Ru-ū muutu mē uso ubu ū Masar u-beēt. Haane udu ri za naas u-da. 10 Bō ut-ker shu'ut ut-mor nē ū Gas-ū Gosen, bō, ū ya'ag-ū rō nē, ū ya'ag-ū ya'ag-ū rō

ne, u-ban-tu ca u ban-tu gwaar ne, u ban-tu na-u ró ne, u ko-uyan u oye u ró. 11 Me gwat-u bo u hak-su us-tan su us-mer su oone. Me nomu ka um dote ut-nom u-beet um ya bo nom ut-re. A-bo haane u ana da no u a-u-bu ró ne u tok-ne ró beet bo ut-hog us-mer.” 12 Yusuhi zu un, “U da-o no hyanug hi-du war-no, or-u ri Banyamin hyanug uzu me wa oye Yusuhi, me oye us-remu u no ne. 13 Deen, no waru uso-u ri uzu na ya me og-ur yat-de u dak-u Masar. Deen, no waru wun nom-u no hyane no hatun wun u ana za naas u-da.” 14 Wa ham-ut Banyamin, wa hu us-kan su ur-so. Banyamin ham-ut wa tumsu wa hu us-kan. 15 Yusuhi ham-ut tu-wuto wa ne beet wa hu us-kan. Da wa tase se, e heese us-rem u wa ne. 16 Da wakun huute us-rem udu pyu-u Faruk-u Masar uzu or-ut Yusuhi hagun, faruk-u net-ut wa ne nom ur-so sok. 17 Faruk-u Masar zu Yusuhi, “Waru tu-wuto ró nomu um ut-sa no nom-u ya: Sakun bisa-ut no hyu no aruk m-mu u dak-u Kan'ana. 18 De'e bo waru uso-u ró u net-tu u-bu ró ne e muun udu ri. Me ya bo dak-u zege ur-zwar, dak-u Masar, bo re kwum-tu u-dak.” 19 “Tumsu waru un uzu, ‘Nomu um ut-sa no nom-u ya, Kabun keke-yu u-jwaak dugu Masar, remu no kabtun ya'ag-u rek-e u neta-ut no ne, no haan u uso-u no ne u ana u dak-u Masar. 20 A no naas jab-u kwum-ut no ne da, remu zu nom-ut so-to tu Masar to do'e ut-shu'ut tu no. Rem iya, a se no kabgun ut-nom dugu Kan'ana da.” 21 Yaag-u campa-ne Isra nom iya uka faruk zutte e. Yusuhi yu' un keke-su jwaak uka Faruk-u Masar zutte. Tumsu wa yu' un nom ut-re un do'e ut-re u-domu fun. 22 Yusuhi yaag un beet kus-ut po-to, tumsu udu Banyamin wa yase konko shik ut-kok ut-tut, u kus-ut po-to ne uso u-tan. 23 Tumsu nom-tu wa tomtun uso-u wa ya, nom-ut so-to tu Masar wa wu' to dom-u gob-u janka op. Wa yu' wun hyu u ur-beredi ne u remu ha-m wun u Masar tumsu wa wu' to dom-u mangu janka op. 24 Tumsu da un ooge u mottu ur-aruk wa zu un, “A no nom u-har u dom u-fun da!” Se wa tok or-ut wa ne un aruk. 25 E yage Masar, e aruk m-mu udu uso-u e Yakubu u dak-u Kan'ana. 26 Un zu uso-u un, “Yusuhi omon ur-fat! Faruk-u Masar wa'ag wun damra net Masar.” Se jab-u Yakubu yune wa kerger us-rem da. 27 Da-u un waru wa nom-u Yusuhi zuye u-beet, da-u wa hyane keke-su u-jwaak su wa tomtun na kabun wun u haan u Masar, se jab-u uso un Yakubu tor. 28 Tumsu Isra zu, “Um eeste

u da-o uzu wa'-u ri Yusuhi omon ur-fat. Me ut-do'e um hyan wa kanda um mar.”

46 Se Isra kub ko-uyan u wa otte wa aruk m-ha u dak-u Masar. Da-u wa teene bo-u Bersheba, wa nom ya-du toog udu Ru-u uso-u wa Ishaku. 2 M-gyup Isra nom u-hyan Ru-u nom us-rem u wa ne. Wa zu, “Yakubul Yakubul!” Wa shus wa zu, “Me ya ana!” 3 Se wa zu, “Me ooge u-Ru u uso-u ró. A-bo hog u-gyer da do'e u Masar. Remu zu u kuna, um dote ut-wa u ko-ur ró nom u-tat ukun. 4 Me ut-ha u no ne u dak-u Masar, me muutun no tumsu u dak-u Kan'ana. Bo ut-mar u dak-u Masar, wa'-u ró Yusuhi wa do'e jwak-du bo.” 5 Da-u Yakubu yage bo-u Bersheba, ya'ag-u campa-ne wun kub wun m-ha u Masar. E kub Isra, u yaag ne, u neta-ut e ne, u keke-su u-jwaak yu Faruk-u Masar yase na kabun un. 6 E kub na e u bisa-tu u-bu ne tu e kume u dak-u Kan'ana, tumsu Yakubu u ko-ur wa ne ur-beet e aruk m-ha u dak-u Masar. 7 Yakubu aruk m-ha u Masar u ya'ag-u wa ne beet, u ya'ag-u ya'ag-u wa ne, ya'ag-u campa-ne, u ya'ag-u neta-ne, u ko-ur wa ne ur-beet. 8 Unto to oye dim-tu ya'ag-u campa-ne Isra (Yakubu u ko-ur wa ne) e do'e u dak-u Masar: Ruben wa oye mat-du u-shu Yakubu. 9 Yaag-u campa-ne, i na mate Ruben dim-ut e na zuye: Hanok, Paru, Hezon, Hazron u Karami ne. 10 Yaag-u campa-ne Simiyon e oye: Jemiyer, Jamin, Qhad, Jakin, Zohar, u Shawuru (wa'-u neta yu Kan'ana). 11 Yaag-u campa-ne Rewi e na zuye: Gason, Kohat, u Mirari. 12 Yaag-u campa-ne Yahuda e na zuye: Er, u Onan, u Shera, Perez, u Zera. (Tumsu Er u Onan marug u dak-u Kan'ana). Yaag-u Perez e oye: Hezon u Hamur. 13 Yaag-u campa-ne Issakar e oye: Tora, u Fowa, u Yashub, u Shimarón. 14 Yaag-u campa-ne Zeburun e oye: Sere, Eron, u Yareyer. 15 Ine e oye ya'ag-u campa-ne Riya i wa mate Yakubu u dak-u Padan-aram, ur-kot u gwup-u e ne Dinatu. Tat-u ya'ag-u Yakubu (ya'ag-u neta-ne ya'ag-u campa-ne) i wa kume dugu-du Riya ur-shik ur-gan u op-u tut. 16 Yaag-u campa-ne Gad e oye: Zifyon, Hagai, Shuni, Ezbon, Eri, Arodi, u Areri. 17 Yaag-u Ashur campa-ne e oye: Imna, Isba, Isbi, u Beriya u huno e ne Sera. Yaag-u campa-ne Beriya e oye: Heba u Markiyer ne. 18 Ine e oye ya'ag-u Zirpa matu Yakubu, i Raban yasw gwup-u wa Riya e o op u shishin. 19 Yaag-u campa-ne Rahira neta Yakubu, yaag-e yur: Yusuhi ne e Banyamin. 20 U dak-u Masar, o na mat-tu Yusuhi Manase ne e Ifaramu. Dim-du ino

un na zuyē Asenat, gwup-ū Potipera wa-tōog-ū bō-ū On. 21 Yaag-ū campa-ne Banyamin ē oye: Bera, Bekar, Asaber, Gera, Na'aman, Ehi, Rosh, Muppim, Huppim, ū Arada. 22 Inē oye ya'ag-ū campa-ne Rahira i wa matū Yakubu, yaage op-ū nas. 23 Ya-du ūr-campa Dan wa na zuyē: Husim. 24 Yaag-ū campa-ne Napari ē na zuyē: Jahazir, Guni, Jezar, ū Shirem. 25 Inē ē oye ya'ag-ū campa-ne Biruḥa i wa matū Yakubu, wū Raban ya'e gwup-ū wa Rahira da-ū wa ooge ha-mū ūr-gu, ya'ag-ū wa o ta'er. 26 Net-tū haye ū Masar ū Yakubu ne, i oye dugu kō-ūr wa, za ūr-kot ū neta-tū ya'ag-ū wa da, net-tō ut-shik ut-tūt ū net-tū ut-shin. 27 Yusuhu otte ya'ag-ū campa-ne yur i na wa matū wa ū Masar. Net-tū bu-u Yakubu i haane Masar, net-tō ut-shik ut-tūt ū op i ooge shū'ut Masar. 28 Yakubu tomog Yahuda, wa do'e ūdu Yusuhu ū remū zū, wa kosnū wa fun-yū do'e wa ut-dor m-ha ū Gas-ū Gosen. Da-ū ē teene Gas-ū Gosen dak-ū Masar. 29 Yusuhu zong keke-yū jwaak-ū wa, wa yūne wa aruk m-ha ū Gosen wa bit ūso wa Isra. Za naas u-da da wa te shū wūn, wa ham-ut ūso wa, wa tumb ūs-kan. 30 Isra zū Yusuhu, "Yage ūm m-mar ū da-o, remū zū ūm hyanug ū hi-du war ri ūzū bō omōn ūr-fat." 31 Se Yusuhu zū or-ut wa ne ū net-tū ū bu-ū ūso-u wa ne, "Me ut-do'e ūm nom ūs-rem ū Faruk-ū Masar ne. Ūm de zū wa, 'Tū-wūtō ri ne ū net-tū bu-ū ūso-u ri ne, i ooge ū shū'ut ū dak-ū Kan'ana, ē haagun ūdu ri. 32 Net-ut tō net-tū gwat-du ut-bisa tō ū gwaar ne, tumsū ē haagun ū ban-tū ca ē ne ū ban-tū na ne, ū nomū ē otte ne u-beet.' 33 Da-ū Faruk-ū Masar fagu nō, wa shit, 'ĴYan-o o ank-m nō?' 34 Nō de zū wa, 'It a-gwat-du ban-tū ut-bisa ne ē, dugu da-ū it ooge ya'ag-ū rek-e. It a-gwat-du ut-bisa ne ē, ūka ūso-u it nomte.' Da-u o wa yagu nō ū nō ne shū'ut ū gas-ū Gosen, remū zū net-tū Masar ē gugumte a-gwat-du ut-bisa ne nom-tū m-'e tō ūdu e."

47 Yusuhu kagub or-ut wa ne net-ne tan, wa do'e ū-shū Faruk-ū Masar. Wa warū wa, "Ūso ri ū or-ut ri ne ē haagun dugu Kan'ana ū ban-tū ca ne ū ban-tū gwar-ū ē ne, ū ban-tū na-ū ē ne, ū nom-tū ē otte ne ut-beet. E o da-o ū Gas-ū Gosen." Se wa kose or-ut wa ū-shū Faruk. 3 Faruk-ū Masar shit ūn ūzū, "ĴYan o oye ank-m nō?" E shūs ē zū, "It a-gwat-du ut-bisa ne ē, ūka ūso-tū ūso-ut it." 4 Tumsū ē zū Faruk-ū Masar, "It haagun it shū'ut u-da cashi, remū zū mer-sū nong u-tāt ū Kan'ana. Tumsū be-du u-reeg dū ut-bisa zaar da. It o ūs-kon bō yage tok-ne ró it shū'ut ū Gas-ū

Gosen." 5 Faruk-ū Masar zū Yusuhu, "Ūso ró ū tū-wūtō ró ne ē haagun ūdu ró. 6 E ut-kere ūr-shū'ut kohene dak-ū Masar u-beet. Ya ūso-u ró ū or-ut ró ne dak-ū zege ūr-zwar. E kere ūr-shū'ut Gosen. Tumsū abite ūzū wakun oro ūn wū nape gwat-du ut-bisa sok, bō kere wadū wa ū gwat-du bisa-ut ri." 7 Se Yusuhu haatun ūso-u wa Yakubu, wa huut wa ū-shū Faruk-ū Masar. Tumsū Yakubu wa'-ū Faruk-ū Masar nu-u so-o. 8 Faruk-ū Masar shit Yakubu, "ĴHak-ūs ró se ūs-nū?" 9 Yakubu shūs wa zū Faruk-ū Masar, "Ūm nomug ūs-hak ut-shik ut-shishin ū op. Sedi hak-ūs ri o cashi ana gwatē hak-sū ūso-ut ri tū mare." 10 Yakubu wa'-ū Faruk-ū Masar nu-u so-o, se wa aruk m-rwū dugu-du wa. 11 Yusuhu shugusse ūso-u wa ū or-ut wa ne ū dak-ū Masar. Wa yasū ē dak-ū zege ūr-zwar ū Masar, ū na zuyē Ramase, ūka Faruk-ū Masar zutte. 12 Yusuhu hatun ūso-u wa ū tū-wūtō wa ū net-tū bu-u wa ne ut-beet nom ut-re, ūka tat-u ē, ū ya'ag-ū ē ne. 13 U-dak u-beet nom ut-re zaar da rem ūzū mer-sū nong u-tāt; net-tū o swadū ūs-mer sok ū dak-ut tō Masar ū Kan'ana-ne. 14 Yusuhu onk shik beet i na kume Masar ū Kan'ana-ne i net-tū ote hyū, wa huut shik-ū ē ū pyū-ū Faruk-ū Masar. 15 Da-ū net-tū Masar ū net-tū Kan'ana tase hosū shik-ū ē otte beet ū remū o-du hyū, net-tū Masar ne beet ē haan ūdu Yusuhu. E zū, "Ya it nom ut-re. ĴRe-o it dote ut-mar bō gwat-du it? Shik-ū it tuuste beet." 16 Yusuhu shūs wa zū, "Hatun me bisa-ut nō, me ya' nō nom ut-re remū zū shik-ū nō tuuste." 17 Dugu da-u o, ūn hatun ut-bisa ūdu Yusuhu, wa yū ūn nom-ut re ū swas-mū bisa-ut ūn: jwaak ne, ban-tū ca, ū gwaar ne, ū na ne, ū janka ne. Tumsū ū hak-u ya wa yū ūn nom ut-re ū swasmū bisa-tū u-bu ūn. 18 Da-ū hak-yū arke, yakun hak-ya byurun ūn haan ūdu wa, ūn zū, "Ūso u-bu it, it zaar ū yasū bō ut-nip da. It zamuttun shik da ē tuuste beet, tumsū bisa-ut it ut-beet tō muug tū ró. Okon zamun ū it do'e ū haatun bō da war-ut it tō kuse ū tak-ut it ne. 19 ĴRene o it dote m-mar bō gwat-du it ū is-ū ró? Ya it nom-ut re ū swas-mū tak-ut it, it ya'aste Faruk-ū Masar tak-ut it ū hi-du war it ne ūdu Faruk-ū Masar it shū'ut tok-ne. Bō di ya' it nom ut-re taas it mar da, tumsū taas ū dak-ū shū'ut za net sha-mū ūr-dog da." 20 Yusuhu ogu Faruk-ū Masar dak-ū Masar ut-beet. Net-tū Masar ut-beet ē bupus tak-ut ē remū zū mer-sū nong u-tāt sok, tak-tū shū'ut tū Faruk-ū Masar ut-beet. 21 Remū iya Yusuhu muut net-tū Masar ut-beet, net-tū shū'ut tok-ne faruk beet.

22 Kō ba shu'ute iya, Yusuhu oog tak-tu a-toog-ne da. Remu uzu a-toog-ne onk nom ut-re e dugu-du Faruk-u Masar. Remu iya e zatte mottu bab-du tak-ut e da. 23 Yusuhu zu un, "Remu uzu u da-o um oog no u tak-ut no ne udu Faruk-u Masar. Go hyu ya onkon no do'e no kaw ut-tak. 24 Da-u no tase ket, no de yase ur-ho ur-gan u tek ut-ho ut-tan, udu Faruk-u Masar. Ho-tu ut-nas tu kuse to shu'ut go i no do'e ut-kaw u tak-ut no, tumsu nom ut-re udu tak-ut no, u net-tu u-bu no ne beet." 25 E shus, e zu, "Bo gwuug fat-ut it, yage it kum hyu-m pismo udu uso u-bu ri; it shu'ut tok-ne Faruk-u Masar." 26 Yusuhu nom ut-bor u dak-u Masar tu omne m-ank u haan u da-o, uzu ur-ho ur-gan u-me ut-tan du nom-tu ur-tom u dak-u Masar du Faruk de. Sedi tak-tu a-toog-ne to zare tu Faruk-u Masar da. 27 Se Isra-ne e shu'ut u Masar u gas-u Gosen, e nom ut-kwum u-tat. E mut yaag u-tat, tumsu e nom ur-ban sok. 28 Yakubu shu'ute u Masar us-hak op us-ta'er, hak-us Yakubu su wa nome, hak-se u-kok u-gan u hak-su ut-shik ut-yur u hak-su us-ta'er. 29 Da-u Isra nape uzu da-u mar-m wa nong ut-mor, se wa fog wa'-u wa Yusuhu. Wa zu wa, "A um kume hyu-m pismo udu ro, wa kom-u ro u-ta kut-u ri, bo kose me ut-nip u yadu jab ne uzu a um mare bo za jwak-u me u ana u dak-u Masar. 30 Tumsu da-u um mare, kabun war-u ri dugu Masar m-ha u be-du na dokte uso-tu tu uso-ut ri." Yusuhu zu, "Me nomu bo uka bo zutte." 31 Yakubu zu, "Tonde uzu bo ut-nom iya." Yusuhu tonde wun. Da-u o Isra kakse hi-ur wa u-domu yun-u wa, wa nome u-Ru ut-huuk.

48 Da-u wase ca, na waru Yusuhu uzu, uso-u wa o za m-yar. Yusuhu kub ya'ag-u campa-ne wa yur, Manase u Ifaramu u wane, e do'e, e hyan uso-u wa. 2 Da-u na ware Yakubu uzu, "Wa'-u ro Yusuhu haagun, wa hyan bo." Se Isra sur ur-beb tumsu wa shu'ut u-dom u-yun. 3 Yakubu zu Yusuhu, "Ru-u u-beet haagun udu ri u Ruz u dak-u Kan'ana, tumsu wa wa'-u me nu-u so-o u kun. 4 Wa zu me, 'Me ya'u bo yaag, tumsu me ut-wa bo nom u-tat. Me ut-wa u bo shu'ut wa ut-ko u-tat, me ya'u bo uno dak-o Kan'ana, tumsu me ya'u bo uno dak-o u shu'ut u ko-ut ro u de haan dim-u ro m-mommo.'" 5 Yakubu zu wun, "Yaag-u campa-ne yur i na mate bo u dak-u Masar, Ifaramu u Manase kanda um haan u ana, e do'e ut-shu'ut ya'ag-u ri uka Ruben u Simiyon. 6 Tumsu da-u ko-ur no ur-beet e muune u Kan'ana, ya'ag-u ri kowan do'e

kwum-du ur-og dak-u o. Sedi eken yaage i bo de ut-kwum u dim-u un e do'e kwum-du og-du u-dak dugu oru e Ifaramu ko Manase. 7 Us-hak u-tat su arke, da um ooge muun dugu Padan-Aram, Rahira murus dak-u Kan'ana. It o u tek m-ha u dom u-fun, m-ra ne dugu bo-u Eparat (U na fuge Betarami). U tek-u namu jab se um dok wa u kit-u fun-yu ha-mu Eparat." 8 Da-u Isra hyanne ya'ag-u campa-ne Yusuhu yur, se wa shit, "Zu wa wanne e ine?" 9 Yusuhu shus wa zu, "E oye yaag campa-ne i Ru-u ya'u me u ana, da-u um ooge u Masar." Yakubu zu, "Haatun un udu ri um wa'-u un nu-u so-o." 10 Is-u Isra nong u-cum u remu ur-wu, wa hyen-ut sok da. Yusuhu haatun ya'ag-u campa-ne wa yur udu Yakubu. Yakubu ham-ut e tumsu wa su gut-ut e. 11 Isra zu Yusuhu, "Um nong us-dorog uzu me hyanu bo da. Sedi u da-o Ru-u yakku me um hyan ya'ag-u ro tumsu." 12 Se Yusuhu hast ya'ag-u wa dugu-du jwun-ut Yakubu, se Yusuhu he u-dak ut-jwun wa kakus hi-ur wa u-dak. 13 Yusuhu kagub un yur beet, Ifaramu u kom-ut ut-cwa u Yusuhu m-gwat kom ur-beer u Isra, tumsu Manase u kom ur-beer Yusuhu m-gwat kom ut-cwa u Isra. Wa haatun e ut-mor u Yakubu ne. 14 Tumsu Isra nomug nomu Yusuhu ut-sa wa nom da. Sedi wa dor kom us-cwa u hi-ur Ifaramu, ko ba shu'ute uzu wa oye du-fade, kom ur-beer u dom-u hi-ur Manase wu o mat-du u-shu. 15 Se wa wa'-u Yusuhu nu-u so-o, wa zu, "Yage u-Ru wu uso-u uso-ut ri Ibrahi u uso ri Ishaku ne e nonge u-Ru m-ank. Ru-u duute me tumsu wa got me uka w-gwat-du ut-bisa gotte ca wa. Ru-u nong iya u fat-ur ri ur-beet u teen din-de ho-de. 16 Wa-tom u-Ru wu guu me dugu nom-ut yo-to, um nong us-toog uzu, wa wa'-u yaag ine nu-u so-o. Um nong us-toog uzu na do'e ha fag-du un u dim-ur ri, tumsu u dim-ur Ibrahi u Ishaku ne remu nomu Ru-u nomu un. Um nong us-toog uzu un kum ut-ko u-tat i do'e ur-yu u-dak u-beet." 17 Da-u Yusuhu hyane uso-u wa u wadu kom ut-cwa u wa u hi-ur Ifaramu, se jab-u wa nu. Se wa kub kom ut-cwa u uso-u wa, dugu hi-ur Ifaramu, wa muut o u hi-ur Manase. 18 Yusuhu zu uso-u wa, "Iya-o da, uso-u ri, unwa wa ooge mat-du u-shu, wa kom us-cwa ro u hi-ur wa." 19 Tumsu uso-u wa gugum. Wa zu, "Um nak wa'-u ri, um-nak, Manase do'e ut-shu'ut ko-ur yat-de, tumsu Ifaramu du-dim-u Manasse ut-shu'ut ko-ur yadde m-zeg du yu-wuya wa, ko-ur wa ut-shu'ut dak-u yat-o." 20 Remu iya Yakubu wa'-u un yur nu-u so-o ur-ho ur-gan wa zu, "Dugu-du dim-

ur ro de net-tu Isra-ne dote wa'-u ut-net nu-u so-o, e do'e ut-zu, 'Yage Ru-u wa'-u no nu-u so-o uka Ifaramu ne e Manase.'" Remu iya Yakubu wu Ifaramu u-shu Manase. 21 Da-u o Isra zu Yusuhu, "Bo hyanug um ut-sa m-mar, tumsu Ru-o ut-nom ur-kot u bo ne, tumsu wa do'e u muutu bo dak-u uso-tu uso-ut in. 22 Tumsu bo, me ya bo m-zeg nom-u um ya tu-wuto ro. Me ya'u bo tak-u zege ur-beb u gas-u Shechem. Um onkte dak-u o dugu net-tu Amoriya-ne, da-u um nome m-dum u e ne van-yu m-wur ri u ta-u ri ne."

49 Se Yakubu fog ya'ag-u campa-ne wa tumsu wa zu: "Kargun udu ri, um waru no nom-u do'e kwum-du no u da-u de'e u haan." 2 "Kargun no er, Yaag-u ri Yakubu; Eren Isra uso-u no." 3 Ruben, bo oye mat-du u-shu ri. Bo wa um mate da-u um ooge u fa-ur ri, u da-u um ooge u hog-mu ur-beb. Bo wa o yu-shu tumsu wu zege ur-beb. 4 Ko ba shu'ute zu bo wa-kob-du shup-du ur-hi wa uka bu-mu ur-beb. U da-o bo za kwum-du re-u u-shu da, remu zu bo daag u yun-u ri bo naas o. Bo roogte u tok-ne, wu shu'ute wa-gan u tek-u neta-ut ri. Bo wa'ag me uso-u ro u hog-du m'-e. 5 Simiyon e Rewi jab-us e o us-gan, van-su m-wur un nom-tu yunus-du jab-su ut-net se. 6 Um zaar u cwadu morog-ur un da, Um za tumsu same ut-hi u nom-du nom-ut yo-to un ne da. Un hoorte ut-net remu ryab-us un. Tumsu e kwuprusse turug-su na, remu hog-du ur-zwaru un. 7 Nu-u yo-o udu ryab-us un, remu zu ryab-us un nong u-tat. Me burugse un dugu ko-ur Yakubu, um burugse un dugu me Isra-ne. 8 "Yahuda, or-ut ro ne do'e nomu bo ut-vam. Bo do'e u shup-du gekustu huub-ut yo-to ro. Yaag-u uso-u ro do'e ut-he ut-jwun u shu ro. 9 Yahuda wa'-u ri, ya-du u-zur de wa ooge, wu tase tudu ap-mu ur-dog mu wa mase, Wa rut wa nukus m-kim da-u wa tase re-du nom ut-re. Bo o sha-mu ya-du uzur, wakun zaar wu de yunsu bo da. 10 Bo Yahuda, kom-yu ur-faruk za ut-rwu dugu-du ro da. Kom-yu ur-faruk zaar ut-mot u net-ut ro ne da. Se teeg udu wu kame wa re. Ut-dak ut-beet to ya'u bo m-zeg. 11 Bo gagu janka-u ro u te-yu inabi, jwaak-u wun ut-nom ut-reeg us-nag-nag su cite e, Wa jasu kus-ut wa u bu-mu inabi, no ut-nom m-jaas u bu-mu inabi mu o u jaz-mo uka m-hyu. 12 Is-u ro ut-nom us-rim m-zeg bu-mu ke, tumsu ni-nu wun ut-nom ur-myak m-zeg m-me. 13 "Zeburun ut-shu'ut u kit-yu m-sa. U shu'ut be-du ees-du hat-su m-bu, Ma-du u-bor wa ut-te bo-u Sidon.

14 "Issakar, janka-yu ur-beb ya. Wa o m-rut u tek-u kapu-tu gag-du ut-cwu ut-yur. 15 Wa ut-hyan uzu be-du ur-hure wa o so-de, tumsu wa ut-hog uka remermu u-dak otte. Wa yasu shin-u wa remu kab-du cwu-tu m-no, wa yase hi-ur wa u nom-du m-tok mu ur-beb. 16 Dan, do'e ut-shu'ut wa kwup-du us-rem u-me net-ut wa, uka tokun ko-to u-me Isra-ne. 17 Dan wa do'e ut-shu'ut u-fa u kit-u u-fun, fa-yu m-rab u kit u-fun, Yu epe dukunte du jwaak, remu i o m-sak e he'e u-dim. 18 Yawe, um o wadu is u ukur-u ro. 19 "Gad, hyuw-ne kwup-du us-fun ne do'e u haan u bo, sedi bo doru dim-u un wa top ur-mag. 20 "Ashur, bo nomu nom ut-re tu m-rerem u-tat tu farkina-ne. Tumsu i nome nom-tu ut-re tu m-remu tu faruk. 21 "Napari, bo do'e ut-shu'ut uka u-num, wa do'e mat-du yaag-u soye. 22 "Yusuhu, bo matu yaag u-tat, bo o sha-mu te-yu inabi yu ooge kit-u u-gi yu mute ut-ya, yu fek-us wa rogme m-pas ja-mu ur-bongo. 23 Huub-ut yo-to un do'e heese un m-dum za ur-on, huub-ut yo-to un do'e tadu wun us-ta ut-er ne. 24 Sedi ta-u wun ut-shu'ut u gori-gori, tumsu kom-ut wun ut-shu'ut ur-beb ne, U-remu kom-u wa-ur-beb wu Yakubu, tumsu u remu wa-gwat-du na, ta'ar-du Isra-ne. 25 U-Ru, wu um nome ut-huuk, wa nome ko-ur ro ur-sege. Ru-u ko-uyan wa wa'-u un kom-u so-o, u tomton un m-bu dugu dom u-ru, tumsu wa ya'u un bu-mu ta u-dak, m-ra u ta u-dak-ne. Wa ya'u un na u-tat u yaag ne. 26 Yage nu-u so-o tu uso-u ro, to zek nu-u so-o tu ror-tu da-u tu arke m-tumb ne, m-te jamu ror-tu mommo. Yusuhu, um nong us-kon uzu na ya'u bo to haan udu ro, bo yu shu'ute yu-shu or-ut ro ne. 27 "Banyamin bo oye u-go yu ur-dog yu ooge hog-du us-mer, ur-wun bo ho huub-u ut-yo-to ro, tumsu m-rim bo de mot-du kwum-tu bo onke dugu-du huub-ut yo-to ro." 28 Tunto to oye ko-tu Isra-ne op-ut yur, tumsu nomu uso-u un zuye un u ya da-u wa ooge wa'-u un nu-u so-o. Wa wa'-u kowan nu-u so-o u kame wa. 29 Yakubu yu un tunto bor-to: "Um o ut-mor m-mar ne um byutun uso-ut ri. Jwakun me u uso-ut ri ne u-pukus u-tak u Eparon net-u Het-ne. 30 Pukus u ooge tak-u Mapera, u dapus Mamre Kan'ana, u Ibrahi oye uka be-du u-dok udu Eparon net-u Het-ne, ur-same u-tak ne. 31 Kuna na dokte Ibrahi e neta wa Saratu. Kuna na dokte Ishaku e neta wa Rebeka. Kuna tumsu na dokte Riya. 32 Ibrahi oog u-tak u pukus ne dugu-du net-tu Het." 33 Da-u Yakubu tase waru ya'ag-u wa us-rem, se wa

rut u-dòm u-yun. Wa nom vu'e sù m-vastè, wa dor uso-ut wa, wa murus.

50 Yusuhu he u war-u uso-u wa, wa nom us-kan, wa ham-ut wa. **2** Se Yusuhu zù a-gwat-dù yar-mu uso-u wa ne, e wa'-u war-u uso-u wa Isra us-baat sù de hoosu wa ut-zum. Se a-gwat-dù war-u wa wa'-u wa baat-sù hoos-dù ut-zum. **3** E nom m-roog ut-shik ut-yur, tò oye roog-mu kame na nom u tamu us-baat sù hoos-dù ur-u ut-zum. Net-tu Masar nom m-roog ut-shik ut-tut u op e o namu jab-u rem-u wun. **4** Da-u ruttu namu jab arke, se Yusuhu nom us-rem u nengen-tu bu-u Faruk-u Masar ne. Wa zu, "A mune me kwumu hyu-m pusmo udu no, konon me Faruk-u Masar u no nomu wa us-rem. **5** 'Da-u uso-u ri ooge ut-sa m-mar, wa wa'ag um nom us-tond uzu, "Um o mottu m-mar, jwakun me u sag-u um kawè u hi-ur ri u dak-u Kan'ana." Yage um do'e um jwakun uso-u ri, a um tase jwak-dù wa me ut-muun za naas u-da." **6** Se Faruk-u Masar shus wa zu, "De'e bo jwakun uso-u ró uka bo tondte uzu bo ut-nom." **7** Se Yusuhu aruk m-ha u jwak-dù uso-u wa. Tu-yat-to Faruk-u Masar shu-u wun beet u i-yate kur-tu kwup-dù us-rem u i-yate dak-u Masar ne beet. **8** Yusuhu kub net-tu bu-u wa ut-beet, u or-ut wa ne u net-tu ooge ya bu-u uso wun ne beet. Sedi e yage ya'ag-u e u ban-tu bisa-ut e u gwaar ne u ca ne u na ne u gas-u Gosen. **9** Keke-su jwaak u ya-sak-mu jwaak ne tumsu e dor Yusuhu m-nok. Net-to u-tat tu doru Yusuhu m-ha. **10** Da-u un teene be-du ut-sogor du Atad, u-dòm u gi-yu Jodan, e nom namu jab us-kan ne m-yat sok. Tumsu kuna Yusuhu nomte m-roog ut-ta'er u namu jab-u remu uso-u wa. **11** Da-u Kan'ana-ne i oye u shu'ut ukun e hyane un iya u be-du na nomte ur-vu du Atad, e zu, "Din-de be-de be-du namu jab de sok du net-tu Masar!" Se un te'e be-ur re ur-dim u dapus gi-yu Jodan "Aber-mizrayim," Aber-mizrayim o na zuye, "Be-du namu jab mu net-tu Masar." **12** Inya-o ya'ag-u campa-ne Yakubu nomte wa uka wa zutte e nom. **13** E kub wa m-ha u dak-u Kan'ana. E dok wa u pukus tak-u Mapera, u dapus Mamre, u tak-u Ibrahi oye be-du u-dok dugu Eparon net-u Het-ne, u dame u-tak ne. **14** Da-u na tase jwak-dù Yakubu, Yusuhu arkun u muun u Masar u or-ut wa ne u i shu'e wa ne u ha-mu jwak-dù uso-u wa. **15** Da-u tu-wuto Yusuhu ne hyane uzu uso-u e marug, se e zu, "¿A mune uzu Yusuhu o m-shup u in ne u-jab wa top nom-ut yo-to tu in nomu wa?" **16** U remu iya un nom

tom udu Yusuhu uzu, "Kandi uso-u in u mar wa yakke tun-to bor-to: **17** Warun Yusuhu, 'Bo nomu tu-wuto ró ne ho-du ba'as-ut e, nom-ut yo-to tu e nomu bo, uka e yute bo ur-kob.' Remu iya it o us-kon bo nomu un ur-ho, it tok-ne i Ru-u uso-u ró." Da-u se rem-se tene du wun, Yusuhu nom us-kan. **18** Tu-wuto wa ne haan e he u-shu wa ut-jwun, e zu, "It tu ya toku ne ró e." **19** Tumsu Yusuhu zu un, "A no hog u-gyer da! ¿Me wa u-Ru um dote ya-du no ur-kob? **20** No zongte no nomu me nom-ut yo-to, sedi Ru-u zongte to nom-ut so-to rem wa shuuste nom-u na nome da-o, u rem wa guut fat-tu ut-net u-tat. **21** Remu iya a no hog u-gyer da! Me ya'u no nom ut-re u de koru no u ya'ag-u no ne. Iya-o wa nomte wa ruste jab-us un ur-be ur-gan." **22** Yusuhu shu'ute u Masar, u yu-du u-bu uso-u wa ne. Wa shu'ute us-hak ut-shik ut-tan u op. **23** Yusuhu nong ur-yu us-hak u-tat wa hyen ya'ag-u ya'ag-u Makir, wu ooge zwaru Manase, i wa mate kandi Yusuhu mar, tumsu Yusuhu kub ya'ag-u e, e shu'ut ya'ag-u wa. **24** Se Yusuhu zu tu-wuto wa ne, "Da-u um do'e m-mar nongon ut-mor. Za okun sakna o Ru-u ut-haan udu no u wa ruut no dugu dak-u Masar m-ha dak-u estedu us-rem su wa nomu Ibrahi, Ishaku, u Yakubu ne." **25** Se Yusuhu wu ya'ag-u Isra e nom us-tond, wa zu, "Ru-o ut-haan udu no o du-ut no. No tabbe uzu no kab-ug shar-ut ri dugu din-de be-de." **26** Yusuhu marug wa otte us-hak ut-shik ut-tan u op. Da-u un wa'-u u-ur wa ba'at-sù hoos-dù ut-zum, na wu u-ur wa u adaka u cundu ur-u u-me Masar.

Esta

1 Nöm-tu nömə ya da-u Zarakes oye ur-faruk, ut-dak ut-shik ut-shishin u ta'er dugu Indiya m-ha u Kus. **2** U da-u o Faruk Zarakes oye pora-du ur-faruk du bo-u yat-o u sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. **3** U hak-yu u-tuturse yu ur-faruk, se wa bun morog-du re-du nom-u ut-re tu-yat-to wa u tok-ne wa ne. Wa bun karma-ne u i-yate dak-u Pasiya u Midiya, u i-yate gas-u o ne e o ukun beet. **4** Morog-du tumb m-te m-roog ut-shik ut-jwuur 180 wa kose tat-u kwum-ut wa tu ur-faruk, u ogur yat-de wa ne, u fuubse-ut wa ne. **5** Da-u ho-ut to arke, se faruk Zarakes zong morog-du u-re u ut-net ut-beet, u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok, dugu i-yate m-ha net-ut rek-to ne, na tumb m-te m-roog ut ta'er u-me be-du na serte us-te u-do u pyu-u faruk. **6** Na nomug kat-du u-bu Faruk ut-uk tu kus-ut pus-to u tu bu-mu ut-ran ne, tumsu na gug to u ho-us pus-se su so-se, u kwat-yu m-bakut ne yu na subge ur-bongo tumsu pora-tu oro u kwam-tu shik ne tu bu-mu ut-ro u tu pus-to ne, na cin to u kat-du u-bu faruk. Un dam-ut kat-du u-bu faruk ut-taar tu mbakut ut-go ut-go tu shik sok. **7** Na mok-te ut-net ke u-me kok-tu m-bu tu ut-kwam tu shik-u tu kwam-tu shikne tu bu-mu ut-ro, tumsu na haatun ke ur-faruk u-tat, uka kwum-tu faruk. **8** Remu bor-ut faruk na yu' kowan wa swa uka wa otte ut-sa, remu uzu faruk yaag ut-bor udu a nomu wa pama e ya kowan uka wa otte ut-sa. **9** U tek-u da-u o, U-ren Vasti zongte neta-ne morog-du re-du nom ut-re u pyu-u Faruk Zarakes. **10** U ho-du ut-ta'er, u da-u Faruk Zarakes ooge u ho-du ke ne, se wa nome a-tomu wa man ne ut-net ut-ta'er ut-bor tu nomu wa us-pama, Mehuman, u Bizta, u Harbona, u Bigta, Abagta, u Zetar, u Karkas ne, **11** wa zu e hatun U-ren Vasti, udu wa m-wa u top-du ur-faruk-u wa ne u hi-ur wa, remu wa koste zarru u-shu wa udu tu-yat-to, remu wa neta so-wa wa sok. **12** Da-u a-tomu faruk huute ut-bor wa, U-ren Vasti gugum ur-haan. Se faruk naas jab sok us-ryab ne. **13** Za naas u-da, se faruk nom us-rem u ya-m-nap i yadu wa us-rem ne, i nape bor-tu net-tu Pasiya, remu uzu koyan da wun nom us-rem u a-nap-mu ut-bor ne. **14** Dim-tu i-yate faruk to oye Karshena, Shetar, Admata, Tarshis, Meres, Marsena, u Memukan, ayan-ne oye tu-yat-to net-tu Pasiya u Midiya-ne. U na shu'ute faruk ne u-da u-beet un o tumsu m-shup u og-ut yat-to ne u-me u-dak. **15** Se faruk shit wa uzu "¿Remu ut-bor

yan o na do'e nomu U-ren Vasti? Wa dorog ut-bor yu yu-Yat-ya a-tomu Faruk Zarakes ya'e wa da." **16** Memukan shus u shu faruk tumsu u shu tu-yat-to, "U-ren Vasti nong nomu za kame da, za udu faruk de u war-wa da m-ha tu-yat-to ne ut-beet, tumsu udu ut-net ut-beet u i o me faruk-ur Faruk Zarakes ur-beet. **17** Remu uzu nom-u u-ren nome ut-shu'ut us-nap udu ko neta he, e shu'ut a-za yadu m-zeg udu campu-ut e ne, 'Faruk Zarakes zu na haatun U-ren Vasti u-shu wa, wa zu, "Um za u haan udu wa da." Remu iya, a se in nomug nomu campu-ut in ware in da.' **18** U kanda ho-ur rinde aruk, neta-tu tu-yat-to faruk-u tu-yat-to Pasiya u Midiya-ne a e hoge nomu u-ren nome, tumsu e do'e nomu campu-ut e rem-su us-jurum uka wa nomte. Tumsu do'e haatun us-jurum u kob-du shu'ut-du m-yar ne. **19** "Remu iya, a mune uzu nongu faruk ur-zwar, yage wa nom ut-bor tu ur-faruk tumsu yage na nom us-pan u bor-tu Pasiya u Midiya-ne, tu na za ut-pas da, tumsu uzu U-ren Vasti zamun u cwadu shu faruk Zarakes da, tumsu yage faruk-u yase wakun og-du ur-faruk udu wakun wu zege wun. **20** Da-u kowan hoge donse-du faruk nome u-me gas-u wa otte ur-faruk u-beet, tumsu neta-ne do'e yadu m-zeg udu campu-ut e dugu neta yat-o u m-ha wu rek-wa ne." **21** Se faruk u tu-yat-to wa ne e hog ur-zwar du rem-us se sok, se faruk nom uka Memukan zutte wa nom. **22** Se wa tomot us-pan m-ha koyuhe gas-ya u dak-u ur-faruk-u wa u-beet, koyuhe gas-ya u suwa pan-se tumsu kotuhe net-to u rem-ur e, uzu ko campu he nom ur-faruk u bu-u wa.

2 Da-u jab-u Faruk Zarakes tore, se wa bakus Vasti u nom-u wa nome ne tumsu u bor-tu na nome u mot-ut wa ne. **2** Se eken u tek-u a nomu faruk m-tok i oye ut-mor u wa ne e zu, "Yage na kwumu faruk ya-ut-gwup i so-ye i nape campu da. **3** Yage faruk wa i-yate dugu ko-u-he gas-o u-me u-dak, u remu e haatun ya-ut-gwup i o so-ye i nape campu-ne da, u-bu u na nomte ur-cun du ya-ut-gwup faruk u bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok. Yage na wa Hegai wa shu'ut man faruk, wu shu'ute wa-gwat-du ya-ut-gwup faruk i nape campu-ne da, u shu'ut uzu wa wa'ag un nom us-mang u noog-mu mangu u-war uka wa otte ut-sa. **4** Se gwup wu cite faruk wa kabu wa wa shu'ut u-ren ba Vasti." Se rem-us se nome faruk ur-zwar, wa dor se. **5** Wakun oro ukun net-u Yahuda wa o m-yu u bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok. Wa oon

dugu kō-ur Banyamin. Na zū wa Modekai. Wa'-u Jir, Jir og wa'-u Shimi, Shimi wa'-u Kis. 6 Ūs-hak u-tāt su arke wa o tekū net-tū Faruk Nebukanezar kabne dugu Urusharima m-ha Babira, i na kabne kō-ur Jekoniya ne faruk-u Yahuda. 7 Modekai otte du-dim-u wa'-u hūno uso-u wa ya-du ur-gwup de o so-de sok na zū wa, Hadassa, tumsu na zū Esta. Da-u i mate wa mare, Modekai kūb wa u bu-u wa wa shu'ut ūka wa'-u wa. 8 Da-u na nōme dōnse-du bor-ut faruk, na haatun ya-ut-gwup u-tāt u bō-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok na zū u Hagai u ha gwat-du ē. Tumsu Esta o tekū i na kabne m-ha u pyu-u faruk, Hegai wa shu'ut wa gwat-du ē. 9 Esta cite Hagai sok wa kwumug hyu-m pus-mō ūdu wa. Za naas uda wun kwumnu wa nōm ut-re u nōog-mū mang u u-war ne. Ū na zonge u remu Esta na yu' wa ya'ag ut-gwup ta-er dugu pyu-u Faruk se na kūb wa na toot wa u be-du zege ur-zwar u be-du na cinte ya-ut-gwup-u faruk. 10 Esta warug uzu wa-Yahuda wa ooge da tumsu bu-u wan o wa rwutun da remu uzu Modekai hoste wa waru wakun. 11 Kō mune Modekai hū u-shū u dim ne u dapus kat-du u-bu be-du na cinte ya-ut-gwup remu wa hyan ūka Esta otte tumsu wa hyan nōmū dō'e kwum-du wa. 12 Kowuhe gwupwa wu nape campa da na yu' wa m-gyup m-gan u wa shu'ut u faruk ne. Kanda na kab gwup m-ha u yun-u Faruk Zarakes, se wa nong us-pyat us-op us-yur u mangu u-war, us-pyat us-shishin na o tamu wa m-nōog, tumsu us-pyat us-shishin na o tamu wa m-nōog mū wus u-hakun. 13 Da da-u teye u wa dote u cwadu pyu-u faruk, na yu wa ur-ker wa dust nōmū wa ooge ussa u-beet dugu bu-u na cinte neta-ne m-cwa ūdu Faruk. 14 M-rim wa dō'e m-ha u-kun, ur-wun wa muun u okon gas-o u be-du na cinte ya-ut-gwup i Faruk, i ooge u kom-ut Shaasgaz, wu ooge man faruk wu gotē neta-tu us-kit i faruk rooge u ē ne. Wun zaar ut-muun da se bit-uk uzu cikte faruk wa fagu wun u dim-ur rō. 15 Da da-u Esta byur-ne (wu Modekai kabne wa shu'ut wa'-u wa, gwup-u hūno-u uso wa Abiher) u wa dote cwadu du faruk, Esta shuk-ut okon da se nōmu Hagai man faruk wa gwat-du bu-u na cinte ya-ut-gwup i Faruk waru wa. Tumsu wa kum hyu-m pusmō ūdu kowan wu hyane wa. 16 Na kūb Esta m-ha ūdu Faruk Zarakes u pyu-u wa u pyat-yu na foge Tibet (pyat-yu u-op yu Yahuda-ne), u hak-yu u-ta'er yu faruk-ur wa. 17 Faruk o cwan-ut Esta m-zeg kowuhe gwup wa. Wa o cwan-ut wa sok tumsu wa kum hyu-m pusmō ūdu wa m-zeg ya-ut-gwup beet.

Remu iya wa wa'u Esta top-du ur-faruk wa zū wa o u-ren ūka Vasti. 18 Se faruk nōm morog-du re-du nōm-u ut-re, u ya-du Esta m-zeg. Wa bun i-yate pyu-u wa u tok-ne wa ne beet tumsu wa yu' ur-hure us-gas us-beet tumsu wa nōmu ut-net u-nya u-tāt ūka kwum-tu faruk-ur wa. 19 Da-u na oye u kargusse ya-ut-gwup-u da-u yurum-se, Modekai o shu'ut u is-u bu-u faruk. 20 Esta wargu wakun uzu wa-Yahuda wa ooge da tumsu u bu-u wa kō dugu kō-ur wande wa rwutun da, ūka Modekai zutte wa nōm. Wa re u-shū dorru nōm-u Modekai waru wa da-u wa o rek-de. 21 Da-u Modekai o u shu'ut u is-u bu-u faruk, se tokon net-to i-yate faruk i o e'-du is-u bu-u faruk, Bigtan u Teres ē nong us-ryab u Faruk Zarakes ne, har ē zongte ē ut-sa ē hō wa. 22 Modekai hog nōm-ut yo-to tu un zonge ut-nōm, wa ware U-ren Esta. Se Esta waru faruk uzu Modekai wa hoge nōmū un zonge ut-nōm. 23 Da-u na gwatē se na nup uzu rem-us Modekai nip-to se na tur ut-net ut-yur u-kan. Faruk yaag ut-bor uzu na nōm us-pan su rem-us se u-me ut-ran tu cun-du us-rem u-shū faruk.

3 Da da-u arke, Faruk Zarakes yu' Haman wa'-u Hamedata m-zeg, net-u Agagite, wa yuns wa m-pas tu-yat-to faruk beet. 2 Tok-ne faruk beet ē dō'e ut-he ut-jwun u shū Haman ē ya' wa m-zeg, remu uzu faruk zuug na nōm-u wa iya da-u wa o aruk. Sedi Modekai gugum ya-du wa m-zeg. 3 Se tok-ne faruk i oye u ees u is-u faruk ē shit Modekai, uzu “i Yan-o wa'e bō yaag faruk m-zeg u bor-tu wa ya'e da?” 4 E nōm us-rem u wa ne koduhe hō-de, sedi wa hen wa gugum ut-er. Se un waru Haman nōmū nōme remu un hyan nōm-u wa dō'e nōmū Modekai, kō wun u hōgu on-ur wa kō ba shu'ut uzu wa zuug net-u Yahuda wa oye. 5 Da-u Haman hyane uzu Modekai heeg ut-jwun wa yu' wa m-zeg da, se wa nōm jab sok. 6 Da-u Haman nape uzu Modekai net-u Yahuda wa, se wa zū Modekai korge na hō wa u war-wa da, wa zū na hō Yahuda-ne beet i oye u faruk-ur Zarakes. 7 U tek-u hak-su op us-yur su Faruk Zarakes, u pyat-yu na foge Nisan wato pyat-yu u-nas (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) un nōm u-gwembi u shū Haman na dug ur-hō u u-pyat ne. Se duk-tu heen u pyat-yu na foge Adar wato pyat-yu u-ta'er (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). 8 Se Haman zū Faruk Zarakes, “Tokon net-to orō u burgusse u tek-u net-ut rō u tek-u dak ur-faruk-u rō kō u-yan u ē o m-sha ur-kob u-me net-ut rō ē yaag m-sek u bor-ut faruk da. Remu iya kamug u faruk hog on-ur un

da. 9 A mune uzu nong faruk ur-zwar, yage u bor-tu rwun uzu na horusse un, tumsu um do'e wadu kwam-ut pus-to tu otte no-mu ut-kwano ut-zongu ut-kok ut-tut u ut-zongu tu kwaz-tu ut-yur u op u-me cun-du faruk remu campa-ne i kabe nom-du mo ank-mo." 10 Se faruk kub kwat-yu oye m-wa u jow wa. Kwat-yu otte nap-su ur-faruk u dom-u ya. Wa yase ya udu Haman. Haman wa ooge wa'-u Hamedata, net-u Agagite, huub-u yo-o Yahuda-ne. 11 Faruk zu Haman, "Cin shik tumsu bo nome net-ut to uka bo tonte." 12 Se u ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Nisan (pyat-yu ur-takun yu Yahuda-ne) se na fog a-us-gen u faruk ne, e nom us-gen m-ha me koduhe ko-de tumsu m-ha udu Wa-u-dak ko-u-he gas-o u-me ut-net ut-beet uka Haman yute ut-bor udu tok-ne faruk yu-Yat-ya ut-net ne. Na nom us-gen u dim-ur Faruk Zarakes u hi-ur wa u wa-du kom-u wa ne. 13 Na yase ran-tu us-gen udu tok-ne faruk-u e yase u dak-u wa u-beet, nomu na zuye u-me us-pan ya u ho-du op ut-tut u pyat-yu op u-yur, wata u ho-du ut-ta'er u pyat-yu u-tut yu na foge Adar, na do'e hodu Yahuda-ne i rek-e ut-neta ne beet, u campa-ne, u ya-ut-gwup, u ya-ut-zwar ne na ho e beet na onk nom-tu e otte ut-beet. 14 Nomu oye m-pan u-me u-ran na wa'u o shu'ut ut-bor kohene, na nom ur-donse udu ut-net ut-beet u-me u-dak rem uzu kowan shu'ut us-zong ne u ho-ur re. 15 Uka faruk yute ut-bor, se net-tu ooge m-sak dom-u jwaak e kub ran-tu us-pan m-ho m-hor m-cwa u-me bo-u Susha u otte sar m-ja ur-beb ne sok. Faruk e Haman da-u e shu'ute e o swadu ke, sedi net-tu bo-u Susha u-beet e o tek u-gwuz.

4 Da-u Modekai kume zun-mu nomu nome u-beet, se wa kees ut-kus tu u-war, u remu namu jab. Se wa wu' cwu-tu namu jab m-cwa-ne, se wa aruk m-cwa u-bo wa o us-kan m-yat sok. 2 Sedi da-u wa tene is u-bu u faruk, na yaag wa aruk m-cwa u-me u-bu da rem uzu wakun zaar wu do'e cwadu bu-u faruk-u kus-tu namu jab ne da. 3 Kohene u dak-ut faruk u-beet u be-du bor-ut wa teye u-beet, se Yahuda-ne nom us-kan m-yat sok u namu jab ne tumsu u-swaat ne, ut-net u-tat u-me un e wu kus-tu namu jab e ret u-me m-cwa. 4 Da-u ya-ut-gwup ur-shu-e i oye nomu U-ren Esta m-tok e haan e waru wa mot-ut Modekai, se Esta nom namu jab sok. Se Esta tomtu ut-kus u Modekai swase kus-tu namu jab, sedi Modekai onkte da. 5 Se Esta otte tok wu na zuye Hatak, wu faruk ya'u

wa. Se Esta fog wa, Esta zu, "Do'e bo hyan uzu yan-o kume Modekai tumsu bo shit wun uzu yan-o kume wa tumsu uzu yan-o wa otte u namu jab." 6 Se Hatak do'e udu Modekai u be-du m-zun u-do u-bo u-shu is-yu cwadu pyu-u faruk. 7 Modekai waru wun nomu nome u-beet. Wa waru Hatak shik-u Haman nom-te es-du us-rem uzu wa ut-huut be-du ur-cunu faruk, a mune uzu na hoog Yahuda-ne beet. 8 Modekai yasu Hatak bor-tu na pane u Susha tu zuye na ho Yahuda-ne beet. Modekai kon Hatak uzu wa kose Esta ran-tu bor-u to wa waru wa uzu wa do'e udu Faruk wa kon wa, wa nom us-kon u remu net-ut wa. 9 Se Hatak mu udu Esta wa waru wa nom-u Modekai zuye. 10 Se Esta waru Hatak uzu wa mu wa waru Modekai uzu, 11 "Bor-tu oro tu ha-mu hyan-du faruk, tumsu i-yate wa u net-ut wa ne ut-beet e nak u mot-tu bor-u ya ne. Kowana ur-cwa udu faruk za faruk-u fag wa na ho wa. Fun-ya u-gan u war-ya yu net dete ut-kusum a mune faruk nabug kom-yu m-bakut yu ur-faruk-u wa udu net. U ya-o teeg m-roog ur-shik u op u faruk fugte me u pyu-u wa." 12 Da-u na waru Modekai nom-u Esta zuye, 13 Modekai muty Esta u-nu wa zu, "A-bo gwat uzu bo ut-kusum rem uzu bo o shu'ut u-me bu-u faruk da. A mune uzu na hog Yahuda-ne beet na da yagu bo da. 14 Remu uzu a bo hose us-ram gwudu Yahuda-ne do'e rwuun u yakun fun-ya, tumsu bo u bu-u no ne u-beet na do'e hodu no beet. ¿Wana nape ko jiya remu go-du un o da-o wa'e na dug-ut bo u-ren?" 15 Esta nom tom udu Modekai, uzu, 16 "De'e bo kargusse Yahuda-ne i oye u Susha, e nom u-swa'at u remu ri. A no re ko no swa da m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne. Me u ya-ut-gwup-u ri ne it ut-nom uka no nomte. Da-u na tase, me ut-ha udu faruk, ko ba shu'ute uzu pas-du ut-bor de. A shu'ute uzu m-mar, sedi m-mar." 17 Modekai aruk wa nom nom-u Esta zuye wa nom.

5 U ho-du tuturse Esta wu' ut-kus tu u-ren. Wa to u kur-u me m-gwat pyu, Faruk o u shu'ut u pora-du ur-faruk, du oye m-gwat is-yu ur-cwa. 2 Da-u faruk hyane U-ren Esta u ees u-shu pyu-u faruk nom ur-so sok, se wa nub kom-yu m-bak-ut yu bu-mu ut-ro yu ur-faruk yu oye u kom-ut wa. Tumsu Esta haan se wa tum kom-yu ur-faruk. 3 Se faruk shit, "¿Yan-o, U-ren Esta? ¿Yan-o bo ut-sa? Ko uzu uk ur-faruk o bo ut-sa, me ya'u bo o." 4 Esta zu, "A mune uzu nonge faruk ur-zwar yage faruk-u haan ya-o ur-kot u Haman ne, ur-

morog du re-du nom ut-re um zonge bo.” 5 Se faruk zu, “Na haatun Haman u ana za wa'as remu it nomot nom-u Esta zuye.” Se faruk e Haman do'e udu morog-du Esta zonge. 6 Da-u e oye swa-u ke, faruk shit Esta, “iU da-o yan-o bo ut-sa? Na ya'u bo o. iU da-o yan-o ooge kon-us ro? Ko da uk ur-faruk-u ri o, na ya'u bo.” 7 Esta onk wa zu, “Kon-us ri u nom-u um ut-sa ne ya: 8 A mune uzu nong faruk ur-zwar tumsu a mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk wa onk kon-us ri tumsu wa nomu me nom-u um ut-sa, yage faruk-u Haman u haan u-sot udu ur-morog du um zonge no. Da-u o um do'e onku shut-ur ur-faruk.” 9 Haman aruk m-rwu ur-so da-u wa yage be-du ur-morog! Sedi da-u wa hyane Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk, wa yunge wa kose hog-du u-gyer u-shu wa da, se Haman nom jab sok. 10 M-ha iyane, Haman aruk m-mu u u-bu wa rest jab-u wa. Se wa-tomu-u huub-ut wa u neta wa Zeres, uzu e haan. 11 Haman nomug hi-ut yat-to udu un remu tat-u kwum-ut wa u tat-u ya'ag-u wa ne, us-fun us-beet su faruk yute wun m-zeg, tumsu uka na yute wa m-sek m-zeg ut-net ut-beet u tu-yat-to faruk ne. 12 Se Haman sur m-zu, “Me wa u-gan wu U-ren Esta bane m-haan u faruk ne udu ur-morog du wa bane. Tumsu wa banug me u faruk ne u-sot.” 13 Se Haman zu, “To nom-to ut-beet to zaar okon nomo udu ri da, a mune um o hyan-du net-u Yahuda-ne Modekai u shu'ut u is-yu pyu-u faruk.” 14 Neta wa Zeres u huub-ut wa ne ut-beet, e zu wa, “Yage na yunus u-kan yu tarru ut-net yu wurum ya teye daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op. U-sot ur-wun bo nom us-rem u faruk ne uzu na tar Modekai u-kan. Se no faruk ha u morog-du re-du nom-ut-re u tek-u hog-du ur-zwar.” Se Haman hog ur-zwar sok se wa zu na yunus u-kan yu tarru ut-net.

6 U gyup-m mo faruk kerge m-roog da. Se wa wu' na hatun ran-tu cun-du us-rem tu ogor-tu faruk-ur wa, u na karunte u-shu wa. 2 Se na bit m-pan ukun uzu Modekai upuste nom-u Bigtan ne e Teres ooge ut-sa e nom, tu-yat-to Faruk i ooge e-du is-yu u-bu. I zongte remu e ho-ut Faruk Zarakes. 3 Faruk shit, “iYan go-du ur-og de ko m-sek mo na do'e ya-du Modekai?” Nom-u i ooge ur-kot u wun ne shase, “Na nongu wun okun da.” 4 Faruk zu, “iWana ooge kun u-do u-me kat-du u-bu?” U da-u o Haman cwaag u-me kat-du u-bu u ooge u-do u pyu-u faruk. Wa o ut-sa wa nom us-rem u faruk ne uka na dete surgusse Modekai

u dom-u u-kan yu wa zonge u remu wa. 5 Net-tu ooge wun ne zu, “Haman o ees u-me kur-u kwup-du us-rem.” Faruk shus wa zu, “Cwatun wun u-me.” 6 Da-u Haman cwaye u-me, faruk shit wa, “iYan-o na do'e nomu net wu faruk ooge ur-so uzu wa ya' wa m-sek?” Se Haman nom us-dorog u hi-ur wa, “iWana ooge u-kun wu faruk do'e yadu m-sek m-pas me?” 7 Se Haman zu faruk, “In di uzu wakun oro wu bo do'e yadu m-sek, 8 yage na hatun toggo-yu ur-faruk yu faruk tame ut-wa, u-jwaak ne yu faruk tamte m-sak, yu otte ut-uk go-du tu ur-faruk u dom-u hi-ur ya. 9 Yage na yase wakun u tek-u i-yate faruk wu zuge m-sek. Yage e wa-u wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek. Tumsu wa sak u-jwaak na kab wa m-cwa u-me fun-su me u-bo, na war u-shu net-u wa uzu, ‘Gwat nom-u na nome net wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!’” 10 Faruk zu Haman, “Do'e bo nom m-hor m-hor! Bu kab toggo-u ri u jwaak-u ri ne, tumsu bo nom nom-u bo zuye na nom! Bo nomu Modekai iya, net-u Yahuda, wu ooge u shu'ut u is-yu cwadu pyu. Tass okun nomo ka bo ut-to u tek-u nom-u bo zuye da.” 11 Se Haman kabun u-toggo u-jwaak ne. Wa wa'u Modekai, wa kub wa m-cwa u-me fun-su u-bo, wa ut-war u-shu wa, “Gwatun nom-u na nome wu faruk ooge ut-sa wa ya' wa m-sek!” 12 Da tase Modekai aruk m-mu u fun-yu bu-u faruk, se Haman aruk m-mu m-som u men-ut rim-to ne. Wa hog m'-e sok. 13 Se Haman waru Zeres neta wa u huub-ut wa ne nomu na nome wa u-beet u ho-ur re. Se neta wa u huub-ut wa ne, e zu wa, “Modekai, net wu wa'e bo hog-du m'-e, net-u Yahuda wa. Bo zaaru keru re-du Modekai m-gag da. Wa re bo m-gag!” 14 Da-u un o tek-u nomu wa us-rem, se tek-u tu-yat-to faruk haan e kub Haman m-ha u be-du re-du nom ut-re u Esta zonge.

7 Se faruk ne e Haman aruk m-ha u be-du re-du nom ut-re U-ren Esta bane. 2 Da-u un o tek-u swadu ke, faruk sur m-shu'ut, “U-ren Esta, iYan-o ooge kon-us ro? Na ya'u bo o. iYan-o ooge kon-us ro? Me ya'u bo ko da uk ur-faruk-u ri o, me ya'u bo o.” 3 U-ren Esta zu, “A mune uzu um kwumug hyu-m pusmo udu faruk, tumsu a mune uzu nong faruk ur-zwar wa ya' me kon-us ri. Um us-kon uzu fat-ur ri u fat-tu net-ut ri ne kum ut-pos. 4 Remu uzu me u net-ut ri ne na bupuste it udu i do'e hodu it, ut-pan, u na hast it. A-za mune uzu na bupuste it sha-mu tok-ne, um da zut okon da, rem uzu da shu'ute nom-u yat-o u

do'e ekse Faruk da." 5 Faruk Zarakes shit U-ren Esta, "¿Wana do'e nom-du go-du o nom-o? ¿Wana net-u wa wu do'e ut-jarun wa tam bo?" 6 Esta zu, "Net wu ooqe huub-u yo-wa it u ya Haman net-u yo-wal!" Haman hog u-gyer sok da-u wa ooqe ees u-shu faruk e U-ren Esta. 7 Se faruk yune u tek-u namu jab. Wa yage ke wa aruk m-cwa me be-du na serte us-te u pyu-u faruk. Sedi Haman, wa ees wa o kon-du U-ren Esta wa guu fat-ur wa, remu uzu wa nak nom-u yo-o u faruk do'e nomu wa. 8 Da-u Faruk muune be-du na serte us-te du pyu-u Faruk wa o m-cwa u-me pyu, Haman heeg u-domu ur-wundi u Esta otte m-rut. Se faruk nom ut-jar m-yat, wa zu, "¿Wa o ussa wa nomu U-ren Esta ur-ryapuk u ana u-me u-pada, u hyan-mu is-u ri?" Za naas u-da faruk nom us-rem, net-tu ooqe ur-kot u wun ne e takus shu-u Haman. 9 Se Harbona, wagan u tek-u a nomu faruk m-ank, wa shus zu, "Haman shirge u-kan yu nome m-ja mu daag-su m-ha ut-shik ut-yur u op u-me bu-u wa. Wa zongte ya u remu wa turut Modekai, wu guu fat-du faruk." Faruk shus wa zu, "Surgussun Haman u kan-u ya." 10 Se un surgusse Haman u-domu u-kan yu wa zonge u remu Modekai. Se namu jab faruk ciz.

8 U gandi ho-ur re Faruk Zarakes yase U-ren Esta nom-u ut-kom-u Haman u-beet, huub-u yo-wa Yahuda-ne. Modekai haan u-shu faruk, rem uzu Esta warug uka wa otte ut-mor u wa ne. 2 Se faruk host kwat-yu ger-u wa, yu wa onke dugu-du Haman, wa yase Modekai. Tumsu Esta wu' wa gwat-u wa nom-tu Haman otte ut-beet. 3 Esta sur m-nom us-kon udu faruk, wa he u-dak u na-us wa. Esta nom us-kon mis ne u wa hast nom-ut yo-to tu Haman wa-Agagite shire m-ha udu Yahuda-ne. 4 Tumsu faruk nub kom-yu m-bak-ut wa udu Esta: se wa yune wa ees u-shu faruk. 5 Esta zu, "A mune uzu nomug faruk ur-zwar, tumsu a um kume hyu-m pusmo udu wa, tumsu a wa hyane uzu nong ur-zwar, tumsu a wa hoge zwar-ur ri. Yage wa nom ut-bor tu do'e bargusse bor-ut Haman wa'-u Hamedata, net-u ko-du Agagite, tu wa nome uzu na horusse net-tu Yahuda-ne u-me dak-tu ur-faruk-u ro. 6 ¿Rene o um dete kere du ur-ees um hyan nom-u yo-o u heen udu net-ut ri? ¿Rene o um dete kere du hyan-du mar-mu net-tu u-bu ri?" 7 Faruk Zarakes zu U-ren Esta ne e Modekai net-u Yahuda, "Rem uzu Haman hesete Yahuda-ne, um yaste nom-u ut-kom-u Haman udu Esta, tumsu na surgusse wun u-kan. 8 U da-o sur m-pan tokun bor-to u dim-du

faruk-u ees-mu Yahuda-ne uka cittu bo. Tumsu bo rake ran-ut to u kwat-yu faruk, remu uzu nom-u na pane u-beet u dim-du faruk tumsu na rake to u kwat-yu faruk wakun zaar wu do'e swase o da." 9 Za naas u-da se na fog ya-us-panu faruk ne. Na nong iya u ho-du ur-shik ut-tut u pyat-yu na foge Sivan (pyat-yu ut-tut yu Yahuda-ne). Un pun bor-ut Modekai m-ha du Yahuda-ne, tumsu m-ha tu-yat-to ne, u faruk-ut yat-to ne tumsu u i na o m-hog-u e ne ut-gas ut-kwas ut-shishin ut-ta'er dugu Indiya m-ha Kus ne. Na pun ran-ut to tumsu u-me u pan-us e tumsu u rem-tu net-tu gas-u o ut-beet, u dame us-pan ne u rem-du Yahuda-ne. 10 Modekai nom us-pan u dim-du Faruk Zarakes, se na rake ran-tu na pane to u kwat-yu faruk. Na yase a-us-tom-u Faruk ne, e suk u jwaak i zege m-som i ooqe go-ur yat-de i na dage u remu tom-su faruk. 11 Faruk yu' Yahuda-ne i ko bo-u hene ur-ker e same hi-ut e, remu e guut fat-ut e. Na yu' e ur-ker e ho, e pan, tumsu e horusse ko i he karma-ne i m-gag dugu ko-yu-he gas-ya i do'e heese un m-dum ko ya'ag-u un u neta-ut un ne. Tumsu e onk cwu-tu huub-tu m-gag u un ne. 12 Ho-du na este uzu net-tu Yahuda-ne nom iya u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk de o ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne). 13 Ran-tu na pane na rake to na tomot to uka ut-bor us-gas ut-beet. Tumsu na karunte to u-shu net ne, u remu Yahuda-ne e zong e top nom-u huub-ut yo-to e nomu un u ho-ur re. 14 Faruk yu' net-tu huute ran-ut to u-me us-gas ur-ker e da m-hor-m-hor u dom-u jwaak-u i m-som faruk. Tumsu ran-tu na pane to na tom-ut to u na karunte to u-me bo-u yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok u Susha. 15 Se Modekai yage shu faruk, m-wa u cwu-tu ur-faruk ne tu otte sha-mu bumu ut-ran u mu pus-mo ne, na wa'u wa ur-top du yat-de du ur-faruk du na nome u kwam-tu shik tu bu-mu ut-ro u hi-ur wa. Tumsu na wa'u wa toggo yat-ya yu us-keer yu bu-m jaz-mo. Tumsu bo-u Susha u-beet o kub jar-tu ur-so. 16 Yahuda-ne i o men-tu Susha e nom ur-so, tumsu e yu' un m-sek. 17 U-me koyuhe gas-ya tumsu u ko-u-he bo-o, be-du bor-tu Faruk tote ur-beet, net-tu Yahuda-ne nom ur-so. Tumsu e bun ur-morog du re-du nom ut-re ur-so ne tumsu ho-du ur-hure ne. Tumsu net-tu u-dak u-tat e barum Yahuda-ne u hi-ur e, rem uzu e o hog-du gyer-u nom-u Yahuda-ne do'e nomu un.

9 U ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) bor-tu faruk wa'e ho-du teeg uzu na nom nom-u faruk zuyē. U gandi ho-du ur-gan de huub-ut yo-to Isra-ne e o ut-gwat e re Yahuda-ne m-gag. Sedi nom-tu bargusse, Isra-ne e muye e re huub-ut yo-to e tu gugme e m-gag. **2** Yahuda-ne kargusse hi-ut e u-me bo-u e u-me gas-su Faruk Zarakes otte ur-faruk us-beet u remu e hesete wu ooge ussa wa honse e u-beet. Sedi wakun kerge ut-zu wa nom ees-ur yo-de u e ne da, rem uzu kowan o u hog-du u-gyer u heese un m-dum. **3** Tumsu net-ut yat-to tu us-gas us-beet u tu-yat-to faruk ne u net-tu na ooge hog-du e ne beet u-me us-gas us-beet e sege Yahuda-ne, remu uzu e o hog-du gyer-u Modekai. **4** Modekai shu'ute net-u yat-wa u-me pyu-u faruk; na hog dim-ur wa u-me us-gas us-beet. Wa shu'ut net wa-ur-beb sok. **5** Se Yahuda-ne re u-shu u gandi ho-du ur-gan tumsu e heese keturru huub-ut yo-to e u van-us e. E nom nom-u e ut-sa u-beet u huub-ut yo-to e ne, e horusse tumsu e hast huub-ut yo-to e ut-beet. **6** U-me Susha bo-u yat-o u otte sar m-ja ur-beb ne sok, Yahuda-ne ho ut-net ut-kok ut-tan. **7** U tek-u net-tu e hoye u dame u yaag-u Haman ne. Dim-ut e ooge Parasadata, Dafon, Asapata, **8** Porata, Adariya, Aridata, **9** Paramasata, Arisayi, Aridayi, u Bayizata, **10** yaag op i Haman wa'-u Hamedata, huub-u yo-o Yahuda-ne. Sedi e kabug cwu-ut un da. **11** Se na waru faruk tat-u net-tu na hoye u-me bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok u gandi ho-ur re. **12** Se faruk zu U-ren Esta, "Yahuda-ne hoog ut-net ut-kok ut-tan u-me bo-u Susha u otte sar u m-ja ur-beb ne sok u war-o, u dame yaag-u Haman ne op. U da-o du un nomte iya u ane war-o, ¿re-o dete ut-shu'ut u gas-su kuse ne? Sedi da-o, ¿Yan-o kuse u bo ut-sa? Yan-o kon-us ró tumsu me nomu bo o." **13** Esta shus wa zu, "A mune zu nomug faruk ur-zwar, ya' Yahuda-ne i ooge u-me Susha ur-ker u-sot tumsu e nom nom-u bo zu na nom. Bo ya' ur-ker uzu birig-tu ya'ag-u Haman op na surgusse to u-kan." **14** Se faruk ees, na wu' ur-donse u-me Susha. Se un surgusse biruk-tu ya'ag-u Haman op. **15** Se Yahuda-ne i me Susha e karug ur-be ur-gan u ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu e sur m-ho net-ne ut-kok ut-tut, tumsu e kabug kwum-ut un da. **16** Da tase tumsu, Yahuda-ne i kuse u gas-u faruk otte tumsu e karug u remu e guut hi-ur e u remu e kum-ut ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. Un ho net-ne

ut-zongu ut-shik ut-tut u op ut-tan, sedi un tamug nom-tu ut-kom-u un da. **17** Na nomug iya u gas-u o u-beet tumsu u ho-du op ut-tut u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) tumsu ho-du op ut-nas se un hure un muude ho-du re-du nom ut-re u ho-du ur-so ne. **18** Yahuda-ne i ooge u-me Susha, iya tumsu, e karug u ho-du op ut-tut u ho-du ut-op ut-nas ne, tumsu iya u ho-du op ut-tan un hure se un muut ho-ur re ho-du ur-so u re-du nom-ut-re ne. **19** O wa'e Yahuda-ne i ooge shu'ut u-me bo-tu ur-dog e ship-ut ho-du op ut-nas u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op u-yur yu Yahuda-ne) de shu'ut ho-du ur-so u ho-du re-du nom ut-re ne, tumsu de shu'ut ho-du u-nya udu oru-ut un ne. **20** Modekai pun nom-ut to wa tomot ut-ran udu Yahuda-ne i ooge m-ra ut-mor ne, u-me gas-u Faruk Zarakes otte ur-faruk u-beet. **21** Wa waru un uzu e nom ur-so u ho-du op ut-nas u ho-du op ut-tan ne u pyat-yu na foge Adar (pyat-yu op ut-yur yu Yahuda-ne) koyuhe hak-ya. **22** Wa waru Yahuda-ne uzu e nom so-du ho-ut to u re-du nom ut-re ne ur-so ne tumsu u nomu or-ut e ne u-nya u nom ut-re ne tumsu e nomu i o u-me ur-kob u-nya. Din-de de ooge morog-du ur-so da-u Yahuda-ne kume ur-hure dugu-du huub-ut yo-to e. **23** Se Yahuda-ne ees uzu e do'e re-du u-shu ut-nom iya koyuhe hak-ya uka e taktun, u nom-du nom-u Modekai panu e ne. **24** Haman wa'-u Hamedata net-u Agagite, huub-u yo-o Yahuda-ne, wa nong dorog-su nomu yo-o udu Yahuda-ne uzu na horusse e. Tumsu na hast e u ho-du e cine uzu na horusse Yahuda-ne u fun-yu gwund-u-gwembi (yu na foge Purim). **25** Sedi da-u Esta haane u shu faruk, se faruk pun ut-ran uzu nomu yo-o Haman dorge nomu Yahuda-ne u o mu u-domu hi-ur wa. Se Haman u ya'ag-u wa ne na surgusse e u-dom u-kan. **26** Rem iya o wute na fog-ut ho-tu ur-so to Purim. Yahuda-ne fak ho-ut to Furim, rem uzu Fur de o gom-du gwund-u-gwembi. U remu nom-u un hyane ne tumsu u nom-u kume un ne. **27** Se Yahuda-ne i ooge u-me dak-u o beet un ees uzu un kab ho-ut to to shu'ut u-kim udu un m-ha ya'ag-u un ne u dame i barme Yahuda-ne. Un kub uzu un zaaru yagu nom-du so-du ho-tu ut-yur u to koyuhe hak-ya da, uka na iiste e ne. **28** Tunto ho-to na do'e baksu to tumsu na shipto dugu uno cara-o m-ha okun cara-o tumsu ko-u-he bo-o, tumsu u koyuhe gas-ya m-ha bo-ut yat-to ne. Tunto ho-tu Purim to na zaar u yagu nom-du so-du ho-ut to udu Yahuda-ne da, ko uzu u ho-ut to ka

ut-to ū-me kō-ut ūn. 29 U-rēn Esta, gwūp-ū Abiher, ū dame Modekai nē nēt-ū Yahuda, ē pūn u-ran ū otte ūr-bēb sōk ū remū na egusse ran u-yūrumse ū mottū mōrog-dū Purim nē. 30 Sē Modekai tomot ut-ran m-ha ūdū Yahuda-nē ū-me gas-sū Faruk Zarakes otte ūr-faruk u-kōk u-gan ū kwaz-tū ūt-yūr ūs-ta'er ū-me ran-ut tō na warū Yahuda-nē gom-tū rūš-dū jab-ū shū'ūt-dū m-yar nē. 31 Remū na egusse hō-tū Purim ū da-ū kame, ūka Modekai nēt-ū Yahuda ū U-rēn Esta yaste ūn ūt-bōr, ūka tūmsū ūn egusse hi-dū war-ē ū kō-ut ūn nē ūzū ūn ship hō-tū u-swaat ū hō-tū namū jab nē. 32 Sē bōr-tū Esta pane ū mottū sō-dū Purim nē, tūmsū na cin tō ū-me ran-ū ūr-cūn.

10 Faruk Zarakes wū' na top shik-ū tar ū-me gas-sū wa otte u-beet, tūmsū m-ha i o shū'ūt ū dak-tū ooge ū-tek m-sa ē top shik-ū tar kō'e. 2 A-ūs-gen Faruk panug nōm-ut yat-tō tū Faruk nōme ū da-ū wa ooge ūr-faruk. Tūmsū ē pūn tat-ū rē u-shū Modekai ūka wa shū'ute remū zū Faruk yaag wa m-sek. A-ūs-gen nē pūn nōm-ut tō ūt-beet ū-me ūt-ran ū mottū nōmū Faruk-tū Midiya ū Pasiya nē nōme. 3 Modekai nēt-ū Yahuda, wa ooge wū dōrne Faruk Zarakes ūr-bēb. U-me nēt-tū Yahuda-nē ūn yū' wa m-zeg. Modekai shū'ūt nēt-ū yat-wa ū-me Yahuda-nē, rem ūzū wūn nōng m-ank ū remū hog-dū ūr-zwar dū nēt-ut wūn tūmsū wūn nom ūs-rem ū remū shū'ūt-dū m-yar ū Yahuda-nē beet.

Yunana

1 Rem-*us* Yawe haagun *udu* Yunana wa'-*u* Amitai.
2 “Yune b*o* d*o*'e *u* Neneba b*o*-*u* yat-*o*, b*o* waru *un* rem-*us* ri, remu *nom-ut* y*o*-t*o* *un* teegun *udu* ri.” **3** Sedi Yunana gugum. Wa som *u* irig m-ha b*o*-*u* yat-*o* *u* na foge Jopa tumsu wa top shik, s*e* wa irig *u*-m*e* hat-*u* yat-*ya* m-ha b*o*-*u* Tarshis. Wa aruk remu *uzu* wa oog *ussa* wa som dugu-du Yawe. **4** Un *o* tek *ur-nok*, Yawe tokon mya-mu *ur-beb* *u*-m*e* m-sa, hat-yu *ut-sa* *ut-ukus*. **5** A-nak-du hat-*u* yat-*ya* hog *u*-gyer sok. Kowan hu kon-du ru-*u* wa. Un guns cwu-*ut* *un* *u*-m*e* m-sa remu hab-du m-no hat-*u* yat-*ya*. Sedi Yunana *o* *u*-m*e* dak-*u* hat-*u* yat-*ya* wa roog-mu hoog wa. **6** Da-*u* *o* yu-Yat-*ya* yu hat-*u* yat-*ya* haan *udu* Yunana wa zu, “iRemu yan-*o* b*o* otte m-roog? Yune! B*o* kon ru-*u* r*o*, ko wa hogu on-*ur* in, wa ukur in dugu m-mar.” **7** Kuna a-nak-du hat-*u* yat-*ya* ne zutte, “Haanun, in gunun *u*-gwembi remu na nuput wa-*ut*-ba'as.” U da-*u* *o* *un* nom *u*-gwembi, *un* nup *uzu* Yunana wa, wa-*ut*-ba'as. **8** Un zu wun, “U da-*o* waru it. iYan-*o* b*o* nome na otte swadu *ur-kob*? iYan-*o* *o* ank-m r*o*? iHene b*o* rwutun ne? iYan-*o* dim-du b*o*-*u* b*o* rwutun? iYan ko-de b*o* rwutun?” **9** Yunana zu *un*, “Me net-*u* Isra wa, tumsu m*e* wa doru Yawe wa, Ru-*u* dom *u*-ru, wu nome m-sa *u*-dak ne.” **10** Tumsu wa waru *un*, *uzu* wa *o* *u* som-du Yawe. Da-*u* *o* gyer-*u* ship net-*ut* t*o*, *un* zu wun, “iRemu yan-*o* b*o* nome iya?” **11** Yu-*u* m-mya *u*-m*e* m-sa sur *ur-beb* sok, *un* zu wun, “iYan-*o* it d*o*'e nomu b*o* *u* yu-*u* m-mya yakte nomu in *u*-gwuz?” **12** Yunana zu *un*, “Um nak yu-*u* m-mya haagun *u*-domu n*o* *u* remu ba'as-*ut* ri. Kabun m*e* n*o* guns m*e* *u*-m*e* m-sa ko-uyan *o* *ut*-res.” **13** Sedi *un* waste *u* rem-*us* Yunana ne da. A-nak-du hat-*u* yat-*ya* ne hu mat-du *us*-hund e teet kit m-sa, remu beb-du m-mya re *u*-shu m-swur *un* kerge da. **14** Un nom *us*-kan *udu* Yawe, *un* zu, “Yawe *u*-Ru, it konog b*o*, a-b*o* yage it mar remu kab-du fat-du net unwa da. Yawe *u*-Ru, a-b*o* ship it a-*ut*-ba'as remu kab-du fat-du wa-za-*ut*-ba'as unwa da. Sedi nom nom-*u* citu b*o*.” **15** Un kub Yunana, *un* guns wa *u*-m*e* m-sa. Da-*u* *un* gunse Yunana, yu-*u* m-mya res tek. **16** Da-*u* *o*, net-tu hog gyer-*u* Yawe sok. Un nom estedu *us*-rem *udu* Yawe, tumsu *un* nom *ur-toog* *udu* wa. **17** Da-*u* *un* gunse Yunana m-sa, Yawe tomon jan-*u* yat-*ya*, ya toros Yunana. Yunana shu'ut *u*-m*e* men-tu *u*-jan *ut*-ho *ut*-tut.

2 Da-*u* wa oog *u*-m*e* men-tu *u*-jan, Yunana nong *us*-toog *udu* Yawe *u*-Ru. **2** Wa zu, “Um fak Yawe *u* tek-*u* swadu *ur-kob* *u* ri, tumsu wa shus toog-*us* ri. *U*-m*e* be-du *ur-shu'*ut du marimari ne, tumsu b*o* hog kon-*us* ri. (Sheol h7585) **3** B*o* gwunug m*e* *u*-m*e* m-bu mu *ur*-ra, *u* tek-*u* dak-*u* m-sa. Um *o* *u*-m*e* m-bu, tumsu jwak m-bu, reeg beb-*ur* ri. **4** Um zuug, ‘Ko b*o* hastu m*e* dugu-du r*o*, ko ba shu'ute iya, m*e* *ut*-sur m-hyan pyu-*u* *u*-hen *u* r*o*.’ **5** Bu-mu reeg m*e* *ur*-hi, bu-mu m-sa takuste m*e* *u*-beet. Gwa-su m*e* m-sa takuste hi-*ur* ri. **6** Um yi'iste *u*-ta m-sa m-te *u* be-du *ut*-ta'ar. Um *o* *u*-m*e* be-du marimari ne. Yawe, *u*-Ru *u* ri, b*o* wa ruutu m*e* *u*-m*e* *u*-kub. **7** “Yawe, da-*u* um hoge fat-*ur* ri *o* m-rwu; tumsu um nom *us*-toog *udu* r*o*, Tumsu b*o* hog kon-*us* ri *u*-m*e* be-du *u*-hen *u* r*o*. **8** “Net-tu oog *nom*-du *ut*-huuk m-gir, e gugumte on-du *u* cwan-tu *u*-Ru ne. **9** Sedi m*e*, *u* nu-*u* *ut*-vam. Um de *nom*-du toog *udu* r*o*. M*e* shusu estedu *us*-rem *u* ri, remu ukur *u* oon dugu Yawe.” **10** Se Yawe wu' jan-yu gwa'un Yunana *u*-kit m-sa.

3 Rem-*us* Yawe sur m-haan *udu* Yunana *u*-yurumse.
Wa zu, **2** “Yune b*o* ha *u* Neneba b*o*-*u* yat-*o*, b*o* waru net-tu *o* ukun rem-su um waru b*o*.” **3** Yunana er rem-*us* Yawe, s*e* wa yune wa hu *u* Neneba. B*o*-*u* Neneba oog *u* yat-*o* *o* sok, s*e* net nong m-roog *ut*-tut kanda wa hyan b*o*-*u* *o* *u*-beet. **4** Ho-du Yunana cwaye *u*-m*e* b*o*-*u* Neneba, wa nom *ur*-hoot *ur*-gan. S*e* wa heese *nom*-du *ur*-donse *uzu*, “Kwukus m-roog *ut*-shik *ut*-yur *u* na haatun *u* ho-du b*o*-*u* Neneba.” **5** Net-tu Neneba hog rem-*us* *u*-Ru, e dor s*e*. E *nom* *ur*-donse kowan *u* *nom* *u*-swaat, iya *o* hen *u* net-*ut* wuto *u* ya'ag-*u* rek-e, kowan *nom* *u*-swaat, tumsu e wu cwu-tu kose-du namu jab remu ba'as-*ut* *un*. **6** Da-*u* faruk-*u* Neneba hoge rem-su Yunana ware, wa yune dugu pora-du *ur*-faruk-*u* wa. Wa wu' cwu-tu kose namu jab. Wa shu'ut *u*-dak *u* dom m-cwa remu koste *uzu* wa yakke *ut*-ba'as. **7** U da-*u* *o*, faruk wu' na *nom* *ur*-donse *u*-m*e* b*o*-*u* wa *u*-beet *uzu*: Dugu nu-*u* faruk-*u* *i*-yate wa ne. “Ana yage net ko *u*-bisa *o* rak *nom* *ut*-re da, a wakun *u* re *nom* *ut*-re ko wa swa m-bu da. **8** Yage net, *ut*-bisa ne *u* wa' kus-tu kose namu jab. Tumsu yage kowan *u* fag *u*-Ru m-hor-m-hor. Kowan byurun dugu fun-*us* y*o*-s*e* wa, *u* yunus-du jab-su *ut*-net ne. **9** Jiya Ru-*o* *ut*-hog *ur*-on, wa toros jab-*u* wa remu ba'as-*ut* in, wa yage mottu ho-du in.” **10** Da-*u* Ru-*u* hyane *uzu* *un* yakke *ut*-ba'as *u* remu yage-du

nɔm-du nɔm-ut yɔ-to ʉn, sɛ wa hog ɔn-ur ʉn. Wa yage mottu hɔ-du ʉn tɔ wa ɔoge wa zongte.

4 Yunana hog ʉs-ryab sok, remu ɔn-du Ru-u hoge ʉ dɔm-u net-tu Neneba. **2** Yunana nom ʉs-toog ʉdu Yawe wa zu, “ɛYawe, inya ɔ um zutte da-u um ɔoge ʉ bɔ-u ri? De wute um somot m-hor m-hor m-ha ʉ Tarshis. Kɔ ba um nape uzu bɔ wa-u-nya wa tumsu Ru-u ur-on, tumsu wa za hor-mu ʉs-ryab, bɔ ɔ ut-cwan ne tɔ barumte da, tumsu ko mune bɔ ɔ zongi zongi bɔ hast jab-u rɔ dugu hatun swadu ur-kɔb. **3** Yawe, kab fat-ur ri da-ɔ, rem uzu zek ur-zwar um mar.” **4** Yawe zu, “ɛNong ur-zwar bɔ nom ʉs-ryab ʉ mot-ut tun-to?” **5** Yunana aruk m-rwu dugu me u-bɔ wa dɔ'e wa shu'ut ʉ dekun be-de u-dɔm u-bɔ ne. Wa nom dekun rimpa-de remu wa kum-ut m-yara. Wa shu'ut ʉ me, wa hyen-ut nom-tu Ru-u de nomu bɔ-u Neneba. **6** Da-u wa ɔoge ʉ-me ur-rimpa, Yawe u-Ru wu' yakun kuwut-du ut-ran apun remu ya habte wun dung-mu ur-hi, ya rogom ya nomu wun m-yara. Yunana nom ur-so sok remu kuwut-du ut-ran ya. **7** Da-u is gase ur-wun tep tep, Ru-u tomon ut-zwa, tɔ tɔ'se kuwut-du ut-ran ya, ya guus. **8** Da-u hɔ-du rwune, Ru-u tomon mya-m yat-mo dugu u-dɔm. Hɔ-yu gup Yunana ur-hi har wa ɔog ʉssa ut-byuz, wa ɔ ut-sa m-mar. Sɛ wa zu, “Zek ur-zwar um m-mar uzu um fot ne.” **9** Ru-u zu Yunana, “ɛNomug bɔ ur-zwar bɔ nom ʉs-ryab ʉ remu mar-mu kuwut-du ut-ran de?” Yunana zu, “Kamug um nom ʉs-ryab, ryab-su te m-mar.” **10** Yawe zu, “ɛKamug bɔ hog ɔn-du kuwut-du ut-ran yu ɔ zu bɔ kawɛ ya da? Bɔ wa'e tumsu ya nen-ut da. Ya apkun ʉ gyup-mu m-gan ya mur ʉ mokon gyup-mo. **11** ɛKamug um hog ɔn-du Neneba bɔ-u yat-ɔ da? Bɔ-u otte ya'ag i zege ut-zongu u-kok ʉ kwaz-du ur-gan i nape nom-u so-ɔ ʉ yɔ-ɔ ne da. Tumsu bisa-tu oro u-tat u-me bɔ-u ɔ. ɛKumge um hog ɔn-du bɔ-u ɔ da?”

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matiyu

1 Tun-to to dim-tu ʊso-tu ʊso-ut Yeso Kiristi, wu rwunɛ dugu ko-ur Dawuda u Ibrahi ne. **2** Ibrahi wa oye ʊso-u Ishaku. Ishaku ʊso-u Yakubu. Yakubu ʊso-u Yahuda, u huub-tu ur-matu wa ne. **3** Yahuda ʊso-u Peres u Zera (ino-u e wa oye Tamar). Peres ʊso-u Hezuron. Hezuron ʊso-u Ram. **4** Ram ʊso-u Aminadab. Aminadab ʊso-u Nashon. Nashon ʊso-u Sarumon. **5** Sarumon ʊso-u Boaz (wu ino-u e wa oye Rahab). Boaz ʊso-u Obida (ino-u e wa oye Rutu). Obida ʊso-u Jesse. **6** Jesse ʊso-u Dawuda Faruk. Dawuda ʊso-u Suremanu (wu ino-u wa ooge neta Yuriya). **7** Suremanu ʊso-u Rehobowam. Rehobowam ʊso-u Abija. Abija ʊso-u Asa. **8** Asa ʊso-u Jehoshapat. Jehoshapat ʊso-u Yoram. Yoram ʊso-u Uziya. **9** Uziya ʊso-u Jotam. Jotam ʊso-u Ahaz. Ahaz ʊso-u Hezekiya. **10** Hezekiya ʊso-u Manase. Manase ʊso-u Emos. Emos ʊso-u Josiya. **11** Tumsu Josiya ʊso-u Jekoniya u huub-tu ur-matu wa ne, u da-u karma-ne i Babira kabɛ net-tu Isra m-ha udu m-tok u dak-u Babira. **12** Da-u na kabu e m-ha udu m-tok Babira, Jekoniya wa o ʊso-u Sheyartiyer. Sheyartiyer ʊso-u Zerubaber. **13** Zerubaber ʊso-u Abihuda. Abihuda ʊso-u Eriyakim. Eriyakim ʊso-u Azor. **14** Azor ʊso-u Zadok. Zadok ʊso-u Akim. Akim ʊso-u Eriyuda. **15** Eriyuda ʊso-u Eriyaza. Eriyaza ʊso-u Matana. Matana ʊso-u Yakubu. **16** Tumsu Yakubu wa oye ʊso-u Yusuhu, campa Meri. Meri mate Yeso wu na foge Kiristi. **17** Dugu da-u Ibrahi u do'e da-u Dawuda sara-to op ut-nas, dugu-du Dawuda u do'e da-u na kabɛ Isra-ne m-tok u Babira, sara-to op ut-nas, dugu kun u do'e da-u Yeso Kiristi sara-to op ut-nas. **18** Inya o na mutte Yeso Kiristi. Da-u a ur-matu Meri eese yadu gu-ur Meri udu Yusuhu, sedi kanda na ga-gu un ur-gu na bit Meri ut-men ne dugu-du Yar-u u-Ru. **19** Ko ba oye uzu Yusuhu net ur-ka wa, wa za ʊssa wa ya' Meri m-'e u tek ut-net da, se wa dorog u jab-u wa, wa yagu wun m-yasa. **20** Wa o u tek-u dorog-ʊs se, se wa-tom Wa-ko-uyan haan udu ro u bo', wa zu, "Yusuhu wa'-u Dawuda, a-bo hog u-gyer u kab-du Meri wa shu'ut neta ro da, remu zu nomu o u men-ut wa dugu Yar-u u-Ru o. **21** Wa de mat-du ya-du ur-campa, na do'e te'u wa ur-dim Yeso, remu zu wa de ukur net-ut wa dugu ba'as-ut e." **22** Tun-to nom-to ut-beet na nomug to remu nom-tu Ru-u ware Wa-warru rem-su u-Ru Ishaya uzu, **23** "Gwup-u nape campa da de nom-du ut-men, wa de mat-du yadu ur-

campa na do'e te wa ur-dim Imanuwer" nomu dim-ur re oye, "U-Ru ur-kot u na ne." **24** Da-u Yusuhu yune dugu m-roog, se wa nom nomu wa-tom u-Ru zuye wa nom, wa kub Meri m-mu u-bu, wa shu'ut neta wa. **25** Sedi wa tamug m-roog u wa ne da se da-u wa mate yadu ur-campa. Yusuhu te'e wa ur-dim Yeso.

2 Ba Mari mate Yeso u bo-u Betarami u dak-u Yahudiya, da-u Here ooge ur-faruk, a-nap-mu reger-ne dugu u-dom e rwun dugu u-dom e do'e u Urusharima. **2** E shit ut-net uzu, "iHene wuna mate, Faruk-u Yahuda-ne? It hyanug reger-u wa dugu u-dom, it haagun it nomu wa ut-huuk." **3** Da-u Here Faruk hoge iya se jab-u wa yune, u jab-u net-tu Urusharima ne ko'e. **4** Se wa fog i-Yate a-Toog-ne beet u a-kwup-du u-bor ne, wa shit un, "iHene na dote mat-du Kiristi?" **5** E zu wun, "U Betarami u dak-u Yahudiya, uka wa-warru rem-su u-Ru punte: **6** "No net-tu Bo-u Betarami, u dak-u Yahuda, bo-u no o m-sek ne sok, Remu zu dugu bo-u no na dote kwum-du faruk wu de dor-tu net-ut ri Isra-ne." **7** Here fog a-nap-mu reger-ne m-yasa, wa nuput ko-uyan da-o reger-yu hene. **8** Se wa tom un u Betarami uzu, "De'en no goot sok ur-zwar ne be-du na mutte wa'-u wa. A no hyanu wa se no nom m-hor no haan no waru me, kome um do'e um nomu wun ut-huuk." **9** Da-u un hoge nomu faruk ware un hu m-ha usu un. E o tek m-ha, e hyen reger-yu un hyane dugu u-dom. Da-u e hyane ya, e hu murimmɔ, e hu ur-so sok, ya hu m-da u shu un, se be-du ya eeste u be-du yadu otte. **11** Da-u e cwaye u-me u-bu, e hyen ur-ya e ino-u wa Meri. Se e kug e nomu wa ut-huuk. Se e upus ba-ut e, e nomu wun u-nya' ut-nom u-tat u ta'ar-tu m-bakut ne u nom mu wus u-hakun ne, mu na foge "farakanse," m-dap ne mu wus u-hakun mu na foge "mur." **12** Remu zu Ru-u baag u nongu un ut-him u bo' uzu a un mu udu Here da, se un dor yakun fun-ya m-mu bo-u un. **13** Da-u a-nap-mu reger-ne arke, wa-tom Wa-ko-uyan haan udu Yusuhu u bo'. Wa zu, "Yune, bo kab wa' e ino-u wa bo som m-ha dak-u Masar. Bo shu'ut ukun se da-u um waru bo, remu zu Here o gotu ya-ur re wa hoot wa." **14** Se wa yune, wa kub ur-ya e ino-u wa ne m-gyup e do'e u Masar. **15** Kuna un shu'ute se da-u Here mare. Ru-u zuug na nomug nom-ut to da-u wa ware wa-warru rem-su u-Ru Hosiya uzu: "Dugu dak-u Masar me fagu Wa'-u ri." **16** Da-u Here nape uzu ver-se a-nap-mu reger-ne nomu wa, se wa hog m-

kuwut. Se wa wu na hoorse ya'ag-u campa-ne beet i o u-me bo-u Betarami u kit-su bo-u o ne, dugu us-hak us-yur u saan u-dak, wa regnusse hon-hon u da-u a-nap-mu reger ne waru wun. 17 Irmiya wa-warru rem-su u-Ru warug uzu na ut-nom iya da-u wa zuye: 18 “Na hok us-kan dugu bo-u Rama, Cwar-yu us-kan u namu jab ne Rahira ogu us-kan remu ya'ag-u wa, na hokuste parru wa da, Remu zu e zamun da.” 19 Da-u Here mare, wa-tom Wa-ko-uyan rwun udu Yusuhu u bo'-u dak-u Masar. Wa zu, 20 “Yune, bo kab wa' e ino-u wa no do'e u dak-u Isra, remu zu, i ooge ussa fat-du wa' e muruste.” 21 Se wa yune wa kub wa' u ino-u wa ne, wa do'e u dak-u Isra. 22 Da-u wa hoge uzu Arkirayus wa'-u Here o ur-faruk u gas-u Yahudiya, se wa hog u-gyer u ha-mu kun. E aruk m-ha u dak-u Gariri remu zu Ru-u ngonu wun ut-him u bo'. 23 Se e do'e e shu'ut u okon bo-u u na foge Nazara, remu u koste uzu nomu a-warru rem-su u-Ru ne ware nip-to, “Na de fag-du wun wa-Nazara.”

3 U tek-u ho-ut to, Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu rwuun wa o ut-but u-me dog-du Yahudiya. 2 Wa o ut-zu, “Yagun ut-ba'as, no byurnun udu u-Ru remu faruk-du u-Ru o ut-mor.” 3 Unwa wa wa-warru rem-su u-Ru Ishaya nomte us-rem uzu, “U-cwar yu o us-fag u-me ur-dog uzu, ‘Mangun fun-u Yawe, Yunsun u-fun m-kim.’” 4 Toggo-yu Yohanna wa'e yu na nome u ka-u u-rakum to, tumsu wa o m-gag u hap-yu u-ka ne u-byun. I o nom ut-re ro u bu-mu so ne. 5 Net-tu do'e udu wun dugu bo-u Urusharima u dak-tu gas-u Yahudiya-ne ut-beet, u net-tu o gas-u Gi-yu Yodan ne. 6 Un hu warru ba'as-ut un, se wa nomu un ut-yubusse m-bu, u Gi-yu Yodan. 7 Da-u Yohanna hyane Farisa-ne u-tat u Saduki-ne u haan udu ro, u be-du wa otte nomu net-ne ut-yubusse m-bu, wa zu un, “No ban-du ya'ag-u kokos! ¿Wana hi-mu no, no som ryab-su u-Ru su o haane? 8 Uka te-su mutte ut-ya, to kose ko-uyan go-du u-te ya, remu iya ko no nomon nom-tu de kose ut-net uzu no yakke nom-du ut-ba'as no byurgun udu u-Ru. 9 A no dorog u jab-us no uzu Ibrahi wa o uso-u no da, um o waru no uzu Ru-u o ut-kere wa nom yaag dugu me ta'ar-ut tun-to to shu'ut ya'agu Ibrahi. 10 Um o waru no Ru-u de yadu no ur-kob a no byur-ne no yage yudu ut-ba'as da, uka net wu ka'e ur-goog u kug-du us-te. Te-yu mate ya-ut so-to da, wa de kupsu ya, wa gun u-ra. 11 “Um ngonu no ut-yubusse m-bu, remu u koste uzu no byurgun udu u-Ru no yakke ut-

ba'as, sedi u dim-u ri wakun de haan wu zegu me m-shin. Ko gor-su ka'at-ut wa um korge um ust se da. Wa de nomu no ut-yubusse u Yar-u u-Ru tumsu u-ra ne. 12 Wa o m-shup u-sota ne, wa de mangu dor-u m-der, wa sotusse so i o so-ye wa wa' ur-bya, wa doos kon u ra-u u na da hoks ut-ryum da.” 13 Da-u Yeso haane dugu Gariri u Gi-yu Yodan u Yohanna nom-tu wa ut-yubusse m-bu, 14 Yohanna sa'ag ut-gugum. Wa zu, “¿Me hi-du warri um ut-sa bo nomu me ut-yubusse m-bu, bo mu bo haan udu ri?” 15 Se Yeso zu, “Yage na nom iya u da-o, remu na nom-ut nom-u Ru-u ut-sa na nom.” Se Yohanna ees. 16 Da-u Yohanna nomu Yeso ut-yubusse m-bu, Yeso rwuun dugu m-bu, za rem dom u-ru u-pus se Yeso hyen Yar u-Ru u hyeen uka ur-gorop u dom-u wun. 17 Se Ru-u nom us-rem dugu dom u-ru wa zu, “Unwa o Wa'-u ri, wu um o ut-cwan, tumsu um o hog-du zwar-ur wa sok.”

4 Se Yar u-Ru dor-ut Yeso m-cwa ut-kanda u remu faruk-u nom us-te nom-tu wa m-reg. 2 Da-u Yeso nome u-swaat m-roog ut-shik ut-yur ut-ho ne ut-shik ut-yur, se wa hog us-mer. 3 Faruk-u nom us-te haan udu ro wa zu, “Abite Wa'-u u-Ru wa bo oye, zu ta'ar-ur rinde de mu nom ut-re.” 4 Yeso shus wa zu, “Rem-su u-Ru zuug, a-nom ut-re u war-o net dote ur-fat da, se rem-su rwune dugu nu-u u-Ru.” 5 Faruk-u nom us-te kub wun m-ha u bo-u Urusharima bo-u u-hen, se wa duut wun u be-du m-ja be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. 6 Tumsu wa zu wun, “Abite Wa'-u u-Ru wa bo oye, tane tari mak bo heen u-dak. Remu zu na panug uzu, “Ru-u de wadu a-tomu wa, e' e bo, E er bo u kom-ut e, Taas u na-u ro u gap ur-ta'ar da.” 7 Yeso shus wa zu, “Na panug uzu, ‘A-bo nomu Wa-ko-uyan Ru-u ro m-reg da.” 8 Se faruk-u nom us-te kub wun m-ha ror-du zege m-ja, wa kose wun faruk-tu dak-u uno, u zwar-ur wa ne. 9 Se wa zu, “Me ya u bo nom-ut to ut-beet, a-bo nomu me ut-huuk.” 10 Se Yeso zu wun, “Faruk-u nom us-te, hate dugu kit-u ri, remu na panug uzu, ‘Bo nomu Wa-ko-uyan Ru-u ro ut-huuk, tumsu wa bo do'e ut-dor, wa u-gan.’” 11 Faruk-u nom us-te yage wun, se a-tom u-Ru haan, e nomu wun ur-sege. 12 Da-u Yeso hoge uzu Here Faruk Antipas wa'ag Yohanna wa-ut-yubusse m-bu u bu-u m-tok, se wa mu u dak-u Gariri. 13 Yeso yage bo-u Nazara wa do'e wa shu'ut u Kapanahum, u dap-su m-sa mu Gariri u-me dak-u Zeberun u Naptari-ne. 14 Nom-u wute wun m-ha ukun, remu wa hyen-ut nomu

Ishaya Wa-warru rem-su u-Ru zu na ut-nom, na nom o. 15 “Dak-u Zeberun u dak-u Naptari-ne, o dom-u fun-yu o dapus sa-mu u gas-u u-dom u gi-yu Yodan, Dak-to u-me dak-u Gariri be-tu i za-Yahuda-ne zegte u-tat da. 16 Net-tu o ur-yu u-me u-cwum, e hyanug zun-m yat-mo. Udu i ooge ur-yu u-me dak-u yaramu m-mar. Zun-mu rwugun e.” 17 Dugu da-u o Yeso heese ut-but, uzu, “Yagun ut-ba’as no byurun udu u-Ru, remu zu da-u Ru-u de ur-faruk o ut-mor.” 18 Da-u Yeso ooge m-ha u dapus m-sa mu Gariri, se wa hyen net-ne yur, u Simon wuna foge Biturus u or-u wun ne Andarawus, e o gwun-du nom-tu masu jan, u-me m-sa, remu zu un a masu jan ne e. 19 Yeso zu un, “Dornun me, me mutu no a naknu ut-net u haan udu ri.” 20 Za rem, un yage nom-tu masu jan-u un, un dor wa. 21 Da-u wa re shu m-ha ne, se wa hyen eken net-ne yur, u Yakubu e Yohanna ya’ag-u Zabadi. E o u-me u-hat u uso-u un ne Zabadi, e o mangu nom-tu masu jan-u e. Yeso fog un. 22 Za rem un yage u-hat u uso-u un ne, un dor wa. 23 Yeso rigusse dak-u Gariri wa o nomu un ut-kose u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne, wa o nomu un ut-but tu Rem-su m-Remer su Faruk-du u-Ru, tumsu u has-tu net-ne us-gom m-re ne. 24 Rem-su nom-tu Yeso nome nurus dak-u Suriya u-beet, Net-tu hu haatun wun a us-gom u a-kob-du m-yar ne, u a swadu ur-kob ne m-re, u a-nom us-te ne, u i otte gom-su ur-he’e, u a remu swadu net-ne ut-be ne, se wa yu’ e m-yar. 25 Morog-du ut-net dugu Gariri, u Dikaporis, u Urusharima, u Gas-u Yahudiya, tumsu u gas-u gwug-du gi-yu Yodan dor wun.

5 Da-u Yeso hyane ban-du ut-net, se wa duus u dom ur-ror wa shu’ut m-shu’ut. Se a-doru wa op u yur e haan udu wa, 2 Se Yeso heese nomu un ut-kose, wa zu, 3 “Kom u-Ru udu i nape kushin-m e u-me u-Yar, remu faruk-du u-Ru du e de. 4 Kom u-Ru udu a namu jab-ne, na de yadu e jab m-shiriktin. 5 Kom u-Ru udu i zatte huk-mu ut-hi da, e de kwum-du dak-u uno. 6 Kom u-Ru udu a hog-du us-mer u swa’at m-bu ne, tu nom-ut so-to, na de shuksu e. 7 Kom u-Ru udu a hog-du ur-on ne, remu Ru-u de hogu on-ur e. 8 Kom u-Ru udu i o jab-u so-o ne, remu e de hyan-du u-Ru. 9 Kom u-Ru udu i wu’e ut-net u shu’ut-du jab-u pus-o, na de fag-du e ya’ag u-Ru. 10 Kom u-Ru udu i net-tu o yadu ur-kob u remu nom-ut so-to, remu faruk-du u-Ru du e de. 11 “Kom u-Ru udu no da net-tu o pepu no, e o u yadu no ur-kob, e o ketu no us-rem su nom-ut yo-to u

remu ri. 12 Nomon ur-so u no nom jab-u pus-o u remu uzu top-u no o yat-o u dom u-ru, iya o un nomte a-warru rem-su u-Ru ne i ba no m-haan. 13 “No o matu dak-u uno. Sedi a matu taye ur-gag, zrene o na dote mangu to? Na za nom-du okon u to da, sedi na agusse u net-tu jangusse us-na. 14 “No oye zun-mu dak-u uno. Bo-u o m-sak u dom ur-ror na za yasu o da. 15 Net za dapus us-hitirra u wa wugub ya u-kok da. Sedi na sak ya u dom naas wa u ya ya’ m-zun udu netu oye u-bu ut-beet. 16 Iya o hen, yagun u zun-m no mok, uka net-tu dote hyan-du ank-m somo no, remu e nom-tu Uso-u no wu o dom u-ru ut-vam. 17 “A no nom us-dorog uzu um haagun um haste rem-su u-Ru su Mosa pane u su a-warru rem-su u-Ru ne da. Um haagun um haste se da sedi um shuuste se. 18 Um o waru no ut-nip kanda dom u-ru u-dak ne o enkte, ko u-pan u-rek ya ko u-de u-gan ya za ut-enk u tek-u rem-su u-bor da se na nong ko-uyan. 19 Kowana pase bor-u rek-ya u tek-u bor-us sin-se tumsu wa kose ut-net e pas, na do’e fagu wa yu rek-ya u tek-u faruk-du u-Ru. Wa hene kabe rem-su u-bor sin-se wa kose eken ne na do’e fagu wa yu yat-ya u tek-u faruk-du u-Ru. 20 Um o waru no a no zege Farisa-ne u a-kose-tu rem-su u-bor ne u nom-du nom-ut so-to da, no za cwa-du faruk-du u-Ru da. 21 “No hok na zuug net-tu da-u dim, ‘A e ho net da, ko wa ho net na huutu wa u be-du kwup-du us-rem.’ 22 Sedi um o waru no kowana o us-ryab su or-u wa na de kwupu wa us-rem. Tumsu kowana zuye or-u wa, ‘M-zan,’ morog-du ut-nengen de kwupu wa us-rem. Wu fage or-u wa ‘Rag!’ wa o fun-yu ha-mu bu-u u-ra. (Geenna g1067) 23 “Remu iya, a bo o nom-du u-nya ur-sak u-me be-du ur-shu’ut du Wa-ko-uyan se bo bakus uzu bo nongu wakun nom-u kame da. 24 Yage nom-tu u-nya’ u ro u-shu ur-sak bo do’e udu wa. Kon wa wa nomu bo ur-ho remu nomu bo nomu wa. Se bo haan bo yase nom-tu nya-u ro udu u-Ru. 25 “A wakun o huutu bo u be-du kwup-du us-rem, sa u-mang no wa ne za naas u-da. Nomon iya dugu u-fun, a-za iya da wa de huutu bo udu wa kwup-du us-rem, wa kwup-du us-rem de hen u yasu bo udu nom us-kom, nom us-kom tumsu e huut bo u bu-u m-tok. 26 Um o waru no ut-nip bo da rwuun ukun da se bo topok nomu na shut-ne wa u-beet. 27 “No hok bor-tu u-Ru uzu, ‘A no nom m-o da.’ 28 Sedi um o waru no, kowana gwateta gwat uzu wa roog u wa ne, wa taaste m-o u wa ne u-me jab-u wa. 29 A is-du kom ut-cwa u ro u o wadu bo u nom-du ut-ba’as, hoste de bo

rest taas bo nom ut-ba'as. Zek ur-zwar bo taag u og-du ur-gan du war-u ró, uzu na gun bo u-ra u og-tu war-u ró ne ut-beet. (Geenna g1067) 30 A kom ut-cwa ró o wadu bo u nom-du ut-ba'as, kupse o bo rest. Zek ur-zwar u bo taag u og-du ur-gan du war-u ró uzu na gun bo u-ra u og-tu war-u ró ne ut-beet. (Geenna g1067) 31

“Tumsu na wargu no uzu, ‘Kowana yane neta wa, wa zatte ka ut-nom da, se wa yaag wa ran-u ut-yan.’ 32 Tumsu um o waru no uzu, kowana yane neta wa, a-za remu ba'as-tu m-o da, wa wa'ag wa u-as. Tumsu wu gaye neta-yu na yanne wa nong m-o u wa ne. 33 “No hok na wargu net-tu da-u dim a e nom tond-su us-bi da, ‘A no pas nomu no nomte estedu us-rem da, sedi netu nom nom-u wa nomte estedu us-rem udu Yawe.’ 34 Tumsu nom um waru no uzu, a no nom us-tond da, ko u dom u-ru, remu uzu be-du ur-shu'ut du u-Ru de du ur-faruk u wa. 35 Tumsu a no ton-de u-dak ne da, remu uzu kuna Ru-u cinte na-us wa. Tumsu a no tond u Urusharima ne da, remu uzu bo-u yat-o u Farkina-ne o. 36 A-bo ton-de tumsu u hi-du war ró ne da, remu uzu ko hi-u ró u-gan bo za keru mutu ya u pus-ya ko u rim-ya da. 37 A no ut-sa nom-du okon nomu kame no zu, ‘U, me ut-nom,’ ko ‘O'o, um za ut-nom da.’ Nom-u zege iya du faruk-u nom us-te de o rwutun. 38 “No hok nom-tu a-kose-tu u-bor ne zuye, uzu bor-ut zuug, ‘Wu nase is-du or-u wa, wakun de na-su du wa is-de. Wu tumsu fare nin-yu or-u wa, wakun de far-du yu wa nin-ya.’ 39 Tumsu um o waru no a no top wakun u nom-u yo-o remu zu wa nongu nom-ut yo-to da. A wakun u gapu bo u gar-yu kom us-cwa bir u gar-yu kuse. 40 A wakun ut-sa wa huut bo u be-du kwup-du us-rem remu uzu wa ongte toggo-u ró, yasu wa toggo-yu dom. 41 A karma-yu wa bo u kabu wa ur-ba u ha-mu u-mer u-gan ur-beb, nom ha-mu us-mer us-yur u wa ne. 42 A wakun u konu bo u-nom, ya' wa. Wu haane m-seg udu ró, a-bo hoos wa da. 43 “No hok Mosa panug uzu, ‘Cwanun or-ut no ne,’ no gugum i gugmu no ne. 44 Sedi um o waru no, cwanun i gugmu no ne, i o ne u yadu no ur-kob nomun e us-toog. 45 Nomon iya remu no shu'ute ya'agu Uso-u no wu o u dom u-ru. Wa wu' ho-du ya' m-zun udu net-ut so-to udu tu za so-to ne. Wa rob u-yu udu net-ut so-to ne u tu yo-to ne. 46 A no o cwan-tu i o cwan-ut no ne, zyan top-o no de ut-kwum? Ko a-onku shik tar ne iya o e nomte! 47 A no o vuk-su or-ut no u war'e, zyan-o u no nome u no zekte eken ne? Ko i nape u-Ru da, e nom

iya! 48 U remu iya, se no shu'ut shuyi-shuyi uka Uso-u no u dom u-ru otte u-shuyi shuyi.

6 “Yeso re shu u nomu a-doru wa-ut-kose uzu, ‘A no o nom-du nom-ut so-to,’ a no nom o da-u net-tu o madu no remu e vom-ut no da. A no nome okon remu net-tu vom-ut no, no za kwum-du u-top udu Uso-u no wu o dom u-ru da. 2 “U remu iya a no o nyadu wakun wa ur-kob u-nom, a no nom ur-donse da, uka a-ha-mu ur-no ne nomte u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne us-fun ne u remu zu u net-tu vom-ut e. Um o waru no ut-nip e taaste onk-u top-u e u-beet iya. 3 Tumsu a no o yadu wakun okon nom-o, a-bo yage u tokon net-to u nap nom-u bo ut-nom da. 4 Iya o no dote nom-du u-Nya m-yasa. Tumsu Uso-u no, wa hyene nom-tu m-yasa ut-beet, wa nomu bo u-top. 5 “Tumsu a no o u nom-du us-toog, a no nom uka a-ha-mu ur-no ne nomte da, e ton e ees u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne us-fun ne remu net-tu hyen-ut e. Um o waru no ut-nip, e taaste onk-u top-u e u-beet iya. 6 Sedi a-bo o nom-du us-toog, cwa u-me u-kur bo tage u-is, se bo nom us-toog udu Uso-u ró wu na hyente da. Uso-u ró wu hyene nom-tu m-yasa wa de nomu bo u-top. 7 A no o nom-du us-toog, a no ha u sop-su u-nom ur-ba da uka i nape ne u-Ru da, i o m-hyan uka zu, a e nome iya da, ru-u un za hog-du toog-us un da. 8 A no nom uka e da, remu Uso-u no nak nom-tu no ut-sa kanda no kon wa. 9 “Nomon us-toog inya, “‘Uso-u it, wu o dom u-ru, Um ut-sa u net-tu vam bo u nom-u e o ut-nom u-beet. 10 U faruk-ur ró u haan, Nom-tu bo ut-sa na nom-to, u-dak uka na nomte u dom u-ru. 11 Bo ya' it nom ut-re u ko-uyan ho-de. 12 Bo nomu it ho-du ba'as-ut it, uka it nomte i nomu it ut-ba'as ur-ho. 13 A-bo huut it u be-du m-reg da, sedi bo e' it udu faruk-u nom us-te.’ 14 A no nomu net-tu nomu no ut-ba'as ur-ho, Uso-u no wu o dom u-ru wa de nomu no ho-du ba'as-ut no. 15 Sedi a no nome ut-net ho-du ba'as-ut e da, Uso-u no wa za nomu no ho-du ba'as-ut no da. 16 “A no kabe u-swaat, a no naas shuut no uka a-ha-mu ur-no ne nomte da. E naas ut-shu u remu e koste ut-net uzu e o u-swaat. Um o waru no ut-nip, un taaste onk-u top-u un u-beet. 17 Tumsu a-bo o nom-du u-swaat, saape shu-u ró, bo taam m-noog u hi-ur ró, 18 ta'as na nap uzu bo o u-swaat da. Uso-u ró de nomu bo u-top, wuna hyene nom-tu na nome m-yasa. 19 “Ano cin kwum-ut no u-dak un o da, be-du rog m-kaari ne dote ut-naas,

u be-du hyuw-ne dote ur-cwa e nom u-hiw. 20 Sedi no nom ur-cun u dom u-ru u be-du orog u m-kaari ne zatte ut-na'as da, u be-du hyuw-ne tumsu e zatte ut-hyuw da. 21 Be-du kwum-ut no otte kuna jab-u ro otte. 22 "Is-de oye zun-mu u-war. A is-ur ro oye m-yar ne, war-u ro u-beet ut-shu'ut m-zun ne. 23 Sedi a is-u ro za soye da, war-u ro u-beet o de shu'ut u-cwum ne. Abite zun-mu o me no cwum o, re-o tat-u cwum-u o! 24 "Wakun za nomu tu-shu ut-yur m-tok da. Sedi wa gugum wa-gan u wa cwan wa-gan, ko wa nom nom-u wa-gan ut-sa wa jurum wa-gan. No za wadu dorru u-Ru u jab tumsu no wa-cwan-tu shik-u jab u-da u-gan da. 25 "U remu iya, um o waru no, a no naas jab-u remu nomu no de ut-re ko u no de ut-swa, ko kus-tu no de ut-wa u war-u no da. Fat-du zek nom ut-re, tumsu war-u zek ut-kus tu no de ut-wa. 26 Gwatun no i dom u-ru. E nom-ut kuw da. E nom-ut ket da. E cin-ut ur-bya da. Napun uzu Uso-u no wu dom u-ru, wa regusse e, wa de ya'u no nom-u no ut-sa no nom-ut ur-yu. No zek no u-so u-tat! 27 iWana u tek-u me no u remu namu jab wa de keru swuru hi-ur wa, u-kwam u-gan u tek-u rut-ut wa? 28 "iU remu yan o no otte u na-su jab-u remu ut-kus tu no de ut-wa? Gwatun pyak-ut tu ur-dog uka to hopte u nen. To nom-ut m-tok ko u-te ut-kus da. 29 Um o u waru no, ko Suremanu Faruk-u m-sek, wa tamug nom-du ut-uk ba pyak-ut du ur-gan da! 30 A shu'ute uzu Ru-u de nomu gwa-su ur-dog ut-uk su oye uzu u ya-o se oye, u-sot u na gun se u-ra, za u-sakna Ru-u de ya'u no cwu-tu m-wa. No a-yadu jab ne cashi! 31 U remu iya, a no naas jab uzu, 'iyan-o it de ut-re?' Ko 'iyan-o it de ut-swa?' Ko 'iyan-o in do'e ut-wa'e?' 32 I nape ne u-Ru da, e ut-sa nom-ut to. Uso-u no wu oye u dom u-ru wa nak uzu no ut-sa nom-ut to ut-beet. 33 Sedi nom-u zege ur-zwar, no sa' faruk-du u-Ru u nom-ut so-to wa ne, nom-ut to ut-beet wa ya'u no to. 34 U remu iya, a no naas jab-u remu u-sot da, sot-u de haan u tok-m wa ne. Ko-uyan ho-de tok-m wa korge wa.

7 "A no kwupu wakun us-rem da, tas na kwupu no us-rem da. 2 Remu zu, ka no kwupte ut-net us-rem, iya o Ru-u dote u kwupu no. Kok-du no mu'uste ut-net, de Ru-u dote musu no. 3 "iRemu u-yan o bo otte u gwat-du pyar i-te o is-du or-u ro, bo hak bo, bo gwat king-u o u is-ur ro da? 4 iTumsu rene o bo dote zu or-u ro, 'Yage um has-tu bo pyar i-te u is-ur ro,' bo ya hen u-king ne u-me u is-ur ro? 5 Bo wa ha-

mu ur-no, ba m-has king-u o u-me is-ur ro, da-u o bo de ut-hyan ur-zwar ne, bo haste pyar i-te i o is-du or-u ro. 6 "A no nya' o' nom-tu u-hen tu u-Ru da. A no nome iya, e ut-byurun e yap no ko honsu no. Tumsu a no gwunu ut-arede nom-tu shik da, remu uzu e de jangu to us-na. 7 "Nomon us-kon, na de ya'u no; sa'an no, de ut-kwum; koton u-is, na de u up-su no. 8 Remu zu kowana kone na ya'u wa; kowana de ut-sa wa ut-kwum; tumsu kowana koote u-is na up-su wa. 9 "iWana u tek-u me no, wu wa'-u wa de kon-du wa ur-beredi, se wa ya' wa ur-ta'ar re? 10 iKo a wa'-u wa u kon wa u-jan wa ya' wa u-fa? 11 No oye net-ut yo-to, no nak yadu nom-ut so-to udu ya'ag-u no. Rene o dote ut-shu'ut, Uso-u no wu o dom u-ru, wa de yadu nom-ut so-to udu i o kon-du wa! 12 Nom-tu no o ut-sa u net-tu nomu no, nomun e iya, iya o Mosa u a-warru rem-su u-Ru punte m-tumb ne. 13 "Cwaan u is-u rek-ya. Um zuug iya remu uzu is-yu huye u be-ur yo-de ya o m-huk ne. Tumsu fun-u ya otte m-kuk mu ut-dor, i oye ur-cwa u fun-u ya e o u-tat. Is-u ya huut ut-net u-me bu-u u-ra. 14 Tumsu is-yu ha-mu be-du ur-fat, ya o rek-ya. Fun-u ya tumsu na so ur-kob u dorru ya. I o u dorru ya e za u u-tat da. 15 "Nomon ga' u a-warru rem-su u-Ru ne i us-bi ne, i de haan udu no uka ca u hyan-mu u-shu, sedi u mentu me, e o uka go'. 16 No napu un remu nom-tu un o ut-nom. iNet-tu ka ya-tu inabi u war-u u-hir, ko ya-tu u-bab u war-u te-yu tuntur? 17 Iya hen te-u so-ya, ya mut ya'at so-to, te-yu za so-ya da ya mut ya-tu za so-to. 18 Te-u so-ya ya za mat-du ya'at so-to da, iya o tumsu te-u yo-ya, ya za kerru mat-du ya'at so-to da. 19 Ko-uyan te-ya yu mate ya'at so-to da, na de kup-su ya, na guns ya u-ra. 20 Iya o hen, no napu a-warru rem-su us-bi remu nom-tu un o ut-nom. 21 "Za kowana de fag-du me, 'Wa-ko-uyan, Wa-ko-uyan,' wa de cwa-du faruk-du u-Ru da. Se wu nome nom-tu Uso-u ri wu oye u dom u-ru o ut-cwan. 22 U ho-du kwup-du us-rem, eken do'e ut-zu, 'Wa-ko-uyan! Wa-ko-uyan! It nomug ut-but u tek-u dim-ur ro, it yun nom us-te u tek-u dim-ur ro tumsu it nom nom-tu m-shin tu-yat-to u tek-u dim-ur ro' 23 U da-u o um de zu un, 'Um nak no da. Hatun dugu kit-u ri no a nom-du nom-ut yo-to ne!' 24 "U remu iya, kowana hoge rem-us ri, wa dor se, wa o ba wa us-veru wa, wu maye bu-u wa u dom-u pok u-ta'ar. 25 Da-u yu-u kasne, gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mo gup u-bu tumsu o heeg da. Remu uzu na maag o u dom-u pok u-ta'ar. 26

Kowana hoge rem-us ri wa kagub se da, wa o ba ragu net-tu wa, wu maye bu-u wa u dom m-herereg. 27 Da-u yu-u kasne, se gi-su shi m-bu, mya-mu yunne mo gup u-bu, se bu-u o he, he-ur yo-de.” 28 Da-u Yeso tase warru nom-ut to, se ban-du ut-net hu murimmo u remu kose-ut wa, 29 remu zu wa kose u tek-u mshin, za ba a-kose-tu rem-su u-bor ne da.

8 17 Da-u Yeso cuzne dugu ur-ror, ban-du ut-net u-tat dor wa. 2 Se yakun campaya kim, wa haan wa he ut-jwun u shu Yeso wa zu, “Uso-u u-bu ri, a-bo cwane, bo ut-kere bo haste me m-kim.” 3 Yeso jakus kom-u wa wa tum wun, wa zu, “Um cwanug, bo kum m-yar!” Za rem, se kim-mu yagu wun. 4 Se Yeso zu wun, “Gwat, a-bo waru wakun da, sedi bo do'e bo kose hi-du war ro udu yu-Yat-ya a-toog-ne, tumsu bo nom u-nya uka bor-ut Mosa koste u-me rem-su u-bor, uzu bo nom iya u koste uzu bo kwumug m-yar.” 5 Da-u Yeso cwaane u Kapanahum se yu-shu karma-ne yu Roma, wa haan wa kon wun uzu, 6 “Wa-m-nap, tok-u ri wa o m-rut u-bu wa kerte us-zoog da, wa o swadu ur-kob.” 7 Yeso zu, “Me ut-haan Um ya wun m-yar.” 8 Se karma-yu zu wun, “Wa-m-nap, um korge bo haan u bu-u ri da. Sedi bo nom us-rem dugu ana, tok-u ri wa ut-kwum m-yar. 9 Um zuug iya, remu zu um o tek ur-faruk du hi-du war ri, tumsu um otte karma-ne u ta'u ri a um zuye warmo, ‘Nok,’ se wa nok, um zu warmo ‘Haane,’ wa ut-haan, um zu tok-u ri wa ‘Nom inya,’ wa ut-nom.” 10 Da-u Yeso hoge iya se wa nom murimmo, wa zu net-tu o dorru wa, “Um o waru no ut-nip, ko tek-u Isra-ne um tamug hyan-du wa yadu jab ba campaya inya da. 11 Um o waru no, u tek-u a-yadu jab ne u me e de ut-haan dugu u-ta u-dom ne, e ut-shu'ut e re nom ut-re urkot e Ibrahi u Ishaku u Yakubu ne u teku Faruk-du dom u-ru. 12 No net-tu Isra-ne, Ru-u de gwun-du no u-me u-cwum, u be-du us-kan sok u ep-mu nin ne.” 13 Se Yeso zu yu-shu karma-yu Roma, “Nok, na nongu bo ka bo otte ussa remu yadu jab-u ro.” Za rem tok-u wa kum m-yar. 14 Da-u Yeso cwaye u bu-u Biturus se wa hen ino-u neta Biturus m-rut u-yun hyam-u otte wa. 15 Se Yeso tum kom-u wun, se hyam-u yage wun. Se wa yune wa nomu un nom-ut re. 16 Da-u rim-mu tore, se net-tu hatun Yeso i nom us-te shipse wa buz nom us-te u rem-su nu-u wa. Tumsu wa hast ut-net ut-beet us-gom. 17 Wa nomug iya u remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya

zuye, “Wa kubuste gom-us in, wa hast kob-du m-yaru in.” 18 Da-u Yeso hyane ban-du ut-net gunuste wa, se wa zu, “Yagun in pasun u din-de jit gwug-du m-sa de.” 19 Se wa kose-tu rem-su u-bor haan wa zu wun, “Wa-ut-kose, me doru bo kohene bo otte m-ha.” 20 Se Yeso zu wun, “O' ur-dog otte us-hu su m-roog, no dom u-ru otte ut-tukus tu m-roog, sedi Wa'-u Net zatte be-du res-du hi-ur wa da.” 21 Wakun u tek-u a-doru Yeso ne wa zu wun, “Wa-m-nap, yage um do'e um jwakun uso-u ri u-ro.” 22 Se Yeso zu wun, “Dornu me, yage i mare, e jwak orut e marimari ne.” 23 Da-u Yeso cwaye u-hat, a-doru wa dor wun. 24 Se mya-mu yunne ur-beb ne u-me m-sa se bu-mu hu m-cwa u-hat. Tumsu Yeso o m-roog. 25 Se un do'e, un yuns wa, un zu, “Wa-m-nap, ukru in! In do'e ut-is m-bu!” 26 Se wa zu un, “ZRemu yan-o no otte u hog-du u-gyer, no a-yadu jab ne cashi?” Se wa yunne wa hagusse m-mya u jwak m-bu ne se mo ho us-ram tek. 27 Se net-tu hu u murimmo e zu, “ZYan net wa unwa wu mya-mu hoge rem-us wa u jwak m-bu ne?” 28 Da-u wa teene u dak-u Gadari, se eken campaya yur i nom-us us-te shipe rwuun u be-du ut-sag e bit wun. E nong u yo-ye sok, e yuut u net-tu dor fun-u ya da. 29 Za rem e heese ut-jar e zu, “ZBu-m ro yu u it ne Wa'-u u-Ru? ZBo haagun bo ya it ur-kob kanda da-u nome?” 30 Nukustun sok ukun ne da, ban-du ut-arede o ut-reeg. 31 Se nom us-te kon Yeso e zu, “A-bo ruut it da, yage it cwa u-me ban-du ut-arede.” 32 Se wa zu, “Nokon no cwa u-me ut-arede.” Se ban-du ut-arede ut-beet to ru m-som to irig dugu u-pingse m-he u-me m-sa bu-mu rees to. 33 Se a-gwat-du ut-arede ne, e som m-mu u-bo e wur nom-tu kume i otte nom us-te. 34 Se net-tu u-bo u-beet e rwuun u remu e hyen-ut Yeso. Da-u un hyane wa, un kon wa yage dak-u un.

9 Yeso cwaag u-me u-hat, wa pus m-ha u Kapanahum u bo-u wa. 2 Net-tu hatun wun wa gom-su m-ryam m-rut ur-wundi. Da-u Yeso hyane yadu jab-u un, se Yeso zu wu otte us-gom, “Wa zwar, a-bo naas jab da, na haste bo ba'as-ut ro.” 3 Da-u a-kose-tu u-bor ne hoge iya, se e zu, “Net unwa o warru rem-su ut-ba'as! ZWa o m-hyan uka zu wa o u-Ru?” 4 Yeso nak nom-u o jab-us un, se wa zu un, “ZRemu u-yan o no otte dorog-us yo-se u jab-us no? 5 ZYan-o zege m-kuke na zu net, ‘Na haste wa ut-ba'as,’ ko na zu, ‘Yune bo ha m-ha’? 6 Um ut-sa no nap uzu, Wa'-u Net otte mshin mu hastu ba'as-tu net-u dak-u uno.” Se wa zu wa

gom-su m-ryam, “Yune bo kab wundi-ur ró bo mu u-bu.” 7 Campa-u ya yune wa aruk m-mu u-bu. 8 Da-u ban-du út-net hyane iya, e hog u-gyer, e nomu u-Ru út-vam wu ya' út-net go-du momo shin-mo. 9 Da-u Yeso re u-shu m-ha ne, se wa hyen yakun campaya, wuna foge Matiyu, wa o shu'ut u onk-u shik-u tar. Se Yeso zu wun, “Dornu me.” Se wa yune wa dor Yeso. 10 A sure m-wa'as, Yeso o u-re u bu-u Matiyu, se a-onku shik-u tar u a-ut-ba'as-ne haan e shu'ut e nom u-re u be-du wa otte u a-doru wa ne. 11 Da Farisa-ne hyane iya, se e zu a-doru wa, “¿Remu u-yan o wa-ut-kose no otte u-re u a-onku shik-u tar ne u a-ut-ba'as-ne?” 12 Da-u Yeso hoge iya, se wa zu, “A-m-yar ne za ussa wa us-baat da, sedi a-kob-du m-yar ne. 13 Nokon no iis nap-mu rem-su u-Ru su zuye, ‘Hog-du ur-on de um ut-sa, za toogo da.’ Remu zu um haagun um fag a-jab-us so-se ne da, sedi a-ut-ba'as.” 14 A-doru Yohanna haan udu Yeso e zu, “¿Yan-o wute it u Farisa-ne beet it nom u-swaat, sedi a-doru ró nom-ut da?” 15 Yeso zu un, “Huub-tu zwar ur-gu nom-ut namu jab da-u wa ur-kot u un ne da. Sedi da-u oon u na dote kab-du wun u tekú u-me un, Da-u o un de nom-du u-swaat.” 16 “Wakun zaar wu de kara-du toggo-yu u-ut u kus-u po-o da, remu zu ana jaase toggo-u ya kara-ur re de ut-kees, ke-ut to hen ut-zeg ur-takun m-yo. 17 Wakun zaar wu de dasu ke' po-ye u men-tu ut-ur shar-du u-ka da. A wa nomu iya ke' po-ye de yogusse shar-du ur-ut du u-ka, u bu-mu ke' azug, shar-du u-ka de nuus. Bu-m po-mo mu ke' na da'as mo u shar-ur po-de du u-ka. Bu-mu ke' po'ye na daas mo u shar-ur u-ka du po-de uka mo zatte ut-aguz da.” 18 Yeso o tek-u waru un iya, se tek-u tu-shu bu-u ut-kose u Yahuda-ne haan wa he ut-jwun u shu Yeso wa zu, “Wa'-u ri wa'-u-gwup marug za m-tumb, sedi haane bo tam wun, wa ut-yune.” 19 Yeso yune u a-doru wa ne, e dor campaya ya. 20 Na o u tek-u se, yakun neta-ya wu nome us-hak op-us yur, wa o pama wudu m-hyu, wa haan wa tum kwak-yu toggo-u Yeso. 21 Neta-yu nong iya remu zu wa cunug u jab-u wa uzu, “A um tame toggo-u Yeso me ut-kwum m-yar.” 22 Da-u Yeso bire wa got wun, se wa zu, “Neta, a-bo naas jab da, yadu jab-u ró yaag bo m-yar.” Za rem neta-yu kum m-yar. 23 Da-u Yeso cwaye bu-u yu-Yat-ya yu Kur-u ut-Kose, wa bit net-ne ut-jar u fuu-du sep-tu m-mar ne. 24 Wa zu, “Yunun u ane, wa'-u-gwup marug da, roog-mo wa otte.” E hu nomu wun numus-tu us-jurum. 25 Da-u net-tu ruye u-do, se wa to, wa ship kom-u wa'-u-

gwup, za rem wa yune! 26 Rem-su nom-u o te kohene u-me dak-u o. 27 Yeso o yagu be-ur re, se eken po-ne yur hu fag-us rò uzu, “Wa'-u Dawuda hog on-ur it!” 28 Da-u Yeso cwaye u-me, se po-ne e haan udu rò. Se wa zu un, “¿No yaag jab uzu me keru yan-o m-yar?” E zu wun, “Wa-m-nap, it o yadu jab.” 29 Se wa tum is-u un, wa zu, “U remu yadu jab-u no, na ya'ag no m-yar.” 30 Da-u is-u un upse, Yeso nomu un ut-him uzu, “A no waru wakun da.” 31 Da-u e ruye, e hu waru rem-us se kohene, u-me dak-u o. 32 Da-u e o mottu ur-aruk, se net-tu hattun wakun wu otte nom us-te udu Yeso tumsu wa kerte us-rem da. 33 Da-u na rute nom us-te, se campaya ya heese us-rem. Morog-du út-net hu murimmo, e zu, “Na tamug hyan-du okon nom-u inya u-me Isra da, se u ya-o.” 34 Se Farisa-ne zu, “U beb-du faruk-u nom us-te de wa otte rutu nom us-te.” 35 Yeso dor ut-bo ut-taas ne ut-beet, wa o nomu net-ne ut-kose, u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne, wa o but-tu Rem-su m-Remer su Faruk-du u-Ru, wa o tumsu hastu net-ne us-gom su ko-uyan re-mo. 36 Da-u wa hyane net-tu morogte u-tát, se wa hog on-ur un, remu zu, e o swadu ur-kob, za wa ur-sege, uka ca i za wa-ut-got. 37 Se wa zu a-doru wa ne, “Ket o u-tát, sedi a-ke-ut ne o cashi. 38 Remu iya konon Wa-ko-uyan, wa tomtom a-ke-ut ne u tak-u wa.”

10 Yeso fak a-doru wa op u yur. Wa yu' e ur-faruk, e ruut nom us-te, tumsu e hast ko-uyan gomse u kob-du m-yar ne. 2 Tunto to o dim-tu a-tomu Yeso op-u yur: Wa ur-takun Simon or-u wuna foge Biturus, u Or-u wa ne Andarawus, u Yakubu wa'-u Zabadi u Or-u wa Yohanna, u 3 Firibi, u Bataromi, u Tomas, u Matiyu ne wa-onku shik-u tar, u Yakubu wa'-u Arupayes, u Tadiyus ne, u 4 Simon wa shub-du u-dak, Yahudas Iskariyoti ne wu yasú Yeso. 5 Yeso tomog a-doru wa op-u yur, wa zu e, “A no cwa u bu-u a-za Yahuda-ne da, tumsu a no cwa u okon bo-o u Samariya-ne da. 6 Sedi no do'e udu net-tu Isra i o uka ca i enke. 7 De'en no nom ut-but uzu, ‘Faruk-du u-Ru o ut-mor!’ 8 No hast ut-net us-gom, no yuns i mare ne, no hastu net-ne m-kim, tumsu no ruut nom us-te. A no o segu ut-net a no onk shik da, remu Ru-u onkte shik da-u wa segu no da. 9 A no kab shik ko okon nom-o uka shik-u no dote nom-du okon u-me ba-ut no da. 10 Tumsu a no kab ba-du m-ha, ko yakun toggo-ya da, a no kab seken na-su ut-ka'at us-yur da, ko yakun kom-yu m-ha da, remu zu wa u-pama u-beet wa kamug kwum-

du top-u pama-u wa nome u-me ut-net, remu iya no kwumu nom ut-re, u tokon nom-to ne u-me net-tu no do'e udu e. 11 “Bo-u no tote ko u-taas, sa'an net ur-ka, no shu'ut u wa ne kanda no yune ur-aruk. 12 Bu-u no tote u-beet, no vukus e. 13 Bu-u no tote u-beet, a e gu no, nomun un us-toog u Ru-u ya un rus-du jab, tumsu bu-u no tote a e kabe hamtu-ur no da, Ru-u za yadu un res-du jab da. 14 Wu gu no da u-beet, ko wa gugum rem-us no, pamtun huug-mu us-na no, no ru u-me bu-u o ko u-bo, ut-shu'ut ut-him udu un uzu Ru-u de ya-du un ur-kob ba un gugme erru rem-us no. 15 Um o waru no ut-nip, Ru-o ut-zeg m-hog on-du net-tu dak-u Saduma u Gomora ne, m-zeg net-tu bo-u o u ho-du kwup-du us-rem. 16 “Um o tom-du no, uka ca u-me go', remu iya shu'utun a-us-ver-ne uka fa, tumsu m-yar ne uka ur-gorop. 17 Nomon ga', ut-net ne, remu zu e de hutu no u bu-tu kwup-du us-rem, tumsu e nomu no us-ryap u bu-u ut-kose u Yahuda-ne. 18 Remu zu no yaag jab udu ri, un de huutu no udu a-u-dak-ne u farkina-ne u remu e kwup-tu no us-rem tumsu e ya' no ur-kob. Yagun u shu'ut ur-ker udu no, remu no war-tu farkina-ne u a-za Yahuda-ne Rem-su m-Remer. 19 Da-u e yasu no, a no ha us-dorog u remu nom-u no de ut-war da, remu Yar u-Ru o dor-tu no u nomu no de ut-war. 20 Um zuug iya remu zu, a no o us-rem da, Yar-u Uso-u no o us-rem u-me no. 21 “Net-tu de yasu or-ut e na hoot, uso u de yasu wa'-u wa na hoot, ya'ag de zwarnu i matu e ne, e wa na hoot e. 22 Net-ne beet, e de gugmu no remu dorog me. Sedi wu gagu jab m-ha m-vaste, wa ut-kwum u-ukur. 23 A e o yadu no ur-kob u-me okon bo-o, somon m-ha okon bo-o. Um o waru no ut-nip, no za utte taas padu bo-tu Isra ut-beet da, Wa'-u Net de muun. 24 “Wa-u-iis zaru zegu wa-ut-kose wa da, tumsu tok zek uso-u bu-u wa da. 25 Wa-u-iis ut-kere ut-shu'ut ba wa-ut-kose wa tumsu tok ut-kere ut-shu'ut ba uso-u bu-u wa. Ana fage uso u u-bu faruku nom us-te, un de fag-du a-u-bu wa ne ko'e m-zeg iya! 26 “A no hog gyer-u ut-net da, remu zu okon za u o ur-tage u na za ut-upus da, tumsu okon za m-yasa u na za ut-rwutun m-zun da. 27 Nom-u um o waru no u-cwum warun o m-zun; tumsu nom-u um waru no m-yasa, nomon donse-du o. 28 A no hog gyer-u i de ho-du u-war da, sedi e za kerru ho-du yar-u net da. Hogon gyer-u wu de ho-du yar-u net u war-u wa ne tumsu wa gun to u-me bu-u u-ra. (Geenna g1067) 29 Na bub no yur u konko shik u-gan. Ko u-gan u tek-u me un ya za ut-he u-dak

za nap-du Uso-u no wu o dom-u u-ru da. 30 Wa o ur-kot u no ne, ko hi-su hi-ur no wa nak nuse no otte 31 Remu iya, a no hog u-gyer da. No zek no uso u-tat. 32 “Wu kose uzu wa, wu ri wa, u tek-u me ut-net, ko me, me ut-kose wa wu ri wa u udu Uso-u ri wu o dom-u u-ru. 33 Tumsu wu nome se-m ri, udu ut-net, ko me, me nomu se-m wa udu Uso-u ri wu o me dom-u u-ru. 34 “A no kab uzu rus-du jab de um hatun u-me u-dak da. Um hatun res-du jab da, sedi van-u m-wur. 35 “Um hagun remu um samte. “U-uso e wa'-u wa, wa'-u gwup tumsu e ino-u wa, U-kumro, e kumu wa. 36 Huub-ut yo-to ro de ut-shu'ut u-me net-tu bu-u ro.” 37 Se Yeso zu, “Net beet wu zege m-cwan uso-u wa ko ino-u wa, m-zeg me, wa korge wa shu'ut wa doru ri da. Tumsu wu cwan wa'-u wa m-zeg me, wa korge wa shu'ut wu ri da. 38 Wu kabe kan-u wa, wa dor me da, wa korge wa shu'ut netu ri da. 39 Wu cwan fat-ur wa, wa de ut-taag u de. Tumsu wu taage u fat-ur wa, u remu ri, wa de kwum-du de. 40 “Wu kabe no, wa kagub me, tumsu wu kabu me, wa kagub wu tomnu me. 41 Wu kabe wa-warru rem-su u-Ru remu zu wa o wa-warru rem-su u-Ru, wa de kwum-du top-u wa-warru rem-su u-Ru dugu-du u-Ru. Tumsu wu kabe wa jab-u so-o remu wa o wa jab-u so-o, wa de kwum-du top-u wa jab-u so-o. 42 Wu ya'e kok-du bu-mu m-tor, wa yu' u tek-u i-rek-e ine, remu zu e o a-doru ri, um o waru no ut-nip, wa za hen ut-taag u top-u wa da.”

11 Da-u Yeso tase nomu a-doru wa ne op u yur ut-him, se wa yune wa do'e wa o ut-kose ut-but ne u-me bo-tu Gariri. 2 Da-u Yohanna wa-ut-yubusse m-bu, ooge u tage u bu-u m-tok. Da-u wa hoge nom-tu Yeso Kiristi o ut-nom, se wa tom a-doru wa udu Yeso, 3 e shit wun, “ZBo wa wu de haana, ko it wa ur-is u wakun?” 4 Yeso shus wa zu, “Muun no waru Yohanna nomu no o ut-hyan tumsu nomu no o ut-hog. 5 Po-ne o kwum-du m-hyan, a-za-us-na ne e o m-ha, kim-ne kwung m-yar, a-za m-hog, e hog us-rem, na o yunsu i mare ne, tumsu a-ur-kob-ne o hog-du Rem-su m-Remer. 6 Ru-u de wa u kowan u-kom wu nome u-sakna u yadu jab udu ri da.” 7 Da-u a-doru Yohanna arke, Yeso heese nomu morog-du ut-net us-rem u Yohanna wa zu, “ZYan-o no de ut-hyan ut-kanda? ZKo no do'e hyan-du tampur u mya-mu ruste? 8 ZYan go net-wa no de ukun ut-hyane? ZNo de m-do'e ukun no hyan net wu wa'e kus-tu shik? O'o! Net-tu wu'e kus-tu shik o bu-tu ut-faruk. 9 ZTo yan-o no de ut-hyane?

¿Kò wa-warru rem-sù u-Rù wa? Û, ùm ò waru nò hèn wa zèk wa-warru rem-sù u-Rù.” 10 Yohanna wa rem-sù u-Rù nomtè ùs-rem ùzù, “Ùm dè tòmnu wa-tòm-ù ri, kanda Kiristi hatùn, wù dè mangu jab-sù ùt-nèt kanda wa haatùn.” 11 Ùm ò waru nò ùt-níp, na tamug mat-dù wakùn mat-dù neta wù teyè Yohanna wa-ùt-yùbùsè m-sek da. Sèdì wù ò wù rek-ya ù-mè farúk-du u-Rù zèk wùn. 12 Dugu da-u Yohanna wa-ùt-yùbùsè m-bù, ù haan ù unò da-ò farúk-du u-Rù ò swadu ùr-kòb, tumsù i ò yadu ò ùr-kòb è ùt-sa è rum ò ùr-bèb. 13 Kòsè-tù Mosa nòmè, ù ran-tù a-warru rem-sù u-Rù nè, tò nomug rem-sù farúk-ùr rè kanda haan-ùr Yohanna. 14 A nò eesè rem-sù ùm ò ùt-war, Yohanna wa na nomtè ùs-rem ùzù wùna ò Iriya. Wùna a-warru rem-sù u-Rù nè zù wa dè muùn. 15 Yage wa tò-tù m-hog, wa hog.” 16 Sè Yèsò zù, “Mè waru nò kò yan nèt-tò nò oye, nèt-tù unò cara-ò. Nò ùka yaag i ò shù'ut ù-mè u-tùrru, è ò fag-du hùub-tù hór ùn ùzù, 17 “It fùrug u-kar, nò gugum ùs-hew; It fu sèp-tù m-mar, nò gugum ùs-kan.” 18 Da-ù Yohanna haanè wa ò u-swaat, wa soot m-mùdì da, è zù, ‘Wa òttè nom ùs-te.’ 19 Da-ù Wa'-ù Nèt haanè, wa ò u-rè, wa ò ùt-swa è zù, ‘Hyanùn! Wa tat u-rè ù u-swa nè, tumsù hùub-ù a-onkù shik-ù tar ù a-ùt-ba'as-ne!’ Sèdì nap-mù u-Rù na nup mò dugu ank-m wa.” 20 Yèsò heesè nomù nèt-tù bò-tù wa nomtè nom-tù m-shin ùs-rem ùzù è nomug nom-tù kame da, remù zù è gugumtè yage-du ba'as-ùt è. 21 “Nom-tù ùr-on, ùdù nèt-tù bò-ù Corazin! Nom-tù ùr-on, ùdù nèt-tù bò-ù Basayada kò è! Abitè nom-tù m-shin tù na nòmè ù tèk-ù mè nò na nomug ù bò-ù Taya ù bò-ù Sidon nè, è za yakke ùt-ba'as m-tumb nè è wo kus-tù ùt-kemi, è shù'ut, è asù hi-ùt è m-cwa remù è kòstè ùzù è yakke ùt-ba'as. 22 Ùm ò di waru nò, ù hò-du kwùp-du ùs-rem, Rù-ò ùt-zeg m-hog on-du nèt-tù Taya ù Sidon nè m-zeg nò. 23 Tumsù nò nèt-tù bò-ù Kapanahum, a nò kab ùka zù Rù-ù dè sèkmussù nò cwa ù dòm-ù u-rù da, nò da. Rù-ù dè di gwùn-du nò ù kub-ù za ùr-ma. Ùzù nèt-tù dak-ù Saduma hyanug nom-tù m-shin tù na nòmè ù ane, è za yakke ùt-ba'as ù bò-ù è tumsù na za doostè bò-ù ò da. (Hadès 986) 24 Sèdì ùm ò waru nò, ù hò-du kwùp-du ùs-rem, Rù-ò ùt-zeg m-hog on-du nèt-tù dak-ù Saduma ù nò nè.” 25 Û da-u ò Yèsò zù, “U-ùso Wa-kò-uyan wù nòmè u-rù u-dak nè, ùm nongu bò ùt-vam, remù zù bò yaske nom-ùt tun-tò ùdù a-ùs-ver, ù a-m-nap nè, bò kòsè-tò ùdù ya'ag-ù rèkè. 26 Iya ò, Uso-u ri, iya ò nomtè bò ùr-zwar bò nom iya. 27 “Uso-u ri

ya'astè mè kò-uyan. Tumsù wakùn zaar wù nape Wa' da sè u-Uso, tumsù wakùn nak u-Uso da sè Wa' tumsù wù Wa' cwanè sè wa kòsè wa. 28 “Haanùn ùdù ri, nò beèt i po'e, i ò swadu ùr-kòb ù cwù-tù m-no, mè ya' nò ùr-hurè. 29 Kabùn kan-u ri nò iis dugu-du ri, remù zù ùm zattè hùk-mù ùr-hi da, nèt m-yar wa ùm oye, nò ùt-kwum ùr-hurè ù jab-ùs nò. 30 Kan-u ri zattè ùt-po da, tumsù cwù-ùt ri zattè m-no da.”

12 Da-ù Hò-du ùr-Hurè Yahuda-nè nòmè, Yèsò dor ù-mè tak-tù arkama. A-dorù wa ò hog-du ùs-mer, è heesè getmù rop-tù arkama è hù ùt-hèkè m-tù m-tù. 2 Da-ù Farisa-nè hyanè iya, sè è zù wùn, “Hyan, a-dorù ró è ò nom-du nom-ù bór-tù hosè ùt-nòm ù Hò-du ùr-Hurè.” 3 Yèsò shùs wa zù ùn, “¿Nò karuntè nom-ù Dawuda nòmè, da-ù wa ù hùub-ùt wa nè hoge us-mer da? 4 Ùka wa tote ù-mè bu-ù u-Rù, wa ù hùub-ùt wa nè, è re nom ùt-rè ùr-sak, ù òttè ger ù kame wa kò hùub-tù m-ha wa nè è rè da, sèdì a-toog-nè. 5 Nò karuntè ù-mè bór-tù Rù-ù yasè Mosa, ùka a-toog-nè hoptè pas-du bór-tù Hò-du ùr-Hurè ù-mè be-du ùr-shù'ut dù Wa-kò-uyan, ù wa nomtè m-ank ù hò-ùr rè, tumsù shù'utè ùt-ba'as da. 6 Ùm ò waru nò, wù zege be-du ùr-shù'ut dù Wa-kò-uyan ù ya ù anè. 7 Ùzù nò nak zùn-mù rem-ùs sin-sè, ‘Òn-dè ùm ùt-sa, za toog da,’ nò za kabug a-za ùt-ba'as ùka a-ùt-ba'as-nè da. 8 Ùm zuug iya remù zù Wa'-ù nèt òttè ùr-farúk ù ò Hò-du ùr-Hurè.” 9 Yèsò yage be-du wa òttè, wa to ù-mè bu-ù ùt-kòsè ù Yahuda-nè. 10 Yakùn campa-ya ò ukùn wù kom-ù sòsè. È ùt-sa è kum nomù è ketù wùn, sè è shit wùn ùzù, “¿Bór-tù zuug ù nèt ù hast ùs-gòm ù Hò-du ùr-Hurè?” 11 Wa zù ùn, “¿A wakùn ù tèk-ù nò òttè u-ca, sè ya he ù-mè ùr-du ù Hò-du ùr-Hurè, wa za rwùtùn ya da? 12 Nèt zèk u-ca m-sek sok. Remù iya, bór-ùt it hoostè it segù wakùn ù Hò-du ùr-Hurè da.” 13 Tumsù wa zù campa-ù ya wù kom-ù sò-sè, “Nabnè kom-ù ró!” Wa nùb u-kom hèn, za rem kom-ù kum m-yar ùka kom u-gan. 14 Farisa-nè ru è zong ùka è dote hòdù Yèsò. 15 Da-ù Yèsò nape nom-ù è zonge, sè wa yage be-ùr rè. Ùt-nèt u-tát è dór wùn, tumsù è kwùng m-yar beèt. 16 Wa nomù ùn ùt-him, ùzù a ùn waru wakùn mòt-ùt rò da. 17 Tunto ùt-beèt na nong tò remù na shùustè nomù wa-warru rem-sù u-Rù Ishaya ware. 18 “Gwat Tok-ù ri ya, wù ùm dage, tumsù wù ùm ò ùt-cwan, wù ùm ò hog-du zwar-ùr wa sok. Ùm dò'e wa'-ù wùn Yar-u ri, tumsù wa dò'e ù ùt-but ùzù Rù-ù dè nomù a-za Yahuda-nè kwùp-du

us-rem ũka kumte. **19** Wa za nom-du inan, ko rem-su u-har da, wakun za hog-du cwar-u wa us-fun da. **20** Wa za get-du tampur u ut-sa ut-get da, Hitirra yu ut-sa ut-murus wun za ryum-du ya da. Se wa wa'ag nip-tu re ur-korro. **21** I za-Yahuda-ne da, e de wadu jab-us e u-me dim-ur Yeso.” **22** Un hatun wun wakun wu otte nom us-te, wa zatte is da tumsu wa kerte us-rem da. Yeso ye' wa m-yar, campa-u ya nom us-rem tumsu wa hyen. **23** Net-tu nom murimmo sok e zu, “A net unwa oye Mesaya da, wu rwune dugu ko-ur Dawuda, wu in wote jab?” **24** Da-u Farisa-ne hoge iya, e zu, “Beb-ur Beyerzebu, faruk-u nom us-te de, wa otte rutu nom us-te.” **25** Ba Yeso nape nomu o dorog-us un, se wa zu un, “Faruk-du mote u-yur, kowan o shu'ut-ur yo-de e or-u wa ne, de-de faruk de za ut-ees da. Tumsu u-bo, ko bu-u net-tu u-bu za shu'ut-ur so-de da, bu-u o za ut-es da. **26** A-nom us-te dugu-du faruk-du faruk-u nom us-te mote, shu'ute faruk-u nom us-te o m-dum u hi-ur wa ne, re faruk-ur wa dote ut eese? **27** Abite Beyerzebu beb-du faruk-u nom us-te de um otte rutu nom us-te, A-doru no beb-ur wan do'e rutte? A-doru no, de kwupu no sin-se rem-se. **28** Abite me hen beb-du Yar-u u-Ru o um otte rutu nom us-te, shu'ute uzu faruk-du u-Ru hagin u me no. **29** “Wakun zaar wu de cwa-du bu-u wa-ur-beb wa koos cwu-ut wa da, se da wa gugrusse wa u-ro, kanda wa kerte koosu cwu-tu bu-u wa. **30** “Wu za ur-kot u me ne da, wa o shu'ut-ur yo-de u me ne; tumsu wu segu me ut-kargusse da, burgusse to wa otte. **31** Iya o hen, um o waru no, na de nomu net-ne ur-ho du ko-uyan ba'as-to, us-jurum ne su e nome u-Ru, sedi wu nome rem-su us-jurum udu Yar u-Ru na za nomu wa hastu ba'as-tu da. **32** Wu pyape Wa'-u Net na nomu wa ur-ho, sedi wu pyape Yar-u u-Ru, na za nomu wa ur-ho da, u uno da-o ko da-u oone. (aiōn g165) **33** “Te-yu o so-ya, ya mut ya-tu o so-to. Te-yu za so-ya ya mut ya-ut yo-to, na nup u-te dugu ya-ut wa. **34** No fa' u yo-ye, re no dote keru waru nom-tu o so-to ba shu'ute uzu no net-ut yo-to to? Nomu o me jab o rwune u-nu. **35** Net-u so-wa wur nomu o so-o, dugu me jab-u wa u so-o, tumsu net-u yo-o rwutun nom-ut yo-to tu o jab-u yo-o wa. **36** Sedi um o waru no, u ho-du kwup-du us-rem, kowan de shu'ut na kwupu wa us-rem ũka kumte, ko remu rem-su m-zan su ware. **37** Remu rem-su bo ware, se na dote kwupu bo us-rem, ko se ruut bo, ko tumsu se ru bo.” **38** Eken u tek-u a-kose-tu u bor ne, u Farisa-ne e zu, “Wa-m-nap, it ut-sa bo nom

nom-tu m-shin ũka dote kose it uzu Ru-o tomnu bo.” **39** Se wa shus wa zu, “Net-tu uno da-o no nong u yoye, tumsu no zatte gyer-u u-Ru da. E ut-sa e hyan us-nap, sedi na za kosu e seken napse da, sedi go-du su wawarru rem-su u-Ru Yunana. **40** ũka Yunana nomte m-roog ut-tut m-gyup u-ho ne u-me men-tu jan-u yat-ya, iya o hen Wa'-u Net dote nom-du m-roog ut-tut, m-gyup u-ho ne u men-tu u-dak. **41** U ho-du kwup-du us-rem, net-tu Neneba de rwun u kur-u kwup-du us-rem. E waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ur-kob. Un de ut-zu iya, remu zu e hok Yunana ut-but, un yage nom-du ut-ba'as. Wakun wu zege Yunana ya u ane, no gugum yage-du ut-ba'as. **42** U ho-du kwup-du us-rem, u-Ren wu Sheba, wa de rwun u-me kur u kwup-du us-remu wa waru u-Ru uzu net-tu uno da-o nomug ut-ba'as tumsu kamug na ya un ur-kob. Um zuug iya remu wa hagin dugu dak-u m-ra remu um hog-ut ver-us Suremanu. U da-o wu zege Suremanu ya u ane, sedi no gugmu ut-er. **43** “A nom-yu us-te ru war-u net, wa ru wa nom ut-riig ut-be tu za m-by, remu wa kum-ut be-du ur-hure. Sedi a wa kume da, **44** se wa zu, ‘Me ut-mu u be-du um rwutun’ A wa mune wa bit wakun zarra, tumsu na oposte bu-u o, na mangte o. **45** Wa ut-mu wa kabun nom us-te ta'er i zegu wun m-yo, tumsu u e cwa u me netu wa e shu'ut. M-vaste yudu netu wa ut-zeg ur-takun m-yo. Iya o hen dote ut-shu'ut u net-tu uno da-o.” **46** Yeso o tek-u nomu morog-du ut-net us-rem. Ino-u wa u huub-tu ur-matu wa ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u wa ne. **47** Se na zu wun, “Ino-u ro u huub-tu ur-matu ro ne e o ees u-do, e ut-sa e nom us-rem u bo ne.” **48** Yeso shus wa zu, “Wana o ino-u ri tumsu wana o huub-tu ur-matu ri?” **49** Se wa og a-doru wa u-jou wa zu, “Ino-u ri ya, huno-ut ri ya u ane. **50** Net beet wu nome nomu Uso-u ri wu o dom-u u-ru ut-sa, wa o huub-u ur-matu ri u ino-u ri ne.”

13 U tek-u ho-ur re, Yeso ru dugu u-bu, wa shu'ut u-kit m-sa. **2** Ban-du ut-net u-tat e haan e guns wun, m-te da-u wa cwa u-me u-hat wa shu'ut, net-tu morog u-kit m-sa e hog-ut wun. **3** Yeso waru un ut-nom u-tat u tek-u sha-mu us-rem, wa zu, “Wakun wa-ur-tom wa haag u-tak remu wa nom-ut kuw. **4** Wa o tek-u as-du go', se eken go'e he u dom u-fun, no haan u dugrusse e. **5** Eken tumsu he u be-du ut-ta'ar, be-du zatte m-huug sok da. E apun za rem, remu zu huug-mo u-dom ut-ta'ar u-ta. **6** Sedi da-u ho-yu nome m-

dung, se e barusse e guus, remu zu e zatte us-gur sok da. 7 Tumsu eken go'e he u be-du us-hir, hir-su rogom se hoos e ut-rogom. 8 Eken he u be-ur so-de, e nom so, eken u-kok u-gan, eken ut-shik ut-tut, tumsu eken ur-shik u op. 9 Yage wa to-tu ut-hog, wa hog.” 10 A-doru Yeso haan e shit wun uzu, “iRemu u-yan o bo otte nomu net-tu tun-to sha-mu us-rem?” 11 Wa shus wa zu, “Ru-u yaag no nap-mu nom-tu m-yasa tu Faruk-du u-Ru, sedi un na yaag un da. 12 Net wu otte u-nom wa na de ut-swure u-tat. Tumsu wu zatte da, ko nom-u wa otte na de ut-onk dugu-du wa. 13 De wute um otte nomu un sha-mu us-rem: “Remu zu ko un gwak-ut un za ut-hyan da, ko un ereg un za ut-nap da. 14 Nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya ware m-tumb ne o shuug u hi-ur un, uzu: ‘No de hog-du nom-u um o ut-war, sedi no za ut-nap da; No de ut-gwat, sedi no za ut-hyan da. 15 Remu zu jab-su net-ut tun-to rindusse, to-ut un za ut-hog da, tumsu un ryubukte is-u un, un za ut-hyan da. Uzu iya da, un za hyanug u is-u un nom-u um o ut-nom, un za hok nom-u um o waru un, tumsu un za nak nom-u um o waru un, Un za yakke yudu ut-ba'as un byurun udu ri, tumsu um za nongu un u-ukur.’ 16 “No kwung kom u-Ru remu zu no hyanug nom-tu m-shin tu um o ut-nom, tumsu no nak nom-tu um o waru no. 17 Um o waru no ut-nip, a-warru rem-su u-Ru ne u-tat, u net-tu jab-us so-se ne, e cwanug e hyan nom-u no hyane tumsu no hog, e kerge da. 18 “Hogon nap-mu sha-mu us-rem su wa-kuw: 19 Go i he u-dom u-fun e o uka net wu hoge rem-su Faruk-du u-Ru, wa gwa'ag ur-nu da, faruk-u nom us-te haan u kos nom-u na kawu u-me jab-u wa. 20 Net-u hoge us-rem za rem wa kub se ur-so ne, wa o uka go i he'e u-me be-du ut-ta'ar. 21 Ba shu'ute uzu wa zatte us-gur da wa tumbte sok da. Da da-u swadu ur-kob haane wa yage dorru u-Ru. 22 Tumsu go i he be-du us-hir, e o uka net wu hoge rem-su u-Ru wa kub, sedi da-u nom-tu namu jab haane u enk-tu kwum-tu dak-u uno, se soos wun, se hoos ya mat-du ut-ya. (aiōn g165) 23 Sedi go i he'e u be-ur so-de e o uka net wu hoge rem-su u-Ru, wa nup se. Wa mut ut-ya ut-kok u-gan ko ut-shik ut-tut ko ur-shik u op u nom-u wa kawu.” 24 Yeso nomu un sha-mu us-rem tumsu wa zu, “Faruk-du u-Ru o uka wa-ur-tom wu kawu go so-ye u-me tak-u wa, se wa aruk. 25 U tek m-gyup da kowan o m-roog, huub-u yo-o ro haan wa-kuw go za so-ye u-me tak-u ro, se wa aruk. 26 Da da-u go so-ye o ut-rogom e nom yaag, iya o hen go za so-ye rogom ko

e. 27 “Tok-ne bu-u wa-u-tak haan wa waru wun uzu, ‘Wa-u-bu, be-du bo nomte kuw arkama, um byuk-ut bambara u-me. iHene bambara rwutun?’ 28 “Wa zu, ‘Huub-u yo-o nome se.’ “Tok-ne shit wun uzu, ‘iBo ut-sa it do'e it hast bambara?’ 29 “Se wa zu un, ‘A no hast bambara da, taas udu ut-has no same u arkama ne. 30 Yagun e rogom ur-kot m-te da-u ket. U da-u o um de waru a-ket ne, e hast uro bambara un gag ut-gug ut-gug e gun u-ra. Sedi na gun arkama u-me ur-bya.” 31 Tumsu Yeso nomu un sha-mu us-rem uzu, “Faruk-du u-ru o uka ya-yu mastad yu na kawu u-tak. 32 Ya zege us-rek u tek-u go nom, sedi ya nene ya nom te-u yat-ya u-me u-tak, no cust u-dom e nom ut-tukus u dom us-fe.” 33 Yeso sur m-ya un sha-mu us-rem uzu, “Faruk-du u-Ru de o uka m-yis mu neta wake u-me hyu-m yat-mo kanda hyum-mo hok-ut m-yis.” 34 Yeso warug sha-mu rem-us se us-beet u-me morog-du ut-net. Wa warug okon u-me un za wa nomu un sha-mu us-rem da. 35 Sin-se us-beet u remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya ware uzu, Sha-mu us-rem mo um dote us-rem. Me ut-wa u net-tu nap nom-tu o m-yasa, tu dugu da-u ur-takun du dak-u uno. 36 Yeso yage morog-du ut-net wa to u-me u-bu. A-doru wa haan e zu wun, “Waru it hi-du sha-mu us-rem su go za so-ye u-tak.” 37 Se wa shus wa zu, “Wu kawu go so-ye wa o Wa'-u Net. 38 U-tak hen dak-u uno o, go so-ye hen e o ut-net i o nomu u-Ru ut-huuk. Go za so-ye e o ya'ag-u faruk-u nom us-te. 39 Tumsu huub-u yo-o kawu go za so-ye wa o faruk-u nom us-te. Ket hen, o madu uno da-o, a-ke-ne a-tom u-Ru. (aiōn g165) 40 “Uka net-tu kargusse go za so-ye na doos e u-ra, iya o Ru-u dote ut-shu'ut ma-du dak-u uno. (aiōn g165) 41 Wa'-u Net de tomnu a-tom u-Ru, e de kargussu a wadu net-ne nom-du ut-ba'as, tumsu u a nom-du nom-ut yo-to ne, e ruut e u-me faruk-ur wa. 42 A-tom u-Ru de gwun-du e u-me u-ra u m-dung sok. U be-ur re kuna e dote us-kan u ep-mu nin ne. 43 U da-u o hen a-jab-us so-se de nom-du m-zun uka ur-ho u-me faruk-du Uso-u un. Wu otte to-tu m-hog yage wa hog. 44 “Faruk-du u-Ru de o uka ut-kwum tu o m-yasa. Da-u net-u kume o, wa mang ut-yase. U remu ur-so wa de bab nom-tu wa otte wa o tak-u o. 45 “Tumsu Faruk-du u-Ru de o uka wa-u-turru wu o sa-u taar-tu shik sok. 46 Da-u wa kume ta'ar-ur re du shik, wa de m-ha wa bab nom-tu wa otte ut-beet remu wa oot ta'ar-ur re. 47 “Tumsu Faruk-du u-Ru o uka ren-tu masu jan, tu na gunu u-me m-sa to maas

jan kō-uyan gode. **48** Da-ū ren-tū shiye, a masū jan ne nakūn ū rwūn, e shu'ut e dugur jan-ū so-ye e wo ū me ūr-kōor, na azug jan i za so-ye. **49** Iya o dōte ūt-shu'ut ū hō-du ūr-vaste. Wa-tōm u-Rū de ūt-haan wa mōt a-jab-ūs yo-se ne ū a-jab-ūs so-se ne, (aiōn g165) **50** wa gun e ū-me u-ra ū m-dung sok, be-du e dōte ūs-kan ū ep-mū nin ne." **51** Yeso shit ūn ūzu, "¿No gwa'ag ūr-nu a?" Ūn shūs ūn zū, "Ū." **52** Se Yeso zū ūn, "Kō-uyan wa-ūt-kōse tū u-bōr wū na iise mottu Faruk-du u-Rū, wa o ūka wa-u-bu wū gasne kwum-ūt po-to ūt-ut ne dugū be-du ūr-cūnū wa." **53** Da-ū Yeso tase nomū ūn sha-mū ūs-rem, wa yage be-ur re. **54** Yeso haagun ū-me bō-u wa, wa hū nomū net-ne ūt-kōse ū-me bu-ū ūt-kōse ū Yahuda-ne. Ūn hū mūrimmō ūzu, "¿Hene net unō kumte mummō nap-mō inya, ū shin-mū nom-du nom-tū m-shin tun-to ne ūt-beet? **55** ¿Unwa a wa'-ū kahinta-u yaya da? ¿A ino-u rō na zū Meri da? ¿A or-ūt rō ne oye Yakubu, ū Yusuho ū Simōn ū Yahudas ne da? **56** ¿Za or-ūt rō ne ya-ūt-gwūp i o ūr-kot ū in ne da? ¿Hene wa kwumtūn shin-mū nom-du nom-tū m-shin tun-to?" **57** Remū iya e gugum wūn. Yeso zū ūn, "Net-tū ye' wa-warrū rem-sū u-Rū m-sek, sedi net-tū bō-u rō ū net-tū bu-u rō ne, e nomte da." **58** Tūmsū wa nong nom-tū m-shin u-tāt ūkūn sok da remū kōb-du yadū jab-ū ūn.

14 Ū da-u o, Here Antipas Faruk hoge ūzu Yeso o nom-du nom-tū m-shin. **2** Se wa zū tōk-ne bu-u wa, "Unwa o Yohanna wa-ūt-yūbusse m-bū wa yūne dugū marimari-ne de wūte wa kerte nom-du nom-tū m-shin tun-to." **3** Nom-ū wūte Here nom-ūt dorog-ūs se: Here gaag Herodiya neta hūūb ūr-matū wa Firibi, ū Firibus ne ūr-fat. De wūte Yohanna ogu warū wūn ūzu, "Nom-ū bō nome bō gu neta hūno-u ró ū wane ūr-fat, bō pakūs bōr-tū u-Rū." Remū Here mangte jab-ū Herodiya, wa warū karma-ne e maas Yohanna, e gag wa ū ho-sū kwam, e gun wa ū-me bu-u m-tōk. **5** Here cwang wa hō Yohanna, sedi wa o u-gyer ūt-net remū zū e kabug wūn wa-warrū rem-sū u-Rū. **6** Ū hō-du bak-sū hō-du ūr-matū Here, wa'-ū Herodiya nongū ūn ūs-hew sok har Here hōk ūr-zwar. **7** Here nom estēdu ūs-rem ūs-tōnd ne ūzu wa ya' wūn ko-uyan ū wa ūt-sa. **8** Ino-u rō yū wūn ūs-rem ū nom-ū u dō'e ūt-kōn ūzu, "Ūm ūt-sa hi-ūr Yohanna wa yūbusse m-bū ū-me u-kōk." **9** Faruk hōk ūr-zwar da, sedi ba shu'ute ūzu wa nong estēdu ūs-rem ūs-tōnd ne, tūmsū remū ham-ūt tū o ūkūn ne, se wa zū karma-ne e yasū nomū wa

kōne. **10** Wa tom m-ha bu-ū m-tōk ūzu na kwūpūn hi-ūr Yohanna. **11** Na hatūn hi-ūr Yohanna ū-me u-kōk na yasū wa'-ū-gwūp, wa kūb m-ha ūdu ino-u wa. **12** A-dorū Yohanna haan e kūb birig-du u-war e dok. E dō'e e warū Yeso. **13** Da-ū Yeso hoge ūzu Here wa'ag karma e hoog Yohanna, se wa to u-hat m-ha ū dekūn be-de du za ūt-net remū wa shu'ut wa u-gan ūkūn. Da-ū net-tū hoge iya, e rwūn dugū ūt-bō, e dor wūn ūs-na. **14** Da-ū Yeso ruye ū-me u-hat, se wa hyen ūt-net to mōrogtē u-tāt. Wa hog ūr-on wa hast a-kōb-du m-yar ne ūs-gom i o ūkūn. **15** Da-ū rim-mū tore, a-dorū Yeso e zū wūn, "In o ū-me be-du zatte ūt-net da, yage ūt-net e cwa ū-me ūt-taas e kum-ūt nom ūt-re e o." **16** Yeso zū ūn, "Kamug ūzu se ūn haag ū akūn da. Nō ya' ūn nom ūt-re ūn re." **17** Se e zū wūn, "It zatte okōn ū ane da, berēdi-to ūt-tan ū jan ne ūt-yur." **18** Yeso zū ūn, "Hatūn to ū ane." **19** Se wa zū ūn zūn net-tū shu'ut ū dōm ūs-gwa. Wa kūb berēdi-ūt to ūt-tan ū jan yur, wa jakūs ūr-hi ū dōm u-rū, wa nomū u-Rū ūt-vam. Wa mōt berēdi-ūt to wa yasū a-dorū, tūmsū a-dor wa mōtū ban-du ūt-net. **20** Kowan re, wa shig, a-dorū wa kargusse nom ūt-re kuse kōor-ūt yatto op-ūt yur. **21** Tat-ū net-tū re nom ūt-re o, net-to campa-ne ūt-zongu ūt-tan, a-dor ogortē neta-ne ū ya'ag ne i re nom ūt-re o da. **22** Da-ū ūn tase Yeso zū a-dor e cwa ū-me u-hat, e dō'e ū din-de jit gwug-de. Wa hen wa ees kanda net-tū aruk. **23** Da-ū wa yūnse ūt-net, wa dū dōm ūr-rōr remū wa nom-ūt ūs-tōog. Rim-mū tor wūn ūkūn wūn u-gan. **24** Ū da-u o hen hat-yū o tek m-sa, ya ragūn u-dak ne, tūmsū jwak m-bū o gab-du m-mya tūmsū mya-mū nong u-tāt. **25** Ūka ūs-kwam ūs-tūt sū ūr-wūn, Yeso yūne wa o jang m-bū ū-me m-sa m-ha ūdu a-dorū wa. **26** Da-ū a-dor hyanū wūn m-ha ū-me m-sa, e hog u-gyer, e zū, "Nom-tū m-bū to!" E nom ūt-jar ū remū u-gyer. **27** Za rem Yeso zū ūn, "Nomōn beb-du jab, tūmsū a nō hog u-gyer da, me wa Yeso." **28** Biturus zū, "Wa-m-nap, abite bō wa, zū me ūm jangūn ū haan ūdu ró ū dōm m-bū." **29** Yeso zū, "Jangūn." Biturus rū dugū me u-hat, wa hū m-ha ū dōm m-bū m-ha ūdu Yeso. **30** Da-ū wa hyane m-mya, wa hog u-gyer wa heese ūt-iis, se wa nom ūt-jar, "Wa-m-nap! Gu me!" **31** Za rem Yeso nūb u-kom wa ship wūn. Wa zū, "Bō wa yadū jab cashi, ¿remū yan-o bō nom-te u-sakna?" **32** Da-ū Yeso e Biturus cwa ū-me u-hat, mya-mū ho ūs-ram tek. **33** Net-tū o ū-me u-hat e nomū Yeso ūt-huuk, e zū, "Nip-to bō Wa'-ū u-Rū wa!" **34** Da-ū e pase m-sa, e ciz ū dak-ū Janisarata. **35**

Da-u net-tu bo-u o nape uzu Yeso wa, e tom na waru kowan wu otte wa-kob-du m-yar u-me dak-u o e haan u Yeso ya un m-yar. 36 E kon Yeso uzu, wa yage a-kob-du m-yar ne e tam ko nu-du toggo-u ro. Tumsu net-ne beet i tame wun e kwung m-yar.

15 Farisa-ne u a-kose-tu u-bor ne haan udu Yeso dugu Urusharima. E zu, 2 “iRemu u-yan o a-doru ro otte pas-du ur-ma'in du nengen-ut in? Remu zu e saapte ut-kom kanda e re nom-u ut-re da!” 3 Yeso shus wa zu, “iNo remu yan-o no otte pas-du bor-tu u-Ru remu nom-tu nengen-ut no is-u no? 4 Ru-u zuug, ‘Ya’ uso-u ro u ino-u ro ne m-zeg,’ tumsu ‘Net wu pyape uso-u wa ko ino-u wa na do’e ho-du wa.’ 5 No nomu net-ne ut-kose uzu, bo keru zu uso-u ro ko ino-u ro: ‘Nom-u um otte u-beet u kame um nya’ no, um nomug estedu us-rem uzu um de yasu o udu u-Ru.’ 6 Tumsu a no nome iya, no dorog uzu okon zaar u no de yadu i mate no da. Iya o hen, no o nomu net-ne kose-tu ur-ma no, no yage bor-tu u-Ru. 7 No a-ha-mu ur-no ne, nomu Ishaya ware u no nip-to, u wa nomte ur-donse remu no uzu, 8 “‘Net-ut tun-to nomu me m-sek u gop-tu u-nu. Sedi jab-us un za ur-kot u-me da. 9 E nomu me huuk-tu m-zan; Kose-ut un kose-tu ut-net to.” 10 Yeso fog ut-net wa zu un, “Hogon no nap. 11 Za nom-u o m-cwa u nu-u net o mutu wa, wa-za-u-hen udu u-Ru da, sedi nom-u o rwuun u nu-u wa.” 12 A-dor haan udu ro, e zu wun, “Farisa-ne hok zwaru rem-us se da, da-u e hogu se.” 13 Yeso zu, “Kuw beet u Uso-u ri wu o dom u-ru kawu da, na de musu o us-gur ne. 14 Yagun net-tu Farisa, e uka po-ne e, a-nak-du or-ut e po-ne. A po o nak-du or-u wa po, e beet e de hedu u-kub.” 15 Biturus zu wun, “Gwa-su it nu-du sha-mu us-rem sin-se.” 16 Yeso zu, “iNo gwa’ag ur-nu uro da? 17 No hyang, nom-u netu re u-beet ur-takun o de ut-cwa u nu-u wa, o fang ut-men, m-vaste o de rwuun m-ha u zan. 18 Nom-u o rwun dugu u-nu, dugu jab o, o rwune. O hen u de mutu net wa-za-u-hen udu u-Ru u net-ne. 19 Um zuug iya remu zu dugu jab o dorog-su nom-ut yo-to rwutun, wato, ho-du net, m-o, m-o ne, u-hiw, ket-du us-bi, u na-su dim-ur eken ne. 20 Tunt to nom-to wute net u shu’ut wa-kob-du u-hen udu u-Ru, sedi re-du nom ut-re za saap ut-kom wa’ag net u shu’ut wa-za-u-hen udu u-Ru da.” 21 Da-u Yeso yage kun, se wa do’e u-dak, u be-du bo-tu Taya u Sidon ne otte. 22 Yakun neta ya wa-za Yahuda, wu o u dak-u o, wa jakus u-cwar wa zu, “Wa-m-nap! Wa’-u

Dawuda, hog on-ur ri! Yakun nom-yu us-te ya o yadu wa’-u ri wa-gwup ur-kob.” 23 Yeso shakus okon nom-o da. Se a-doru wa haan e kon wun e uzu, “Buz neta-u inya remu zu wa o doru in wa o ekse in!” 24 Se Yeso shus wa zu, “Ru-u tomgun me udu ca Isra-ne i enke u war-e.” 25 Neta-u ya haan wa he ut-jwun wa nomu Yeso ut-huuk, wa zu. “Wa-m-nap, segu me!” 26 Yeso zu, “Nong ur-zwar na kab nom ut-re yaag na yasu o’ da.” 27 Neta-u ya zu, “Wa-m-nap, o’ re ko tek-u nom ut-re u wa u-bu u he u-dak.” 28 Se Yeso zu, “Neta yadu jab-u ro o u-tat, na kabug kon-us ro,” Za rem wa’-u ro kum m-yar. 29 Dugu kun Yeso dor kit m-sa yu Gariri, wa duus u-dom ur-ror wa shu’ut. 30 Ut-net u-tat e haan udu ro, e hatun ryam-ne, u po-ne u a-za-us-na ne, u a-za hog-du us-rem ne ut-net ne u-tat, na haatun un na rust u shu Yeso, tumsu wa yu un m-yar. 31 Net-tu hu murimmu da-u e hyane a-za us-rem ne, u a-za-us-na kwung m-yar, ryam-ne o m-ha, po-ne kwung m-hyan, e beet e nomu u-Ru u Isra-ne ut-vam. 32 Se Yeso fog a-doru wa, wa zu, “Um o hog-du on-du net-ut tun-to, remu zu u ya-o e otte m-roog ut-tut e o ane u me ne, tumsu e zatte nom ut-re da. Um za ussa um tok un us-mer da, remu zu eken ut-byuz u dom u-fun.” 33 Se a-doru ro zu wun, “iHene o na dote kwum-du nom ut-re u de regussu ban-du ut-net u-me dog-ur din-de?” 34 Yeso shit un, “iBeredi-to ut-nu tu no otte?” E zu, “It otte ut-beredi ut-ta’er, u jan ne cashi.” 35 Wa zu ban-du ut-net e shu’ut u-dak. 36 Wa kub ut-beredi ut-ta’er u jan ne cashi. Da-u wa nome ut-vam, wa bosor wa yasu a-doru wa, e hen e motu ut-net. 37 E re, e shig. Da-u e tase a-dor kargusse tu kuse m-te ut-koor ut-shuyi ut-ta’er. 38 Tat-u campa-ne re nom ut-re o, campa-ne ut-zongu ut-nas, na ogorte neta-ne u ya’ag ne da. 39 Da-u net-tu burge, se Yeso to u-me u-hat m-ha u dak-u Magadan.

16 Farisa-ne u Saduki-ne haan udu Yeso remu e reg-ut wun. E kon wun wa kosu un nap-su nom-tu m-shin dugu dom u-ru, remu u koste uzu Ru-o tomnu wun. 2 Yeso shus wa zu un, “A dom u-ru zane, no zu, ‘Na de nom-du m-ya.’ 3 Tumsu a dom u-ru rime ut-kuut, no zu, ‘U ya-o na ut-nom u-yu.’ No kere senusse uka da-u otte u dom u-ru, sedi no muute jab-us no no nap nom-tu Ru-u o ut-nom da. 4 Net-ut yo-to a-za gyer-u u-Ru ne, no ut-sa us-nap su nom-tu m-shin, tokon nom-tu m-shin zaar hen da se tu Yunana.” Yeso yage un wa aruk. 5 Da-u a-dor pase u dekun gwugde

dü m-sa, e bakustê kab-dü üt-beredi da. 6 Yeso zü ün, “Nòmøn ga' u go-dü yis-mü Farisa-ne ü Saduki-ne.” 7 E heese üs-rem m-e m-e üzü, “Jiya kòb-dü ür-haan üt-beredi ne o wüte wün ü rem-üs sin-se.” 8 Da-ü Yeso nape nòm-ü e otte üs-rem se wa zu, “No a-yadu jab-u ne cashi, ¿remü u-yan o no otte üs-rem ü tek-u no üt-zü no zatte üt-beredi da? 9 ¿No gwa'ag ür-nu uro da? ¿Kaag no üt-to üka um regusse net-ne üt-zongu üt-tan üt-beredi üt-tan da? ¿Tümsü koor-üt yatto üt-nü to kuse? 10 ¿No bakustê net-ne üt-zongu üt-nas i um regusse üt-beredi üt-ta'er da? ¿Tümsü koor-üt yat-to üt-nü to kuse? 11 Kamug no nap üzü, za ma-tü beredi-dü otte m-yis de um otte üs-rem da. Sedi nòmøn ga' u yis-mü Farisa-ne ü Saduki-ne.” 12 A-dorü Yeso nup üzü Yeso za ü rem-sü ü mottü yis-mü na wüye üt-beredi da, sedi wa o üs-rem o üzü e nòm ga' u go-dü kose-üt Farisa-ne ü Saduki-ne. 13 Da-ü Yeso haane u dak-u Kasariya Firibi, wa shit a-dorü wa üzü, “¿Wana net-tü zü Wa'-ü Net oye?” 14 Se e zü, “Eken zü Yohanna wa-üt-yubusse m-bü, eken zü Iriya wa, tümsü eken zü Irmiya, kò wakün ü tek-u a-warrü rem-sü u-Rü ne.” 15 Yeso zü ün, “¿No wa no o üt-zü wa um oye?” 16 Simøn Biturus shüs wa zü, “Bò wa Kiristi Wa'-ü u-Rü ür-fat.” 17 Yeso shüs wa zü, “Bò o kom u-Rü ne Simøn wa'-ü Yunana! Um züüg iya remü zü a net wa warü bò sin-se rem-se da, sedi Uso-u ri wü o døm u-rü. 18 Um o hen u warü bò, bò wa o Biturus (wü foge ür-taar), ü døm-ü taar-ür rinde de um dete ma-dü a-dorü Yeso ne, tümsü beb-du m-mar de za kwüm-dü ür-beb ü døm-ü o da. (Hadës g86) 19 Um de yadu bò gor-yü Farük-dü u-rü, nòm-ü no hoose u-me u-dak, Rü-ü de hoosu o døm u-rü, tümsü nòm-ü bò ya beb-du üt-nòm u-me u-dak, Rü-ü de yadu be-du üt-nòm ü døm u-rü.” 20 Se wa nük a-dorü wa üt-to üzü a e warü wakün üzü wa o Kiristi da. 21 Dugu da-u o Yeso heese warü a-dorü wa üzü, zatte ka üt-nòm da, se wa dege u Urusharima wa swa ür-kòb üt-go üt-go u kom-tü üt-nengen, ü i-Yate a-Toog-ne, ü a-kose-tü u-bor ne, tümsü e hò wa, u hò-du u-tuturse wa yüne dugu marimari-ne. 22 Biturus nük wün ü kit wa nòmü wün üt-him üzü, “Ü Rü-ü hast, Wa-m-nap, sese zarü kwüm-dü bò da!” 23 Yeso bir wa zü Biturus, “Hate ü be-du um otte, bò farük-ü nòm üs-te! Bò yü üt-sa wadu me ür-he'e, remü zü dorog-üs ró sü net se, za üka u-Rü da.” 24 Yeso zü a-dorü wa, “Wü üt-sa dorru me se wa gugumte hi-ür wa, wa kab kan-u wa, wa dor me. 25 Wü o ukrü fat-ür wa, wa de üt-taag u de.

Tümsü wü taage fat-ür wa remü ri, wa de kwüm-dü de. 26 ¿Yan-o net de üt-kwüme, da-ü wa kume kwüm-tü dak-u unò wa taag ü fat-ür wa? ¿Kò yan-o net de üt-ya üka m-swasa remü fat-ür wa? 27 Wa'-ü net de haan ü a-tòm u-Rü ne u-me fu'ubse-üt Uso-u wa, wa top kowan top-ü nòmü wa nòm. 28 Um o warü no üt-nip, eken oro ü ees ü ane i za m-mar da, se e hyanug haan-du Wa'-ü Net ü-me farük-ür wa.”

17 Da-ü roog-mü shishin arke Yeso küb Biturus, ü Yakubu, ü Yohanna ne hüüb ür-matü wane Yakubu, wa hüüt ün ü dekün ror-de dü m-wür, ü war ün. 2 Ün o ukün se sha-m Yeso barüm. Shü-u wa nòm m-zün üka zün-mü ür-hò, tümsü kus-tü wa wa'e to nòm ü pus-to üka m-zün. 3 Za rem, se Iriya wa-warrü rem-sü u-Rü ü Mosa ne rwün üdü ün, e o üs-rem ü Yeso ne. 4 Biturus zü Yeso, “Wa-m-nap, nong ür-zwar ü na otte ü ane. A-bò ese um de kadü üt-rimpa üt-tüt, dü ró ür-gan, ür-gan dü Mosa ür-gan tümsü dü Iriya wa-warrü rem-sü u-Rü.” 5 Wa o tek-ü üs-rem, se dekün kü'ut-de dü m-zün gurus ün beet, tümsü e hog u-cwar ü-me ür-kü'ut ya o üt-zü, “Unwa o Wa'-ü ri, wü um o üt-cwan, tümsü um hog zwar-ür rò sok, eren wün.” 6 Da-ü a-dor hoge iya gyer-ü ship ün sok har e he m-hòbog. 7 Yeso haan wa tum ün wa zü, “Yünün, a no hog u-gyer da!” 8 Da-ü e jakse üt-hi, e hyang wakün da, se Yeso ü war-wa. 9 Da-ü e o cuzün dugu døm ür-ror, Yeso nòmü ün üt-him, wa zü, “A no warü wakün nòmü no hyane da, se Wa'-ü Net yunge dugu marimari-ne.” 10 A-dor shit wün e zü, “¿Yan-o wüte a-kose-tü u-bor ne üt-zü, se wa-warrü rem-sü u-Rü Iriya baag m-haane?” 11 Yeso shüs wa zü, “Iya o Iriya de haan wa mang ko-uyan. 12 Sedi um o warü no, Iriya baag ü hagun, e nak wün da, har e nòmü wün nòmü cwane ü jab-üs e. Iya hen Wa'-ü Net de swadu ür-kòb ü kom-üt ün.” 13 A-dor nup üzü, rem-üs Yohanna wa-üt-yubusse m-bü se wa o nòmü ün. 14 Da-ü e cwaye be-du morog-dü üt-net otte, yakün campa-ya haan üdü Yeso wa he üt-jwün ü shü Yeso. 15 “Wa-m-nap, hog on-dü wa zwar-ü ri. Wa otte gom-sü ür-he'e, tümsü wa o swadu ür-kòb sok. Okon da-o wa he ü-me u-ra, okon da-o ü-me m-bü. 16 Um hüüte wün üdü a-dorü ró, e hen e kerge has-tü gom-üs se da.” 17 Yeso zü, “No net-tü unò da-o, a-kòb-dü yadu jab, a-jab-üs yo-se! ¿Yan da-o um de üt-kere ür-shü'ut ü no ne? Hatün wa'-ü ró ü ane.” 18 Yeso hagusse nòm-yü üs-te, nòm-yü üs-te ru, wa zwar

kum m-yar. 19 A-dorü Yeso haan udu Yeso da-u wakun zare ukun da, e shit Yeso uzu, “¿Remü yan o wüte it kerge rutü nom-yu us-te ya da?” 20 Yeso zu ün, “No kerge buz-du nom-yu us-te ya da, remü zu yadu jab-u no o cashi. Um o waru no ut-nip, a no otte yadu jab uka ya-yu mastad, ya-yu zege us-rek u tek-u go ut-nom, no keru zu ror-ur din-de, ‘Mu’us m-ha u ana’ jit, tumsu de mu’us. Okon zaar u zege beb-ur no da.” 22 Da-u a-dor morge u dak-u Gariri, se Yeso zu ün, “Eken de yasü Wa’-u Net u kom-tu ut-net. 23 Tumsu e do’e ho-du wun. U ho-du u-tuturse na de yunsu wa dugu marimari-ne.” Nomu o zusu a-dor-ne sok. 24 Da-u Yeso u a-dorü wa ne te bo-u Kapanahum, a-onku shik-u tar haan udu Biturus u mottu ta’ar-ru be-du ur-shu’ut du Wa-ko-uyan e zu, “Warun it ko wa-ut-koşe no top-ut shik-u tar.” 25 Biturus zu, “U, wa top.” Da-u Biturus mune u-bu, se Yeso heese nomu wun us-rem uzu, “¿Yan o bo hyane u mottu shut-ur re? ¿No o m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu bo-u e? ¿Ko no o m-hyan faruk-tu onk shik-u tar udu net-tu na re m-gag?” 26 Biturus zu, “Udu eken.” Yeso zu, “Shu’ute uzu ün top-ut da. 27 Ko ba shu’ute iya, taas u net-ut tun-to hog ryab-us in da, do’e bo gun kwenhi-yu masu jan, bo upus nu-u jan-yu bo heese ut-mas bo ut-hyan shik u-me. Kab e bo top shik-u tar i ró u i ri ne.”

18 U tek-u da-u o, a-dor haan udu Yeso e shit wun uzu, “¿Wana o yu-shu u-me faruk-du u-Ru?” 2 Yeso kabun ya-ur rek-de, wa egusse wa u-me ün. 3 Yeso zu, “Um o waru no ut-nip, a net u muute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa za tamu cwadu Faruk-du u-ru da. 4 Remü iya wu mute hi-ur wa uka ya-ur rek-de wa de shu’utu yu-Yat-ya u-me faruk-du u-ru. 5 “Tumsu i kabe ya-ur rek-de din-de remü zu e o cwan-ut ri, me wa e kabe. 6 Kowana wa’e wa-gan u tek-u i-rek-e ine i ya’ jab udu ri u nom-du ut-ba’as, ut-zeg ur-zwar na gagu wa ta’ar-du ur-na u geksu wa, na gun wa u-me m-sa. 7 “Nom-tu ur-on udu dak-u uno u remü nom-tu wadu net u nom-du ut-ba’as de haan. Nom-tu wadu net ut-ba’as to haan, Sedi u shu’utu nom-tu ur-on u wu de wadu wakun u nom-du ut-ba’as. 8 A kom-u ró ko na-u ró o wadu bo u nom-du ut-ba’as, kupse bo jure. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-ma u-kom ne u-gan ko u-na u-gan ko ryam, u na gunt bo u men-tu u-ra u za ut-mar da, u kom-ut ró ne ut-yur ko us-na us-yur. (aiñonís g166) 9 A mune is-ur ró u wa bo u nom-du ut-ba’as, se bo hast bo rest. Ut-zeg bo cwa u fat-du za ur-

ma ur-is ne ur-gan una gun bo u bu-u ra-u za ut-mar da u is-ne yur. (Geenna g1067) 10 “Gwatun a no jurum wakun u tek-u ine yaage da. Remü um o waru no atom u-Ru ün ne, o ur-yu udu Uso-u ri wu o dom u-ru, e de waru u-Ru a no nomu yaag nom-ut so-to da. 12 ¿Yan o no o m-hyane? A wa-gwat-du ca ut-shik ut-tan, u-gan u tek-u e ya enk, ¿wa da yagu ca ut-shik ut-tan za u-gan wa do’e go-tu yu enke da? 13 A mune zu wa hyanug ya, um o waru no ut-nip, so-du wa de ut-nom remü yu enke ya, ut-zeg ut-kok ut-tan za u-gan i o za enk. 14 Iya o hen, cwan-tu Uso-u no to da wu o dom u-ru u wa-gan u enk u tek-u me yaag ine. 15 “A or-u ró nomu bo ut-ba’as do’e bo kosu wa uzu wa nongu bo ut-ba’as, no wa ne yur. A netu wa eru bo, bo muttun wa u-dom u-fun. 16 Sedi a wa eru bo da, se bo mang m-ha u net gan ne ko net-ne yur, remü ko-uyan rem-se na kub remü war-mu net-ne yur ko net-ne tut. 17 A or-u ró gugme erru ün, se bo waru a-dorü Yeso ne, a wa gugme erru a-dor-ne, muute wa uka wu nape u-Ru da, ko wa-onku shik-u tar. 18 “Um o waru no ut-nip, nom-u no hoose u-me u-dak, Ru-u de hoosu o dom u-ru, tumsu nom-u bo ya beb-du ut-nom u-me u-dak, Ru-u de yadu beb-du nom-du o u dom u-ru. 19 “Um o hen u waru no, a net-ne yur u ane u-dak, e eese e kon okon nom-o, Uso-u ri wu o dom u-ru wa nomu ün. 20 Um zuug iya remü zu be-du net-ne yur ko tut morogte remü zu e yaag jab udu ri, um o ur-kot u e ne.” 21 Na o ukun Biturus haan wa zu Yeso, “Wa-m-nap, ¿so-o u-nu or-u ri de nomu me ut-ba’as, um nomu wa ur-ho? ¿U-so u-ta’er?” 22 Yeso zu wun, “Za u-so u-ta’er da, sedi u-so ut-shik ut-tut u op u-so u-ta’er za ur-ma. 23 “Remü iya, faruk-du u-Ru o uka wakun faruk wa wu ut-sa wa ogor kwum-ut wa tu o kom-tu tok-ne wa. 24 Da-u faruk tak-ne ut-ogor, se na haatun wa wakun net wa, wu faruk dore ur-mag, shik u-tát i net za ut-kere ut-top u yu-ur wa ur-beet da. 25 Ba wa kusun ut-top se faruk wu na bub wa u neta wa ne u ya’ag-u wa ne, u nom-u wa otte ne u-beet wa top ur-mag. 26 “Se tok-u wa he ut-jwun u shu faruk wa o us-kon wa zu, ‘Hog on-ur ri, me top-u ko-uyan!’ 27 Se faruk hog on-du toku wa, wa yagu wun wa aruk, wa zu a wa top mag-ur re da. 28 “Sedi tok-u wa da-u wa ruye se wa bit huub m-ank wa, wu wa dore ur-mag shik cashi, wa soos wun u-cwar, wa zu, ‘Top me nom-u um dore bo!’ 29 “Se huub m-ank-u rò he ut-jwun u shu rò, wa kon wun wa zu, ‘Nomu me ur-ho, me top-u bo!’ 30 “Sedi toku wa gugum, wa huut

wun u bu-u m-tok, wa zu se wa topok mag-ur re. 31 Da-u huub-tu m-ank-u rò hoge nomu nome, e hok ur-zwar da. Se e do'e e waru faruk nomu nome u-beet. 32 "Faruk fog toku wa wa zu, 'Bò tok yo-o wa. Um nongu ho-du mag-du um doru bo remu zu bo konog me. 33 ¿Kamug uzu bo hog on-du huub m-ank-u ró, uka um hogte on-ur ró da?" 34 Faruk hog m-kuwut sok, se wa wu na ya' wun ur-kob wa top nom-u wa doru wa u-beet. 35 "Iya o hen Uso-u ri wu dom u-ru doté nomu wu gugme nomu or-u wa ur-ho jab gan."

19 Da-u Yeso tase warru rem-us se, wa yage Gariri, wa do'e u dak-u Yahudiya u gwug-du u-dom du Gi-yu Yodan. 2 Ban-du ut-net dor wun ukun, tumsu wa hastu net-ne gom-us e. 3 Eken Farisa-ne haan e reg-ut wun u din-de shut-de uzu, "¿Bor-ut in tu Yahuda-ne yaag net beb-du yan-du neta wa u remu ko-uyan rem o?" 4 Yeso zu un, "No karunte rem-su u-Ru, kamug no nap uzu da-u Ru-u nome net dugu ur-takun, 'Ru-u nomug campa gan wa nom neta gan remu e shu'ute neta e campa.' 5 Koske nom-u Ru-u ware uzu, 'Net de yagu Uso-u wa u ino-u wa ne wa dap neta wa, e yur hen e shu'ut net gan.' 6 Remu iya e zamun net-ne yur da sedi net gan. Remu iya hen, nomu Ru-u same a wakun u mot da." 7 E shit uzu, "¿Remu yan-o Mosa wurte bor-tu yan-du neta, uzu wu o yan-du neta wa, wa pan ran-u ut-yane?" 8 Yeso zu un, "Remu hok-tu ut-to no o wute Mosa yagte u net u yan neta wa. Sedi da Ru-o nome campa e neta, wa cung uzu e mot da. 9 Um o hen u waru no, wu yane neta wa, wa gu wakun, a-za remu m-o da, as-o wa otte." 10 A-doru Yeso zu wun, "Abite iya o, zek ur-zwar u net u shu'ut za ur-gu." 11 Yeso zu un, "Ru-u segu tokon net-to e kab kose-ut tun-to. E war-e de kere ur-yu za nom-du ur-gu. 12 Eken oro i na mate makut-ne, eken hen net-tu muute e iya, tumsu eken oro i zu e za ur-gu da remu Faruk-du u-Ru. Yage wa ut-kab wa kab rem-us sin-se." 13 Dekun ho-de na hatun Yeso yaag remu wa dor-tu e ut-kom tumsu wa nom-tu e us-toog. A-doru Yeso hagusse a ya'ag ne uzu e o ekse Yeso. 14 Yeso zu, "Yagun u yaag u haan udu ri! A no buz un da, remu zu Faruk-du u-Ru o dom-u i o uka yaag ine." 15 Wa doru un u-kom wa wa'-u un nu-u so-o kanda wa yagte kun. 16 Wakun haan udu Yeso wa zu, "Wa-m-nap, ¿yan nom-u so-o um de ut-nom um kum-ut fat-du za ur-ma?" (aiōnios g166) 17 Yeso zu wun, "¿Remu u-yan o bo shit-tu mot-tu nom-u so-o? Ru-o

o so-o war-wa. A-bo ut-sa bo kum fat-du za ur-ma, se bo dorog bor-ut wa hon-hon." 18 Campa-u ya zu, "¿Yan bor-to?" Yeso shus wa zu, "A-bo ho net da, a-bo nom m-o da, a-bo nom u-hiw da, a-bo ketu wakun us-rem da. 19 Ya uso-u ró m-zeg u ino-u ró ne, tumsu bo cwan wa-boru ró uka bo otte cwan-tu hi-du war ró." 20 Wa-u beb zu, "Um dorog bor-ut to ut-beet. ¿Yan-o kuse um de ut-nome?" 21 Yeso zu wun, "A-bo ut-sa bo shu'ut u-shuyi shuyi, do'e bo bab nom-tu bo otte ut-beet, bo motu a-ur-kob-ne shik-u e. Bo de nom-du ut-kwum u dom u-ru, se bo haan bo dor me." 22 Da-u wa-u beb hoge iya, se wa aruk jab nayi-nayi, remu zu wa otte ut-kwum sok. 23 Yeso zu a-doru wa, "Um o waru no ut-nip, ut-shu'ut ut-po ne u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-ru. 24 Um o tumsu waru no, ut-zeg m-kyk u rakum-yu cwa u-me hu-yu u-ber, u wa-ut-kwum u to-ut u Faruk-du u-Ru." 25 Da-u a-dor hoge iya e hu murimmo, e zu, "¿Abite iya o wana de kwum-du u-ukur?" 26 Yeso got un wa zu, "Udu net za ut-nome da sedi udu u-Ru ko-uyan su ut-nome se." 27 Biturus zu, "Gwat, it yakke ko-uyan remu it dor-ut bo, ¿sedi yan-o it de ut-kwum?" 28 Yeso zu un, "Um o waru no ut-nip, da-u o haan, da-u Wa'-u Net do'e ut-shu'ut u pora-du ur-faruk du ut-fu'ubse wa. No doru me, no do'e ut-shu'ut u pora-tu ur-faruk tu ut-rem op-ut yur, no kwupu rem-tu op u ut-yur tu Isra-ne us-rem. 29 Tumsu wu yage ut-bu, ko huno-ut wa ne neta-ne ko campa-ne, ko uso-u wa u ino-u wa ne ko yaag, ko ut-tak, remu wa o dorru me, wa de ut-kwum u-so u-tát, tumsu wa de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 30 Tumsu net-ne u-tát i o ur-takun, e de ut-mu a ur-vaste, a ur-vaste e de ut-shu'ut a ur-takun."

20 Yeso re shu ut-zu, "Faruk-du u-ru o uka wa-u-bu, wu ruye ur-wun ur-wun u sa-u i de nomu wa-m-ank-u tak-u inabi. 2 Da-u e hongusse u nomu wa do'e ut-top shik ur-hoot, se wa tok un u tak-u inabi. 3 "Us-kwam kob-du u-gan su ur-wun se wa ru u kat-du u-turru, wa hyen eken u shu'ut-du m-zan. 4 Se wa zu un, 'Haanun no do'e u tak-u inabi ri, me top-u no nom-u kame.' 5 E yune e do'e. "Se wa do'e. Wa ru u tek u-ho, tumsu us-kwam us-tut su m-rim wa sur m-kab a-m-ank ne. 6 Uka us-kwam us-tan su m-rim, wa ru, wa bit eken u ees, e za nom-du okon da. Se wa zu un, '¿Remu yan-o wute no nomug m-ank u ho-du ya-o da?' 7 "E zu wun, 'Wakun yaag it nomu ut-nom da.' "Se wa zu un, 'Nokon konon m-ha u tak-u inabi ri.'

8 “Da-u rim-mu tore, se wa tak-u inabi wa zu wu o segu wa ank-mu u-tak, wa fag i o nomu wa-m-ank ne, wa top e, tumsu wa heese dugu a m-vaste m-ha a ur-takun ne. 9 “Net-tu haye uka us-kwam us-tan su m-rim, kowan na top wa shik uka kumte u top-u ur-hoot. 10 Net-tu haane ur-takun cung uzu na de top-du e shik m-zeg or-ut e ne i haane m-rim, ko ba shu'ute iya kowan kwung nomu kame na top wa ur-hoot. 11 Da-u e onke, se e hu nomu wa-u-tak m-kwe remu zu wa topok e hon-hon. 12 E zu wun, ‘Net-tu haane u-dim, ank-mu u-da cashi mo e nome’ top-u it u ene us-gan, it u nome m-ank, u dung-mu u-ho ne. 13 “Se wa zu wakun u tek-u me un, ‘Huub-u ri, um reeg ra-u ro da. Um zuug iya remu zu yo cung uzu me top-u bo shik nomu na tope ur-hoot. 14 Kab nom-u o u ro bo nok. Me keere u jab-u ri um top or-ut ro ne i haane u dim-u ro nom-u um top-u bo. 15 Me keru nom-du nom-u um keere u jab-u ri, u nom-u o u ri, zshub-de bo otte u remu nom-u so-o um nome?’ 16 “Iya o hen, a m-vaste de ut-shu'ut a ur-takun, a ur-takun hen e shu'ut a m-vaste.” 17 Da-u Yeso u a-doru wa ne o m-ha u Urusharima, se wa nuk a-dor-ne u-kit. Wa zu un, 18 “Hogon in do'e ur-cwa u Urusharima. Na de yasu Wa'-u Net u kom-tu i-Yate a-Toog-ne u a-kose-tu u-bor ne. Tumsu e ut-kwup uzu na ho wun. 19 Tumsu e yasu wun udu i za-Yahuda-ne da, e nomu wun rem-su us-jurum, e nomu wun us-ryap, e tar wun u-kan, tumsu e ho wun u ho-du u-tuturse wa de ur-yune.” 20 Se ino-u Yakubu e Yohanna ya'ag-u Zabadi e haan udu Yeso. Wa he ut-jwun u shu Yeso wa kon wun okon nom-o. 21 Yeso zu wun, “‘ZiYan-o bo ut-sa?’ Wa zu, ‘Um o kon-us ro, yage yaag-u ri ine yur u shu'ut u ane u be-du m-sek-u ro ur-kot u bo ne, wa-gan u kom ut-cwa tumsu wa-gan u kom ur-beer.’ 22 Yeso zu Yakubu e Yohanna, “No nak nom-u no o ut-kon da, zi no keru swadu kob-du um de ut-swa?’ E zu, “It ut-kere.” 23 Yeso zu un, “No de swadu ur-kob uka um dote swadu ur-kob, sedi mot-tu ur-shu'ut u kom us-cwa ri ko kom ur-beer, Uso-u ri wu o dom u-ru wa ooge wa ut-ya. Wuna de ya-du be-ut to udu wu wa cwane ut-ya.” 24 Da-u a-dor op i kuse hoge uzu Yakubu e Yohanna nong ur-shut iya, e hog ryab-us un sok. 25 Yeso fak in beet wa zu, “No nak net-tu o ur-faryk i za-Yahuda-ne da, e hog zwaru kose e uzu e o ur-beb ne. Tu-shu hog zwaru kose ur-beb udu i e otte ur-faryk. 26 A no nom uka un da. Remu iya hen wu ut-sa wa shu'ut yu-Yat-ya u-me no, se wa shu'ute

tok udu or-ut wa ne. 27 Tumsu wu ut-sa wa shu'ut yu-shu u-me no, wa shu'ute tok. 28 Wa'-u Net hagon remu na nom-tu wa-m-ank da, sedi remu zu wa nom-ut m-ank, wa yase fat-ur wa remu ukru ut-net u-tat.” 29 Da-u Yeso u a-doru wa ne de yagu bo-u Yeriko, bandu ut-net dor un. 30 Da-u e ooge ur-nok, eken po-ne yur o shu'ut u kit u-fun. Da-u e hoge Yeso o aruk, se e yuns us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 31 Net-tu hagusse un, uzu un hoon us-ram, E sur m-jakus us-cwar e zu, “Wa-m-nap, Wa'-u Dawuda! Hog on-ur it!” 32 Yeso ees, wa zu un, “ZiYan-o no ut-sa um nomu no?” 33 E zu wun, “Wa-m-nap, it ut-sa it kum m-hyan.” 34 Remu ur-on, Yeso tum is-u un. Za rem, e kum m-hyan, e dor wun.

21 Da-u Yeso u a-doru wa ne ha m-te Urusharima, u bo-u Bafaji u dapus Ror-du Te-su Zetun, Yeso tom a-doru wa yur. 2 Wa zu un, “Cwaan u taas-u o u shu no, no ut-hyan u-janka m-gag ukun u ya-ur wa ne, ustun e no hatun me. 3 A wakun u shitu nom-u no ut-nom, warun wa uzu, ‘Wa-m-nap wa ut-sa e,’ tumsu wa de yasu no e za na-su u-da.” 4 Na nong sin-se us-beet remu na shuuste nomu wa-warru rem-su u-Ru ware uzu, 5 “Waru net-tu bo-u Urusharima, ‘Gwatun faruk-u no o haan udu no, wa zatte huk-mu ur-hi da. Wa o ur-nok u dom u-janka, Wa muute hi-ur wa za okon, ya-du u-janka wa nokte.’” 6 A-doru Yeso yur nom uka Yeso war-tu e. 7 E hatun ya-du ur-janka u-janka ne udu ro, e suk kus-ut e u dom-u u-janka u ya-ur wa ne, wa duus u dom wa shu'ut u dom-u ya-du u-janka. 8 Ut-net u-tat e hu nurgusse kus-ut e u dom-u u-fun, tumsu eken getmun fe-su us-te e nurgusse u dom-u u-fun. 9 Ban-du ut-net oro u-shu Yeso tumsu ban-du ut-net i o dim-u ro beet. E jakus us-cwar, e zu, “Ut-vam udu Wa'-u Dawuda! Nu-u so-o udu wu haane u shin-m Yawe, ut-vam udu u-Ru wu ooge dom u-ru u zuge kohene!” 10 Da-u Yeso cwaye u Urusharima, gwuz yune uzu, “ZiWana unwa?” 11 Net-tu o dorru Yeso e zu, “Unwa o wa-warru rem-su u-Ru Yeso dugu Nazara u Gariri.” 12 Yeso to u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan wa buz a ut-o u a bab-du ut-bisa ne u-me, wa jurgusse cumus-tu a swasa-mu shikne, u nom-tu ur-shu'ut-u a bab-du ut-gorop. 13 Yeso zu un, “Rem-su u-Ru zuug, ‘Bu-u ri de shu'utu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan,’ sedi no mutte o be-du pak-du hyuw-ne!” 14 Kuna po-ne u ryam-ne hatun udu ro u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, tumsu wa yu un m-yar. 15 I-Yate a-Toog-ne, u a-kose-tu bor-ut

Mosa ne, hog us-ryab da-u e hyane nom-tu m-shin tu Yeso nome, u yaag ne beet e o ut-jar u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan e o ut-zu, "Ut-vam udu Wa'-u Dawuda" se e hog us-ryab. 16 E zu wun, "¿Bo hok nom-u ya'ag-u ine o ut-zu?" Yeso shus wa zu, "U, no karunte nom-u rem-su u-Ru ware uzu, 'Bo iiste ut-ya' u ya'ag-u reke ne uka e dote vam-ut ro uka kumte.'" 17 Dugu kun se wa yagu un, wa ru u bo-u o. Wa do'e u Bataniya, wa roog ukun. 18 Da-u is gase ur-wun, wa o u muun u-me u-bo, se wa hog us-mer. 19 Da wa hyane yakun te-ya u kit u-fun, se wa do'e u kug-du te-u ya, wa kwung okon da se ut-ran. Wa zu te-u ya, "Bo za ur-mat da m-mommo." Za rem te-yu guus. (aiōn g165) 20 Da-u a-doru Yeso hyane iya, e hu murimmo u-tat. E zu, "¿Re o te-yu guuste za rem inya?" 21 Yeso shus wa zu, "Um o waru no ut-nip, a no o u yadu jab ne tumsu no nong u-sakna da ko cashi, no ut-nom nom-tu zege nomu um nomu te-u inya. Tumsu no zu ror-ur yat-de din-de, 'Yune bo he u-me m-sa,' ut-shu'ut iya. 22 A no nome yadu jab, nom-u no kone u-Ru u-beet u tek-u us-toog, no ut-kwum." 23 Da-u Yeso cwaye u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, wa o tek-u ut-kose, se i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne, e haan udu ro. E zu, "¿Shin-m wan mo bo otte nom-du nom-ut tun-to? ¿Tumsu wana ya shin-m mo?" 24 Se Yeso shus wa zu, "Ko me, me nomu no ur-shut. A no shase shut-ur ri, me ware no ko shin-m wan mo um otte nom-du nom-ut tun-to. 25 ¿Wana ya'e Yohanna beb-du ut-yubusse m-bu? ¿Ru-o ya'u wun ko net-u ya'u wun?" Un hu pama inan u tek-u un uzu, "A in zuye 'Dugu-du u-Ru de,' wa zu, '¿Remu u-yan o no ya'ag jab-u wun da?' 26 Tumsu a in zuye, 'Dugu-du ut-net de,' in o hog-du gyer-u nom-u net-tu de nomu na, remu zu net-tu kabug Yohanna wa-warru rem-su u-Ru wa." 27 Se e zu Yeso, "It nak da." Yeso zu un, "Um za waru no ko shin-m wan mo um otte nom-du nom-ut tun-to da." 28 Yeso zu tu-shu a-toog u tu-shu ut-net ne, "¿Yan-o no hyane? Na nong yakun campa-ya wu otte yaag-u campa-ne yur. Wa do'e udu wu ur-takun wa zu, 'Wa'-u ri, yune bo do'e u tak-u inabi u ya-o.' 29 "Wa'-u ro zu, 'Um za m-ha da,' a sure m-wa'as wa sur m-dorog, wa hu. 30 "Se uso u do'e udu wu u-yurumse, wa waru wun nom-u wa ware yu wuya. Se wa'-u wa zu, 'To, u-uso, me ut-ha,' se wa gugum m-ha. 31 "U tek-u ya'ag-u e yur ¿wana nome nomu uso u ut-sa?" E zu, "Wa ur-takun wa." Yeso zu un, "Um o waru no ut-nip, a-onku shik-u tar ne u a-u-as ne, e ba-u no m-cwa u faruk-

du u-Ru. 32 Um zuug iya remu zu Yohanna wa-ut-yubusse m-bu haagun wa o kosu no fun-u so-ya, no yaag jab da. Sedi a-onku shik-u tar u a-u-as ne e yaag ut-nip. Ko ba no hyane iya, no byurgun no yage ut-ba'as no yu' jab udu ro da. 33 "Seken sha-mu rem-su ya. Yakun campa-ya wa nong tak-u inabi, wa gunus o u-dunni, tumsu wa nom be-du nom-du m-mudi mu yaa-tu inabi, tumsu wa nom kur-u wa-ur-e' u dom. Se wa yu' a-ur-tom-ne seg-mu tak-u inabi o, wa aruk m-ha u okon dak-o. 34 Da da-u re-du tesse teye, se watom wakun u tek-u tok-ne ro, wa do'e udu i wa ya'e seg-mu u-tak, e okon ogur wa du nom-tu u-tak. 35 "I na ya ne seg-mu u-tak, e maas tok-ne wa, e gapur wagan, e ho wa-gan, e jurug wa-gan ut-ta'ar. 36 Se wa sur m-tom eken tok-ne m-zeg ur-takun, na nomu e uka na nom-tu a ur-takun. 37 Da tase wa u-tak tom wa'-u wa udu un. Wa zu, 'Um nak uzu u da-o un ut-ya wa m-zeg.' 38 "Da-u i na ya seg-mu u-tak hyane wa'-u wa-u-tak, se e zu orut e, 'Nonge! Wu de re-du kwum-tu u-tak u ya. Yagun in ho wun, u tak-u shu'ut u in.' 39 Se e maas wun, e gun wun u-do u tak-u inabi, e ho wun. 40 "U da-o, ¿a wa-u-tak mune yan-o wa de nomu i wa sege tak-u inabi?" 41 E zu wun, "Wa de ho-du net-ut yo-to to. Wa ya' eken tak-u o, i de ha yadu wun du ro ogde du nom-tu tak-u inabi." 42 Yeso zu un, "¿No karunte nom-u rem-su u-Ru ware da: "Ta'ar-du a u-ma ne gugme, de shu'ute ta'ar-du zege ur-zwar du u-ma. Ru-o nome sin-se, tumsu nom-tu m-shin to u na hyan'? 43 "Remu iya, um o waru no, na de kab-du faruk-du u-Ru dugu-du no, na yasu tokon net-to tu de nom-du nom-tu kame tu faruk-du u-Ru. 44 Kowana he u dom-u ta'ar-ur re, de cakmu wa, tumsu wa ta'ar-ur re he u dom-u wa de namu wa uka m-hyu." 45 Da-u i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne hoge sha-mu us-rem su Yeso ware, e nup uzu unu wa otte us-rem. 46 Un haan un maas wun, sedi un o hog-du u-gyer, remu zu net-tu kabug wun wa-warru rem-su u-Ru wa.

22 Yeso sur m-nom sha-mu us-rem uzu, 2 "Na hyanu sha-mu faruk-du u-Ru uka wakun faruk wu zonge nomu wa'-u wa morog-du ur-gu. 3 Wa tom tok-ne ro e fagun net-tu na bane u morog-du ur-gu, sedi net-tu na bane haagun da. 4 "Wa sur m-tom eken tok-ne wa zu, 'Warun net-tu na bane uzu, um zongte nom ut-re, na punumte na i m-sem. Na taaste zongu ko-uyan, haan u udu ur-morog.' 5 "Sedi e ereg da. E aruk u su e, wakun aruk u tak-u wa, wakun aruk uturru. 6 Tumsu eken maas tok-ne e, e pepur e, na

ho e. 7 Faruk hog us-ryab sok. Wa tom karma-ne wa horrusse i ho tok-ne e, e doos bo-u un u-ra. 8 “U da-u o wa zu tok-ne wa, ‘Na taaste zongu ur-morog, sedi i na ban e kamug da. 9 Remu iya, doron us-fun, no waru i no hyane beet e haan u morog-du ur-gu.’ 10 Tok-ne e dor us-fun e kargussun net-tu e kume, net-tu ur-ka u i za ur-ka ne, be-du ur-morog haan de shi ut-net sok. 11 “Da faruk cwan wa hyan net-tu haane, se wa hyen wakun, wa wagun toogo-yu morog-du ur-gu da. 12 Se wa zu netu wa, ‘Hubu ri, ire o bo nomte bo cwatun u ane za bo wa toogo-yu morog-du ur-gu?’ Netu wa taag u nom-u wa de ut-war. 13 “Faruk zu i o nomu wa-m-ank, ‘Guksun naas-us ro, ut-kom ne, no gun wun u-do u-me u-cwum, kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.’” 14 Yeso zu, “Ru-u fak ut-net u-tat, sedi net-to cashi i wa dage.” 15 Da-u Yeso zuye iya, Farisa-ne do’e e dorog uka e dote nomu wun ur-ren u remu nomu wa ware. 16 Se e tomon a-doru un ur-kot u net-ut Here ne. E zu, “Wa-ut-kose, it nak bo o m-shup ut-nip ne, tumsu bo o nomu na kose-tu fun-yu u-Ru tek-u ut-nip. It zuug iya remu zu net-to us-gan udu ro, tumsu bo koste m-kuuk da. 17 Waru it uzu, iYan-o bo zuye, nong ur-zwar na top shik-u tar udu Kaisar Faruk, ko ana top da?” 18 Ba shu’ute uzu Yeso nak nom-u un ut-sa, se wa zu un, “No a-ha-mu ur-no ne! iRemu u-yan o no otte nomu me m-rege? 19 Kosun me shik i na topte tar.” Se e haatun wun konko shik. 20 Se wa zu un, “iRyun-u wan o? Tumsu idim-ur wande u ane?” 21 E shus e zu, “Kaisar wa.” Se Yeso zu, “Na ya’ Sisar nom-u o u wa, tumsu no ya’ u-Ru nom-u o u-Ru.” 22 Da-u e hoge iya, e ship ut-nu e hu murimmo. E yagu wun, e aruk. 23 U ho-ur re hen, eken Saduki-ne haan udu Yeso. Una zuye yune-du marimari ne zarra. E shit wun. 24 E zu, “Wa-ut-kose, Mosa zuug, ‘A netu mare wa kwumug wa’ da, ka ut-nom zarra, se huno-u wa gaag neta-u ya u remu wa kwum-tu wa yaag.’ 25 Eken oro u tek-u it, campa-ne ta’er ya’ag-u wa-gan. Wa ur-takun nong ur-gu wa haan wa mur za wa’, wa yaksu huno-u wa neta. 26 Ganse tumsu u wu u-yurumse, u u-tuturse ne m-te wa u-ta’er. 27 Da-u e murme beet, neta-u ya mur kowa. 28 U da-o, u ho-du yune-du marimari ne, ineta wana wa de ut-shu’ut remu zu net-ne ta’er gaag wa?” 29 Yeso shus wa zu, “Dorog-us no za hon-hon da, remu zu no nak rem-su u-Ru su o m-pan da, tumsu no nak shin-mu o u se da. 30 Da-u yune-du marimari ne, net-tu za re-du shu nom-du ur-gu u-me dak-u

uno da, tumsu neta-ne za ha-mu ur-gu da, net-tu de ut-shu’ut uka a-us-tom u-Ru ne. 31 Tumsu u mot-tu yune-du marimari ne, ino karunte nom-u Ru-u waru no da? Na panug uzu. 32 ‘Me wa o Ru-u Ibrahi, Ru-u Ishaku tumsu Ru-u Yakubu.’ Wun Ru-u a ur-fat ne o za marimari ne da.” 33 Da-u net-tu hoge iya, e hu murimmo u remu kose-ut Yeso. 34 Da Farisa-ne hoge uzu Saduki-ne taagte u nom-u e de shasu Yeso, se Farisa-ne morog ur-be ur-gan. 35 Wakun wa kose-tu bor-ut Mosa u tek-u me un, wa nom ur-shut remu wa reg-ut Yeso. 36 Wa zu, “Wa-ut-kose, iyan bor-ya zege u tek-u me bor-ut Mosa?” 37 Yeso shus wa zu, “Cwan u-Ru Yawe u jab-u ro ne beet, u fat-ur ro ne beet, u dorog-us ro ne beet.” 38 Inya ya ooge bor-u yat-ya tumsu yu zege ur-zwar. 39 Bor-yu u-yurumse yu zege ur-zwar ya o us-gan u yu ur-takun ne, ‘Bo cwan wa-boru ro uka bo otte cwan-tu hi-ur ro.’ 40 Kose-ut Mosa ut-beet u a-warru rem-su u-Ru ne, to rwugun u-me bor-ut tun-to ut-yur.” 41 Da Farisa-ne morge ur-be ur-gan, se Yeso shit un, 42 wa zu, “iYan-o dorog-us no u mot-ut Kiristi? iWa’-u wana?” E zu wun, “Wa’-u Dawuda.” 43 Yeso zu un, “iRe-o Dawuda u tek-u Yar u-Ru fogte wun Wa-ko-uyan ri? Um zuug iya remu zu Dawuda zuug, 44 “Yawe zuug Wa-ko-uyan ri, Shu’ute u ane u be-du m-sek du kom ut-cwa ri, Se um reeg ur-korro du huub-ut yo-to ro u ta us-na ro.” 45 “A Dawuda zu Kiristi ‘Wa-ko-uyan’ iRe o Kiristi shu’ute wa’-u ro?” 46 Wakun kerge shas-du Yeso da. Dugu ho-ur re wakun swurug m-kwum beb-du nomu wun dekun shut-de da.

23 Da-u net-tu morge u-tat u a-doru wa ne, se Yeso zu un, 2 “A-kose-tu bor-ut Mosa u Farisa-ne e na ya’e beb-du nom-du kose-ut Mosa. 3 Remu iya, nomun beet nom-u un o is-u no. A no nom uka un otte ut-nom da, remu zu un nom-ut nom-tu un o ut-war da. 4 E suk cwu-tu m-no, tu zatte kuk-mu ut-kab da, e saku net-ne to ut-kap, sedi un u hi-du war un, un za keru wadu ko u-jow un nom ur-sege da. 5 “Un nom pama-us un us-beet remu net-ne vom-ut un. Hi-du rem-us se ya: un o gag-du fe-us yat-se su rem-su u-Ru u pong-ut un uka ur-dupur. Un o wadu bar-su m-randi u toggo-us un. 6 E ton na ya’ un be-ut so-to tu be-tu ur-morog u be-tu m-sek ne u-me bu-u ut-kose u Yahuda-ne. 7 Tumsu e ton na ha vuk-su un u-me u-turru, na ha fag-du un, ‘Wa-m-nap.’ 8 “No hen, ana zu no ‘Wa-m-nap da’ remu wa-m-nap-u no wa-

gan wa, nō hen ganse nō oye ūka ūt-hūno, campa-ne ū neta-ne. **9** A nō zū wakūn 'u-uso' ū dak-u unō da, remū zū Ūso-u nō o ū-gan, wū o dōm u-ru. **10** Tūmsu ana fag nō 'Yū-shū da' remū zū yū-shū ya ū-gan nō ōtte, wato Kiristi. **11** Net beēt wū ūt-sa ū Rū-u nya wa ūr-og, yage wa shū'ūt wa nomū nō m-tōk. **12** Wū kabū hi-ūr wa ōkōn, na dē mutū wa m-zan. Tūmsu wū mutū hi-ūr wa m-zan, wa dē kwūm-dū m-sek. **13** "Sēdi nom-tū ūr-ōn tō, ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō beeste ū-is yū cwa-dū farūk-dū dōm u-ru, tūmsu nō cwaag da, tūmsu nō o ho-sū a cwan-tū ūr-cwa ne ūr-cwa. **14** Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne ū a-ha-mū ūr-nō ne! Nō o rē-dū cwū-tū bomos-ne, tūmsu nō o toog-sū m-wūr ū remū na hyan nō. Remū iya hen nō dē swadū ūr-kōb u-tāt. **15** "Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne. Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō pus m-sa, nō te bō-tū m-ra remū sa-u wa-gan wū dē dōrru kōse-ūt nō. A nō kume wa, sē nō muut wa, wa bu-u ū-ra m-zeg nō ū-so ū-yūr. (Geenna g1067) **16** "Nom-tū ūr-ōn ūdū nō, nō o ūka pō-ne i ūt-sa dor-tū net-ne ū-fūn! Nō zū, 'Ōkōn zarra a net-ū tōn-dē ū be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan ū-Rū, sēdi wū tōn-dē ū ta'ar-tū m-bakūt ne tū be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan, sē wa nōng nom-ū wa tōn-dē ūzū wa ūt-nom.' **17** Nō rag-ne, nō o ūka pō-ne! Ta'ar-tū m-bakūt tū o ū-mē be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan tō o sō-tō, sēdi be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan zek ūr-zwar, remū zū ū-mē be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan o cinte ta'ar-tū m-bak-ūt tū tō ū-kit remū ank-mū ū-Rū. **18** Nō zū, 'Wū tōn-dē ū be-dū toog-ne, ōkōn zarra, sēdi wū tōn-dē ū be-dū ya-dū toog ne, sē wa nomug nom-ū wa zū wa ūt-nom.' **19** Nō o ūka pō-ne! Toog-dū na nomtē toog dē sō-dē, sēdi sak-dū na nomtē toog dē zek ūr-zwar, remū zū ū dōm-ū ūr-sak dē na nomtē toog, remū ank-mū ū-Rū. **20** Remū iya, wū tōn-dē ūr-sak ne, wa tōndute ū dē ne, tūmsu wa tōndute ū ko-uyan ne ū o dōm ūr-sak. **21** Tūmsu wū tōn-dē ū be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan ne, wa tōndute ū o ne, tūmsu ū-Rū ne wū o ū shū'ūt ū-mē o. **22** Wū tōn-dē ū dōm u-ru ne, wa tōndute ū pora-dū farūk-dū ū-Rū ne, tūmsu ū wū o shū'ūt ū dōm-ū pora rē. **23** "Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō haatūn og-dū ū-Rū ū tek-ū op ū nom-tū ūs-cwa, ūka, zangarri, ran-tū ū-zwūn ne, ūt-ryumb ne, sēdi nō yakke nom-tū zege ūr-zwar ū tek-ū me ūt-bōr, tō o: nom-dū nom-ūt sō-tō ūdū ūt-net,

ūr-ōn, ū yadū jab ne. Tun-tō kame ūzū nō nom, a nō yage tōkōn nom-tō da. **24** Nō o ūka pō-ne i ūt-sa dor-tū net-ne ū-fūn, nō pust nom-i ūr-fat ū-mē m-bū taas nō cwar-ya da, sēdi nō tor ū-rakum. **25** "Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō jaas dim ū-kōk, sēdi ū mēn-tū mē, o shūug ū cwan-tū m-jigin ne, ū kōb-dū e'-dū ūr-hi ne. **26** Nō pō Farisa-ne, jaasūn mēn-tū mē ū-kōk ū-ro, ūka dō dōtē ūt-shū'ūt ū sō-o kō o. **27** "Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō shū'ute ūka sag-tū na wa'e rwab-ū pus-o, ū zwarri m-hyan ū-dō, sēdi mē, sē shar-tū net-tū mare m-jigin ne ūt-go ūt-go. **28** Iya o hen nō ōtte, ū-dō net-tū hen nō ūka net-tū jab-ūs sō-sē, sēdi ū mēn-tū mē, sē ha-mū ūr-nō, ū nom-ūt yō-tō ne. **29** "Nom-tū ūr-ōn ūdū a-kōse-tū bōr-ūt Mosa, ū Farisa-ne! Nō a-ha-mū ūr-nō ne! Nō mū sag-ūt sō-tō ū remū a-warrū rem-sū ū-Rū ne, tūmsu nō nomū sag-tū net-tū jab-ūs sō-sē ūt-uk. **30** Nō zū, 'Ūzū it oog ū da-ū i mate ūso-ūt it, it za segū ūn hō-dū a-warrū rem-sū ū-Rū ne da.' **31** Iya o nō kōstē ūzū nō o ya'ag-ū i hō a-warrū rem-sū ū-Rū ne. **32** Nō shū'ute ūka i zonge hō-dū ūt-net, ūka i mate ūso-ūt nō ōtte. **33** "Nō fa, Nō yagū kōkōs! Ūrē nō dōtē kūs-mu kwup-dū ūs-rem sū cwa-dū bu-u ū-ra? (Geenna g1067) **34** Remū iya, ūm dē tōmtūn nō a-warrū rem-sū ū-Rū ne, ū a-m-nap ne, ū a-kōse-tū ne. Nō dē hō-dū ēken, nō tar ēken ū-kan, tūmsu nō nomū ēken ūs-ryap ū-mē bu-ū ūt-kōse ū Yahuda-ne, nō o dōrru ūn ūt-bō ūt-bō. **35** Rū-ū dē yadū nō ūr-kōb, remū zū nō hōog net-tū jab-ūs sō-sē ne beēt ū-mē dak-u unō. Nom-ū nō nomē o ūt-mūn ū hi-ūr nō, i mare ne dūgu da-ū Habira wa jab-ū sō-o m-ha ū Zakariya wa'-ū Berekiya, wū nō hoye ū tek-ū be-dū ū-hen ūr-sak ne. **36** Ūm o warū nō ūt-nip, sin-sē ūs-beēt na nomū sē ū-mē net-tū unō da-o. **37** "Kūs! Urusharima, nō a hō-dū a-warrū rem-sū ū-Rū ne, a jurgū i na tōmne ne ūdū nō. Ūm saag ūm kargusse nō ūka kūut-yū kargusse ya'at wa ū kap-ūt wa, sēdi nō gugumtē. **38** Ū da-o hen na yakuste nō bō-ū nō za wakūn. **39** Ūm o warū nō, nō za tūmsu hyan-dū mē da, sē hō-dū nō zūye, 'Kom-ū ū-Rū ūdū wū haane ū-tek dim-ūr Yawe.'"

24 Yeso ru dūgu be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan. Wa o tek-ū ūr-nok, sē a-dor warū wa, zwarri ma-ūt tō ū-tāt tū be-dū ūr-shū'ūt dū Wa-kō-uyan. **2** Sē wa shit ūn wa zū, "Nō hyang tun-tō ma-tō, ūm o warū nō ūt-nip, na za yage ūr-ta'ar ū dōm-ū ūr-ta'ar

da. Tò ut-he ut-beet.” 3 Yeso o shu'ut u dom-u Ror-du Te-su Zetun, se a-doru wa haan e war'e. E zu, “Waru it, imune o na de nom-du nom-ut tun-to? Tumsu re-o nap-su haan-ur ró, u ma-du u-da ne?” (aion g165) 4 Yeso shus wa zu: “Nomon ga', a wakun u engusse no u remu nomu de ut-nom da. 5 Remu net-tu de rwuun u-tát e zu um yaag e shin-m ri, e de ut-zu, 'Me o Kiristi.' E de engusse net-ne u-tát. 6 No de hog-du rem-su m-gag, u u-na zu ne u m-gag. A no hog u-gyer da, remu zu okon za ut-hoos da, sedi vaste-mu nong da u-ro. 7 Dak-u de yunsu m-gag m-ha okon dak-o, tumsu faruk-du yuns m-gag m-ha dekun faruk de. Na de nom-du us-mer u rumus-du u-dak ne tokon dak-to ut-go ut-go. 8 Sedi se us-beet takun-du swa-u ur-kob de. 9 “Na de yasú nò údú swadú ur-kob, tumsu na ho nò. Net-tu ut-dak u-beet e de gug-mu no remu zu nò o a-doru ri. 10 Tumsu ut-net u-tát e de yage yadu jab-u e údú ri. E yasú or-ut e, tumsu e gugum or-ut e. 11 A-warru rem-su u-Ru ne i us-bi ne e de rwun u-tát, e engusse ut-net u-tát. 12 Remu tat-u nom-ut yo-to, cwan-ut eken o nomu or-ut e de ut-hab. 13 Sedi wu eese ur-beb ne m-te ur-ma, wa de kwum-du u-ukur. 14 Tumsu na de donse-du Rem-us sin-se su m-Remer su faruk-du u-ru remu us-nap u-me u-dak u-beet, kanda vaste-mu nom. 15 “Sedi kanda vaste-mu nom, da-u nom-tu m'e tu de naasu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan to ut-wa ut-net e yage o, to u ees u-me Bu-u us-toog. Wa-warru rem-su u-Ru Daniyer warug tumsu wa pun se m-tumb ne. Yage wa-m-karunte wa nap. 16 Net-tu o gwug-du Yahudiya, e de som-mu rutu ur-hi m-ha ut-ror. 17 Wu o dom-u gont-du u-kur, a wa zu, 'Yage um cuzun um kab okon u-bu kanda m-som da.' 18 Wu o u-tak, a wa mu uzu wa kabun kus-u ut-hopos wa da. 19 Nom-tu ur-on údú neta-ne otte ut-men, u i o ur-wurug ne u da-u o. 20 Nomon us-toog taas somu-m mo shu'ut u da-u u-gos ko u ho-du ur-hure da. 21 U da-u o, na de nom-du dekun swa-u ur-kob de, du na tame ut-nom da, dugu takun-du dak-u uno u haan u da-o, tumsu na za ut-swur m-nom go-du o da. 22 Uzu na habug ut-rut da, wakun zaar wu de kwun-du u-ukur da. Sedi remu net-tu na dage Ru-u de hab-du ut-ho. 23 U da-u o, ko wana zu nò, 'Gwat Kiristi ya' ko 'Wa ya' jit' a nò ya' jab da. 24 Remu zu, eken de yune e zu e haagun u shin-m Kiristi, u a-warru rem-su u-Ru ne i us-bi, e nom nom-tu m-shin u-tát u remu e engusse ut-net, a mune ut-nome, ko i Ru-u dage na engusse e. 25 Me hen um o waru nò kanda da-u nom. 26 “Remu iya, ana zu nò,

'Gwat, Kiristi ya jit ur-dog,' A nò rwun da. Ana zu nò, 'Wa ya' jit u yase u-me kur-u me,' A nò ya' jab da. 27 Uka nò hyente yak-ut yu nomte m-zun dugu u-dom m-cuz u-ta, iya o haan-du Wa'-u net dote ut-shu'ut. 28 Be-du u-du otte, kuna sag-ra morogte. 29 “Za naas u-da, da-u ho-tu swa-u ur-kobu to arke, “Ho-du de nom-du u-cwum, pyat-yu za nom-du m-zun da, Reger de hemun dugu u-ru, tumsu na de rum-su faruk-tu dom u-ru.’ 30 “U da-u o nap-su Wa'-u Net de ut-kose u dom u-ru. Net-tu u-dak u-beet e de us-kan u remu u-gyer. E de hyan-du Wa'-u Net u haan u-me ur-kuut, m-shin ne u m-sek ne u-tát. 31 Wa de tomnu a-tomu wa dugu dom u-ru, e fur u-kar yu ut-wan sok. E de kargusse net-tu na dage dugu u-dom u u-ta ne u m-ereg ne u kom ut-cwa u kom ur-beer ne, dugu din-de ma-du u-dak ne m-ha dekun ma-du u-dak de. 32 “Isun okon dugu sin-se sha-mu us-rem su te-yu u-baab: Da-u fe-us wa heese ut-barum, se o rwutun ran-ut po-to, napun uzu gos-u teegun. 33 Iya o hen, a nò hyane nom-ut tun-to ut-beet tu um waru nò, napun uzu da-u nong, u bondu u-is. 34 Um o waru nò ut-nip, net-tu uno da-o za m-mar da, se nom-ut tun-to ut-beet to nong. 35 Dom u-ru u-dak ne to ut-ta, sedi rem-us ri za ut-ta ko cashi. 36 “Sedi wakun nak ur-ho ko u-da, da-u nom-ut to de ut-nom da, ko a-tom u-Ru i o dom u-ru, ko Wa sedi u-Uso wa u-gan. 37 Uka na nomte u ho-ut Nuhu, iya o dote ut-shu'ut u ho-tu haan-du Wa'-u Net. 38 Uka na nomte u da-u o, kanda yu-u u-hat, na o u-re, na o ut-swa, campa-ne o ut-gu, tumsu na o hutu neta-ne ut-gu, m-te da-u Nuhu cwa u-me u-hat. 39 Kanda e nuput nom-u o u tek, yu-u yat-o hagun u koos-tu un beet. Iya o muun-du Wa'-u Net dote ut-shu'ut. 40 U da-u o, net-ne yur, e o u-tak na de kab-du wa-gan na yage wa-gan. 41 Neta-ne yur e o ur-na ur-kot, Ru-u de kab-du wa-gan wa yage wa-gan. 42 “Remu iya, shu'utun us-zong ne, remu nò nak ho-du Wa-ko-uyan de muun da. 43 Sedi napun, uzu wa u-bu do'e nap-du ho-du hyuw de haan m-gyup, wa za roogte da, tumsu wa za ut-yage na cwa wa u-bu da. 44 Remu iya, shu'utun us-zong ne, remu da-u nò wa wa' jab da, da-u o Wa'-u Net de haan. 45 “Tok-u ur-ka tumsu wa us-ver, wa o wu wa-u-bu wa ya'li wa gwa-tu wa u-bu, wa o hen u yadu tok-ne kuse nom ut-re u da-u kame. 46 Nom-tu ur-so to údú tok wu wa-u-bu haane wa bit wa u nom-du nomu na wute wa. 47 Um o waru nò ut-nip, wa de wadu toku wa gwa-tu cwu-ut wa ut-beet. 48 Jiya tok-ne yo-o wa, wa de ut-zu, 'Wa-u-

bu ri tumbtun.’ 49 Se wa heese gapru huub-tu m-an-
u wa, wa o u-re u-swa ne ur-kot u a u-swa ne. 50 A
tok-u wa nome iya, wa-u-bu ro de muun za napur ro
tumsu u ho-du wa nape da. 51 Wa-u-bu de vudu wun
sok, tumsu wa de gwun-du wun be-du na gunte a-ha-
mu ur-no ne. Kuna wa dote us-kan u ep-mu jo-u ne.

25 “Faruk-du u-ru de o uka ya-ut-gwup op i nape
campa-ne da i kabe hitirra-us e. E nok u bu-u
gwup ur-gu u e'-du campa ur-gu. 2 Ya-ut-gwup tan u
tek-u un, e zatte us-ver da, tan hene e o us-ver ne. 3
Da-u ya-ut-gwup tan i za us-ver kabe hitirra-us e, e
kabug m-noog mu ut-swur da. 4 I otte us-ver hen, e
kabug mokon noog-mo u-me ur-kub u hitirra-us e
ne. 5 Campa ur-gu teegun m-byanne da, e beet e hu
degem-tu m-roog, a tase e dekus m-roog. 6 “U tek-
u m-gyup sok, na fog uzu na rwuun, ‘Campa ur-gu
ya, rwunun na gu wal.’ 7 “Kuna ya-ut-gwup-u e op i
nape campa-ne da yunte e mang hitirra-us e. 8 Ya-ut-
gwup i za us-ver zu i o us-ver ne, ‘Keren it noog-m no
cashi. Hitirra-us it ut-sa m-mar.’ 9 “I otte us-ver zu
un, ‘Noog-m mo zaru koru in ur-kot da, sedi nokon u
be-du na bube ne oon.’ 10 “Da-u e ruye u remu e
ootun m-noog, kanda e muun campa ur-gu teen. Net-
tu zonge hen e to u campa ur-gu ne udu ur-gu, se tok
u-bu tage u-is. 11 “Da wase, se ya-ut-gwup-u e muun,
e zu, ‘Wa-u-bu, Wa-u-bu, up-su it u-is.’ 12 “Se campa
ur-gu zu, ‘Um o waru no ut-nip, um nak no da!’ 13
“Remu iya, shu'utun us-zong ne remu muun-ur ri,
remu no nak ur-ho ko u-da da. 14 “Faruk-du u-Ru o
uka net wu de nom-du m-ha, se wa fog tok-ne wa, wa
mo-tu un shik. 15 Wa yasu wa-gan ba-tu shik ut-tan,
wa-gan na yasu wa ba-tu shik ut-yur, tumsu wa-gan
ba-du ur-gan, kowan uka wa dote ut-kere. Se wa aruk.
16 Wu na yase ba-tu shik ut-tan, za rem wa do'e wa
hu u-cerpa u e, wa kum bu-mu ut-ba ut-tan. 17 Iya o
hen wu na yase ba-tu ut-yur kowa wa kum bu-mu
ba-tu shik ut-yur. 18 Sedi wu na yase u-gan, wa do'e
wa-kuw ur-kub u-dak wa yase ba-du shik-u wa-u-bu
wa. 19 “Da-u tumbé, se wa-u-bu u tok-ne wa e muun,
remu wa got nom-u e kume u shik-u e. 20 Se wu kabe
ba-tu shik ut-tan, wa haan wa hatun tokon tan-to wa
zu, ‘Wa-u-bu, bo yaste me ba-tu shik ut-tan. E ya um
kwung bu-mu tokon ba-to ut-tan.’ 21 “Se wa-u-bu ro
zu wun, ‘Nonge, tok-u so-wa, bo nong ur-ka u nom-u
rek-o. Um de yasu bo u zege uno, haane bo nom ur-so
ur-kot u me ne.’ 22 “Wu kabe ba-tu shik ut-yur, wa

haan wa zu, ‘Wa-u-bu, bo yaste me ba-tu shik ut-yur.
E ya um kwumug bu-mu tokon yur-to.’ 23 “Se wa-u-
bu zu wun, ‘Nonge tok-u so-wa, bo nong ur-ka u nom-
u rek-o. Um de yasu bo u zege. Haane bo nom ur-so
ur-kot u me ne.’ 24 “Wu kabe ba-du shik ur-gan, wa
haan wa zu, ‘Wa-u-bu, um nak wakun goot nu-ur ro
da, bo nom ket u be-du bo kawé da. Bo kargusse u
be-du bo us-te go da. 25 De wute um hog-ut u-gyer,
um kuw ur-kub u-dak um yase ba-du shik-u de. Onko
shik-u ro.’ 26 “Se wa-u-bu ro shus wa zu tok-u wa,
‘Bo net-u yo-o wa bo oye za ur-ka, bo nak uzu um
nom ket be-du um kawé da, tumsu um kargusse be-du
um a se go da. 27 Uzu bo wagu me shik-u u-me be-du
ur-cun, a um mune um onk shik-u ri m-swur ne. 28
“Remu iya onkon ba-du shik-u de udu ro, yasun wa
ba-tu shik ut-op. 29 Remu zu wu otte u-nom wa na de
ut-swure, u wa kum u-tat. Wu zatte okon da, ko cashi
u wa otte na de ut-onk. 30 Kabun tok-u yo-wa unwa,
no gun u-do u-me u-cwum. Kuna wa dote us-kan u
ep-mu jo-u ne.’ 31 “Da-u Wa'-u Net de haan, u-me
sek-m wa ur-kot u a-tomu wa ne beet, da-u o wa de
ut-shu'ut u pora-du ur-faruk wa. 32 Na de kargusse
net-tu ut-dak ut-beet udu wa. Wa de mot-du e ut-go
ut-go uka wa-ut-got motte ca u men-tu gwaar. 33 Wa
de cun-du ca u kom us-cwa wa, gwaar hen u kom ur-
beer. 34 “Se Faruk de uzu i o kom us-cwa wa, ‘Haanun
no i Uso-u ri wa'e nu-u so-o, no cwa faruk-du u-Ru du
wa zonge no dugu takun-du u-dak. 35 Um zuug iya
remu zu, da-u um o hog-du us-mer, no yaag me nom
ut-re. Tumsu u-swaat no yu' me bu-mu ut-swa. Um o
ur-hamut no cwatun me. 36 Um zatte cwu-tu ut-wa
da, no yu' me to. Um zatte m-yar da, no got me. Um o
bu-u m-tok, no haan u hyan-du me.’ 37 “Dugu kun a-
jab-us so-se ne de ut-zu, ‘Wa-ko-uyan, imune it hyane
bo us-mer it ye' bo nom ut-re? Ko bo o hog-du u-
swaat it ye' bo bu-mu ut-swa? 38 Imune o it hyane bo
ur-hamut it cwatun bo, ko bo o za cwu-tu ut-wa it yu'
bo? 39 Itumsu mune o it hyane bo za m-yar ko u-me
bu-u m-tok it haan u hyan-du bo?’ 40 “Faruk de ut-zu,
‘Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nongu wa-gan u
tek-u or-ut ri, wu rek-wa, me wa no nome.’ 41 “Da-u o
wa de zu i o kom ur-beer, ‘Hatun u ane, no net-tu
Ru-u wa'e u-nu. Cwan u-me u-ra u na za ut-kere ut-
ryum da m-mommo, u na zonge faruk-u nom us-te u
a-tomu wa ne. (aiônios g166) 42 Um zuug iya remu zu,
da-u um ooge us-mer, no yaag me nom ut-re da. Um o
hog-du u-swaat no yaag me bu-mu ut-swa da. 43 Um

o ur-hamut, no cwatun me da. Um zatte cwu-tu ut-wa da, no yaag me da. Um nong kob-du m-yar, tumsu um o bu-u m-tok, no hagun u hyan-du me da.' 44 "Iya o hen e dote ut-zu, 'Wa-ko-uyan, imune o it hyane bo u hog-du us-mer, ko u-swaat m-bu, ko ur-hamut ko za ut-cwu, ko u kob-du m-yar ko u me bu-u m-tok, it gwak-ut bo da?' 45 "Wa de zu un, 'Um o waru no ut-nip, ba shu'ute no nonge wu rek-wa wa-gan u tek-u no da, me no nome da.' 46 "E de cwa-du swadu ur-kob du za ur-ma, net-tu jab-us so-se cwaan u be-du fat-du za ur-ma." (aiōnios g166)

26 Da-u Yeso tase waru rem-us se us-beet se wa zu a-doru wa ne, 2 "No nak kwukus m-roog ut-yur kanda na heeste Morog-du ur-Pas, na de u yasu Wa'-u Net na tar wa u-kan." 3 Se i-Yate a-Toog-ne, ut-nengen ne, e morog u bu-u yu-Yat-ya a-Toog, wu na foge Kayafa. 4 E ye us-rem, e maas Yeso m-yasa tumsu e ho wun. 5 Sedi e zu, "Za u da-u Morog-du ur-Pas da, tasu net-tu yunsun u-gwuz da." 6 Da-u Yeso ooge u Bataniya, wa do'e u bu-u Simon kim. Wuna Yeso haste gom-su kim u war-u wa. 7 Yakun neta ya haan udu Yeso u dekun bakta-du m-noog ne mu shik sok, noog-mu wus u-hakun. Da-u Yeso o tek-u u-re, wa dasu wu noog-m mo ur-hi. 8 Sedi da-u a-doru Yeso hyane iya, e hog us-ryab. E zu or-ut e ne, "iUno naas o? 9 Uzu wa babug noog-m mummo, na za kwumug shik u-tat, na motu a-ur-kob-ne." 10 Yeso nak nom-u e o ut-war, se wa zu un, "iRemu u-yan o no otte ekse neta-u inya remu nom-u so-o wa nomu me? 11 A-ur-kob-ne o ur-kot u no ne ko mune, sedi me, um za ur-kot u none ko mune da. 12 Noog-m mummo mu wa dase u war-u ri, wa o m-o zongu me kanda na jwak me. 13 Um o waru no ut-nip, be-du no dote donse-du Rem-su m-Remer sin-se u-me u-dak u-beet, na de ha bak-su nom-u neta inya nome." 14 Wa-gan u tek-u a-doru ro op u yur wu na zuye Yahudas Iskariyoti, wa do'e udu i-Yate a-Toog-ne. 15 Wa zu, "iYan o no de yadu me, a um yasu no wune?" E ye' wun konko shik ur-shik u op. 16 Dugu da-u o, Yahuda hu sa-u fun-su yasu Yeso udu un. 17 U tek-u ho-du ur-takun du Morog-du ur-Beredi du za m-Yis, se a-dor haan udu Yeso e zu, "iHene o bo otte ussa it zongu bo, bo re nom ut-re u Morog-du ur-Pas?" 18 Wa zu, "Cwaan u-bo udu yakun camp-ya, no zu wa, 'Wa-ut-kose zuug, da-u wa teegun, wa de re-du Morog-du ur-Pas u-me bu-u ro u a-doru wa ne.'" 19 A-dor nom uka Yeso zutte e nom, tumsu e zong nom ut-

re u Morog-du ur-Pas. 20 Da-u rim-mu tore, se Yeso shu'ut m-shu'ut remu wa re-u nom ut-re u a-doru wa ne op u yur. 21 Un o tek u-re, Yeso zu un, "Um o waru no ut-nip, u tek-u me no wakun de yasu me." 22 Nom-u o ekse un sok. E heese shut-du wun u-gan u-gan uzu, "iWa-m-nap, me wa?" 23 Se wa shus wa zu, "Wu o re-du nom ut-re ur-kot u me ne, wa de yasu me. 24 Wa'-u Net de m-mar uka na punte u-me rem-su u-Ru u mot-ut wa. Sedi nom-tu ur-on udu wu de yasu Wa'-u Net! Ut-zeg m-kyk uzu na mak-ut netu wa da, u na mutte wa tumsu wa ya'aste Wa'-u Net." 25 Se Yahudas wu yasu wun wa zu, "Wa-m-nap, iko me wa?" Yeso shus wa zu, "Bo warug." 26 Un o tek-u u-re, se Yeso kyb ur-beredi, wa nom ut-vam udu u-Ru Wa bos de wa yasu a-doru wa ne. Wa zu, "Kabun no re, uno war-u ri o." 27 Wa kyb kok-du bu-mu inabi. Da-u wa nome ut-vam udu u-Ru, se wa yasu un. Wa zu, "Swaan no beet. 28 Hyu-m ri mo mu na nomte estedu us-rem, mu na de ut-azug remu jaas-du ba'as-tu ut-net u-tat. 29 Um o waru no, um za ut-swur m-swa bu-mu inabi mo da, se ho-du um de swa-u bu-mu inabi mu po-mo ur-kot u no ne u faruk-du Uso-u ri." 30 Da-u Yeso u a-doru wa ne fu Sep-u ut-Vam, se e aruk m-rwu m-ha Ror-du Te-su Zetun. 31 Yeso zu un, "No beet no de ut-som no yagu me u ane u gyupu-m mummo, remu nom-u de kwum-du me, remu zu o m-pan uzu: "Um de gap-du wa-ut-got, tumsu ban-du ca de ut-burug,' 32 Sedi a um yune dugu m-mar me ba-u no ha-mu Gariri." 33 Se Biturus zu wun, "Ko net-tu somog remu nom-u de kwum-du bo, me um za m-som da ko ca." 34 Yeso shus wa zu, "Um o waru bo ut-nip, u gyup-mu ya-o, kanda kan-su kuut, bo de nomu se-m ri u-so ut-tut." 35 Biturus zu wun, "Ko na ho me, um za nomu se-mu napu-m ro da." Iya o hen a-dor zutte beet. 36 Se Yeso u a-doru wa ne aruk m-ha u dekun be-de du na foge Gesemani. Wa zu a-doru wa ne, "shu'utun u ane, um de m-ha u ane jit um nom us-toog." 37 Se wa kyb Biturus u yaag-u Zabadi ne yur, Yakubu u Yohanna. Se wa heese namu jab-u dorog-su jab ne sok. 38 Se wa zu un, "Namu jab mu o jab-u ri o keru ho-du me. Shu'utun u ane no nom ur-e' u me ne." 39 Da-u wa hike cashi, se wa rut m-hobog u-dak wa nom us-toog wa zu, "Uso-u ri, abite ut-nome has-tu me din-de kok-du swa-u ur-kob de. Sedi, za nom-u um zuye o na de ut-nom da, se nom-u bo ut-sa." 40 Wa muun udu a-doru wa ne, wa bite m-roog. Wa zu Biturus, "iNo za keru nom-du ur-e' u me ne ko u-da

u-gan da? 41 Nömün ür-e', tumsu nömün us-toog taas nō hē u-mē m-reg da. Jab üt-sa sēdi war-u zattē ür-beb da." 42 Sē wa sur m-mū wa nöm us-toog wa zū, "Uso-u ri, abite din-dē swadu ür-kōb za üt-yagē da, yagē na nöm nöm-u bō üt-sa." 43 Wa sur m-mūn wa bit ün m-roog, remū zū is-u ün shuug m-roog. 44 Wa yagū ün, wa mu u-tūturse, wa nom us-toog, wa sur m-nöm toog-su wa nōmē ür-takūn. 45 Wa mūn udu a-dorū wa nē, wa zū ün, "¿Nō o pama m-roog ür-hurē nē kō? Da-u nōng ū na dōtē yasū Wa'-u Net ū kom-tū a-üt-ba'as-nē. 46 Yunūn, na nōk, wū dē yasū mē ya wa teegun." 47 Kanda Yesō tagtē u-nu, Yahudas wa-gan ū tēk-ū a-dorū rō ū morog-du üt-net teen, ē o m-shup us-van nē us-te nē. I-Yatē a-Toog-nē ū üt-nengen nē ē tōmnū ün. 48 Wū dē yasū Yesō baag ū wargū ün uzū, "Wū nō hyanē ūm hamūtte wa, masūn wa." 49 Da-u wa tene wa dō'e udu Yesō, wa zū wūn, "Wa-m-nap, ūm o hōsū bō." Sē Yahuda ham-üt wūn. 50 Yesō zū wūn, "Huub-ū ri, nöm nöm-u hatūn bō." Kūna net-tū hatūn, ē maas Yesō, ē ship. 51 Da-u ē hyanē iya, tēk-ū net-tū o ür-kot ū Yesō nē, wa farūn van-u wa, wa ket wakūn ū tēk-ū tōk-ū yū-Yat-ya a-toog-nē u-tō. 52 Yesō zū wūn, "Mutē van-u rō u-mē ür-pakūm, remū zū wū kabē u-van, van-ya dē hō-du wa. 53 ¿Nō o m-hyan uzū ūm zattē ür-beb ūm kōn ür-sege udu Uso-u ri da, tumsu za rem wa tōmnū mē a-tōmū wa üt-zōngu u-tāt i zege karma nō? 54 ¿Re na dōtē shusū nöm-u rem-sū u-Rū sū na panē uzū tun-tō üt-beet na nōmū tō?" 55 Da Yesō zū net-üt tō, "¿Nō rwugūn us-van nē us-te nē nō maaste mē ūka hyūw a? Kō mūnē ūm o ür-kot ū nōnē ū mē be-du ür-shū'ut dū Wa-kō-uyan ūm o nōmū nō üt-kōsē nō maaste mē da. 56 Kō ba shū'utē na nōng inya remū na shūustē nōmū a-warrū rem-sū u-Rū nē panē u-mē rem-sū u-Rū." Da-u a-dor-nē hōgē iya, ē som. 57 Sē i masē Yesō, ē huut wūn udu Kayafa, yū-Yat-ya a-toog-nē, kūna a-kōsē-tū bōr-üt Mosa ū üt-nengen nē morogte. 58 Sē Biturus dor ūn m-ra m-ra, m-te bu-u yū-Yat-ya a-toog-nē. Wa dō'e wa shū'ut udu a-ür-e'-nē ū remū wa hyen-üt ūka na dōtē üt-nöm. 59 I-Yatē a-Toog-nē, ū net-tū Morog-du üt-Nengen nē beet karug, ē o go-tū bi-sū na dē kē-tū Yesō ūka na dōtē kwūm-du beb-du hō-du wūn. 60 Sēdi ün kwūmug da, kō ba shū'utē ēken u-tāt ē kek-tū wūn rem-sū us-bi u-tāt. A tase net-nē yur rwūn. 61 E zū, "Net unwa zuug, 'Mē kerū ru-du be-du ür-shū'ut dū Wa-kō-uyan u-Rū, tumsu wa ma o ū tēk-ū m-roog üt-tūt.'" 62 Yū-Yat-ya a-toog-nē yūnē wa zū,

"¿Bō zattē nöm-u bō dē üt-zū da? ¿Re o mōttu nöm-u ē zū bō nōngē?" 63 Yesō hō us-ram. Yū-Yat-ya a-Toog zū wūn, "Um samgū bō u-Rū nē wū ür-fat, warū it kō bō wa o Kiristi Wa' u-Rū!" 64 Yesō zū, "Ūka bō wūrte. Sēdi ūm o warū nō, dugu da-o, nō dē hyan-du Wa'-u Net ū be-du ür-faruk dū kom us-cwa u-Rū, wa o haan ū-mē ür-kuut dugu u-rū." 65 Sē yū-Yat-ya a-toog-nē kemusse toggo-u wa remū us-ryab. Wa zū, "¿Yan o tumsu na üt-sa na hōgē? Nō hōk wa nōngū u-Rū üt-ba'as. 66 ¿Yan-o nō hyanē?" E shus ē zū, "Korge na hō wūn." 67 E top-sū wūn m-ta u-shū, ē gapur wūn. Eken zōor wūn üt-gap, 68 E o üt-zū, "Nöm m-hyan, abite bō wa Kiristi, ¿war wū gapū bō?" 69 Ū da-u o hen Biturus o shū'ut ū kat-du bu-u o, sē ēken gwup-e i o m-ank ū bu-u o, wa haan udu rō wa zū, "Kō bō, bō o ür-kot ū Yesō nē net-ū Gariri." 70 Biturus nöm m-sē udu ün, wa zū, "Mē m-nak nöm-u bō otte us-rem da!" 71 Da-u wa rwūnē ū pyū, ēken gwup-e tumsu wū o m-nak ū bu-u o hyen wūn wa zū net-tū o ū ees ūkūn, "Net unwa o ür-kot ū Yesō wa-Nazara nē." 72 Biturus sur m-nöm m-se' us-tōnd nē uzū, "Um nak campa-u ya da!" 73 A surē m-waas cashi, net-tū o ees ūkūn ē haan, ē zū Biturus, "Nip-tō bō o tek-ū ün. Ka bō otte us-rem kōsē." 74 Sē Biturus hū us-tōnd uzū, "Ū Rū-ū ya mē ür-kōb abite bise ūm otte, ūm nak net-ū wa da." Za rem kuut heese us-kan. 75 Biturus bakus rem-us Yesō nōmū wa uzū, "Kanda kan-sū kuut, bō dē nōmū se-m ri u-so u-tūt." Biturus ru udu wa nöm us-kan sok.

27 Da-u is gase ür-wūn, sē yū-Yat-ya a-toog-nē, üt-nengen nē ē ē ye us-rem uzū ē hō Yesō. 2 Sē ē gug wūn, ē aruk ū wūn nē m-ha udu Biratus, wa-udak yū Roma. 3 Da-u Yahudas wū yase wūn na hoot, hyanē na kwupkū us-rem uzū na hō Yesō, sē wa sur m-dorog. Wa mūn udu i-Yatē a-Toog-nē, üt-nengen nē, wa muutu ün konko shik-ū ün ür-shik ū op. 4 Wa zū, "Um nōng üt-ba'as, ūm ya'aste wa za üt-ba'as na hō." Sē ē zū wūn, "¿Bū-m it mū yū? Sēsē sū rō sē." 5 Sē wa gun shik-ū ū-mē be-du ür-shū'ut dū Wa-kō-uyan. Wa aruk m-rwū, wa surgusse hi-ür wa u-ho, wa mūr. 6 Kūna i-Yatē a-Toog-nē kooste shik-ū ē, ē zū, "Nōng ür-zwar na muut shik-ū ē ū cūn-du be-du ür-shū'ut dū Wa-kō-uyan da, remū zū shik m-hyū ē." 7 E ye us-rem, ē o dēkūn be-dē, remū zū ē muute be-ür rē be-du jwak-du üt-hamūt nē a ē mare. Na zū be-ür rē, be-du wa ma-ū üt-tur. 8 Remū iya, na omnū fag-du be-ür rē, Be-du m-Hyū. 9 Iya o na shūustē nöm-ū wa-warrū rem-sū u-Rū Irmiya ware uzū, "Na kabug

konko shik ur-shik u op, shik-u Isra-ne zu na top-u remu rò. 10 Se e o be-du wa ma-u ut-tur u shik-u e, uka rem-su Yawe zutte.” 11 Yeso o ees u shu faruk wa-u-dak, wa shit Yeso uzu, “¿Bo wa o faruk-u Yahuda-ne?” Yeso zu, “Bo warug.” 12 Sedi da i-Yate a-Toog-ne u ut-nengen ne ketu Yeso us-rem, u zuug okon da. 13 Se Biratus zu wun, “¿Bo hok nom-ut tun-to tu na zu bo nomug da?” 14 Yeso shakus ko ur-shut ur-gan da. Remu iya wa-u-dak hu murimmo sok. 15 Wa-u-dak vek-ut u da-u Morog-du ur-Pas u-beet, wa restun wagan u tek-u net-tu o tage wu net-tu ut-sa. 16 U da-u hen, wakun oro u tage wu kowan nape wa ut-ba'as wa, na zu wa Barabas. 17 Da-u net-tu morge, se Biratus zu un, “¿Wana no ut-sa na restun no? ¿Barabas wa ko Yeso wu na zu Kiristi?” 18 Biratus zuug iya, remu zu Biratus nak uzu rem ur-shub de na ya'aste Yeso. 19 Da-u Biratus shu'ute u be-du kwup-du us-remu wa, se neta wa tomon na waru wa uzu, “Ruute kom-ut ro u rem-su wa za ut-ba'asu wa, remu iya o um soote ur-kob sok m-gyup u bo'-u mottu netu wa.” 20 Kuna i-Yate a-Toog-ne ut-nengen ne tokte ut-net uzu na restun Barabas, na ho Yeso. 21 Wa-u-dak sur m-zu, “¿Wana um de restun no, u tek-u net-ut tun-to?” E zu, “Barabas wa!” 22 Se Biratus zu un, “¿Yan o um de nomu Yeso wu na zu Kiristi?” E beet kowan zu, “Tar wun u-kan!” 23 Biratus zu, “¿Remu u-yang? ¿Yan o wa nome u yo-o?” Net-tu sur m-yuns us-cwar uzu, “Tar wun u-kan!” 24 Da-u Biratus hyane wa kerge swan-du hi-tu ut-net da, tumsu net-tu o mot-tu yunsu gwuz ukun, se wa yib m-bu wa jaas kom-ut wa u hyan-mu ut-net. Wa zu, “Me bu-m ri zarra, um kabug ra-u wa za ut-ba'asu unwa ne da. No wa.” 25 Se net-ut to ut-beet e yuns us-cwar uzu, “Yage ra-u o u dor it u ya'ag-u it ne!” 26 Se wa restun un Barabas. Da-u wa wa'e na nomu Yeso us-ryap, se wa yasu wun na tar wa u-kan. 27 Dugu kun karma-ne i wa-u-dak kub Yeso e toot u pada-u wa-u-dak, e kargussun karma-ne u-tat udu Yeso. 28 E horom wun ut-cwu, e wa'-u wun yakun toggo-u jaz-ya go-du yu farkina-ne. 29 E nomu dekun nom-du ur-hi du us-hir de go-du farkina-ne, e wa'-u wun ur-hi, e yasu wun u-kom wa ship u kom us-cwa ro, e sok-ut u kenu ro e nom wun huuk-tu us-bi, e o zu wun, “Ho'o faruk-u Yahuda-ne!” 30 E top-su wun m-ta, e onk kom-yu e yasu wun, e hu gapru wun u ya ur-hi. 31 Da-u e tase nomu wun us-jurum, e for toggo-u jaz-ya ya, e wa-u wun cwu-ut ro. E aruk u wun ne remu na tur-ut wun u-kan. 32 Un o tek-u m-ha, un

goone u yakun campa-ya ne net-u bo-u Sayirin, dim-ur Simon. E wu wa u kab-du kan-u Yeso ur-beb. 33 E te dekun be-de du na zuye Gorgota, (na zu de “Kog-du ur-Hi”). 34 E ye' wun bu-mu ke' ur-waak ut-gag ne u remu wa soot. Da-u wa rake, wa gugum ut-swa. 35 Da-u e taru wun u-kan, se e gun u-kwemi e mot toggo-u ro. 36 A tase un shu'ut ukun un o er-ur wun. 37 U dom-u hi-ur ro, un pun ba'as-tu wa nome uzu, “UNWA O YESO FARUK-U YAHUDA-NE.” 38 Tumsu na tur Yeso u eken ne hyuw-ne yur, wa-gan u kom us-cwa wa-gan u kom ur-beer. 39 Net-tu o aruk e hu rum-su ut-hi u nomu wun us-jurum, 40 e o ut-zu, “Bo yu do'e ru-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, tumsu bo ma o u tek-u m-roog ut-tut, gu hi-du war ro! Abite bo Wa'-u u-Ru wa, cuzne u dom u-kan.” 41 Iya o hen, i-Yate a-Toog-ne a-kose-tu bor-ut Mosa ne ut-nengen ne huute nomu wun us-jurum. 42 E o ut-zu, “Wa gwug eken, tumsu wa kerge gwudu hi-ur wa da. Abite wun faruk-u Isra-ne wa, yage wa cuzun u-dom u-kan na hyan, da-u o it de yadu jab-u wun ne! 43 Wa ya'aste jab udu u-Ru. Yage Ru-u gu wun u da-o, a u ut-sa, wa zuug Wa'-u u-Ru wa oye.” 44 Iya o, hyuw-ne e, i na taru e u-kan ur-kot, e nongu wun gom-u rim-o. 45 U tek-u u-ho, cwum-yu tage u-dak u-beet, m-te kwam-su us-tut su m-rim. 46 U tek-u us-kwam us-tut, Yeso jakus u-cwar wa zu, “Eri, Eri, ¿Rama sabaktani?” Wata, “Ru-u ri, Ru-u ri, ¿remu yan o bo yaktu me?” 47 Net-tu ooge ees ukun da-u e hoge iya, e zu, “Net uno o fag-du Iriya.” 48 Dugu kun wakun yune za naas u-da wa kabun soso. Wa mus de u-me bu-mu u-zur, wa suk-de u dom u-te wa nabu wun wa soot. 49 Eken zu, “Yagun wun usu ro, na hyan ko Iriya ut-haan wa gu wun!” 50 Se Yeso sur m-yuns u-cwar ur-beb ne, dugu kun wa kub ur-fat. 51 U da-u o kus-u u-is u na erge u-me be-du u-hen du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan o kees ut-kik ut-yur, dugu dom u-ru m-cuz u-dak. Na nom rumus-du u-dak, tumsu tar-tu yo'ok. 52 Sag-tu upus, net-tu u-Ru u-tat i mare e yune ur-fat. 53 (Da-u e bite Yeso yunge dugu m-mar, e yage ut-sag. Se e to u bo-u u-hen, ut-net u-tat e hyen un.) 54 U da-u yakun yu-shu karma Roma u eken karma-ne, i o e-ur Yeso e hyen nomu nome u-beet, e hog u-gyer sok. E zu, “Ut-nip, unwa Wa'-u u-Ru wa!” 55 Tokon neta to oro ukun u-tat tu doru Yeso dugu Gariri e o nomu wun us-pama. E ees m-ra e o madi-du nomu na o ut-nom. 56 U tek-u un, Meri oro dugu Magadarin, u Meri ino-u Yakubu u Yusuhi, tumsu ino-u yagu Zabadi.

57 Da rim-mu tore, se wakun wa-ut-kwum wa net-u Arimatiya, dim-ur wa Yusuhu, wa haan, kowa wa o tek-u a-doru Yeso. 58 Wa do'e udu Biratus, wa kon uzu na ya wa u-ur Yeso. Biratus hen wa zu na yasu wun ur-u. 59 Se Yusuhu kub u-ur re wa hopos de u kus-u pus-o u so-o. 60 Wa gun u-ur re u-me sag-u po-o wa, u na kawe u-me ut-tar. Wa kabun ta'ar-ur yat-de wa wugub is-yu u-sag, wa aruk. 61 Meri Magadarin u inya jit Meri ya, e o shu'ut u dapus u-sag. 62 Da-u is gase, ba ho-du ut-zong arke, i-Yate a-Toog-ne u Farisa-ne e morog u shu Biratus. 63 Un haan udu wa-u-dak un zu, "It bakuste uzu da-u net unwa wa us-bi ooge ur-fat wa zuug, 'Um de ur-yune dugu m-mar u ho-du u-tuturse.' 64 Remu iya na e' sag-u o ur-zwar ne, m-ha u ho-du u-tuturse, u remu zu a taase u a-doru ro haan e hast war-u ro, e zu ut-net wa yunge dugu marimari ne. A shu'ute iya enk-su m-vaste mo ut-zeg ur-takun m-yo." 65 Biratus zu un, "Sa'an karma-ne, e do'e e nom ur-e' uka no hyente kamug." 66 Se e aruk, e wo ger u-domu ta'ar-du o dom-u u-sag taas u wakun u tam da, tumsu e wo karma-ne e'-du sag-u o.

28 Ba Ho-du ur-Hure du roog-mu ut-ta'er arke, u tek-u ho-du ur-takun du roog-mu ut-ta'er, ur-is gas, Meri Magadarin u yakun neta-ya wu na foge Meri e yune e do'e udu u-sag. 2 Za rem, na nom dekun rumus-du u-dak de u-tat, se wakun wa-tom Wa-ko-uyan wa haan dugu dom u-ru, wa irgusse ta'ar-u na takuste u-sag, wa shu'ut u dom-u ta'ar-u o. 3 Wa o bakut, tumsu cwu'ut wa u pus-to put uka ut-randi. 4 Da-u a-ur-e'-ne hyane wun, e hog u-gyer sok, e o m-zap, e he u-dak uka marimari ne. 5 Kuna wa-tom u-Ru zutte neta-ut to, "A no hog u-gyer da! Um nak no o sa-u Yeso wa, wu na tare u-kan. 6 Wa za ane da. Wa yunge uka wa zutte. Haanun no hyan be-du wa otte m-rut. 7 Nomun m-hor no do'e, no waru a-doru wa uzu, 'Yeso yunge dugu marimari ne. Wa de hen u ba-du no m-te Gariri, kuna no dote hyan-du wun.' Baksun nom-u um waru no." 8 Se e yage be-du u-sag, u-gyer ne sok, tumsu ur-so ne sok. E kusum m-som remu e war-tu a-doru Yeso, 9 Yeso u hi-ur wa, wa goone u un ne, wa zu un, "Jab-us pusse udu no!" E hikne e ham-ut na-us ro, e nomu wun ut-huuk. 10 Yeso zu un, "A no hog u-gyer da! Nokon no waru or-ut ri ne na goone u Gariri, kuna e dote hyan-du me." 11 Da-u neta-ut to o tek-u m-ha, tek-u net-tu e'-du sag-u o, e to u-bo, e waru i-Yate a-Toog-ne nom-u na

nome u-beet. 12 Kuna yu-Yat-ya a-Toog-ne ut-nengen ne gugte ut-hi, e ye' karma-ne shik u-tat, 13 E zu, "Warun ut-net uzu, 'A-doru ro haane m-gyup e hiwis wun da-u no ooge m-roog.' 14 A rem-su teye udu wa-u-dak, it nomu wa us-rem taas no swa ur-kob da." 15 Kuna karma-ne onkte shik, e nom uka na zutte e nom. Nom-u o gurus u-me Yahuda-ne u haan u da-o. 16 A-dor op u-gan do'e u Gariri, e do'e u ror-du Yeso zutte e goone. 17 Da-u e hyane wun, e nomu wun ut-huuk, sedi eken nong u-sakna. 18 Se Yeso hikne ut-mor wa zu un, "Uso-u ri ya'aste me faruk-du dom u-ru u-dak ne u-beet. 19 Remu iya, do'en no nomu net-tu u-dak ut-beet kose-tu rem-us ri, uka e dote shu'utu a-doru ri. No nomu e ut-yubusse m-bu e shu'ut u-me faruk-du Uso-u ri, udu ri ne, Wa'-u wa, tumsu udu Yar-u u-Ru ne. 20 No is-u un e dor nom-u um zu no nom u-beet. Um o ur-kot u no ne ko-uyan da m-te ma-du u-da." (aiōn g165)

Pama-u

1 Tiyaporus, u ran-u ri ur-takun um pangun bo u remu nom-tu Yeso tak-ne ut-nom ut-kose ne, 2 m-te ho-du wa dyse u-dom u-ru. Kanda na kub-ut wa m-da u-ru, da-u wa taase nom-du ut-him dugu Yar-u u-hen udu net-tu wa dage uka a-tomu wa ne. 3 Da Yeso yune dugu m-mar, wa koske hi-ur wa udu a-doru wane uzu wa o ur-fat. Ut-Ho ut-shik ut-yur wa o nomu ut-net rem-su Faruk-du u-Ru. 4 Da-u wa ooge u-re u un ne, wa zu un, "A no yagu Urusharima da. No e' estedu us-rem su uso u ri nome uka um wartu no, 5 Yohanna nonge ut-net ut-yubusse m-bu, za m-tumb na do'e nomu no ut-yubusse u Yar-u u-Ru." 6 A-tomu Yeso morog ur-be ur-gan e nomu wa ur-shut, "iWa-ko-uyan, yan da-o bo do'e muutun Isra-ne ur-faruk u kom-ut e, e hure dugu faruk-tu Roma-ne?" 7 Yeso zu un, "Nap-mu u-da u ho-tu u-gos ne u-zwuun ne, sese su no se da, uka Uso u este u beb-ur wa." 8 No do'e kwum-du ur-beb da-u Yar-u u-Ru heene u dom-u no. No do'e ut-shu'ut a-warru rem-us ri u Urusharima m-ha u dak-u Yahudiya ne, u dak-u Samariya-ne, m-te ma-du u-dak. 9 Da-u wa taase zu iya, na kub wun m-da u dom u-ru u-me ur-kuut. Un o tek-u ut-gwat har u enk un m-hyan. 10 Un o tek-u sak-du is u aruk-ur ro u dom u-ru, kuna net-ne yur rwuutun m-wa u cwu-ut pus-to ne e o ees u kenu un. 11 Kuna e zute, "No campa-ne Gariri, i remu u-yan o no otte ees u ana u gwat-du dom u-ru? Yeso wu na kabe m-da u dom u-ru, wa de ut-muun uka no hyente da-ur ro u dom u-ru." 12 A-Tomu Yeso barum u Urusharima dugu Ror-du Te-su Zetun, ror-du o dapus Urusharima ra-mu be-ur re o uka ha-mu u-kirometa u-gan. 13 Da-u e cwaye u-me u-bo, e duus u kur-u dom u be-du e otte roog. I o ukun, Biturus, u Yohanna, u Yakubu, u Andarawus, u Firibi, u Tomas, u Bataromi, u Matiyu, u Yakubu (wa'-u Arupayes), u Simon (wu na zuye wa shub-du u-dak), tumsu u Yahudas ne (wa'-u Yakubu). 14 Un beet un same ut-hi us-toog u nom u-gan, ur-koto ut-neta ne u Meri ne ino-u Yeso, u huno-ut ro ne. 15 U ho-ut to na o morog-du a-dor-ne net-tu teeg ut-shik ut-shishin. Biturus yune ur-ees, 16 wa zu, "Or-ut ri ne, nomu na pane o shuug u rem-su u-Ru su Yar u-Ru ware m-tumb ne u nu-u Dawuda u remu Yahudas, wu kose uka na dote masu Yeso." 17 Wa ogu tek-u me in, tumsu wa otte ur-og u tek-u me in. 18 U top-u u shik-u pama-us yo-se Yahudas o wa ote ur-be, kuna

wa heetun m-gwakka ur-hi, men-tu yo'ok, yaag-u men rwuun u-do. 19 Kowan u Urusharima hok nomu nome, har na tege be-ur re ur-dim, "Akardama" wato u rem-ur un na zu, "Be-du m-Hyu." 20 Biturus zu, "Na panug u Sep-tu ut-Vam uzu, "Yage be-du ur-shu'ut ro u shu'ut ur-kanda, Ana yage wakun u shu'ut ukun da.' Tumsu, 'Yage wakun u kab og-ur ro.' 21 Remu iya in dagun wakun u tek-u net-ut tun-to, wu o ur-kot u in ne ko-uyan da, u da-u Wa-ko-uyan Yeso ooge ur-nok u in ne. 22 Netu wa shu'ut wu hyane da-u Yohanna nomu Yeso ut-yubusse m-bu m-ha da-u Ru-u kabe Yeso m-da u dom u-ru. Tumsu wa shu'ut wu o ur-kot u in ne da-u mar-m Yeso u yune-ur wa ne dugu m-mar." 23 Un haatun net-ne yur: Yusuhu wu na foge Barsaba (tumsu na zu wa Justus), u Matiyas ne. 24 A-doru Yeso nom us-toog uzu, "Wa-ko-uyan bo nak jab-u kowan. Kosu it wu bo dage u tek-u net-ne yur-u ine, 25 wa kab pama-u Wa-tom-u Yeso u Yahudas yage wa do'e u be-du wa dage." 26 Se e gun u-gwembi u tek-u me un, Matiyas re, wa shu'ut wa-tom-u tek-u me a-Tomu Yeso op u-gan.

2 Da-u ho-du Pentikos tene, a-dor o beet ur-be ur-gan. 2 Za m-nap na hog dum-du mya-mu ur-beb u-dom u-ru mo shi kur-u un otte u-me. 3 Kuna un hyente ut-net ut-beet tu o ukun u okon nom-o ne uka rem-tu u-ra hi-ur kowan. 4 Un beet un shuug u-Yar u-Ru ne un hu us-rem u tokon rem-to ne ut-go ut-go, uka Yar u-Ru yute un beb-du ut-nom. 5 U da-u o eken oro ukun a-doru fun-yu Yahuda-ne i o ur-shu'ut u Urusharima e haagun dugu be-tu m-ra tu dak-u o. 6 Da-u e hoge ut-net us-rem u tokon rem-to, se morog-du ut-net karug, e hu murimmo, remu zu un hok a-dor o us-rem u rem-du dak-u e. 7 Un hu murimmo sok, un o ut-zu, "iNet-ut tunto a net-tu Gariri to da? 8 iRene o nomte it o hog-du un us-rem u rem-ur it? 9 It hen net-tu: Dak-u Fartiya to, u Dak-u Madiya ne, u Dak-u Erama ne, Tumsu u Dak-u Mesofotamiya ne, u Dak-u Yahudiya, u Dak-u Kafadokiya ne, u Dak-u Fantus ne, u Dak-u Asiya-ne, u 10 Dak-u Firijiya-ne, u Dak-u Famfiriya-ne, tumsu u Dak-u Masar ne, u Dak-u Ribiya ne dapus bo-u Sayirin, u Net-tu dak-u Roma-ne i haane ut-riig 11 i na mate Yahuda-ne u i-za-yahuda-ne da i byur-ne e dor fun-u it. Eken u tek-u me it net-tu dak-u Kiritiya to, u dak-u Raraba ne. It o hog-du un us-rem u rem-ur it, it o hog-du un u warru nom-tu m-shin tu Ru-u nome u rem-ur it!" 12 Nom-u ho

un u murimmo, un o shut-du hi-ut un uzu, “¿Yan-o inya?” 13 Eken nomu un rem-su us-jurum uzu, “Bumu ke mo un swaye.” 14 Biturus yune ur-ees ur-kot u a-Tomu Yeso ne op u-gan, wa jakus u-cwar wa zu, “Or-ut ri Yahuda-ne beet i o ur-yu u Urusharima, hogon, tumsu eren ut-to no hog nom-u um de waru no. 15 Net-ut tun-to swaag ke' da, uka no otte m-hyan, wundu omon uro ne. 16 Nom-u wa-warru rem-su u-Ru Jower ware o uzu, 17 “Ru-u zu: U ho-tu ur-vaste, um de toknu Yar-u ri udu ut-net. Yaag-u no campa-ne u yaagu neta-ne do'e nom-du but-tu rem-us ri, Yaagu beb-ne de nom-du u-hyan, Nengen-tu de nom-du us-bo'. 18 Ut-nip u da-u o, um de haatun Yar-u ri udu tok-ne ri campa-ne u neta-ne, E do'e nom-du but-tu um waru e. 19 Um de kosu nom-tu m-shin u dom-u u-ru, u nom-tu m-shin ne u-dak, wato m-hyu, u-ra ne, u ut-fu'ut ne tu rim-to. 20 Um de muut ur-ho u-cwum, pyaat-yu de ut-shu'ut uka m-hyu, kanda ho-du Yawe de haan, ho-ur yat-de du m-sek. 21 U da-u o wu nome us-toog u dim-ur Yawe wa do'e kwum-du u-ukur.’ 22 “Or-ut ri Isra-ne, hogon rem-us sin-se: Yeso wa-Nazara wa Ru-u yase tumsu wa ees. Ru-u koske tun-to ut-beet remu nom-tu m-shin tu nome, us-nap ne su wa nome u-me Yeso u tek-u me no, uka no nupte ur-zwar ne. 23 Iya o Ru-u zongte wa ya'aste wa udu no, tumsu u nap-du u-Ru de, no turte wa ukan, no ho wa u sege-du net-ut yo-to ne. 24 Wa swaag ur-kob sok da-u wa mare, sedi Ru-u ukur wun dugu beb-du m-mar, tumsu wa yuns wun dugu marimarine, remu zu za ut-nome u mar-mu ship wun da. 25 Faruk Dawuda nomug us-rem u wun uzu, “‘Um nak Yawe o ur-kot u me ne ko mune, wa o u daps kom ut-cwa ri, um za hog-du u-gyer da. 26 Remu iya jab-u ri o ur-so, rem-ur ri o fu-du ut-sep tu ur-so, war-u ri ut-shu'ut u tek-u wadu jab. 27 Remu zu wa za yagu fat-ur ri u-me u-sag da. Ko wa yage Wa-u-hen wa zum da. (Hadēs g86) 28 Bo kosku me fun-yu de huutu me udu ur-fat. Bo de wadu me ur-so remu zu, bo o ur-kot u me ne.” 29 “Or-ut ri Isra-ne, me keru nomu no us-rem za u-sakna u mottu uso-u uso-ut in Dawuda. Dawuda marug, na dok wa, sag-u wa o udu in har u da-o. 30 Wun wa-warru rem-su u-Ru wa, tumsu wa nak uzu Ru-u este us-rem us-tond ne, uzu wa de wadu wakun ur-faruk dugu ko-ur ro, uka wa wote Dawuda ur-faruk. 31 Dawuda hyangun iya, se wa nom us-rem u mottu yune-ur Yeso Kiristi dugu m-mar, uzu wa za yagu wun u me u-sag da, tumsu war-u ro za ut-zum

da. (Hadēs g86) 32 Ru-u yunuste Yeso dugu m-mar, it beet a-doru wa kowan hyanug tumsu it o ut-war. 33 “Ru-u yaag Yeso m-sek u kom ut-cwa u-Ru, tumsu wa kabug Yar-u u-Ru dugu-du u-Uso, uka wa este us-rem. U da-o hen, wa haatun Yar-u o u dom-u in jab gan. Wa haatun nomu no hyane tumsu no hog. 34 Dawuda tamug da-du u-ru da, sedi wa zuug, “‘Yawe zuug Wa-ko-uyan u ri: “Shu'ute u kom-u ut-cwa ri 35 Um te da um de wa-du huub-ut yo-to ro u ta-u us-na ro.” 36 “U remu iya yage net-tu Isra-ne beet e nap sin-se, Yeso u-ya yu no tare u-kan Ru-u mutte wa Wa-ko-uyan tumsu Kiristi.” 37 Da-u net-tu hoge iya, nom-u o do un jab sok, se un zu Biturus u a-Tomu Yeso ne i o ukun, “Or-ut it, ¿yan-o it de ut-nom?” 38 Biturus zu, “Yagun ut-ba'as na nomu no ut-yubusse m-bu, u dim-ur Yeso Kiristi remu has-du ut-ba'as. Tumsu no ut-kwum nya-u Yar-u u-Ru dugu-du u-Ru. 39 Estedu us-rem remu no o, u yaagu no ne beet, u eken ne i za-Yahuda-ne da, i Ru-u in Wa-ko-uyan bane u hi-ur wa.” 40 Biturus re shu u nomu un ut-but u-tat, tumsu wa nomu un ut-him uzu, “Konon u-Ru taas wa nya no ur-kob da-u wa haane u yadu a nom-du nom-ut yo-to ne ur-kob i gugme Yeso.” 41 Net-tu kabe but-tu Biturus nome na nongu e ut-yubusse m-bu. U ho-ur re net-tu swurne u-me a-doru Yeso u remu but-ut to teeg net-ne ut-zongu ut-tut. 42 Un muut jab-us un ur-be ur-gan u kose-tu a-Tomu Yeso otte tumsu u same-du ut-hi ne. Un re shu u re-du nom ut-re ur-pas u Wa-ko-uyan tumsu us-toog ne. 43 Net-tu o u Urusharima e hu shup-du ut-nu remu nom-tu m-shin tu a-Tomu Yeso ne o ut-nom ut-go ut-go. 44 I kabe rem-us se, e same hi-ut un ne tumsu ko-uyan da un morog ur-be ur-gan. Tumsu un mot nom-tu un otte u-beet ur-kot. 45 Un bub nom-tu un otte na ye kowan uka wa otte ussa. 46 Ko mune un hu m-ha u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Un re nom ut-re u baksun un war-u Yeso u hyum wa ne ur-kot u bu-ut un. Un o u-re u-swa ne u tek-u ur-so jab gan. 47 Uka un zongte ut-nom, un o vam-tu Wa-ko-uyan. Un otte pong-ur pus-de udu kowan u me Urusharima, da-u nom-ut to o ut-nom, Ru-u o swurun un net-tu o cwan-tu u-ukur dugu baas-ut un.

3 Dekun ho-de Biturus e Yohanna e o ha-mu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u da-u us-toog, us-kwam us-tut su u-ho. 2 U is-yu na foge Is-u So-ya, wakun net-wa oro ryam dugu da-u na mate wa. Ko mune na hatun wa u Is-yu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan,

remu wa nom-ut us-kon su shik udu i o ur-cwa u me. 3 Da-u wa hyane Biturus e Yohanna u mottu cwa-du kat-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, se wa kon un shik. 4 Biturus e Yohanna hu gwat-du wun, Biturus zu, "Gwat it!" 5 Se jab-u ryan mu udu un, wa o m-hyan uzu e ya wun okon. 6 Biturus zu, "Um zatte shik da, sedi nom um otte o um de yadu bo. U tek-u dim-ur Yeso Kiristi wa-Nazara, yune bo nom m-hal!" 7 Se Biturus ship kom us-cwa ro, wa yuns wun. Za rem nasu yune m-kim u is-tu us-na ro ne se nom ur-beb. 8 Wa tu mak wa yune ur-ees, wa heese m-ha. Wa dor Biturus ne m-cwa u-me kat-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, wa o m-ha us-mak ne, wa o vam-du u-Ru. 9 Ut-net ut-beet e hyen wun wa o m-ha, u vam-tu u-Ru ne. 10 Net-tu nup uzu wuna shu'ute u Is-u So-ya yu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan us-kon. E hu murimmo remu nom-u nome u wun. 11 Da-u ryanu wa ooge m-shup u Biturus ne e Yohanna, net-tu kismun m-som e haan u dekun be-de du na zuye u pyu-u Suremanu e o murimmo. 12 Da-u Biturus hyane iya, se wa nomu net-ne us-rem wa zu, "No Isra-ne remu yan-o no otte u murimmo? remu yan-o no otte madi-ur ite se bo zu beb-du hi-du war it de, ko na zu wadu jab-u it de u dor u-Ru de wute campa-u inya m-ha? 13 Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u Yakubu, Ru-u uso-tu uso-ut in, wa ye' Yeso m-sek. Wuna hen tu-shu no yaase, tumsu no gugum wa u kenu Biratus, ko ba shu'ute Biratus cwanug wa rest wa. 14 Sedi no gugum Wa-u-Hen, wa jab-u so-o, no kon na yage wa ho-du ut-net, 15 No ho wu de keru yadu net fat-du za ur-ma. Tumsu Ru-u yuns wun dugu m-mar, in hyanug wun da-u wa yune dugu marimari-ne, tumsu it o waru no sin-se. 16 U remu yadu jab m-shin ne mu Yeso, net unwa no hyane tumsu no nup o wa kumte m-yar. Remu zu it yaag ut-nip u Yeso o wa'e net unwa otte m-yar. No beet hen no hyanug. 17 "U da-o or-ut ri, um nak nomu no nomu Yeso u tu-shu no ne, no nomug u remu zu no nak uzu wuna o Kiristi da. 18 Sedi u remu iya o Ru-u shuuste nom-u wa ware u nu-tu a-warru rem-su u-Ru uzu, Ru-u de tomnu Kiristi u remu wa ukurte net-ut wa, tumsu wa de swadu ur-kob. 19 Remu iya yagun ut-ba'as, no byurun udu u-Ru, remu wa jaaste ba'as-ut no. 20 A no nome iya, Wa-Ko-uyan de mutu jab-us no u pose, Wa de tomnu Kiristi udu no tun dugu ur-takun, wato Yeso. 21 Nip-to Yeso wa shu'ute u dom u-ru, har da-u wa de mutu ko-uyan u po-o, uka Ru-u zutte dugu ur-takun u nu-tu a-warru

rem-su u-Ru ne i u-hen. (aiōn g165) 22 Mosa zuug, 'Yawe Ru-u no de tomtun no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka na tomtu me. Kumge hen no hog nom-u wa de waru no. 23 Ut-shu'ut hen wu gugme hog-du wa-warru rem-su u-Ru wa, na de rutu wa tek-u me ut-net.' 24 Iya o hen tek-u a-warru rem-su u-Ru ne beet i nome us-rem, dugu da-u Samaira u haan u i haane u-dim, e nong us-rem u remu ho-ut tun-to. 25 Rem-su u-Ru su a-warru rem-su u-Ru ne nome, remu no o na nomte, tumsu no de re-du estedu us-rem su Ru-u nome u uso-tu uso-ut in ne, u wa zutte Ibrahi, 'U me ko-ur ro de rem-tu dak-u uno u-beet de kwum-du kom-u u-Ru.' 26 Da-u Ru-u yunse tok-u wa, wa tom wa ur-takun m-ha du no u wa wa-u no kom-u so-o u wa muutu no u yage-du fun-us yo-se no."

4 A-toog u yu-shu a e'-du be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ne u Saduki-ne e haan udu Biturus u Yohanna da-u e ooge us-rem ut-net ne. 2 E hog us-ryab remu zu a-Tomu Yeso o iis-u ut-net uzu, remu shin-m Yeso i mare e de ur-yune ur-fat uka Yeso yunte. 3 Un maste Biturus e Yohanna, un tage e m-ha gas-du is remu zu rim-mu torog u da-u o. 4 Tumsu ut-net u-tat e hog rem-su Biturus ne ware e kub tumsu net-tu kabe e teeg campa-ne ut-zongu ut-tan. 5 Da-u is gase, a-shu ne, ut-nengen ne, u a-ko-se-tu u-bor ne, e morog u Urusharima. 6 Anas yu yat-ya a-toog, wa o ukun, u Kayafa, u Yohanna, u Arekzanda, u tokon net-to ne tu o bu-u yu yat-ya a-toog-ne. 7 Un wu na haatun Biturus e Yohanna. Un nomu un ur-shut uzu, "Beb-ur wande tumsu dim-ur wande no otte nom-du nom-ut tun-to?" 8 Yar-u u-Ru dor-ut Biturus, wa zu un, "No a-shu ut-net ne, u nengen-tu Isra-ne, 9 zu ya-o no o ur-shut remu sege-du rya-mu wa kume? remu no ut-sa na nap wu ya' wun m-yar? 10 It ut-sa no beet u net-tu Isra-ne ut-beet no nap uzu, u tek-u dim-ur Yeso Kiristi wa-Nazara. Wu no tare u-kan, Ru-u yuns wa dugu m-mar. Yeso yaag wun m-yar u da-o hen no hyanug se. 11 Yeso wa na nomte us-rem u-me rem-su u-Ru uzu, "Ta'ar-du ur-tak du u-ma du a u-ma ne gugme, de shu'ute ta'ar-du zege ur-zwar.' 12 Ru-u tomgun in net gan kyak wu de ukru in dugu ba'as-ut in, tumsu dim-du zaar u-me dak-u uno du kore kwum-du u-ukur da se dim-ur Yeso." 13 Tu-shu hu murimmo remu hyan-du beb-du jab-u Biturus e Yohanna. E haan e nup uzu Biturus u Yohanna e za tek-u net-ut yat-to da tumsu e nong m-karunte da. Dugu da-u o

un nup uzu un oog ur-kot u Yeso ne. 14 Da-u tu-shu hyane wu kume m-yar u ees udu Biturus u Yohanna ne, e kerge zu-du okon da. 15 E nom u-shaura u tek-u me un uzu, Biturus ne u Yohanna e yage Morog-du ut-Nengen. 16 E zu, “iYan-o in do’e ut-nom u net-ut tun-to ne? Remu zu kowan u Urusharima nak uzu net-tu hyanug nom-tu m-shin udu net-ut tun-to, fun zaar u na dote ut-zu, ‘Bise da.’ 17 Sedi it o gyer-u rem-us sin-se cwa ko hene, se na nak un ut-to, a un nomu wakun us-rem da, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da.” 18 Se un fagun a-Tom ne, un nuk un ut-to uzu, a un waru wakun us-rem, ko un nom ut-kose u dim-ur Yeso da. 19 Biturus e Yohanna shus e zu un, “iNo o m-hyan uzu Ru-u ut-sa it hog rem-us no m-zeg su wa? 20 Remu zu it, it za keru ho-du us-ram u warru nom-u it hoge tumsu it hyen da.” 21 Tu-shu ut-nengen sur m-nak un ut-to sok, da tase un rest un. Un taag uka un dote yadu un ur-kob, remu zu ut-net ut-beet to o nomu u-Ru m-sek remu nomu u nome. 22 Net-u wa wu kume m-yar mu m-shin wa zek us-hak ut-shik ut-yur. 23 Da-u na reste Biturus e Yohanna, se e do’e udu or-ut un, un waru un nom-u i-yate a-Toog u ut-nengen ne waru un. 24 Un hen da-u un hoge iya, un jakus cwar-us un udu u-Ru jab gan un zu, “Wa Ko-uyan, Wu nome dom u-ru u-dak ne, m-sa ne, u nom-tu o me to. 25 Bo nomug us-rem m-tumb ne u beb-du Yar-u u-Ru tumsu remu tok-u ro, wato wu mate uso-u it Dawuda: “iRemu yan-o i za-yahuda-ne da nomte us-ryab? iRemu yan-o tumsu net-tu nomte dorog-su m-zan? 26 Farkina-ne i u-dak yune e zong m-gag, tumsu tu-shu ut-net same ur-hi u un ne, un o yur yo-de u Yawe, u Kiristi ne wu Ru-u dage wa-u-ukur in.’ 27 Remu uzu nip-to, Here Antipas u Biratus samge ut-hi u-me bo-u uno u i za-yahuda-ne da u net-tu Isra-ne. Un nong zongusse remu un ho-ut Yeso, wu bo dage u wa shu’ut tok-u u-hen ro. 28 Remu zu bo o m-shin ne, net-ut to nomug nomu bo zu e nom. Nomu bo zongge ut-nom m-tumb ne o de ut-shu’ut. 29 Wa-ko-uyan, hog uka un otte rem-su mot-tu yadu it ur-kob. Ya tok-ne ro beb-du jab du warru rem-us ro za u-gyer. 30 Nabne kom-u ro bo hatun m-yar u nom-tu wadu net u murimmo u nom-tu m-shin ne, u remu dim-du tok-u ro Yeso, Wa-u-Hen.” 31 Da-u e nome us-toog, be-du e morogte rumus. Se Yar-u u-Ru dor-ut un beet u, un hu warru rem-su u-Ru za u-gyer. 32 Morog-du a-dor e o jab gan, wakun zaar wu de ut-zu, “Nom-u ri ya” da, sedi un mot nom-u un otte. 33 Ur-beb ne sok, a-

Tomu Yeso wur uka yune-du Wa-ko-uyan Yeso dugu marimari-ne. Kowan u tek-u me un kum kom-u u-Ru, 34 Tumsu wakun zaar wu tage u okon nom-o u tek-u me un da. Eken a-dor-ne i otte ut-tak ko ut-bu, okon da-o e bub tokon nom-to. Tumsu e hatun shik-u nom-tu e babe. 35 Un haatun shik u-shu a-Tomu Yeso ne, na ye' kowan uka wa otte ussa. 36 Wakun oro wuna zuye Yusuhi, wu a-Tomu Yeso te’e ur-dim Baraba (wato, Wa'-u wa shiriktin-mu jab). Wa o u tek-u me ko-ur Rewi ne, tumsu wa hagun dugu Gas-u Sayifurus. 37 Baraba bub okon tak-o u wa, wa haatun shik-u kenu a-Tomu Yeso.

5 Tumsu wakun net wa wuna zuye Hananiya u neta wane Safiratu, wa bub okon tak-o u wa otte. 2 Un nap-du neta-ne, wa yase u-uk u me shik tak-u un babe, wa hatun u-uk u kenu a-Tomu Yeso. 3 Kuna Biturus zutte, “Hananiya, re-o bo yakte faruk-u nom us-te zeg-ut beb-du jab-u ro, bo nomu Yar-u u-Ru us-bi. Bo yaske eken shike u-me shik-u tak-u bo babe. Bo nomug uka uzu bo hattun it shik beet. 4 Kanda bo babu ro o, ko ba bo babe, bo keru nom-du nomu bo cwane u shik-u e. iRemu yan-o bo wute sin-se dorogse u jab-u ro? Net wa bo nome us-bi da, Ru-o bo nome.” 5 Da-u Hananiya hoge iya, se wa he’e u-dak wa murus. Net-tu hoge ut-beet hen, gyer-u u-tat ship e. 6 Ya’agu beb-ne haan e hopos wun u-kus, e kub wun m-rwu, e dok wun. 7 Da sure m-wa’as uka us-kwam us-tut, neta Hananiya cwan, wa nak nomu na nome da. 8 Biturus zu wun, “iWaru me, taas-du shik-de ane i no bulte u-tak?” Wa zu, “U, tase ukun iya.” 9 Biturus zu wun, “iRemu yan-o no gugte u-nu no reg-ut Yar-u Wa-ko-uyan? Gwat ba-tu us-na i jwake campa ro. E o hen u is, e do’e u kab-du bo e ruut.” 10 Za rem wa he’e u-dak, wa murus. Da-u ya’agu beb-ne cwane, e bit wa marug, e kub wun, e ruut, e dok wun u dapus campa ro. 11 Gyer-u ship a-doru Yeso ne beet, u net-ne ut-beet tu hoge rem-us sin-se. 12 A-Tomu Yeso nomog nom-tu m-shin u-tat u me ut-net. Tumsu a-dor-ne beet morog ur-be ur-gan uka e vette u pyu Suremanu, u-me be-du ur-shu’ut du Wa-ko-uyan. 13 U tek-u ut-net ut-beet i te m-kab Yeso da, e o hog-du gyer ur-cwa udu a-dor, remu zu e nak uzu a e nome nom-ut yo-to Ru-u de rwutun to m-zun tumsu wa ya’ un ur-kob. Ko ba shu’ute iya net-tu o yadu un m-zeg. 14 Ko ba shu’ute iya, a-dor-ne hu m-swur u-tat udu Wa-ko-uyan campa-ne u neta-ne. 15 Nom-tu a-Tom o

ut-nom, wa'ag ut-net u rwutun a-kob-du m-yar ne u dom us-fun, na o rustu e dom ut-yun ut-wundi ne uka otte a Biturus o aruk wa tam un ko ryun-u wa o tame eken e kum m-yar. 16 Ut-Net u-tat e hu morog dugu bo-tu o dapus Urusharima, e o hatun a-kob-du m-yar ne, u i nom us-te o yadu ur-kob ne, e beet e kum m-yar. 17 Se yu yat-ya a-toog u morog-du net-tu Saduki-ne i o ur-kot u wun ne, e nom ur-shub u-tat remu zu net-tu o kab-du nomu a-Tomu Yeso o ut-war. 18 Un maas a-Tomu Yeso un tage e, u bu-u m-tok u net-ne beet. 19 U tek-u m-gyup Wa-tom-u Wa-ko-uyan rwun wa upus u-is u kur-u m-tok. Wa rwutun un, wa zu, 20 "De'en u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan no waru net-ne rem-su ur-fat u sin-se." 21 Da-u un hoge iya, un yune un to u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ur-wun ur-wun, un hu ut-kose. Da-u yu yat-ya a-toog u net-tu o ur-kot u wun ne morge, e fog Morog-du ut-Nengen, u tu-shu ne tu Isra-ne, e tom na hatun a-Tomu Yeso i na wa'e bu-u m-tok. 22 Da-u a-ur-e' teye bu-u m-tok, e hyanug a-tomu Yeso u-me da. E muun e waru un, uzu, 23 "It byuk-ut bu-u m-tok u-gori gori, tumsu a ur-e' e o is u-bu ur-e', sedi da-u it gwate it hyanug wakun u-me da." 24 Da-u yu-shu u got-tu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u yu-Yat-ya a-toog-ne hoge iya, nom-u ho un u murimmo sok, e o us-dorog uzu yan-o de ut-nom u-shu. 25 Wakun haan wa zu un, "Hogon, net-ut to tu no wa'e u bu-u m-tok, e u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan u da-o, e o nomu net-ne ut-kose!" 26 Yu-shu a-gwat-du Bu-u u-Ru yune e maas a-Tomu Yeso, sedi za okon gwuz-o, remu zu un o u-gyer taas u net-tu bong un ut-ta'ar. 27 Da-u un hatun a-Tomu Yeso, un egusse un u shu Morog-du ut-Nengen remu yu-Yat-ya a-toog u nom-tu un ur-shut. 28 Wa zu, "It nak no ut-to uzu a no sur m-nom ut-kose u tek-u dim-ur Yeso da. Sedi no reeg shu ut-kose, tumsu kowan u Urusharima wa nak u kose-ut no ne, har no ut-sa no saku it ra-u net unwa u hi-ur it." 29 Se Biturus u a-Tomu Yeso ne shus e zu, "Ka ut-nom zarra zek ur-zwar it dor rem-su u-Ru m-zeg rem-su net-ne! 30 No ho wa tumsu no tur wa u-dom u-kan. Sedi Ru-u uso-tu uso-ut in, wa yunse Yeso dugu marimari-ne. 31 Wuna Ru-u sekmusse u kom us-cwa ro, wa shu'ut yu-Yat-ya tumsu Wa-u-ukur. Wa nong iya remu wa upuste Isra-ne fun-yu yage-du ut-ba'as, tumsu na nomu ur-ho du ba'as-ut un. 32 It waru net-ne nom-ut tun-to tu it nape tu kume Yeso, tumsu Yar-u u-Ru, u Ru-u tomtun it a dorru rem-us wa, o koske uzu nom-

ut to nip-to." 33 Da-u tu-shu hoge iya, e hog us-ryab sok, har e cwanug e ho a-Tomu Yeso. 34 Se wakun wa Farisa-wa oro wuna zuye Gamariyer. Wa ooge wa kose-tu u-bor, tumsu net-tu ye wun m-zeg sok. Wa yune u-me Morog-du ut-Nengen wa zu, a-ur-e' uzu e ruut net-ut tun-to u-do u-ro. 35 Da-u un ruute a-Tomu Yeso u-do, se Gamariyer zu morog-du ut-net, "Or-ut ri Isra-ne, gwatun nom-u no ut-sa no nomu net-ut tun-to. 36 U hak-su dim, wakun rwugun na zu wa Tudas, wa kub hi-ur wa okon. Wa kwumug net-ne ut-kok ut-nas i doru wa, sedi karma-ne hoog wa, tumsu na burgusse net-tu o ur-nok u wa ne. Un kerge hen nom-du nom-u un zonge ut-nom da. 37 U okon da-o tumsu wakun wu na foge Yahudas, net-u Gariri wa. Da-u na ooge u ogor-tu ut-net, wa wa'ag net-tu dor wa, iya o kowa karma-ne hoog wa tumsu e burgusse net-ut wa. 38 "U da-o, um o waru no ruun u fun-yu net-ut to, no yagun un aruk. Abite uzu nom-u un o ut-nom u net o, o de ut-natusse. 39 Abite uzu pama-u u-Ru o, no za keru hosu net-ut tun-to da. No ut-taas no bit hi-ur no m-gag u-Ru ne." Kuna hen Morog-du ut-Nengen kubte rem-us Gamariyer 40 Un fagun a-Tomu Yeso u-me, un nomu un us-ryap. Tumsu un nuk un ut-to uzu a un sur m-nom ut-kose u dim-ur Yeso da. Se un rest a-Tom e nok m-mu. 41 A-Tomu Yeso yune dugu Morog-du ut-Nengen u tek-u ur-so, remu zu na hyang un korge swa-u m-e remu dim-ur Yeso. 42 Tumsu ko mune, u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan ko ut-bu, un yakke nomu net-ne ut-kose u rem-su m-remr uzu, "Yeso wa o Kiristi."

6 U da-u o a-dor u-tat heese ut-swurun. Eken rwugun dugu tokon dak-to, tumsu rem-du ut-Girik do'e warge, sedi eken i shu'ute u dak-u Isra-ne e warug rem-du Yahuda-ne. I warge rem-du ut-Girik heese mkwe u remu Yahuda-ne i warge rem-du Yahuda-ne. E o ut-zu, "Da-u a-dor i warge rem-du Yahuda-ne o mot-du nom ut-re u shik ne udu bomos-ne ko mune, no ye'et matu u-mot udu bomos-ne i warge rem-du ut-Girik da". 2 Se a-Tomu Yeso op u yur morog, e zu, "Kumge na yage warru rem-su u-Ru, na mu u mottu nom-ut re da. 3 Remu iya or-ut ri, no dag net-ne ta'er u tek-u me no, i otte dim-ur so-de, tumsu i Yar-u u-Ru dorte, us-ver ne. It de yasu e uno pama-u o. 4 It hen it de wadu jab-u nom-du us-toog u warru rem-su u-Ru ne." 5 Net-ne beet hog zwar-ru rem-us se. Se e dug Istifanus. (Net wa wu yadu jab udu u-Ru sok

tumsu Yar-u u-Ru o dor-tu wa). Un dug Firibus, u Burokoras, u Nikano, u Timon, u Barminas, u Nikoras dugu Antakiya (net-u wa kabug fun-yu Yahuda-ne, kanda wa ya' ut-nip u Yeso). 6 Net-tu haatun a-Tomu Yeso net-ut to ut-ta'er. Na doru un ut-kom ur-hi na nomu e us-toog. 7 Rem-su u-Ru re shu ur-cwa ko hene. Tumsu tat-u a-doru bo-u Urusharima sur u-tat, a-toog u-tat e kum yadu jab remu rem-us Yeso. 8 Istifanus otte yadu jab u-tat u beb-du u-Yar ne, wa nong ut-nom u-tat tu m-shin u me ut-net. 9 Se tokon net-to zwarun Istifanus. Net-tu Yahuda-ne to, i morge ko-uyan da u Kur-u ut-Kose u net-tu foge "Kur-u i kume ur-rwu dugu m-tok." Net-ut to rwugun dugu bo-tu Sayirin u Arekzandariya tumsu eken rwugun dugu Gas-u bo-tu Kirikiya u Asiya-ne. E heese inan u Istifanus ne. 10 Sedi un kerge u inan u wane da, remu zu wa nom us-rem us-ver ne, tumsu Yar-u u-Ru o dom-u wun. 11 Se e ye' eken re ur-swa remu e ke-tu Istifanus us-rem uzu, "It hok wun warru nom-ut yo-to u remu wa-warru rem-su u-Ru Mosa u u-Ru ne." 12 Iya-o un yunuste jab-su ut-net, u i-yate ne tumsu u a-kose-tu u-bor ne. E yunne wun, e maas wun. E huut wun u-me Morog-du ut-Nengen. 13 Se i shu ut-net hatun rem-su us-bi, har e zu, "Net-u unwa ko mune wa o rem-su m-zan u mottu be-ur rinde du u-hen tumsu u kose-ut Mosa ne. 14 It hok wun ut-zu Yeso wu Nazara de ru-du be-ur re, tumsu wa bargusse ur-main du wa-warru rem-su u-Ru Mosa yak-su in." 15 I o shu'ut u be-du Morog-du ut-Nengen, e saku wun ur-is, e hyen shu-u ro barumte uka wa-Tom u-Ru.

7 Yu-Yat-ya a-toog-ne shit Istifanus uzu, "Rem-us se nip-to?" 2 Istifanus zu, "Or-ut ri, ganun ut-to no hog me, u-Ru wa ko-uyan koske hi-ur wa udu uso-u in Ibrahi da-u wa ooge u dak-u Mesofotamiya kanda wa shu'ut u Haran. 3 Ru-u zu wun, 'Yune dugu dak-u no, bo yage or-ut ro, bo do'e u dak-u um de kosu bo.' 4 "Ibrahi yune dugu dak-u Kardiya-ne wa do'e wa shu'ut u Haran. "Da-u uso-u ro mare, Ru-u hatun wun u dak-u uno u no otte u da-o. 5 Ko ba shu'ute iya Ru-u yaag Ibrahi kwum-tu dak-u o da ko cashi, sedi wa este us-rem uzu, wa de ut-wa u dak-u o shu'ut u ro, wun u ko-ur ro ne, u da-u o hen Ibrahi zatte wa' da. 6 Tumsu Ru-u zu ko-ur Ibrahi de cwadu bo-u e nape da, tumsu net-tu bo-u o de muutu un tok-ne, e de yadu un ur-kob m-te us-hak ut-kok ut-nas. 7 Ru-u zu, 'Um de yadu net-tu dak-u o ur-kob, tumsu ko-

ur Ibrahi e ut-byurun e nomu me ut-huuk u be-ur rinde du um nomte estedu us-rem uzu me ut-ya.' 8 Ru-u ye' Ibrahi estedu us-rem uzu, yadu ur-campa ur-beet u-me bu-u wa, u ko-ur ro ne ur-beet du na mate na nomu de ur-pes. Ut-kose uzu un beet net-tu u-Ru to tumsu unu dorru nom-u wa ware Ibrahi wa nom. De wute da-u Ibrahi mate Ishaku wa nomu wa ur-pes da-u Ishaku nome m-roog ut-eer. Isyaku mut Yakubu tumsu wa nomu wa ur-pes. Tumsu iya o Yakubu mut uso-tu uso-ut in op-ut yur wa nomu e ur-pes. 9 "Uso-tu uso-ut in ba shu'ute uzu e o shub-ur Yusuhu remu zu uso-u e o cwan-ut Yusuhu sok. Remu iya e bub wun udu a serpa-ne, e kub Yusuhu m-ha Masar remu wa nom-ut m-tok. Sedi Ru-u o ur-kot u wun ne, 10 Wa ruut wun dugu swadu ur-kob. Ru-u muut wun wa us-ver, tumsu wa hyu-m pus-mo udu Faruk-u Masar. Faruk wu wun ur-faruk u dak-u Masar u-beet tumsu wa yasu Yusuhu gwat-du nom-tu bu-ut wa ut-beet. 11 "Dekun ho-de mer-su heen u-me dak-tu Masar u Kan'ana-ne, net-tu o swadu ur-kob sok u kob-du nom ut-re. 12 Da-u Yakubu hoge uzu nom ut-re oro u Masar, se wa tom huno-ut Yusuhu, wato uso-tu uso-ut in m-ha u dak-u Masar, u da-u o un heese m-ha. 13 U ha-mu u-yurumse Yusuhu kose hir-ur wa udu or-ut wa ne, net-tu waru Faruk-u Masar uzu net-ut Yusuhu net-tu Yahuda-ne to. Tumsu net-tu haane dugu Kanan huub-tu ur-matu ro to. 14 Se Yusuhu tom uzu u uso-u ro Yakubu wa haan u a-u-bu un ne beet, un beet un teeg net-ne ut-shik ut-tut u op-u tan. 15 Yakubu do'e u Masar, kuna wa murte, u uso-tu uso-ut in ne. 16 Na kabun u-ur Yakubu u du Yusuhu ne, na mutun u Shekem, na dok Yakubu u sag-u Ibrahi oye, tumsu na dok Yusuhu u be-du Yakubu oye u kom-tu yaag-u Hamor ukun u Shekem. 17 "Da da-u shusu estedu us-rem su Ru-u nome Ibrahi teene, net-tu sur, e nom u-tat sok u dak-u Masar. 18 U da-u o na nom faruk-u powa u Masar, wa nak Yusuhu da. 19 Faruk-u wa nongu net-ut it nom-ut yo-to sok, wa wu na jurug yaag i mat-ur pode, tas e fat da. 20 "U da-u o na mate Mosa, ya-ur sode de sok udu u-Ru. Na wurug wa u bu-u uso-u wa us-pyaat us-tut. 21 Da-u na rwutun wa dugu u-bu na rest, wa'-u Faruk-u Masar yadu ur-gwup kub wun. Wa got wun sok uka wa'-u ro. 22 Se a-ut-kose tu Masar is-u Mosa nap-mu net-tu Masar, tumsu wun net wa wu otte beb-du us-rem, u nomu wa o ut-nom ne u-beet. 23 "Da-u wa teye us-hak ut-shik ut-yur, se wa dorog uzu wa do'e wa hyan or-ut wa Isra-

ne. 24 Da-u wa hyane net-u dak-u Masar wa o m-dum u net-u Isra-ne se wa do'e wa segu net-u Isra-ne, se wa gup net-u Masar har wa mur. 25 Wa kabug uzu or-ut ro ne e ut-nap uzu Ru-o segu wun remu wa ukur or-ut wa Isra-ne dugu m-tok, sedi e nak da. 26 Da-u is gase, se wa hyen eken Isra-ne m-dum, wa haan u wa mot un. Wa zu un, 'No net-ut tun-to, no huno to no, remu u-yan o no otte yadu or-ut no ur-kob?' 27 "Netu o hon-su oru wa, se wa tok Mosa u-kit wa zu, 'Wana wa'e bo, u bo shu'ut yu-Yat-ya it, tumsu wa kwup-du us-rem?' 28 Bo ut-sa bo ho me uka bo hote net-u Masar gyup?' 29 Da-u Mosa hoge iya, se wa som wa do'e u dak-u Midiyan remu wa puk-ut. Kuna wa mutte ya'ag-u campa-ne yur. 30 "Da-u hak-su ut-shik ut-yur arke, wa-Tom u-Ru rwuun udu Mosa u-me ur-dog u tek-u rem-du u-ra u dekun cwuk-de, u be-du ur-gagun du m-hyurug u dapus Ror-du Sinai. 31 Da-u Mosa hyane iya, nom-u ho wa u murimmu. Da-u wa hikne ut-mor u wa hyen-ut, se wa hog cwar-u Yawe ya o ut-zu, 32 'Me wa u-Ru u uso-tu uso-ut ro, Ru-u Ibrahi, u Ishaku, u Yakubu ne.' Kuna war-u Mosa heeste m-zap, wa hog gyer ut-gwat. 33 "Yawe zu, 'Far ka'at-ut ro, remu be-du bo otte ees, be-du u-hen de. 34 Um hyanug kob-du na o yadu net-ut ri tu o Masar, um hok kan-us un tumsu um cuzgun remu um ruut un dugu Masar, u da-o haane, um do'e tom-du bo m-mu Masar.' 35 "Uzu Mosa yu un gugme, e zu, 'Wana wa bo, bo shu'ut yu-Yat-ya it, tumsu wa-kwup-du us-rem?' Wuna Ru-u tomne wa shu'ut yu-Yat-ya tumsu Wa-u-ukur remu sege-du wa-Tom u-Ru wu rwune udu ro u-me ur-kengi. 36 Tumsu wuna rwutun un da-u wa nome nom-tu m-shin tumsu us-nap ne u dak-u Masar u m-sa ne yu jaz-ya, tumsu u-me ur-dog us-hak ut-shik ut-yur. 37 "Mosa zuye net-tu Isra-ne, 'Ru-u de tomnu no wakun wa-warru rem-su u-Ru u tek-u me no, uka wa tomtun me.' 38 Mosa wa kargusse yaag-u Isra-ne u me ur-dog. Tumsu wa shu'ut u uso-tu uso-ut in, da-u wa-Tom u-Ru wu nome us-rem u wun ne u dom-u Ror-du Sinai. Tumsu wuna kabne rem-su yadu ur-fat dugu-du u-Ru. 39 "Sedi uso-tu uso-ut in gugum kabdu rem-us se, e gugum rem-us ro, e ton e mu u dak-u Masar. 40 E zu Haruna, 'Nomu it m-gir, u de dor-tu it remu zu Mosa rwutun it dugu dak-u Masar it nak nomu kume wun da.' 41 U da-u o un nom ryun-u yadu u-na, e nomu yadu u-na de toog, e hu ur-so remu nom-u e nome u hi-ur e. 42 Remu iya Ru-u junu un wa yagu un, un nomu reger ut-huuk. Rem-us sin-

se nong hon-hon u nomu na pane u ran-u a-warru rem-su u-Ru uzu, "No net-tu Isra, me wa no pane ut-bisa no nom toog m-te us-hak ut-shik ut-yur u me ur-dog? 43 U-me be-du m-gir du Morek de no otte ut-riig, u reger ne i m-gir i na foge Rifan, wato gir-mu no nome u remu no huutu nomu e ut-huuk. Me hen um de tok-du no m-tok m-ra' u-shu u Babira. 44 "Da-u uso-tu uso-ut in ooge u-me ur-dog, e nongu u-Ru ut-huuk u-me ur-rimpa du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, u kose uzu wa oog ur-kot u un ne. Go-du be-ur re de Ru-u zuye Mosa nom, tumsu un nomug rimpaur re uka Ru-u koste Mosa u dom ur-ror. 45 Rimpaur re de uso-tu uso-ut in kabne tumsu e hatun u dak-u unu. U da-u Josuwa ooge dor-tu un e haan u dak-u unu. U da-u un onke dak-u o u kom-tu net-tu yi'e m-tumb ne Ru-u buz e. Ur-rimpa du shuut du Wa-ko-uyan re o ukun m-te da-u Dawuda o ur-faruk. 46 Dawuda kwung hyu-m pus-mo udu u-Ru wa nom us-kon u remu zu wa nom-ut u-ma u bu-u Ru-u Yakubu du m-mommo, kuna wun u net-tu Isra-ne beet dote nomu u-Ru ut-huuk. 47 Suremanu wa maye be-du net-tu dote nomu u-Ru ut-huuk. 48 "Ko ba shu'ute iya, Wa Ko-uyan shu'ute u be-du net maye u kom-ut wa da. Uka wa-warru rem-su u-Ru zutte, 49 "Yawe zu, dom u-ru o be-du ur-shu'ut-u ri, u-dak be-du jang-ut ri. Yan go-du u-bu o no de ma-u me? Yan go-du ur-be de o be-du ur-hure ri? 50 Me wa nome nom-ut tun-to ut-beet da? 51 "No a huk-mu ur-hi, a jab-su ut-ta'ar, a to-tu ut-shar, ko mune no dor-ut rem-su Yar-u u-Ru da. Uso-tu uso-ut gugumte dorru nom-u Yar-u u-Ru ware tumsu iya o no otte ut-nom. 52 Uso-tu uso-ut no yaag a-warru rem-su u-Ru ne u-tat ur-kob, tumsu e ho i nome donse-du haan-ur Wa-u-Hen u-Ru. No tok wun u kom-tu net-ut yo-to tumsu no ho wa. 53 No onke us-bor udu wa-Tom u-Ru, sedi no dorogse da." 54 Da-u un hoge iya, e hog us-ryab sok, e epru ut-gop remu us-ryab. 55 Yar-u u-Ru dor-ut Istifanus, wa wu is u dom u-ru se wa hyen sek-mu u-Ru, tumsu wa hyen Yeso u ees u kom ut-cwa u-Ru. 56 Istifanus zu, "Gwatun! Um o hyan-du dom u-ru ur-huk tumsu 'Wa'-u Net' o ees u kom ut-cwa u-Ru." 57 Se un heese ut-jar u-tat, un tage to-ut un, un he wun u-da u-gan. 58 Un tok wun m-rwu u-dim u-bo, un hu bongu wun ut-ta'ar. Net-tu ooge ke-tu wun us-rem, e horom toggo-us yat-se su dom uka e dote keru bongu wun ut-ta'ar, e huut cwu-ut e ur-cun udu okon zwar-o wu na zuye Shawuru. 59 E bongu Istifanus, wa hen

se wa nom us-toog wa zu, “Wa-ko-uyan Yeso, kab fat-ur ri.” 60 Se wa he ut-jwun, wa jakus u-cwar wa zu, “Wa-ko-uyan a-bo ship ba'as-ut un da.” Da-u ut-war iya, se wa murus.

8 Shawuru o ukun, tumsu wa yaag ur-beb uzu na ho Istifanus. U tek-u ho-ur re, okon gwuz-o yune za rem u tek-u a-doru Urusharima. Na burgusse o u gas-u Yahudiya u Samariya-ne, a-Tomu Yeso e kuse u war'e ukun. 2 Eken a-dor u-Ru ne haan e dok Istifanus. E kanug sok remu Istifanus. 3 Se Shawuru re shu u yadu a-doru Yeso ur-kob sok. Wa o cwaag ut-bu wa o naknu campa-ne u neta-ne u tagu e, u me kur-u m-tok. 4 Net-tu na burgusse, hu ut-riig u but-tu Rem-su m-Remer su Yeso. 5 Firibus hu u bo-o Samariya u waru net-ne uzu Yeso wa o Kiristi. 6 Da-u net-tu hoge, tumsu e hyen nom-tu m-shin tu Firibus o ut-nom, e muut jab-us e ur-be ur-gan u nom-u na o ut-war ne. 7 Nom us-te heese ut-jar, e hu m-som dugu war-tu ut-net u-tat, tumsu na ye ut-net u-tat i otte gom-su swa-u net ut-be m-yar, u a-za-us-na ne. 8 U remu iya na nom ur-so sok u bo-u o. 9 Wakun net wa oro wuna zuye Simon, wu nome u-gwat u bo-u o. Tumsu wa ho Samariya-ne u murimmo sok, wa kub hi-ur wa uka net-u yat-wa. 10 Net-tu o ukun beet a-ut-kwum ne u a-za-ut-kwum ne, byurun udu wun. E o ut-zu, “Net unwa otte beb-du u-Ru, tumsu Ru-u wa'ag wa, wa shu'ut netu yat-wa.” 11 Un muut jab-us un udu ro sok, remu zu wa tumbte wa o nom-du nom-tu m-shin u beb-du m-bon. 12 Sedi da-u un ya ut-nip u Firibus wa but-tu Rem-su m-Remer su faruk-du u-Ru u dim-ur Yeso Kiristi ne, na nomu un ut-yubusse m-bu, u dame campa-ne ut-neta ne. 13 Simon yu' jab kowa, da-u na nomu wa ut-yubusse m-bu se wa dup Firibus ur-shu'ut. Da-u wa hyane nom-tu m-shin us-nap ne tu na nome, se wa hu murimmo. 14 Da-u a-Tomu Yeso i o u Urusharima hoge uzu Samariya-ne kabug rem-su u-Ru, se e tok Biturus e Yohanna ukun. 15 Da-u Biturus e Yohanna do'e ukun, un nomu un us-toog, remu e kum-ut Yar-u u-Ru. 16 Biturus e Yohanna nup remu zu Yar-u teegu haan udu un da, sedi na nomgu un ut-yubusse m-bu u dim-du Wa-ko-uyan Yeso. 17 Biturus e Yohanna doru un u-kom e wa'-u un nu-u so-o, e kum-ut Yar-u u-Ru. 18 Da-u Simon hyane uzu Ru-u yaag beb-du Yar-u wa udu ut-net, da-u a-Tomu Yeso doru ut-net ut-kom. Se wa naby a-Tomu Yeso shik. 19 Wa zu, “Na ya' me kome beb-ur re, remu zu kowana

um dore u-kom se wa kum Yar-u u-Ru.” 20 Biturus zu wun, “Bo u shik-u ro ne, ino dor m-zan, bo o m-hyan uzu u shike bo dote kwum-du ya' u-Ru? 21 Ru-u wa'ag bo u nom-du okon ur-kot u it ne u pama-u it o ut-nom ne da. Remu zu Ru-u nak uzu dorog-us ro za u so-se da. 22 Se bo byurun bo yage nom-du nom-ut yo-to tun-to, bo kon u-Ru wa has-tu bo nom-tu bo zonge ut-nom u jab-u ro. 23 Um zuug iya remu zu um hyang bo o ur-shub ne sok, tumsu bo o m-wa u-me ut-ba'as.” 24 Se Simon zu, “Konon me Wa-Ko-uyan, taas nom-tu no ware ut-beet to kum me da.” 25 Da-u Biturus e Yohanna ware ut-net nomu e nape u hi-ur e u mot-ut Wa-ko-uyan Yeso tumsu e nom donse-du rem-us Yeso. Da-u e ooge u fun-yu ur-mu u Urusharima e hu warru Rem-su m-Remer u taas-tu Samariya. 26 Wa-Tom u-Ru zu Firibus, “Yune bo dor m-ereg, bo dor fun-yu rwune dugu Urusharima m-ha u Gaza” wato fun-yu ur-dog. 27 Se wa yune wa do'e. Kuna wa bitte wakun net-u dak-u Itiyofiya tumsu man. Wa otte og-ur yat-de u faruk-ur Kandis u-Ren yu Itiyofiya, wuna wa ur-cun u-ren. Wa hagin u Urusharima remu wa nom-ut ut-huuk. 28 Da-u wa ooge u tek-u ur-nok m-mu u-bu u shu'ut u dom-u keke-yu jwaak, se wa u-pus ran-u wa-warru rem-su u-Ru Ishaya wa hu ut-karunte. 29 Se Yar-u u-Ru zu Firibus, “Dapurse be-du keke-yu jwaak-u ya.” 30 Se Firibus nom m-som wa do'e udu ro, wa hog wun u karunte ran-u wa-warru rem-su u-Ru Ishaya. Se Firibus shit wun uzu, “iBo nak nom-u bo ut-karunte?” 31 Se wa shus wa zu, “A'o, se wakun kosku me.” Se wa zu Firibus, “Daane u dom-u Keke-yu u-jwaak yo shu'ut.” 32 U tek-u nom-u wa o ut-karunte o ut-zu, “Na nak wun uka u-ca m-ha udu ut-ho, uka kag-u u-ca hote us-ram udu a wa or-ru wa, iya o hen wa hak nu-u us-rem da. 33 Net-tu nongu wun nom-ut yo-to, tumsu e yaag wun u-mot da. Wakun zaar wu de keru warru uka ko-ur ro da, Remu zu na kabug fat-ur wa dugu u-dak.” 34 Se man u shit Firibus, “iWa-warru rem-su u-Ru wana wa otte us-rem? iRem-su hi-ur wa se wa otte ko wakun?” 35 Se Firibus heese yadu wun m-zun u-me rem-su u-Ru su u karunte. Wa waru wun Rem-su m-Remer su Yeso. 36 Un o tek-u m-ha se un te be-du m-bu. Se campa-u ya man zu, “Gwat bu-mu ya u ane, jyan o de ut-hoos na nomu bo ut-yubusse m-bu?” 38 Se wa zu u na egusse keke-yu jwaak, un yur beet un to u me m-bu, kuna Firibus nom-tu campa-u ya ut-yubusse m-bu. 39 Da-u un rwune dugu m-bu, Yar-u u-Ru kub Firibus. Campa-

u ya man swurug hyan-du wun da tumsu, se wa hu m-ha u tek-u ur-so. 40 Firibus bit hi-ur wa u bo-u Azotus. Se wa nur bo-ut to ut-beet, wa oogu warru Rem-su m-Remer har wa te bo-u Kasariya.

9 Shawuru re shu ut-war m-kuwut ne uzu, “Um do’e yadu i ya jab uzu Yeso wa o Wa-ko-uyan ur-kob.” Se e do’e udu yu-Yat-ya a-Toog u Urusharima. 2 Wa konog wun uzu, wa ya’ wun u-ran m-ha Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Dimaku remu zu a wa bite a-dor u-Ru ukun campa-ne ko neta-ne se wa maas e wa mutun e u bo-u Urusharima wa tage e. 3 Wa o tek-u m-ha wa haag m-te Dimaku, za rem zun-mu rwuun dugu dom u-ru mo gunus wun. 4 Se wa he’e u-dak tumsu wa hog yakun cwar-ya yu o zu wun, “Shawuru, Shawuru, remu u-yan o bo otte yadu me ur-kob?” 5 Se wa zu, “Zwana bo oye yu-Yat-ya?” Cwar-yu shus ya zu, “Me wa Yeso wu bo o yadu ur-kob. 6 Yune bo cwa u me u-bo, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.” 7 Huub-tu m-ha ro kerge nom-du us-rem da remu u-gyer. E o hog-du u-cwar, sedi e hyanug net da. 8 Se Shawuru yune. Da-u wa upse is wa hyen-ut da. Se huub-tu m-ha ro nuk wun u-kom, e haatun wun u Dimaku. 9 Wa nomug m-roog ut-tut wa hyen-ut da, wa reeg okon da, tumsu wa swaag okon da. 10 Yakun campa-ya oro wa-dor u Dimaku, wu na foge Hananiya. Wa-ko-uyan nomu wun us-rem u bo wa zu, “Hananiya!” Se wa shus wa zu, “Me ya Wa-ko-uyan.” 11 Wa-ko-uyan zu wun, “Yune bo dor u-fun yu na zu yu ‘m-Kim,’ bo do’e u bu-u Yahuda, bo shit ko net-u bo-u Tarsus oro ukun wu na zuye Shawuru. Shawuru o tek-u us-toog ukun. 12 Burus nom u-hyan, wa hyen wakun net-wa wu na zuye Hananiya wa haagun, wa doru wa u-kom remu wa mutun wa m-hyan.” 13 Se Hananiya shus wa zu, “Wa-ko-uyan, um swaag hog-du rem-su campa-u ya udu ut-net u-tat, u remu nom-ut yo-to tu wa nome a-doru ro u Urusharima. 14 Tumsu a-toog i-yate swurgu wun ur-beb, wa i nome us-toog u dim-ur ro.” 15 Wa-ko-uyan zu, “De’e di remu net wa wu um dage wa nom-ut pama-u ri, tumsu wa nom donse-du dim-ur ri udu i za-yahuda-ne da, u farkina-ne tumsu u Isra-ne. 16 Me hi-du warri, me kosu wun kob-du u do’e ut-swa remu dim-ur ri.” 17 Se Hananiya do’e wa to u bu-u o wa saku Shawuru u-kom ur-hi. Wa zu, “Oru ri Shawuru, Wa-ko-uyan wa tomnu me, wato, Yeso wu kose hi-ur wa udu ro u dom-u u-fun, remu bo kum-ut m-hyan tumsu Yar-u u-Ru dor-ut

bo.” 18 Za rem se okon nom-o uka u-ku hyeen dugu Is-u Shawuru, se wa kum m-hyan dugu kun wa yune na nomu wa ut-yubusse m-bu. 19 Wa reeg nom ut-re wa sur m-kwum ur-beb. Tumsu Shawuru shu’ut ukun udu eken a-dor-ne i o u Dimaku. 20 Za m-tumb, Shawuru heese warru rem-us Yeso u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne tu Yahuda-ne, uzu Yeso wa o Wa’-u u-Ru. 21 Ut-net ut-beet I hoge, e hu murimmo. E zu, “Net unwa hore ut-net, ztumsu wa burgusse ut-net i foge dim-ur Yeso u Urusharima da? Jiya haan de wa haane u wa maas e, wa huut u kenu a-toog i-yate!” 22 Sedi Ru-u yaag Shawuru beb-du ut-but udu ut-net tumsu wa hu nak-du jab-su Yahuda-ne i o ur-yu u Dimaku. Wa o waru un uzu Yeso o Kiristi, wu Ru-u dage. 23 Da rooge u-tat, Yahuda-ne zong e ho Shawuru. 24 Se Shawuru hog nom-u un zonge ut-nom. U-ho m-gyup ne un o wadu ur-is, u is-tu u-bo uka un dote ho-du wun. 25 M-gyup a-doru Yeso haan e gun wun u-me u-koor e ruut wun u yakun pyam-ya yu na hune sar. 26 Da-u Shawuru haane u Urusharima, se wa nom uka wa cwa u-me a-doru Yeso. Sedi un beet kowan hog gyer-u ro, remu zu un eeste uzu wa o tek-u a-doru Yeso da. 27 Baraba kub wun udu a-Tomu Yeso. Wa waru un uka Shawuru hente Wa-ko-uyan u-fun, u bo-u Dimaku ne uka Ru-u nom-tu wun us-rem, tumsu uka Shawuru wurte rem-us Yeso u Dimaku za u-gyer. 28 Dugu kun Shawuru heese ut-riig u unne u Urusharima. Wa o waru rem-su Wa-ko-uyan za u-gyer. 29 Tumsu wa hu us-rem u Yahuda-ne i hoge rem-ur ut-Girik, wa o inan u un ne, tumsu, e ut-sa e ho wun. 30 Da-u or-ut ro nape iya, se e huut wun u bo-u Kasariya e tok wun u bo-u Tarsus. 31 Dugu kun a-doru Yeso i dak-u Yahudiya, u Gariri ne, u Samariya-ne, e kum shu’ut-du m-yar, remu zu wakun zaar wu o yadu un ur-kob da. Yar-u u-Ru yaag un ur-beb tumsu wa swuru un shiriktin-mu jab. Morog-du a-dor kum ur-beb. Tumsu e sur u-tat remu sege-du Yar-u u-Ru, dak-u e o ur-yu e ye’ Wa-ko-uyan m-zeg. 32 Da-u Biturus cwaage gas-u o u-beet, se wa do’e udu a-doru Yeso ne i o ur-shu’ut u bo-u Ridda. 33 Kuna wa bite wakun wu na zuye Iniyas wa otte gom-su swadu net ut-be. Wa o m-ut us-hak kob-du us-yur. 34 Biturus zu wun Iniyas, “Yeso Kiristi yaag bo m-yar. Yune bo hust wundi-ur ro.” Za rem Iniyas yune. 35 Net-tu Ridda ut-beet u tu dak-u Sharon ne, e hyen wuna ya’ m-yar, se e byurun udu Wa-ko-uyan. 36 U Jopa yakun neta ya oro, wa-doru Yeso, wu na zuye Tabita. A-bo bargusse u rem-

dü üt-Girik na zü Dorkas. Neta-u ya ya'aste hi-ur wa u nom-dü nom-üt so-to tumsu u nom-dü ur-sege ne üdü a-ur-kob-ne. 37 U da-u o wa nom kob-dü m-yar, har wa murus. Da-u na tase zorru ur-u, e rust ur-u u me kur-u dom. 38 Ridda o üt-mor u Jopa ne, da-u a-dor hoge uzu Biturus o u Ridda, se e tom net-ne yur üdü wun, remu e kon-üt wun wa haan üdü un m-hor m-hor. 39 Se Biturus yune wa dor un. Da-u wa teye, un kub wun m-da u kur-u dom. Bomos-ne, e o ees u dapus wun, e o us-kan, e o kosu wun us-toggo u tokon cwu-to ne tu Tabita nomu un da-u wa ooge ur-kot u un ne. 40 Biturus zu un ru u-do, se wa he üt-jwun wa nom us-toog, wa bir üdü ur-u wa zu, "Tabita yune!" Se Tabita upus is. Da-u wa hyane Biturus, se wa yune u shu'ut m-shu'ut. 41 Biturus nub u-kom, wa ship wun üdü ur-yune se wa fog a-doru bomos-ne wa nabu un wa ur-fat ne. 42 Rem-us se te kohene u Joffa, tumsu üt-net u-tat e ye üt-nip üdü Wa-ko-uyan. 43 Biturus shu'ut üt-ho u-tat u Jopa, u bu-u wakun (Wa u-swam üt-ka) dim-ur wa Simon.

10 Wakun net-wa oro u Kasariya na zu wa Koniriyus. U o yu yat-ya a-m-gag ne Roma-ne wa, u morog-du na foge, "Morog-du Itariya." 2 Wa cwanug u-Ru u jab-u ro ne beet, tumsu oog wu "Nomu u-Ru üt-huuk" net-tu bu-u ro ne üt-beet. Wa o nomu Yahuda-ne ur-sege u-tat, i o ur-kob tumsu wa nom us-toog üdü u-Ru ko mune. 3 Dekun ho-de u dapus us-kwan us-tut su m-rim, se wa nom u-hyan. Wa hyen wa-Tom u-Ru, wu cwaane üdü rò uzu, "Koniriyus!" 4 Koniriyus hen se wa hu gwat-du wun u-gyer ne, wa zu, "¿Uso-u u-bu ri, yan-o?" Wa-Tom u-Ru zu wun, "Toog-us ró u sege-ur ró üdü a-ur-kob-ne, teeg üdü u-Ru tumsu to shu'ute nom-u üt-bakus üdü u-Ru. 5 U da-o tom üt-net m-ha u Jopa, na mutun yakun campa-ya wu na zuye Simon wu na foge Biturus. 6 Wa cust-u bu-u Simon wa-swam üt-ka, wu bu-u wa o dapus m-sa' 7 Da-u wa-Tom u-Ru wu nomu us-rem u wun ne arke, Koniriyus fog tok-u wa yur, u wa m-gag wu ya' ur-hi sok üdü ro, i nomu wun us-pama ne ko mune. 8 Wa waru un üt-nom üt-beet uka na nomte se wa-Tom un u Jopa. 9 Da-u is gase, u tek-u u-ho, a-tomu Koniriyus tut o tek-u m-ha. E Haag m-te bo-u Jopa, Biturus yune wa duus u kur-u dom wa nom-üt us-toog. 10 Se wa hoog us-mer, wa üt-sa nom üt-re. Da-u na o tek-u nom-du nom-üt re, se wa nom u-hyan. 11 Se wa hyen dom u-ru upuste, okon nom-o cuzun uka kus-u yat-o, o cuzun

u-dak nu-üt wane üt-nas. 12 U-me kus-u o ko-uyan go-du bisa ur-dog o oro u-me, i us-na us-nas oro u i za us-na ne, u no ne i ur-dog. 13 Cwar-yu zu wun, "Biturus, yune, bo pan, bo-tu." 14 Biturus zu, "Wa-ko-uyan, za üt-nome da, um tamug tudu m-ap mu Bor-üt Mosa hose it üt-tu da." 15 Cwar-yu sur nomu wun us-rem u-yurumse uzu, "Nom-u Ru-u mute u-hen, a-bo zu o zatte u-hen da." 16 Na nom iya uso u-tut, za rem na kub u-kus u dom u-ru. 17 Da-u Biturus o tek-u us-dorog uzu yan go bo' o iya, se net-tu Koniriyus tome teen bu-u Simon. E o ees u is u-bu. 18 E fog, e shit uzu ko Simon wuna foge Biturus custe u ane. 19 Biturus o tek-u us-dorog, Yar-u zu wun, "Simon, net-ne tut o sa-u ró. 20 Yune bo ciz, bo dor un, a-bo nom sakna u okon da remu zu me wa tomnu un." 21 Biturus ciz üdü net-üt to, se wa zu un, "¿Me wa no üt-sa? ¿Yan-o hatun no?" 22 Net-üt to zu, "Yu-shu a-m-gagu Roma-ne wa tomnu it. Wa otte dim-ur so-de, tumsu wu nome u-Ru üt-huuk. Net wa wu net-tu Yahuda-ne nome rem-us so-se u wa ne. Wa-Tom u-Ru wu u-hen wa zu wun wa-tom bo haan u bu-u ro, wa hog nom-u bo de üt-war." 23 Se Biturus toot un u-me u-bu, wa yu' un be-de m-roog. Da-u is gase Biturus nok u un ne, tumsu eken a-doru Yeso dugu Jopa e shu'u wun. 24 U ho-du u-tuturse un to u Kasariya. Koniriyus ogu estu un, se wa fagun or-üt wa ne u huub-tu ur-shu'ut u wane beet. 25 Da-u Biturus cwaye u-bu, Koniriyus bit wun wa he üt-jwun wa nomu wun sekumusse wun. 26 Biturus zu wa yune, wa zu, "Yune ur-ees, Kome net wa um oye." 27 Biturus o tek-u us-rem, wa aruk m-cwa u-me se wa bit üt-net u-tat. 28 Wa zu un, "No nak uzu pas-du bor-u Yahuda-ne de u wa-yahuda nom-üt ur-karug u wa za-Yahuda-ne. Sedi Ru-u kosku me uzu a um fag wakun za u-hen da ko wa-us-gur da. 29 De wute da na tomne um haan um gugumte da, u da-o hen um üt-sa um nap nom-u no fog-tu me." 30 Koniriyus shus wa zu, "Üt-ho üt-nas tu arke, hon-hon us-kwam us-tut su m-rim, um o tek-u us-toog u bu-u ri, se um hyen wakun u ees u shu ri u cwu-tu m-bakut ne sok. 31 Net-u wa zu me, 'Koniriyus Ru-u hok toog-us ró, u sege-du bo nome a-ur-kob-ne beet, Ru-u bakuste u bo ne. 32 Tom u Jopa na fagun Simon, wuna zuye Biturus, wa custe u bu-u Simon wa-swam üt-ka, wu bu-u wa o dapus m-sa.' 33 De wute um tom na fagun bo, tumsu nong ur-zwar u bo hatun. It morogte u kenu u-Ru, remu it hog nom-u wa üt-sa bo waru it." 34 Biturus heese nomu un us-

rem uzu, “U da-o um nak ut-nip uzu Ru-u koste m-kuuk da. 35 Wa kub net-tu ko-uyan dak-o i o gyer-u ro, tumsu net-tu o nom-du nom-u Ru-u ut-sa. 36 No nak tomu Ru-u nome m-ha udu net-tu Isra-ne, warru Rem-su m-Remer su shu'ut-du m-yar su Yeso Kiristi, wuna o Wa-ko-uyan u kowan. 37 No nak nom-u nome u-me dak-u Yahudiya, na takkun u Gariri, da Yohanna heese but-tu ut-yubusse m-bu. 38 No nak mot-ut Yeso wa-Nazara. No nak Ru-u shuuste wa u Yar-u u-Ru, tumsu ur-beb ne. Tumsu no nak uka Yeso huute ur-cwa, u nom-du nom-ut so-to, u hastu net-ne us-gom. Wa yadu m-yar udu net-tu faruk-u nom us-te shipse, remu zu Ru-u o ur-kot u wun ne. 39 “In beet kowan hyanug tumsu wa wur nom-u Yeso nome u dak-u Yahuda-ne u Urusharima ne. Tu-shu tu Urusharima hoog wun e tur wun u dom u-kan. 40 Ru-u wa'ag wa yune u ho-du u-tuturse dugu m-mar, tumsu net-tu hyanug wun. 41 Net-to ut-beet tu hyane wun da, sedi in, i Ru-u dage remu in hyen-ut tumsu in warun eken nom-tu in hyane. Tumsu it reg tumsu it swaag ur-kot u wun ne da-u wa yune dugu-du m-mar. 42 Wa wargu uzu na nom ut-but udu ut-net, tumsu na waru e uzu wuna Ru-u dage wa shu'ut wa kwup-du us-rem su i o tek-u ur-fat u i mare ne. 43 A-warru rem-su u-Ru ne beet e warug uzu wu ya' jab-u wun ne wa ut-kwum jaas-du ut-ba'as u tek-u dim-ur ro.” 44 Biturus o tek-u warru rem-us sin-se, Yar-u u-Ru heen u dom-u kowan wu hoge rem-se. 45 Yahuda-ne a-dor i haane ur-kot u Biturus ne e hu murimmu remu zu i za-yahuda-ne da kwumug Yar-u u-Ru. 46 A-doru Yahuda-ne hok nomu Ru-u nome remu zu un hok net-ut to us-rem u tokon rem-to e vom u-Ru. Se Biturus zu, 47 “iWakun oro wu de ut-hoos na nomu net-ut tun-to ut-yubusse m-bu? E kwumug Yar-u u-Ru uka in kumte.” 48 Se Biturus zu or-ut wa nomon un ut-yubusse m-bu, u dim-ur Yeso Kiristi. Se net-tu bu-u Koniriyus kon uzu Biturus u shu'ut u un ne ut-ho cashi.

11 A-Tomu Yeso u a-dor-ne u-me dak-u Yahudiya u beet e hok uzu i za-Yahuda-ne da, e kabug remu su u-Ru. 2 Da-u Biturus do'e u Urusharima eken i-yate Yahuda-ne a-dor, i na nome ur-pes, e nomu wun u-har. 3 E zu, “iRemu u-yan o bo dete udu i nomte ur-pes da, har bo re nom ut-re u un ne?” 4 Biturus heese waru un ur-zwar ne. Wa zu, 5 “Um o u bo-u Jopa um o us-toog, se um nom u-hyan. Um hyen okon nom-o u cuzun dugu dom u-ru uka kus-u yat-o u nu-ut wa ne ut-naas, har o teen u dapus me. 6 Da-u um gwaite ur-

zwar ne, um hyen ut-bisa i na-su us-nas, u bisa-tu ur-dog ne, u i za us-na ne, u no i me ur-dog ne. 7 Tumsu um hog yakun cwar-ya yu zu me, ‘Biturus, yune, bo pan, bo tu.’ 8 “Se um zu, ‘Iya o da! Wa-ko-uyan, um tamug re-du okon nom-o u bor-ut it Yahuda-ne kabe u za u-hen da.’ 9 “Um sur m-hog u-cwar u-yurumse dugu u-ru yu zuye, ‘Nom-u Ru-u muute u-hen a-bo kab o za u-hen da.’ 10 Na nong inya uso u-tut kanda na kub-ut nom-ut to m-mu u dom-u u-ru. 11 “U tek-u da-u o se net-ne tut rwuun, e ees u is u-bu u um otte. Na tomgon e dugu Kasariya u haan udu ri. 12 Se Yar-u u-Ru zu me, a um nom dorog-su okon nom-o da, um dor un. Or-ut ri net-ne ine shishin e shu'u me m-ha u Jopa har u me bu-u Kaniriyus. 13 Se wa waru it uka wa hente wa-Tom u-Ru eeste u bu-u ro, wa-Tom u-Ru zu, ‘Tom m-ha u Jopa na fagun Simon, wu na zuye Biturus. 14 Wa de haatun bo rem-su bo dete kwum-du u-ukur bo u net-tu bu-u ro ne beet.’ 15 “Ba um heese nomu un us-rem, se Yar-u u-Ru heen u dom-u un, uka heten it ur-takun. 16 Se um bakus rem-su Wa-ko-uyan uka se zutte, ‘Yohanna nong ut-yubusse m-bu, na de nomu no u Yar-u u-Ru.’ 17 Ba shu'ute uzu Ru-u nongu un u-nya hon-hon uka wa yete in, da-u in ya'e ut-nip udu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi, tumsu um korge um hoos u-Ru da!” 18 Da Yahuda-ne u a-doru Yeso ne hoge iya, e taag u nom-u e de ut-zu. Se e vom u-Ru, e o ut-zu, “Ko i za-yahuda-ne da Ru-u nongu e fun-yu yage-du ut-ba'as u kwum-du ur-fat ne.” 19 Da-u na ho Istifanus, Yahuda-ne hu yadu a-doru Yeso ur-kob. Remu iya a-doru Yeso burug m-ha tokon bo-to. Eken do'e dak-u Finikiya u Sayifurus ne u bo-u Antakiya ne. E o warru rem-su u-Ru udu Yahuda-ne u wa-ur-e'. 20 Sedi eken a-dor-ne oro dugu Sayifurus u Sayirin-ne e do'e u Antakiya e nome i za-yahuda-ne da us-rem, e o waru un Rem-su m-Remer su Wa-ko-uyan Yeso. 21 Beb-du u-Ru o ur-kot u un ne har net-ne u-tat e yage ut-ba'as e byurun udu Wa-ko-uyan. 22 Rem-su nomu na nome u Antakiya teeg udu a-dor i o u Urusharima, ban-du a-doru Yeso tok Baraba m-ha u Antakiya. 23 Da-u wa haane se wa hyen nom-u Ru-u nome un, se wa nom ur-so. Se wa sur m-ya un shiriktin-mu jab uzu, un shu'ut u tek-u yadu jab udu Wa-ko-uyan u-me jab-us un. 24 Baraba net-u ur-ka wa, tumsu Yar-u u-Ru o dor-tu wun, tumsu wa otte yadu jab. Ut-net u-tat e byurun udu Wa-ko-uyan. 25 Dugu kun se Baraba do'e u Tarsus u sa-u Shawuru. 26 Da-u wa bite wun u kun, se wa haatun wun u Antakiya. U-hak u-

gan hōn-hōn, ūn o ū a-dorū Yeṣo ne, e o nomū net-ne u-tāt ūt-kōse. U Antakiya o na heeste fag-dū a-dor Kirista-ne. 27 U da-u o eken a-warrū rem-sū u-Rū haan ū Antakiya dugu Urusharima. 28 Wagan ū tek-ū me ūn, na zū wa Agabus, wa yūne ūr-ees, wa nom ūs-rem ū tek-ū beb-dū Yar-u u-Rū. Wa zū na ūt-nom ūs-mer u-dak u-beet. (Na nong se hen ū da-u Sisar Kawudikiya ooge ūr-faruk.) 29 Se a-dor Yeṣo dorog ū jab-ū e ūzū e tom-tū or-ūt e ne i o Yahudiya ūr-sege, kowan kūb nom wa de ūt-kere ūt-ya. 30 Iya o hen e nomte, e yasū Baraba tom e Shawuru sege-ūr e m-ha ūdū tū-shū a-dorū Yeṣo ū Urusharima.

12 U tek-ū da-u o Here Agarifa Faruk heese yadu eken a a-dorū Yeṣo ne ūr-kōb. 2 Here wa'ag karma-ne ho Yakubu hūno-u Yohanna u-van. 3 Da-ū wa hyane ūzū Yahuda-ne hok zwarū nom-ū wa nome, se wa maas Biturus kowa. Tun-to nom-to ūt-beet na nomug to ū da-u Mōrog-dū ūr-Berēdi dū za m-Yis. 4 Da-ū Here maase Biturus wa wū wūn ū me bu-u m-tok, wa wū karma-ne op ū shishin e e' wūn. Wa wa'ag jab ūzū ana tase Mōrog-dū za m-Yis, wa de kwupū wūn ūs-rem tūmsū wa wūn ūr-kōb u-me ūt-net. 5 Da-ū Biturus o ū me bu-u m-tok ban-dū a-dorū Yeṣo hū ū nom-dū ūs-toog ūdū u-Rū ū remū wūn. 6 U tek-ū m-gyup kanda Here woot jab ūzū a is-u gase wa de kwupū Biturus ūs-rem, Biturus o m-gag ū ho-sū kwam-ne ūs-yūr tūmsū wa o m-roog ū tek-ū me a-m-gag ne yūr. Net-tū o e'-dū bu-u m-tok e oog ū is bu-u m-tok ūr-e'. 7 Za rem wa-Tōm u-Rū rwūūn, zūn-mū mok u-kur u-beet. Se wa-tōm u-Rū tūm Biturus ū-kit wa zūst wūn. Wa zū wūn, "Yūne!" Se ho-sū kwam kūsmūsse dugu kom-ūt Biturus. 8 Wa-Tōm u-Rū zū wūn, "Wa toggo-u ró, ūt-ka'at ne." Se wa wū, wa-Tōm u-Rū zū wūn, "Hōbge bōrgo-u ró, bō dōron me." 9 Se Biturus yūne wa dor wūn, wa nak ūzū nom-ū wa-Tōm u-Rū o ūt-nom nip-to da, wa kabug ūzū bō-o wa otte. 10 Da-ū ūn arke a-ūr-e'-ne i ūr-takūn ū i u-yūrūmse ne ūn te is-yū u-kwam yū cwa-dū gas-u u-bō. Is-yū upus ū hi-ūr wa, se ūn ru, ūn teeg be-dū fūn-yū tūuste, se wa-tōm u-Rū yage wūn. 11 Da tase Biturus mūūn ū tek-ū dorog-ūs se wa zū, "U da-o ūm nak Rū-o tōmne wa-tōm-ū wa, wa ūkūr me dugu kom-ūt Here tūmsū ū nom-ūt yo-to ne tū Yahuda-ne ogu zongte nomū me." 12 Da-ū Biturus hyane iya, se wa hū ū bu-u Mēri ne ino-u Yohanna wū na zūye Markus. Kūna net-tū mōrogte e o ūs-toog. 13 Da-ū wa kōote is-ū pyū u-bu,

eken gwup-e, i o m-ank ū bu-u o wūna zūye Roda, wa rwūūn wa hyan wū o ū-dō. 14 Da-ū wa nape ūzū cwar-ū Biturus ya, se wa nom ūr-sō sok. U remū ūr-sō wa haag ū ups-u is da, se wa jarug m-sōm m-mū wa warū ūn ūzū Biturus o ees ū is u-bu. 15 Se e zū wūn, "Bō o u-dak!" Sēdi Roda hen wa re shū ū warū ūn ūzū Biturus wa, e hen e zū, "Yar-u rò o." 16 Biturus hū kōot u-is. Da-ū e upse, e hyen Biturus nom-ū ho e mūrīmō sok. 17 Wa hen wa nomū ūn u-kom ūzū ūn hō ūs-ram, ū da-u o wa warū ūn ūka Rū-ū rwūttūn wūn ū me bu-u m-tok. Tūmsū wa zū, "Warūn Yakubu ū or-ūt ri ne beet rem-ūs sin-se" Dugu kūn wa yūne wa dō'e ū dekun be-de. 18 Da-ū is gase, gwūz yūne ū tek-ū me a-m-gag ne ū remū nomū kume Biturus. 19 Da-ū Here wa'e karma-ne goot wūn e hyanug Biturus da. Se wa nomū ūn ūr-shūt ūzū, "Zū Remū u-yan o nō yakte Biturus ruut?" E kerge zidu okon da. Se wa zū karma-ne, e kab karma-ne i nome ūr-e' e dō'e e hōrrūsse e. Dugu kūn se Here aruk m-ha Yahudiya tūmsū wa nomon ūt-hō cashi Kasariya. 20 U tek-ū da-ū o Here hog ūs-ryab ū net-tū Taya ū Sidon ne. Se ūn dug tokon net-to e haan ūdū Here. Ūn baag ū kwūng ūr-beb dugu-dū Biratus yū-shū i o m-ank ū-me u-pada ūzū wa warū Here ūzū ūn o sa-ū shū'ut-dū m-yar ū wane remū zū dū ro de ūn wūte jab-ū kwūm-dū nom ūt-re. 21 U tek-ū hō-dū ūn dage, Here Faruk wū cwū-tū ūr-faruk, wa shū'ut ū pora-dū ūr-faruk wa nomū ūt-net ūs-rem. 22 Da-ū ban-dū ūt-net hōge iya, se e yūns ūs-cwar ūn hū ūt-zū, "Hōgon sin-se, Cwar-yū okon rū-u o, yū net ya da." 23 Za rem, kūna wa-Tōm u-Rū gupte wūn, remū zū wa nongu u-Rū m-sek da, se zwatū hū re-dū wūn har wa mūrūs. 24 Se rem-sū u-Rū re u-shū m-cwa ko hene, Net-tū kabe Yeṣo hū swūrūn. 25 Da-ū e tase pama-u e, se Baraba e Shawuru mūūn dugu Urusharima. E mūūn ū Yohanna ne wū na zūye Markus.

13 U-me a-dorū Yeṣo ū i ooge ū Antakiya ū dak-ū Siriya-ne a-warrū rem-sū u-Rū ū a-ūt-kōse ne, wato: Baraba e Simiyon wū na zūye, "Net-ū rim-o," U Rushiyos dugu Sayirin, U Manayen wū yūne ūr-kot e Here Antipas Faruk, Tūmsū ū Shawuru. 2 Da-ū e ooge nomū u-Rū ūt-huuk, u-swaat ne, se Yar-ū u-Rū zū, "Kūngussun me Baraba e Shawuru remū pama-ū ūm dagū ūn ūn nom." 3 Da-ū ūn tase u-swaat ūs-toog ne, se ūn dorū Baraba e Shawuru ūt-kom ūn wa-ū ūn nu-u sō-o, remū pama-ū Rū-ū ya e, ūn zū e, e

aruk. 4 Da Yar-u u-Ru tōmē Baraba ē Shawuru, ē dō'e u bō-u Sarukiya, dugu kun un to u-mē u-hat m-ha Sayifurus. 5 Da un teye bō-u Saramis, un wūr rem-sū u-Ru u Kur-ū ut-Kōsē u Yahuda-nē tū Yahuda-nē. Yohanna ē Markus o ur-kot u un nē, wa o segū un. 6 Da-u un tase narru Sibirin u-beet m-ha da-u un tene bō-u Bafos. Kuna un goton u wakun wa-u-gwat wa nē, wuna foge Wa'-u Joshuwa. Wa-Yahuda wa, wu kōsē uzū wa-warru rem-sū u-Ru wa, sēdi wu ūs-bi wa. 7 Wa o huub-u Wa-u-dak Sarjiyus Burus, Burus net wa-m-nap nē sok. Sē wa fog Baraba ē Shawuru remu zū wa ut-sa wa hog rem-sū u-Ru. 8 Sē Arimas wa-u Joshuwa wa-u-gwatū wa, wa gugum dorru rem-ūs un, wa ut-sa wa par Wa-u-dak a wa ya' jab ūdu Yeso da. 9 Sē Shawuru wu na zuyē Burus, Yar-u u-Ru dor-ut wa, sē wa sakū Arimas ur-is. 10 Wa zū, “Bō wa'-u faruk-u nom ūs-te! Bō tonte nom-u sō-o da, bō otte jab-ū rak-sū ut-net, u jab-ū yo-o nē. Yage bargussu nip-ut Wa-ko-uyan ūs-bi 11 U da-o hen Ru-u dē ya bō ur-kōb, bō dē ut-shu'ut pō. Bō dē nom-du u-da, bō za hyan-du zun-mū ur-hō da.” Za rem sē wa pō, ūka wu o u-mē u-cwum, sē wa hū pama ut-vubug remu wa kum-ut wu dē shup-du wa u-kom wa nak-du wa. 12 Da-u Wa-u-dak hyane nom-u nōmē, sē wa yu' jab wa o murimmō u kōsē-tū Wa-ko-uyan Yeso. 13 Sē Burus u huub-ut wa nē yūnē dugu Bafos u mē u-hat, ē dō'e u Ferga u dak-ū Famfiriya. Yohanna wu na zuyē Markus wa som un, wa mū u Urusharima. 14 Un hen un re shū dugu Ferga, un dō'e u bō-u Antakiya u dak-ū Bisidiya. U Hō-du ur-Hurē Yahuda-nē un cwaag u Kur-ū ut-Kōsē un shū'ut. 15 Da-u na tase m-karunte dugu kōsē-ut Mosa, u ran-tū a-warru rem-sū u-Ru nē, sē yū-shū bu-ū ut-kōsē tom ūdu un uzū, “Or-ut it, a nō otte nomu nō dē waru net-ut tun-to nō swur-tū ē shiriktin-mū jab, warun it.” 16 Sē Burus yūnē ur-es, wa jakus kom-ū ūs-cwa rò ūka net-tū dōtē er-ru wun. Sē wa zū, “Nō or-ut ri Isra-nē, u i za-Yahuda-nē da, i nōmē u-Ru ut-huuk, hōon ūs-ram. 17 Ru-u it Isra-nē nōmē ut-huuk, wa dak ūsō-tū ūsō-ut in ē shū'ut net-ut wa, tumsu wa wa'ag ē sur u-tāt, da-u ē ooge ur-yū u dak-ū Masar. Da-u hak-sū arke, Ru-u sekku un u beb-ur wa. Wa rwutun dugu dak-u o. 18 Wa kere gag-du jab-ū un nē m-te ūs-hak ut-shik ut-yur u mē ur-dog. 19 Da-u wa wa'e Isra-nē re ut-rem ut-ta'er m-gag i ooge ur-yū u dak-ū Kan'ana, wa ye Isra-nē kwum-tū dak-u o. 20 Tunto nom-to ut-beet, na nong to u tek-ū ūs-hak ut-kok ut-nas ut-shik ut-yur u op. “Da tase Ru-u wa'-

u un a-kwup-du ūs-rem nē, har u haan u da-u wa-warru rem-sū u-Ru Samaira. 21 U da-u o u kon u na ya' un faruk wu dē shū'ut faruku un. Sē Ru-u ye un Shawuru wa'-u Kish, net u kō-ur Banyami, wu nōmē ur-faruk ūs-hak ut-shik ut-yur. 22 Da-u Ru-u haste Shawuru, wa ye' un Dawuda wa shū'ut faruk-ū un. Ru-u nong ūs-rem u Dawuda uzū, ‘Ūm byuk-ut Dawuda wa'-u Jesse, net wa wu ut-sa wa nom nom-ū um ut-sa. Tumsu wa dē nom-du nom-ū um ut-sa u-beet.’ 23 “Dugu kō-ur net unō Ru-u hattun Isra-nē Wa-u-Ūkur, Yeso, ūka wa estē ūs-rem. 24 Kanda haan-ur Yeso, Yohanna Wa-ut-yubusse m-bū wargu net-tū Isra-nē ut-beet ē yage ut-ba'as tumsu ē kon u-Ru wu nōmē ur-hō, na nomu ē ut-yubusse m-bū. 25 Da Yohanna ha taas nom-ū wa ut-nom, sē wa zū, ‘iNō o m-hyan mē wa o Kiristi, wu Ru-u nomtē estēdu ūs-rem wa ut-tomon? Mē wa da. Sēdi Kiristi dē haan za m-tumb. Ūm korge um ust gor-sū ka'at-ut wa da.’ 26 “Nō or-ut ri, kō-ur Ibrahi, tumsu u i za-yahuda-nē da i nōmē u-Ru ut-huuk, ūdu in dō'e Ru-u tomtun rem-sū u-Ūkur u sin-sē. 27 Remu zū i o shū'ut u Urusharima u i-yate nē beet ē nak uzū wuna o Wa-u-Ūkur da. Ko-uyan hō-du ur-hurē dē dū Yahuda-nē, un karunte nom-tū Wa-warru rem-sū u-Ru pane, un gwa'ag nu-du nom-ū wa-warru rem-sū u-Ru pane u mottu Yeso Kiristi da. Un nomug nomu shuuste rem-sū a-warru rem-sū u-Ru nē ware, remu hō-du Yeso dū un nōmē. 28 Ko ba shū'ute uzū na byuk-ut wa ut-ba'as nē tū kore na ho wa da, sēdi net-tū kon Biratus uzū na hō Yeso. 29 Un nongu Yeso nom-ut to ut-beet tū A-warru rem-sū u-Ru nē pane m-tumb nē uzū net-to nomu wun. Un custun war-u ro dugu dom u-kan un cin u-mē u-sag. 30 Sēdi Ru-u yuns wun dugu marimari-nē. 31 Ut-hō u-tāt u kōsē hi-ur ro ūdu i nōkē u wun nē m-ha dugu Gariri m-ha Urusharima. Un shū'ute ūka i hyane tumsu ē o war-ru rem-ūs ro ūdu ut-net u da-o. 32 “It o waru nō Rem-sū m-Remer, nom-ū Ru-u estē ūs-rem ūdu ūsō-tū ūsō-ut in, 33 tumsu Ru-u shuuste to u remu in yaag-ū un, remu yunsu Yeso, ūka otte m-pam u okon sep-o u-mē Ran-ū Sep-ū ut-Vam: “Bō o wa'-u ri, um o ūsō-u ro u ya-o.’ 34 Ru-u yunste Yeso dugu marimari-nē, sē koske uzū hen Yeso za m-mar ko ut-zum da. Ru-u nong nomu wa zū wa ut-nom da-u wa yunse Yeso dugu marimari-nē. Da-u Ru-u zuyē, ‘Ūm dē hen u segū nō net-ut ri ūka um nom-tū Dawuda estēdu ūs-rem u nomu um dē ut-nom.’ 35 U-mē Ran-ū Sep-tū ut-vam, okon Sep-ū ut-vam o zuug, ‘Bō za ut-yage u

Wa-u-hen u ro u zum da.' 36 "Da-u Dawuda ooge ur-fat, wa nomog nom-u Ru-u wa'e wa ut-nom. Se wa mur, net-tu jwak wa, uka e nomte uso-tu uso-ut wa, tumsu war-u ro zumus. Sin-se koske uzu Dawuda rem-su hi-ur wa se wa otte u-me Sep-u ut-vam uno da. 37 Sedi Yeso wu Ru-u yunse dugu m-mar wa zumug u-me u-sag da. 38 "Remu iya or-ut ri, um ut-sa no nap uzu u-me Yeso inya o it nom-tu no donse-du yage-du ut-ba'as. 39 Um o hen u waru no, u-me Yeso, net beet wu ya' jab udu wun, wa ut-kwum u-ukur dugu ut-ba'as, ukur u wa kume u tek-u me bor-tu Mosa pane da. 40 Gwatun hi-ut no sok tas nomu Ru-u ware u-me ran-tu a-warru rem-su u-Ru u kum no da, uzu, 41 "Hogon no a u-shiga ne! No nom murimmu, no mar. Um de nom-du okon u tek-u ho-ut no, u no zatte yadu jab da, Ko wakun wargu no." 42 Burus e Baraba o m-rwu u-me Kur-u ut-Kose se net-tu kon un, un sur m-nom us-rem. Un zu Burus ne u nom rem-us se u Ho-du ur-Hure du oone. 43 Da-u net-tu burge dugu Kur-u ut-Kose, Yahuda-ne u ut-net ne u-tat u i barme e dor fun-u Yahuda-ne, e dor Burus e Baraba. E hen e ye' un shiriktin-mu jab. Burus bakustun un, un nom ur-yu u nap-mu nya-u u-Ru. 44 Da-u Ho-du ur-Hure byur-ne, uka net-tu bo-u o ut-beet e karugte u remu e hog-ut rem-su Wa-ko-uyan. 45 Da-u eken Yahuda-ne hyane morog-du ut-net nong u-tat, e hu ur-shub, e hu se-mu nomu Burus ware, tumsu e hu pepru wun. 46 Burus e Baraba nom us-rem za u-gyer. E zu, "No Yahuda-ne, kamug it heese nomu no Yahuda-ne but-tu rem-su u-Ru ur-takun. Ba shu'ute no gugumte se, tumsu no koske uzu no kamug kwum-du fat-du za urma da, remu iya hen it de ut-ha udu i za-yahuda-ne da. (aiōnios g166) 47 Remu zu, Wa-ko-uyan baag u wargu it uzu, "'Um wa'ag bo shu'ut m-zun udu i za-yahuda-ne da, Remu bo hattun tom uzu Ru-u de nomu it u-ukur kohene u-me u-dak.'" 48 Da-u i za-yahuda-ne da hoge rem-us se, e hu ur-so sok. E vom Wa-ko-uyan Yeso remu rem-us wa. I za-yahuda-ne da i Ru-u dage remu kwum-du fat-du za ur-ma'e yu' jab. (aiōnios g166) 49 Rem-us Wa-ko-uyan re shu ur-cwa kohene u dak-u o u-beet. 50 Sedi tokon tu-shu tu Yahuda-ne zungusse tokon neta to tu na o m-hog u e ne u-me u-bo u tokon neta-to ne i za-yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk. I za-yahuda-ne da e heese yadu Burus u Baraba ne ur-kob. Remu iya, e buz un dugu bo-u e. 51 Da-u a-Tomu Yeso o mottu ur-aruk, e pamtusse huug-mu naas e remu u shu'ute us-nap udu tu-shu Yahuda-ne uzu Ru-

u gugumte un tumsu wa de yadu un ur-kob. E aruk u bo-u Ikoniya. 52 A-doru Yeso i o u bo-u Antakiya e hu ur-so, tumsu Yar-u u-Ru dor-ut e.

14 U Ikoniya Burus e Baraba cwaag uka e vette u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne uka e vette. E warug rem-su u-Ru u beb-du Yar-u u-Ru, ut-net u-tat Yahuda-ne u i za-Yahuda-ne da e yu' jab. 2 Sedi eken Yahuda-ne gugumte yadu jab. E hu yadu i za-Yahuda-ne da us-rem. M-vaste eken i za-Yahuda-ne da hu hog-du ryab-su a-doru Yeso i o ukun. 3 Ko ba shu'ute iya Burus e Baraba tumbte ukun sok, e warru rem-su u-Ru jab gan u beb-du Wa-ko-uyan. Wa-ko-uyan Yeso yaag un ur-beb du nom-du nom-tu m-shin, us-nap ne ut-kose uzu but-ut un nip-to. 4 Net-tu bo-u o mot u-so u-yur, eken o dorru Yahuda-ne, tumsu eken o dorru a-Tomu Yeso. 5 Se i za-yahuda-ne da u tu-shu Yahuda-ne, e zongte e ya' a-Tom ur-kob, tumsu e bong e ut-ta'ar. 6 Da-u a-tomu Yeso ne hoge iya, e som m-ha u bo-tu Risitira u Darbe ne u ta'as-tu gur-u o u-me dak-u Rikoniya. 7 Kuna un rete shu u warru Rem-su m-Remer. 8 U Risitira yakun campa-ya oro ryam, wa tamug nom-du m-ha da dugu da-u na matu wa. 9 Wa o erru nomu Burus o ut-war. Se Burus saku wun ur-is. Da-u Burus hyane netu wa otte yadu jab-u kore na hastu wa us-gom, 10 se wa yuns u-cwar ur-beb ne. Wa zu, "Yune bo ees u na-us ro!" Da-u campa-u ya hoge iya, se wa tu mak wa yune wa heese m-ha. 11 Da-u morog-du ut-net hyane nomu Burus nome, se e jakus us-cwar u rem-ur Rikoniya-ne. U-da u-gan e zu, "Ut-nip, ru-tu hagin udu in u wartu ut-net!" 12 Se e ye Baraba ur-dim Zeyus, Burus hen e zu wa Hames, remu zu wuna ooge wa hi-du us-rem. 13 Se Wa-us-toog u m-giru Zeyus, wu kur-u m-giru wa o u-do u-bo, wa hatun na u ut-pyakut ne u is u-bo. Wa-us-toogu m-gir u net-ut wane e ut-sa e nomu Burus ne e Barabas toog. 14 Da-u a-tomu Yeso Baraba e Burus hoge iya, se e keem toggo-us e remu namu jab. Un to u me ban-du ut-net m-som ut-jar un o ut-zu, 15 "ZRemu u-yan o no otte ut-nom inya? It net-to uka no. It hattun no Rem-su m-Remer, u remu zu no yakte nom-tu m-zan, no byurun udu u-Ru wu ur-fat, wu nome u-dak u dom uru ne, m-sa u ko-uyan u nom-tu o me ut-beet. 16 U da-u dim, Ru-u yakke i za-yahuda-ne da e nom ut-huuk udu ru-tu e o ut-cwan. 17 Ko ba shu'ute iya u tamug yage hi-ur wa za us-nap da. Wuna yu'e na mbu mu u-yu tumsu wa wu nom-tu na kawu to rogom.

Wa shukus na u nom ut-re, tumsu wa ye na jab-u pus-o.” 18 Ko ba un nome rem-us se, Burus ne e Barabas kerge hosu net-ut to nom-du toog u remu un da. 19 Sedi eken Yahuda-ne haan dugu Antakiya u Ikoniya ne e pur ban-du ut-net, e bong Burus ut-ta'ar. E nuk wun m-ha u u-do u-bo, e rest wun uzu wa marug. 20 Da-u a-doru Yeso kate wun, se wa yune wa to u me u-bo. Da is gase wa do'e u Darbe e Baraba. 21 Da Burus e Baraba ware Rem-su m-Remer u Darbe, e kum a-doru Yeso u-tat. Tumsu e mugun u Risitira, u Ikoniya ne, u Antakiya u dak-u Bisidiya ne. 22 E o swuru a-dor Yeso shiriktin-mu jab, e o yadu un us-rem uzu e re shu u yadu jab. E zu, “Se it swaag ur-kob sok kanda it to-ut u Faruk-du u-Ru.” 23 Burus e Baraba dug ut-nengen dugu ko-u-he a-doru Yeso ne beet. E nom us-toog u-swaat ne, e yage un u kom-tu u-Ru wu e ya jab udu wa. 24 E dorog dak-u Bisidiya m-ha u dak-u Famfiriya. 25 E warug rem-su u-Ru u bo-u Ferga, tumsu e do'e u bo-u Atariya. 26 Dugu kun un to u-me u-hat un mu u bo-u Antakiya u gur-u Siriya. Kuma a-dor Yeso ne tomte Burus e Barabas e do'e u tokon be-to e nom ut-but. Antakiya be-de du a-dor-ne konte u-Ru wa segu Burus e Barabas u pama-u e tase u da-o. 27 Da-u un teene, un kargusse a-doru Yeso ne. Un ware un nomu Ru-u ya un beb-du ut-nom, tumsu e waru un uka Ru-u seg-tu net-tu za-Yahuda-ne da uka e yute jab udu Yeso. 28 Un tumbte ukun ur-kot u a-dor-ne.

15 Tokon net-to haan u Antakiya dugu gur-u Yahudiya, e o nomu a-dor ut-kose uzu, “Ana nomu no ur-pes uka bor-ut Mosa zutte da, no za kwum-du u-ukur da.” 2 Nom-ut to haatun mot-du ut-hi udu Burus ne e Baraba e nom inan u un ne. Dugu kun un tok Burus e Baraba u eken a a-doru Yeso ne, e do'e u Urusharima udu a-Tomu Yeso ne u tokon nengen-to ne, remu e nom-ut rem-us se. 3 Da-u a-doru Yeso i Antakiya yase Burus u Barabas u tokon net-to ne tokon nom-to tu ha-m e, e aruk, e dor dak-u Finikiya u Samariya-ne. Da-u e ese u tokon be-to u dak-u o, e wur uzu i za-yahuda-ne da u-tat e yaag jab. Remu iya hen, a-dor beet i o u be-ut to nomog ur-so sok. 4 Da-u e teye Urusharima, a-doru Yeso u a-Tomu Yeso ne, u ut-nengen ne, morog-du a-dor gu un. Burus e Baraba waru un nom-tu Ru-u nome u un. 5 Sedi eken a-dor-ne i o tek-u ban-du Farisa-ne, e yune ur-ees e zu, “Ka ut-nom zarra se na nomgu a-dor i za-yahuda-ne da ur-pes tumsu na wa' e dor

nomu wa-warru rem-su u-Ru Mosa ware u-me bor-ut wa.” 6 A-Tomu Yeso ne u ut-nengen ne, e morog remu e nom-ut rem-us se. 7 Da-u na tase inan sok, se Biturus yune ur-ees wa zu un, “Or-ut ri, no nak m-tumb ne uzu Ru-u dak me u tek-u me no, uzu dugu-du ri de i za-yahuda-ne hogte Rem-su m-Remer, tumsu e yu'ut jab. 8 U-Ru wu nape jab-u kowan, wa koske uzu wa kabug un u wa ye'et un Yar-u u-Ru, uka wa yete in. 9 Tumsu wa koske m-kuuk u-me in u un ne da, remu zu wa jatusse jab-us un remu yadu jab-us un. 10 U da-o remu yan-o no otte reg-du u-Ru u no otte saku a-doru Yeso ut-cwu, bor-tu in u i mate us-to us-ut in kere ut-kab da? 11 Sedi in yaag jab uzu remu nya-u Wa-ko-uyan Yeso de in kumte u-ukur, uka in kumte.” 12 Se morog-du ut-net ho us-ram, e hu erru Burus e Baraba da-u e ooge warru nom-tu m-shin tu Ru-u nome u tek-u me i za-yahuda-ne de. 13 Da-u un tase us-rem, Yakubu shus wa zu, “Or-ut ri, hogon me. 14 Simiyon heese warru ka Ru-u heste kosu cwan-ut wa udu i za-yahuda-ne da, u wa kubte tokon net-to e shu'ut net-ut wa. 15 Byurnur i za-yahuda-ne da, nong hon-hon u nomu a-warru rem-su u-Ru ne ware. Uka na punte uzu, 16 “Da tase um de ut-muun um ma bu-u Dawuda u hemusse. Ko ba o hemusse me ut-swur m-ma o, tumsu um yunus o. 17 Iya o hen net-tu kuse dote sa-u Yawe, I za-yahuda-ne da i um dage i hi-du war ri. Iya o Yawe zutte,” 18 Um yaag net-ut ri nap-mu nom-ut tun-to m-tumb ne. (aiōn g165) 19 “U hyan-m ri zatte ur-zwar na ekse a-za Yahuda-ne i o byurun udu u-Ru da. 20 Sedi yage in panu u-ran m-ha udu un taas un re nom ut-re u sake ru-tu za ur-fat da. Tumsu a un nom m-o da, a un tu okon bisa-o u na myugre ur-gekus da. Tumsu taas un tu ko un swa hyu-mu ut-bisa da. 21 In ut-kere ut-zu iya remu da-u ar-ke, net-tu oog u nom-du donse-du bor-u Mosa u-me kohene bo-o, tumsu koduhe ho-du ur-hure de un karunte o u-me Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne.” 22 Se a-Tom Yeso, ut-nengen ne, u a-doru Yeso ne beet u Urusharima, e hyen nong ur-zwar. Un dag eken u tek-u me un, e tom un m-ha u Antakiya u Burus ne e Baraba, se un dug Yahudas, (wu na zuye Barsaba) u Sira, e o tu-shu tu a-doru Yeso ne u Urusharima. 23 Na yasu un u-ran u zuye: Dugu-du or-ut no, a-Tomu Yeso u nengen-tu a-dor, m-ha udu a-dor i o takun-ur i za-yahuda-ne da, u bo-u Antakiya u dak-tu Suriya-ne u Kirikiya ne. It o us-vuk. 24 It hok uzu, eken u tek-u me it naaste jab-us no, u rem-us un ne. Un yuns jab-us no uzu,

sedi na nongu nō ur-pes nō dor bor-u Mosa, it tomog un da hen. **25** Da-u it morge, it hyen nong ur-zwar it tomōn eken udu nō, ur-kot u Baraba e Burus ne, **26** I zonge m-mar, remu e nom-tu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi us-pama. **27** Remu iya o it tomōn Yahudas u Sira. E de waru nō nom-ut tun-to m-sha m-gan u nom-tu it pane ne. **28** Yar-u u-Ru u it ne, it hyanug nong ur-zwar it ekse nō dōrru bor-to tu Yahuda-ne beet da. Sedi it ut-sa nō dor tun-to bor-to u war-to: **29** Sedi a nō re nom ut-re u sake m-gir da, u tudu m-ap m-hyu ne, u tudu bisa-tu na myugre ur-gekus ne, tumsu m-o ne. A nō some dugu nom-ut to, nō de nom-du nom-u kame iya. Se wa'aste. **30** Na tom un m-ha Antakiya, da-u un kargusse morog-du a-dor u yasū un u-ran. **31** Da-u net-tu karunte ran-u o, e nom ur-so sok, remu shiriktin-mu jab mu e kume. **32** Yahudas e Sira hen, un a-warru rem-su u-Ru ne e, un nak u-da u nomu ut-net ut-kose tumsu u swuru un beb-du jab ne. **33** Da-u un nome ut-ho cashi ukun, se a-dor-ne zu Yahudas e Sira aruk e muun udu i tome un u Urusharima m-yar. **35** Burus e Baraba shu'ut u Antakiya, u tokon net-to ne. E ooge ut-kose u waru net-ne rem-su Wa-ko-uyan ukun. **36** Dekun ho-de Burus zu Baraba, "Haane yu-u do'e ut-bo ut-beet tu yo otte m-nom ut-but tu rem-su Wa-ko-uyan da-u dim, yu-u hyan uka a-dor-ne rete shu yadu jab udu Yeso." **37** Baraba cwang wa nok u Yohanna ne wuna foge Markus wa dor un. **38** Sedi Burus hyen kamug un nok u Markus ne da, remu zu da-u dim wa yakku un u dak-u Famfiriya, wa gugumte re-du shu u-pama u un ne. **39** Rem-us se shu'ut un inan, se un mot. Un mot, Baraba kub Markus un to u-hat m-ha u Sayifurus. **40** Burus hen wa dug Sira. A-doru Yeso kon Wa-ko-uyan wa nomu Burus e Sira ur-sege tumsu wa kosu un nya-u wa. Se un aruk. **41** Un dor dak-tu Suriya u Kirikiya ne, un o cwaag u be-ut to remu e seg-tu a-doru Yeso ne uka e dote yadu jab-us ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso.

16 Se Burus hu u bo-tu Darbe u Risitira ne. Wakun wa-doru Yeso oro ukun wu na zuye Timoti. Ino-u wa, wa-Yahuda wa. Uso-u ro o net-u Girik. **2** A-dor-ne beet i bo-tu Risitira u Ikoniya ne warug nom-ut so-to u Timoti. **3** Burus cwanug Timoti u shu'u wa remu ya o wa kubte wa da-u wa do'e tokon be-to, se wa nomu Timoti ur-pes. Wa nong iya remu zu Yahuda-ne beet i o ukun u be-ut to e kabu Timoti, e nak uzu uso-u ro netu Yahuda wa da, wa eeste u wakun u nomu wa'-u wa ur-pes da. **4** Se Timoti aruk e Burus u Sira

ne. E do'e tokon bo-to u-tat, e o waru a-dor-ne u i za-yahuda-ne da u e dor rem-su a-Tomu Yeso u ut-nengen ne tu Urusharima cine u e dor se. **5** Ru-u ogu segu a-doru Yeso ne i o u-me ut-bo uka e dote yadu jab ur-beb ne udu Wa-ko-uyan Yeso, tumsu ko mune net-tu sur u-tat. **6** Burus u huub-tu m-ha wa ne to u Gas-u dak-tu Firijiya u Garatiya-ne, remu zu Yar-u u-Ru hooste un warru rem-su u-Ru u dak-u Asiya. **7** Da-u un tene ma-du dak-u Misiya, e nom uka e cwa u dak-u Bitiniya, se Yar-u Yeso hoos un. **8** Se e dor gas-u dak-u Misiya, e irig m-ha u bo-u Toruwa. **9** M-gyup Burus nom u-hyan, wa hyen wakun u dak-u Makidoniya u ees. Wa ogu kon-du wun uzu, "Haane u Makidoniya bo segu it!" **10** Da-u Burus nome u-hyan, za rem it yune it pus m-ha u Makidoniya, remu it kwung m-nap uzu Ru-u o fagu it, it war Rem-su m-Remer. **11** It nok u me u-hat dugu dak-u Toruwa m-ha u Samutakiya, tumsu ur-is gas it te bo-u Niyaporis. **12** Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bo-u Firibi u o u-me faruk-du dak-u Roma, tumsu o oye bo-u yat-o u kwun-u dak-u Makidoniya. It nomog ut-ho ukun cashi. **13** U Ho-du ur-Hure it ru u is u-bo, it do'e u kit u-gi be-du it oog m-hyan it ut-kwum be-du us-toog du Yahuda-ne. Se it shu'ut it nom us-rem u neta-ne i haane ukun. **14** Yakun neta ya oro na zu wa Ridiya, wu nomu u-Ru ut-huuk, wa ogu hog-du it. Wa net-u bo-u Tayatira wa, wa bub kus-tu randi-m jaz-mo mu shik u-tat. Wa-ko-uyan upuste jab-u ro wa wu jab-u erru nomu Burus ooge ut-war. **15** Da-u na nomu wun ut-yubusse m-bu ur-kot u net-tu bu-u ro ne, se wa kon uzu, "A nō eese uzu me ma-tu wa yadu jab wa udu Wa-ko-uyan, haanun nō cyst u bu-u ri." Wa pur it, it ees. **16** Dekun ho-de it ogu ha-mu be-du us-toog, se it goone u eken gwup-e ne tok wu nome u-gwat u beb-du nom us-te. I u o u kom-ut e o kwum-du shik u-tat remu gwat-u o u wa nome. **17** Se gwup-i e hu Burus ne, wa o ut-jar wa o ut-zu, "Net-ut tun-to tok u-Ru e wu m-sek, wu zege ko-uyan ru-o, e o warru fun-yu kwum-du u-ukur!" **18** Wa haag ut-nom iya ut-ho u-tat. Se Burus hog us-ryab sok, wa zu nom-yu us-te, "U tek-u shin-mu o dim-ur Yeso Kiristi, yagu wun!" Za rem nom-yu us-te yagu wa'-u-gwup. **19** Da-u net-tu u o kom-ut e hyane fun-yu e kumte shik zwapke, se e maas Burus u Sira ne. E nuk un m-ha u-me ban-du ut-net m-te be-du a-kwup-du us-rem. **20** Da-u e hutu un udu a-kwup-du us-rem ne, e zu, "Net-ut tun-to Yahuda-ne e, e o yun-su jab-su ut-net u-me u-bo. **21** E

o iis-u ut-net ur-ma'e nomu in nomtun da, remu zu in Roma-ne e." 22 Se net-tu kugun u-da u-gan u haan udu Burus ne e Sira, a-kwup-du us-rem ne zu net-tu kemusse Burus e Sira ut-kus, na vu' e. 23 Da-u na vu' e sok, a-kwup-du us-rem ne wu un u me kur-u m-tok. A-kwup-du us-rem zu wa e'-du bu-u m-tok wa e' un sok. 24 Wa e'-du bu-u m-tok hen wa kub rem-us se, wa wu un u men-tu me kur-u m-tok wa gug naas un u king u-te. 25 U tek-u m-gyup, Burus u Sira e oog us-toog u sep-tu vam-tu u-Ru ne. Net-tu u-me bu-u m-tok o hog-du un. 26 Za rem dak-u rumus ur-beb ne, har kan-tu bu-u m-tok to rumus. Za rem is-tu u-pus, i ooge m-gag u-me bu-u m-tok ust. 27 Da-u wa e'-du bu-u m-tok yune dugu m-roog, wa hyen ut-is ur-huk, wa cung uzu net-tu o tage u bu-u m-tok somog. Se wa nakun u-van wa ho-ut hi-ur wa, wa nak uzu tu-shu u keru ho-du wun a net-ut to some. 28 Burus yuns u-cwar wa zu, "A-bo honsu hi-ur ro da! It o ane beet!" 29 Se wa e'-du bu-u m-tok zu na hatun us-hitirra, se wa to m-som wa he u kenu Burus e Sira. 30 Wa rwutun un u-do, wa zu, "I-yate, zyan-o um de ut-nom um kum-ut u-ukur?" 31 E zu wun, "Ya jab udu Wa-ko-uyan Yeso, bo u a bu-u ro ne u-beet, no ut-kwym u-ukur." 32 Dugu kun un waru wun rem-su Wa-ko-uyan, wun u net-tu to bu-u ro ne beet. 33 U tek-u da-u o m-gyup, wa rwutun un, wa jas u nat-ut un, za rem na nomu wun ut-yubusse m-bu, wun u a bu-u ro ne beet. 34 Dugu kun wa cwan u unne u me bu-u ro, wa hatun nom ut-re. Wun u a bu-u ro un shi ur-so ne sok, remu zu un beet kowan yaag jab udu u-Ru. 35 Da-u is gase, a-kwup-du us-rem tomon A-us-kom ne uzu, "Reste net-ut to." 36 Se wa e'-du bu-u m-tok hatun Burus ne tom uzu, "Wa kwup-du us-rem tomgon uzu um rest no. Remu iya rwunun no yur no, ha m-ha. No te m-yar." 37 Sedi Burus zu un, "U tek-u ut-net o na nom-tu it us-ryap, za na kwupu it us-rem, ko ba it o Roma-ne. Tumsu na gun it u bu-u m-tok, zun ut-sa un rest it m-yasa? Za ut-nome da, un haan un ruut it u hi-du war un." 38 A-us-kom do'e e waru a-kwup-du rem-us se. Da-u e hoge uzu Burus e Sira net-tu Roma to, nom-u o yaag a-kwup-du us-rem ne hog u-gyer. 39 Dugu kun a-kwup-du us-rem ne haan e kon Burus e Sira e nomu un ur-ho. Dugu kun un rwutun un, se un kon Burus e Sira e yagu bo-u o. 40 Da-u Burus ne ruye dugu bu-u m-tok, se e do'e udu Ridiya. Da-u e hyane a-dor-ne, e swuru e shiriktin-mu jab, e aruk.

17 Burus e Sira dorog u-me bo-tu Ampiporis u Aporiniya ne, e muun u bo-u Tasaronika, u be-du Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne otte. 2 U ho-du ur-hure, Burus cwaag u Kur-u ut-Kose uka wa vette, ut-ho ut-tut tu Ho-du ur-Hure tu wa nome ukun wa oog ur-orop u un ne u nom-tu na pane u-me Rem-su u-Ru. 3 Wa ogu warru rem-su u-Ru, tumsu wa kose un uzu Kiristi de swa-u ur-kob tumsu wa yune dugu marimari. Burus zu, "Yeso wu um o waru no, wa o Kiristi." 4 Ban-du Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da i nome u-Ru ut-huuk tumsu u tokon neta-to ne tu na nape kohene, e kub rem-us se, e same ur-hi u Burus u Sira ne. 5 Sedi eken Yahuda-ne hu ur-shub, e kargusse a-kob-du m-e' ne u-turru, e morog e yuns gwuz u-me u-bo. E aruk m-som m-cwa u bu-u Jason, u sa-u Burus e Sira, u remu e hatun e udu morog-du ut-net. 6 Sedi ba un hyane un da, un nakun Jason u eken a-dor-ne m-ha udu tu-yat-to tu u-dak. E hu ut-jar uzu, "Tunto net-to e hatun yunus-du us-jab kohene u me u-dak, e ya e teegun u ane. 7 Jason custe un hen u-me bu-u wa. E beet e o pas-du bor-ut Kaiser Faruk uzu wakun faruk wa oro na zu wa Yeso." 8 Da-u net-tu hoge iya u tu-yat-to tu u-dak ne, jab-us e yune. 9 Un gugum res-tu Jason u eken a-dor-ne, se da-u a-doru Yeso tope un shik. 10 U tek-u gyup-m mo a-dor tomog Burus e Sira e nok u Biriya. Da-u e teye kun, e do'e u Kur-u ut-Kose u Yahuda-ne. 11 Yahuda-ne i o dugu Biriya, e zek net-tu Tasaronika-ne u jab-u so-o, remu zu e kabug rem-us se ut-kom ut-yur. Tumsu ko mune un o is nom-u na pane u rem-su u-Ru, u remu e hyen-ut nom-u Burus ware ko nip-to re. 12 Yahuda-ne u-tat e yaag jab udu Yeso, u tokon neta to ne tu napi napi tu Girik tumsu u campa-ne tu Girik u-tat yaag jab ko e. 13 Da-u Yahuda-ne i Tasaronika nape uzu Burus o warru rem-su u-Ru u Biriya, e hu ukun u tok-du ut-net tumsu u yun-su jab-su ut-net ne. 14 Za rem a-dor tok Burus m-ha u dapus m-sa, sedi Sira u Timoti e ees u Biriya. 15 I nome Burus ur-shu'e, e huut wun u bo-u Atina. Da-u e o muun Burus tomon net-tu o ur-kot u wane wa zu un, "Warun Sira e Timoti uzu e nomon m-hor e bit me u ane u Atina." Se net-ut to yage bo-u Atina m-mu Biriya. 16 Da-u Burus ooge estu Sira e Timoti u bo-u Atina, jab-u ro naag sok uka wa hyente bo-u o shuug u nom-tu m-gir sok tu net-tu nome ut-huuk. 17 Wa to u-me Kur-u ut-Kose wa nom ut-orop u Yahuda-ne u i za Yahuda-ne da, i nome u-Ru ut-huuk. Tumsu un to u-me u-turru ko mune, u tokon net-to ne ukun i

haane wa nomu un us-rem. 18 Burus kwumug tokon net-to i tone nom-du rem-su nom-tu net-tu dote ya-du jab. Net-tu fog net-ut to Ipikuriya-ne u Sitokiya-ne. Eken zu, “¿Yan-o wa u-sorom unwa ut-sa ut-zu?” Eken zu, “U o uka net-tu warru nom-tu tokon ru-to tu za tu ane da.” E zuug iya remu zu Burus haagun wa o warru Rem-su m-Remer su Yeso u yune-ur wa ne. 19 Se e kub Burus e huut wun udu tu-shu tu u-bo, u be-du na foge Arasa. Kuna e zutte wun, “Waru it ka kose-ut po-to tun-to otte tu bo nomu it. 20 It tamug hog-du go-du sin-se rem-se da, it ut-sa it nap ko re se otte.” 21 (Atina-ne beet u tokon ham-ut to ne i ooge ur-shu'ut u Atina e shu'ut ukun e naasu u-da za nom-du okon sedi remu e hog-ut rem-su nom-ut po-to to, tumsu e nom-tu us-rem.) 22 Burus yune ur-ees u-shu tu-shu u-bo, wa zu, “No net-tu Atina, um hyang uzu no zek u cwan-tu dorru ut-ru u-tat. 23 Da-u um o narru u-bo, um got ur-zwar ne um hyen nom-tu no nome ut-huuk. Tumsu um hyen dekun sak-de um hyen na nong seken pan-se uzu, ‘Udu Ru-u na nape da.’ Yagun um waru no kowana Ru-u no o nome ut-huuk u no nape da. 24 “Ru-u nome u-dak u ko-uyan u o u-me u-dak, wuna o Ru-u u-dom u-dak ne. Ba shu'ute uzu wuna o ur-faruk du nom-tu ur-fat tu dom u-Ru u-dak ne, wa shu'ute u bu-u net maye ut-kom da. 25 Tumsu wa za u sa-u ur-sege udu ut-net da, wa za sa-u okon da, remu zu wuna ya'e kowan ur-fat u us-vu'e ne, u ko-uyan ne u net dote ur-yu. 26 Dugu ur-takun, Ru-u nong net gan, dugu-du net gan de wa nomte go-du ut-net ut-go ut-go i o ur-yu u-me u-dak. Tumsu wa dug uka rem-tu ut-net dote ur-yu tumsu u da-u e ut-nom ne u be-ut to. 27 Ru-u nong inya remu net-tu su-ut wa, uka otte, jiya unu kwumu wa, ko ba shu'ute iya, wa za m-ra u in ne da. 28 Remu zu, du wun de in otte ur-yu, in o us-rumus tumsu in shu'ute ut-net, uka eken a ut-sep ne zutte uzu, ‘In yaag-u ro e.’ 29 “Ko ba shu'ute uzu in yaag u-Ru e, kumge in gwat uzu Ru-u o uka sha-mu zinariya ko azurfa ko uta'ar da. Nom-tu net-tu kere u jab-us e, tumsu u kom-ut e, sedi to zatte ur-fat da. 30 U da-u net-tu nape nom-u Ru-u ut-sa e nom da, wa haag u yadu un ur-kob za naas u-da remu nomu e nome da. Sedi u da-o Ru-u zuug u kowan u byurun kohene wa byurun dugu kim-us yo-se e 31 Remu zu wa wa'ag ho-du wa de mun, wa nomu net-ne beet kwup-du us-rem. Wa dak wakun wu de nomu in kwup-du us-rem, tumsu netu wa nom-du kwup-du us-rem su ut-nip wa. Ru-

u koske net-ne beet uzu wa dak netu wa, wa nomu kowan kwup-du us-rem, Ru-u este uzu wa ut-nom inya remu yunsu wayan dugu marimari-ne.” 32 Da-u e hoge Burus nong mottu yune-du marimari-ne, eken nomu wun u-shiga. Sedi eken zu, “It ut-sa it sur m-hog nomu bo de ut-war u mottu rem-us se.” 33 Da-u e zuye iya, kuna Burus arukte wa yagte morog-du ut-net. 34 Eken dor Burus e yu' jab. U tek-u un wakun oro wu na zuye Diyoniyus wakun u teku i-yate i Arasa, u yakun neta ya wuna zuye Damaris tumsu u eken ne.

18 Da tase Burus yage bo-u Atina wa hu u bo-u Korintiya. 2 Kuna wa bitte wakun wuna zuye Akira, net-u dak-u Pontus. Akira tumbte ur-haan dugu dak-u Itariya, e neta wa Biskira, remu zu Kawudikiya uka Kaisar, Faruk-u Roma wa nong ur-donse uzu netu dak-u Yahuda u-beet wa yage bo-u Roma. Burus do'e wa hyan un. 3 Net-ne yuru e, te-u ut-rimpa e nome e kum-ut shik. Te-u ut-rimpa Burus nome kowa, se wa shu'ut udu un e nom m-ank ur-kot. 4 Ko-uyan Ho-du ur-Hure de, Burus to u-me Kur-u ut-Kose wa nom ur-orop u Yahuda-ne u i za-Yahuda-ne da. Tumsu wa sur m-waru un uzu Yeso wa o Kiristi. 5 Da-u Sira e Timoti haane dugu Makidoniya, Burus muut jab-u but-tu rem-su u-Ru, wa o waru Yahuda-ne uzu Yeso wa o Kiristi. 6 Se Yahuda-ne gugum rem-us ro, e hu pepru wun. Remu iya Burus pam-ut cwu-ut wa, wa zu, “Hyu-m no o dom-u hi-ut no, me di um rutte hi-ur ri. Dugu da-o um de m-ha udu i za-yahuda-ne da.” 7 Da tase wa do'e u okon bu-o u o dapus Kur-u ut-Kose u wakun wuna zuye Titiyus Jostus, “A nomu u-Ru ut-huuk.” 8 Kiribus yu-shu bu-u ut-kose u bu-u wa ne u-beet e yu' jab udu Wa-ko-uyan. Tumsu u-tat u teku Korintiya-ne e ye jab na nomu e ut-yubusse m-bu. 9 U mokon gyup-mo Wa-ko-uyan nomog us-rem u Burus ne u da-u wa nome u-hyan uzu, “A-bo hog u-gyer da, ha ut-war. A-bo ho us-ram da. 10 Remu zu um o ur-kot u bo ne, ko ba shu'ute uzu net-tu zwargun Burus, tumsu wakun honsu bo da, remu zu um otte ut-net u-tat u-me bo-u un.” 11 Burus shu'ut ukun m-te u-hak u pyaat-su shishin, u is-u un rem-su u-Ru. 12 Da-u Gariyo ooge Wa-u-dak u Akaya, eken Yahuda-ne same ut-hi, e zwar Burus, e huut wa udu Gariyo na kwupu wa us-rem. 13 E zu, “Net uno wa wadu net-ne e dor u-Ru u fun-yu bor-ut hose.” 14 Kanda Burus u nom-ut us-rem, se Wa-u-dak Gariyo zu Yahuda-ne, “Uzu okon nom-u yo-o wa nome u yat-o, me eru no. 15 Ba

shu'ute uzu nan-e i ut-gom u ut-dim ne tumsu u bor-ut no ne, se no ho rem-us sin-se u tek-u me no. Um za kwup-du go-du sin-se rem-se da." 16 Se wa buz un dugu kur-u kwup-du us-rem. 17 Se un beet un maas Sostanus yu-shu bu-u ut-kose. E gap-ur wa u shu kur-u kwup-du us-rem. Gariyo gwak-ut un da. 18 Da tase Burus swurug tokon ho-to u Korintiya, se wa yage a-dor-ne. Un aruk m-ha u Kankiriya, Burus nom u-or remu estedu us-rem su wa nome. Se wa to u-me u-hat e Biskira u Akira m-ha u Suriya. 19 Da-u e teye bo-u Afisa kuna Burus yakte Biskira e Akira. Se wa to u-me Kur-u ut-Kose un wa ur-orop u Yahuda-ne. 20 Se e kon wun wa sur m-nom tokon ho-to ukun wa gugum. 21 Kanda wa aruk se wa zu, "Me ut-muun udu no a Ru-u zuye." Se wa aruk u me u-hat m-ha dugu Afisa. 22 Da-u wa cize u Kasariya, se wa do'e u-me a-doru Yeso u Urusharima wa vukus un, wa aruk m-te u Antakiya. 23 Da-u wa tumbe ukun cashi, se wa yune wa to u dak-tu Garatiya-ne u Firijiya-ne. Wa ogu dorru ut-bo ut-bo, u swuru a-doru Yeso beet shiriktin-mu jab. 24 Da-u Burus o tek-u m-ha u dak-tu Garatiya u Firiya-ne, yakun campa haan dugu bo-u Afisa. Wa-yahuda wa wu na foge Aporos. Netu bo-u Arekzandariya wa. Wa nak us-rem sok. Tumsu wa nak Rem-su u-Ru ur-zwar ne. 25 Eken a-dor-ne iis-tu wun u-me fun-yu Wa-ko-uyan. Tumsu wa kere nom-du us-rem u teku ut-net sok, tumsu wa ogu is-u ut-net ut-nip u mottu Yeso uka kumte. Sedi wa nak Yeso ko-uyan u-me Yeso da, wa nak di mot-tu ut-yubusse m-bu u nomu ut-net u wa nape dugu Yohanna Wa-ut-yubusse m-bu. 26 Wa heese nom-du us-rem za u-gyer u-me Kur-u ut-Kose. Biskira u Akira hog rem-us ro, se e fog wun u-kit m-yasa. E sur m-waru wun ur-zwar ne uka fun-yu u-Ru otte yu wa yete net-ne fat-du za ur-ma. 27 Da-u Aporos ooge ussa wa do'e u dak-u Akaya, a-doru Yeso segu wun. E pun u-ran m-ha udu a-dor-ne i o u Akaya e kab wun ut-kom ut-yur. Da-u wa haye ukun, ha-m ro shu'ut ur-sege sok udu a-dor-ne i ya jab-u nya-u u-Ru. 28 Wa nong iya remu zu wa ruug Yahuda-ne u-tat ur-orop u tek-u ut-net, wa ogu waru un u tek-u nom-tu na pane me Rem-su u-Ru uzu Yeso wa o Kiristi.

19 Da-u Aporos ooge u Korintiya, Burus to u-me dak-u o wa te bo-u Afisa, kuna wa bitte eken a-doru Yeso ne. 2 Se wa zu un, "iNo kwung Yar-u u-Ru da-u no ya' jab?" Se e zu, "O'o, it hok uzu Yar-u u-Ru oro da." 3 Tumsu wa zu, "iYan go-du ut-yubusse tu

m-bu to na nomu no?" E zu, "Go-du tu Yohanna to." 4 Burus zu, "Yohanna nong ut-yubusse m-bu nongu net-ne ut-yubusse m-bu, i byur-ne e yage yudu ba'as-ut e, wa ogu waru net-ne e ya jab-u wakun wu de haan u dim-u wa, wato Yeso." 5 Da-u un hoge iya, na nomu un ut-yubusse m-bu u tek-u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso. 6 Da-u Burus doru un u-kom, Yar-u u-Ru heen u dom-u un, un hu nom-du us-rem u tokon rem-to u warru nom-tu Yar-u u-Ru kosu un. 7 Un teeg campa-ne uka op-u yur. 8 Se Burus to u-me Kur-u ut-Kose wa ogu warru rem-su u-Ru jab gan. Wa teeg us-pyaat us-tut ukun wa, wa ogu parru un u waru mottu Faruk-du u-Ru. 9 Sedi eken gugum kab-du rem-us se remu huk-mu ur-hi har e nomu eken a-dor-ne gom-u rim-o u tek-u ut-net. Remu iya Burus yage un, wa nok u a-dor-ne, wa o ut-kose ko mune u makaranta-u Tiranus. 10 Burus nong iya m-te us-hak us-yur, har net-tu ogu ur-shu'ut u Asiya e hog rem-su Wa-ko-uyan Yeso, Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da beet. 11 Ru-u yaag Burus m-shin mu nom-du nom-tu m-shin sok. 12 Abite i otte us-gom haagun udu Burus da, eken nom-du kook us-hund ko ut-kus tu Burus tame, na de ut-kab na doru a-kob-du m-yar ne. Remu iya, net-tu otte kob-du m-yar e de kwum-du m-yar, tumsu i nom-us us-te ooge yadu ur-kob, e de ur-rwu remu nomu Burus nome. 13 Se eken Yahuda-ne a riig-tu ruutu nom-us us-te ne, e ut-sa e kab dim-ur Yeso e huutu rutu nom-us us-te. E zu, "Um zu u dim-ur Wa-ko-uyan Yeso du Burus o but-ut wa, ruun!" 14 Eken yaage oro ta'er, yaag-u Siba, wa-Yahuda, wu foge hi-ur wa yu-Yat-ya a-Toog. 15 Dekun ho-de e o tek ut-nom iya, nom-yu us-te gugum ur-rwu. Se nom-yu us-te shus ya zu un, "Um nak Yeso, um nak Burus. iSedi no wanne no oye?" 16 Campa-yu otte nom-yu us-te tu mak wa he un ut-war. Wa zeg beb-ur un wa kemusse un ut-kus wa hon-su un, un ru dugu bu-u o m-som ut-so tumsu u-war m-ja m-hyu. 17 Net-tu ooge u Afisa beet, u Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da hoge rem-su nom-u na nome, gyer-u ship e, tumsu un sekmusse dim-du Wa-ko-uyan Yeso. 18 U-tat u tek-u i ya jab e haan e o warru nom-ut yo-to tu e nome u tek-u ut-net. 19 Ut-net u-tat i nome u-gwat, e gargussun ran-ut un tu us-pan, e doos u-ra u tek ut-net ut-beet. Da-u e dore shik-u ran-tu us-pan tu e dose u-ra, shik teeg shik-u pama-u ut-ho ut-zongu ut-op u-so u-tan. 20 Remu iya rem-su Wa-ko-uyan sur m-cwa kohene, se tum jab-su ut-net u-tat. 21 Da-u na

nomē nom-ut tō ut-beet, Burus oḡu ussa wa dō'e u Urusharima, sēdi wa dorog uzū wa ba m-ha u Gas-u dak-tū Makidoniya u Akaya nē uro. Tūmsu Burus zū, “A um cwaye u Urusharima, mē ut-fang m-te bō-u Roma.” 22 Sē wa tom net-nē yur u tek-u a-ur-sege ro nē, Timoti u Eratus nē m-ha u Makidoniya, wa hen wa tumb cashi u dak-u Asiya. 23 Da-u na nomē iya, ēken u tek-u net-tū Afisa, yunus jab-su net-tū ya jab udu Yeso. E hok us-ryab sok remu zū a-dor zuug Yeso wa o fun-yū kwum-du fat-du za ur-ma. 24 Yunus-du us-jab takkun udu yakun campaya wa-u u-zwa na zu wa Dimitiriyus. Wa muye pyu-m rek-mo u azurfa mu otte sha-mu pyu yat-o u Artemis. Net-tu o pyu-m mo remu e ye'et Artemis m-zeg. Dimitiriyus u tokon net-to nē kwumug shik sok u remu cerpa-u o. 25 Wa fog un beet, ur-kot u a go-du sa-u o nē, wa zu, “No net-nē, nō nak uzū sa-u unō o it kumte shik sok. 26 Nō hyang tūmsu nō hok, bō-u Afisa o war-o da, dak-u Asiya u-beet, Burus uya parug ut-net u-tāt sok. Wa byuug hi-ut un uzū ru-u net nomē kom-ut wa, a ru-o da. 27 Za hen ut-nom u so-se iya da. Un dē na-su dim-du cerpa-u in. A Burus u rē shū ut-nom inya, ut-wa u net-tū yage nomu Artemis ru-u yat-o ut-huuk. Tūmsu na dē mot-du o u sek-m wa nē, nom-u net-tū dak-u Asiya u-beet har dak-u unō o nomē-du ut-huuk.” 28 Da-u e hoge inya, sē e hog us-ryab sok, e yuns us-cwar u-da u-gan e zū, “m-Sek udu Artemis u Afisa-nē!” 29 Bō-u rukuste, netu kusun m-ha u be-du ur-morog, un o nak-du Gayus u Aristakus nē, i rwūne dugu dak-u Makidoniya, e oye huub-tu ur-noku Burus. 30 Burus cwang wa cwa udu ur-morog, sēdi a-doru Yeso nē hoos wun m-ha. 31 Tokon nengen-tū dak-u Asiya, i o huub-ut Burus ko e, e tom wakun udu rō m-hor m-hor uzū a wa jar wa cwa u be-du ur-morog da. 32 Net-nē beet i morge nom-u zuste kowan, remu zū un nak ko yan-o wa un ut-morog da. Eken jakus us-cwar e o seken rem-se, tūmsu ēken hū warru sū e. 33 Yahudane tok wakun u-shū wū e foge Arekzandariya, wa jakus kom-ut wa u-ru remu net-tū ho-ut us-ram. Wa ut-sa wa waru un uzū yuns-du jab kumge udu Yahudane da. 34 Da-u nape uzū wun wa-yahuda wa un yuns cwar-us un uda u-gan un zū. “M-Sek udu Artemis wu Afisa!” Un teeg us-kwam us-yur u nom-du u-nom u-gan. 35 Da-u wa-us-gen yū bō-u o wa u un u ho-du us-ram, sē wa zū, “Nō net-tū Afisa, kowan nak uzū bō-u Afisa o u gwat-du pyu-u yat-o u Artemis, tūmsu wū sha-m wa hene dugu dom u-ru. 36 Ba shū'ute ka ut-

nom zaar na sē nom-ut tō da, kumge nō rest jab, a nō nom ko-uyan u tek-u m-hor da. 37 Nō hattun net-ut tun-tō u anē, remu zū e nong nom-ut yō-o da. E nong u-hiw u-mē pyu-u yat-o u Artemis. Tūmsu e pyapuk ru-u in da. 38 Sēdi abite Dimitiriyus u i o ur-kot u wane otte okon nom-o u ekse e u wakun nē, kur-u kwup-du us-rem u ya ur-huk, tūmsu a-kwup-du us-rem oro, sē e huut us-rem. 39 Tūmsu abite okon oro u nō ut-sa nō shit, sē na mang ko-uyan u-mē ur-morog. 40 Ut-nip, um o m-hyan uzū in o tek-u a swadu ur-kob nē, ba shū'ute uzū in za keru warru okon nom-o u hatun unō gwuz-o u ya-o da. A faruk-u Roma u shite uzū gwuz-u yan-o na otte, in zatte nom-u ut-zū da.” 41 Da-u wa tase us-rem inya sē wa zū u net-tū aruk.

20 Da-u gwuz habē, Burus tom fagun a-dor Yeso. Wa ye' e shiriktin-mu jab. Sē wa aruk, wa dō'e u dak-u Makidoniya. 2 Da-u wa nurse be-ut tō ut-beet, wa ye' e shiriktin-mu jab sok, sē wa te u dak-u Giris. 3 Kūna wa shū'ute m-te us-pyaat us-tut. Wa oḡu tek-u zong-su cwadu u-hat wa dōte u dak-u Suriya. E wa hog uzū ēken Yahuda-nē zongte nomu wun nom-ut yō-to. Remu iya wa hyen wa dor u-dak m-mu, sē wa aruk wa dor u-mē Makidoniya. 4 Net-ut tun-tō tō shū'e wun, Sufata wa'-u Farus dugu Biriya, ur-kot u Aristakus nē u Sandunkus (net-tū Tasaronika), u Gayus (dugu Darbe), u Timoti, u Tikikus nē, u Tarofimus (net-tū Asiya). 5 E ba'ag it m-aruk, e estū it u Toruwa. 6 Da-u na tase Morog-du ur-Berēdi dū za m-Yis, It hen it yūne dugu bō-u Firibi u-mē u-hat. Da-u roog-mu ut-tan arke it tē Toruwa it bit net-ut tō i arkun kanda it nokon ukun. Sē it shū'ut u Toruwa m-roog ut-ta'er. 7 U ho-du ur-takun dū roog-mu ut-ta'er it morog remu it Mot ur-Berēdi it bakuste u mar-m Wa-ko-uyan. Sē Burus hū nomu net-nē ut-him u tek-u m-gyup, remu zū wa o zong-su ur-aruk ur-is gas. 8 It morogte u kur-u dom. Kūna hitirra-su otte u-tāt ur-dō. 9 Da-u Burus ooge us-rem, ēken zwar-e o shū'ut u dom pyam-yū u-kur na zū wa Yutikus, roog-mu kos wa. Da-u Burus ooge us-rem za ur-ma, roog-mu kost Yutikus har wa heen dugu u-kur u dom-u o, na kūb wa ur-u. 10 Sē Burus ciz u-dak wa kūb wun. Wa zū, “Ana naas jab da, wa o ur-fat!” 11 Sē Burus mu u dom kur-u dom, wa Mot ut-Berēdi, it re. Wa re shū u nomu un us-rem har is gus da-u o wa aruk. 12 Sē un nok i-zwar nē ur-fat nē, un nom ur-so sok. 13 Burus arukte m-ha bō-u Asus u fun-yū u-dak, kūna wa zongte uzū it bit wun. It hen it dor u-hat. 14 Da-u wa bite it u Asus, it kūb

wun u-hat it haan u bo-u Mitirin. 15 Tumsu dugu kun it re shu m-ha ne u-me u-hat. Is o m-gas it te u Gas-u Kiyos. Tumsu da is gas e it u ya Gas-u Samos. Da tase it aruk m-ha u bo-u Miretus. 16 Burus ugu zuug wa za ur-cuz u bo-u Afisa da, remu gyer-u naasu u-da u dak-u Asiya. Wa ugu m-hor, wa cwang uzu a-za nome wa te Urusharima kanda ho-du Morog-du Fentikos. 17 Da-u hat-yu te bo-u Miretus Burus tom na fagnu wa nengen-tu a-doru Yeso tu bo-u Afisa wa nom us-rem u e ne. 18 Da-u e haane udu ro se wa zu un, "No hi-du war-no, no nak ko yan go-du ur-yu de um nome tun dugu da-u um cwane u dak-u Asiya. 19 No nak uka um dorte Wa-ko-uyan Yeso u yadu m-zeg ne, tumsu um nom us-kan u remu ut-net. Tumsu no nak uzu um swaag ur-kob sok, remu Yahuda-ne i za dor da cwang e honsu me. 20 Tumsu um yakke za waru no okon u de segu no da, um waru no rem-su u-Ru tumsu um is-u no u tek-u ur-ban tumsu u me ut-bu ne. 21 Um nongu Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da ut-but u mottu ut-byurun udu u-Ru e yage ut-ba'as, tumsu e ya' jab udu Wa-ko-uyan Yeso. 22 "Yar-u u-Ru kosku me uzu um do'e u Urusharima, sedi um nak nom-u de kwum-du me ukun da. 23 Ko ba shu'ute uzu Yar-u u-Ru ugu waru me ko bo-u he na do'e tagu me u kur-u m-tok, tumsu swadu ur-kob o estu me ukun. 24 Sedi me, um mutte fat-ur ri okon nom-o da, abite me keru tasu nom-u Wa-ko-uyan Yeso wa me ut-nom. Wa dak me um nom donse-du Rem-su m-Remer uzu Ru-o Wa-u-ukur tumsu u nya-u u-Ru ne. 25 "Um nongu no ut-but uka Ru-u otte ussa wa dor-ut jab-su ut-net. Sedi um nak u ya-o o m-vaste uzu no or-ut ri ne a-dor dote hyan-du me da tumsu. 26 Um ut-sa no nap uzu, wu hoge but-ut ri, tumsu wa mur za kab Yeso ba'as-ut ri to da. 27 Um zuug iya remu zu um wargu no nom-u Ru-u ut-sa u-beet. 28 Gwatun hi-ut no ur-zwar ne, u net-tu Yar-u u-Ru ya'u no ut-gwat ne. Reen shu u gwat-du a-doru Yeso i Ru-u kwumne u hi-ur wa tumsu u hyu-mu Wa'-u wa ne. 29 Um nak da-u um arke, net-tu nome kose-tu us-bi de haan. E ut-sa e horusse ban-du a-dor uka o-yu u-dak nomte ban-du ca. 30 Ko tek-u me no, eken do'e ur-yune e nom rem-su us-bi remu zu e naktun ut-net u haan udu e. 31 Remu iya, shu'utun us-zong ne, tas wakun u tek-u me no wa yage yadu jab udu Wa-ko-uyan Yeso, baksun u da-o uzu u-ho m-gyup ne uzu um nong us-hak us-tut um nongu no ut-him m-is ne u is-u ri tas no kab tokon kose-to da. 32 "U da-o hen um yakku no u kom-

tu u-Ru tumsu u rem-su nya-u wa u nom ur-kot u no ne, no ut-shu'ut ur-beb ne tumsu o ya' no ur-og ur-kot u i o net-tu u-Ru ne. 33 Um za cwan-tu shik ko cwu-ut wakun da. 34 No hi-du war-no, no nak uzu um nong pama-u hi-du war ri, remu um hotu hi-du war ri m'-e u i o ur-kot u me ne. 35 U tek-u tun-to ut-beet tu um nome, Um nong to remu um kos-tu no uzu a in o ut-nom iya, inu keru segu kushin kushin ne. Tumsu in baksun u rem-su Wa-ko-uyan Yeso ne su zuye, 'In nom ur-so a net-tu nya in nomu in ut-sa, sedi ut-zeg m-nom ur-so a in nya ut-net nomu e ut-sa.'" 36 Da-u Burus tase ut-war inya, se wa ut-jwun wa nom us-toog u un ne beet. 37 Se un beet un hu us-kan, un ham-ut Burus un hu pa-tu wun. 38 Un naas jab sok remu rem-su wa nome uzu un zamu hyan-du wun da tumsu, se un shu'u wun m-ha udu u-hat.

21 Da-u it zu nengen-tu Afisa se ur-ho, se it to u-me u-hat m-ha u bo-u Kos, u be-du hat-su eeste m-gyup. Da-u is gas e it aruk m-ha u gi-yu Rods tumsu u be-du hat-su eeste. Tumsu dugu kun it aruk m-ha u bo-u Fataara. 2 Da-u it kume hat-yu ha-mu dak-u Finikiya, it to m-ha ukun. 3 Da-u it hyanne dak-u Sayifurus, it hut it tok o u kom ur-beer it, it aruk m-ha u dak-u Suriya. Se it ciz u bo-u Taya remu zu kuna hat-yu dote cust-u ut-cwu. 4 Da-u it te be-du a-dor-ne otte, it shu'ut ukun har m-roog ut-ta'er. Yar-u u-Ru wargu a-doru Yeso uzu net-to ya Burus ur-kob a wa do'e u Urusharima. Remu iya hen un zu a wa do'e da. 5 A da-u ur-yune it nome, it yune it hu m-ha. A-dor-ne beet i o ukun neta-ne u yaag-u un ne, e shu'u it m-ha dim-u u-bo, se it he ut-jwun ukun u kit m-bu it nom us-toog. 6 It kowan zu oru wa se wa'aste. Se it to u-me u-hat, se a-dor-ne i o ukun kowan aruk m-mu bu-u wa. 7 Da-u it teye bo-u Taya it eeste u akun da se da it tene bo-u Toremayis It vukus or-ut it ne, it ees ukun u gyup-m mo udu e. 8 Da-u is gas e it aruk mpas u bo-u Kasariya, it to u bu-u Firibus wa-warru Rem-su m-Remer. Wa o tek-u net-ne ta'er i na dage remu e nom-tu u-pama u a-dor-ne u Urusharima, it ciz udu ro. 9 Wa otte ya-ut-gwup nas i nome ut-gu da, e beet kowan wur nomu Yar-u u-Ru zu wa war. 10 Da-u it nomu ut-ho ukun cashi, se wakun wa-warru rem-su u-Ru haan dugu gas-u Yahudiya na zu wa Agabus. 11 Da-u Agabus haane udu it, se wa kub hap-u Burus. Agabus gug hi-ur wa, kom-ut wa us-na ne se wa zu, "Nom-u Yar-u u-Ru zuye ya, 'Iya o Yahuda-ne i

Urusharima dote guksu wu otte hap-u inya, tumsu e yasü wa udu i za-yahuda-ne da.” 12 Da-u it hoge iya it u net-tu o kun ne ut-beet, it kon Burus a wa do'e u Urusharima da. 13 Se Burus zu, “¿Remu yan-o no otte ut-nom inya? ¿Re no otte us-kan u na-su me jab? Um zongte u net-tu gug-ut me tumsu e ho me u Urusharima remu zu um o nomu Wa-ko-uyan Yeso ut-huuk.” 14 Ba it kere parru wun da, se it ho us-ram it zu, “Yage Ru-u nom nom-u cite wa.” 15 Da tase, it zong it do'e u Urusharima. 16 Eken a-dor-ne dugu Kasariya e shu'u it, e huut it udu Manason wu it de ur-cuz udu wa, netu bo-u Sayifurus wa, wa o tek-u a-dor-ne i ur-takun. 17 Da-u it teene Urusharima, or-ut it ne gu it ut-kom ut-yur. 18 Da-u is gase Burus do'e u it ne udu Yakubu, nengen-tu a-doru Yeso ut-beet hen e o ukun. 19 Da-u Burus vuk-se un, se wa waru un ut-nom u-tat tu Ru-u nome u-me net-tu i za-yahuda-ne da dugu ank-m wa. 20 Da-u e hoge iya, se e nomu u-Ru ut-vam, e zu Burus, “Bo hyang ut-net ut-zongu u-tat e yaag jab-u tek-u me Yahuda-ne, tumsu un beet hen a shub-du dorru ut-bor tu Mosa ya it. 21 Na wargu Yahuda-ne a-dor, uzu bo o iis-u Yahuda-ne beet i o tek-u i za-yahuda-ne da, e yage dorru kose-ut wa-warru rem-su u-Ru Mosa, tumsu bo zu a un nomu yaag-u un ur-pes da, ko e nom uka in nomte ur-ma'in da. 22 ¿Yan-o in do'e ut-nom? Za u-sakna un do'e ut-hog uzu haagun. 23 Remu iya se bo nom nom-u it waru bo. It otte net-ne nas u tek-u me it i nome estedu us-rem ur-beb ne udu u-Ru remu okon nom-o. 24 Kabun net-ut tunto, tumsu jaasun hi-ut no ur-kot u un ne uka bor-ut zutte, tumsu no top nom-u e haatun udu toog, ko e ut-nom u-or. Ko kowan ut-nap uzu nom-u na o ut-war u un ne a nip-to da, tumsu e ut-nap uzu no hi-ur no, no o yu-du dorru ut-bor. 25 U mottu i za-yahuda-ne da i ya jab, It ut-nengen u Urusharima, it nong us-rem u mottu bor-tu e do'e ut-dor, tumsu it pangu un u-ran, it waru un uka it cinte us-rem. It panug uzu a un tu ap-mu na pane m-gir da, ko e tu hyu-mu u-bisa da, tumsu a un tu ap-mu bisa-u na myugre ur-gekes da. Tumsu it wargu un uzu a un nom m-o da.” 26 Da-u is gase, Burus kub net-ut to wa aruk unu e ne remu e nom-ut nomu Mosa waru un u mottu jaasu u-war u remu ut-huuk. Sin-se o estedu us-rem su un nome u-Ru ur-takun. Se wa to u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan remu wa nom-ut donse-du ho-du u-zoru un, wato ho-du un de ho-du ut-bisa tu toog u remu kowan u tekü me un. 27

Da-u ho-tu ut-ta'er ha m-ta, eken Yahuda-ne dugu Asiya e hyen Burus u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan. Se e yunse gwuz u-me morog-du ut-net. E maas wun. 28 E ogu ut-jar uzu, “No net-tu Isra-ne nomun ur-sege! Netu wa ya', wu o ut-riig kohene wa o pepru net-ut in, wa hosu net-ne dorru bor-ut in. Tumsu wa o warru rem-su m-zan mottu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan uno ne. Wa naaste be-du u-hen cwatun net-tu za-Yahuda-ne u-me Bu-u us-Toog.” 29 (E zuug iya remu zu e hyang Burus e Tarofimus, netu Afisa u-me u-bo, kabug uzu wa oog ur-kot u wun ne u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan.) 30 Bo-u rukus, net-tu yunne m-som e maas Burus. E ruut wun u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, za rem na tage ut-is. 31 E o ut-sa e ho wun, se rem-su se haan udu yu-Yat-ya a-m-gag uzu Urusharima u-beet o tek-u gwuz sok. 32 Za rem se a-m-gag ne, u a-m-gag ne i-yate i Roma, e do'e ukun za naas u-da. Da net-tu hyane a-m-gag i-yate se e yage gap-du Burus. 33 Se yu-Yat-ya haan wa maas Burus, wa wu na gug wun u ho-su kwam-us yur. Da-u o yu-shu a-m-gag shitu wun uzu, “¿Wana bo oye? Tumsu ¿yan-o bo nome?” 34 Morog-du ut-net o hen u pama-u gwuz unwa war su unwa war su wa. Remu tat-u gwuz, yu yat-ya gwa'ag hi-du rem-us se da. Se wa zu na huut Burus u bu-u a-m-gag. 35 Da-u Burus tene be-du ut-jang se gwuz mang ur-yune, se da a-m-gag haane e kub wun u hi-du war un. 36 Morog-du ut-net dor dim-u pama ut-jar uzu, “Na ho wun! Na ho wun!” 37 Na o mottu ur-cwa u Burus ne u-me bu-u karma-ne se wa zu yu yat-ya karma-ne, “¿Ko bo ut-ees um nom us-rem u bo ne?” Se yu yat-ya karma-ne zu wun, “¿Bo nak ut-Girik rem-ur it? 38 ¿Bo wa net-u Masar wu hatun wa yunus-du jab-su ut-net u da-u dim har wa kub net-ne ut-zongu ut-nas a ho-du net-ne u-me ur-dog da?” 39 Se Burus zu wun, “A'o, me net-u Yahudiya wa'. Tumsu net-u bo-u yat-o o, wa Tarsus u dak-u Kirikiya. Remu iya um us-kon yagu me um nomu net-ut tun-to us-rem.” 40 Se wa yagu wun. Burus ees u be-du na jange, wa jakus u-kom u morog-du ut-net e ho us-ram. Se e ho us-ram tek, se wa nomu un us-rem u rem-du ut-Ibraniya.

22 Burus zu, “Or-ut ri, ut-nengen ne, eren nomu um de waru no u da-o, um ut-sa um shasu i o ketu me us-rem.” 2 Da-u un hoge u nong us-rem u rem-du ut-Ibraniya, se un ho us-ram. Se wa zu: 3 Me netu Yahudiya wa, na mak-ut me u Tarsus, u dak-u

Kirikiya, sēdi anē a um nente. Um nong u-makaranta u makaranta-u Gamariyer, wuna is-u me ko-uyan u mottu bor-tu i mate uso-ut in. Um otte cwan-tu dorrū u-Rū ūka kowan u tek-u me nō otte ut-nom. 4 De wute um yaag net-ne i ya jab ur-kob u da-u dim-u fun-u ya yu net-tu foge fun-yu kose-ut Yeso. Um hoog un, um wu na gug ut-net campa-ne u neta-ne beet, um wu un u kur-u m-tok. 5 Wa-Toog yu-Yat-ya u i shu ut-net ne beet e nak tumsu e kere ut-war ūka nomte. Dugu-du un de um kubte ut-ran m-ha udu or-ut it ne Yahuda-ne u-me Dimaku. Um dege ukun um maaste a-doru fun-u ya, um hatun un u Urusharima remu na yu'ut un ur-kob. 6 “Um o tek-u ur-nok, um haag m-te Dimaku, ur-ho u tek se m-zun dugu dom u-ru mo gurus me. 7 Se um he'e u-dak, um hog yakun cwar-ya yu o zu me, ‘Shawuru, Shawuru, ĩremu yan-o bo otte yadu me ur-kob?’ 8 “Um shus uzu, ‘ĬWana bo oye, yu-Yat-ya?’ “Se wa zu me, ‘Me wa Yeso wu Nazara wu bo o yadu ur-kob.’ 9 Net-tu o ur-kot u me ne, e hyang m-zun, sēdi e hok cwar-yu o us-rem u me ne da. 10 “Se um shit, um zu, ‘ĬWa-ko-uyan, yan-o um de ut-nom?’ “Se wa zu, ‘Yune bo cwa u Dimaku, kuna na dote waru bo nom-u bo de ut-nom.’ 11 Remu myak-du zunum-mo is-u ri poos, se i it u e ne oye e nuk me m-cwa u Dimaku. 12 “Kuna yakun campa-ya wu na zuye Hananiya haan udu ri. Wa doru u-Rū wa sok, tumsu wa dor bor-ut in Yahuda-ne. Yahuda-ne beet i o ur-yu u Dimaku e wur nom-ut tu wa nome. 13 Wa haan wa zu me, ‘Oru ri Shawuru, bo keru kwum-du m-hyan.’ Za rem is-u ri upus, um hyen wun. 14 “Se wa zu, ‘Ru-u mate uso-ut uso-ut in, wa ut-sa bo nap nom-u wa ut-sa, bo hyan Wa Jab-u So-o uno, tumsu bo hog rem-us ro. 15 Bo de shu'utu wa-warru rem-us ro udu ut-net ut-beet remu nom-u bo hyane tumsu bo hog. 16 ĬU da-o yan-o bo o ut-este? Yune, yage um nomu bo ut-yubusse m-bu, um nom us-toog udu Wa-ko-uyan Yeso, kon u-Rū wa nomu bo ho-du ba'as-ut rō.’ 17 “Da-u um mune u Urusharima, um ogu us-toog u-me Bu-u us-toog, um nom m-hyan. 18 U tek-u hyanu-m mo hen, um hyang Yeso. Wa zu me, ‘Nenge bo yune bo yage Urusharima m-hor m-hor, remu zu un za ut-ees u nom-u bo ware e u me.’ 19 “Se um zu, ‘Wa-ko-uyan ko un, un nak uzu um haag u ko-uyan Kur-u ut-Kose o um gak i ya jab-u bo ne, tumsu um gapurte un. 20 Tumsu da-u na hoye Istifanus wa-warru rem-us ro, me hi-du war ri um yaag ur-beb u nomu na nome u-beet, har um o e'-du cwu-tu i ho wun ne.’ 21 “Se

Wa-ko-uyan zu me, ‘Yune bo nok, me tomu bo m-ra udu i za-yahuda-ne da.’” 22 Ban-du ut-net e o erru Burus se da-u wa zu Ru-u tomog wa udu i za-yahuda-ne da. Se e nom ut-jar e zu, “Na ho wun! Wa kamug na yagu wa ur-fat da!” E zuug iya remu zu e kabug uzu Ru-u za gwu-du wakun da se Yahuda-ne. 23 Se un hu pama ut-jar, un hu gwun-du kus-tu ut-hobgu un, tumsu un hu as-du m-hyurug m-mya u kose uzu un hok us-ryab sok. 24 Remu iya se yu-shu a-m-gag ne zu na huut wun u bu-u a-m-gag ne. Na zwutur wun us-ryap remu un kum-ut nap-mu nom-u wute net-tu nom-tu wun ut-jar. 25 Da-u un gugse wun remu e nom-tu wun us-ryap, se Burus zu yu-shu a-m-gag yu Roma wu o ees u dapus wun, “Gwatun nom-u uno ur-zwar ne, nō do'e pas-du nom-u bor-tu zuye a nō zwutru me net-u bo-u Roma, wuna na bite u tokon ba'as-to udu wa da.” 26 Da-u yu-shu karma-ne hoge iya, se wa do'e udu yu-Yat-ya wa zu, “ĬYan-o bo ut-sa ut-nom? Net unwa wa Roma wa, um kabug uzu bo ut-wa it nomu wun us-ryap da.” 27 Da-u o yu-Yat-ya haane wa zu Burus, “Waru me ut-nip, ĩbo netu Roma wa?” Se Burus zu, “U.” 28 Se yu-Yat-ya a-m-gag ne zu, “Me, se da um tope shik u-tat kanda um shu'ute wa Roma.” Burus zu, “Sēdi me net-u Roma na ma-tu me.” 29 Da-u karma o mottu heese zwutru Burus tumsu e shit wun nom-u wa nome. Da-u e hoge nomu Burus ware, e yagu wun za rem. Ko yu-Yat-ya u hi-ur wa, wa nak uzu Burus netu Roma wa, se wa hog u-gyer remu wa wa'ag karma-ne gug kom-ut Burus. 30 Da-u is gase yu-Yat-ya a-m-gag ut-sa wa nap ko yan-o wute Yahuda-ne maaste Burus. Se wa zu karma-ne e ustun Burus. Wa zu a-toog i-yate u morog-du ut-net e kargun. Se wa haatun Burus u shu ut-net.

23 Burus saku Morog-du ut-Nengen is, se wa zu, “Or-ut ri, yu-ur ri du um nome u tek-u yadu Ru-u in m-zeg, tumsu um nak okon nom-o um nome u um nape uzu o zaru so-o da.” 2 Da-u Hananiya yu-Yat-ya a-Toog-ne hoge nomu Burus ware, se wu i o ees u dapus Burus e gap wa u-nu. 3 Burus zu un, “Ru-u de ya bo ur-kob bo wa ha-mu ur-no! Bo shu'ute ukun bo o kwupu me us-rem su u-bor, tumsu bo ya u gap-du me, nom-u bor-tu hose.” 4 I o ees ukun e zu Burus, “ĬBo yu-Yat-ya a-Toog u-Rū wa bo de ut-pyap?” 5 Burus shus wa zu, “Or-ut ri ne, um nak ko yu-shu a-toog-ne ya da. Na panug uzu a-bo pyap yu-shu ut-net da.” 6 Da-u Burus nape uzu net-tu o ukun

eken Saduki-ne e tumsu u eken Farisa-ne, se wa yuns u-cwar wa zu, “Or-ut ri, me wa u Farisa wa um oye yadu Farisa-ne. No o kwupu me us-rem remu zu um wa'ag jab-u yune-du marimari-ne.” 7 Da-u u ware iya, se nan-i yune u tek-u Saduki-ne e Farisa-ne, har morog-du ut-net mot u-yur. 8 Remu zu Saduki-ne zuug yune-du marimari-ne zarra, tumsu a-tom u-Ru zarra ko ut-yar da sedi Farisa-ne yaag jab-u nom-ut to ut-beet. 9 Se gwuz yune ukun, eken u tek-u a-kose-tu bor-ut Farisa-ne yune ur-ees e nong inan sok, uzu, “It, it hyang nom-ut yo-to tu net uno nome da. Jiya okon yar-o nomu wun us-rem ko wa-tom u-Ru.” 10 Gwuz nom u-tat, se yu-Yat-ya a-m-gag ne hog u-gyer tasu na nom Burus ut-kik ut-kik. Se wa zu a-m-gag ne e okon Burus ur-beb, e huut wa u bu-u a-m-gag ne. 11 Da-u gyup-mu nome, Burus nom m-hyan se wa hyen Wa-ko-uyan Yeso haan u kit-u Burus wa zu, “Nom beb-du jab, uka bo nomte but-ut ri u Urusharima, iya hen bo dote but-ut ri u Roma.” 12 Da-u is gase, Yahuda-ne zongte e hoot Burus. E eeste us-rem uzu e za u-re ko e u-swa okon da se e hoog Burus. 13 Net-tu zonge nom-u yo-o uno e zek net-ne ut-shik ut-yur. 14 Se e do'e udu i-Yate a-Toog u i shu ut-nengen ne. E zu, “It nong tond-us yatse uzu it za re-du okon da se it hoog Burus. 15 Remu iya no Morog-du ut-Nengen u tu-shu ut-net ne zuun yu-Yat-ya karma-ne i Roma no kon wa na haatun no wun. Waru yu-Yat-ya karma-ne uzu no ut-sa no sur m-gwat rem-us ro ur-zwar ne, it hen it zongte ho-du wun kanda wa teen.” 16 Da-u wa'-u huno-u Burus neta hoge nomu un zonge ut-nom, se wa to u bu-u a-m-gag ne wa waru Burus. 17 Burus hen wa fog wakun u tek-u tu-shu karma-ne i Roma. Wa zu, “Hutu zwaru unwa udu yu-Yat-ya karma-ne, wa otte nom-u wa de waru wa.” 18 Yu-shu karma-yu Roma kub i-zwar wa huut wun udu yu-Yat-ya karma-ne. Yu-shu karma-ne i Roma zu, “Burus wa-m-tok, wa kone um haatun zwaru unwa udu ro, remu zu wa otte nom-u wa de waru bo.” 19 Yu yat-ya ship kom-u i-zwar, wa nuk wun u-kit, wa shit wun wa u-gan, “iYan-o bo de waru me?” 20 Wa zwar zu, “Tu-shu Yahuda-ne zongte e kon bo, bo huut Burus udu Morog-du ut-Nengen u-sot. Un de ut-zu un ut-sa un sur m-gwat rem-us wa ur-zwar ne. 21 Sedi a-bo ees da, remu un zek net-ne ut-shik ut-yur, tumsu un ut-sa un ho wun, un nong us-tond uzu un za u-re ko swa-u okon da se un hoog wun. U da-o hen un taaste ut-zong, bo wa un o ut-este.” 22 Se yu-Yat-ya nuk wun ut-to wa zu,

“A-bo waru wakun uzu bo wargu me rem-us sin-se da.” Se wa zu wa, wa mu. 23 Da-u o yu-Yat-ya karma-ne fog tu-shu karma-ne i Roma yur wa zu, “Zongon remu zu no de ha-mu Kasariya u ya-o kwam-su us-jwuur su m-gyup, ur-kot u karma-ne ut-kok ut-yur, u karma-ne ut-shik ut-tut u op a sak-du jwak, tumsu u a-m-gag ne ut-kok ut-yur a m-dum ne us-sap. 24 Nokon no kwumun jwaak i Burus dote ur-da. Se no huut wun udu Wa-u-dak Ferik m-yar.” 25 Yu-Yat-ya a-m-gag ne pun u-ran: 26 Dugu-du Kawudikiya Risiyas, m-ha udu Wa-u-dak Ferik. Um o us-vuk. 27 Yahuda-ne ogu maaste campa-u inya, e ut-sa ho-du wa, se um nom m-hor u a-m-gagu ri rwumun wun, remu zu um m-hyan uzu u o dugu Roma. 28 Ba shu'ute uzu um ut-sa um nap nom-u wa nome u un otte rem-us ro, se um huut wun u be-du Morog-du ut-Nengen. 29 Tumsu um hok un us-rem uzu u o pas-du bor-ut un, sedi nom-u na zu wa nomog korge na gag wa ko na ho wa da. 30 Da-u wakun waru me nom-u un zonge nomu campa-u inya, de wute za rem um tokton wa udu ro. Um zuug i hatun rem-us ro e warru bo nom-tu wa nome. 31 Remu iya o Karma-ne kubte Burus uka na wartu e, un huut wun u bo-u Antifatisis m-gyup. 32 Da-u is gase, Karma-ne a da-du jwake aruk u Burus ne m-ha Kasariya. Sedi Karma-ne i o ha-mu us-na u a us-sap ne nok m-mu u bu-u Karma-ne. 33 Da a-m-gag a dadu jwak teye Kasariya, se e yas u Wa-u-dak u-ran tumsu e yagu Burus u kom-ut ro. 34 Da-u wa u-dak karunte nom-u na panne, se wa shit Burus dugu gur-u he wa oone. Da-u wa hoge uzu dugu Kirikiya o, 35 se wa zu, “Me hogu rem-us ro, da-u i hutu rem-us ro haane.” Se Wa-u-dak zu karma-ne do'e e' wun u-me bu-u Here Faruk.

24 Da-u roog-mu ut-tan arke, se yu-Yat-ya a-toog Hananiya, yage Urusharima m-ha u Kasariya u tokon nengen-tu Yahuda-ne u wa nap-mu ut-bor wu na zuye Taturus. Kuna war-tu Wa-u-dak nom-tu Burus nome tu za so-to da. 2 Wa-u-dak zu na cwatun Burus, se Taturus heese ke-tu Burus us-rem udu Wa-u-dak. Wa zu, “Wa-u-dak, hak-su bo ooge ur-faruk udu it, it nong shu'ut-du m-yar, remu zu ver-su nom-tu re-u shu u bo hatun, wa'ag dak-u uno re-ut shu. 3 Remu iya Wa-u-dak, it nong ut-vam udu ro Ferik remu nom-tu bo nomu it beet. 4 U remu gyer-u na-su bo u-da, um o kon-us ro bo ya' me u-da cashi, gag jab bo er nom-u um de waru bo. 5 “Net unwa gugudi u nomog

wa u-tát, wa o hatun yunus-du us-jab ko hene u dak-u Yahuda-ne u-beet, tumsu wuna o yu yat-ya Nazara-ne, wato a-doru Yeso. 6 Wa ut-sa wa muut be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan it za u-hen, se it maas wun. 8 A-bo shite campa-u inya, bo hogu to-u ro nom-ut to ut-beet uka it war-tu bo to." 9 Yahuda-ne ees, e zu iya o nom-ut to otte. 10 Da-u Wa-u-dak ya wun u-da wa nom us-rem, se Burus zu, "Um de haatun hi-du war ri u tek-u ur-so, um nak bo tumbte bo o kwupu-du us-rem u-me net-ut tun-to. 11 A no gwaté ur-zwar ne, no ut-nap uzu, zek m-roog op-ut yur da, da um do'e u Urusharima um nom-tu ut-huuk. 12 I hatun rem-us ri ne, e tamug hog-du it u wakun inan da, ko yunsu jab-su ut-net u-me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan da, ko Kur-tu ut-Kose ko u me u-bo da. 13 Nom-ut tun-to tu e o waru bo, e za keru ur-wuun e war uzu nip-tu to da. 14 Nom u-gan o um eese u o ne, o o uzu um dor u-Ru u uso-tu uso-ut in nomte ut-huuk. Nong hon-hon um dor fun-yu Yeso is-u it (Tu-shu Yahuda-ne zu fun-u ya zatte ut-nip da). Tumsu um o ya-du jab-u nom-tu Mosa u eken a-warru rem-su u-Ru ne pane. 15 Um oog wa'ag jab udu u-Ru, uka armu ne nomte ko e, uzu na de yunsu marimari-ne, a-jab-us so-se ne u a-za-jab-us yo-se ne beet. 16 De wute um otte wa'ag jab-u ho-ur re, ko mune um nom nom-u Ru-u ut-sa tumsu nom-u net-tu ut-sa. 17 "Da-u hak-su arke u-tát, se um muun u Urusharima u remu um hattun ur-sege udu net-ut it i o cwan-tu ur-sege, tumsu um o nom-du toog udu u-Ru. 18 Um o tek-u ut-nom inya, se eken Yahuda-ne bit me u be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, um ta'aste jasu hi-ur ri remu ut-huuk uka bor-ut zutte. Tumsu morog-du ut-net za ur-kot u me ne da, tumsu yunus-du us-jab zarra ko gwuz. 19 Sedi eken Yahuda-ne oro i dugu dak-u Asiya i o ukun. Kamug uzu e o u ane e hattun rem-us ri udu ró, abite e hyanug uka uzu um nong nom-u kame da. 20 Ko net-ut tun-to e war ba'as-tu e bite me u to ne da-u um ese u-me Morog-du ut-Nengen, 21 Sedi jiya rem-su um nome, da-u um jakse u-cwar um zu, 'No o kwupu me us-rem u ya-o remu zu um yaag jab uzu Ru-u de yunsu net-ne beet i mare dugu marimari-ne.'" 22 Ferik wa u-dak nupuste nom-ut to ut-beet u mot-ut Yeso, se wa zu un, "Da-u yu-Yat-ya Karma-ne Risiya teene, da-u o um de kwupu no us-rem." 23 Ferik zu yu-Yat-ya a-m-gagu Roma wa e' Burus, sedi a wa ekse wun u-tát da, tumsu a wa hoos huub-ut wa ur-haan udu wa remu e gwat wun da. 24 Da-u roge cashi, Ferik e neta wa Durusira wa-

Yahuda e muun Kasariya. Se wa tom na hatun Burus wa hog rem-su mottu yadu jab-u Yeso Kiristi. 25 Da-u o Burus heese us-rem u mottu jab-u so-o. Tumsu wa wur uka net dote re-du beb-du cwan-tu u-war. Burus nom us-rem uzu da-u oon u da-u Ru-u de kwupu net-ne us-rem. Da-u Ferik hoge rem-us se, se gyer-u maas wa. Se wa zu Burus, "Um kwumug nom-u um ut-sa um hog u da-o. A um kume u-da me ut-swur m-fag bo, bo haan." 26 Ferik zuug iya remu zu wa o m-hyan uka zu Burus u ya wun shik, wun hu pama-u fag-du wun ko-uyan da, Burus hu hen m-ha udu wun un o ur-wa'as, sedi wa yaag Ferik okon da, Ferik hen wa gugum zu du Karma-ne rest wun. 27 Da hak-su us-yur arke, se Fokiyus Festus shu'ut Wa-u-dak u porar Ferik. Ferik hen remu zu wa ut-sa u net-tu Yahuda e cwan wa sok, se wa gugum restun Burus dugu bu-u m-tok.

25 Da-u Festus ooge ur-faruk du Wa-u-dak, se wa teen u bo-u Kasariya, da-u ho-tu ut-tut arke wa yune dugu Kasariya wa do'e u Urusharima. 2 I-Yate a-toog-ne u tu-shu Yahuda-ne e waru Wa-u-dak Festus nom-tu Burus nome tu yo-to. 3 E kon Festus uzu wa zu karma-ne e muut Burus u Urusharima. E cwang uzu wa nong iya, remu e ho-ut wun u dom-u u-fun. 4 Festus shus wa zu, "Na shipus Burus u Kasariya, me hi-du war ri um de m-ha ukun za m-tumb. 5 Remu iya yage i-yate no doron me, abite netu wa otte tokon ba'as-to se un war." 6 Da-u Wa-u-dak Festus uka m-roog ut-eer ko ut-op u Urusharima, se wa mu u Kasariya. Da-u is gase se wa shu'ut u pora-du ur-faruk wa. Se wa zu karma-ne cwatun Burus u-me remu wa kwup-tu wa us-rem. 7 Da-u Burus teene, Yahuda-ne i haane dugu Urusharima e yune e guns wun. E ogu waru rem-us yo-se u-tát u Burus, su un za kere ut-kose uzu rem-su un ketu Burus nip-to da. 8 Burus hen wa ruut hi-ur wa. Wa zu, "Me um pakus bor-ut Yahuda-ne da, tumsu um nongu be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, ko Kaisar ut-ba'as da ko cashi." 9 Sedi Festus ut-sa wa mangu tu-shu Yahuda-ne jab se wa shit Burus uzu, "¿Ko bo ut-ees bo do'e u Urusharima bo hog nom-u net-ut to do'e ut-war u remu ró u kenu ri?" 10 Burus zu, "Um o ees kenu be-du kwup-du us-rem u Kaisar, ane kumte na kwupu me us-rem. Bo nupuste us-beet, um nongu Yahuda-ne tokon ba'as-to da. 11 Abite me wa ut-ba'as wa, har uzu um nong ut-ba'as, um za som-du ur-ho da. A shu'ute rem-su um ware uzu bise un nome, wakun korge hen wa yasu me

u kom-ut un da. Tumsu um de nok-tu us-rem m-ha du Kaisar!” 12 Da-u Festus tase us-rem u a-yadu wa us-rem ne u-pada ne, se wa zu, “To bo kongg na huut rem-us sin-se u kenu Kaisar, du Sisar hen de bo dote m-ha.” 13 A rooge cashi, Agarifa faruk teen Kasariya e yu-faya wa ya-i-gwup na zu wa Banis. E hagun remu e vukuste Festus remu cwa-ur wa u faruk-du Wa-u-dak. 14 Ba shu'ute uzu, un ut-tumb ukun, se Festus haatun rem-us Burus udu Faruk. Festus zu, “Wakun net wa oro u-me bu-u m-tok wu Ferik yage u da-u wa ooge Wa-u-dak. 15 Da-u um ooge Urusharima i-yate a-toog u nengen-tu Yahuda-ne e hattun me rem-su net unwa, e kon me um kwupu wun rem-su ur-ho. 16 “Sedi um waru un uzu Roma-ne kwup-tu wa ut-ba'as us-rem da, se na haatun wa u kenu i haatun rem-us ro, tumsu na ya wa u-da wa ruut hi-ur wa dugu-du i haatun rem-us wa. 17 Da-u un haane u me ne ane, um naaste u-da da, da-u is gase um shu'ut u dom-u pora-du kwup-du us-rem, um zu na hatun netu wa. 18 Da-u i hatun rem-us ro yune, e hattun rem-us ro u nom-u um oogu wa'ag jab un ut-haatun da. 19 Remu iya, un hu inan u tokon kose-to tu eken Yahuda-ne yete jab tumsu eken yaag jab da. Un o inan u remu yakun campa-ya wu na foge Yeso, wu mare, sedi Burus yu un o ketu us-rem, wa hu uzu, ‘Yeso o ur-fat.’ 20 Me hen um nak uka um dote u nom-du rem-us sin-se da. Se um shit Burus ko wa ut-ha u Urusharima u remu na kwup-tu wa us-rem ukun u mot-tu rem-us sin-se. 21 Da-u Burus sa'e uzu faruk-u yat-wa Sisar wa de kwupu wun us-rem, se um zu na e' wun m-ha da-u um de tom-du wun udu Kaisar.” 22 Se Agarifa Faruk zu Festus, “Ko me um cwang um er campa inya u hi-du war ri.” Festus Wa-u-dak zu, “Bo hogu wun hen u-sot.” 23 Da-u is gase se Agarifa Faruk e Banis e wu cwu-tu ur-faruk e to u-me ut-net, un haan u i-yate karma-ne u tu-shu u-bo ne. Se Festus zu na cwatun Burus. 24 Se Festus zu, “Agarifa Faruk, u net-tu o ane ut-beet, netu wa ya' wu Yahuda-ne hatun me rem-us wa u Urusharima, u ana ne, har e zu kamug na yage wa ur-fat da. 25 Sedi me um hyang u nong okon u kore na ho wun da. Remu uzu wuna zuye na haatun rem-us se udu yu-Yat-ya yu Sisar, um zu hen me tomtun wun. 26 Sedi um zatte okon nom-o um de panu yu-Yat-ya yu Roma u mottu sin-se rem-us se da. De wute um hatun wun udu no tumsu udu ro Agarifa Faruk no er nom-u wa de ut-war. A in nome wun ut-shut jiya me ut-kwum nomu um de ut-pan. 27

U hyanum ri rag-mo a um tome wu o tage udu Sisar u Roma za na war ba'as-tu wa nome da.”

26 29 A tase Agarifa zu Burus, “Na yaag bo u-da bo jaas hi-du war ro.” Se Burus jakus u-kom, wa heese us-rem: 2 “Faruk Agarifa, iya o hen um hok ur-zwar u shu'ute uzu du ro de um dote taas hi-du war ri u remu rem-su Yahuda-ne ke-tu me. 3 Um nong ur-so sok remu zu bo net wa wu nape ur-ma it du Yahuda-ne ur-beet u nom-tu e nomte inan u to. Remu iya um o kon-us ro bo gag jab bo er rem-us ri. 4 “Yahuda-ne beet e nak yu-du um nome u fa-ur ri, dugu dak-u na mutte me tumsu u haan u Urusharima. 5 Un nak me m-tumb ne, har a un haane unu keru waru no uzu me wa Farisa wa tumsu um dor ur-ma'it ur-zwar ne, uka eken Farisa-ne nom-te. 6 Me ya u da-o u ees u kenu no u kwup-tu me us-rem, remu zu um wa'ag jab-u estedu us-rem su Ru-u nome i mate us-ut in. 7 Estedu us-rem de, ko-du ut-rem op-ut yur wute jab e hyan o shuug, de wute e otte dorru u-Ru u-ho m-gyup ne. Agarifa Faruk remu zu um wa'ag jab-u estedu rem-us se de wute Yahuda-ne otte ke-tu me us-rem. 8 Ya wute no otte m-hyan uzu za ut-nome Ru-u yuns net-u mare ur-fat da? 9 “Me hi-du war ri, u da-u dim um nom nom-tu de hosu re-u shu rem-us Yeso wa-Nazara. 10 Nom-u um nome o hen u Urusharima, har um kum ur-beb dugu i-yate a-toog remu um wu'ut a-doru Yeso u-me bu-u m-tok. Da-u Yahuda-ne e ut-sa ho-du a-doru Yeso ne, um yaag ur-beb ko me uzu na ho un. 11 Um dorog u-so u-tat Kur-tu ut-Kose un u yadu un ur-kob tumsu um ton un jurum dim-ur Yeso. Remu zu um o hog-du ryab-us un sok, se um ha dorru ut-bo tu tokon dak-to um o yadu un ur-kob. 12 “Yu-Yat-ya a-Toog u Urusharima yaag me ur-beb tumsu wa tom me um masun a-dor i o ukun. Dekun ho-de, um o tek-u m-ha u bo-u Dimaku um nom-ut iya. 13 Faruk, u tek-u u-ho, se um hen mokon zun-mo mu zege zun-mu ur-ho, mo mokon dugu dom-u u-ru, mo gurus me u huub-tu m-ha ri ne beet. 14 It beet it he u-dak, kuna um hogte yakun cwar-ya ya zu me u rem-du ut-Ibraniya-ne, ‘Shawuru, Shawuru, remu yan-o bo otte yadu me ur-kob? Bo o Yadu hi-du war ro ur-kob u bo otte gug-mu me.’ 15 “Se um zu, ‘Wana bo oye yu-Yat-ya?’ “Kuna Wa-ko-uyan zutte me, ‘Me wa Yeso wu bo o yadu ur-kob. 16 Yune ur-ees. Um haagun udu ro remu um war-tu bo uzu um dak bo, bo shu'ut tok-u

ri, tumsu bo war nom-tu bo hyane udu ri, u nom-tu um de kosu bo ane u-shu. 17 Me ukru bo dugu net-ut ro, u i za-yahuda-ne da, i u um de tom-du bo udu e. 18 Bo de upse e is, e byurun dugu u-cwum u haan m-zun, dugu faruk-ur faruk-u nom us-te, m-ha udu u-Ru. Remu iya o e dote kwum-du has-du ut-ba'as, tumsu un kum ur-og ur-kot u i o shu'ut be-du u-hen i ya jab udu ri.' 19 "Agarifa Faruk, remu iya um dorog nom-u Wa-ko-uyan Yeso waru me um nom u-beet, da-u wa nomu us-rem dugu dom u-ru. 20 Um heeste nom-du ut-but udu Yahuda-ne beet u Dimaku. Tumsu um nomu Yahuda-ne ut-but u Urusharima m-ha gur-u Yahudiya u-beet, tumsu um nong ut-but udu i za-yahuda-ne da uzu un byurun dugu yu-du ut-ba'as, e muut jab-us e udu u-Ru, un nom nom-tu de ut-kose uzu un yakke ut-ba'as. 21 De wute Yahuda-ne maaste me u me be-du ur-shu'ut du Wa-ko-uyan, un otte sa-u ho-du me. 22 Sedi um kwung sege-du u-Ru u haan u da-o, de wute um otte ane um o waru wu rek-wa u wu yat-wa ne u kowan u hog. Okon-o um o ut-war u wakun yage za nap da, sedi nom-tu a-warru rem-su u-Ru ne u Mosa ne ware uzu na ut-nom to. 23 Un panug uzu, Kiristi de swadu ur-kob tumsu wa mar. Tumsu un panug uzu wa de shu'utu net ur-takun wu de heese ur-yune dugu marimari-ne remu wa hattun zun-mu u-ukur udu ut-net ut-beet, Yahuda-ne u i za-yahuda-ne da." 24 Burus o tek-u ruutu hi-ur wa, se Festus jakus u-cwar ur-beb ne wa zu, "Burus bo o u-dak, nap-mu nome bo u-tat mo dakus-tu bo!" 25 Burus zu, "Wa-u-dak wa um oye da Festus. Nip-to um o ut-war jab gan. 26 Faruk-u hi-ur wa, wa nak, de wute um otte nomu wun us-rem za u-gyer. Um eeste uzu hen u nak nom-ut tun-to ut-beet, remu zu yasa-mo na nome to da. 27 Agarifa Faruk, lbo yaag jab-u a-warru rem-su u-Ru ne? Um nak uzu bo yaag jab." 28 Se Agarifa zu Burus, "A-bo dorog uka zu u tek-u nom-ut tunt o cashi tu bo ware u da-o to bo dote rak-su me um shu'ut wadoru Yeso Kiristi da!" 29 Burus zu, "Ko u-da cashi, ko u-tat, Toog-us ri se udu u-Ru, u bo u net-ut tun-to i o hog-du me u ya-o e shu'ut uka um otte, sedi za uka wa m-tok uka um otte da." 30 Se Agarifa Faruk yune, u Festus Wa-u-dak, u Banis kowa u tokon net-to ne i o ukun. 31 Da-u un ruye dugu kur-u kwup-du us-rem, un zu, "Net unwa nong nomu kore na gag wa ko na ho wa da." 32 Se Agarifa zu Festus, "Uzu net unwa huute rem-us sin-se udu Kaisar da, it za res-tu wun."

27 Da-u Wa-u-dak zonge uzu da-u nong aruk-ur it, it to u-me u-hat m-ha dak-u Itariya, se un yasu Burus udu yakun karma-ya yu Roma-ne wu na zuye Juriyos, yu-shu karma-ne wu o tek-u "Morog-du Karma Sisar ne." 2 Da-u it cwa u-me u-hat yu bo-u Adimiritiyum, yu o zong-su ha-mu tokon bo-to tu dapus Asiya, it heese m-ha. Wakun net wa oro wu rwune dugu Taronika u dak-u Makidoniya. Dim-ur wa Aristakus net-u tumsu wa dorog it. 3 Da-u is gas e it te bo-u Sidon. Juriyos nomu Burus nom-u so-o, wa yagu wun wa do'e remu wa hyen-ut huub-ut ro e yu'ut wun nom-u u ut-sa. 4 Da-u it yune dugu kun u-me u-hat, mya-mu hu gapun udu it. Remu iya it pu' u dim-u Sayifurus, guru mya-mu zatte ur-beb ne da. 5 Da-u it pase m-sa mu o dapus dak-u Kirikiya u Famfiriya-ne, it te bo-u Mira u dak-u Rikiya. 6 Kuna yu-shu karma-ne kumte u-hat yu dugu bo-u Arekzandariya yu o ha-mu dak-u Itariya, wa wu it u-me hat-u ya. 7 It nong ut-rut u-tat u tek-u ur-pas remu zu ha-mu nong m-hor da. It swaag ur-kob sok kanda it teet Kinidus. Da mya-mu hosu it ur-aruk, se it pus m-ha dak-u Kirit, it aruk u kit-yu dak-u o be-du na foge Sarmoni. 8 It aruk ur-kyat, har it te dekun be-de u dak-u Kirit du na zuye "Be-ur Sode du ur-Pak," u dapus bo-u Rikiya. 9 In naaste u-da u-tat, remu zu ha-mu shu'ute in ur-get ur-gas ne. Da-u kab-du u-swaat arukte. Se Burus zu net-tu o u-me u-hat, 10 wa zu un, "Ha-m mum-mo de shu'utu in swa-u ur-kob sok, tumsu de hatun in u-taag u tokon nom-to, za ut-cwu u u-hat ne u war to da, har u fat-ut in ne." 11 Juriyos gugum ut-ees u nomu Burus ware. Wa er rem-su wa nak-du u-hat u wa u-hat ne. 12 "Be-ur Sode du ur-Pak" du Rikiya zatte zwaru ur-pak u-gos da. Se eken zu na re shu m-ha ne, na nom m-hor a nome, na te bo-u Finikiya, remu e nom-ut u-gos ukun. Finikiya u o u-me dak-u Kirit otte hen be-ur so-de du ur-ees du us-hat. Dak-u gunste be-ur re, sedi mya-mu kere ur-cwa u gas-u u o gwat-du kom us-cwa u gas u-ta u kom ur-beer ne u gas u-ta u boru o. 13 Da-u mya-mu heese ut-furun dugu m-ereg u kom-ut us-cwa, se net-tu hyen uka zu e de kwum-du nom-u e o ussa. Se e nakun kwam-yu shipe u-hat, un heese ur-pas u dapus dak-u Kirit. 14 Za m-tumb mya-m yo-mo gagun mu na foge, "Kom ur-beer u gas u-dom" mo gapun dugu Kirit. 15 Da-u mya-mu gapne dugu Kom ur-beer u gas u-dom u-hat, a-nak-du u-hat ne cwang e bir u-hat u gas-u mya-mu otte. E kerge byur-ru ya da, se e yage

mya-mu hu tok-du it. 16 Da-u it dore gas-u Kawuda, be-du mya-mu zatte sok da. Ur-kyat o it kerte naknu hat-u rek-ya it gug ya udu hat-u yat-ya. 17 Da tase un nakne hat-u rek-ya un suk ya u dom-u hat-u yat-ya, Se un gugrusse hat-u yat-ya us-ho. Un nong iya remu taas ya cakumse ut-kik ut-kik da. Un ust kap-tu u-hat taas mya-mu hutu tok-du ya da. Un gun kwam-u yat-ya yu shipe u-hat remu un hooste u-hat ur-nok. Un nong inya remu gyer-u taas un he u-me hereg-mu Sirtis mu de na-su u-hat. 18 Remu zu bu-mu nong u-gwuz sok, tumsu mo ogu rum-su it, da-u is gase, a-nak-du u-hat ne heese koos-du cwu-tu o u-me u-hat e gun u-me m-bu. 19 U ho-du u-tuturse, un u hi-ur un u jurge tokon nom-to tu u-hat remu gyer-u m-no. 20 Da-u it tumble it hyanug ur-ho ko reger da, tumsu mya-m yat-mo mu u-yu mo o gapdu it, se it ruut jab beet uzu it ut-fat. 21 Ba shu'ute uzu un tumble, wakun reeg nom ut-re da, se Burus yune wa zu, "Uzu no kabug rem-us ri dugu Kirit, nom-ut tunto nuse u nom-ut yo-to kume in, to za kum-ut in da. 22 Sedi u da-o um o waru no, no nom beb-du jab, remu zu wakun zaru ut-taag u fat-ur wa da, sedi na taag u-hat. 23 Um zuug iya remu zu Wa-tom Ru-u ri, tumsu wu um o ut-dor, wa haagun u dapus du ri gyup-ne m-gyup. 24 Wa zu, 'Burus, a-bo hog u-gyer da. Se bo haag Roma tumsu bo ut-ees u kenu Kaisar Faruk remu wa kwup-tu bo us-rem. Um ut-sa bo nap uzu remu nya-u u-Ru, wa de tetu bo m-yar u huub-tu m-ha ro ne ut-beet.' 25 Remu iya hen nomun beb-du jab, me um yaag jab udu u-Ru uzu nom-u na waru me iya o dote ut-shu'ut. 26 Sedi mya-mo gwun in u-domu hereg-mu okon dak-o." 27 U gyup-mu op ut-nas, mya-mu o pama-u tokdu it u Sa-mu Adiriya. U tek-u m-gyup a tokdu u-hat hyen uka zu na haag u teen dak-u o. 28 Un mu'us ra-du m-bu, un hyen teeg us-daag ut-shik ut-shishin. Da-u it re shu cashi, se un sur ut-mu'us un bit us-daag ut-shik ut-nas u op. 29 Remu gyer-u hat-yu gap ut-ta'ar, un gun us-kwam us-nas su shipe u-hat remu un hooste u-hat ur-nok. U da-u o hen un hu us-toog udu ru-u un u is-u gas m-hor m-hor. 30 Sedi u teku a tok-du u-hat eken sa'ag e fat. E nom uka zu un o cust-u kwam-tu m-no dugu hat-u yat-ya. 31 Se Burus zu yu-shu karma-ne Roma u a-m-gag ne o ukun, "A net-ut tun-to eese u-me hat-u inya da, no zaaru ut-fat da." 32 Da-u e hoge iya, se a-m-gag ne kwuprusse us-ho su hat-u rek-ya, e yage ya aruk u me m-bu. 33 Da-u is ha m-gas, se Burus kon un, un re nom ut-re. Wa zu, "U

ya-o m-roog op ut-nas u ya-o no o wadu jab, za no re okon. 34 Remu iya um o kon-us no, no re nom ut-re. Otte ur-zwar u na re, remu na nom-ut ur-fat. Um o waru no nomon iya rem uzu wakun zaar wu de ut-taag u hi-yu hi-ur wa da ko u-gan." 35 Da-u wa ware iya, se wa kub ur-beredi, wa nom ut-vam udu u-Ru u hyanum un beet. Wa mot de, wa heese ut-re. 36 Da-u o kowan kum shiriktin-mu jab, un re ko un. 37 Tat-u it u me u-hat, it net ut-kok ut-yur u ut-shik ut-tut u opu shishin. 38 Da-u un re nom ut-re un shig, un habu u-hat m-no, un daas arkama u me m-bu. 39 Da-u is gase, a tok-du u-hat nak be-du e otte da. Sedi un hyen dekon gwug-de du otte m-hereg. Se un zong un huut u-hat ukun a nome. 40 Un kwuprusse us-ho su na gugte us-kwam su m-no, un yage se u-me m-bu. U tek-u da-o hen un ust us-gukut su bire u-hat, se un yuns kap-tu u-hat uka mya-mu dote tokdu un u shu. Un hu ur-nok m-sa u-pingse. 41 Se hat-yu gup m-hereg u-me m-bu, hat-yu kerge ur-nok da. Se hat-yu heese ut-yo'ok u-dim remu beb-du m-bu. 42 A-m-gag zong e hoot net-tu e o m-shup u e ne, remu gyer-u taas wakun u tek-u me un wa nom u-swab wa som. 43 Sedi yu-shu karma-ne Roma ut-sa wa gu Burus, se wa hoos un. Wa zu un beet wu nape u-swab u-beet wa he m-bu wa nom u-swab m-ha u kit m-sa. 44 I za keru u-swab da e ship te-su u-hat, ko uk-tu u-hat tu kuse. Iya o hen un beet kowan te kit m-sa m-yar.

28 Da-u it kume u-ukur it te u-pingse, it hog uzu dim-du dak-u o foge Marta. 2 Net-tu be-ur re e gu it beet tumsu e nomu it nom-ut so-to sok. E dap-su it u-ra it fa'at remu zu na o u-yu u da-u o tumsu tormu oro. 3 Burus kargussun ut-te wa wu u-ra, se yakun fa-ya u-kokos ya rwun remu dung-mu u-ra, ya ship kom-u Burus. 4 Da-u net-tu u-bo hyane u-fa u kom-u Burus, se e zu or-ut e ne, "Net unwa wa ho-du ut-net wa, ko ba wa ruye dugu m-sa, ra-o dorru wun se wa marug." 5 Burus pam-ut u-fa u dom-u kom-u wa, wa gun ya u-me u-ra, tumsu wa hok m-re da. 6 Un o m-hyan uzu kom-u o ut-huus ko wa he'e wa mar. Da-u un hyane wa tumble okon kwung wa da, se un heese us-dorog uzu wun okon ru-o o. 7 U dapus be-du net-tu dapuste u-ra, tokon tak-to oro tu yakun camp-ya dim-ur wa Fubiriyus. Wuna o yu-shu u okon dak-o u o m-gan m-bu. Wa bun it, it haan it shu'ut u bu-u ro. Wa ye' it be-du ur-cust du so-de m-te m-roog ut-tut. 8 Uso-u Fubiriyus ogu m-rut u kob-du m-yar, wa otte

dung-mu u-war u remu ut-men ne. Se Burus to udu ro, wa doru wun u-kom ur-hi wa nomu wun us-toog. Netu wa kum m-yar. 9 Da-u wa nome iya, se a-kob-du m-yar ne i o u dak-u o haan udu ro wa haste e us-gom. 10 Net-tu dak-u o m-gan m-sa e ye' it ut-nom u-tat, e nong iya remu e koste it uzu e o yadu it m-zeg sok. Da-u it o zong-su ur-aruk, se e kargussun it nom ut-re u tokon nom-to ne tu it ut-sa ut-beet u-me u-hat. 11 Da-u pyaat-su us-tut arke, it to u u-hat yu ha-mu Itariya, it aruk. Hat-yu gose ukun u da-u u-gos u dak-u o u o m-gan m-sa. Hat-ya yu rwune dugu Arekzandariya yu otte m-sha mu ut-ru ut-yur, Kasto u Parus ne. 12 Da-u it teye bo-u Sirakus, it nom m-roog ut-tut ukun. 13 Se it aruk u-me u-hat, it te bo-u Rigiym. Da-u roog-mu ur-gan arke, mya-mu yunne dugu m-ereg it pus m-hor m-hor. Da-u is gase it te bo-u Futiyori kuna it yakte u-hat. 14 U kuna it gotun u eken a-doru Yeso ne. E kon it uzu it nom m-roog uta'er u un ne. It ees udu un, se it re shu m-te dak-u Roma. 15 Da-u a-doru Yeso i bo-u Roma hoge uzu it o haan, se e haan e gu it eken bit it u "Turru u Afisa," tumsu eken bit it u dekun be-de du na zuye be-du "Ut-kur ut-Tut." Da-u Burus hyane un wa nomu u-Ru ut-vam, tumsu wa sur m-kwum beb-du jab. 16 Da-u it teye u Roma tu-shu tu Roma yagu Burus wa shu'ut u bu-u m-seg ur-kot u Karma-ne i o er-ur ro. 17 Da-u roog-mu ut-tut arke, Burus fog tu-shu Yahuda-ne. Da-u e morge se wa zu un, "No or-ut ri, ko ba shu'ute uzu um nongu net-ut in tokon ba'as-to da, ko okon u tek-u ur-ma'in du i mate uso-ut in, ko iyan na maaste me u Urusharima. E yasu me udu Roma-ne na tagu me. 18 Un hen da-u un gwate, un ut-sa un yagu me, remu zu un byuk-ut me u tokon ba'as-to ne tu kore na ho me da. 19 Da Yahuda-ne gugme ut-ees, shu'ute uzu um huut rem-us se m-ha udu Kaiser, ko ba shu'ute uzu um zatte seken rem-se su um haatun remu net-ut in da. 20 De wute um kon-ut uzu no haan u ane uka um dote waru no ko remu u-yan o um otte wa bu-u m-tok. Um o u-me u bu-u m-tok remu zu um wa'ag jab udu Kiristi. Um tumb-ne Ru-u este us-rem uzu wa tomtun Kiristi udu in Yahuda-ne. Tumsu wa haagun." 21 Se e zu wun, "It, it hyang okon ran-o dugu gas-u Yahudiya u mottu rem-us ro da. Wakun haagun hen wa waru it rem-us ro da, ko wa war seken rem-se su yo-se u bo da. 22 Sedi it ut-sa it hog ya-du jab-u ro, nomu it nape di mot-tu fun-u Yeso Kiristi yu Burus o but-tu ya. Kohene net-tu o warru nom-ut yo-to u fun-

u inya." 23 E wa'ag ho-du e de ur-shu'ut u Burus ne. Se e haan u be-du wa custe, un haagun hen u-tat. Dugu ur-wun m-ha m-rim, wa o yadu un m-zun u mottu Faruk-du u-Ru. Wa ut-sa wa nakun un u haan udu Yeso remu kose-tu u o nomu un tu rem-us Mosa u ran-tu a-warru rem-su u-Ru ne. 24 Eken Yahuda-ne yaag Jab-u rem-us ro, tumsu eken yaag jab da. 25 Remu iya eken eeste u or-ut e ne da. Burus nup uzu eken oro i za ussa er-ru wa da, da-u e o mot-tu ur-aruk, se wa zu, "Yar-u u-Ru nongu i mate uso-ut in us-rem. Wa nong rem-us se udu wa-warru rem-su u-Ru Ishaya tumsu nom-u wa ware u remu no nip-to. 26 "De'e udu net-ut tun-to bo zu, "No ut-hog, sedi no za ut-nap da; no ut-hyan, sedi no za gwadu ur-nu da." 27 Ru-u zuug a-warru rem-us wa, net-ut tunt gwa'ag ur-nu da, remu zu jab-us un rindusse. Un otte ut-to, sedi un gwa'ag nu-du nom-u o ut-hog da, un takke is-u un, remu zu un za ussa un hyan da. A un ut-sa un dor nom-u um waru un, un za gwa'ag ur-nu u jab-us un, nom-u un hyane me ut-nom tumsu nom-u e hoge me ut-war. E za byurgun dugu fun-su ut-ba'as u un tumsu um za ukurte un." 28 "Um ut-sa no nap uzu, Ru-u tomgun rem-su u-ukur m-ha udu i za-yahuda-ne da. Tumsu e de kab-du se." 30 Burus shu'ut u bu-u m-seg m-te us-hak us-yur, wa o kab-du kowan wu haane udu ro. 31 Burus nong ut-but tumsu ut-kose ne uka Ru-u dor-ut te jab-us e tumsu wa nomu un ut-kose u mot-tu Yeso Kiristi. Wa nong iya za u-gyer, tumsu wakun hooste wun da.

Roma-ne

1 Me, Burus wa-dorū Kiristi Yeso, me pane unō ran-o. Ru-u dak me Wa-tom-u Yeso. Wa dak me remu um nom-ut but-tu Rem-su m-Remer su u-Ru. **2** Kanda haan-ur Yeso, Ru-u nong estedu Rem-us se m-tumb ne, su rwune dugu nu-u a-warru Rem-su u-Ru ne, uka otte m-pan u-me Ran-u Rem-su u-Ru u-hen. **3** Rem-su m-Remer u se, su mottu Wa'-u wa se, wu shu'ute net tumsu wa rwuun dugu ko-ur Dawuda. **4** Tumsu Ru-u koske uzu Wa'-u u-Ru wa Yeso oye. Ru-u nong iya remu beb-du Yar-u wa da-u na yunsu Yeso dugu m-mar. Wuna o Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. **5** Wuna dage me remu um shu'ute Wa-tom-u wa. Ru-u yaag me u-nya um shu'ut Wa-tom-u Yeso. Wa nong iya remu i-za-Yahuda-ne da, e de yadu wun m-zeg tumsu e dor rem-us ro remu yadu jab-u e nome remu but-tu um nomu un. **6** No net-tu bo-u Roma, no o tek-u net-tu Ru-u fage e shu'ut a-doru Yeso Kiristi. **7** Um o panu no unō ran-o, no a-dor-ne Roma beet i Ru-u o ut-cwan tumsu wa dug e shu'ut net-ut wa: Um nong us-toog udu u-Ru Uso-u in u Yeso Kiristi ne Wa-ko-uyan, wa re shu u nomu no u-nya tumsu wa ya' no jab-u pus-o. **8** Nom um ut-sa ut-zu ur-takun, um nong ut-vam remu no a-dor beet i bo-u Roma. Um kerge nomu u-Ru ut-vam remu nom-u Yeso Kiristi nome, yaag in u-fun in nom-ut us-rem u-Ru ne. Tumsu um nome u-Ru ut-vam remu zu net-tu o rem-su yadu jab-u no u-me u-dak u-beet. **9** Ru-u nak uka um hopte nomu no us-toog ko-uyan da-o. U-ho m-gyup ne u-me toog-us ri um haatun kon-us no udu Ru-u ri, wu um o ut-dor jab gan, tumsu um o donse-du Rem-su m-Remer su Wa'-u wa. **10** Toog-us ri ko-uyan da, Ru-u upse me u-fun um haan um hyen-ut no, abite iya wa otte ussa. **11** Um cwanug ur-haan udu no, um nomu no us-toog no kum-ut nya-u u-Yar remu no shu'ute ut-mor u-Ru tumsu no sur m-wa jab-us no udu ro. **12** Cwan-ut ri o uzu, me u no ne in swurun hi-ut in m-shiriktin u yadu jab udu Yeso. **13** Or-ut ri, um ut-sa no nap, us-fun ut-tat, um saag um haan udu no. Sedi um kwumug ur-ker da u haan u da-o. Um cwanug um haan um segu no uka no dote swuru ur-beb u-me Yeso Kiristi. Um cwanug um nomu no iya uka um nomtu eken ne i za-Yahuda-ne da. **14** Shu'ute me uka ur-mag u-me jab-u ri udu ut-net ut-beet. Shu'ute me ur-mag udu net-tu Girik u ya za Girik-ne da, tumsu udu a-m-nap-ne u a-za-m-nap-ne. **15** O wute um zongte ut-but su Rem-su

m-Remer udu no i o bo-u Roma. **16** Um za hog-du e'-mu warru Rem-su m-Remer da. Remu zu Rem-su m-Remer u se o beb-du u-Ru ne du u-ukur udu net-tu ya jab: Ru-u takun ukru Yahuda-ne i ya jab, se i-za-Yahuda-ne da. **17** Remu me rem-su m-Remer jab-u so o dugu-du u-Ru koske, jab-u so-o u ooge udu yadu ut-nip dugu ur-takun m-ha m-vaste, uka rem-su u-Ru punte se uzu "Net-u jab-u so-o wa ut-kwum ur-fat a wa ya' jab udu u-Ru." **18** Ru-u koske ryab-us wa su rwune dugu dom u-ru udu a-za-jab-us so-se ne u a nom-du nom-ut yo-to ne. Remu nom-ut yo-to tu net-tu o ut-nom wa'ag e takke ut-nip. **19** Kamug u kowan u nap uka Ru-u otte, remu zu Ru-u koske e m-zun kowana wa ooge. **20** Dugu da-u Ru-u nome u-dak, nom-tu u-Ru, tu na hyente u is da, u shin-m wa mu za ut-ta da, tumsu uka wa otte ne, koske m-zun cas u-me nom-tu Ru-u nome. Remu iya ka ut-nom zarra u net-tu zu wa nak u-Ru da. (aidios g126) **21** E nak u-Ru, sedi e ye'et wa m-sek uka u-Ru da, tumsu e nom-tu wa ut-vam remu nom-u wa nome da. Remu zu dorog-us un shu'ute m-zan, tumsu jab-us e shuug u-cwum. **22** E o m-hyan uka zu un o us-ver ne, sedi dorog-us un su m-rag se. **23** E swase nom-du ut-huuk udu u-Ru wu za ur-ma da, sedi e hu nomu ut-ryun tu otte sha-mu ut-net tu de m-mar u no ne u ut-bisa ne u nom-u ur-fat ne. **24** Remu iya, Ru-u yage un, e hu nom-du nom-tu e cwane u jab-us e. E hu yu-du m-o u-me du kob-du ya-du war-tu or-ut un ne m-zeg. **25** E yage dorru Ru-u ut-nip, e ship us-bi. E hu ut-huuk u m-tok ne udu nom-tu Ru-u nome, sedi Ru-o nome un beet. Ru-o kore na nome ut-vam za ur-ma. U shu'ut iya. (aiōn g165) **26** Remu iya, Ru-u yage e, e nom-ut nom-tu e cwane tu m-'e. Ko neta-ne e yage m-roog campa-ut e ne, e hu m-roog u or-ut e ne neta-ne. **27** Campa-ne tumsu e yage m-roog u neta-ut e ne. Sedi e to m-o u or-ut e ne. Campa-ne nomog cwu-tu m-'e u or-ut e ne, tumsu e swaag ur-kob remu nom-tu e nome. **28** Ba shu'ute uzu e gugumte e kum nap-mu u-Ru, se wa yage e dor dorog-su m-zan un. E hu nom-du nom-tu kame uzu un nong da. **29** Jab-us un o shuyi-shuyi u nom-ut yo-to. E o u nomu net-ne nom-ut yo-to. E paste cwan-tu m-zan. E o nomu net-ne nom-tu de naasu e jab. E paste ur-shub. E o u ho-du u net-ne. E paste u-har. E parru net-ne. E o jab-u rim-o ne. E o m-shat. **30** E o tudu dim-tu net-ne. E yakke u-Ru. E paste jurmu ut-net. E paste jaksu ut-dos. E yukke huk-mu ur-hi. Dorog-us e su yo-se se. E o kob-du kab-du rem-

sü i mate e ne. **31** E zatte ur-hi da. E nom-ut nomu e cinte us-rem da. E hog-ut on-du net da. **32** E nak uzu Ru-u zuug, i nome nom-ut to e korge na ho e. Sedi e zenge u nom-du nom-tu za so-to. E maag ukun da, e hu swuru eken beb-du nom-du nom-ut yo-to to.

2 Or-u ri, bo wa hyan-du ba'as-tu or-u ró, bo zatte nom-ut war da. Remu zu da-u bo kwupu wakun us-rem, bo o engusse hi-du war ró, remu zu nom-u bo otte kwupu wakun us-rem, o bo o ut-nom. **2** Um zuug iya remu zu Ru-u nak ut-nip da-u wa o kwup-du us-rem su net-tu o nom-du go-du nom-ut yo-to to. **3** Bo net, wa kwupu net-ne us-rem remu nom-du nom-ut yo-to, se bo o nom-du nom-ut yo-to ko bo, **3** Bo o m-hyan uzu bo kus-mu kwup-du us-rem su u-Ru? **4** Kamug in napun uzu Ru-u nongu in nom-ut so-to, u on-ur wa ne tumsu wa zatte hor-mu us-nip da. A in jurum wun da remu gag-du jab-u wa udu in. Napun uzu Ru-u kosu in on-ur wa, remu in byurtun udu wa tumsu in yage nom-du ut-ba'as. **5** Sedi remu kob-du hog-mu us-rem, u kob-du ut-byurun ne udu u-Ru, bo o naknu hi-ur ró swadu ur-kob u ho-du ryab-su u-Ru. U Ho-ur re wa de nomu net-ne kwup-du us-rem hon-hon. **6** Ru-u “de top kowan hon-hon u go-du pama-u wa nome.” **7** Ru-u de yadu fat-du za ur-ma udu net-tu o nom-du nom-ut so-to, tumsu udu i wa jab e kum ut-fu'ubse, m-sek ne u wadu jab ne u Ru-u ya un fat-du za ur-ma. (aiónios g166) **8** Sedi tokon net-to otte cwan-tu ur-hi, e yaag jab-u nom-u Ru-u zuye nip-to da. E re shu u nom-du nom-tu za so-to. Ru-u de yadu un ur-kob sok. **9** Wa de yadu net beet wu o nom-du nom-ut yo-to ur-kob sok u namu jab ne, Ru-u de heese yadu Yahuda-ne ur-kob, kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne ur-kob. **10** Sedi Ru-u de yadu kowan wu o nom-du nom-ut so-to, m-zeg, m-sek ne, u res-du jab ne. Ru-u de ut-takun udu Yahuda-ne, kanda wa ya' i-za-Yahuda-ne. **11** Remu zu Ru-u koste m-kuuk da. **12** I za-Yahuda-ne da, a e nome ut-ba'as, Ru-u de kwupu e us-rem ko uka e zatte bor-ut Ru-u yase Mosa da. Tumsu Yahuda-ne i otte bor-ut Mosa, a e nome ut-ba'as, Ru-u de kwupu e us-rem remu kob-du dorru ut-bor. **13** Nong hon-hon na ya un ur-kob, remu za net beet wu nape bor-tu u-Ru wa o net-u jab-u so-o da. Sedi net-tu o dorru nom-u bor-tu Ru-u yase Mosa, Ru-u de fag-du net-u wa, wa jab-u so-o. **14** Eken i za-Yahuda-ne dor bor-tu Ru-u yase Mosa. Koske uzu bor-tu u-Ru o u-me jab-us un, ko ba shu'ute uzu wakun ya'aste un bor-tu Ru-u yaase

Mosa da. **15** Yu-ur un koske uzu e nak u-me jab-us e nom-u Ru-u ut-sa u-me ut-bor. Remu zu da-u e nome nom-u za so-o, jab-us e kosu e, tumsu a nome u so-o jab-us e kosu e. **16** Remu iya, uka no hogte me but-tu Rem-su m-Remer o ut-war, iya dote shu'ute. Ru-u de yadu Yeso Kiristi m-shin mu wa dote kwupu net-ne us-rem, ko dorog-su m-yasa su jab-su ut-net us-beet. **17** Bo foge hi-ur ró “Wa-Yahuda wa,” bo toste jab-u ró u dom-u bor-tu u-Ru, tumsu bo o ut-uk u yu-ur ró uzu bo net-u u-Ru wa. **18** Bo nak nom-u Ru-u o ut-cwan. Remu zu net-tu iis-tu bo bor-tu u-Ru, tumsu bo nak nom-tu kame bo dag tu o hon-hon. **19** A mune uzu bo zatte u-sakna da uzu bo ooge dor-ut net-tu o po-ne, tumsu bo o bo m-zun udu net-tu o u-me u-cwum. **20** Bo kabe uzu bo wa-ut-kose a-kob-du m-nap ne wa u ya'ag-u rek-e ne, remu zu bo nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa otte m-nap u ut-nip ne. **21** Bo wa iis-u eken, **3** bo iiste hi-ur ró? Bo wu o ut-but uzu net-tu yage u-hiw, **3** bo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut u-hiw da? **22** Bo wu o ut-zu a net-tu nom m-o da, **3** bo gwak-ut nom-u bo o ut-war ur-zwar ne uzu bo nom-ut m-o da? Bo wu tonte m-gir da, **3** bo nom-ut u-hiw u pyu m-gir da? **23** Bo wu o ut-uk uzu bo otte bor-tu Ru-u yase Mosa. **3** Sedi bo gwak-ut uzu bo naaste dim-du u-Ru da-u bo pase rem-su u-bor da? **24** De wute Rem-su u-Ru zuut, “Nom-u Yahuda-ne o ut-nom wa'ag i-za-Yahuda-ne otte jurmu Ru-u Yahuda-ne kohene.” **25** Nom-du ur-pes otte ur-zwar, a net-u dore bor-tu u-Ru. Sedi a net dore bor-tu u-Ru da wa shu'ute us-gan u net-tu na nome ur-pes ne da. **26** A shu'ute zu i zatte ur-pes da, e o dorru bor-tu u-Ru, Ru-u de kab-du e net-ut wa. **27** Na de kwupu no us-rem remu zu no otte bor-ut Mosa tumsu no nomog ur-pes, sedi no o pas-du bor-ut to. **28** Wa-Yahuda wu ut-nip wa bo oye da, a-bo shu'ute wa-Yahuda u-war. Sedi otte ur-zwar bo shu'ut wa-Yahuda u jab u-war ne. **29** Wa-Yahuda ut-nip wa o wu jab-u wa ooge hon-hon udu u-Ru. Yar u-Ru o do'e nomu jab-u net ur-pes za bor-tu net pane da. Go-du net-u wa kum ut-vam dugu-du u-Ru, za dugu-du net da.

3 **3** Dekun sege-de oro du Yahuda-ne kume du i-za-Yahuda-ne kumte da? **3** Yan-o net de ut-kwum ana nomu wa ur-pes? **2** Sege-du oro du net do'e ut-kwum us-fun u-tát! Ru-u ya'aste rem-us wa udu Yahuda-ne remu e got se ur-zwar ne. **3** Yahuda-ne u-tát e zatte

yadu jab ɔdu u-Ru ɔka e nomte estedu ɔs-rem ɔzu ut-ya jab da. Wakun ut-kere ut-shut ɔzu, “¿No o m-hyan ɔzu a Yahuda-ne shu'ute a-kob-du yadu jab, ut-wa u Ru-u yage nom-du nom-u wa nom-tu Yahuda-ne es-du ɔs-rem?” 4 Za ut-nome da iya! Ko net-ne beet shu'ute a-us-bi, u-Ru wa-ut-nip wa, ɔka Rem-su u-Ru zutte: “Remu net-ne hyen-ut ɔzu nom-u bo ware u mottu ba'as-ut un nip-to, tumsu bo re ur-korro ana o kwup-du rem-us ro.” 5 Abite nom-ut yo-to in o ut-nom koske nom-ut so-to tu Ru-u nome, ¿In deen ut-zu Ru-u nong hon-hon da a wa ya' in ur-kob? (Sinsé dorog-su ur-ma net se.) 6 Za ut-nome iya da! A shu'ute Ru-u nome hon-hon da ko-uyan da, ¿rene o wa dote nomu net-tu u-dak kwup-du ɔs-rem hon-hon ne? 7 Wakun wa ut-kere ut-zu, “A mune ɔzu bis-us ri hatun m-swur mu nip-tu Ru-u u swur-mu zeg-m wa ne, ¿Remu u-yan o Ru-u dote kwupu me ɔs-rem ɔzu me wa-ut-ba'as wa?” 8 Tokon net-to kek-tu it ɔs-rem ɔzu it zuug, “Yage it nom ut-ba'as, remu nom-ut so-to nom-ut.” Sedi Ru-u de kwupu un ɔs-rem hon-hon. 9 ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿In Yahuda-ne zeg m-zeg i-za-Yahuda-ne da? Ko okon, na kosku ɔzu ut-net ut-beet! U Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da ganse na oye remu beb-du ut-ba'as de o dor-tu na. 10 U-me Rem-su u-Ru, na panug nom-ut tun-to ut-beet: “Net-u jab-u so-o zarra, ko wa-gan; 11 wakun zaar wu o m-nap ne da, wakun zaar wu o sa-u u-Ru da. 12 Net-ne beet e yakke fun-yu u-Ru, Net-ne beet e zatte fun da; Wakun zaar wu nome nom-ut so-to da, ko wa-gan.” 13 “Nu-ut e o ɔka ut-sag tu o ur-huk, Rem-ut e shuug us-bi.” “Rem-us e ɔka m-rab mu fa-u yo-ya.” 14 “Nu-ut e shuug u rem-us yo-se, us-pyap ne.” 15 “E waaste ho-du net da. 16 Ko he e huute e hatun u-naas u namu jab ne ɔdu ut-net tumsu hi-du war'e ne. 17 E nak fun-yu res-du jab da.” 18 “Gyer-u u-Ru zaar u jab-us un da.” 19 U da-o in nak ɔzu Yahuda-ne e na ut-sa e dor bor-tu u-Ru tu Mosa pang. Na nomog iya hen remu net-tu taagte nom-ut war, tumsu Ru-u de kwupu net-tu dak-u uno u-beet ɔs-rem. 20 Remu iya, wakun zaar wu de ut-shu'ut wa za ut-ba'as remu dorru nom-u bor-tu zu na nom da. Nom-u bor-tu nome o kosu net ɔka ba'as-ut wa otte. 21 Sedi u da-o Mosa u a-warru Rem-su u-Ru ne koske in fun-yu yadu jab-u so-o, za remu dorru nom-tu bor-tu ut-sa da. 22 Uno jab-u so-o dugu-du u-Ru hagun dugu-du yadu jab ɔdu Kiristi ɔdu i ya'e ut-nip beet. Mokon kuuk-mo zaar da. 23 Net-ne kowan nong ut-ba'as, tumsu e nomog m-ra u sek-mu u-Ru

ne. 24 Tumsu Ru-u nong sege-ur wa remu nya-u wa nomu in jab gan. Wa nomog iya remu Kiristi Yeso wu rure in dugu swadu ur-kob du ut-ba'as. 25 Ru-u ya'aste Yeso ɔka ur-toog du hastu ut-ba'as. Wa nomog iya remu wa mutte net-ne za ut-ba'as ɔdu u-Ru da-u e ya jab ɔdu Yeso wu mare u remu in tumsu wa azug hyu-m wa. Toog-u o koske ɔzu Ru-u zatte m-kuuk da, tumsu remu gag-du jab-u wa, wa ruuste u fun-u ba'as-tu e nome u-dim wa yaag un ur-kob da. 26 Ru-u nong gag-du jab-u uno da-o remu wa koste ɔzu wa otte jab-u so-o. Tumsu net beet wu ya' jab ɔdu Yeso wa de ut-shu'ut wa jab-u so-o. 27 U da-o hen, ¿yan-o na dote ut-uk? Okon zarra! Ru-u za kab-du net remu zu a o dorru bor-ut Mosa da, sedi wa kab i o yadu jab ɔdu Yeso u toog-u wa ne. 28 In nak ɔzu Ru-u o kab-du ut-net remu yadu jab-u e za remu dorru u-bor da. 29 ¿Ru-u Yahuda-ne o war-o? ¿Ru-u a-za Yahuda-ne wa ko e da? Iya o, Ru-u net-ne beet o. 30 Ru-o u-gan, wa de muutu Yahuda-ne e shu'ut a-jab-us so-se ɔdu wa, remu yadu jab-u un. Tumsu muut i za-Yahuda-ne da a-jab-us so-se ɔdu wa, remu yadu jab-u un. 31 ¿No o m-hyan in muutun bor-tu Ru-u yase Mosa m-zan u remu mottu ya-du jab? Ko cashi iya o da! Sedi a inya jab ɔdu Yeso, ut-kose ɔzu bor-ut Mosa otte m-shin.

4 ¿A in o dorog-su mottu bor-ut Mosa tumsu ɔka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o, kamug in baksun Ibrahi, ɔso-u ɔso-ut Yahuda-ne. 2 Abite remu nom-du nom-ut so-to Ibrahi o Ru-u has-tu wa ut-ba'as, Ibrahi za kwumug nom-u ut-uk u-me ut-net, sedi wa za kum-ut nom-u ut-uk ɔdu u-Ru da. 3 Rem-su u-Ru zuug, “Ibrahi yaag jab ɔdu u-Ru, de wute Ru-u fog-ut wa wa-jab-u so-o.” 4 Da-u net-u nome u-pama, top-u na do'e top-du wa hos-mo da. Sedi top-u nom-u wa nome o. 5 Sedi na got net-ne a-jab-us so-se ne, za remu pama-us e da, sedi remu yadu jab-u e ɔdu u-Ru wu nome ho-du ut-ba'as. 6 Dawuda warug rem-us se da-u wa nome rem-su kom-u u-Ru ɔdu net-u wu Ru-u fage wa jab-u so-o za wa nom okon pama-o. 7 “Net-tu Ru-u nome ho-du ba'as-ut e, e otte Kom-u u-Ru, I na takse baas-ut e otte kom-u u-Ru. 8 Kom u-Ru ɔdu net, wu Yawe za ut-bakus u nom-tu ba'as-ut wa ne da.” 9 ¿Kom-u u-Ru o dom-u a-ur-pes-ne u war-e kyak i na nome ur-pes? ¿Ko beet u a-za-ur-pes-ne? Nom-u in o ut-zu, “Ibrahi otte yadu jab ɔdu u-Ru, de wute Ru-u kub-ut wun, wa-jab-u so-o.” 10 ¿Yan da-o Ru-u muutu Ibrahi wa jab-u so-o? ¿Da-u na nomu

wa ur-pes o ko kanda na nomu wa ur-pes? Ru-u fak Ibrahi wa jab-u so-o kanda na nom-tu wa ur-pes o. 11 Sedi wa kabug nap-su ur-pes remu yadu jab-u ro udu u-Ru uzu wa haste ba'as-ut ro. Remu iya Ibrahi shu'ute u-uso u yadu jab udu a-yadu jab ne ko ba na nome un ur-pes da. Ru-u o hyan-du un a-jab-us so-se ne remu yadu jab-u un. 12 Tumsu wuna uso-u i na nome ur-pes, za rem ur-pes u warre da sedi dorru datu yadu jab-u uso-u in Ibrahi kanda na nome wa ur-pes. 13 Ru-u nongu estedu us-rem u yaase u-dak u-beet udu Ibrahi u ko-ur wa ne, za remu dorru bor-tu u-Ru da sedi remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru. Remu iya, Ru-u zu Ibrahi net-u jab-u so-o. 14 Abite esdu us-rem su u-Ru u i o dorru u-bor ne o u war-o, koske uzu yadu jab-u net zan-mo, tumsu estedu us-rem su Ru-u nome zatte m-kim da. 15 Um zuug iya, remu zu bor-tu nakun ryab-su u-Ru. Tumsu be-du bor-tu zatte da, net za ut-shu'ut wa-kob-du kab-du rem-su u-bor da. 16 Remu iya, estedu us-rem haan u remu yadu jab. Ru-u nongu in o uka m-hos, udu net-tu o u-me ko-ur Ibrahi, za net-tu na yaase ne u-bor u war-e da, sedi ur-kot u i otte yadu jab uka Ibrahi. Wuna o u-uso u i ya jab beet udu estedu us-rem su u-Ru. 17 Rem-su Ru-u warug uzu, "Ibrahi, um wa'ag bo, bo shu'ut uso-u rem-tu u-dak u-tat." Ru-u nong iya remu zu Ibrahi yaag jab udu u-Ru uzu wa otte beb-du yadu ur-fat udu wu mare, tumsu wu nome nom-ut po-to u-me nom-tu za okon da. 18 Ko ba shu'ute uzu Ibrahi zatte okon u wa dote wadu jab da, sedi wa reeg shu u yadu jab ne uzu wa de shu'ute uso-u ut-dak u-tat, uka Ru-u zutte wa uzu, "Iya o ya'ag-u ro dote ut-shu'ut." 19 Ibrahi yakke u yadu jab-u wa u mar da, ko ba shu'ute uzu wa nong us-hak ut-shik ut-tan, tumsu neta wa Saratu arukte da-u ur-mat. 20 Sedi wa nong u-sakna u jab remu estedu us-rem su Ru-u nome da, sedi wa swurug yadu jab, tumsu wa nomu u-Ru m-sek. 21 Ibrahi yaag jab, Ru-o keru nom-du nomu wa zu wa ut-nom. 22 Remu yadu jab Ibrahi, Ru-u kabug wa, "wa-jab-u so-o." 23 Uka na punte u Rem-su u-Ru, "Ru-u kabug wun wa-jab-u so-o." Tumsu za remu Ibrahi o war-o na punte da. 24 Sedi na panug rem-us sin-se remu in, remu zu Ru-u mutte in a-jab-us so-se, net beet wu ya' jab udu wa, wu yunse Yeso Wa-ko-uyan in dugu m-mar. 25 Remu ba'as-ut in, to net-tu hote wa, tumsu wa yune dugu m-mar remu wa jaaste ba'as-ut in.

5 Ba shu'ute uzu, Ru-u jaaste ba'as-ut in remu yadu jab udu Yeso, in otte rus-du jab u-me Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. 2 Remu yadu jab-u in, Kiristi upuste in keru kwum-du nya-u u-Ru u in otte ur-yu. Tumsu in nong ur-so remu wadu jab-u Ru-u de kosu in fu'ubsetu u-Ru. 3 Tumsu in nomon ur-so da-u net-tu o yadu in ur-kob remu yadu jab-u in udu Kiristi, remu zu in nak uzu swadu ur-kob u in do'e naknu in gag-du jab. 4 A net-u shu'ute wa gag-du jab, Ru-u de muutu wa net-u ur-ka. Tumsu a net-u shu'ute net-u ur-ka, wa de shu'utu wa wadu jab udu u-Ru. 5 Wadu jab za yadu bo m'e da ko cashi, remu zu Ru-u koske in cwan-ut u wa sok. Wa yaag in Yar-u wa, u-me jab-us in. 6 Da-u in za keru ukru hi-ur in da, regne hon-hon da-u Kiristi mare remu ba'as-ut in. 7 Ut-po ne na kum-ut wakun wu de m-mar remu wakun wa-jab-u so-o, jiya na ut-keru kwum-du net wu de ut-mar remu net-u o nom-du nom-ut so-to. 8 Sedi Ru-u koske in cwan-ut wa, u wa tomton in Kiristi wa mur u remu in, da-u in ooge a-ut-ba'as-ne. 9 Ru-u jaaste ba'as-ut in remu hyu-m Kiristi, za u-sakna, wa de hen u ukru in dugu ryab-su u-Ru. 10 Da-u in ooge m-ra u-Ru ne, Ru-u hongussu in u wa ne remu mar-mu Wa'-u wa. In nak uzu Yeso u keru ukru in, tumsu remu zu wa o ur-fat. 11 Maag ukun da, in do'e nom-du ur-so remu mar-mu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi nome wa samge in u-Ru ne. 12 Uka ba'as-tu cwatun u-me u-dak dugu-du net gan, mar-mu cwaan remu zu net-ne beet nong ut-ba'as. Tumsu mar-mu haan udu ut-net ut-beet, remu ba'as-tu Adamu nome. 13 Kanda na hattun bor-tu Ru-u yase Mosa, net-tu o nom-du ut-ba'as. Sedi na kabug se uka ut-ba'as da, remu zu bor-tu zaar tu net de ut-pas da. 14 Ko ba shu'ute iya, mar-mu takkun dugu da-u Adamu u haan u da-u Mosa, tumsu u i nome ne ut-ba'as remu pas-du u-bor da uka Adamu nomte. Adamu tumsu wa ooge ryun-u wu de'e haan. 15 Sedi hastu ba'as-ut in tu Ru-u nome o uka m-hos udu in, za uka ba'as-ut Adamu da. Remu zu ba'as-ut wa-gan nakkun mar-mu ut-net u-tat. Sedi nya-u u-Ru o u-tat, remu hos-mu wa nome u-me net gan u wa, Yeso Kiristi hattun nya-u u-Ru udu ut-net u-tat. 16 Tumsu, nya-u u-Ru ganse ooge u ba'as-ut Adamu ne da. Um zuug iya remu ba'as-ut to tu Adamu nome to nakkun kwup-du us-rem su u-Ru udu net-tu u-dak ut-beet. Sedi nya-u u-Ru muute in za ut-ba'as ko ba in nome ut-ba'as u-tat. 17 Mar-m nomog ur-faruk u-me ut-net remu ba'as-tu net gan, Adamu. Sedi m-zeg iya, Yeso

Kiristi samge in u-Ru ne. Ru-u yaag in wa uka m-hos u-tat, tumsu i kabe wa, e de re-du beb-du ut-ba'as m-mar ne u-me Yeso Kiristi. 18 Remu ba'as-tu wa u-gan nome, to haatun net-ne beet swadu ur-kob, tumsu iya-o hen nom-u u-gan u Kiristi nome, o haatun ukur u-me kowan, uka Ru-u dote yadu net-ne fat-du za ur-ma. 19 Remu ba'as-ut net gan nome, de wute net-ne beet e shu'ute a-ut-ba'as-ne. Iya-o hen tumsu remu jab-u so-o u net gan nome, net-ne u-tat e de ut-shu'ut a-jab-us so-se ne. 20 Ru-u ya'aste bor-ut wa udu Mosa remu net-tu hyen-ut ba'as-ut e m-zun. Sedi da-u ba'as-tu sure u-tat, nya-u u-Ru zeg u-tat sok. 21 Uka ba'as-tu nomte ur-faruk u-me ut-net ut-beet tumsu hatun un m-mar, iya o hen nya-u u-Ru dote nom-du ur-faruk remu jab-u so-o, u de hatun fat-du za ur-ma remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

6 ¿Yan-o in do'e ut-zu? ¿In deen u re-du shu u nom-du ut-ba'as remu wa jaaste ba'as-ut in tumsu wa swuru in u-nya? 2 Za ut-nome iya da! A in kabe Yeso, nom-tu wadu in u yu-du ut-ba'as to marug, ¿re dote ut-nom in ha ur-yu u-me ut-ba'as? 3 Uka na nom-tu in ut-yubusse m-bu, in marug tumsu na dok in u Kiristi ne uka wa murte tumsu na dok wa. Na nongu in ut-yubusse m-bu remu in nom-ut yu-ur po-de uka us-gan, uka Yeso yunte dugu m-mar, u-me fu'ubse-tu u-Ru Uso-u in. Iya o in kumte fat-ur po-de. 5 Ba in shu'ute us-gan u Kiristi ne remu mar-m Kiristi, iya o hen in dote ut-shu'ut us-gan u yune-ur wa ur-fat uka wa yunte. 6 Uka in nupte uzu na tarug yu-du ut-ba'as u in u-dom u-kan da-u na tare Yeso u-dom u-kan, taas u ba'as-tu kum-ut ur-beb u jab-us in da. Na nomog sin-se us-beet taas in shu'ut tok-ne i ut-ba'as da. 7 In nak uzu ba'as-tu zatte ur-faruk u dom-u net-tu mare da. 8 Ba shu'ute uzu in marug u Kiristi ne, in o yadu jab uzu in do'e ur-fat u wa ne. 9 In nakkun uzu Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, tumsu wa zamun ut-swur m-mar da. Mar-mu zatte ur-beb udu Yeso da. 10 Remu mar-mu wa mare, ba'as-tu zatte ur-beb u-me wun da, tumsu u da-o wa o yu-du nomu u-Ru ut-fu'ubse. 11 Remu iya hen, kab hi-ur ro uka wu mare taas u ba'as-tu dor-ut wa da, sedi bo kab hi-ur ro wa ur-fat udu u-Ru u-me Kiristi Yeso. 12 Remu iya, a no yage u ba'as-tu nom ur-faruk u-me war-ut no tu de m-mar da, taas no dor zarru nom-u war-ut no o ut-sa da. 13 A no yase og-tu war-u no to to shu'ut cwu-tu nom-du ut-ba'as da. Sedi no yase hi-ur no udu u-Ru,

remu zu no ogu marug sedi u da-o no otte fat-ur po-de. Remu iya yaase war-u no u shu'ut uka cwu-tu m-anak u nom-du nom-ut so-to remu fu'ubse-tu u-Ru. 14 A no yage u ba'as-tu nom ur-faruk u-me no da, remu zu bor-tu zatte ur-beb u-me no da. Sedi, nomon ur-yu u-me shin-mu nya-u u-Ru. 15 Ba shu'ute uzu nya-u u-Ru ukurte in dugu ut-bor, ¿ut-shu'ut uzu na re shu u nom-du ut-ba'as ne? O'o! Ko ca! 16 ¿No nak uzu a no yaase hi-ur no udu wakun uka tok-ne nomte m-tok, no shu'ute tok-u wa, remu zu no o dorru wa da? No keru shu'utu tok-ne ut-ba'as tu huutu net-ne udu m-mar, ko no keru dorru Rem-su u-Ru su de wadu net u yu-du jab-u so-o. 17 Sedi ut-vam udu u-Ru, remu ur-takun no og m-tok u-me ut-ba'as, sedi u da-o no kabug kose-tu it nomu no jab gan. 18 Ru-u ruute no dugu tok-mu ut-ba'as, no shu'ute tok-ne u nom-du yu-du jab-us so-se. 19 Um kosku no sha-mu us-rem mu tok remu no gotu ur-nu, remu jab-u ur-ma net. Ur-takun no ogu yasu og-tu war-ut no u nom-du nom-tu za u-hen tumsu u swuru nom-ut yo-to. Remu iya u da-o, yasun og-tu war-ut no remu no nom-ut yu-du jab-us so-se u no shu'ute u-hen ne. 20 U da-u dim, no og tok-ne ut-ba'as, wakun wa'ag no u nom-du nom-ut so-to ur-beb da. 21 U da-u dim no nomog nom-tu no hog-du e'-mu nom-du to u da-o. ¿Yan top-o no kume remu nom-du nom-ut to? Top-u nom-ut to mar-mo. 22 Sedi u da-o, Ru-u rwurug no dugu ut-ba'as, no shu'ute tok-ne u-Ru. Nya-u u-Ru u no de ut-kwum o jab u-hen, tumsu no de kwum-du fat-du za ur-ma. (aiōnios g166) 23 Top-u ut-ba'as mar-mo, sedi nya-u u-Ru fat-du za ur-ma du u-me Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in. (aiōnios g166)

7 Or-ut ri ne, no nak uka bor-tu otte, no nupuste nom-u um de ut-war, bor-tu nom ur-faruk u-dom net-u o ur-fat u war-to. 2 A in gware neta ur-gu, wa o m-shup u bor-tu ur-gu ne, da-u campu wa o ur-fat. Sedi da-u campu wa mare, wa rwuug u bor-tu ur-gu. 3 Remu iya a wa ga wakun campu wa, u campu wa ne ur-fat, na zu wa wa-u-as. Sedi a campu wa mare, wa rwuug u-me ho-yu ur-gu, a neta-u ya ga wakun, wa nong m-o da remu zu campu wa marug. 4 Remu iya no o or-ut ri ne, mar-m Kiristi u-dom u-kan o wa'ag no shu'ute marimari-ne udu u-bor. Iya no shu'ute us-gan, u wu yune dugu m-mar ne remu in nom-tu u-Ru us-pama. 5 Da-u in o shu'ut u-me yu-du ut-ba'as tu o ur-yu u-me in, kose-tu u-bor to yunstun dorog-su

nɔm-ut yɔ-to tɔ haatɔn in m-mar. 6 Sedi u da-o in kwɔng u-ukur, Ru-u rwurug in dugu ut-bor. U da-o hen in o dorru u-Ru u fun-yu fat-ur po-de yu Yar-u wa. Fun-yu u-ut yu na pane u-me ut-bor in dor-ut ya da. 7 Eken oro i o ut-zu, “Bor-tu Ru-u yase Mosa o yɔ-to.” E o ut-zu nap-mu ut-bor wa'ag in u nɔm-du ut-ba'as u-tat, sedi nɔng ur-zwar e nɔm us-dorog iya da. Bor-tu u-Ru to kosu me ba'as-ut ri. Um za nak uzu shub-du nɔm-u wakun ba'as-to da, se da-u bor-tu zu, “A-bo wa ur-is u nɔm-u wakun da.” 8 Sedi remu bor-tu u-Ru to, de wute ba'as-tu kum-ut ur-ker to yunsun ko-uyan go-du dorog-su wadu ur-is u nɔm-u wakun u-me jab-u ri. Uzu bor-tu oro da, ba'as-tu za otte ur-beb da. 9 U da-u dim kada um nap nɔm-u bor-tu ut-sa, um oog u ekse hi-ur ri u nɔm-tu um o ut-nom da. Sedi da-u um nape kose-tu bor-tu u-Ru, za rem um nup uzu um o nɔm-du ut-ba'as. 10 Se um mur, bor-tu kame uzu to hatun ur-fat, to hatun m-mar mu mote me dugu-du u-Ru. 11 Ba'as-tu kwɔng ur-ker, to parug me to wu me us-dorog uzu me keru nɔm-du ut-ba'as tumsu um dor ut-bor u-da u-gan uka um dote kwum-du fat-du za ur-ma, sedi o mok-ut dugu-du u-Ru. 12 Ko ba shu'ute iya, bor-ut u-Ru to o u-hen ne tumsu nɔm-tu Ru-u zu na nɔm ne to o u-hen ne tu jab-u so-o, tumsu tu so-to sok. 13 ¿Sedi yan-o in do'e ut-zu, bor-tu u-Ru o so-to tumsu to hatun in m-mar? Iya o da ko cashi! Ba'as-to hatun me m-mar. Ba'as-tu dorog dim-u bor-ut so-to, to hatun me m-mar. No hyanug uka ba'as-tu otte yɔ-to. To dorog bor-ut so-to tu u-Ru remu nɔm-du nɔm-ut yɔ-to. 14 In nak uzu bor-tu Ru-u yase Mosa, dugu Yar-u u-Ru o rwune. Sedi me net-wa, tumsu tok u-me ut-ba'as. 15 Um nak nɔm-u um de ut-nom da. Remu zu nɔm-u um ut-sa ut-nom, um nɔm-ut o da, nɔm-u um gugme o um o ut-nom. 16 Abite nɔm-u um o ut-nom, o um ut-sa ut-nom da, um kabug uzu bor-tu u-Ru to o hon-hon. 17 Me wa u hi-ur ri u nɔm-du nɔm-ut yɔ-to da, sedi ba'as-tu o men-tu jab-u ri. 18 Um nak uzu okon za u so-o u o u-me jab-u ri ur-ma net da, sedi ba'as-to o u-me jab-u ri. Um zuug iya remu zu um cwanug uzu um nomog nɔm-ut so-to, sedi um kerte ut-nom da. 19 Um wa'ag jab um nɔm nɔm-ut so-to, sedi um o nɔm-du nɔm-ut yɔ-to tu um za cwan-tu ut-nom da. 20 A um nome nɔm-u um za ussa ut-nom da, koske uzu me wa o nɔm-du nɔm-ut yɔ-to to da, sedi ba'as-tu o u-me jab-u ri. 21 Um hyanug uzu, nɔm-u um nome ko-uyan da-o; a um ut-sa nɔm-du nɔm-u so-o, um hyen nɔm-

ut yɔ-to ur-kot u-me ne remu o hooste me nɔm-du nɔm-u so-o. 22 Dugu men-tu jab-u ri, um o cwan-tu bor-tu u-Ru. 23 Sedi u war-u ri um o hyan-du okon u o m-gag u-me jab-u ri. O dor-tu me, tumsu o muutu me tok ut-ba'as. 24 Nɔm-tu ur-on to um oye! Wana de ukru me dugu nɔm-u war-u ri ut-sa, taas u mot me dugu-du u-Ru? 25 Ut-vam udu u-Ru u-me Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in! Sedi uka um kubte iya, u-me dorog-us ri um ut-sa um dor nɔm-tu bor-tu zu na nɔm, sedi war-u o wadu me um shu'ut uka tok ut-ba'as.

8 Remu iya u da-o, kwup-du us-rem su m-mar zamun da, udu i o u-me Kiristi Yeso. 2 Remu bor-tu u-yar, tu muutu in ur-fat u same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne, to ruute me dugu-du bor-tu ut-baas, u m-mar ne. 3 Nɔm-u bor-ut Mosa kere ut-nom da remu jab ur-ma net, Ru-u nomog o. Ru-u tomgon Wa'-u wa u war-u m-ma-net remu wa shu'ute ur-toog remu ut-ba'as, tumsu wa haste beb-du ut-ba'as dugu war-ut in. 4 Ru-u nɔng iya, remu in nɔm-ut nɔm-tu bor-tu zu na nom. In nɔng iya da-u Yar-u u-Ru o dor-tu in, za m-ma-net du dor-ut in da. 5 Net-tu o ur-yu uka dorog-su jab-us e koste e, jab-us e shu'ut u shi u nɔm-tu dorog-su ur-ma net ut-sa. Sedi i Yar-u u-Ru o dor-tu e, e nom dorog-su nɔm-u Yar-u u-Ru ut-sa. 6 Yagu jab-us no u nɔm-du ut-ba'as haatun m-mar, sedi wadu jab-u no u nɔm-tu Yar-u u-Ru haatun ur-fat u rus-du jab ne. 7 Kowan wu muute jab-u wa u dorog-su ur-ma net, wa shu'utu huub-u yɔ-o u-Ru ne. Um zuug iya remu zu wa dorog bor-tu u-Ru da, tumsu wa ut-kere ut-dor da. 8 Net-tu o dorog-su ur-ma net, Ru-u za hog-du zwaru go-du net-ut to da. 9 Sedi a in yage dorog-su ur-ma net u dor-ut in da. Yagun u Yar-u u-Ru o dor-ut in, remu zu wa o ur-yu u-me in. Net-tu zatte Yar-u rwune udu Kiristi da, Kiristi nak wa da. 10 A regne Kiristi o ur-shu'ut u-me no, ko da war-ut no marug remu ut-ba'as, Yar-u u-Ru de ya' no ur-fat remu zu Ru-u kabug no a-jab-us so-se. 11 Yar-u u-Ru, u yunse Yeso dugu m-mar, o u-me jab-us no. Uka Ru-u yunste Kiristi dugu m-mar, wa de yadu no ur-fat u war-ut no tu m-mar remu Yar-u wa u o u-me no. 12 Remu iya, huub-ut ri ne, in otte nɔm-u ut-nom, sedi za uka dorog-su nɔm-tu m-ma-net du ut-sa da. 13 A-bo o ur-yu uka m-ma-net du otte ussa, no do'e m-mar. Sedi abite no o dorru nɔm-u Yar-u u-Ru ut-sa, tumsu no yage ut-ba'as, no de kwum-du ur-fat. 14 Remu zu i Yar-u u-Ru o dor-tu e, e o yaag u-Ru. 15 No

kwumug Yar-u de muutu no tok-ne da, remu iya a no shu'ut u hog-du u-gyer da. Sedi Yar-u o de ut-wa in shu'ut yaag u-Ru, u remu shin-mu Yar-u o in do'e fag-du u-Ru, "Baba! U-uso in!" 16 Yar-u u-Ru u yar-u in ne o waru in uzu yaag u-Ru in oye. 17 Ba shu'ute uzu yaag u-Ru in oye, shu'ute uzu a kwum-tu u-Uso in oye. In reen kwum-tu ut-fu'ubse tu u-Uso ur-kot u Wa'-u wa Kiristi ne. Sedi a in kume fubusse tu Uso, ka ut-nom zarra, se in swaag ur-kob ur-kot u Kiristi ne. 18 Um nak uzu, in za keru hongusse fu'ubse-tu Ru-u de yadu in u kob-du in o ut-swa ne u da-o da. 19 Nom-u Ru-u nome u-beet dugu takun-du u-dak, o wadu jab o hyan da-u Ru-u de kose ko re ya'ag-u wa otte. 20 Remu nom-tu ba'as-tu nome, nom-tu Ru-u nome ut-beet, e kerge nom-du nom-u Ru-u cwan e nom da. Ru-u wa'ag jab uzu 21 nom-tu wa nome to ut-kwum ut-wuz dugu m-tok ut-zum ne. Wa o wadu jab e de kwum-du ut-fu'ubse tu na de yadu yaag u-Ru. 22 In nak uzu nom-tu Ru-u nome ut-beet e o ur-e' u haan u uno da-o e o us-ekus uka neta o hog-du remu ur-mat nomte. 23 Za nomu Ru-u nome o us-ekus u war-o da, u in ne beet, in i Ru-u nome u-nya u Yar-u u-Ru in o us-ekus u-me jab-us in. In o ur-'e tumsu u wadu jab ne da-u Ru-u de muutu in ya'ag-u wa, tumsu wa guut war-ut in. 24 Remu wadu jab, o wute Ru-u ukurte in. Sedi wadu jab-u nom-u no hyane wadu jab de da. Wakun za wadu jab-u nom-u wa otte ut-kom da. 25 Sedi a in o wadu jab-u nom-u in zatte da, koske uzu in o ur-'e u gag-du jab ne. 26 Iya o hen Yar-u u-Ru otte nomu in ur-sege u kob-du ur-beb u in. In nak uka nom-du us-toog da, sedi Yar-u u-Ru o us-toog u ut-shig ne udu u-Ru remu in ut-gom ne tu za ut-ware da. 27 Ru-o nape jab ut-net beet. Wa nup uka dorog-su Yar-u u-Ru u o us-toog u remu net-ut wa. Da-u Yar-u u-Ru nomu in us-toog wa nak nom-u Ru-u ut-sa. 28 In nak uzu u tek-u ut-nom ut-beet Ru-u o nom-du nom-ut so-to udu i o cwan-ut wa ne. Wa nom iya udu net-tu wa dage u remu e nom-ut nom-tu wa zonge e nom. 29 I Ru-u dage dugu ur-takun wa dak wa tun e shu'ut sha-mu wa'-u wa, remu wa-u wa shu'ute mat-du ur-takun u-me ban-du or-ut wa ne. 30 Remu i Ru-u dage, i wa bane. E wa jaase ba'as-ut e. Tumsu in i Ru-u jaase ba'as-ut e, wa de nomu e ut-fu'ubse. 31 Gwatun go-du rem-us sin-se, i Yan-to in do'e ut-zu? i A Ru-u o ur-kot u in ne, wana de m-gag u in ne? 32 Ru-u hoostu Wa'-u wa m-mar u-dom u-kan remu in da, sedi wa ya'aste in Wa'-u wa, wa keru nomu in hos-mu ko-uyan. 33

i Wana de saku i Ru-u dage ut-ba'as? Wakun zarra, remu zu Ru-u muute un za ut-ba'as. 34 i Wana de kere ut-kwup uzu na ho in? Ko net! Yeso Kiristi marug, wa yune dugu m-mar, u da-o wa o shu'ut u kom us-cwa u-Ru. Wa o us-toog udu u-Ru remu in. 35 Wakun zaar wu de ut-wa u Kiristi yage cwan-ut in da! Ko u-taag, Ko swa-u ur-kob, ko us-mer, ko ur-so, ko u-ra, ur-honse ne, ko m-mar, okon zaar u de hoosu u-Ru cwan-ut in da. 36 Uka Rem-su u-Ru zutte, "Remu zu it o net-ut ro, net-tu o ut-cwan e ho it. E o kab-du it uka net-tu na de ut-ho, uka wa-u-pan kubte ca m-ha udu ut-pan." 37 Ko ba shu'ute uzu, nom-ut yo-to tun-to ut-beet to kwumu in, in arukte na fag in a re-du ur-korro, remu Kiristi o cwan-ut in. 38 Um nupuste uzu, wakun zaar wu do'e ut-wa u Ru-u yage cwan-ut in da: ko m-mar, ko ur-fat, ko a-tomu u-Ru, ko faruk-u nom us-te, ko nom-u na o tek ut-nom, ko u na de ut-nom u da-u oon ne, ko yan go-du ur-faruk, ko m-ja, ko ur-ra, ko okon nom-o ut-kwus ut-kwus, to korge to mot in u cwan-tu Ru-u ne da. Ru-u koske uzu wa o cwan-ut in, u wa tomton Yeso Kiristi Wa-ko-uyan in wa mur u remu in.

9 Remu shu'ut-ur ri wa-doru Kiristi, um o warru ut-nip, Yar-u u-Ru o dor-tu jab-u ri tumsu o koske uzu bise um otte da. 2 Jab-u ri naag sok, men-tu dung-te me za ur-ma. 3 Um nomog dorog-us se remu or-ut ri ne Isra-ne campa-ne u ut-neta ne, um cwanug uzu Ru-u yagu me um shu'ut uka net wu na wa-e u-nu, na mot me u Kiristi ne remu ukur u net-ut ri Isra-ne. 4 Net-tu Isra, to o net-tu Ru-u mutte ya'ag-u wa, wa kosku un fuubse-ut wa. Wa nongu un estedu us-rem, wa yasu un Bor-ut wa. Wa kosu un fun-yu ut-huuk ut-nip ne tumsu u estedu us-rem ne. 5 Ibrahi, Ishaku, u Yakubu e oye nengen-tu uso-tu uso-ut in, tumsu Kiristi wa-Isra wa u mat-du net. Wuna o u-Ru. Wuna o faruk-u kowan beet, tumsu wa korge na nomu wa ut-vam za ur-ma, U shu'ut iya! (aiōn g165) 6 Za remu zu es-du us-rem u-Ru zatte ur-beb da, sedi remu zu net-tu Isra to ut-beet net-tu u-Ru da. 7 Tumsu za net-tu ko-ur Ibrahi to o net-tu u-Ru da. Remu iya, Ru-u zu Ibrahi, "U-me Ishaku Me rwuutun bo yaag i um nomu bo estedu us-rem, za wakun u tek-u me ya'ag-u ro da." 8 Yaag-u na mate u-war, e o ya'ag-u Ru-u da, sedi ya'ag-u estedu us-rem, e o ya'ag-u Ibrahi i ut-nip. 9 Baksun nom-u Ru-u zuye, da-u wa nome estedu us-rem, "Ba da-u shiye, um de ut-muun,

Saratu de mat-du yadu ur-campa.” 10 Mokon sha-mu oro tumsu. Yaag-u Rebeka otte u-uso u-gan, wuna o uso-u in Ishaku. 11 Sedi kanda na mat ya'ag-u e yur, Ru-u wargu Rebeka uzu, “Wa'-u yat-wa de nomu wu rek-wa m-tok.” Ru-u zuug iya kanda e nom-ut okon nom-o u so-o ko u yo-o. Ru-u zuug iya remu zu wuna dage Yakubu remu zu iya-o Ru-u cinte. 13 Uka Remsu u-Ru zutte, “Um cwanug Yakubu, um gugumte Isuwa.” 14 I Yan-o in do'e ut-zu? Ino o m-hyan uka zu Ru-u nong hon-hon da? Iya-o da! Ko cashi! 15 Remu Ru-u zuug Mosa, “Wa um cwane um hyan on-ur wa, me hogu on-ur wa, wa um cwane um nomu ur-ho, me nomu wa ur-ho.” 16 Remu iya, za remu cwan-mu net mo ko pama-us wa da, sedi remu on-du u-Ru kyak. 17 Rem-su u-Ru zuye Faruk-u Masar, “Um wa'ag bo Faruk remu um koste ut-net shin-m ri udu ro remu u-dak u-beet nuput me.” 18 Iya Ru-u hogte on-du wu wa cwane wa hog on-ur wa, tumsu wa rindusse jab-u wu wa cwane ut-rindusse. 19 Wakun ut-kere ut-zu, “Abite iya-o, iremu yan-o Ru-u otte hyan-du ba'as-ut in? I Wana de gugmu nom-u Ru-u cwane?” 20 I Sedi wana bo mat-du net bo nom-ut inan u-Ru ne? Inom-u Ru-u nome, o ut-kere ut-zu, “Remu yan-o bo nom-tu me inya?” 21 Wu o ma-u ut-tur, wa keru kab-du ut-rwab wa nom uka wa otte ussa. Wa kere kab-du kwus-du ut-rwab ur-gan, wa muut ut-tur remu ho-du ur-morog, tumsu tokon tur-to hen remu net-tu daaste ut-opos u-me. 22 Iya Ru-u nomte pama-us wa, wa kose ryab-us wa remu ut-ba'as tumsu wa kose uzu remu shin-m wa, wa keru yadu net-ne ur-kob i nome ut-ba'as. Sedi wa otte gag-du jab udu i wa de kosu ryab-us wa, net-tu kame wa ya' e ur-kob. 23 Iya-o wa otte ussa wa kose fiubse-ut wa udu i wa ut-sa wa hog on-ur e, i wa zonge ur-takun i de kwum-du fiubusse wa. 24 In i Ru-u banu, za in Yahuda-ne u war in da sedi u a-za Yahuda-ne. 25 Uka wa wurte u ran-u Hoseya uzu: “I za net-ut ri da, um de fag-du e ‘Net-ut ri.’ Tumsu ko-du um oog gugumte, um de fag-du de, ‘Ko-du um o ut-cwan.” 26 Tumsu “U be-ur re du na fog-tu un: ‘No o net-tu ri i da,’ na de fag-du un, ‘Yaag-u Ru-u ur-fat.” 27 Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru jakus u-cwar wa nom us-rem u mot-tu Isra-ne, “Isra-ne o u-tat uka hereg-mu m-sa, sedi u be-du un otte, net-to cashi e de kwum-du u-ukur. 28 Yawe de kwupu u-dak u-beet us-rem za naas u-da, tumsu wa hoog se okon za ut-kwis da.” 29 Uka Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru zutte u dekun be-de: “Sedi uzu Yawe wu zege m-shin

yakuste in eken u-me yaag-u in da In za shu'ute uka net-tu bo-u Saduma, na za horusse in beet uka net-tu bo-u Gomora.” 30 I Yan-o in do'e ut-zu u da-o? I za-Yahuda-ne da, zongte e shu'ut net-tu jab-us so-se udu u-Ru da, u da-o e kwumug, jab-u so-o u na kume dugu-du yadu jab. 31 Sedi Isra-ne i cwane e shu'ut a-jab-us so-se u dorru fun-yu u-bor, e kwumug da. 32 I Yan-o wute iya? Remu zu Yahuda-ne kwumug o u fun-yu yadu jab da, sedi un cwanug u Ru-u kab un remu nom-du pama-us so-se un. E nong ur-pukse, “U dom-u ta'ar-ru wadu net ur-pukse.” 33 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru uzu: “Gwat! Um kaag ur-taar u Sihiyona Taar-du ur-pukse, Sedi wu ya' jab udu wa, na za yadu wa m-e' da.”

10 Or-ut ri ne, nom-u jab-u ri zege m-cwan u toog-us ri ne udu u-Ru uzu, u Isra-ne kum u-ukur. 2 Um nak un yaag hi-ut un u nom-du pama-su u-Ru sok. Sedi o za u fun-yu nap-du ut-nip da. 3 Um zuug iya remu zu un nak fun-yu Ru-u o ut-dor wa muute ut-net a-jab-us so-se ne. Wa cwanug un kum jab-u so-o u rwune udu wa. Sedi e gugumte fun-yu u-Ru. De wute e otte ussa e kum jab-u so-o remu dorru ut-bor. 4 Kiristi shuuste nom-u wute na nom-ut bor-ut Mosa, remu kowana ya'e jab udu u-Ru, Ru-u de jaasu ba'as-ut wa. 5 Kose-ut Mosa kose uzu net de keru shu'utu wa jab-u so-o a wa o dorru ut-bor. “A-bo ut-sa kwum-du ur-fat, se bo nong nom-u bor-tu zuye.” 6 Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye, uka net dote ut-shu'ut wa jab-u so-o remu yadu jab, “A-bo zu u-me jab-u ro, ‘I Wana de dadu dom u-ru?’ (Remu wa custun Kiristi u-dak) 7 Tumsu ko no zu, ‘I Wana de ur-cwa u-ta u-dak?’” (Wa yuns Kiristi dugu m-mar.) (Abyssos g12) 8 Sedi nom-u Rem-su u-Ru zuye ya: “Rem-su u-Ru o ut-mor u bo ne, se o me nu-u ro u jab-u ro ne.” Rem-us se otte kose-tu yadu jab se in o ut-but. 9 A-bo ware u nu-u ro uzu Yeso Wa-ko-uyan wa, tumsu bo yu' jab uzu Ru-u yunste wun dugu m-mar, bo de ut-kwum u-ukur. 10 Um zuug iya remu zu jab o net dote yadu jab wa shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru, tumsu nu-o net dote ur-donse wa kum-ut u-ukur. 11 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru, “Wu ya' jab ro udu wa, wa za nom-du m'-e da.” 12 Ru-u koste m-kuuk da. Wa o hyan-du Yahuda-ne u i-za-Yahuda-ne da us-gan. Ru-u net-ne beet o. Tumsu wa nom u-nya udu net-ne beet i foge dim-ur wa. 13 Uka otte m-pan u-me Ran-u u-Ru uzu, “Kowana fage Yawe u sa-u ur-sege, wa do'e kwum-du u-ukur.” 14 I Sedi rene o net-tu ya jab udu ro da, e

dote keru fag-du Yawe u sa-u ur-sege? ¿Rene o e dote yadu jab udu wu e tame hog-du mot-ut wa da? ¿Rene o e dote ut-hog a wakun waru un da? 15 ¿Rene o a-ut-but dote but-tu a wakun tomu un da? Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru uzu, “Haan-ur a-but-tu Rem-su m-Remer zek ur-zwar.” 16 Sedi net-tu Isra to ut-beet u kabe Rem-su m-Remer se da. Uka Ishaya wa-warru Rem-su u-Ru zutte, “Yawe, ¿wana kabe rem-us sin-se su it ware?” 17 De wute yadu jab o haan udu in u fun-u hog-du Rem-su m-remmer, tumsu na hog Rem-su m-Remer udu Rem-us Kiristi. 18 Sedi um otte ur-shut, “¿Nip-to uzu net-tu Isra-ne hok da?” Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru: “Un nong donse-du rem-us se u-dak u-beet, Rem-us un teeg ma-du u-dak u-beet.” 19 Um swurug m-shut, “¿Net-tu i Isra e gwa'ag nu-du u rem-us se da?” U, e gwa'ag nu-du se, remu zu u da-u Mosa, Ru-u zuug: “Um de wadu Isra-ne nom shub-du net-tu za-Yahuda ne. Tumsu um de ut-wa no hog us-ryab remu net-tu o a-kob-du m-nap ne i-za-Yahuda-ne da.” 20 Ishaya warug Rem-su u-Ru jab gan: “Net-tu sa-u me da, e de kwum-du me, Net-tu oro i shite uka e dote kwum-du me da. Sedi um koske hi-ur ri m-zun cas udu un.” 21 Sedi mottu Isra, Ru-u swurug m-waru un, “Ko-uyan da, um ut-sa um muutun e udu ri, Sedi e shu'ut a-kob-du dorru us-rem ne u a-kob-du hogmu us-rem ne.”

11 A wakun u shite me uzu: ¿Shu'ute uzu Ru-u yakke net-ut wa? Za, iya o dal! Ko me net-u Isra wa, dugu rem-ur Ibrahi, tumsu dugu ko-ur Banyami ne. 2 Ru-u yakke net-ut wa da, i wa dage dugu ur-takun. Baksun nom-u Rem-su u-Ru ware, uka Iriya huute rem-su net-tu Isra udu u-Ru wa zu, 3 “Yawe, e horussu a-warru rem-us ro ne. Tumsu e yo'okte sak-ur ro. Me wa u-gan u kuse ur-fat, tumsu e o baku ri remu e hoot.” 4 ¿Yan go-du u-shas o Ru-u nomu wun? Wa shakus wa ut-zu, “Um cingu hi-du war ri ut-net ut-zongu ut-ta'er i sokte e nomu ru-u o u na foge Ba'ar ut-huuk da.” 5 Ko u da-o iya otte. Net-tu oro cashi i kuse i Ru-u dage remu nya-u wa. 6 Dug-ut to tu Ru-u nome remu nya-u wa o, za remu us-pama su un nome da. Uzu iya da, nya-u u-Ru za shu'ute nya-u so-o da. 7 Nom-u o tek-u ya: Net-tu Isra saag fun-yu e dote ut-shu'ut net-ut so-to udu u-Ru. Sedi e kwung nom-u e ut-sa da. Eken u tek-u me un i Ru-u dage, e kabug jab-u so-o u-Ru, sedi u-tat i kuse, e shu'ute a-kob-du hog-du us-rem ne tumsu e kwumug

da. 8 Uka otte m-pan u-me Rem-su u-Ru uzu, “Ru-u muute un uka rag-ne tumsu za m-nap. Wa yaag un is sedi e za ut-hyan da, tumsu wa yaag un ut-to, e za ut-hog da u haan u ya-o.” 9 Se Dawuda zu, “Yage morog-du u-re un to shu'ut uka ur-ren. Tumsu yage u shu'ut un ur-pukse, u de hatun un swadu ur-kob. 10 Yage is-u un u nom u-cwum, E de swadu ur-kob u-tat uka tok-ne za ur-ma.” 11 Um omon ur-shut ne u da-o: ¿A Isra-ne pukse e he'e e za keru ur-yune da? Iya o dal Remu ba'as-tu Isra-ne nome, de wute ukur-u teet net-tu za-Yahuda-ne da, remu Isra-ne nom-ut shub-ur un. 12 Ba'as-ut Isra-ne haatun kom u-Ru u-me u-dak u-beet. Tumsu kob-du dorru us-remu un haatun kom u-Ru udu i za-Yahuda-ne da. M-vaste, a Isra-ne ya jab udu u-Ru, in beet in do'e nom-du ur-so sok remu kom u-Ru. 13 Um o us-rem u no ne i-za-Yahuda-ne da. Me Wa-tom-u Yeso wa udu i za-Yahuda-ne da, um o ut-uk u remu pama-us ri. 14 U remu iya, um o haan jiya me keru wadu Isra-ne e nom ur-shub, o ut-wa u eken u kum u-ukur. 15 Sedi ba na gugmu un, wa'ag is-yu upus yu hongusse net-tu u-dak ut-beet u-Ru ne. Da-u Yahuda-ne ya jab udu Yeso, shu'ute uka muutun net-u mare ur-fat! 16 Ba Ibrahi u eken uso-tu uso-ut in ne ooge u-hen ne, iya o ko-ur e dote ut-shu'ut u-hen ne uka net haste rop-du hyu u-gan wa hatun de udu u-Ru, de ut-shu'ut u-hen ne. Shu'ute uzu gug-du hyu de ur-beet de ut-shu'ut u-hen ne. Tumsu ana yase gur-yu u-te na huut udu u-Ru, ya ut-shu'ut u-hen ne, koske uzu ko fe-su te-u ya se otte u-hen. 17 Nomon us-dorog uzu: ana kwupre fe-su te-su zetun su na sere, se na kub fe-yu te-yu zetun yu ur-dog na dame ur-kot. No i za net-tu Yahuda-ne da, no o uka te-yu zetun yu ur-dog, ana dame no us-gur ne, no de kwum-du nya-u u-Ru remu Yahuda-ne. 18 Remu iya, a no nom ut-uk uzu no zek fe-us se su na kupse da. A no o ut-uk baksun uzu, a no shipe us-gur da, sedi gur-se shipe no. 19 Sedi i-za-Yahuda-ne da e ut-kere ut-zu, “Ru-u kwupurte fe-su Yahuda-ne remu wa samte in us-gur ne.” 20 Nip-to, remu kob-du yadu jab-u Yahuda-ne, de wute na kwupurte us-fe dugu us-gur. Tumsu no remu yadu jab-u no o no kumte fun-yu ut-tost us-gur. Sedi a no nom ut-uk da sedi na hog u-gyer. 21 A Ru-u yage Yahuda-ne da, una o uka fe-su u-te su ur-takun, wa za hen u yagu no da. 22 Iya-o Ru-u dote keru kosu nom-ut so-to wa u ryab-us wa ne. Wa kosu a-ut-ba'as ryab-us wa, sedi wa nomu nom-ut so-to wa. Sedi a no kabe o jab gan da, na de kwup-ru

nō dugu ūs-gur. **23** A Isra-nē byūr-nē dugu kōb-dū yadū jab, na samē ē ūs-gur nē, remū zū Rū-u dē keru muutū ūn ūdū gur-u ya. **24** Nō i-za-Yahuda-nē da, nō ō ūka te-yū zētun yū ūr-dog yū na kupse, sē Rū-u samē ya ū matū te-yū zētun nē yū na sere. Yahuda-nē ē ō ūka te-yū na sere yū sō-ya, za shū'utū nōm-u m-no ū Rū-u samē ū-fē yū Yahuda-nē ū dōm-u u-gur yū ē rwūtun da. **25** Nō hūb-ūt ri, ūm za ūssa nō shū'ut a-kōb-dū m-nap nē ū remū nōm-u ō yase da, taas ū nō shū'ut a ūt-ūk nē da. Isra-nē u-tāt ē dē shū'utū a-kōb-dū hog-dū ūs-rem nē, sē i za-Yahuda-nē u-tāt i Rū-u dage ē ō yadū jab ūdū Kiristi. **26** Iya-ō Isra-nē beēt ē dōtē kwum-dū u-ūkūr, ūka Rem-sū u-Rū zūtte: “Wa-u-ūkūr dē rwūn ū Urusharima, wa dē hastū jab-u kōb-dū kab-dū ūs-rem dugu kō-ūr Yakubu. **27** Sin-sē ō estēdū ūs-rem ū ri ū ūn nē, ūm dē nōmū ūn hō-dū ba'as-ūt ūn.” **28** Yahuda-nē shū'ute hūb-tū Rem-sū M-remēr, tumsū ō shū'ute swūr-m nō a-za-Yahuda-nē remū zū ē gugumtē Rem-sū m-Rēmēr, sēdi Rū-u dak Yahuda-nē. Rū-u ō cwan-ūt ūn remū i matē ūso-tū ūso-ūt ūn. **29** In nupustē ūzū Rū-u rēeg shū ū cwan-ūt ūn nē remū zū wa za kab-dū nya-ū wa nōmū ūn da kō net-tū wa dage tō ka wa ūt-tō. **30** Ūr-takūn nō i za-Yahuda-nē da, nō nōng kōb-dū dōrrū ūs-rem, sēdi ū da-ō nō kwumug ōn-dū u-Rū remū kōb-dū dōrrū ūs-rem ū Yahuda-nē. **31** Ū da-ō Yahuda-nē ū hi-ūr ē, ē shū'ute a-kōb-dū dōrrū Rem-sū u-Rū ūka ē dōtē kwum-dū ōn-dū u-Rū, ōn-dū Rū-u kōsū i-za-Yahuda-nē da. **32** Rū-u muttē ūt-net ūt-beēt Yahuda-nē ū i za-yahuda-nē da a-kōb-dū dōrrū ūs-rem. Rū-u nōmog iya remū wa kōstē ūt-net ūt-beēt ōn-ūr wa. **(eleēsē g1653)** **33** Nip-tū ra-dū ver-sū u-Rū tumsū nap-m rō zatte ūr-ma da, kwup-dū ūs-rem ū rō zēk ūr-shūt. Nōm-tū wa ō ūt-nōm zēk nap-mū net. **34** Ūka Rem-sū u-Rū zūtte: “¿Wana nape jab-ū Yawe? ¿Wana ō hūb-ū rō, wana heese yadū wūn ūs-rem?” **35** “Wakūn zaar wū dē yadū u-Rū ōkōn nōm-ō ū wa yage za kum dugu-dū u-Rū da. Remū iya wakūn zaar wū dē ūt-zū ū Rū-u top wa da.” **36** Remū dugu-dū wūn, tumsū ūdū wūn, tumsū ūdū dū wūn dē na nōm-tē kō-uyan. Yage fubusse tū shū'ut ūdū wūn m-mōmmo! Ū shū'ut iya! **(aiōn g165)**

12 Remū iya, ōr-ūt ri, ūm ō kōn-ūs nō remū ōn-dū u-Rū, nō yaase war-ūt nō ūka ūr-toog, kō ba nō ō ūr-fat, sēdi nō yaase hi-ūt nō ū pama-ū u-Rū ūka Rū-u dōtē hog-dū zwar-ūr nō. Ya ō fun-yū ūt-nip yū nō dōtē nōmū u-Rū m-sek. **2** A nō yage net-tū za ū dōrrū

u-Rū da, ē warū nō ūka nō dōtē ū yū-ūr nō da. Sēdi yage ū Rū-u mang nō ūka wa ūtē ūssa, tumsū wa ya' nō jab-ū po-ō. Da-ū ō nō dō'ē nap-dū nōm-ū Rū-u ūt-sa nō nōm, tumsū nō ūt-nap ūka nō dōtē nōm-dū kō-uyan ū sō-ō ū Rū-u ūt-sa. **(aiōn g165)** **3** Remū nya-ū Rū-u nōmū me, ūm ō naku nō ūt-tō beēt, a wakūn ū hūūt hi-ūr wa ū be-dū wa teye da. Sēdi nō nap ūka nō gotte hi-ūt nō, sēdi nō kab hi-ūt nō hōn-hōn ūka yadū jab-ū Rū-u ya' nō. **4** Ūka in kōwan ūtē u-war u-gan ūt-og nē u-tāt, tumsū koduē ogde ūtē pama-ū wa nōmē. **5** Kō ba shū'ute ūzū in ō u-tāt, sēdi war-ō u-gan ō na oye remū shū'ut-ūr in ū Kiristi nē, tumsū kōwan ganse wa oye ē ōr-ū wa nē. Taas ū wakūn ū hyan ūka zū Rū-u zēk m-cwan wa m-zeg wakūn. **6** Remū iya, kamug in nōmōn m-ank ū nya-ū Rū-u nōmū in, u-nya ūt-go ūt-go, ūka Rū-u nōm-tū in nya-ū ō. A Rū-u ya bō nya-ū warrū rem-ūs wa, war ū yadū jab nē ūka Rū-u yute bō. **7** Abite nya-u rō u-pama ū dor-u u-Rū ō, nōm pama-ū ō. Abite nya-ū ūt-kōsē ō, nōm ūt-kōsē. **8** Abite nya-u rō ū swūrū net-nē shiriktin-mu jab mō, rē u-shū ūt-nōm. Abite nya-ū m-hōs ō ūdū ūt-net remū ūr-kōb, rē u-shū ūt-nōm jab gan. Abite dor-tū ūt-net ō, nōm ō jab gan. Abite hog-dū ōn-dū ūt-net dē, nōm-ō ū tek-ū ūr-sō. **9** Cwan ōr-ū rō ū cwan-tū ūt-nip. Nō gugum nōm-ūt yō-tō, sēdi nō ship nōm-ū ō ū sō-ō ūt-kom ūt-yūr. **10** Cwan ōr-ū rō ūka hūb ūr-matū rō, gwat kōwan ūka zū wa zēk bō. **11** A-bō shū'ut za nōm-ūt nōm da, sēdi yaase hi-ūr rō ū pama-ū Wako-uyan. **12** Nōm ūr-sō remū zū bō ō wadū jab-ū nōm-ū Rū-u dē nōmū bō, bō gag jab-ū tek-ū swadū ūr-kōb. Tumsū rēen u-shū ūs-toog nē kō-uyan da. **13** A net-tū u-Rū ō swadū ūr-kōb, mō-tūn ūn nōm-ū nō ūtē. Tumsū shū'utūn a cūst-ū ūt-hamūt nē. **14** Kom-ū u-Rū ūdū net-tū ō yadū nō ūr-kōb, waan ūn nu-u sō-ō. A nō wa'-ū ūn nu-u yō-ō da. **15** Nōmōn ūr-sō ū net-tū ō ūr-sō nē, tumsū nō nōm ūs-kan ū i ō ūs-kan nē. **16** Nōmōn shū'ut-dū m-yar ū ōr-ūt nō nē. A nō shū'ut a hūk-mū ūr-hi da, sēdi nō shū'ut ūr-hūb ūdū net-tū na gugmē nē. A-bō kab hi-ūr rō ūka zū bō nak kō-uyan da. **17** A wakūn ū nōmū bō nōm-ū yō-ō, a-bō top wa ū nōm-ū yō-ō da. Rē shū ū nōm-dū net-tū dē ūt-hyan ūzū ō sō-ō. **18** Nōm nōm-ū bō dōtē ūt-shū'ut m-yar ū kōwan nē. **19** Ūr-ūt ri nē, a wakūn ū nōmū bō nōm-ū yō-ō, a-bō top-ū nōm-ū yō-ō da, sēdi yage ū Rū-u top-ū bō ūr-mag ū ryab-ūs wa. Ūm zūug iya remū zū na panug ū-mē Ran-ū u-Rū ūzū, “Mē Yawe, ūm dē top-dū kōwan remū nōm-ū wa nōmē.” **20** Rem-

su u-Ru reeg shu ut-zu, “Abite huub-u yo-o ró o hog-du us-mer, ya wa nom ut-re. A wa hog-du u-swaat m-bu, ya wa m-bu wa swa. A-bo nome iya shu'ute uka bo kargusse eng-tu u-ra u hi-ur rò. Tumsu iya o bo dote wadu wun u hog-du m-'e.” 21 A-bo yage jab-u yo-o u re jab-u ró da, sedi bo zeg beb-du jab-u yo-o u fun-yu nom-du nom-ut so-to.

13 Kowan wa ya' m-zeg udu farkina-ne i u-dak. Wakun zaar wu de shu'utu faruk da, se wu Ru-u dage. Tumsu kowana shu'ute faruk, Ru-o gan-du wa ur-faruk. 2 Remu iya, kowana gugme dorru faruk-tu u-dak, wa gugumte dorru nom-u Ru-u gan-de. Tumsu i o ut-nom iya e de naknu hi-ur e swadu ur-kob. 3 Um zuug iya remu zu a no o nom-du nom-ut so-to no za hog-du gyer-u un da. Sedi net-tu o nom-du nom-ut yo-to e de hog-du gyer-u ut-faruk. A-bo ut-sa bo ru gyer-yu net-u o ur-faruk, nom nom-ut so-to wa de hen u vam-du bo. 4 Wa de vam-du bo remu zu wa tok wa u-Ru wa remu ró. Sedi a-bo o net-u yo-o, bo ut-hog u-gyer remu zu zan-o da, farkina-ne otte beb-du yadu bo ur-kob. Tok u-Ru wa tumsu udu wa de Ru-u koste ryab-us wa udu net-ut yo-to. 5 Remu iya yasun hi-ur no udu faruk-tu u-dak, za remu gyer-u ryab-su u-Ru u war-o da, sedi taas u dorog-us no u hoos no rus-du jab. 6 De wute no top-ut shik-u tar, remu zu faruk-ut to tok-ne u-Ru e, tumsu e yaase da-u e remu e nom-ut ur-faruk. 7 Topon kowan nom-u wa doru no. Abite shik-u tar-u hi-du war-no e, deen no top, abite hen shik-u tar-u no e, topon. Yaan m-zeg udu wu kore Hogon gyer-u wu kore na hog gyer-u wa, tumsu no ya' m-zeg udu wu kore no ya' m-zeg. 8 A no shipis nom-u wakun da. Sedi nom-du nom-tu bor-tu u-Ru zu na nom, uzu u net-u cwan or-ut wa ne. Um zuug iya remu zu wu cwane or-u wa, wa o dorru nom-u bor-tu zu na nom. 9 Bor-ut to zuug, “A-bo nom m-o da, a-bo ho wakun da, a-bo nom u-hiw da, a-bo nom shub-du nom-u net da.” U nom-tu o m-pan ne ut-beet u-me ut-bor, na samge to u-me rem-us sin-se su zuye, “Cwan or-u ró uka bo tonte hi-du war ró.” 10 A-bo o cwan-ut wakun, bo za nomu wa nom-ut yo-to da. A-bo cwane or-u ró, bo o nom-du bor-ut Mosa zu na nom. 11 Da-u Kiristi do'e muun remu wa kub-ut in o ut-mor u in ne m-zeg da-u ur-takun du in kabe wa. Remu iya gwatun ka no otte ur-yu. No yune dugu m-roog. 12 Gyup-mu haag m-ta, is haag m-gas. Remu iya, yagun nom-du nom-ut yo-to uka net-tu o u-cwum, sedi no

kab cwu-tu m-gag tu u-Ru uka no dote gug-mu faruk-u nom us-te. 13 In nomon shu'ut-ur so-de, uka net-tu o ur-yu u-me m-zun. A no same ut-hi u morog-du a-u-swa ne u i ooge yudu za sode ne u a-u-as ne da, za me u-har ur-shub ne. 14 Sedi no ya' Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ur-be u-me jab-us no, remu wa hiktun ut-mor u no ne uka cwu-tu u-war u no tu no wuye. A no nom dorog-su yu-du ut-baas tu cwan-tu war-ut no da.

14 Kabun net-u yadu jab-u wa zatte ur-beb da. A no ha inan u un ne da, abite dorog-us un za hon-hon u su no ne da. 2 Tokon net-to otte yadu jab-u de wadu e re-du nom-u e ut-sa ut-re. Tumsu eken otte yadu jab uzu Ru-u za ussa e tu m-ap da se ut-ran u war-to. 3 Wu re ko-uyan nom ut-re o, a wa jurum wu rete da. Tumsu wu rete da a wa hyan wa ut-re uka wa ut-ba'as da, remu zu Ru-u kabug e. 4 ¿Wana bo, bo kwup-tu tok-u wakun us-rem? Ko tok-u nong nom-ut so-to udu uso-u u-bu wa ko tu yo-to, se us-beet su wa-u-bu se wa kwupu wa us-rem. Wa ut-kere ut-es, remu zu Ru-o keru yadu wun beb-du ur-es. 5 Wakun ut-kere ut-zu dekun ho-de zek tokon ho-to. U hyanum wakun ho-to us-gan. Kowan u nom nom-u wa nape Ru-u ut-sa wa nom, a wa ha kwupu net-ne us-rem da. 6 Wu o hyan-du uka zu dekun ho-de zek tokon ho-to, wa o ut-nom iya remu yadu u-Ru m-sek. Net-u o re-du ko-uyan nom ut-re o, wa o u-re remu sek-mu u-Ru, remu zu e o nomu Wa-ko-uyan ut-vam remu nom ut-re o. Tumsu net-u rete ko-uyan nom ut-re o da wa o ut-nom iya remu Sek-mu u-Ru, wa o nomu u-Ru ut-vam. 7 Wakun zaar wu o shu'ut-mu hi-du war-wa da, tumsu wakun zaar wu de m-mar remu hi-du war-wa da. 8 A in o ur-fat, in o ur-fat udu u-Ru. Remu iya, ko ur-fat ne ko za ur-fat, in o udu u-Ru. 9 Remu iya, Kiristi marug tumsu wa muun ur-fat remu wa shu'ute Wa-ko-uyan u net-tu ur-fat u marimari ne. 10 ¿Bo, remu yan-o bo otte kwupu or-u ró us-rem? ¿Ko yan-o wute bo otte jurmu or-u ró? Um zuug iya remu in beet in do'e ut-es u pora-du kwup-du us-rem u-Ru. 11 Rem-su u-Ru zuug: “Me o Yawe, um tondte, Koduhe jwun-de de ut-kwug u-shu ri, koduhe rem-de de ut-war u nu-u wa uzu me wa u-Ru.” 12 Remu iya hen kowan de warru nom-u wa nome udu u-Ru. Yaksun u-Ru kwup-du us-rem. 13 Yagun kwupu or-ut no us-rem. Tumsu yagun ut-zu u Ru-u ya' or-ut in ne a-dor ur-kob. Sedi in waan sin-se u jab-us in uzu in za nom-du okon nom-o u do'e wadu wakun ur-he'e ko u wadu

wa u nôm-du út-ba'as da. **14** Uka wa-dorû Wa-ko-uyan Yesô um o warû nò rem-ûs sin-se. Um nak u-me jab-u ri um zatte u-sakna da uzu kò-uyan nôm út-rê o sò-o. Sedi a wakun u zuye, "A um rê nôm út-rê unò mè út-nôm út-ba'as udu u-Rû," a wa rê nôm út-rê o hen wa nong út-ba'as. **15** Abite nôm út-rê u bô o út-rê o de haatun or-u ró ur-he'e, bô za cwan-ut wa da. Kiristi marug remû or-u ró, a-bô yage u or-u ró u he'e u remû nôm út-rê da. **16** A-bô yage nôm-u bô o m-hyan uka u sò-o, o shu'ut u yo-o da. **17** Um zuug iya remû zû faruk-du u-Rû za mottu nôm út-rê út-swa ne o da, sedi mottu yudu jab-u sò-o, shu'ut-du m-yar, u ur-sô ne u-me Yar-u u-Rû. **18** Kowan wû o dorru Kiristi u go-du fun-u inya, Ru-u de hog-du zwar-ur wa tumsu net-tu de rustu jab-us e u wun ne. **19** Yagun in nomon nôm-u de haatun shu'ut-du m-yar a-dorû Yesô. Tumsu in segen net-ne e nôm ur-bêb u yadu jab ne. **20** A-bô naas nôm-u Ru-u nôm remû nôm út-rê da. Kò-uyan nôm-ut út-rê o sò-o, sedi zatte ur-zwar u net u rê nôm út-rê u de wadu wakun ur-he'e da. **21** Ut-zeg ur-zwar a net u tu m-ap da kò swadu ke' kò nôm-du okon u do'e wadu wakun ur-he'e. **22** Bô keru yadu jab uzu nôm-u bô o út-nôm u-beet o sò-o, sedi cin o u tek-u jab-u ró u u-Rû ne. Kom-u u-Rû udu net wû jab-u wa zatte út-ba'as da, remû nôm-u wa cwane út-nôm u sò-o. **23** Sedi net-u wû otte u-sakna u jab-u wa u nôm-u wa de út-re, wa o naknu hi-ur wa kwup-du us-rem dugu-du u-Rû. Um zuug iya remû zû wa zatte yadu jab da. Tumsu nôm-u zatte yadu jab da ba'as-to.

15 In i yadu jab-u in o ur-bêb ne, kamug in segen i yadu jab-u e zatte ur-bêb da in kabun no'om e. Taas in nomon cwan-tu ur-hi da. **2** Yagun u kowan u mang jab-u or-u wa, remû wa swur-tu wun bêb-du yadu jab. **3** Kò Kiristi wa nong cwan-tu hi-ur wa da. Uka Rem-sû u-Rû zutte, "Pyap-sû i o pepru bô um o hog-du se uka uzu mè un o út-pepur." **4** Nôm-u na pane u-beet u-me Rem-sû u-Rû us-beet ur-takun, na panug se remû na swur-tu in gag-du jab-u shiriktin-mû jab ne, uka in dote út-shu'ut u wadu jab ne. **5** Um o us-kon udu u-Rû, wû ye na gag-du jab-u shiriktin-mû jab ne, uka nò dote út-shu'ut u same-du út-hi ne us-dorog ne us-gan, remû dorru da'at Kiristi Yesô. **6** A nò nôm iya, rem-ûs nò u dorog-ûs nò de út-shu'ut us-gan, uka nò dote vam-du u-Rû wû o Uso-u in Wa-ko-uyan, Yesô Kiristi. **7** Uka Kiristi kûbte nò, kabun

or-ut nò iya remû Ru-u kum-ut út-fu'ubse. **8** Um út-sa nò bakus uzu Kiristi nongu Yahuda-ne ur-sege remû wa koste uzu Ru-o keru nôm-du nôm-u wa zû wa út-nôm. Ru-u nongu i matê uso-tu uso-ut in estedu us-rem uzu wa tomnu Kiristi. Da-u Yesô haane, Ru-u nom nôm-u wa zû wa út-nôm. **9** Wa haagun remû a-za Yahuda-ne, remû e nôm-tu u-Rû út-fu'ubse remû on-ur wa. Uka Rem-sû u-Rû zutte: "Remû iya, Um de vam-du nò u-me a-za Yahuda-ne, Um de nôm-du sep-tu vam-tu dim-ur ró." **10** Tumsu Rem-sû u-Rû sur m-zu: "Nomon ur-sô nò i za-Yahuda-ne da, ur-kot u net-tu u-Rû ne." **11** Tumsu na sur m-zu: "Nò beet a-za Yahuda-ne vamun Yawe, net-ne beet e vam wa." **12** Wa-warru Rem-sû u-Rû Ishaya zuug: "Wakun do'e rwuun dugu kò-ur Jesse, wa do'e haan wa nôm ur-faruk u-me i-za-Yahuda-ne da. Tumsu e do'e wadu jab udu wa." **13** Um nong us-toog uzu, Ru-u wadu jab, wa ya' nò ya' jab-u pus-o u shu'ut-du m-yar ne, nò otte yadu jab udu wa. Iya o nò wadu jab-u nò dote út-shu'ut u-shuyi shuyi u shin-mu Yar-u u-Rû. **14** Huub-ut ri, mè hi-du war ri um nak uzu nò otte jab-u nôm-du nôm-ut sò-to. Nò otte nap-mu nôm-ut tun-to út-beet, tumsu nò keru is-u or-ut nò ne nôm-ut to. **15** Sedi u-me unò ran-o, um wargu nò nôm-u o jab-u ri u tokon nôm-to ne. Um wargu nò tokon nôm-to tu um út-sa um baksun nò, remû nya-u u-Rû u wa nomu mè. **16** Um shu'ute wa pama-us Kiristi Yesô udu a-za Yahuda-ne. Um haatun nò Rem-sû m-Remer remû nò shu'ute uka ur-toog udu u-Rû du wa út-sa du u-hen, remû Yar u-Rû. **17** Remû iya, mè út-kere gap-du u-sok u Yesô Kiristi ne tumsu u pama-u um o út-nôm udu u-Rû. **18** Um za keru gap-du u-sok um war okon da, sedi um war nôm-u Kiristi nôm, remû um wu'ut i za-Yahuda-ne da u dorru u-Rû, remû rem-ûs ri u pama-us ri ne. **19** Ru-u nong nôm-ut tun-to u remû shin-mu wa kose u nôm-du m-shin u us-nap ne, tumsu u bêb-du Yar-u u-Rû. Wa takkun se dugu Urusharima m-ha Iririkum, um nong but-tu Rem-sû m-Remer sù Kiristi, se da-u um tase pama-us se us-beet. **20** Cwan-m ri mò kò-uyan da-o, um nôm but-tu Rem-sû m-Remer sù u-Rû u be-tu i nape Kiristi da. Um nong iya remû zû um za ussa um shu'ut uka net wû nôm u-ma u dom-u ma-u wakun da. **21** Uka Rem-sû u-Rû zutte: "Net-tu nape wun da, e hyan. Tumsu net-tu hoge rem-ûs rò da, e nap." **22** U-da u-beet a um zonge m-haan udu nò, na hoos mè ur-haan. **23** U da-o um taaste pama-u um de út-nôm remû net-tu hòk Rem-sû m-Remer u rug-u

o. Uš-hak u-tát um cwanug um haan um hyan nō. 24 U da-o um wa'ag jab ur-haan ne u be-ur nō. A um o m-ha u gas-u Asbaniya, me ut-dorun um hyan nō. Me ut-hog ur-zwar um shu'ut udu nō u-da cashi. Da-u um kume sege-ur nō se um re shu m-ha ne. 25 Sedi kanda um do'e ukun, um de m-ha u bo-u Urusharima remu um nom-ut u-nya udu net-tu u-Ru. 26 Net-tu kabe Yeso Kiristi i o u gas-u Makidoniya u i o rug-u Akaya ne, e hok zwaru yadu cwut e udu or-ut e ne i o ur-kob ne i o u-me net-tu u-Ru u bo-u Urusharima. 27 E hok zwaru ut-nom iya rem uzu e hok e dor un ur-mag. Remu zu a-za-dor ne onkte nya-u u-yar u kom-u u-Ru u rem-su m-remur dugu-du a-dor-ne u bo-u Urusharima, e hok uzu nomu kuse e nom u e top-ut un ur-mag uzu e nomu un sege-du shik. 28 Da-u um tase pama-u uno, um do'e yas u shik-u un, um do'e shup-du fun-yu ha-mu gas-u Asbaniya. A um o tek m-ha u Asbaniya, me ut-dorun um vukus nō. 29 Da-u um teene u Roma, um nak me ut-teen u kom-u u-Ru ne u Kiristi ne. 30 Or-ut ri ne, remu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan tumsu ut-cwan ne tu Yar-u ya in, um o kon-us nō, nō same ut-kom u me ne remu gag-mu nomu me us-toog udu u-Ru. 31 Nomon us-toog uka um dote ut-pos dugu kom-tu i za a-doru Yeso da, in o dak-u Yahudiya. Um o us-toog uka sege-du um do'e ut-kab udu a-dor i Urusharima e kab o. 32 A Ru-u tane, me ut-haan udu nō ur-so ne remu in nomtun ur-orop ur-kot du de ya in shiriktin-mu jab-u ank-mu u-Ru. 33 Um o nomu nō us-toog udu u-Ru wu shu'ut m-yar wa nom ur-kot u nō ne! U shu'ut iya.

16 Yakun neta-ya oro wu de haan udu nō, dim-ur wa Fibi. Um o waru nō, net-u m-kim wa. Tumsu wa o wa-m-ank u-me a-doru Yeso u bo-u Kankiriya. 2 Kabun wun ut-kom ut-yur remu zu wa doru Wa-ko-uyan wa, uka na gute net-tu u-Ru. Nomon wun sege-du wa ut-sa ur-beet, remu zu kowa wa nongu net-ne u-tat ur-sege tumsu ko me u nongu me. 3 Vuk-su me Biskira u Akira ne or-u ri u-me pama-us Kiristi Yeso. 4 E ya'aste fat-ut e uka e mar remu ri. Me wa u-gan u o vam-ut un da, a-doru Yeso i za-Yahuda-ne da e nong ut-vam ko'e. 5 Vuksun morog-du a-dor i morge u-me bu-u un. Vuksun huub-u ri Apanitus, wa doru Kiristi ur-takun u dak-u Asiya. 6 Vuksun Meri wu nomu u-pama u remu nō sok. 7 Vuksun Andaronikus u Yuniya ne, net-tu Yahuda to uka um otte, it u e ne ooge u bu-u m-tok. A-doru Yeso o yadu un m-sek sok,

tumsu um nak un u tek-u a-Tomu Yeso e kabug Kiristi kanda me. 8 Vuksun Ampiriyatus, huub-u ri u-me Wa-ko-uyan. 9 Vuksun Urbanus huub m-anku ri u-me Kiristi, u huub-u ri ne Sitakis. 10 Vuksun Aperes, tok-u so-wa wu Kiristi. Vuksun net-tu o bu-u Aristoburus. 11 Vuksun Herodiya, or-u ri wa-yahuda. Vuksun a-dor u-Ru i o bu-u Narkisus. 12 Vuksun Tirayipina u Tiraposa. Neta-ut to e nongu Wa-ko-uyan us-pama sok. Vuksun huub-u ri Parsis, yakun neta-ya tumsu yu nomu Wa-ko-uyan us-pama. 13 Vuksun Rufus, wu Ru-u dage, u ino-u wane wu shu'ute uka u-ino udu ri. 14 Vuksun Asinikiritus, u Pirigona, u Hermes, u Paturubas, u Haramas u or-ut un i o ur-kot u un ne. 15 Vuksun Pikorogus, u Juriya ne neta, u Niriyus ne u huno-u wa ne wa neta, u Orimpas, u a-doru Yeso ne beet i o ukun. 16 Vuksun or-ut nō ne u ham-ut tu u-hen ne. A-doru Yeso beet tomgon us-vuk. 17 Or-ut ri ne, um cwanug m-nak nō ut-to remu net-tu o mot-du nō, i wadu ut-net e yage dorru u-Ru tumsu e gugumte go-du kose-tu na kabe. 18 Go-du net-tu o nom-du nom-ut to, e za nomu Kiristi us-pama da, sedi cwan-tu war-ut e. U gom-tu m-remur u nu-ut e, u vam-tu us-bi ne, e o parru jab-su ut-net i o er-ru un. Net-tu o er-ru un e o uka ya'ag-u rek-e. 19 Kowan hok uka nō otte dorru Rem-su m-Remer. Um hok ur-zwar u remu iya. Sedi um ut-sa nō nom us-ver u nom-u o so-o. Nō shu'ut za ut-ba'as tumsu nō som nom-ut yo-to. 20 Ru-u m-yar de yadu nō m-shin u nō dote jangu faruk-u nom us-te za m-tumb. Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso o ur-kot u nō ne! 21 Timoti huub m-ank ri, wa o vuk-su nō. Iya o tumsu Rushiyos, u Jason ne, u Sosipata ne, e o vuk-su nō, e beet or-ut ri ne e Yahuda-ne. 22 Me, Tartiyus, wu pane uno ran-o, um o vuk-su nō net-tu o dorru Wa-ko-uyan. 23 Gayus o vuk-su nō. Wa gwug me u-me bu-u wa, u-me bu-u wa o a-doru Yeso u-me bo-u o morogte. Erastus, wa-cun-du shik u-bo wa o vuk-su nō. Tumsu u or-u it ne Kwartus wa o vuk-su nō. 24 Nya-u u-Ru Yeso Kiristi o ur-kot u nō ne beet! U shu'ut iya. 25 Yagun in nomun u-Ru m-sek! Wa otte m-shin mu nō dote ut-ees u-me yadu jab remu Rem-su m-Remer su Yeso Kiristi wu um o donse-ur wa! Rem-su m-Remer u sin-se na yaksu se m-tumb ne. (aiōnios g166) 26 Sedi u da-o na rwutun se m-zun u-me ran-tu a-warru Rem-su u-Ru ne. Na nong iya uka Ru-u zutte, tumsu na kosku se m-zun udu ut-net, remu i-za-Yahuda-ne da e yu'ut jab tumsu e dor rem-us Yeso. (aiōnios g166) 27 Um cwanug uzu, a Yeso Kiristi

segu in, in dō'e nōmu u-Ru ūt-vam wū q wa-m-nap
m-mōmmo! Ū shū'ūt iya. (aiōn g165)

Garatiya-ne

1 Unō ran-o oon dugu-du Burus, Wa-tom-u Yeso Kiristi wu ooge uzu net-to dage wa da, kō dugu-du wakun net wa da. Sedi Yeso Kiristi wa dage me u u-Ru ne u Uso, wu yunse Yeso dugu m-mar. **2** A-doru Yeso ne beet i ooge ur-kot u me ne tomotton unō ran-o udu morog-tu a-dor-ne tu ooge u dak-u Garatiya: **3** Um nong us-toog uzu u-Ru Uso-u in u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **4** Yeso yaste fat-ur wa sha-mu toog u remu ba'as-ut in remu wa guut in dugu dak-u yo-o unō. Unō nong ūka cite mu Ru-u in u Uso ne. (aiōn g165) **5** Yage inya m-sek udu u-Ru m-mōmmo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **6** Um nong m-zap uzu nō o byurru u-dim m-hor dugu-du u-Ru, wu dage nō remu nya-u Kiristi. Nō o dorru seken fun-se su ooge bam u Rem-su m-Remer ne su um nomu nō but-tu se. **7** Sedi ut-nip a Rem-su m-Remer se da. Ma-ha iya ne tokun net-to oro tu ooge engusse nō tumsu e ut-sa e bargusse Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. **8** Sedi kō da uzu it, kō wa-tom u-Ru wu ooge dugu dom u-ru wa nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su it nomu nō ut-but dugu ur-takun, yage nu-u yo-o u-Ru heen u-dom u hi-ur wa. **9** ūka it war-tu nō ur-takun, u da-o um swurug m-waru nō: A wakun nomu nō but-tu Rem-su m-Remer su ooge bam u Rem-su m-Remer ne, su nō onke dugu-du it, um konug uzu Ru-u ya' go net-u wa ur-kob sok. **10** ūUm ut-sa u da-o uzu net-tu hog zwar-ur ri, kō u-Ru? ūKō sha-mu oro uzu net-to um ut-sa to hog remer-m ri? A mune uzu um omon ut-sa u net-tu hog remer-m ri, um da shu'ute tok-u Kiristi da. **11** U da-o um ut-sa nō nap or-ut ri ne, uzu Rem-su m-Remer su um nomu nō a dugu-du net de se rwuune da. **12** Um kab-ug se dugu-du wakun net wa da, kō wakun wa iise me da. Yeso Kiristi wa hi-ur wa kwure se rem-se udu ri. **13** Remu nō hok ūka um otte ur-yu da-u um ooge dorru fun-yu Yahuda-ne. Um yaag a-doru Yeso i ooge net-tu u-Ru ur-kob sok. Um nong nomu um do'e ut-ker um horusse un. **14** Um oog u-shu or-ut ri ne u-tāt i ooge us-hak us-gan u me ne u dorru fun-yu Yahuda-ne. Rem uzu um wa'ag jab sok u dorru kim-su uso-tu uso-ut ri ne. **15** Sedi kanda na mat me, Ru-u dak me tumsu wa fug me remu nya-u wa. Tumsu Ru-u hog ur-zwar, **16** uzu wa kose Wa'-u wa udu ri rem um nom-ut but-tu Rem-su m-Remer su mot-ut wa u-me a-za Yahuda-ne. Da-u nom-ut to

nome um shuk-ut wakun net wa mottu nom-u to ooge ut-zu ut-beet kō nom-u um do'e ut-nom da. **17** Tumsu um haag u Urusharima remu um shit a-tomu Yeso i ba'e me m-haan da. Sedi um aruk m-ha dak-u Arabiya tumsu da tase um muun u-me bo-u Dimaku. **18** Se da-u hak-su us-tut arke um aruk m-ha Urusharima rem um nuput Biturus, tumsu um shu'ut u wa ne m-roog op ut-tan. **19** Sedi um hyanug wakun u tek-u a-tomu Yeso u da-u o da sedi Yakubu huub ur-matu Wa-ko-uyan. **20** Um o warru nō ut-nip u-shu u-Ru, nom-u um ooge panu nō a bi-se da. **21** Da tase um aruk m-ha gas-su Suriya u Kirikiya ne. **22** Sedi a-doru Yeso ne i ooge gas-u Yahudiya e tamug hyan-du me ur-is u ur-is ne da. **23** E hok kyak u mot-ut ri ne uzu: "Burus, wu ooge da-u o m-ya in ur-kob wa ooge da-o u but-tu Rem-su m-Remer su yadu jab su wa ooge ut-sa wa horusse." **24** Tumsu e nonge u-Ru ut-vam u remu ri.

2 Sedi da-u hak-su op us-nas arke, um sur m-ha Urusharima, unō da-o u Baraba ne. Um kub Titus tumsu. **2** Um haag u kun remu zu Ru-u kosku me u-hyan uzu um do'e. Da-u um ooge kun um shu'ute m-yasa u tu-shu a-doru Yeso ne, tumsu um yu' e zun-mu Rem-su m-Remer su um ooge but-tu se u tek-u i za-yahuda-ne. Um oog um cwang uzu hi-ut it u un ne o ur-be ur-gan, remu u-gyer u shu'ut uzu ank-m ri u da-u ar-ke u unō da-o ne oog m-zan da. **3** Sedi Titus wu ooge ur-kot u me ne, kō ba shu'ute uzu wa net-u wa-za-Yahuda wa, tu-shu wa'ag wa nom ur-pes za wa cwan da. **4** Sin-se rem-se yungun remu uzu tokon net-to tu ooge us-bi uzu a-dor-ne e ooge, e cwagun m-yasa rem e got ukur u in kume u same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne. E ut-sa e muut in tok-ne udu nom-du nom-u bor-tu Yahuda-ne zuye. **5** Sedi it yaag un ur-ker da kō u-da cashi, remu Rem-su m-Remer su ut-nip se shu'ut u remu swur-m nō. **6** Tumsu i ooge tu-shu a-doru Yeso e swurug okon u-me rem-us ri da. (Shuut-ur un tu-shu zatte mokon swas-mo udu ri da, remu zu Ru-u koste m-kuuk da.) **7** Oog ba tu-shu sur okon u rem-us ri, e nup uzu Ru-u yaag me ank-mu but-tu Rem-su m-Remer udu a-za Yahuda-ne, tumsu wa yu' Biturus ank-mu but-tu gandi rem-us se udu Yahuda-ne. **8** Remu gandi Ru-u wa'e Biturus shu'ut Wa-tom-u Yeso remu ank-mu ut-but udu Yahuda-ne, tumsu wa wa'e um shu'ut Wa-tom-u Yeso udu i za-yahuda-ne. **9** Da-u Yakubu, u Biturus u Yohanna ne, i ooge tu-shu a-doru Yeso ne, e nup uzu Ru-u yaag me unō nya-o. E

so ut-kom u Baraba ne u me ne. E ees uzu it de'e u it nom m-ank udu i za-yahuda-ne, tumsu e nom m-ank u-me Yahuda-ne. 10 Nom-u un kone it u war-o uzu it re u-shu u gwat-du I ooge ur-kob, nom-u um ooge ussa uzu um nomog u-da u-beet. 11 Sedi da-u Biturus haane bo-u Antakiya, um baste wun u-shu a-dor-ne, remu uzu nom-u wa oog ut-nom o za hon-hon da. 12 Remu da-u wa teene ur-takun, wa oog m-re nom ut-re u i za-Yahuda-ne. Sedi a tase, da-u tokon net-to haan dugu-du Yakubu, wa heese muudu u-dim tumsu wa mot hi-ur wa dugu-du un. Wa o gyer-u Yahuda-ne i zuye se na nongu i za-yahuda-ne da ur-pes. 13 Tumsu Yahuda-ne u-tat e same ut-hi u ha-mu ur-no wun ne, ko Baraba hi-ur wa un engusse wa tumsu wa dor un u ha-mu ur-no un ne. 14 Da-u um hyane un yakke dorru fun-yu ut-nip yu Rem-su m-Remer, um zu Biturus u-shu kowan, "Bo net-u Yahuda wa, m-ha iya ne bo zaar dorru bor-tu Mosa yasu Yahuda-ne da. IRe-o nom-te u da-o bo otte wadu a-za Yahuda-ne e dor bor-tu Yahuda-ne?" 15 Burus re shu ut-zu ne, "In Yahuda-ne e udu ur-mat, za 'a-za Yahuda-ne i na foge a-ut-ba'as-ne da.' 16 Sedi in nak uzu wakun zaar ut-shuut hon-hon udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da, sedi udu yadu jab udu Yeso Kiristi. Tumsu in Yahuda-ne i ya'e jab u-me Kiristi Yeso, remu in shu'ute za ut-ba'as udu u-Ru u yadu jab ne u-me Kiristi, tumsu za udu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa da. Remu wakun zaar ut-shuut za ut-ba'as udu dorru bor-tu Mosa yasu Yahuda-ne da. 17 "Sedi a mune zu da-u in ut-sa in shu'ut hon-hon udu u-Ru u-me Kiristi, in bit hi-ur in ut-ba'as ne sha-mu a-za Yahuda-ne, iut-shu'ut uzu Kiristi yaag in shiriktin-mu ut-ba'as? A-a! Iya-o da! 18 Nom-u um ut-war o uzu, a-muune uzu um byurug u-dim u dorru ut-bor remu um shu'ute hon-hon udu u-Ru, shu'ute uka um swurug m-ma ma-u um duuse ur-takun. 19 Remu bor-tu koske me uzu um o uka net-u mare udu ut-bor, rem iya um o ur-yu remu u-Ru, shu'ute uka zu na tarug me u-dom u-kan ur-kot u Yeso Kiristi ne u-dom u-kan. 20 Remu da-o, um zamun ur-yu da, sedi Kiristi wa ooge ur-yu u-me ri. Tumsu uka um otte ur-yu u uno war-u u-dak o, um o yu-du fat-ur ri udu yadu jab udu Wa' u-Ru, wu cwane me tumsu wa yase hi-ur wa remu ri. 21 Um muute nya u-Ru m-zan da. Remu a-muune uzu dorru bor-tu Ru-u yase Mosa in shu'ut za ut-ba'as udu u-Ru, shu'ute uzu Kiristi marug m-zan!"

3 No ragne Garatiya-ne! I Wana engusse jab-us no? Remu um wargu no m-zun mottu mar-m Yeso Kiristi u-dom u-kan. 2 Warun me u-nom u-gan: Ko no onkte Yar u-Hen remu dorru ut-bor tu Yahuda-ne, iko remu ya-du jab u-me rem-su no hoge u mot-ut Yeso Kiristi ne? 3 I Yan o wute no otte m-rag ne u-tat? Ba no tak-ne u Yar u-Hen, Iyan-o wute no otte ut-sa no vaste ank-mu u-Ru u beb-du u-war? 4 I Kob-du no swaye u-tat du m-zan de? Za u-sakna o da shu'ut okun nomo! 5 I Um o shut-du no tumsu, ut-shu'ut uzu Ru-u yaag no Yar u-Hen u ank-mu nom-tu m-shin u tek-u no remu zu no dorog ut-bor? Iya-o da! Wa yaag no remu uzu no yaag jab-u rem-su no hoge u mot-ut Kiristi ne. 6 Gwat Ibrahi: "Wa yaag jab udu u-Ru tumsu Ru-u og wun net hon-hon." 7 No nap uzu, ya'ag-u Ibrahi i ut-nip e ooge i ya'e jab udu u-Ru. 8 Tumsu remu Ran-u u-Ru, Ru-u zuug Ibrahi da-u dim uzu, a-za Yahuda-ne do'e ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu yadu jab-u e udu wa. Ru-u zu Ibrahi: "Net-tu ut-dak ut-beet e do'e kwum-du nu-u so-o dugu-du ro." 9 Remu iya, i wa'e yadu jab-us e udu Kiristi e kwumug gandi nu-u so-o u Ibrahi onke remu yadu jab-u wa. 10 Kowana wu toste udu dorru ut-bor u remu wa muute hi-ur wa hon-hon udu u-Ru wa o ur-yu u-me nu-u yo-o. Remu zu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Kowana wu gugme re-du u-shu u nom-du ko-uyan u ooge m-pan u-me ran u-bor wa o u nu-u yo-o ne!" 11 O m-zun uzu wakun zaar ut-shu'ut hon-hon udu u-Ru remu dorru ut-bor da. Um zuug inya remu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Se remu yadu jab net o hon-hon dete ur-fat." 12 Inya fun-yu yadu jab ya zaar us-gan u fun-yu ut-bor ne da, yu zuye, "Se udu dorru ut-bor de net dete kwum-du ur-fat." 13 Sedi Kiristi gwuug in dugu nu-u yo-o u u-bor du wa shu'ute nu-u yo-o remu in. Rem uzu o m-pan u-me Ran-u u-Ru: "Nu-u yo-o udu kowana na tare dom u-te." 14 Wa gwuug in remu nu-u so-o u Ru-u ya'e Ibrahi o ut-haan udu a-za Yahuda-ne remu Kiristi Yeso. Na nong iya remu in onkte estedu us-rem du Yar u-Ru remu yadu jab. 15 Or-ut ri a-dor-ne yage um ya' no sha-mu koduhe ho-de. Da-u net-ne yur wa'e u-kom u-ran e cin us-rem, wakun zaar wu do'e has-tu se ko wa sur okun da. Iya otte u sin-se rem-se. 16 Ru-u yaste estedu us-rem wa udu Ibrahi tumsu udu wa'-u wa ne. Napun uzu Ran-u zuug da "Udu ya'ag-u ro" Uka na zu ko-ut wa. Sedi, o zuug "Udu wa'-u ro," nomu o ooge ut-war net gan, udu Kiristi. 17 Nom um ooge ut-zu ya: Bor-ut Mosa, tu

haane us-hak ut-kok ut-nas u hak-su ur-shik us-op ba wa nome Ibrahi estedu us-rem, to haste estedu us-rem su Ru-u nome m-tumb ne da, remu zu Ru-u haste estedu us-rem wa da. 18 Remu a mune uzu na onk-u og-du ur-mat udu dorru bor-u Mosa, se zaar ut-shu'ut uzu u remu estedu us-rem da. Sedi Ru-u yaste estedu us-rem uka nya-u m-hos udu Ibrahi. 19 ¿Rem-u yan-o Ru-u ya'aste bor-ut Mosa? Wa ya'aste ut-bor u remu to koste ut-net ba'as-ut e. Sedi Ru-u cunug uzu u bor-tu tumb u war-to m-te haan-du wa' wu Ru-u nomte estedu us-rem u mot-ut wa. Ru-u ya'aste bor-ut wa udu a-tom u-Ru m-ha udu Mosa, wu eese tek-u u-Ru ut-net ne. 20 U da-o wa-ur-ees u-tek otte ur-sege amuune zu m-zuug kir-du ut-net ur-gan ut-sa e egusse us-rem. Sedi u-Ru, wu ooge u-gan, wa nong m-ank u wa-ur-ees u-tek da-u wa yase estedu us-rem udu Ibrahi da. 21 ¿Shu'ute uzu bor-tu gugumte estedu us-rem su Ru-u nome? A'a, iya-o da! Remu a mune uzu bor-ut Mosa tu na yaase to keru yadu ur-fat, shu'ut du hon-hon za haagun dugu-du u-bor. 22 Sedi Ran-u u-Ru o ut-war uzu ba'as-to dor-tu u-dak u-beet. Remu iya Ru-u yu estedu us-rem su ukur udu i ya'e jab-u e udu Yeso Kiristi. 23 Kanda din-de yadu jab haan, in oog u men-tu ur-tage udu dorru u-bor. In oog ur-tage kanda na upse in yadu jab. 24 Remu bor-ut oog u dor-tu u-dak u-beet kanda Kiristi haan. Nomu wute wa haatun remu na muute in hon-hon udu u-Ru remu yadu jab. 25 Sedi da-o yadu jab haagun, bor-ut zamun u dor-tu in da. 26 Remu udu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne ya'ag u-Ru no ooge beet remu yadu jab. 27 Tumsu net-ne beet i same ut-hi u Kiristi ne u-me ut-yubusse m-bu e wa'ag Kiristi uka na wute kus-ut po-to. 28 Remu i ooge same-du ut-hi u Kiristi ne mottu Yahuda-ne ko a-za Yahuda-ne, tok ko za m-tok, campu ko neta to zamun da. Remu no beet no shu'ute us-gan u-me Kiristi Yeso. 29 Tumsu a mune no net-ut Kiristi to, no ko-ur Ibrahi de no ooge. No do'e re-du og-du ur-mat-u wun. Tumsu estedu us-rem su u-Ru udu Ibrahi du no de.

4 U da-o nom-u um ooge ut-zu ya: Abite zu wa re-du og-du ur-mat omon wa'-u rek-wa, wa o us-gan uka tok, ko uzu wa otte ko-uyan u uso wa otte. 2 Tumsu net-tu oro tu gwat-du wa, se wa teeg da-u uso wa cine. 3 Iya o in otte kanda Kiristi haan. In oog sha-mu ya'ag-u rek-e in o u-me m-tok u ta-u yar-ut yo-to tu ooge ur-faruk du uno dak-o. 4 Sedi da-da-u na cine

teene, Ru-u tomon Wa'-u wa. Wu neta mate tumsu wa dor bor-tu Ru-u yase Mosa. 5 Ru-u tomon wun remu wa guut net-ut to tu ooge dorru bor-ut Yahuda-ne remu in onkte og-ur in du shuyi-shuyi, uka ya'ag-u u-Ru. 6 Tumsu rem uzu no ya'ag-u wun ne, Ru-u tomon Yar-u Wa'-u wa u-me jab-us in, Yar-u wa wu' in fog u-Ru, "Uso ri! Uso ri!" 7 Remu iya, bo zamun tok da, sedi wa'-u u-Ru bo ooge. Tumsu remu uzu bo o wa'-u wun, wa wa'ag bo re og-du ur-mat-u wa. 8 Ur-takun, da-u no nape u-Ru da, no oog tok-ne udu ru-tu za ur-fat. 9 Sedi u da-o ba no haane u-me same-du ut-hi u u-Ru ne ko um zu, Ru-u haagun u-me same-du ut-hi u no ne, ¿re-o no otte ut-sa no sur m-mu u-dim tumsu no shu'ut tok-ne udu yar-tu za ur-beb tumsu tu m-zan tumsu udu yar-ut to ne tu ooge ur-faruk u-me uno dak-o? 10 No dor tokun ho-to sok us-pyat ne u u-da ne u us-hak ne u no kum-ut hyu-m pus-mo udu u-Ru. 11 Um hok u-gyer remu no. Jiya pama-us ri u none oog m-zan. 12 Um kon-ug no or-ut ri ne, shu'utun sha-m ri uka um kumte ut-pos dugu to nom-to, remu uzu um shu'ute sha-m no a-za Yahuda-ne i poste dugu bor-ut to. No nongu me nom-tu za hon-hon da. 13 No bakus uzu ur-takun remu kob-du m-yar de um nomtu no donse-du Rem-su m-Remer. 14 Tumsu ko ba shu'ute kob-du m-yar ri shu'ute m-reg udu no, no jurum me ko no gugum me da. No onkte me tumsu no kub me uka uzu um o wa-tom u-Ru, no kub me uka Kiristi Yeso hi-ur wa. 15 ¿Yan-o kume so-ur no ur-beet? Um nak uzu abite oog ut-nome, no za hoste is-ut no tumsu no yase to udu ri. 16 ¿Um shu'ute huub-u yo-o no u da-o remu zu um o waru no ut-nip? 17 To-to net-to ekuste to kubus jab-us no, sedi nom-u un ooge zong-su ut-nom o zaar so-o da. E ut-sa e hast no dugu-du ri remu no muute jab-us no udu un. 18 Ko re-o nomte, otte ur-zwar wakun ya' jab-u remu nomu so-o, uda u-beet, za da-u um ooge none war-o da. 19 Yaag-u ri! Uka neta yu o u-me remu men-tu ur-mat, iya-o um otte ut-swur m-hog gandi go-du re-mo se Kiristi shuug ut-rogom u-me jab-us no. 20 Um cwang um haan tumsu um shu'ut ur-kot u no ne u da-o tumsu um swase cwar-yu us-rem ri, rem uzu um ekuste mot-ut no ne. 21 Warun me, no i ooge ut-sa no shu'ut u ta-u bor-tu Yahuda-ne, ¿no nak nom-u bor-tu zuye? 22 Ran-u u-Ru o ut-zu Ibrahi otte ya'ag yur. Wagan oog dugu tok-u neta, tumsu wagan oog dugu-du neta wu zaare me m-tok da. 23 Sedi wa'-u ooge dugu-du tok-u neta na mak-ut wa

uka na vette; sedi wu na mate dugu-du neta wu zaare me m-tok da wa oog uka shu-du estedu us-rem su u-Ru udu Ibrahi. 24 Neta-ut tun-to ut-yur to o sha-mu estedu us-rem su u-Ru us-yur. Hajaratu, wa o uka Ror-du Sinai be-du net-tu onkte bor-tu Yahuda-ne, tu mutē e tok-ne. 25 U da-o Hajaratu o ees-mu Ror-du Sinai u-me dak-u Arabiya, tumsu ees-mu Urusharima u ya-o. Remu wa o u-me m-tok udu u-bor ur-kot u yaag-u wa ne. 26 Sedi unwa jit neta wa, Saratu, wa o ees-mu Urusharima u ooge u-dom u-ru. Wa zaar me m-tok da tumsu wa o sha-mu ino-u in. 27 Remu zu o m-pan: “Nom ur-so, neta za ur-mat, wu mate ya'ag da. Nom ut-jar m-yat, wu tame nap-du remu ur-mat da. Remu uzu neta wu campu wa gugme, u da-o wa otte ya'ag, m-zeg wu ooge ur-yu e campu wa.” 28 Tumsu da-o no or-ut ri ne, no o ya'ag i na mate sha-mu shu-du estedu us-rem su u-Ru, uka Ishaku. 29 Sedi u da-u o wa' wu na mate uka na vette wa yu' wa'-u na mate udu beb-du u-yar ur-kob. Gandi nom-ut to ooge m-da u da-o. 30 Sedi Zyan-o Ran-u u-Ru zuye u mot-tu iya ne? “Buz tok-u neta-u ya u wa'-u wa ne. Rem uzu wa'-u tok-u neta wa zaar u re-du og-du ur-mat-u wa'-u neta wu zaare m-tok da.” 31 Remu iya or-ut ri ne, in zaar ya'ag-u tok-u neta da, sedi ya'ag-u neta yu zaare me m-tok da.

5 Kiristi ruute in remu in shu'ute i na ruute ut-nip. Se no ees ur-beb ne u-me yadu hi-ut no, tumsu a no shu'ut tok-ne udu dorru bor-ut Yahuda-ne da. 2 Eren! Me, Burus, um o waru no iya: A no toste jab-us no udu nom-du ur-pes u remu no shu'ute hon-hon udu u-Ru, sedi shu'ute uzu nom-u Kiristi nome remu no zatte mokon swur-mo udu no da. 3 Tumsu um do'e ut-sur waru no kowana yage na nomu wa ur-pes, se wa dorog nomu bor-ut Yahuda-ne zuye ut-beet. 4 Tumsu a no ooge ut-sa no nom hon-hon u-shu u-Ru udu dorru u-bor, no kupuste hi-ur no dugu-du same-du ut-hi no u Kiristi ne. No byurug shin-ut no dugu-du nya-u u-Ru. 5 Sedi udu in, Yar-o yu'e in ur-beb in o wadu jab u-me yadu jab tumsu udu shu'ut-du jab-u so-o u u-Ru nome in estedu us-rem. 6 Remu da-u in ooge same-du ut-hi u Kiristi Yeso, ur-pes ko kob-du ur-pes zatte mokon swur-mo da. Nom-u na ooge ut-gwat u war-o yadu jab-u o kose hi-ur o udu ut-cwan. 7 No oog u som-mu maga uka kumte, zwana kupse no u-fun dugu dorru ut-nip? 8 U-Ru, wu dage no, a wa wa'e no nom-ut go-du se dorogse da! 9 Tun-to kose-

tu us-bi to o sha-mu “yisti cashi mo wu' ur-tung ur-beet de yune.” 10 Um toste jab udu Wa-ko-uyan uzu wa do'e e'-du no dugu dorru kose-tu us-bi. Sedi Ru-u do'e nomu net wa kwup-du us-rem, wu ooge engusse no. 11 U da-o or-ut ri ne, a mune uzu um omon ut-but uzu se na nongu no ur-pes, Zyan-o wa-e na omtan u yadu me ur-kob? A mune uzu um o ut-kose uzu se na nonge i ya'e jab ur-pes, net-tu za hok-ut ryab-su mottu but-tu rem-su u-kan da. 12 Um cwang uzu a-yunsu us-jab ne i ooge ussa e honsu no ur-pes uzu e nomu hi-ur e ur-vu. 13 Remu na fak no u no nom ur-yu u-me u-ukur or-ut ri ne. Sedi a no yage ukur u no kume o shu'ut keru yage-du cwan-tu u-war u no duut no da. Sedi nomon m-ank u ukur-u no kume no nome or-ut no ne us-pama u-me ut-cwan. 14 Remu bor-ut Yahuda-ne na samge to ut-beet u-me u-bor u-gan: “Cwan kowan uka bo tonte hi-ur ro.” 15 Sedi a no ut-nom sha-mu ut-bisa, u tudu or-ut no ne tumsu u honsu e ne, gwatun sok, tass no horusse or-ut no ne da. 16 Sedi um o ut-zu, yagun u Yar-u duut fat-ut no. A no nome iya, no zaar u shuksu cwan-tu u-war u no. 17 Remu zu cwan-tu u-war u no ton nom-u Yar-u u-Ru zare ut-sa da, tumsu Yar-u u-Ru ton nom-u cwan-tu u-war u no tonte da. Tunto nom-to ut-yur to o m-dum or-ut e ne, tass bo nom nom-u cwan-tu u-war u no ut-sa da. 18 Sedi a no nome nom-u Yar-u waru no, no zamun u ta-u kose-tu bor-ut Yahuda-ne da. 19 U da-o ank-mu ba'as-tu u-war o m-zun. To o: M-o, Kob-du u-hen, Cwan-tu hog-du remer-mu u-war, 20 Dorru ru-tu zare ur-fat, M-bon ne, Ut-gugum ne, U-har ne, Ur-shub ne, U duus-du jab ne, U cwan-tu m-zeg ne, U kob-du shu'ut-du m-yar ne, U mot-du ut-hi ne, 21 shub-du re u-shu eken, U swa ne, Cwan-tu morog-du m-zan ne, U tokon nom-ut yo-to ne. Um o nomu no ut-him uka um nomtu no ur-takun, kowana o nom-du go-du to nom-to wa za re-du og-du Faruk-du u-Ru da. 22 Sedi Yar-u mut go-du tun-to nom-to u-me fat-ut in: Ut-cwan, Ur-so ne, Rus-du jab ne, Gag-du jab ne, Ur-on ne, Nom-du nom-ut so-to ne, Yadu jab ne, 23 Swuumse du ur-hi, U shupdu ur-hi ne. Bor-yu zaar yu do'e ut-zu a net-tu nom nom-to da. 24 Tumsu i ooge i Kiristi Yeso e tarug cwan-tu ba'as-tu u-war u cwan-tu nom-ut yo-to ne. 25 Ba shu'ute uzu in o ur-yu udu u-Yar, yage in nomon ur-nok u-me du'ut-du Yar-u. 26 Taas in shu'ut hi-ut yat-to ne da, ko in wa or-ut in ne duus jab da, ko in nom shub-du or-ut in ne da.

6 Or-ut ri ne, a ba'as-tu shipe wakun, no i Yar-u ooge ut-du'ut se no mutun go-du net-u wa u-fun u-tek ut-swuumse. Sedi gwatun hi-ur no sok, tass no he u gandi go-du mo reg-mo da. **2** Kabun no-mu or-ut no ne, tumsu a no nome iya no o dorru bor-ut Kiristi. **3** A wakun us-dorog uzu okon-o wa ooge, tumsu wa zaar okon da, wa o engusse hi-ur wa. **4** Yage kowan nomu hi-ur wa m-reg, da-u o wa kere nom-du ut-uk u hi-ur wa, a se wa samge hi-ur wa u wakun ne da. **5** Remu zu kowan do'e kabdu no-mu nom-u wa nome. **6** Kowana wu o onk-du ut-bor dugu-du rem-su u-Ru se wa yaag a-ut-kose wa ne, udu mot-du nom-ut so-to wa ut-beet. **7** Taas no engusse hi-ur no da. Wakun nomte u-Ru hor da, nom-u net-u kawo o wa do'e ut-ket. **8** Remu i ooge yudu hok-su war-tu ut-ba'as e m-remere do'e ket-du ut-zum, uka wa-ur-tom wu kuwe go za so-ye, wa do'e ket-du ya-tu za so-to. Sedi net wu ooge yudu hok-se du u-Yar m-remere, wa do'e kwum-du fat-du m-mommo dugu-du u-Yar, uka wa-ur-tom wu kawo go so-ye wa do'e ket-du ya-ut so-to. (aiōnios g166) **9** Sedi a in po u nom-du nom-ut so-to ne da. Remu da-u kame, in do'e nom-du ket-u so-o, a in kuusun da. **10** Remu iya, kodahe in kume ur-ker, yage in nomu kowan nom-u so-o, hadde i ooge me bu-u a-yadu jab ne. **11** Gwatun pan-us yasse su um nome uka um otte panu no tun-to gom-tu m-vaste u kom-u ri. **12** I ooge ut-sa e wa no nom-du pes-du za cwan e ut-sa eken gwat e net-ut so-to. Nomu wa'e un nom-ut iya e zaar ut-sa na ya' e ur-kob da remu e o nom-du ut-kose uzu mar-m Kiristi u-kan u war-ya na dote kwum-du u-ukur. **13** Remu i na nome ur-pes e dor-ut u-bor u hi-ur e da. Sedi e ut-sa na nomu no ur-pes ko e nom ut-uk u mottu dorru ur-pes no. **14** Sedi me, um zatte nom-u um do'e ut-uk da se kan-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. Remu kan-u ya, cwan-ut ri remu unō dak-o to marug. Tumsu cwan-tu unō dak-o remu ri to marug. **15** Ur-pes, ko za ur-pes o zaar okon nom-o da. Nom-u zuge ur-zwar uzu Ru-u muute in net-ut po-to. **16** Um nong us-kon Ru-u ya' rus-du jab-u ur-on ne udu i dore tun-to kose-to beet. E o Isra-ne ut-nip i u-Ru. **17** M-vaste, a wakun o ekse me u tun-to nom-to da. Rem um otte ut-ran u war-u ri su kose uzu me yu Yeso wa um ooge. **18** Or-ut ri ne, nya-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi o ur-kot u yar-u no ne. U shu'ut iya.

Afisa-ne

1 Unō ran-ō oon dugu-du Burus, wa-tom-u Yeso Kiristi remu cite mu u-Ru, udu net-tu u-hen i o u-me bo-u Afisa i ooge yadu jab u-me same-du ut-hi e u Kiristi Yeso ne. **2** Um o us-toog udu u-Ru Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, uzu wa ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **3** Ut-vam udu u-Ru, Uso-u Uso-u in Yeso Kiristi, wu wa'e in nu-u so-o u ut-yar ne u koyuhe fun-ya u wa yute in nu-u so-o tu rwune dugu dom u-ru remu same-du ut-hi Kiristi ne. **4** Remu wa dak in kanda wa nom dom u-ru u-dak ne, in shu'ut u-hen ne tumsu za ur-pyap u shu wa. U-me ut-cwan, **5** Ru-u cunug in shu'ut ya'ag-u wa remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne remu cite-m wun u hog-du remerm ne. **6** Remu iya in nome u-Ru ut-vam remu nya-u m-sek u wa ya'e in m-hos remu Wa'-u wa wu wa cwane. **7** Ru-u rwurug in u hyu-m Kiristi, remu same-du ut-hi in u Kiristi ne. In kwumug hodu ba'as-ut in. Kiristi nong iya remu u tat-u on-du u-Ru udu in. **8** Tumsu wa koske in nya-u wa u-tat. Tumsu wa wa'ag in shu'ut us-ver ne tumsu in nap ko-uyan go-tu ut-nom ut-beet. **9** Tumsu remu zu cikte u-Ru, wa kose in zong-su m-yasa su wa zonge ut-nom u remu dugu nom-tu Kiristi de ut-nom. **10** Nom-u Ru-u zonge ut-nom ya: Ba da-u teye, wa zongte wa haatun ko-uyan nom-o u dom-u u-ru u-dak ne ur-koto, udu faruk Kiristi. **11** Tumsu remu zu in samge ut-hi u Kiristi ne, in kwumug ur-og dugu-du u-Ru, remu zu wa dak in dugu ur-takun, tumsu wa wa'ag ko-uyan nok hon-hon uka wa zongte ut-nom. **12** Ru-u zongte uzu it Yahuda-ne i ba'e m-wa jab udu Kiristi dugu ur-takun, in haatun ut-vam m-sek ne udu u-Ru. **13** Tumsu nō a-za-Yahuda-ne, remu same-du ut-hi u Kiristi ne, Ru-u yaag nō Yar-u u-Hen, wu wa nomte estedu us-rem m-tumb ne. Na nong iya ba nō hoge rem-su u-Ru su ut-nip, Rem-su m-Remer su ukur, da-u nō ya'e jab udu Kiristi. **14** Ru-u yaag in Yar-u wa. Yar-u u-Hen o ooge og-du ur-takun du Ru-u do'e ya-du in. Da-u wa ya'u in Yar-u u-Hen, unō koske in uzu wa ya'u in nom-u wa nome in estedu us-rem. M-vaste wa do'e gwu-du i ooge net-ut wa. Wa nong iya remu vam-tu sek-m wa. **15** Remu iya, dugu da-u um hoge yadu jab-u nō udu Wa-ko-uyan Yeso tumsu cwan-ut nō ne remu net-tu u-Ru ut-beet, **16** Um yakke vam-du u-Ru u remu nō da, da-u um bakse u nō ne u-me toog-us ri. **17** Um o kon-du u-Ru u Wa-ko-uyan in Kiristi Yeso ne, Uso u

m-sek, remu sege-du Yar-u u-hen wa ya' nō us-ver u u-hyan ne, kō nō napu wa uka dupke. **18** Um o us-kon udu u-Ru wa u-pus jab-us nō kō nō napu wadu jab du na fogte nō, u ooge tat-u sek-m wun u wa zonge remu net-ut wa, i o og-ur rō. **19** Um o us-kon tumsu nō nap seg-mu beb-du shin-mu u-Ru mu zege remu in i ya'e jab udu wun. Gandi shin-m mō o us-gan, **20** mō yunse Kiristi dugu m-mar, tumsu wa shugusse wun u-dom u pora-du du sek-mu u-Ru u kom-u us-cwa u-Ru u-dom u-ru **21** Ukun Kiristi wa ooge ur-faruk m-zeg kotuhe yar-to tu o ur-faruk. Tumsu wa otte dim-du zege koduhe dim-de u unō da-o m-ha da-u oone ne. (aiñ g165) **22** Ru-u yaag Kiristi faruk-du ko-uyan tumsu wa wa'ag wun yu-shu u-domu ko-uyan, remu a-doru Yeso. **23** A-doru Yeso e ooge i Kiristi, Kiristi wa ya'u o ur-fat u-beet, wa dorte ko-uyan u-beet u hi-ur wa.

2 Da-u dim nō oog uka a-za Yahuda-ne remu ba'as-ut nō u nom-ut yo-to nō ne. **2** U ho-ut to nō dorog fun-us yo-se su u-dak. Nō dorog wu ooge ur-faruk u dom-u yar-tu m-mya tu net-tu hyente da. Wuna ooge u-yar u ooge da-o m-ank u-me jab-su net-tu gugme dorru u-Ru. (aiñ g165) **3** In beet Yahuda-ne tumsu in nongon ur-yu sha-mu a-za Yahuda-ne, u dorru cwan-tu ut-baas in. In o nom-du nomu war-ut in u jab-us in ut-sa in nom. Remu iya in wa'ag Ru-u hog ryab-us in uka net-tu kuse i Ru-u de nomu kwup-du us-rem. **4** Sedi on-du u-Ru o u-tat, tumsu wa cwanug in sok. **5** Kō ba uzu in oog uka marimari ne remu ba'as-ut in, wa yaag in ur-fat da-u wa yunse Kiristi dugu m-mar. Nō kwumug u-ukur remu nya-u u-Ru. **6** Remu same-du ut-hi in u Kiristi ne, Ru-u yunuste in dugu m-mar ur-koto u Kiristi ne, remu in nom-ut ur-faruk ur-koto u Kiristi ne u dom u-ru. **7** Ru-u nong iya remu wa koste kowan da-u de haan, tat-u nya-u wa u zatte ut-mugusse da, remu on-ur wa du wa kose in, i ooge same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne. (aiñ g165) **8** Remu nya-u u-Ru o wute nō kum-ut u-ukur remu yadu jab, za remu beb-du hir-ur nō o da. Hos-mō dugu-du u-Ru. **9** Ru-u ukurte nō za remu nom-ut so-to tu nō nome da, remu taas, wakun nom ut-uk da. **10** Ru-u nomog in uka in otte. Tumsu wa nomog in remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne, remu nom-du ank-mu nom-ut so-to, nomu wa zonge in nom dugu ur-takun. **11** Remu iya baksun uzu na makut nō a-za Yahuda-ne. Tumsu i foge hi-ur e a-ur-pes-ne, e o fag-du nō a-za-ur-pes-ne, kō ba shu'ute uzu pes-du u-war de, du na nome kom-

tū net. 12 Hoto nō oog m-ra u-Rū nē nō oog za Kiristi, tūmsū nō oog ūka ham-ut nē ū-mē a-u-dak-nē ū Isra. Nō nak estēdu ūs-rem sū Rū-ū nōmū ē da. Nō o ūr-yū ū uno dak-o za u-Rū tūmsū za wadu jab. 13 Sedi da-o remū same-du ūt-hi nō ū Kiristi Yeso nē, nō oog m-ra u-Rū nē sedi da-o Rū-ū muutun nō ūt-mor ū Kiristi nē. Wa nong iya remū ūzū nō toste jab ū-mē nōmū Kiristi shūse da-ū hyū-m wa azge dugu war-u wa da-ū wa mare ū dom u-kan. 14 Ūm zuug iya remū Kiristi hi-ur wa rūs-du jab-ū in de. Wa samge Yahuda-nē ū a-za Yahuda-nē ūka net gan remū mar-m wa ū-dom u-kan. Wa hast bor-tū Yahuda-nē ya hatun yu-ur yo-de de dū motē Yahuda-nē ū a-za Yahuda-nē. 15 Bor-ut Yahuda-nē o u-tāt, sedi Kiristi haste tō remū mar-m wa. Wa nong iya remū wa nōmtū hi-ur wa net-ut po-to, ē same ūt-hi ū wa nē. Tunto net-ut po-to tō dame Yahuda-nē ū a-za Yahuda-nē ūr-koto, remū ē nōm-ut shū'ut-du m-yar. 16 Tūmsū hen, Kiristi haste bor-ut Yahuda-nē remū wa hongusse Yahuda-nē ū a-za Yahuda-nē ūdu u-Rū, ē shū'ut net gan, ū wa haste shū'ut-ur yo-de ū tek u-Rū ū net-nē ū remū mar-m wa ū dom u-kan. 17 Kiristi haan wa nom donse-du Rem-sū m-Remer sū rūs-du jab ūdu nō a-za Yahuda-nē i ooge m-ra dugu u-Rū tūmsū rūs-du jab nē ūdu Yahuda-nē i ooge ūt-mor. 18 Remū dugu-du wun, in beet in kumte ūr-ker dū ha-mū kit-ū u-Uso remū Yar-ū u-Hen u-gan. 19 Remū iya da-o nō a-za Yahuda-nē hamut-to nō ooge da kō net-tū dō da, sedi nō a-u-dak-nē ē ūr-koto ū net-tū u-Rū nē tūmsū net-tū bu-ū u-Rū. 20 In beet a-za Yahuda-nē ū Yahuda-nē in o ūka u-ma, ū na maye ū-dom ūr-tak dū a-tōmū Yeso nē ū a-warrū rem-sū u-Rū nē. Tūmsū taar-du takun-du u-ma Kiristi Yeso wa hi-ur wa. 21 Na samge in beet ū-mē same-du ūt-hi ū wun nē, ūka na nomte u-ma remū in rogom in shū'ut bu-ū u-hen ūs-toog be-du Wa-ko-uyan dote ūr-yū. 22 Tūmsū ū remū same-du ūt-hi nō a-za Yahuda-nē ū Yahuda-nē ū wun nē o na mutē nō, remū ūzū nō shū'ute ūka be-du dū ūr-shū'ut dū Yar-ū u-Rū.

3 Ū sin-se dorgose nē u jab, mē, Burus ūm o nōmū nō ūs-toog, mē wū oye wa-m-tōk-ū Kiristi Yeso ū remū re-ū u-shū nō, a-za Yahuda-nē. 2 Remū ūm nak za u-sakna ūzū ūm oog ūm kabug ūzū nō nak, Rū-ū yaag mē no-mū nōm-du ank-mū yū-du wa-tōm-ū Yeso, remū re-ū u-shū nō a-za Yahuda-nē. 3 Rū-ū upuste mē nōmū wa zonge ūt-nom m-yasa, ūka

um pantū nō ū takun-du ran-ū uno. 4 Tūmsū a nō karunte nōmū um panne, nō ūt-kere ūt-nap ūzū um nak m-zun nōm-tū m-yasa tū Rū-ū zonge ūt-nom sū mot-ut Kiristi. 5 Rū-ū wargū net-tū cara-tū arke nōm-ū m-yasa ū wa zonge ūt-nom da. Sedi ū da-o wa koske tō remū Yar-ū wa ūdu net-tū wa dage ē shū'ut a-tōmū Yeso ū a-warrū rem-sū u-Rū nē. 6 Tūmsū nōm-ū Rū-ū zonge ūt-nom ū ya: a-za Yahuda-nē ū Yahuda-nē, i ya'e jab-ū rem-sū m-remēr nē, ē onkte og-du ūr-mat hon-hon dugu-du u-Rū. Tūmsū, ē o og-tū war-ū u-gan, tūmsū ūr-koto, ē hog remēr-mū nōmū Rū-ū nomte estēdu ūs-rem, remū same-du ūt-hi ē ū Kiristi Yeso nē. 7 Ūm shū'ute tōk-ū ank-mū rem-sū m-remēr remū nya-ū u-Rū ya'ū mē, ūdu wa wute beb-ur wa de ūm nōm m-ank ū-mē ri. 8 Kō ba shū'ute zū mē o ūr-vaste ū-mē ū tek-ū net-tū u-Rū, Rū-ū yū' mē m-mō ank-m yat-mō. Wa dak mē ūm shū'ut wa-warrū Rem-sū m-Remer ūdu a-za Yahuda-nē, ū mottū tat-ū kwum-tū u-yar ū ē dō'e ūt-kwum ūdu onk-ū Kiristi. 9 Tūmsū na dak mē ūm ya m-zun ūdu kowan ū mottū nōm-tū m-yasa tū Rū-ū zonge ūt-nom. Wuna nōmē kō-uyan tūmsū wa yakse nōm-tū m-yasa tū wa zonge dugu ūr-takun. (aiōn g165) 10 Nōm-ū wute Rū-ū nom-ut tun-to nōm-to ūt-beet remū wa nomot a-dorū Yeso nē wa kostē tat-ū nap-m wa, ūdu ūt-yar tū ooge ūr-faruk ū-dom u-Rū. 11 Uno o nōm-ū m-mōmmo ū Rū-ū zonge ūt-nom, ū wa shūse remū Kiristi Yeso Wa-ko-uyan in. (aiōn g165) 12 Ū remū Kiristi tūmsū ū yadu jab-ū in nē mē wun, in ūt-kere ūt-haan za u-gyer tūmsū jab gan ū-shū u-Rū. 13 Ūm o kōn-ūs nō, a jab-ū nō get ū remū swadu ūr-kōb ū ri da. Ūm o swadu ūr-kōb remū nō, ū ooge re-ū u-shū nō. 14 Remū nōm-ut tō ūt-beet, ūm he ūt-jwun ūm nōm ūs-toog ūdu Ūso. 15 Wuna wū koduhe kō-de dū dom u-rū u-dak nē kumte dū wa dim-de. 16 Ūm nong ūs-kōn ūzū mē tat-ū sek-m wun wa ya' nō ūr-beb dugu Yar-ū u-hen jab-ūs nō. 17 Sedi Kiristi ūt-nom be-du ūr-shū'ut ū wa ū-mē ū jab-ūs nō ūka nō wute jab ūdu wa. Gurūs nō ūt-rogom m-cwa mē cwan-tū u-Rū tūmsū ū ship nō ūr-beb nē. 18 Ūm nong ūs-toog ūzū nō kum ūr-beb, ūr-koto ū net-tū u-Rū nē ūt-beet, nō nap m-huk tūmsū m-wur nē m-ja nē tūmsū ū ra-du ka cwan-ut Kiristi otte remū in. 19 Tūmsū ūm nong ūs-toog nō nap cwan-ut Kiristi, tū zege beb-du nap-mū net, remū nō shū'ute shuyi-shuyi m-te da-ū nō dō'e onk-du shū-du u-Rū. 20 In ya' m-sek ūdu u-Rū, wū de kere nōm-du ūt-nom u-tāt sok m-zeg nōmū in kōnē kō dorgo-ūs in. Tūmsū wa

nɔm iya ũka beb-ur wa du ooɔge m-ank u-me in. 21 Remu same-du ut-hi in u Kiristi Yeso ne, yage a-doru Yeso ne beet u ya' wun m-sek remu no m-mommol! U shu'ut iya! (aiɔn g165)

4 Remu iya me, yu ooɔge wa ur-tage remu ank-mu Wa-ko-uyan, um o kon-us no, no i Ru-u dage no shu'ut net-ut wa, no nom tun-to nom-to: Dortun fat-ut no ũka net-tu u-Ru nomte. 2 U-da u-beet swuumsun hi-ur no u shu'ut u tor-mu jab ne. Shu'utun u gag-du jab ne tumsu no kab nwas-mu or-ut no ne u jab ut-cwan ne. 3 Nomon ũka no dote ut-kere no e' same-du ut-hi no u rwuune dugu-du Yar-u u-Hen, udu shu'ut-du m-yar u or-ut no ne. 4 No og-tu u-war u-gan to. Tumsu na samge no u u-Yar u-Hen u-gan, ũka na fogte no u wadu jab u-gan da-u Ru-u dage in. 5 In otte Wa-ko-uyan u-gan, fun-yu yadu jab udu u-Ru u-gan, ut-yubusse m-bu u-gan. 6 In otte u-Ru u-gan, wa o Uso u-beet. Wa ooɔge faruk-du ko-uyan, tumsu dom-u ko-uyan, tumsu wa u-me ko-uyan. 7 Sedi Kiristi yaag in kowan u-nya, ka Kiristi zongte wa ya'. 8 ũka Rem-su u-Ru zutte, "Da-u wun arke m-da dom u-ru wa kyb ban-du ut-net i wa mase; tumsu wa nomu net-ne m-hos." 9 Da-u rem-su u-Ru zuye, "wa daag dom u-ru" koske m-zun uzu, tumsu Kiristi cuzgun u-dak. 10 Net wu na zuye wa cuzgun u-dak tumsu wuna wu daye u ane jit u-dom u-ru, u be-du zege m-ja remu wa koste beb-ur wa u kohene. 11 Kiristi yaag eken a-doru Yeso ne u-nya: eken ne, e shu'ut a-tomu Yeso, eken ne, shu'ut a-warru u Rem-su u-Ru, eken ne, shu'ut a-warru u Rem-su m-Remer, eken ne, shu'ut a e'-du a-doru Kiristi ne, tumsu eken ne, shu'ut a-ut-kose ne. 12 Kiristi nomog iya remu wa zongte net-tu u-Ru, remu ank-mu a-doru Yeso, remu na muut war-u Kiristi. 13 Uno ut-re u-shu m-te da-u in beet do'e ut-shu'ut u same-du ut-hi ne u-me nomu in yute jab tumsu nap-m in u mot-ut Wa' u-Ru ne. Se in do'e ut-shu'ut sha-mu net wu sete me u-Yar, m-te jamu na dote ut-shu'ut ũka Kiristi otte. 14 Se, in zamun ut-shu'ut ur-yu ũka ya'ag-u rek-e da. A in ees na engusse in u kose-tu us-bi tu ut-net da, sha-mu hat-u rek-ya yu mya-mu m-bu byurgusse. Ana nak jab-us in dugu net-tu us-ver i zonge e engusse in udu warru us-bi e. 15 Sedi, udu donse-du nip-tu Remsu m-Remer dugu jab ut-cwan, in do'e ut-rogom u koyuhe fun-ya, remu in shu'ut sha-m Kiristi. Wuna ooɔge ur-hi du a-doru Yeso. 16 Wun wa'ag u-war u-beet o same ur-be ur-gan

tumsu na shipus ur-koto. Koduhe og-du u-war nomte mu wa ank-mo tumsu to sege tokon og-to rogom, remu u-war u-beet o shu'ut m-yar ne tumsu o nen u-me cwan-ut e remu or-ut e ne. 17 Remu iya, u beb-ur Wa-ko-uyan um o waru no inya: A no sur m-nom ur-yu ũka a-za Yahuda-ne u-me dorog-su m-zan e da. 18 Dorog-us un shuug u-cwum tumsu se mok-ut dugu fat-du Ru-u yu'e, remu zu un nak u-Ru da tumsu un gugumte erru rem-us wa. 19 E zatte m-e' da. E o ur-yu du shu'ut-du cwan-tu u-war u tumsu un nom ko-uyan go-du nom-tu us-gur to za mu-du u-dim. 20 Sedi, iya-o na iis-tu no u mot-ut Kiristi ne da. 21 Za u-sakna na wargu no mot-ut Kiristi tumsu na iis-tu no mot-ut wun, remu zu na byuk-ut ut-nip u-me Yeso. 22 Na iis-tu no, uzu no yage yu-du fun-yu ho-to no. Se no hoste u-tu u-war u no, u natuste u remu cwan-tu tu ut-enk. 23 Sedi yagun u Yar-u muut jab-us no u pose tumsu dorog-us no ne. 24 Tumsu wa-un war-u po-o ũka no wute cwu-tu m-wa. Uno war-u po-o na nom-ug o ũka sha-mu u-Ru. Tumsu uno war-u po-o kose hi-ur wa u-me jab-u so-o u yu-du u-hen ne du rwuune dugu ut-nip. 25 Remu iya, yagun warru us-bi. Sedi, kowan se wa war-u oru wa a-dor-ne ut-nip, remu in beet og-tu war-u Kiristi to. 26 "Nomon us-ryab tumsu a no nom ut-ba'as u-me ryab-us no da." A no yage no cwa m-roog no o u-me us-ryab da. 27 Tumsu a no ya' faruk-u nom us-te ur-ker da. 28 Net wu nome u-hiw a-wa sur m-nom u-hiw da. Sedi yage wa nom m-ank tumsu wa nom okon u so-o u kom-ut wa, ko wa kumu okon u wa do'e yadu i zatte da. 29 A no yage rem-su za so-se rwuun dugu nu-ut no da. Sedi no war nomu otte ur-sege ko eken ut-haan ut-mor u-Ru ne e kum nomu e ut-sa, ko ut-wa i ooɔge ut-er e kum shiriktin-mu jab. 30 A no naas jab-u Yar-u u-Hen u-Ru da. Wa ooɔge sha-mu us-nap udu no uzu Ru-u kabug no net-ut wa to no ooɔge, uzu dekun ho-de Ru-u do'e ruutu no dugu ut-baas. 31 Yagun no mot u gag-tu jab ne u kuwut-mu jab ne u us-ryab ne, u namu jab ne u gom-tu u-har ne u nas ur-dim ne, u same u nom-ut yo-to ne ut-beet u jab-u yo-o ne. 32 Ba iya, shu'utun u jab-u so-o ne udu or-ut no ne. Hogon on-du or-ut no ne, u nome-du or-ut no ne ur-ho, ũka Ru-u nomtu no ur-ho remu Kiristi.

5 Remu iya, doron sha-mu u-Ru u nomu no ut-nom u-beet remu zu no o ya'ag-u Ru-u tone. 2 Yagun no u kowan u gwat or-u wa u is-ur so-de, ũka Kiristi

nomte in wa yaste hi-ur wa remu in sha-mu ya-du toog, u Ru-u hoge remer-m wa tumsu nom-u ut-kab udu u-Ru. 3 Sedi ana tan rem-su m-o da, ko dekun yu-du us-gur de u cwan-tu ur-hi ne u-me no. To nom-to dupke udu net-tu u-Ru da. 4 A no nom rem-su kob-du m-e da, remsu m-zan, u hor m-zan ne da, remu uzu se dupke na war se u tek-u no da. Sedi, no ya' ut-vam udu u-Ru. 5 No nap uzu wakun zaar wa-u-as, wa-za-u-hen, wa-cwan-tu ur-hi (wu ooge us-gan u wa nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk) wu do'e kwum-du dekun og-de u faruk-ur Kiristi u u-Ru ne da. 6 Remu iya, a no yagu wakun engusse no rem-su m-zan da, remu, uzu go-du to ba'as-to ryab-su u-Ru haatun udu a-kob-du hog-mu us-rem ne. 7 Remu iya a no same ut-hi un ne u nom-tu un nome ne da. 8 Remu zu ho-to no nak nip-tu u-Ru da, uka i ooge u-cwum i nape nomu ooge m-gan u e da, remu same-du ut-hi no u Wa-ko-uyan ne. Nomon ur-yu uka i nape nip-tu u-Ru uka kumte e nom. 9 Remu zun-m mo mu ooge u-me no mo mut nom-tu ooge tu so-to kyak, u u-hon hon ne, tumsu u ut-nip ne. 10 Tumsu no mugusse ko-uyan no iis nomu cite Wa-ko-uyan. 11 A no same ut-hi u ank-mu m-zan mu u-cwum ne da, sedi no rwutun to m-zun. 12 Nom-tu m-e to na tan go-du nom-ut to, tu net-ut yo-to nome m-yasa. 13 Sedi da-u na rwutun ut-nom ut-beet m-zun do'e ut-kose ko wanne e un ooge. 14 Remu zun-mu wu' na hyen ko-uyan m-zun. O wa'e wakun zuut: "Zute, no ooge m-roog, tumsu no yune dugu m-mar, Tumsu Kiristi ut-mok u-domu no." 15 U remu iya shu'utun ga' sok uka no otte ur-yu. A no nom ur-yu uka rag-ne da, sedi uka a-us-ver-ne. 16 Nomon ank-mu da-u no uka dupte, remu zu in o me da-u yo-o. 17 U remu iya a no shu'ut rag-ne da, sedi napun nomu Wa-ko-uyan o ut-sa no nom. 18 A no yage u ke ho no da, remu uzu swa-u ke u-tat u na-su fat-ut no. Sedi yagun u Yar u-Hen dor-ut fat-ut no. 19 Uno ut-wa no huut ut-sep u udu or-ut no ne ut-gom ne dugu me Ran-u u-Ru, u sep-tu ut-vam ne, u sep-tu rwune dugu-du Yar-u u-hen ne. Huun ut-sep tumsu ut-oni ne u-me jab-us no. 20 Tumsu u-da u-beet ya-un ut-vam udu u-Ru Uso u ko-uyan, remu same-du ut-hi in u Yeso Kiristi ne. 21 Tumsu no yasu hi-ur no udu or-ut no ne u remu ut-fu'ubuse udu Kiristi. 22 No neta-tu ur-gu, yasun hi-ur no udu camp-ut no, uka no otte ut-nom udu Wa-ko-uyan. 23 Nomon iya remu zu camp-ut ro wa ooge yu-shu ro, uka Kiristi otte hi-du a-doru Yeso ne beet. Kiristi wa ooge wu ukre a-doru wa

ne beet i ooge sha-mu war-u wa. 24 Uka a-doru Yeso ne yute hi-ur e udu Kiristi, iya o neta-ne se e ya'aste hi-ur e udu camp-ut e u-me ko-uyan. 25 Kowuhe camp-ut wa se wa cwanug neta wa tumsu wa got wa uka Kiristi tonte a-doru Yeso ne, tumsu wa mur u remu e. 26 Wa nomog iya remu wa ruute a-doru wa u kit. Wa nong iya udu jaas-du baas-ut in uka bu-mu jaaste m-jigin, da-u in hoge rem-su u-Ru. 27 Wa nong iya remu wa ya'aste a-doru Yeso ne udu hi-ur wa sha-mu gwup ur-gu wu so-wa. Wa ut-sa wa shu'ut u-hen ne, za ur-pyap, za tokon dakur-tu m-jigin to, ko tokon kaap-to. 28 Iya tumsu, kowuhe camp-ut wa se wa gwak-ut neta wa uka wa tonte war-u wa. Wu cwan-ut neta wa hi-ur wa de wa cwan-ut. 29 Se wa nong iya remu zu wakun tamug gugmu war-u wa da, sedi wa regusse o tumsu wa got o uka Kiristi nomte remu a-doru Yeso ne. 30 Kiristi gwak-ut in u inya fun-ya remu zu in o sha-mu og-tu war-u wa to. 31 Uka Ran-u u-Ru zutte: "Camp-ut yage uso wa, u ino wa ne, wa same u neta wa ne, tumsu wa shu'ut sha-mu net gan u neta wa ne." 32 Um nak uzu gom-ut tun-to kose-du m-sha de uka Kiristi u a-doru Yeso ne otte us-gan. Tun-to o nomtu m-yasa yat-to. 33 M-ha iyan-ut, kowan u-me no se wa gwak-ut neta wa ka wa cwunte hi-ur wa, tumsu neta se wa yaag camp-ut wa m-zeg.

6 Ya'ag, doron i mate no, tumsu remu zu no ya'ag u-Ru no ooge, rem iya o kumge no nom. 2 "Ya'an m-zeg udu uso no u ino-u no ne." Uno ooge bor-yu ur-takun u Ru-u ya'e yu otte estedu us-rem ne: 3 A-bo ya'e uso ro u ino ro ne m-zeg, "Nom-tu ut-nok hon-hon u remu ro, tumsu bo ut-kwum fat-du m-wur u-me u-dak." 4 Ut-uso, a no wa ya'ag-u no nom us-ryab da u fun-yu no du'ute e. Sedi yunsun un ut-him ne u tumsu ut-bor ne tu rwune dugu-du Wa-ko-uyan. 5 No tok-ne, doron uso-tu u-bu no u u-dak m-zeg ne, u-gyer ne. Tumsu u jab ut-nip ne, us-gan ka no nomte udu Kiristi. 6 Nomon iya za da-u e ooge gwat-du no u war-o da, remu zu no ut-sa e vam no, sedi u jab-u no beet nomon nom-u Ru-u ooge ussa, sha-mu tok-ne Kiristi. 7 Nomon ank-mu m-tok-u no u jab-su ur-so ne, uka uzu Wa-ko-uyan wa no ooge nomu us-pama, za ut-net da. 8 No bakus uzu Wa-ko-uyan do'e yadu kowan du wa ogde, ko tok-o wa ooge ko wa-u-bu, remu nom-ut so-to tu wa nome. 9 Uso-tu u-bu, dortun tok-ne no us-gan, tumsu no yage yadu e u-gyer. No bakus uzu no beet tok-u Uso u-bu u-gan

wa ooge u-dom u-ru. Wa koste m-kuuk da. **10** M-vaste, shu'utun ur-beb ne u remu beb-ur yat-de du Wa-ko-uyan. **11** Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu zong-su faruk-u nom us-te. **12** Nomon iya remu zu gag-m in za gug-mu huub-ut yo-to tu ut-net to da. Sedi gag-m in u yar-ut yo-to ne tu o ur-faruk tumsu e kose ur-beb, u gugum du beb-ut yat-to dugu me uno dak-u u-cwum o, tumsu gug-mu yar-ut yo-to ne tu dom u-ru. (aiōn g165) **13** Gagun cwu-tu m-gag ut-beet tu Ru-u yu'e, ko no ut-ker ur-ees ur-beb ne u gug-mu yar-tu huub-ut yo-to ró. Tumsu ba no nome ko-uyan ut-zong ne no kere ur-ees u re-u ur-korro ne u gug-mu huub-u yo-o. **14** Se no ees, ba no wa'e ut-nip sha-mu u-ho u byun-u no tumsu no wa' jab-u so-o sha-mu cwu-tu m-gag remu sok-u no. **15** Shipun Rem-su m-Remer ur-beb ne su haatun rus-du jab u-Ru ne, uka karma-ne wute ut-ka'at tumsu e ees ur-zwar ne u gug-mu huub-ut yo-to e. **16** Uda u-beet, ship yadu jab, sha-mu u-tum, u do'e ut-wa bo ker ruutu er-tu u-ra tu faruk-u nomu us-te ut-beet. **17** Kabun u-ukur uka top-du du u-kwam, u rem-su u-Ru ne su ooge sha-mu u-van u yar-u yu'e no. **18** Tumsu no nom us-toog us-kon ne u-da u-beet u dor-ut tu u-Yar u-hen ne. Remu iya no ees us-zong ne tumsu a no yage us-kon su sa-u sege-du u-Ru u remu net-tu u-Ru ut-beet da. **19** Tumsu nomon me us-toog, kome. Konon u-Ru o ya' me gom-tu kame um war za u-gyer ko me ut-ker ut-wa na nap zong-su m-yasa, su ooge Rem-su m-Remer. **20** Um o wa-u-gug, wu Ru-u tomne uka wa-tom, um haatun sin-se remsu m-remer se. Rem iya nomon us-toog ko me re u-shu ut-war za u-gyer u remu wun, uka dupte um war. **21** Me o tomnu Tikikus, or-u in wu in tone. Wun tok-u jab-u so-wa u Wa-ko-uyan wa, wu do'e waru no nomu um ooge ut-nom uka um otte m-da ne. **22** Um o tomnu wa udu no u remu zu no nap uka it otte m-da, tumsu no kum shiriktin-mu jab. **23** Um nong us-toog uzu u-Ru Uso in u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne ya' no beet a-dor-ne rus-du jab, tumsu ut-cwan ne, u yadu jab ne. **24** Nya-u u-Ru o ur-koto u i ooge cwan-tu Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne beet u cwan-tu za ur-ma ne.

Firipi-ne

1 Unō ran-o oon dugu-du Burus e Timoti, tok-ne Yeso Kiristi, m-ha udu net-ut Yeso Kiristi ut-beet u bo-u Firibi, ur-kot u i o tu-shu u a-ur-sege du ank-m Yeso ne. **2** Um o us-toog udu u-Ru, wu ooge Uso-u in, u Wa-ko-uyan Yeso Kiristi ne, wa ya' nō u-nya u rus-du jab ne. **3** Um nomu Ru-u ri ut-vam, u-da u-beet da-u um bakse u nō ne. **4** Da-u um nome nō beet toog-us ri u u-da u-beet, um nom se ur-so ne, **5** remu same-du ut-hi nō u me ne, u re-u u-shu Rem-su m-Remer dugu ho-du ur-takun du nō hoge se u haan u da-o. **6** Tumsu um zatte u-sakna da uzu, u-Ru wu tak-ne nom-du nom-ut so-to u-me jab-us nō, wa ut-re u-shu u nom-du to m-te ur-vaste kanda da-u Kiristi Yeso do'e muun. **7** Nong hon-hon um nom dorog-us se uka um nomte u mot-ut nō ne beet, remu zu um o m-hog-u nō ne u-me jab-u ri. Um zuug iya remu uzu nō beet nō samge ut-kom u-me nya-u u-Ru ur-kot u me ne, m-ha u-me bu-u m-tok, tumsu u ruut du Rem-su m-Remer. **8** Ru-u nak uzu um cwanug nō sok, uka Kiristi otte cwan-ut nō ne. **9** Tumsu toog-us ri se uzu, cwan-ut nō u rogom u-me m-nap, u zun-mu ko-uyan ne. **10** Um nong sin-se toog-se remu nō dug-ut nom-tu kame, nō shu'ute u-hen ne tumsu za ur-pyap, kanda ho-du Kiristi de muun. **11** Um nong us-toog uzu Ru-u do'e ut-nom iya u remu nō nom-ut yu-ur nō u-hen ne tumsu shuyi-shuyi. Um nak uzu nō ut-nom iya remu zu Kiristi Yeso o nomu nō ur-sege. Da-u net-tu hyane shin-m nō e ut-ya u-Ru m-sek tumsu e nomu wa ut-vam. **12** Or-ut ri ne, um ut-sa nō nap uzu, nom-u kume me u ane wa'ag re-u u-shu u Rem-su m-Remer. **13** Remu iya, karma-ne beet i o e'-du u-pada, u kowan u-me bo-u unō nak u da-o uzu, na wa'ag me u bu-u m-tok remu but-ut Kiristi. **14** Tumsu tage-tu na tagu me u bu-u m-tok, wa'ag oru ri a-dor-ne u-tat sur ur-beb udu Wa-ko-uyan u shiriktin-mu jab ne mu but-tu rem-su u-Ru za u-gyer. **15** Nip-to uzu eken a-dor-ne o but-tu rem-us Kiristi u-tek ur-shub m-dum ne. Sedi eken o but-ut Kiristi u tek-u jab-u so-o. **16** A-dor-ne o ut-but u tek-u jab-u so-o, e o ut-nom remu e o cwan-ut ri, tumsu e nak uzu na wa'ag me ane remu um ruute Rem-su m-Remer su mot-ut Kiristi. **17** Net-tu o but-ut Kiristi remu ur-shub m-dum ne, e o rogmyssu hi-ur e remu cwan-tu ur-hi tu jab-us e, za remu jab ut-nip da. Cwan-m e, e sur m-wa um swa ur-kob u-me bu-u m-tok. **18** Sedi okon zarra.

Ko dugu jab-us us-bi ko dugu jab ut-nip, nom-u zege ur-zwar u-beet o uzu, na nong but-tu rem-su mot-ut Kiristi. Um hok ur-zwar remu net-tu o hog-du Rem-su m-Remer. Tumsu um de re-du shu ur-so ne, **19** remu zu um nak u remu toog-us nō, ur-sege ne du Yar-u Yeso Kiristi, nomu kume me o ut-wa um kum u-ukur. **20** Um o wadu jab tumsu u-kar ne sok uzu, na za yadu me m-e' da u okon nom-o ko yakun fun-ya da. Sedi um re u-shu u shiriktin-mu jab ne remu Kiristi, uka um otte ko-uyan da-o u da-u dim, remu war-u ri de hatun m-sek udu Kiristi, ko ana ho me ko ana yagu me ur-fat. **21** U muri gwat-mo, a um o ur-fat, um o ur-yu remu Kiristi. Tumsu a um mare swur-mo udu ri. **22** Sedi a um re shu ur-yu, me nomu ank-m Kiristi uka kumte, remu iya um nak nom-u um de ut-dag da. **23** Jab-su mokot me us-yur. Nom-u um zege m-cwan, um do'e um shu'ut udu Kiristi, u zegu me ur-zwar iya sok. **24** Ko ba shu'ute uzu zek ur-zwar um shu'ut ur-fat remu um nom-tu nō ur-sege. **25** Um otte m-nap iya za u-sakna. Tumsu um nak uzu me ut-shu'ut ur-fat tumsu me ut-re u-shu ur-shu'ut u nō ne beet remu nō rogomte u-me ur-so u yadu jab-u nō ne. **26** Remu zu da-u um sure m-haan udu nō, so-ur nō remu nom-u Kiristi Yeso nome de ut-nom u-tat remu nom-u wa o ut-nom u me ne. **27** Nom-u zege ur-zwar o uzu, nō nom shu'ut-ur nō hon-hon uka Rem-su m-Remer u mot-ut Kiristi. Sedi, ko a um haane hyan-du nō, ko a um hoge u mot-ut nō da-u um za ur-kot u nō ne da, me ut-nap uzu nō o ees ur-beb ne u u-Yar ne u-gan, tumsu nō o nom-du m-gag ur-kot u tek-u same-du ut-hi remu ya-du jab-u o us-gan u Rem-su m-Remer ne. **28** A nō hog u-gyer u huub-ut yo-to nō u koyuhe fun-ya da. O de ut-shu'ut sha-mu swadu ur-kob-u un du m-mommo, sedi ut-shu'ut nap-su kwum-du ukur-u nō, tumsu o ut-rwuun dugu-du u-Ru. **29** Um zuug iya remu zu na yaag nō ur-ker remu Kiristi za remu yadu jab-u war-o udu rò da, sedi nō swa ur-kob u remu wun, **30** remu uzu nō o tek-u us-pama us-gan u su nō hyane me ut-nom, tumsu u da-o nō hok uzu um o tek ut-nom.

2 Kiristi yaag nō shiriktin-mu jab dugu yu-ur nō u wa ne, tumsu wa yaag nō rus-du jab dugu cwan-ut wa, tumsu nō otte same-du ut-hi u Yar-u Kiristi ne, tumsu nō koske cwan-ut nō u ur-on ne udu or-ut nō ne. **2** Remu iya, um o kon-us nō. Yagun u so-ur ri u shi u-tat, udu same-du ut-hi nō ne ur-koto, udu cwan-

tu or-ut nō tumsu nō shu'ut jab-us nō us-gan tumsu u dorog-us nō ne. **3** A nō o m-nom okon u remu cwan-tu ur-hi da, sedi nō kose hi-ur nō uzu okon nom-o nō ooge da. Sedi nō shu'ut swuune, gwatun or-ut nō ne m-zeg hi-ut nō. **4** A nō gwat hi-ur nō u boru nō da, sedi nō gwat or-ut nō ne ko'e. **5** Yagun u dorog-us nō shu'ut uka su ooge ba sha-mu su Kiristi Yeso: **6** Ko ba shu'ute uzu wa o uka u-Ru u koyuhe fun-ya, wa muute shu'ut-ur wa us-gan u-Ru ne nom-u wa do'e ut-shup da. **7** Sedi wa muute hi-ur wa uzu wa otte m-shin u shu'ute us-gan u-Ru ne da, tumsu wa kub og-du tok, tumsu na muut wun u sha-mu net. **8** Da-u wa haane u sha-mu net, wa muut hi-ur wa swu. Tumsu wa ye m-zeg udu u-Ru, tumsu m-ha m-mar ne, mar-mu dom-u u-kan. **9** Remu iya ne, Ru-u fubusse wa u be-du zege, tumsu wa ye wun ur-dim du zege koduhe dim-de. **10** Remu u-me dim-ur Yeso koduhe jwunde do'e ut-kwukut, u-dom u-ru u-dak ne tumsu u-ta u-dak ne, **11** Tumsu koduhe rem-de do'e ut-war uzu Yeso Kiristi Wa-ko-uyan wa, remu sek-mu u-Ru u-Uso. **12** Sedi, huub-ut ri, ka nō yute me m-zeg u-da u-beet da-u um ooge ur-kot u nō ne, zek ur-zwar u da-o uzu nō ya' me m-zeg da-u um ooge m-ra u nō ne. Reen u-shu m-ank ne u-gyer ne u m-zap ne u nō shuuste ukur-u nō. **13** Um zuug iya remu Ru-o o m-ank u-me nō, remu wa ye'et nō jab tumsu m-shin ne nō nom nom-u wa o ut-sa nō nom. **14** Nō nom ko-uyan za us-rem tumsu za u-gwuz, **15** remu nō shu'ute tumsu za ur-pyap u-hen ne, uka ya'ag-u u-Ru, u tek-u u-me net-ut yo-to u a-ut-ba'as-ne. Se nō nong yu-ur sode u-me un sha-mu reger u mok-du m-zun u-me dak-u u-cwum **16** Shupun gom-du ur-fat ur-zwar ne, remu uzu ho-du muun-ur Kiristi me ut-ker nom-du ut-uk uzu um nong m-som ko ank-mu m-zan da. **17** Sedi me ut-nom ur-so ko zu um tagte u fat-ur ri, du na azge uka toog, uka ank-m nō mu ut-nip, uka ur-toog udu u-Ru. Tumsu um nong ur-so tumsu um o ur-so u nō ne beet. **18** Dupke nō shu'ut u mok-du jab ur-so ne ur-kot u me ne. **19** A Wa-ko-uyan Yeso zuye, um o wadu jab uzu me tomton nō Timoti za m-tumb. Me ut-ha ut-nom iya ko me um kum-ut m-shiriktin da-u um hoge uka nō otte ut-nom. **20** Um o ut-sa nō nap uzu um zatte wakun uka wun da, wu do'e gwat-du cwan-tu shu'ut-du m-yaru nō sok. **21** Um zuug iya remu zu kowan mutte jab-u dorog-su cwan-tu nom-u o u wa, za nom-u o u Yeso Kiristi da. **22** Sedi nō nak go-du net-u Timoti oye, uka wa ya'aste

hi-ur wa, uka wa' udu uso-u wa, uka wa nomte us-pama u me ne u warru Rem-su m-Remer. **23** Remu iya, da-u um hyane ka ko-uyan otte m-da u mene, um o wadu jab tomon wun udu nō za m-tumb. **24** Um zatte u-sakna da uzu a Wa-ko-uyan u tane, me ut-haan me hi-ur ri za m-tumb. **25** Sedi um dorogte uzu kamug um u da-o muutun nō Abafariditus. Oru ri wa doru Yeso wa, huub m-ank u ri, huub ur-sege ri udu m-gag. Tumsu wu nome m-ank mu sha-mu wa-tom-u nō remu wa nom-tu me ur-sege u da-u um o ussa. **26** Um o tomtu wun remu zu wun tumbte ut-sa wun hyan nō, tumsu wun ekuste sok remu uzu nō hok uzu wa zatte m-yar da. **27** Tumsu iya-o wa nong kob-du m-yar sok, har wa oog ussa m-mar. Sedi Ru-u hok on-ur wa, tumsu u on-ur ri ne, taas um nom namu jab u-me mokon namu jab mu da. **28** Remu iya um ekuste sok um tomtu nō wun, remu uzu da-u nō hyane wun nō ut-nom ur-so du hyan-du wun, tumsu um za na-su jab sok da. **29** Remu iya, kabun wun ur-so ne sok, uka a-doru Wa-ko-uyan kubte or-ut e a-dor-ne. Ya'an ut-net go-du wun ne m-zeg. **30** Yaan wun m-zeg remu zu wa kokot m-mar remu ank-m Kiristi. Da-u wa ooge nomu me ur-sege, du nō kerge nomu me da. Wa nong iya remu uzu nō kerge ur-haan nō nomu me ur-sege hi-ur nō da.

3 U da-o hen or-ut ri ne, nomon ur-so u-me Wa-ko-uyan! Um poot u genu nō tun-to nom-to tu um de ut-swur m-waru nō da tumsu um o nom-du to remu e'-du yar-m nō. **2** Gwatun ur-zwar ne u a-nom-du nom-ut yo-to ne, e uka o', i ooge a-kwup-du u-war, i zuye se na nongu nō ur-pes kanda nō kum-ut u-ukur. **3** Remu in i nome ut-huuk u Yar u-Ru i na oye i na nome ur-pes du ut-nip. In toste u nomu Ru-u nomu in ne u-me Kiristi Yeso. In toste u beb-du net da, **4** Ko ba shu'ute uzu me u hi-ur ri um otte nomu de kere wadu me yadu jab-u nom-ut to. A wakun o us-dorog uzu wa kere kwum-du ukur dugu-du beb-du net, um otte m-zeg wa: **5** Na nongu me ur-pes u ho-du roog-mu ut-eer. Me net-tu Isra wa, dugu ko-ur Banyami. Me matu net-u Ibraniya-ne wa. Uka wa Farisa um nong yu-ur ri du dorru bor-ut Yahuda-ne. **6** Um oog um cwanug u-Ru sok u wa me u yadu a-doru Yeso ne ur-kob. Um oog u jab-u so-o ne sok, u wa me dorru bor-ut Yahuda-ne za pas-du u-bor. **7** Um oog um kabug nom-ut to uka m-swur, sedi u da-o um kabug to m-zan remu nomu Kiristi nomu me. **8** Nomu

zege iya, um kabug ko-uyan m-zan remu swur-mu zare senusse da mu nap-m Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u ri. Remu wa o um taagte ko-uyan tumsu um kabug to nom-tu us-gur, remu um kum-ut Kiristi, 9 tumsu zu um shu'ute us-gan u wun ne. Um zamun u tostü jab-u ri remu nom-u um o ut-nom da sedi um shu'ute wa jab-u so-o remu dorru ut-bor da. Sedi um shu'ute wa jab-u so-o remu ya-du jab-u udu Kiristi. Jab-u so-o uno rwugun dugu u-Ru remu ya-du jab. 10 Um ut-sa m-nap Kiristi tumsu um nap shin-m mo mu yunse wa dugu m-mar. Tumsu um ut-sa um swa ur-kob uka wa soote ur-kob, tumsu um shu'ut us-gan u wa ne u mar-m wa, 11 um ut-sa tuntö nom-to nom remu uzu Ru-o ut-wa um shu'ut ur-fat tumsu ba um mare. 12 Za zu um kwumug nom-ut to ut-beet da, ko uzu um shuug u-beet uka Ru-u otte ussa da. Sedi um o ut-swur ur-nok u-shu um shu'ut uka Kiristi remu uzu wa dak me um shu'ut ba wa. 13 Or-ut ri ne, um kabug hi-ur ri uzu um shupuk to da. Sedi nom-u um o ut-nom u-gan: Um o ut-kuus ut-to u nomu ooge dim ne tumsu um o buz-du nom-u o u-shu. 14 Um o m-som um te be-du re-du ur-korro remu um reet ur-og, du Ru-u ut-sa udu ri. Wa ut-sa um shu'ut sha-m Yeso Kiristi tumsu um shu'ut ut-mor u wa ne. 15 In beet i Yar u-Ru seste yage in shu'ut u go-du uno jab o ne. Sedi a wakun o seken dorogse ne su kit, Ru-u de ut-wa wa nap m-zun. 16 Nom-u zuge ur-zwar hen, yagun in duut yu-ur in remu nip-tu in kume. 17 Or-ut ri ne, dorton fat-ut no uka um nomte du ri yu-de, tumsu isun dugu-du net-tu o dorru da-tu it yasü no. 18 Nomu wute um otte waru no uzu no gwat yu-ur no ur-zwar ne, u da-o tumsu um o waru no m-is ne u is-u ri, uzu eken oro u-tat i o gug-mu kose-tu mottu mar-m Kiristi u-dom ukan. 19 Vaste-m un be-du m-mar de un sa-e, ru-u un nom-tu war-ut un ut-sa to, tumsu un u-da u-beet un o ut-uk tu nom-tu m-e. Dorog-us un o du nom-tu u-dak. 20 Sedi in net-tu dom u-ru to. Tumsu in ekuste u e'-du wa-u-ukur dugu kun, wuna o Wa-ko-uyan Yeso Kiristi. 21 Wa do'e kab-du war-tu za m-sek u in tumsu wa muut to sha-mu war-u m-sek u wa. Wa ut-nom iya u beb-ur wa, remu gandi beb-ur re du muute ko-uyan udu faruk-ur wa.

4 Remu iya, or-ut ri ne i um ut-cwan, shu'utun ur-beb ne udu Wa-ko-uyan! Um cwanug no or-ut ri ne, tumsu um tumbte ussa um m-hyan no, remu zu no oye so-ur ri u top-u ri ne u um kume remu ank-m ri. 2 Um konog Yudiya u Sintiki remu uzu no net-ut

Wa-ko-uyan to hongsun kob-du same-du ut-hi no. 3 Tumsu um konog bo, huub m-ank-u ri wu ut-nip, bo nomu neta-ut to ur-sege, remu zu un nong m-ank sok u me ne udu warru Rem-su m-Remer. Un nong m-ank ur-kot u Keremen ne u tokon huub-tu m-ank-u ri ne, i dim-ut e ooge m-pan u-me Ran-u ur-fat. 4 Ko-uyan da nomun ur-so u-me Wa-ko-uyan. Me ut-swur m-zu: Nom ur-so! 5 Yage kowan hyan yar-mu jab no. Wa-ko-uyan nong ut-mor u muun ne. 6 A jab-u no yune remu okon nom-o da, sedi tek-u ko-uyan, u-me us-toog us-kon ne, ut-vam ne huutun kon-us no udu u-Ru. 7 Tumsu rus-du jab ne du u-Ru, u zege nap-mu net, o de e'-du jab-us no u dorog-us no ne remu same-du ut-hi no u Kiristi Yeso ne. 8 M-vaste, or-ut ri, Ko-uyan o no iise dugu-du ri, ko-uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis. Tumsu Ru-u rus-du jab ut-nom ur-kot u no ne. 9 Ko-uyan o no iise dugu-du ri ko-uyan o no onke dugu-du ri, ko-uyan o no hoge dugu-du ri, ko-uyan o no hyane me ut-nom, waan to u-me u-iis. A no nome tuntö nom-to Ru-u rus-du jab ut-nom ur-kot u no ne. 10 Um nongu Wa-ko-uyan ut-vam, remu zu u da-o no muttun jab-us no tumsu udu ri. Um nak uzu um oog u jab-us no, sedi no kwumug keru nomu me ur-sege da. 11 Za uzu um zuug iya remu uzu um tagte okon da, remu uzu um iiste ur-shu'ut u nomu um otte ne u-beet u koyuhe fun-ya. 12 Um nak yu-du ur-kob, tumsu um nak yu-du ut-kwum. Um iiste ur-shu'ut u nomu um otte ne u-beet u koyuhe fun-ya, ko um reeg um shig ko um o us-mer, ko um o shu'ut-du ut-kwum u-tat ko da-u swa-u ur-kob. 13 Me kere nom-du ko-uyan u remu Kiristi wu yu'e me ur-beb. 14 Sedi nong ur-zwar u no nom-tu me ur-sege u-me swadu ur-kobu ri. 15 Net-tu Firipi-ne, da-u um haatun no rem-su m-remes su u-Ru, no nak ank-m ri dugu ur-takun. A tase, da-u um yage no m-ha dak-u Makidoniya, no nak uzu no ooge morog-du a-doru Yeso ne i nomu me ur-sege u war-no. No o net-tu nomu me sege-du shik-u war-no. No nong iya remu um ye'et un Rem-su m-Remer su u-Ru. 16 Remu da-u um ooge u bo-u Tasaronika no tomotton me ur-sege m-zeg u-so u-gan. 17 Um zuug iya tass no dorog uzu hos-mo um ut-sa dugu-du no da, sedi um ut-sa no kum u-top dugu-du u-Ru remu hos-m no. 18 Um kwumug ko-uyan um ut-sa, ut-nip um otte u-tat m-zeg nom-u um ut-sa. Um otte nom-u um ut-sa u-beet remu um kwumug hos-mu no

yasun Abafariditus. Hqs-mo ũka hqs-mu sha-mu wus
u-hakun, toog-o ũ Ru-ũ onke tumsu wa hog zwaru o.
19 Tumsu Ru-u ri de tos-du no nom-ũ no ut-sa u-beet
dugu sek-mu kwum-ut wa, remu Kiristi Yeso. **20** M-
sek ũdu u-Ru ũso-u in m-mommō. ũ shu'ut iya. (aiōn
g165) **21** Vuksun net-ut Kiristi Yeso ut-beet. A-dor-ne i
ooge ur-kot ũ me ne e o vuk-su no. **22** Net-tu u-Ru ut-
beet e o vuk-su no, ur-same ũ a-dor-ne i ooge ũ-me
bu-u Kaisar. **23** Nya-u Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi o ur-
kot ũ yar-u no ne. ũ shu'ut iya.

1 Timoti

1 Unō ran-o oon dugu-du ri, Burus. U-Ru wu ũkre in tumsu Kiristi Yeso ne wu in ooge wa-du jab udu wa, wa wa'ag me um shu'ut wa-tom-u Kiristi Yeso. **2** Um o pan-du unō ran-o m-ha udu rō Timoti wu o ũka wa-u ũt-nip u ri remu uzu tumsu bō yaag jab u-me Kiristi. Um nong ũs-kon udu u-Ru u-Uso u Kiristi Yeso Wa-ko-uyan u in, uzu wa ya' bō u-nya u ũr-on u rus-du jab ne. **3** Da-u um ooge m-ha u Makidoniya um zuug uzu bō shu'ut u-me bō-u Afisa remu bō nom-tu tokon net-to u-har ũkun uzu un yage kose-tu ũs-bi. **4** Tumsu waru un uzu un yage muut-u jab-ũs un udu ũt-kwur u ogor-tu ũso-tu ũso-ut un tu za ũr-ma. Gō-du rem-ũs se haatun inan kō oog ba haatun re-u u-shu ank-mu u-Ru, u na shuuse remu yadu jab. **5** Sedi nom-u um ũt-sa u nak-du ũt-to ri shuus cwan-ut to, cwan-tu rwuune dugu jab-u u-hen tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u yo-o ne u yadu jab-u ũt-nip ne udu u-Ru. **6** Sedi eken net-ne enkte dugu nom-ut tun-to, tumsu e byurug u-kit udu rem-su m-zan. **7** E ũt-sa e shu'ut a-ut-kose tu bor-ut Mosa, sedi e nak nomu e o ũt-zu kō e nak nom-u e o ũt-war za-u gyer-u ũr-beb ne da. **8** In nak uzu bor-yu u-Ru o so-ya, sedi se net-tu nong kose-tu to hon-hon. **9** Tumsu in nak uzu na nomug bor-yu u-Ru remu net-tu ooge a-jabu so-o ne da. Sedi na nomog to remu i pase bor-yu u-Ru tumsu a-yunsu ũs-jab ne, remu i gugme nom-du nom-u Ru-u ũt-sa tumsu a-ut-ba'as-ne, remu a-za u-hen ne u i yute u-Ru m-zeg ne da, remu i hoye ũso-ut e u ino-ut e ne u i hoye ũt-net ne, **10** u net-tu i nome m-o ne, u campa-ne i rooge u campa-ne, u neta-ne i rooge u neta-ne, u a-hyu-u du ũt-net ne, u a-ũs-bi ne, u a pas-du estedu ũs-rem ne, u i nome okon nom-o u kose-tu ũt-nip hose ũt-nom. **11** Kose-tu ũt-nip tun-to eeste u rem-su m-rem ne su m-sek su ware mot-tu Ru-u nu-u so-o. Sin-se ooge remsu m-rem su Ru-u ya'u me no-mu nom-du but-tu se. **12** Um vam-ug Kiristi Yeso, Wa-ko-uyan in, wu ya'u me ũr-beb remu wa kabug me ũka net wu wa do'e tostu jab-u wa udu ri, da-u wa dage me um nom pama-ũs wa. **13** Hoto, um oog warug nom-ut yoto u mot-ut wun ne. Um yaag net-ut wun ũr-kob, tumsu um oog yunus-du ũs-jab udu net-ut wun. Sedi um kwumug ũr-on rem uzu um nomog u kob-du m-nap tumsu kob-du yadu jab ne u-me Kiristi. **14** Tumsu Wa-ko-uyan da'uste nya-u wa u-tāt u dom-u ri u jab-u so-o ne u ũt-cwan ne remu same-du ũt-hi ri

u Kiristi Yeso ne. **15** Sin-se rem-se nip-to tumsu yage kowan kab se: Kiristi Yeso haagun u-me u-dak remu wa ũkurte ũt-net dugu ba'as-ut e, tumsu u-me un me zege ũt-ba'as. **16** M-ha iya ne, Kiristi Yeso hog on-ur ri, me yu zege kowan ũt-ba'as, u remu wa kose ũt-net gag-du jab-u wa u za ũt-ta. Wa cwan-ug uzu nom-u wa nome remu ri o shu'ut m-sha udu ũt-net i do'e ya-du jab udu wa, tumsu e kum fat-du m-mommo. (aiōnios **g166**) **17** U da-o udu faruk-u za ũr-ma, wu zaare m-mar da, wu na hyun-te da, wu o u-Ru u-gan kyak, m-zeg u m-sek ne shu'ut udu wa m-mommo. U shu'ut iya. (aiōn **g165**) **18** Um o nomu bō tun-to him-to, Timoti, wa-u ri, ũka waru nomu do'e ũt-nom u-shu su na nome u mot-ut rō ne ũr-takun, u remu uzu a-bō dore to bō ũt-nom gag-m ũka wa m-gag so-wa remu nip-tu Rem-su m-Remer, **19** bō o m-shup u yadu jab-u rō ũr-zwar-ne, tumsu u jab ne u nape nom-u so-o u yo-o ne. Eken net-ne e yakke tun-to tumsu remu iya e shaktusse yadu jab-u e. **20** Gō-du net-ut to e o Himeniyus u Arezanda. Um ya'aste un u kom-tu faruk-u nom ũs-te, remu uzu o do'e iis-u un yage-du pyap-su u-Ru ne.

2 Ur-takun, remu iya, um o hyum-du nō, nomon ũs-kon u remu ũt-net ũt-beet, ũs-toog ne, ũt-vam ne, **2** nomon ũs-toog remu ũt-faruk u i o dom-u ũr-faruk ne beet. A in nome iya in ũt-nom ũr-yu m-yar tumsu u nom-du nom-u Ru-u zuye in nom u-hen ne. **3** Gō-du sin-se toog-se otte ũr-zwar, tumsu u-Ru Wa-u-ũkur in hog zwaru se sok. **4** Wa ũt-sa ũt-net ũt-beet u kum ũkur dugu ba'as-ut e tumsu e nap rem-su ũt-nip su mot-tu u-Ru. **5** Remu uzu Ru-o u-gan kyak. Tumsu net orō gan wu eese tek-u ũt-net u u-Ru ne. Net-u wa na foge Kiristi Yeso. **6** Wa ya'aste hi-ur wa remu wa rwurut ũt-net ũt-beet remu e kum-ut u-ũkur. Sin-se o rem-su Ru-u yase udu u-dak u-beet hon-hon u da-u kame. **7** O wa'e Ru-u tomtōn me ũka wa-ut-but u wa-tomu-u Yeso ne, um nom kose-tu ũt-nip su rem-su mot-tu ya-du jab, udu i za-Yahuda-ne. Nom-u um ooge ũt-war nip-to. A bise um otte da. **8** Remu iya, um ũt-sa campa-ne be-du e morogte, e jakus ũt-kom tu u-hen udu u-Ru da-u e o ũs-toog, za namu jab ne kō inan ne da. **9** Tumsu iya um ũt-sa u neta-ne wa' cwu-tu dupe. Kumge neta-ne wa' cwu-tu zaare haatun m-e' da tumsu e wa' cwu-tu kose shup-du ũr-hi, za ũk-tu u-ga ne da, kō kus-tu bu-mu ũt-ro kō ta'ar-tu shik kō kus-tu shik sok, **10** sedi neta-ne i o m-gwat uzu e yaste hi-ur e udu u-Ru kumge e muut hi-ut e u

nɔm-du nɔm-ut so-to. **11** Yage neta-ne iis za nɔm-du ur-shut tumsu u yase du ur-hi ne u-beet. **12** Um yaag neta ur-beb du ut-kose da ko e nɔm ur-faruk du campa-ne da. Sedi yage e ho us-ram. **13** Remu zu Ru-u nomog Adamu ur-takun kanda Hawa. **14** Tumsu Adamu wa faruk-u nɔm us-te engusse da. Sedi neta wa, remu uzu wa na engusse wa shu'ut wa-ut-ba'as. **15** Sedi neta-ne do'e kwum-du ukur udu ur-mat du yaag, abite e reeg u-shu u yadu jab ne, u ut-cwan ne, tumsu u-hen ne, tumsu u shup-du ur-hi ne.

3 Rem-us sin-se nip-to su zuye, a net-u o cwan-tu wa shu'ut yu-shu u-me a-doru Yeso ne wa o cwan-tu og-ur so-de. **2** Remu iya, se yu-shu shu'ute za ur-pyap, wa shu'ut campa neta gan, wa shu'ut u shup-du ur-hi ne, wa shu'ut wa-us-ver, u dim-ur so-de ne. Tumsu wa shu'ut wa-cwan-tu ut-hamut u bu-u wa, tumsu wa shu'ut wa kerru ut-kose. **3** Tumsu se wa shu'ute za wa swa-u ke u-tat da ko wa cwan-tu yunus-du jab da. Sedi se wa shu'ute net ur-ka, za wa u-har da, tumsu za wa cwan-tu shik da. **4** Se wa kerge gargu bu-u wa ur-zwar ne, tumsu se wa kerge ut-wa yaag-u wa ya' wa m-zeg tumsu e dor wa. **5** Remu zu abite net kerge gargu bu-u wa da, rene o wa dote keru gwat-du a-doru Yeso ne? **6** Tumsu se a wa shu'ut wa doru po-wa da, remu zu wa kere ut-shu'ut u huk-mu ur-hi ne tumsu wa he gandi kwup-du us-rem uka faruk-u nɔm us-te nomte. **7** Yu-Yat-ya a-doru Yeso ne se tumsu wa shu'ute net wu otte dim-ur so-de udu a-zador ne, taas wa he u-me nɔm-tu m-e da tumsu u-me ren-du faruk-u nɔm us-te. **8** Iya o hen us-dikon se e shu'ute net-tu kore ya-du m-zeg, e shu'ut net-tu ut-nip. Tumsu se e shu'ute a-za swa-u ke ne u-tat, tumsu se e shu'ute a-ut-nip-ne u mot-tu shik ne. **9** Se e ship rem-su ut-nip su mot-tu yadu jab-u ur-zwar ne tumsu e shu'ut u jab ne u kose uzu un zatte ut-ba'as da. **10** Kanda na dag un us-dikon, yage na reg un sok. A-muune uzu un zatte ur-pyap da, yage e nɔm m-ank uka us-dikon. **11** Iya-o hen tumsu neta-ut un se e shu'ute net-tu kore yadu m-zeg, sedi za a remsu hamu ur-no ne u mot-tu or-ut e ne da. Tumsu e shu'ut u shup-du ur-hi ne u jab-u so-o ne u-me ko-uyan u e o ut-nom. **12** Se dikon yu shu'ut campa neta gan, tumsu wa kere gargu ya'agu wa u bu-u wa ne ur-zwar ne. **13** Net-tu o u nɔm-du pama-u so-o uka us-dikon e do'e kwum-du m-zeg dugu-du eken tumsu e do'e kwum-du swur-mu shiriktin-mu jab u-me yadu jab-u e u-me

Kiristi Yeso. **14** Ko ba shu'ute uzu um o panu no, um cwang uzu um haan um hyan no za wa'as. **15** Sedi um o panu no remu uzu, a-muune uzu okon nɔm-o naase me uda, no shu'ut u m-nap ne uka dupte net-tu dor-ut hi-ur e u-me bu-u u-Ru. Um o us-rem u mot-tu a-doru Yeso ne u Ru-u ur-fat, u ooge ur-kug tumsu ur-tak du ut-nip. **16** Tumsu in beet in eeste uzu, yu-ur so-de in nɔm-tu m-yasa to tu-yat-to: Yeso haagun u war-u net, na koske in uzu wuna o wa'u u-Ru udu Yar-u u-Ru. A-tom u-Ru-ne hyun wun, a-doru Yeso nɔm donse-ur wa u-me ut-dak. Net-tu u-dak u-beet e yaag jab u wun ne, Ru-u kub wun u-dom u-ru, u-me sek-m wa.

4 Sedi Yar-u u-hen wargu in uzu u ho-tu m-vaste eken do'e yage-du yadu jab-u ut-nip. E do'e dorru kose-tu yar-tu ut-enk tumsu ut-kose ne tu rwune dugu nɔm us-te. **2** Go-du kose-ut to haan udu ya hamu ur-no ne u us-bi ne, i nap-mu nɔm-u so-o u yo-o ne mur-se. **3** Un zuug uzu kumge na nɔm ur-gu da tumsu ana re tokon nɔm-tu ut-re to da. Sedi Ru-u nong nɔm-u ut-re remu na re u tek-u ya-du ut-vam udu i ya'e jab tumsu udu i nape ut-nip. **4** Remu ko-uyan u Ru-u nome u so-o o, tumsu nɔm-u na do'e ut-gugum zaar da a-muune uzu na kabug to u ya-du ut-vam ne. **5** Remu zu udu toog-us in tumsu rem-su u-Ru ne na muute to u-hen ne. **6** Abo re u-shu u rwuutun nɔm-ut to m-zun udu or-ut ro a-dor-ne, bo do'e shu'ut wa-warru rem-us Kiristi Yeso wu so-wa, tumsu bo ut-re u-shu ut-rogom ne remu rem-su ya-du jab u kose-ut so-to ne tu bo ooge ut-dor. **7** Gugme kose-ut to tu za tu ut-nip da, tumsu kwur-tu m-zan ne tu za ut-sege ut-net e ya' u-Ru m-zeg da. U swas-mu iya, iise hi-ur ro bo nɔm ur-yu uka Ru-u otte ussa bo nɔm. **8** Remu iis-u u-war o ur-zwar ne, sedi iis-u nɔm-du nɔm-u Ru-u ut-sa zek ur-zwar. O do'e segu net u-me dinde yu-de u da-o tumsu m-momm. **9** Nɔm-u um ware rem-us sin-se nip-to, tumsu se korge ut-kab u ut-kom ut-yur. **10** O wa'e it o nɔm-du m-ank us-hund ne tumsu re-u u-shu ne remu re-u ur-korro u swadu ur-kob ne, remu zu it wa'ag jab-u it udu u-Ru ur-fat. Wa korge ukur du ut-net ut-beet, ukur-u o ut-zeg ur-zwar udu i ya'e jab u-me wa beet. **11** Kose nɔm-ut to tumsu bo waru kowan wa nɔm-to. **12** A-bo yage wakun jurum bo da remu uzu bo o wa'u beb. Sedi bo shu'ut nɔm-u ut-kose udu a-dor-ne, u-me rem-us ro, u yu-ur ro, u-me cwan-ut ro, u-me

yadu jab-u ró tumsu u-me hen-u ró ne. **13** Kanda um haan ukun, wa jab-u karunte a-dor-ne Ran-u u-Ru, ut-but ne tumsu nomu e ut-kose ne. **14** Taas bo yage nya-u Yar-u Ru-u u na ya'u bo udu nom-u a-warru rem-su u-Ru ne ware, da-u nengen-tu a-doru Yeso ne doru bo ut-kom. **15** Wa' jab u-me nom-ut to ut-beet. Yasu hi-ur ró ur-beet, u remu kowan do'e hyan-du re-u u-shu ró. **16** Gwat hi-ur ró ur-zwar ne uka bo otte ur-yu tumsu u kose-ut ró ne. Re u-shu u nom-du nom-ut to, remu zu bo u net-tu o hog-du bo ne do'e kwum-du u-ukur.

5 A-bo hagusse u-nengen da, sedi nomu wa us-rem uka u-uso. Gwat ya'ag-u beb-ne uka or-ut ró ne. **2** Gwat ut-mang uka ino-ut ró tumsu ya'ag-u neta-ne uka huno-ut ró, u jab u-hen ne. **3** Gwatun bomos-ne i zatte wakun wu do'e yadu e ur-sege da. **4** Sedi abite bomos otte ya'ag ko ya'agu ya'agu wa, nom-u kame e nom ur-takun e iis ur-yu uka ya'ag u-Ru u bu-ut e, tumsu e top i mate e udu gwat-du e. Remu zu a e nome iya Ru-u do'e hog-du zwar-ur un. **5** Sedi bomos wu zatte wakun wa segu wa da tumsu wa o war-wa, se wa toste wadu jab-u wa udu u-Ru. Tumsu wa nom us-toog u-da u-beet, m-gyup u u-ho ne wa o us-kon remu sege-du u-Ru. **6** Sedi bomos wu o yudu remu cwan-tu hog-du ur-zwar remu hi-ur wa, wa marug u-me u-Yar ko ba wa o ur-fat. **7** Yase ut-net bor-ut tun-to, ko'e, remu e ut-shu'ut za ur-pyap. **8** Sedi a-muune uzu wakun kerge gwat-du ko-ur wa da ko net-tu bu-u wa da, wa yakke yadu jab-u wa u-me Kiristi tumsu go-du net-u wa zek wa-za dor m-yo. **9** Bomos wu na pane dim-ur wa, u-me ran-u bomos-ne, se wa teeg us-hak ut-shik ut-tut, tumsu wa oog wa ya-du jab udu campa wa da-u campa wa ooge ur-fat. **10** Tumsu se wa otte dim-ur so-de remu nom-du ank-m somo, tumsu wa nomgu ya'agu wa ut-him, tumsu wa cust-du ut-hamut, tumsu wa nome-du net-tu u-Ru us-pama, tumsu wa sege i o swadu ur-kob, tumsu wa ya'aste hi-ur wa u nom-du nom-ut so-to ut-go ut-go ut-beet. **11** Sedi bomos-ne i omne ya'ag, a no wa dim-ut e u-me ran-u bomos-ne da. Remu da-u cwan-tu war-u e ruye yadu hi-ur e remu Kiristi, e do'e ut-cwan e nom ur-gu. **12** A shu'ute iya un do'e haatun hi-ur un kwup-du us-rem remu zu un pakus estedu us-rem un su ur-takun. **13** Tumsu a-muune uzu no wa'ag dim-ut e u-me ran-u bomos-ne, un do'e iis-du ur-shu'ut roggo ne tumsu e do'e naasu da-u e u cwaag u-me ut-bu tu ut-net ur-ba. Tumsu un zaar ut-shu'ut roggo war-o da,

sedi un do'e ut-shu'ut u ha-mu ur-no u cwaag u nom-u zaare bu-m e da tumsu warru nom-tu kame e war da. **14** Remu iya, um o yadu us-rem udu bomos-ne i omne ya'agu rek-e uzu e sur m-nom ur-gu, e mat ya'ag, tumsu e gwat bu-ut e, faruk-u nom us-te zaar u kwum-du kerru zudu okon nom-o u yo-o u un ne da. **15** Um zuug iya remu zu eken bomos-ne i o ya'ag taag yage-du dorru Yeso tumsu e o dorru faruk-u nomu us-te u da-o. **16** Abite wakun neta wa wu o wa-doru Yeso otte bomos-ne u-me bu-u wa, kamug wa gwat e tumsu za wa sake a-doru Yeso ne m-no da. Se a-doru Yeso ne gwat bomos-ne i zatte wakun wu do'e sege un da. **17** Ut-nengen i nome m-ank u-me morog-du a-dor-ne uka kumte e korge na ya' e m-zeg, tumsu na top e, hadde i nome m-ank sok u same ut-but ne u ut-kose ne. **18** Remu Ran-u u-Ru zuug, "A-bo tage nu-u gob-u u-na' da-u wa o rew-mu hyu da." Tumsu u dekun be-de o zuug, "Kowana nome m-ank kamug wa kum u-top." **19** A-bo ees u remsu na kete u-nengen yu a-doru Yeso da se bo kwung us-ees us-yur ko us-tut. **20** A-muune nengen-yu a-dor Yeso nong ut-ba'as, nomu wa ut-him u-shu a-doru Yeso ne, remu tokon nengen to hog gyer-u ut-nom. **21** Um o u hyum-du bo u-shu u-Ru tumsu u Kiristi Yeso ne u a-tom u-Ru ne, bo dor tunto bor-to za kose-du m-kuuk tumsu cwan-tu ur-hi ne. **22** Abi nom hor-mu doru wakun ut-kom da, tumsu a-bo same ut-hi u-me ba'as-ut eken ne da. Ship hi-ur ró u-hen ne. **23** Yage swadu m-bu u war-mo, sedi bo swa ke dugu bu-mu inabi cashi u remu re-mu ut-men ró tumsu m-kwet-kwet-m ró ne. **24** Bakse, ba'as-tu tokon net-to to o m-zun cas, tumsu to o u dor-tu un m-ha udu kwup-du us-rem. Sedi eken oro ba'as-ut e zaar m-zun da se u ane u-shu. **25** I ya-o tumsu, ank-m so-mo tokon net-to o m-zun cas. Tumsu ank-m so-mo tu na nome m-yasa to do'e ut-rwuun dekun ho-de m-zun.

6 Tok-ne beet se e yaag uso-tu bu-ut e m-zeg. Uno ut-hoos haatun du us-pyap u dim-du u-Ru u kose-tu a-doru Yeso ne. **2** Sedi i otte uso-tu u-bu i o a-dor Yeso ne a e jurum e da remu zu e o a-doru Yeso ne. Sedi yage e sur m-nomu un us-pama uka kumte, remu uzu ank-m un segu eken a-doru Yeso ne i e tone. **3** Tokon net-to nom tokon kose-to tu o bam dugu kose-tu um nomu no ne. Kose-ut un eeste u rem-su ut-nip su Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi da. Tumsu un koste nom-tu do'e sege ut-net e nom ur-yu uka Ru-u otte

ut-sa da. **4** Go-du net-ut to otte huk-mu ur-hi, tumsu un nak okon da. Net-ut to otte cwan-tu inan u mot-tu gom-tu m-zan ne. Go-du nom-ut to haatun ur-shub, u u-har ne, us-pyap ne, u dorog-us yo-se u mot-tu eken ne. **5** Go-du net-ut to haatun namu jab u-da u-beet. Jab-us un natusse, tumsu un yakke dorru ut-nip. Un dorog uzu doru u-Ru o fun-yu kwum-du shik. **6** M-ha iya ne, dorru u-Ru u rus-du jab-u u mot-tu nomu bo otte ne, swur-mo sok. **7** Remu zu in haagun u okon ne u uno dak-u u-beet o da tumsu iya in zaar u kab-du okon nom-o m-rwu da. **8** Sedi a in otte nom ut-re tumsu u cwu-tu ut-wa ne, to korge in. **9** Sedi net-ne i ut-sa e kum ut-kwum, e he u-me m-reg u ur-ren ne u cwan-tu nom-tu m-rag ne u-tat tu ur-honse, m-te m-sabre tumsu m-mar ne. **10** Remu cwan-tu shik o kug-du go-du nom-ut yo-to ut-beet. Tumsu remu cwan-tu shik eken yakke yadu jab du ut-nip, tumsu e naknu hi-ur e namu jab u-tat. **11** Sedi bo Timoti, bo o net u-Ru. Rem iya, som m-ra dugu-du nom-ut yo-to tunto ut-beet. Tumsu bo dor fun-yu yudu jab-u so-o, u nom-du nom-tu Ru-u ut-sa ne, u yadu jab ne, u ut-cwan ne u gag-du jab ne, u jab-u m-tor ne. **12** Jumun dum-m so-mo mu yadu jab. Ship fat-du m-momm o Ru-u fogte bo remu de, tumsu rem-su bo ware u-shu ut-net u-tat. (aiōnios g166) **13** Um o kon-du bo u-shu u-Ru wu yu'e ur-fat udu ut-nom ut-beet tumsu u-shu Kiristi Yeso wu ware ut-nip tu mot-tu hi-ur wa ne u-shu Pontus Biratus, **14** uzu bo ship bor-u inya ur-zwar ne, za ur-pyap m-te hodu muun-ur Wa-ko-uyan in Yeso Kiristi. **15** Wa do'e muun u da-u Ru-u cine. Wuna o wa nu-u so-o tumsu u-Ru kyak, wu zege ut-faruk ut-beet ur-beb tumsu Wa-ko-uyan wu zuge a-ko-uyan ne beet. **16** Wa war-wa wa zaar m-mar da, tumsu wa nom ur-yu u-me m-zun mu wakun zaar wu de kerru te-du wa da. Is-u net tamug hyan-du wun da, tumsu wa zaar tame-du hyan-du wa da. M-zeg m-beet u ur-beb ne udu wa m-momm o! U shu'ut iya. (aiōnios g166) **17** Nome i otte ut-kwum u uno dak-u u-beet o ut-him a e shu'ut huk-mu ur-hi da, tumsu a e wa' jab-us e udu ut-kwum tu do'e ut-natusse da. Sedi se un wa'ag jab-us un udu u-Ru, wu yu'e ko-uyan m-hos remu hog-du m-remer in. (aiōn g165) **18** Waru un uzu un wa' shik-u un udu nom-du nom-ut so-to. Un shu'ut a-ut-kwum ne udu nom-du ank-m somo, tumsu e mot nom-tu e otte m-hos udu i ooge ut-sa ur-sege. **19** A un nome iya un o nomu hi-ur un ur-cun du ut-kwum tu do'e ut-shu'ut ur-tak du ur-beb u remu u-shu, remu zu un kum-ut

ur-fat du ut-nip. **20** Timoti, ship nomu na yase bo ur-zwar ne. Bir u-kit dugu rem-su m-zan u i ooge gug-mu bo ne u nom-u e o ut-gwat uzu nap-mo. **21** Tokon net-to hakte u-kit dugu yadu jab e tumsu e o dorru kose-tu us-bi. Yage nya u-Ru shu'ut ur-kot u no ne.

2 Timoti

1 Unō ran-ō oon dugu-du Burus, wu Ru-u dage wa shu'ut wa-tōm-u Kiristi Yeso u cite mu u-Ru. Wa tomog me um waru net-ne mot-tu estedu us-rem su ur-fat udu yadu jab u-me Kiristi Yeso. **2** Um o pan-du unō ran-ō udu Timoti. Bō o ūka wa'-u ri wu um o ut-cwan. Yage u-Ru u-Uso u Kiristi Yeso ne Wa-ko-uyan in ya' bō u-nya, ur-on ne u rus-du jab ne. **3** Um vam-ug u-Ru wu um o nome m-tok ūka uso-tu uso-ut ri nomte u jab ne u kose uzu um zatte ut-ba'as da, ūka u-ho u m-gyup ne um o ut-bakus u bō ne u-me toog-us ri. **4** Da-u um bakse u is-m ró ne, um tumbte ut-sa um hyan bō, kō jab-u ri do'e ut-shu u ur-so ne. **5** Um nong ut-vam remu uzu um bakuste u yadu jab-u ut-nip ró ne u ooge ur-takun u-me wu mate ino-u ró Rois, tumsu ino-u ró Afiniki. Tumsu um nak u da-o uzu gandi yadu jab-u o u u-me ró. **6** Rem iya um o baksun bō, uzu bō puk-ut u-ra u nya-u u-Yar u Ru-u yasū bō, da-u um dōru bō kom-ut ri dōm-u ró. **7** Remu uzu Ru-u yaag in yar-u u-gyer da, sedi yar-u ur-beb, tumsu ut-cwan ne tumsu him-tu ur-hi ne. **8** Remu iya a-bō hog e'-mu warru rem-us mot-ut Wa-ko-uyan in kō e'-m ri da, me yu o u-me bu-u m-tok u remu wa. Sedi Afisa bō same ut-hi u me ne u tek-u swadu ur-kōb u remu warru Rem-su m-Remer, udu beb-du u-Ru. **9** Remu Ru-u gwuug in tumsu wa fog in uzu in nomon yu-du u-hen. Wa nong inya, za remu uzu in korge wa nome in iya da. Sedi kanda wa nom u-dak u-beet Ru-u zongte wa kose in on-ur wa udu Kiristi Yeso. (aiōnios g166) **10** Sedi na koske on-du u-Ru u da-o udu haan-ur Wa-u-ukur in Kiristi Yeso. Wa gek-ut beb-du m-mar tumsu wa kose fun-yu fat-du m-mōmmo udu rem-su m-remmer. **11** Ru-u dak me um shu'ut wa-ut-but, wa-tōm-u Yeso, tumsu wa-ut-kose tu Rem-su m-Remer wa. **12** O wute um otte swadu ur-kōb u ana u-me bu-u m-tok. Sedi um hok e'-mu se da, remu uzu um nak wu um otte yadu jab. Tumsu um nak za u-sakna uzu wa kere e'-du Rem-su M-remmer su um ooge but-tu se m-te ho-du Kiristi do'e muun. **13** Nom-u bō hoge dugu-du ri, ship o ūka fun-yu kose-tu ut-nip ur-zwar ne sok. Tumsu bō nom inya u yadu jab ne tumsu ut-cwan ne tu bō kume dugu-du same-du ut-hi u Kiristi Yeso ne. **14** Remu beb-du Yar-u u-hen u o m-yu u-me in, gwat kose-tu ut-nip tu so-to tu na yasū bō. **15** Bō nap uzu kowan u Asiya kuus-tun me u-shin, m-ha Fajerus tumsu Hamojenis ne. **16** Yage Wa-

ko-uyan kose ur-on u bu-u Onesiforus, remu uzu u-da u-tāt wa yaag me m-hiriktin sok, tumsu wa hok m-e' uzu um oog u-me bu-u m-tok da. **17** Sedi da-u wa haane Roma, wa goot me sok se da-u wa hyanu me. **18** Um nong us-toog uzu Wa-ko-uyan uzu wa kose wun on-ur wa u ho-du Kiristi do'e muun. Tumsu bō nak sok ur-zwar ne ūka wa nom-te me ur-sege u-me Afisa.

2 Remu iya, wa'u ri, shu'ute ur-beb ne udu u-nya u bō otte remu same-du ut-hi ró u Kiristi Yeso. **2** Tumsu nom-tu bō hoge me ut-war udu ut-net u-tāt, iise nom-ut to udu ut-net tu o yadu jab ne, i do'e kere iis-u eken. **3** Gag jab-u swa-u ur-kōb u it ne ūka wa m-gag so-wa wu Kiristi Yeso. **4** Wa m-gag zaar wu do'e guksu hi-ur wa u nom-du tokon nom-to tu net-tu nome da, remu zu cwan-ut wa uzu yu-shu wa wu kabe wun wa hog zwar-ur wun. **5** Iya tumsu, da-u wakun o som-mu maga, na zaar wa' wun top-du re-du ur-korro da se wa dorog bor-tu maga. **6** Wa-ur-tōm wu nome m-ank sok wa kamug kwum-du nom-tu ur-tōm tu ur-takun. **7** Nom us-dorog u mot-tu nom um o ut-war. Remu uzu Wa-ko-uyan do'e segu bō, uzu bō nap to nom-to ut-beet. **8** U-da u-beet bakse uzu Kiristi Yeso, wu yune dugu marimari-ne, wa o dugu ko-ur Faruk Dawuda. Sin-se o Rem-su m-Remer su um o ut-war. **9** Remu warru Rem-su m-Remer, o wa'e um otte swadu ur-kōb, teet un gug-ut me ho-su kwam ūka wakun wu nome ut-ba'as. Sedi wakun zaar wu do'e keru gag-du remsu u-Ru da. **10** Remu iya, um gak jab u ko-uyan remu i Ru-u dage. Um nong iya remu ko'e e kum u-ukur udu yadu jab u-me Kiristi Yeso, tumsu e kum ur-cwa u-me m-sek mu m-mōmmo. (aiōnios g166) **11** Rem-us se nip-to: A in mare u Kiristi ne, in do'e tumsu ur-yu u wa ne. **12** A in gage jab, in ut-nom ur-Faruk u wun ne. A in nome se-m wun, wun do'e nom-du se-m in. **13** A in zatte yadu jab da, wun omōn u jab-u so-o ne, remu uzu wun za nomu se-mu hi-ur wun da. **14** Baksun kowan mot-tu tuntō nom-to, tumsu nomu un ut-him u-shu u-Ru uzu un yage m-dum mu ut-gom. Go-du nan-i e i m-zan, tumsu to kere naasu i o erru un. **15** Nom ūka bō dote ut-kere u-beet bō kose hi-ur ro udu u-Ru ūka wa u-pama wu Ru-u hoge zwar-ur wa. Shu'ute net-u wu zare hog-du e'-mu pama-us wa da, tumsu wu iis-u net-ne rem-su ut-nip hon-hon. **16** Eese m-ra dugu rem-su m-zan u rem-su m-rag su wu'e ut-net e sur m-nom nom-tu za tu u-Ru da. **17** Kose-ut

un burug uka ur-bubu. Net-ne yur i nome go-du kose-ut to una o Himeniyus u Firetus ne. 18 Un yakke fun-yu ut-nip. Un zu na nomog yune-du marimari-ne, tumsu un o natusse ya-du jab-u eken. 19 M-ha iya ne, net-tu u-Ru ees ur-beb ne uka ur-tak du zaare ut-rumus da. U-domu tak-ur rinde Ru-u punte tunto gom-to: “Ru-u nak net-tu ooge net-ut wa” tumsu “I zuye uzu e o a-doru Wa-ko-uyan se e yakke nom-du nom-ut yo-to.” 20 U-me bu-u yat-o a kwano tu shik tu kwam-tu bu-mu ut-ro u kwam-ut pus-to ne to o war-to da, tumsu tokun oro tu na nome us-te u ut-rwab ne. Tokon na zongte to u remu morog-ur yat-de, tokon remu ank-mu ko-uyan ho-de. 21 Bo yu shu'ute kwano du ank-mu ko-uyan ho-de, a bo jaase hi-ur ro u-hen ne, bo do'e ut-shu'ut uka ut-kwano remu ank-m yat-mo. Na do'e has-tu bo u-kit, remu ank-mu uso-u u-bu, zongi zongi remu ko-uyan ank-m so-mo. 22 Sedi som dugu nom-ut yo-to tu nak-du jab-su yaag-u beb-ne. Tumsu bo dor yu-du jab-u so-o, u yadu jab ne, u ut-cwan ne, u shu'ut-du m-yar ne, ur-kot u i foge dim-ur Wa-ko-uyan u jab-u u-hen ne. 23 Sedi gugme m-rag tumsu inan i m-zan ne, remu uzu bo hi-ur ro bo nak uzu to haatun u-har. 24 Tumsu tok-u Wa-ko-uyan se wa shu'ute za u-har. Sedi se wa koske ur-on udu kowan, wa shu'ut wu do'e kere nom-du ut-kose, tumsu wa shu'ut wa tor-mu jab. 25 U-tek ut-swuumse u nome un i o gug-mu bo ut-him, u-me wadu jab uzu Ru-o ut-wa un yage ut-ba'as, tumsu u do'e huutu un udu nap-mu ut-nip. 26 Se u da-u o, un do'e ut-muun u-me dorog-us un tumsu un kum ut-kusum dugu-du ren-du faruk-u nom us-te. Remu uzu wa maaste un uka tok-ne remu e nom-ut ko-uyan u wa ut-sa.

3 Um ut-sa bo nap uzu ho-tu m-vaste da-u swadu ur-kob do'e haan. 2 Remu net-ne do'e ut-shu'ut a cwan-tu ur-hi ne, a cwan-tu shik ne, a ut-uk ne, a huk-mu ur-hi ne, a us-pyap ne, a-kob-du doru i mate e ne, a-kob-du ut-vam ne tumsu a-za u-hen ne. 3 Un do'e ut-shu'ut a-kob-du ut-cwan ne, a shup-du or-ut e ne u jab, a naasu dim-tu or-ut e ne, a-kob-du shup-du ur-hi ne, a-ut-gam ne, tumsu i gug-mu nom-tu ooge tu soto ne. 4 Un do'e ut-shuut a re-du u-ra u huub-ut un, a-kob-du gwat-du orut e ne, a huk-mu ur-hi ne, tumsu a cwan-tu m-remar ne m-zeg cwan-tu u-Ru. 5 Un do'e ut-kose uka a-dor u-Ru ne, sedi un do'e gugum du shin-m mu do'e ut-wa un shu'ut net-tu u-Ru. Som m-ra dugu net-tu ooge iya. 6 Una ooge go-du

net-ut to tu cwuye u-me ut-bu tu ut-net tumsu un engusse jab-su neta-ne. Neta-ut tun-to zatte us-ver da, i no-mu ba'as-ut e ruye un u-dak, tumsu go-du ut-ba'as ut-go ut-go to o dor-tu un. 7 Go-du neta-ut to u-da u-beet e o u-iis, sedi m-ha iya ne e kerge nap-du rem-su ut-nip da. 8 A-ut-kose ne ine e gugum ut-nip uka Yannes u Yamris e gugumte Mosa. Jab-us un za so-se da tumsu un zatte yadu jab u ut-nip da. 9 Sedi un zaar ha-mu m-ra da. Dekun ho-de za m-tumb kowan do'e ut-nap uzu un o rag-ne, uka Yannes e Yamris. 10 Sedi bo, Timoti, bo nak u mot-tu kose-ut ri, tumsu uka yu-ur ri ne, nom-u um ut-sa ut-nom u fat-ur ri, u yadu jab-u ri ne, u shiriktin-mu jab-u ri ne u cwan-ut ri ne, u gag-du jab-u ri ne. 11 Bo nak uka un yute me ur-kob tumsu swadu ur-kob ne du kume me u-me Antakiya, u Ikoniya u Risitira ne. Um gak jab u swadu ur-kob dinde tumsu Wa-ko-uyan ruut me dugu to ut-beet. 12 Ut-nip, kowana ooge ussa wa dor fun-yu u-Ru uka wa-doru Kiristi Yeso wa do'e swadu ur-kob. 13 Sedi net-ut yo-to u i o engusse ut-net ne e do'e ut-re u-shu m-swur ne. Un do'e engusse eken tumsu na do'e engusse un. 14 Sedi se bo eese u yadu jab ne udu nom-tu na iise bo ne. Bo nak uzu nom-ut to nip-to, remu uzu bo nak uzu bo keru yadu jab udu i iise bo. 15 Na iise bo Ran-u u-Hen dugu fa-ur ro. Tumsu o yaag bo us-ver u bo onk ukur-u u oone udu yadu jab u-me Kiristi Yeso. 16 Remsu Ran u-Ru us-beet gom-to tu Ru-u wa'e u-me jab-su i pane se udu Yar-u wa. Tumsu se kere iis-u in ut-nip, tumsu se wa' in nap nom-u ooge u za so-o u-me fat-ut in. Se mang in da-u in nome nom-u ooge za so-o, tumsu se iis-u in nom-du nom-u ooge u hon-hon. 17 Nom-u wute inya u-beet o uzu net wu nomu u-Ru ut-huuk do'e ut-shu'ut u-zongi zongi shuyi-shuyi u remu wa nom-ut ko-uyan u ooge u ank-m so-mo.

4 Um o hyum-du bo u-shu u-Ru u Kiristi Yeso ne, wu do'e nomu i ooge ur-fat u i mari ne kwup-du us-rem, tumsu remu uzu wa do'e muun wa ka faruk-ur wa: 2 Nom donse-du remsu u-Ru. Bo shu'ut us-zong ne, ko da-u m-remar ko da-u za m-remar. Bo mang, bo nom ut-him, tumsu bo ya' shiriktin-mu jab u gag-du jab-u yato ne tumsu u kose-ut so-to ne. 3 Remu da-u oon da-u net-tu zamuttun cwan-tu erru kose-tu ut-nip da, sedi un do'e doru nomu jab-us un ut-sa. Un do'e kargusse hi-du war-e a-ut-kose ne i do'e waru un nom-u to-tu m-koot un ut-sa ut-hog. 4 Un do'e

zwape to-ut un dugu erru ut-nip, tumsu un bir u-kit udu erru ut-kwur. **5** Sedi bo, Timoti, se bo shu'ute u shup-du ur-hi ne u-da u-beet, gag jab u swa-u ur-kob ne, nom ank-mu warru Rem-su m-Remer, tumsu bo shuus no-mu ank-mu Ru-u yase udu ro. **6** Um o yadu bo tunto bor-to remu uzu fat-ur ri o uka ur-toog du u-swa du wa-toog dase, tumsu da-u um do'e yage uno dak-u u-beet o ut-mor. **7** Um jwumug dum-m so-mo uka kumte. Um taaste maga. Um shupuk rem-su ut-nip su mot-ut Kiristi ur-beb ne. **8** Tumsu u da-o og-du o estu me, top-du ur-faruk jab-u so-o. Wa-ko-uyan, wa-kwup-du us-rem hon-hon, wa do'e yadu me dinde og-de u ho-du wa do'e muun. Tumsu og-ur rinde za remu ri o warri da, sedi tumsu remu i ooge cwan-tu muun-ur wun beet. **9** Nom m-hor uka bo dote ut-nom bo haan udu ri. **10** Remu zu Dimas kuustun me u-shin u remu cwan-tu nom-tu u-dak tumsu wa yakke me wa do'e u Tasaronika. Kiricin do'e u Garatiya, tumsu Titus do'e u Dimatiya. (aiōn g165) **11** Ruka wa o ur-kot u-me ne kyak. Gote Markus u bo haatun wa, remu uzu wa o ur-sege ne du yat-de u-me ank-m ri. **12** Um tomog Tikikus m-ha Afisa. **13** Da-u bo o haan, se bo kabnu me u-godo yu um yagne u-me bo-u Toruwa u kom-ut Karbus. Tumsu bo kabne me ran-tu us-pan ri, hadde tu na nome u ka-tu ut-bisa. **14** Arezanda wu nome u-zwa ut-kwam, wa nongu me nom-ut yo-to u-tat. Wa-ko-uyan do'e top-u wun remu nom-u wun nome. **15** Tumsu bo ees m-ra dugu-du wun, remu wa gugumte rem-us in ur-beb ne. **16** Da um ruute hi-ur ri ur-takun u-shu wa-kwup-du us-rem, wakun dorog dim-u ri da. Kowan somog me. Ta'as Ru-u top un nom-ut to ut-beet m-yo u un ne da. **17** Sedi Wa-ko-uyan ees ur-kot u me ne tumsu wa yu' me ur-beb remu um shuuste donse-du rem-su m-remem m-zun m-ha udu i za-Yahuda-ne da e hog. Tumsu wa u-kur me dugu nu-u u-zur. **18** Wa-ko-uyan do'e ruutu me dugu ko-uyan ank-m yo-mo mu do'e heese me tumsu wa do'e muutun me m-yar u-me faruk-du u-ru wa. M-sek m-beet udu u-Ru m-mommo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **19** Bo vuk-se me Biskira u Akira ne u net-tu bu-u Onesiforus ne. **20** Eratus ees u-me bo-u Korintiya, tumsu um yakke Tarofimus u kob-du m-yar u-me bo-u Miretus. **21** Nom uka bo dote ut-kere bo teen ane kanda gos-u heen. Yuburus o tomtan bo us-vuk, u Fudens ne, u Rinus ne, u Karadiya ne, tumsu a-doru Yeso ne beet. **22** Yage Wa-ko-uyan nom ur-kot u yar-u ro ne. Nya-u shu'ut ur-kot u no ne.

Hyan-u

1 Unō hyan-ō oon dugu-du Yesō Kiristi, u Ru-u ya'u Yesō remu Ru-u o ut-sa wa koste tok-ne wa nom-u wa zonge ut-nom u-shu za m-tumb. Tumsu Kiristi nomog remsu hyan-u unō u wa tomtōn wa-tōm-u u-Ru udu tok-u wa Yohanna. **2** Yohanna wur kō-uyan hōn-hōn u wa hyane tumsu wa hog. Sin-se ooge ogortu remsu u-Ru tumsu ut-nip ne tu Yesō Kiristi upse. **3** Nu-u u-Ru udu wu karunte rem-us sin-se su nom-u do'e ut-nom u-shu, tumsu kom-u u-Ru udu wu ere tumsu wa dor se. Rem uzu nom-ut tun-to do'e ut-nom za m-tumb. **4** Unō ran-ō oon dugu-du Yohanna, m-ha udu morog-tu a-doru Yesō ne ut-ta'er i o me gas-su dak-u Asiya. Yage nō onk u-nya u rus-du jab ne dugu-du u-Ru, wu o da-o, tumsu u da-u arke ne, u da-u do'e haan ne, tumsu dugu-du ut-yar ut-ta'er tu o u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru, **5** tumsu dugu-du Yesō Kiristi. Wuna o wa-warru rem-su ut-nip hōn-hōn wu yu'e zun-mu nom-u wa nape. Wuna o wu yune ur-takun dugu m-mar tumsu faruk-u faruk-tu u-dak ut-beet. Yesō Kiristi cwan-ug in tumsu wa ukur in dugu swadu ur-kōb udu aguz-du hyu-m wa u remu ba'as-ut in. **6** Wa wa'ag in shu'ut nom-u ur-faruk tumsu a-toog-ne rem-u in nom-te Ru-u wa tumsu uso-u wa ne m-tok. M-sek tumsu ur-beb ne udu wun m-mōmmo! U shu'ut iya. (aiōn g165) **7** Gwatun! Yesō o haan u ut-ku'ut ne. Tumsu kowan do'e hyan-du wa, u dame i jwaye wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet e do'e nom-du namu jab u remu wun. U! U shu'ut iya. **8** Wa-Kō-uyan u-Ru zuug, "Me wa wu otte ur-beb ur-beet dugu ur-takun m-ha m-vaste, wu ooge da-o, tumsu wu ooge da-u arke, tumsu wu do'e haan, me o Ru-u zuge ur-beb." **9** Me, Yohanna, me o oru nō wa-doru Kiristi tumsu wu nome ur-kot u nō ne u-me swadu ur-kōb, u faruk-du u-Ru ne, tumsu u gag-du jab ne uka wa-doru Yesō. Na gwunug me u-me dak-u ooge m-gan m-sa ne mu Patamos remu uzu um oog warru rem-su u-Ru tumsu remsu ut-nip su mot-ut Yesō ne. **10** U ho-du a-doru Yesō ne nom-u Wa-kō-uyan ut-huuk, Yar-u u-Ru dor-ut me. Tumsu um hog u-cwar u dim-u ri yu ut-wan uka wan-tu u-kar. **11** Ya zu me, "Pan u-me ran-u us-pan nom-u bō hyane, tumsu bō tomot o udu morog-tu a-doru Yesō ne u-me bō-ut tun-to ut-ta'er: Afisa, Simina, Pirigamu, Tayatira, Sardisu, Firadafiya u Rawudikiya ne." **12** Um bir u-dim remu um hyan wana o us-rem u me ne. Tumsu da-u um bire u-dim,

um hyun us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-rō su shik su na sukte us-hitirra. **13** U-me tek-u us-kwam su ur-ees su na sukte us-hitirra, um hyun wakun net wa u ees "Sha-mu Wa'u Net," wa o m-wa u toggo-yu m-wur ne m-te ba-tu us-na, tumsu wa o m-as u-zeng ne yu kwam-tu bu-mu ut-rō su shik-u sok-u wa. **14** Hi-ur wa u hi-us wa ne o pusse uka ut-randi, tumsu pusse uka ut-turum. Tumsu is-u wa o uka rem-tu ura. **15** Tumsu na-us wun o uka kwam-tu bu-mu u-dak tu shik tu na toke u-me u-ra. Tumsu cwar-u wa o uka gwuz-u m-bu mu o m-ja u-me u-gi. **16** Wu otte sha-mu Wa'u Net wa o m-shup u reger-ne ta'er u kom-u ut-cwa wa, tumsu u-me nu-u wa van-u m-wur rwuun yu otte m-re koyuhe gas-ya. Shu-u wa o us-mok uka zun-mu ur-hō sok. **17** Da-u um hyane wun um he u-dak ut-jwun u-shu wun uka zu um marug. Se wa doru me kom ut-cwa tumsu wa zu me: "A-bō hog u-gyer da! Me wa o wu otte ur-beb ur-beet dugu ur-takun m-te m-vaste. **18** Me wa wu ooge wa-ur-fat. Um oogu marug, tumsu da-o um o ur-fat m-mōmmo! Um o m-shup u u-mabudi yu m-mar ne u mabudi yu be-du andaka ne otte ne. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** "Remu iya pan nom-u bō hyane, u nom-u o da-o ne, tumsu nom-u do'e ut-shu'ut ne da-u nom-ut tun-to arke. **20** Unō o zun-mu nom-tu m-yasa tu reger ta'er i bō hyane u kom ut-cwa ri tumsu us-kwam ne us-ta'er su bu-mu ut-rō su shik su na sukte us-hitirra: U reger ne ta'er e o a-tōm u-Ru ne e i morog-tu a-doru Yesō ne ut-ta'er, tumsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-ta'er se ooge morog-tu a-doru Yesō ne ut-ta'er.

2 Pan ran-u unō m-ha udu wa-tōm u-Ru wu morog-du a-doru Yesō ne u-me bō-u Afisa: Unō ran-ō oon dugu-du wu o m-shup u reger ne ta'er u kom-u ut-cwa u wa, tumsu wa o m-da u tek-u us-kwam us-ta'er su kwam-tu bu-mu ut-rō su shik su na sukte us-hitirra: **2** Um nak nom-tu nō nome ut-beet. Um hyanug pama-u ank-m nō tumsu gag-du jab-u nō ne. Um nak uzu nō gugumte net-ut yo-to. Tumsu nō reg i ooge ut-war uzu e o a-tōmu Yesō ne sēdi e zaar a-tōmu Yesō da. Nō byuk-ut un a-us-bi ne. **3** Nō nong gag-du jab, tumsu nō gug jab u swadu ur-kōb u remu dim-ur ri, tumsu nō poog da. **4** Sēdi um otte u-nom u-gan u um zaare ut-sa da u mot-ut nō ne: Nō zaar u cwan-ut ri da kō or-ut nō ne uka nō nomte ur-takun. **5** Remu iya, baksun uka nō otte m-nom ut-cwan ur-beb ne kanda nō he'e. Yagun ut-ba'as tumsu nō nom ur-yu uka nō

nomte ur-takun da-u no ya'e jab udu ri. A no re u-shu ut-ba'as ne, um do'e ut-haan udu no tumsu um do'e ven-du no udu hast-du kwam-su ur-ees u no su na sukte us-hitirra dugu be-du ur-shu'ut u se. 6 Sedi no otte nom-u so-o u no nome: No gugumte nom-ut yo-to Nikorata, tu kome um gugme. 7 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Udu net-tu kere re-du ur-korro, me ya'u un kerru re-du ya-tu u-te dugu me u-te yu yu'e ur-fat, su rogme u-me u-faradisi u u-Ru. 8 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Simina: Sin-se remse oon dugu-du wu ooge ur-takun u m-vaste ne, wu mare sedi da-o wa muugun ur-fat. 9 Um nak u mot-tu swadu ur-kob no ne tumsu taag-u no ne, m-ha iya ne no otte ut-kwum. Um nak u mot-tu net-tu o ut-war uzu net-tu Ru-u dage to, Yahuda-ne, sedi e zaar Yahuda-ne da. Un o warru nom-ut yo-to u mot-ut no ne, sedi un o me net-tu o nomu faruk-u nom us-te m-tok. 10 A-no hog gyer-u kob-du no do'e ut-swa da. Er me! Faruk-u nom us-te o mot-tu wadu huub-ut yo-to no e maas eken u-me no tumsu e wa' no u-me bu-u m-tok remu uzu e nom-tu no m-reg. No do'e swa-u kob-ur yat-de m-roog ut-op. Sedi taas no kuusun u yadu jab u me ne da ko a-muune uzu na do'e ho-du no. Um do'e yadu no top-du ur-fat. 11 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Wu kere re-du ur-korro, mar-mu u-yurumse zaar u honse wa da. 12 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru wu morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Pirigamu: Sin-se remse oon dugu wu o m-shup u van-u m-wur ne yu otte m-re koyuhe gas-ya: 13 Um nak be-du no otte ur-yu u-me be-du faruk-u nom us-te otte ur-faruk. No o a-doru ri a jab-u so-o ne, tumsu no yakke dorru me da, ko da-u un hoye Antipas wu ooge wa jab-u pus-o udu warru rem-us ri ukun u bo-u no be-du faruk-u nom us-te otte ur-faruk. 14 Sedi no nom tokun nom-to tu um zaare ut-sa da: Tokon net-to u-me no un dor kose-ut Bara'amu, wu kose Barak uka wadu net-tu Isra-ne nom ut-ba'as. Bara'amu wu' un re nom-u ut-re u na sake ru-tu za ur-fat. Tumsu wa wu' e nom ut-ba'as udu reg-du e uzu e roog u neta-tu zaare tu' e da. 15 Iya-o, eken oro u-me no i dorru kose-ut Nikorata. 16 Rem iya, se no yakke ut-ba'as! Sedi a no gugme ut-yage, um do'e haan udu no za m-tumb um nom m-dum u un ne u van-u m-wur u rwuune dugu me nu-

u ri. 17 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne. Tumsu kowana wu re ur-korro me ut-ya wa nom ut-re u m-yasa dugu dom u-ru u na foge manna. Me ut-ya kowan ta'ar-ur pus-de. Tumsu u dom-u ta'ar-ur re dim-du oro m-pan du wakun nape da se wu onke de. 18 Pan uno ran-o m-ha udu wa-tom u-Ru u morog-du a-doru Yeso ne u-me bo-u Tayatira: Sin-se remse oon dugu-du Wa'u u-Ru wu is-u wa ooge sha-mu rem-tu u-ra tumsu wu ba-tu us-na wa ooge uka kwam-tu bu-mu u-dak tu shik yu na toke u-ra tumsu na jig. 19 Um nak nom-tu no nome ut-beet. Um nak uzu no o cwan-tu or-ut no ne tumsu no otte yadu jab-u udu ri. Um nak uka no otte nomu or-ut no ne ur-sege, tumsu uka no otte gag-du jab-u ne. Um nak u da-o uzu no ut-nom m-zeg da-u no onk-u me ur-takun. 20 Sedi okon oro u no nome u yu-ur no u um zaare ut-sa da: No gugumte egusse neta-u ya Jezeber dugu burgusse kose-tu us-bi wa. Wa fog hi-ur wa wa-warru rem-su u-Ru sedi udu kose-ut wa, wa o engusse net-ut ri dugu u-fun udu nom-du yudu m-o tumsu u re-du nom-u ut-re u na sake ru-tu za ur-fat. 21 Um yaag wa u-da uzu wa byurun dugu ut-ba'as, sedi wa zaar ut-sa ut-byurun dugu oo-m wa da. 22 Gwat! Um do'e gwun-du wun u dom-u u-yun u kob-du m-yar. Tumsu um do'e wadu i nome m-o u wun ne e swa ur-kob u-tat, se e byurgun tumsu e yage nom-du nom-tu wun nome. 23 Um do'e ho-du i o dorru kose-ut wun. Se morog-tu a-doru Yeso ne beet e do'e ut-nap uzu me o wu gote us-jab tumsu dorog-su ut-net ut-beet. Tumsu um do'e ven-du kowan u-me no hon-hon uka ba'as-ut tu no nome. 24 Sedi tumsu um otte us-rem u remu no i kuse u-me Tayatira i gugme dorru kose-tu us-bi tun-to, i gugme ut-nom ur-kot u nom-u a-doru wun ne foge kose-tu ut-nip tu ur-ra tu faruk-u nom us-te upse. Um zaar ut-swur m-sake no mokon no'-mo da, 25 sedi uzu no re u-shu dorru me ne uka no otte dorru me, kanda um haan. 26 Sedi udu wu reye ur-korro tumsu wa dor me m-te m-vaste, um do'e ya-du wa-ur-beb wa nom faruk-du ut-dak ut-beet. 27 Wa do'e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam; tumsu wa do'e cakmusse un uka rwab-tu ma-u ut-tur, uka um onkte ur-beb dugu-du uso-u ri. 28 Um do'e ya-du wun reger-yu ur-wun. 29 Kowan wu otte ut-to yage wa gan ut-to udu nom-u Yar-u u-Ru o ut-war udu morog-tu a-doru Yeso ne.”

3 Pan unō ran-ō m-ha ʔdū wa-tōm u-Rū wū mōrog-
dū a-dorū Yesō ne ʔ-mē bō-ʔ Sardisu. Wū ʔ faruk-
dū ʔt-Yar ʔt-ta'er i nōmē u-Rū m-tōk, tūmsū wū ʔ m-
shup ʔ reger ne ta'er, wa tōmōtton sin-se remse: ʔm
nak nōm-tū nō nōmē ʔt-beet. ʔm nak ʔzū net-tū ʔ
ʔt-war ʔzū nō ʔ ʔr-fat, sēdi nō marug. **2** Zūtūn dugu
m-roog, tūmsū nō swure nōm-ʔ kuse mē nō cashi ʔr-
beb kanda ʔ mūrū u-beet. Remū ʔzū ʔm byuk-ʔt ʔzū
nōm-ʔ nō ʔ ʔt-nōm ʔ shūʔstē nōm-ʔ Ru-ʔ ri ʔ ʔt-
sa nō nōm da. **3** Remū iya, baksūn ʔ nōm-ʔ nō onke
tūmsū nō hog, tūmsū nō dor ʔ, tūmsū nō byurūn ʔdū
ri. A nō gugmē ʔt-zutē dugu m-roog, ʔm do'e ʔt-haan
ʔdū nō za m-tumb, za nap-ʔr nō, ʔka hyū-ʔ. **4** M-ha
iya ne, ēken ʔrō i kuse cashi ʔ-mē nō ʔ bō-ʔ Sardisu i
gugmē naas-dū hi-ʔr ē ʔ ʔt-ba'as. ʔn do'e nōm-dū m-
ha ʔ mē ne ʔ-mē cwū-ʔt pus-tō tū ʔ-hen remū ʔzū ʔn
korge. **5** Kōwana re ʔr-korro wa do'e wadū cwū-ʔt
pus-tō ʔka net-ʔt tun-tō nomtē. ʔm zaar ʔ has-tū
dim-dū net-ʔ wa dugu ran-ʔ ʔr-fat da. Da-ʔ ʔm eese
ʔ-shū ʔso-ʔ ri ʔ a-tōmū u-Rū ne, ʔm do'e ʔt-war ʔzū
wa ʔ net-ʔ ri. **6** Kowan wū ʔtte ʔt-tō yage wa gan ʔt-
tō ʔdū nōm-ʔ Yar-ʔ u-Rū ʔ ʔt-war ʔdū mōrog-tū a-
dorū Yesō ne. **7** Pan unō ran-ō m-ha ʔdū wa-tōm u-Rū
wū mōrog-dū a-dorū Yesō ne ʔ-mē bō-ʔ Firadafiya.
Wa-ʔ-Hen tūmsū wa-ʔt-nip ʔ tōmton sin-se rem-se.
Wūna ʔ wū ʔ m-shup ʔ mabudi ne yū faruk-ʔr faruk
Dawuda. A wa upse ʔ-is wakūn za kerrū ʔt-tage da,
tūmsū a wa tage ʔ-is wakūn za kerrū ʔt-upus da. **8**
ʔm nak nōm-tū nō nōmē ʔt-beet, tūmsū ʔm upuste
ʔ-is ʔ remū nō yū wakūn zaarū kerrū ʔt-tage da. Nō
ʔtte ʔr-beb cashi, m-ha iya ne nō dor rem-ʔs ri tūmsū
nō nong se-m ri ʔzū nō ʔ wa-dorū ri da. **9** ʔt-nip! ʔm
do'e wadū net-ʔt tō i ʔ ban-dū kirrū ʔt-net i ʔoge
nōmū faruk-ʔ nōm ʔs-te ʔt-huuk, i zuyē, It ʔ net-tū
Ru-ʔ dage, sēdi bišē ʔn ʔtte, ʔn haan tūmsū ʔn hē ʔt-
jwūn ʔ-shū nō tūmsū ʔn war ʔzū ʔm ʔ cwan-ʔt nō. **10**
Rem ʔzū nō dōrog bōr-ʔ ri ʔdū gag-dū jab ne, ʔm
do'e e'-dū nō dugu da-ʔ reg-m yat-mō mū do'e haan
ʔ-mē ʔ-dak ʔ-beet remū na reg-ʔt i ʔ m-yū ʔ-mē ʔ-
dak ʔ-beet. **11** ʔm ʔ haan za m-tumb. Ship yadū jab ʔ
bō ʔtte, taas ʔ wakūn haan wa kost top-dū ʔr-faruk
dū na do'e yadū bō da. **12** Wū kere re-dū ʔr-korro ʔm
do'e ʔt-wa wa shū'ʔt ʔr-kan ʔ-mē be-dū ʔr-shū'ʔt dū
Ru-ʔ ri. Tūmsū wa zamūn ʔ yage ʔ da. Tūmsū ʔm
do'e pan-dū dim-dū Ru-ʔ ri ʔ dim-dū bō-ʔ Ru-ʔ ri ne
ʔ dōm-ʔ wūn. Bō-ʔ ʔ ʔoge Urusharima ʔ po-ʔ ʔ ʔ
cuzūn dugu mē dōm ʔ-ru dugu-dū Ru-ʔ ri. Tūmsū ʔm

do'e pan-dū dim-ʔr po-de ri ʔ dōm-ʔ wūn. **13** Kowan
wū ʔtte ʔt-tō yage wa gan ʔt-tō ʔdū nōm-ʔ Yar-ʔ u-
Ru ʔ ʔt-war ʔdū mōrog-tū a-dorū Yesō ne. **14** Pan
unō ran-ō m-ha ʔdū wa-tōm u-Rū wū mōrog-dū a-
dorū Yesō ne ʔ-mē bō-ʔ Rawudikiya. Wū na foge, ʔ
shū'ʔt iya ʔ tōmton nō sin-se remse. Wa warē ʔt-nip
hōn-hōn ʔ mōt-tū u-Rū ne. Tūmsū dugu wūn de Ru-ʔ
nomtē ʔt-nōm ʔt-beet. **15** ʔm nak ank-m rō. ʔm nak
ʔzū bō zatte m-dūng kō m-tor da. ʔm cwan-ʔg ʔzū nō
ʔ m-tor ne kō m-dūng ne. **16** Sēdi ba shū'ʔtē nō zatte
m-dūng kō m-tor da, ʔm do'e top-sū nō dugu mē nu-
u ri. **17** Remū zū nō ʔ ʔt-war ʔ-mē nō, “It ʔ ʔt-kwūm
ne. It ʔtte kō-uyan ʔ it ʔ ʔt-sa.” Sēdi nō nak da ʔzū
yū-ʔr nō ʔ-mē Yar-ʔ u-Rū de shaktusse, nōm-tū ʔr-
on, wa ʔr-kōb, pō, tūmsū ʔr-so. **18** ʔm ʔ yadū nō ʔs-
rem ʔzū nō haan ʔdū ri nō ʔ kwam-tū bu-mū ʔt-rō sū
shik tū na zōmē ʔ u-ra. ʔ da-ʔ ʔ nō do'e ʔt-shū'ʔt ʔt-
kwūm ne. Tūmsū nō do'e ʔōdū cwū-ʔt pus-tō dugu-
dū ri remū nō takuste so-ʔr nō dū shū'ʔtē nōm-tū m-
e'. Tūmsū nō ʔ m-nōog remū is-ʔ nō kō nō ʔt-ker m-
hyan. **19** Net-tū ʔm ʔ ʔt-cwan ē ʔ net-tū ʔm ʔ nak-dū
ʔt-tō tūmsū ʔt-him ne. Rem iya wa'ʔn jab ʔka nō dōtē
yage-dū ʔt-ba'as. **20** Mē ya ana! ʔm ʔ ees ʔ bōn-dū is
tūmsū ʔm ʔ ʔt-kōot. A wakūn hoge cwar-ʔ ri tūmsū
wa upus ʔ-is ʔm do'e cwaan ʔ-mē bu-ʔ wa tūmsū ʔm
do'e re-dū nōm ʔt-re ʔr-kot ʔ wa ne, tūmsū wa do'e
ʔt-re ʔ mē ne. **21** ʔdū wū reye ʔr-korro mē ya'ʔ wa
ʔr-be ʔr-kot ʔ-mē ne ʔ dōm-ʔ pora-dū ʔr-faruk-ʔ ri,
ʔka ʔm rete ʔr-korro tūmsū ʔm shū'ʔt ʔr-kot ʔ ʔso-ʔ
ri ne ʔ dōm-ʔ pora-dū ʔr-faruk-ʔ wa. **22** Kowan wū
ʔtte ʔt-tō yage wa gan ʔt-tō ʔdū nōm-ʔ Yar-ʔ u-Rū ʔ
ʔt-war ʔdū mōrog-tū a-dorū Yesō ne.

4 Da-ʔ nōm-ʔt tō arke ʔm got, tūmsū is-yū ʔrō ʔkūn
ʔ ees ʔr-huk ʔ-mē dōm-ʔ u-ru! Tūmsū cwar-yū ʔr-
takūn yū ʔm hoge ya ʔ ʔs-rem ʔ mē ne sha-mū furru
ʔ-kar ya zū mē: “Daane dōm ʔ ana remū ʔm kōs-tū
bō nōm-ʔ do'e ʔt-nōm za ʔ-sakna ʔ dim-ʔ nōm-ʔt
tun-tō.” **2** Za rem Yar-ʔ u-Rū dor-ʔt mē, tūmsū ʔm
hyūn pora-dū ʔr-faruk ʔkūn ʔ-mē dōm ʔ-ru tūmsū
wakūn ʔ shū'ʔt ʔ dōm-ʔ de. **3** Tūmsū wū ʔ shū'ʔt ʔ-
dōmū pora-dū ʔr-faruk wa ʔ ʔs-bakūt sha-mū ta'ar-
ʔt sō-tō tū shik tū na foge jaspā ʔ yakutu ne. Be-dū
wa ʔtte ʔ shū'ʔt rotorond yū gunūš wa ya ʔ sha-mū
ta'ar-ʔt sō-tō tū shik tū na foge zumurrudu. **4** M-gan
ʔ pora-dū ʔr-faruk ne pora-tū ʔt-faruk ʔrō ʔr-shik
ʔt-nas, tūmsū i ʔ shū'ʔt ʔ dōm-ʔ tō ē ʔ ʔt-nengen ʔr-

shik ut-nas. Un kowan o m-wa u cwu-ut pus-to ne tumsu u top-tu ur-faruk ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik u-dom-u hi-ut wa. 5 Dugu-du me pora-du ur-faruk yakut-su o rwuun tumsu ut-dum ne u gap-du us-kagagag ne. Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de hittirra su orò ukun us-ta'er se o m-re u-ra. To ooge Yar-tu u-Ru ut-ta'er. 6 Tumsu u-shu pora-du ur-faruk-u de ukun okon nom-o orò sha-mu sa-mu ur-madibi, du o us-myak u m-bakut ne. M-gan pora-du ur-faruk de, nom-tu ur-fat orò ut-nas, tumsu war-u un o ut-is ne koyuhe gas-ya, u-shu u u-dim ne. 7 Nom-yu ur-fat yu ur-takun o uka u-zur, yu u-yurumse o uka u-na, yu u-tuturse o u u-shu ne sha-mu shu-u net, yu u-nasurse o sha-mu u-shup ur-yune ut-kap ne. 8 Koyuhe u-me nom-tu ur-fat ut-nas ya otte ut-kap ut-shishin, tumsu war-ut e u-beet is-tu takuste u-shu u u-dim ne m-ha ta-u kap-ut e ne. U-ho u m-gyup ne un tamug ut-yage ut-zu: 9 Da-u nom-tu ur-fat yu'e m-sek, m-zeg ne u ut-vam ne udu wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk tumsu wu o ur-fat m-mommo, (aiōn g165) 10 nengen-ut to ur-shik u ut-nas un he u-dak tumsu un nomu wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk ut-huuk wu o ur-fat m-mommo. Tumsu un rust top-tu ur-faruk-u un u-shu pora-du ur-faruk tumsu un zu, (aiōn g165) 11 “Bo wa kore, Wa-ko-uyan it tumsu Ru-u it ne, u bo onk m-sek u m-zeg ne tumsu ur-beb ne, remu bo wa nome ut-nom ut-beet, tumsu udu cite-m ro na nomte to, tumsu nom-ut to shu'ut.”

5 Se um hyun ran-u us-pan u na huste u kom-u ut-cwa u wu o shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk. U-me ran-u o pan-su orò u-me tumsu u-do ne, tumsu na rake ran-u us-pan o ut-be ut-ta'er. 2 Tumsu um hyun wa-tom u-Ru yu o ur-beb ne, wu nome ut-jar u cwar-yu m-yat uzu, “Wana kore wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast ut-rake tu o dom-u ran-u us-pan o?” 3 Sedi wakun zaar u-me dom u-ru ko dak-u uno ko ta-u u-dak wu kore wa upus ran-u o ko wa gwat nom-u o m-pan u-me ran-u o da. 4 Se um heese us-kan m-yat rem uzu wakun zaar wu kore wa upus ko wa karunte nom-u o m-pan u ran-u o da. 5 Se wakun u tek-u ut-nengen wa zu me, “Yage us-kan! Gwat! Wu na foge zur-yu ko-ur Yahuda, wu o dugu ko-ur faruk Dawuda, wa reeg ur-korro. Wuna o wu na nomte estedu us-rem dugu ko-ur Dawuda. Tumsu wa korge wa upus ran-u us-pan o tumsu wa hast rake-tu o ut-ta'er.” 6 Se um hyun Kag-ur ur-ca, uka zu na panug ya, wu o ees ut-mor u pora-du ur-faruk, tumsu nom-tu ur-fat u to

ut-nas u ut-nengen ne to gunuste wa. Wa otte us-kar us-ta'er u ut-is ne ut-ta'er, tu o Yar-tu u-Ru ut-ta'er tu wa tomne u-me u-dak u-beet. 7 Se wa do'e tumsu wa onk ran-u o dugu kom ut-cwa u wu o u shu'ut u-dom pora-du ur-faruk. 8 Da-u wa kabe ran-u o, se nom-tu ur-fat u to ut-nas u ut-nengen ne ur-shik u ut-nas to he u-dak u-shu Kag-ur Ur-ca. Kowan o u-moro ne, tumsu e o m-shup u ut-kwano ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik to shuug u noog-mu wus u-hakun, tu ooge toog-su net-tu u-Ru. 9 Tumsu e fu sep-u po-o e o ut-zu: “Bo wa kore bo kab ran-u us-pan tumsu bo hast rake-ut wa, remu uzu na panug bo, tumsu bo gwuug net-tu u-Ru u hyu-m ro dugu koduhe ko-de tumsu ut-rem ne tumsu ut-net ne tumsu ut-dak ne. 10 Bo muute un shu'ut ur-faruk tumsu a-toog-ne remu un nom-te Ru-u in m-tok, tumsu un do'e nom-du ur-faruk u dom-u u-dak.” 11 Se um got tumsu um hog cwar-su a-tomu u-Ru u-tat, ut-zongu dom ut-zongu, tumsu ut-zongu ut-op u-so ut-zongu u-op. E gunuste pora-du ur-faruk u nom-tu ur-fat ne tumsu ut-nengen ne. 12 Tumsu un fu ut-sep u-me dom-u u-ru u cwar-yu m-yat: “Kag-ur Ur-ca wu na pane wa kore. Wa onk ut-vam, m-shin ne, ut-kwum ne, us-ver ne, tumsu ur-beb ne, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu ut-vam ne.” 13 Se tumsu um hog kotuhe nom-tu ur-fat tu me dom u-ru u tu dom-u u-dak ne u tu ta-u u-dak ne u tu me m-sa ne, tumsu u ko-u-he nom-u ur-fat u o me m-bu u u-dak ne, e o fu-du ut-sep: “Udu wu o shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk tumsu udu Kag-ur ur-ca ne, na ya' wa ut-vam, m-sek ne, m-zeg ne, tumsu m-shin ne, m-mommo!” (aiōn g165) 14 Tumsu nom-tu ur-fat u to ut-nas to zu, “U shu'ut iya.” Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas he u-dak un nomu Kag-ur Ur-ca ut-huuk.

6 Um o ut-gwat uka Kag-ur Ur-ca haste ur-takun u gan u tek-u ut-rake ut-ta'er. Se um hog wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to o ut-zu u cwar-yu o uka u-kagagag, “Haane!” 2 Um got tumsu um hyun jwaak-u pus-ya o ees ukun. Wu o m-sak u dom-u ya o m-shup u-ta ne, tumsu na wa-u wa top-du ur-faruk u hi-ur wa. Wa aruk m-rwu remu wa reet m-gag tumsu wa kum re-du ur-korro. 3 Da-u Kag-ur Ur-ca upse ut-rake tu u-yurumse, um hog nom-yu ur-fat yu u-yurumse ya o ut-zu, “Haane!” 4 Se yakun jwaak ya rwuun, yu o jaz-ya. Wu o m-sak u dom-u u-jwaak na yase wa van-u m-wur u yat-o, tumsu na yu' wa-ur-beb uzu wa hast shu'ut-du m-yar dugu me u-dak, tumsu wa wu'ut

ut-net e pan or-ut e ne kohene. 5 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tuturse, se um hog nom-yu ur-fat yu u-tuturse ya o ut-zu, "Haane!" Um got, tumsu kun u shu ri um hyun jwaak-u rim-ya! Wu o m-sak u dom-u ya wa o m-shup u nom-yu ut-mu'us ne u kom-u wa. 6 Se um hog okon nom-o uka u-cwar u tek-u nom-tu ur-fat u to ut-nas ya o ut-zu, "Kwano du u-mu'ug ur-gan du fat de o top-u ur-hoot ur-gan, tumsu kwano tu u-mu'ug tu bur ut-tut to o top-u ur-hoot ur-gan. A-bo naas m-noog u bu-mu ke ne da." 7 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-nasurse, um hog cwar-yu nom-yu ur-fat yu u-nasurse ya o ut-zu, "Haane!" 8 Um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun u-jwaak yu bu-mu ut-ran! Wu o m-sak u-dom ya dim-ur wa na zuye m-mar. Tumsu be-du andaka ne otte, du na foge Hades o dorru dim-u wa. Na yu' e ur-beb u-domu ur-ho ur-gan u-me ut-nas u-me net-tu u-dak ut-beet uzu un ho un us-van su m-wur, u us-mer ne u us-gom ne tumsu bisa-tu ur-dog ne. (Hadēs g86) 9 Da-u Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-tanurse, se um hyun u-ta ur-sak andaka ne i na hoye u remu rem-su u-Ru tumsu u remu yadu jab u warru rem-su ut-nip su mot-ut Yeso 10 Un nom us-kan u cwar-u yat-ya, "Wa-ko-uyan, bo o wa-u-hen tumsu ut-nip ne! Mune o bo do'e kwup-du us-rem tumsu bo top-u it mag-du hyu-m it u-domu net-tu dak-u uno i hoye it?" 11 Se na yase un kowan u-toggo yu m-wur yu pus-ya, tumsu na zu un este u-da cashi, se tat-u huub-ut un tok-ne u or-ut un ne i na do'e ut-ho uka na hote un o shuug. 12 Um got uka Kag-ur Ur-ca haste ut-rake tu u-shishin. Se na nom rumus-du u-dak du yat-de. Tumsu ho-du barum u rimde uka kus-u rim-o u na nome u can-tu gwaar-u rim-ya, tumsu pyaat-yu barum u jaz-ya uka m-hyu. 13 Tumsu reger heen dugu dom u-ru u u-dak uka gom-tu ya-tu u-rumba heetun da-u mya-mu ur-beb furne tumsu mo zugumse ya. 14 Se dom u-ru hust uka ur-wundi. Tumsu ut-ror ut-beet u dak-tu o m-gan m-sa ne ko-u-he na hast o dugu be-du ur-shu'ut u wa. 15 Se faruk-tu u-dak, tumsu u faruk-ut rek-to ne, u tu-shu karma-ne, u a nom-u ut-kom ne, u a ur-beb ne, tumsu u i o m-tok ne u i zaare m-tok ne da, kowan yase hi-ur wa u-me ut-so tumsu u tek-u ta'ar-ur u dom-u ut-ror. 16 Tumsu un zu ut-ror u ut-ta'ar ne, "Heenun u dom-u it! No yase it dugu-du wu shu'ut u dom-u pora-du ur-faruk! Yasun it dugu-du namu jab-u Kag-ur Ur-ca! 17 Remu ho-ur yat-de du namu jab-u un teegun! Wana do'e kerry ur-ees?"

7 Da-u taase um hyun a-tomu u-Ru ne nas u ees u jwun-tu u-dak ut-nas. Un o m-shup u mya-mu u-dak ne ut-nas remu e hooste m-mya ut-furun u-dom u-dak ko u-me m-sa ne, ko u-domu yakun te-ya. 2 Se um hyun wakun wa-tom u-Ru wa oon dugu gas-u ho-du rwuutun, wa o m-shup u nap-su Ru-u ur-fat ne. Wa nomu a-tomu u-Ru ne nas i na ya'e ur-ker e honse u-dak u m-sa ne wa o ut-jar u cwar-u yat-ya. 3 Wa zu, "A no honse u-dak ko m-sa ko us-te se it wa'ag us-nap u pong-tu tok-ne u-Ru" 4 Wakun waru me tat-u ut-net i na wa'e us-nap dugu me ko-tu Isra-ne ut-beet, ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas. 5 Dugu me ko-ur Yahuda 12,000, dugu me ko-ur Ruben 12,000, dugu ko-ur Gad 12,000, 6 dugu ko-ur Ashur 12,000, dugu ko-ur Naptari 12,000, dugu ko-ur Manase 12,000, 7 dugu ko-ur Simiyon, 12,000, dugu ko-ur Rewi 12,000, dugu ko-ur Issakar 12,000, 8 dugu ko-ur Zeberun 12,000, dugu ko-ur Yusuhu 12,000, dugu ko-ur Banyamin 12,000. 9 Da-u taase um hyun morog-du ut-net u-tat tu wakun zare kerry ut-ogor da, dugu ko-u-he dak-o, ut-ko ne, ut-net ne u ur-rem ne. Un o u ees u-shu pora-du ur-faruk tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca ne. Un o m-wa u toggo-su m-wur su pus-se ne tumsu m-shup u ran-u u-dabino ne u kom-ut un. 10 Tumsu un o ut-jar u cwar-su m-yat: "Ukur-u oon dugu-du Ru-u it wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk, tumsu dugu-du Kag-ur Ur-ca!" 11 Tumsu a-tomu u-Ru ne beet e o ees m-gan u pora-du ur-faruk ne tumsu m-gan ut-nengen ne tumsu m-gan u nom-tu ur-fat u to ne ut-nas. Tumsu un he u-dak u ut-jwun, shuut un u u-dak u-shu pora-du ur-faruk, tumsu un nome u-Ru ut-huuk. 12 Un fu ut-sep, "U shu'ut iya! Nu-u so-o u m-sek ne tumsu us-ver ne tumsu ut-vam ne tumsu m-zeg ne tumsu m-shin ne tumsu ur-beb ne udu Ru-u it m-mommo. U shu'ut iyal!" (aiōn g165) 13 Se wagan u tek-u nengen-ut to ne ur-shik ut-nas shit me, "Wanne e ine m-wa u toggo-su m-wur ne su pus-se? Tumsu dugu hene o un rwuune?" 14 Tumsu um zu wun, "Uso-u u-bu ri, bo wa o wu nape." Se wa zu me, "Ine ooge net-tu rwuune dugu da-u swa-u kob-ur yat-de. E jaaste toggo-su m-wur un tumsu mo muut un u puse u hyu-mu Kag-ur Ur-ca." 15 O wa'e un otte u ees u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu un o nomu wa ut-huuk u-ho u m-gyp ne u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu wu o shu'ut u-domu pora-du ur-faruk wa do'e yadu un be-du ur-hure. 16 Un zamun ut-swur m-hog us-mer ko u-swaat m-bu da. Ho-du zamun ut-swur m-gap un

kə məkən dʊŋ-mə gap ʊn da. 17 Remʊ Kag-ʊr ʊr-ca ya yʊ ɔ shʊʊt ʊ-dʊmʊ pora-dʊ ʊr-farʊk wa doʔe ʊt-shʊʊt wʊ ɔ gwat-dʊ ʊn. Wa doʔe hyʊtʊ ʊn ʊ be-dʊ per-mʊ m-bʊ mʊ yʊʔe fat-dʊ m-mommʊ. Tʊmsʊ Ru-ʊ doʔe kʊkʊ ʊn m-is m-beet dugu is-ʊ ʊn.

8 Da-ʊ Kag-ʊr ʊr-ca haste ʊt-rake tʊ u-taʔer, sɛ mɛ dʊm u-ru nʊm tɛk m-tɛ ʊ-ʊk ʊ-kwam u-gan. 2 Sɛ ʊm hyʊn a-tʊmʊ u-Rʊ taʔer i eesɛ ʊ-shʊ u-Rʊ, tʊmsʊ na yasʊ ɛ ʊs-kar ʊs-taʔer. 3 Wakʊn wa-tʊm u-Rʊ wʊ ɔtɛ ʊr-tanda dʊ kwam-tʊ bʊ-mʊ ʊt-rʊ nɛ dʊ shik, wa haan tʊmsʊ wa ees ʊ ʊr-sak dʊ tʊog. Na yasʊ wa nʊog-mʊ wʊs ʊ-hakʊn ʊ-tat remʊ yadʊ tʊog ʊdʊ u-Rʊ, ʊ tʊog-sʊ nɛt-tʊ u-Rʊ nɛ, ʊ dʊm-ʊ ʊr-sak dʊ kwam-tʊ bʊ-mʊ ʊt-rʊ nɛ dʊ shik ʊ-shʊ pora-dʊ ʊr-farʊk. 4 Fuʊt-mʊ nʊog-mʊ wʊs ʊ-hakʊn, mʊ same ʊ tʊog-sʊ nɛt-tʊ u-Rʊ nɛ, mʊ yʊnɛ m-tɛ dʊ u-Rʊ dugu dʊ kom-ʊ wa-tʊm u-Rʊ. 5 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ shʊʊs ʊr-tanda dʊ nʊog-mʊ wʊs ʊ-hakʊn u-ra dugu ʊr-sak, tʊmsʊ wa gun dɛ ʊ-dʊm-ʊ u-dak ʊ-beet. Tʊmsʊ na nʊm gap-ʊ ʊs-kagagag, ʊt-dʊm nɛ, ʊ ʊs-yakʊt nɛ tʊmsʊ rʊmʊs-dʊ u-dak nɛ. 6 Sɛ a-tʊmʊ u-Rʊ nɛ ʊ-taʔer i ɔ m-shʊp ʊs-kar nɛ ʊs-taʔer ɛ zʊngtɛ remʊ ʊn fur-ʊt sɛ. 7 Wa-tʊm u-Rʊ yʊ ʊr-takʊn fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ na nʊm ʊt-tʊrʊm ʊ u-ra nɛ ʊr-dame ʊ m-hyʊ nɛ na gwʊn tʊ ʊ-dʊm u-dak. ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt ʊ u-dak tʊ tokos, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ ʊs-tɛ sɛ tokos, tʊmsʊ ʊ gwa-ʊs yarsɛ nɛ ʊs-beet sɛ tokos. 8 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ yʊ ʊ-yʊrʊmsɛ wa fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ ɔkʊn nʊm-ɔ ʊka taʔar-ʊ yat-ɔ m-rɛ ʊ-ra na gun ɔ ʊ-mɛ m-sa. ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ m-sa tʊ barʊm m-hyʊ, 9 tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ nʊm-tʊ ʊr-fat tʊ ɔ ʊ-mɛ m-sa tʊ mʊrʊs, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ ʊs-hat sɛ natʊssɛ. 10 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ yʊ tʊtʊrsɛ wa fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ rɛgɛr-ʊ yat-ya hɛɛn dugu dʊm u-ru, ya ɔ m-rɛ ʊ-ra ʊka ʊ-hitirra yʊ ʊt-kom. Ya hɛ ʊ-dʊmʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt sʊ ʊs-gi tʊmsʊ ʊ dʊm-ʊ bʊ-mʊ m-per. 11 Dim-dʊ rɛgɛr-ʊ ya na fogɛ ʊt-gag. Ya muut ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ m-bʊ ʊt-gag nɛ, tʊmsʊ ʊt-nɛt ʊ-tat ɛ mʊrʊm remʊ swadʊ bʊ-mʊ ʊt-gag. 12 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ yʊ ʊ-nasʊrsɛ wa fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ ʊr-hʊ tʊ barʊm u-cwʊm, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ ʊ-pyaat tʊ barʊm u-cwʊm, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt dʊ rɛgɛr ɛ barʊm u-cwʊm. Tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-

tʊt tʊ ʊr-hoot tʊ barʊm u-cwʊm, tʊmsʊ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ tɛk-ʊ ʊt-tʊt tʊ m-gyʊp tʊ barʊm u-cwʊm. 13 Sɛ ʊm got tʊmsʊ ʊm hog ʊ-shʊp ya ɔ ʊr-yʊnɛ ʊ tɛk-ʊ dʊm u-ru tʊmsʊ ʊt-jar m-yat, ya ɔ ʊt-zʊ, “Nʊm-tʊ ʊr-ɔn! Nʊm-tʊ ʊr-ɔn! Nʊm-tʊ ʊr-ɔn ʊdʊ i ɔ shʊʊt ʊ-mɛ ʊ-dak ʊ-beet, ʊ remʊ nʊmʊ doʔe ʊt-nʊm da-ʊ a-tʊmʊ u-Rʊ nɛ tʊt i kʊsɛ furɛ kar-ʊs ɛ!”

9 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ yʊ ʊ-tanʊrsɛ wa fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ ʊm hyʊn ʊ-rɛgɛr yʊ hɛɛnɛ dugu dʊm u-ru u-dak. Tʊmsʊ na yasɛ wa ʊ-mabudi yʊ kub-ʊ za ʊr-ma. (Abyssos g12) 2 Wa ʊpus kub-ʊ za ʊr-ma, tʊmsʊ fuʊt-mʊ yʊnnɛ dugu mɛ ʊ-kub ʊka fuʊt-mʊ ra-ʊ yat-ɔ. ʊr-hʊ ʊ m-mya nɛ tʊ barʊm u-cwʊm remʊ m-fuʊt mʊ rwʊʊnɛ dugu mɛ kub-ʊ za ʊr-ma. (Abyssos g12) 3 Tʊmsʊ dugu mɛ m-fuʊt ɛ cʊzʊn ʊ-mɛ ʊ-dak, tʊmsʊ na yʊʊ ʊn ʊr-bɛb ʊn nʊm m-tot ʊka tot i ʊ-dak ʊ-beet. 4 Na warʊ ɛ ʊzʊ a ɛ hʊnsɛ gwa-sʊ ʊ-dak kʊ ʊr-kʊwʊt kʊ ʊ-tɛ sɛdʊ nɛt-ʊt tʊ war-tʊ tʊ zatɛ nap-sʊ u-Rʊ ʊ pʊng-ʊt ɛ da. 5 Na warʊ ʊn ʊzʊ a ʊn hʊ ʊn da, sɛdʊ ʊn yaʊ ʊn ʊr-kʊb m-tɛ ʊs-pyaat ʊs-tan. Tʊmsʊ toto-m ʊn ɔ ʊka tot-mʊ ʊ-tot da-ʊ ya tʊ-tɛ nɛt. 6 ʊ hʊ-ʊt tʊ nɛt-tʊ doʔe goot-dʊ m-mar sɛdʊ ʊn zaar ʊ kwʊm-dʊ mʊ da. ʊn doʔe ʊt-sa ʊn mar, sɛdʊ mar-mʊ doʔe sʊm-dʊ ʊn. 7 Sha-mʊ ɛ ɛ ɔ ʊka jwaak i na zʊngɛ i m-gag. ɛ ɔtɛ ɔkʊn nʊm-ɔ ʊka tʊp-tʊ ʊr-farʊk tʊ bʊ-mʊ ʊt-rʊ nɛ dʊ shik ʊ-dʊm-ʊ hi-ʊt ɛ, tʊmsʊ shʊʊt ʊn ɔ ʊka sha-mʊ shʊʊt-ʊt ʊt-nɛt. 8 Hi-ʊs ʊn ɔ ʊka hi-sʊ nɛta tʊmsʊ nin-ʊ ʊn ɔ ʊka nin u-zur. 9 ʊn ɔtɛ ʊt-tʊm sha-mʊ tum-tʊ ʊt-kwam, tʊmsʊ ram-sʊ kap-ʊt ʊn ɔ ʊka kɛkɛ-sʊ jwaak ʊ-tat m-sʊm ʊdʊ m-gag. 10 ʊn ɔtɛ ʊs-tor tʊmsʊ ʊn nʊm m-tot ʊka tot nomtɛ. Tʊmsʊ na yaag ɛ ʊr-bɛb ɛ hʊnsɛ ʊt-nɛt m-tɛ ʊs-pyaat ʊs-tan ʊ tor-ʊs ɛ. 11 Farʊk-ʊ ʊn wa ɔ nʊm-yʊ ʊs-tɛ yʊ kub-ʊ za ʊr-ma. Dim-ʊr wa ʊ rem-dʊ ʊt-Ibraniya na zʊ wa Abadan tʊmsʊ ʊ rem-dʊ ʊt-Girik na zʊ wa Aporiyan, wata Wa-ʊr-hʊ. (Abyssos g12) 12 Swa-ʊ ʊr-kʊb dʊ ʊr-takʊn arʊktɛ, sɛdʊ gwat, swa-ʊ ʊr-kʊb ʊt-yʊr ɔmʊn. 13 Sɛ wa-tʊm u-Rʊ wʊ shi-shin fur yʊwa kar-ya, tʊmsʊ ʊm hog ʊ-cwar ya ɔ rwʊʊn dugu jwʊn-tʊ ʊr-sak ʊt-nas dʊ kwam-tʊ bʊ-mʊ ʊt-rʊ dʊ shik dʊ ɔogɛ ʊ-shʊ u-Rʊ. 14 Tʊmsʊ ya zʊ wa-tʊm u-Rʊ yʊ shishin wʊ ɔ m-shʊp u-kar nɛ, “Ustɛ a-tʊm u-Rʊ nɛ ɛ nas i ɔ m-gag ʊ gi-ʊ yat-ya yʊ Yufiretis.” 15 Tʊmsʊ a-tʊm u-Rʊ nɛ ɛ nas i na zʊngɛ ʊ remʊ da-ʊ ɔ tʊmsʊ hʊ-ʊr rɛ nɛ tʊmsʊ pyaat-ʊ ya nɛ tʊmsʊ hak-ʊ ya nɛ na ust ʊn remʊ ʊn hʊrʊssɛ ʊr-kwʊs ʊr-gan ʊ

tek-u ut-tut tu net-tu u-dak ut-beet. **16** Um hog tat-u karma-ne un teeg 200,000,000 karma-ne u-domu jwaak. **17** Tumsu u-me hyan-u ri um hyang jwaak u i o m-sak ne u-domu e. I o m-sak u dom-u jwaak e o m-wa ut-tum ne tu bu-m jaz-mo tumsu rim-su bu-mu ut-ran ne u bu-mu ut-ro ne. Jwaak-u e otte ut-hi uka zur, tumsu u-ra u m-fu'ut ne u ta'ar-tu bu-mu ut-ro tu o m-tok o rwuun dugu me nu-ut e. **18** Remu nom-ut tun-to ut-tut nom-tu haatun swadu ur-kob ne du u-ra, u m-fu'ut ne, ta'ar-tu bu-mu ut-ro tu o m-tok tu rwuune dugu nu-tu jwaak, to ho ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu net-tu u-dak. **19** Beb-du jwaak-u e o dugu nu-ut e u tor-us e ne. Remu uzu tor-us un o uka fa, tor-us se o ut-hi ne tu honse ut-net. **20** Sedi net-tu kuse i na hoye da udu nom-tu haatun swadu ur-kob, un gugum ut-byurun tumsu un yage ut-ba'as. E re u-shu u nome nom us-te ut-huuk u ru-tu za ur-fat ne tu kwam-tu bu-mu ut-ro ne tu shik tumsu kwam-ut pus-to ne tu shik tumsu u kwam-tu bu-mu u-dak ne tumsu ut-ta'ar ne tumsu us-te ne tu zaare m-hyan ko m-hog ko m-ha da. **21** Tumsu e gugum yage-du ho-du ut-net ko nom-du m-bon ko m-o ko u-hiw ne.

10 Se um hyun wakun wa-tom u-Ru wu o ur-beb ne wa o cuzun dugu me dom u-ru. Ku'ut-du takus wa, u roturond ne dom-u hi-ur wa. Shu-u wa o usbakut uka ur-ho, tumsu na-us wa o uka u-ra u yune m-kim m-da u-ru uka ur-kan. **2** Tumsu wa o m-shup u ran-u us-pan ne u rek-o u na upse u kom-ut wa. Tumsu wa dor ba-tu us-na wa u kom-u ut-cwa wa u dom-u m-sa tumsu na-u kom-u ur-beer wa u dom-u u-dak. **3** Se wa nom ut-jar m-yat uka jar-tu u-zur. Tumsu da-u wa nome ut-jar, se us-kagagag us-ta'er se shus. **4** Da-u kagagag-us se us-ta'er nome us-rem, um o mot-tu ut-pan. Sedi um hog yakun cwar-ya dugu me dom u-ru, ya o ut-zu, "Takse nom-u kagagag-us se us-ta'er ware tumsu a-bo o m-pan da." **5** Se wa-tom u-Ru wa wu um hyane ees u-dom m-sa tumsu u-dak ne wa jakus kom ut-cwa wa m-gwat me dom u-ru. **6** Wa nom us-tond u dim-du wu o ur-fat m-mommo, wu nome dom-u u-ru u nom-u ooge u-me o ne, tumsu u-dak ne u nom-u o u-me o ne, tumsu m-sa ne u nom-u o u-me o ne. Wa zu, "Naas u-da zamun da! (aiōn g165) **7** Sedi da-u wa-tom u-Ru wu u-ta'er o mot-tu furru yuwa kar-ya, nom-tu m-yasa tu Ru-u zonge ut-nom to do'e ut-shu, uka wa war-tu tok-ne wa a-warru rem-su u-Ru ne." **8** Se cwar-yu um hoge dugu me dom u-ru,

ya sur m-nom us-rem u me ne: "Do'e bo onk ran-u us-pan u na upse dugu kom-u wa-tom u-Ru wu ooge u ees u-dom m-sa tumsu dom-u u-dak ne." **9** Se um do'e udu wa-tom u-Ru tumsu um zu wa "Ya' me ran-u us-pan rek-o u ooge kom-u ro." Wa zu me, "Kab o tumsu bo re o. O do'e ut-shu'ut ut-gag u men-ut ro, sedi u-me nu-u ro o do'e ut-shu'ut m-remem ne uka so." **10** Se um onk ran-u us-pan rek-o dugu kom-u wa-tom u-Ru tumsu um tu'us o. O shu'ut m-remem ne uka so u nu-u ri, sedi da-u um tor-se o, o barum ut-gag u men-ut ri. **11** Se na waru me, "Se bo swurug m-war rem-su u-Ru u mot-tu ut-net u-tat, ut-dak ne, ut-rem ne tumsu ut-faruk ne."

11 Se na yase me u-ryap yu u-te yu o uka u-kom, tumsu na zu me, "Do'e bo mu'us be-du ur-shu'ut du u-Ru u sak-du toog ne, tumsu bo ogor tat-u ut-net i nome ut-huuk ukun. **2** Sedi a-bo mu'us kat-du do-u be-du ur-shu'ut du u-Ru da. Remu uzu na ya'aste o udu ut-dak, tumsu un do'e jangusse bo-u u-hen m-te us-pyaat ut-shik ut-yur u us-yur. **3** Tumsu um do'e yadu a-warru nip-ut ri ne yur ur-beb du warru rem-su u-Ru m-te ut-ho 1,260 m-wa u cwu-tu namu jab ne." **4** A-warru ut-nip ne ine yur e ooge te-su zetun us-yur tumsu kwam-su ur-ees su na sukte us-hitirra us-yur su eese u-shu Wa-ko-uyan wu otte u-dak u-beet. **5** A wakun o cwan-tu wa honse un, ra-u rwuun dugu nu-ut un o tokos huub-ut yo-to un. Iya-o kowana wu o ut-sa wa honsu un wa do'e ut-mar. **6** Net-ut tun-to ut-yur un otte beb-du tage du dom u-ru taas na nom u-yu da da-u e ooge warru rem-su u-Ru. Tumsu un otte beb-du muut-du m-sa tumsu us-gi ne m-hyu, tumsu un haatun ko-uyan go-du nom-tu haatun swadu ur-kob u-me u-dak ko-uyan da-o cite un. **7** Da-u un taase warru rem-su u-Ru, bisa-u yo-o yu rwuune dugu kub-u za ur-ma wa do'e nom-du mgag u un ne tumsu wa do'e zeg beb-ur un wa horusse un. (Abyssos g12) **8** Tumsu na do'e u yagu war-ut un m-rut u-dak u-domu fun-u yat-ya u-me bo-u yat-o u na foge u sha-mu us-rem Saduma u Masar ne. Gandi bo-u o ooge be-du na surgusse Wa-ko-uyan un u-kan. **9** M-roog ut-tut u u-uk, ut-net ut-beet, ut-ko ne, ut-rem ne tumsu ut-dak ne e do'e gwat-du u-ut un tumsu e za ut-yage na jwak un da. **10** Tumsu I o ur-yu u dom-u u-dak e do'e nom-du ur-so dom-u un tumsu e nom morog-du ur-so, m-ha tom-tu u-nya ne udu or-ut un ne. Remu ine a-warru rem-su u-Ru ne yur e yaag i o

ur-yu u dom-u u-dak ur-kob. 11 Sedi ba roog-mu ut-tut u-uk arke vu'e su ur-fat dugu-du u-Ru to u-me un, tumsu un yune u ba-tu us-na un. Net-tu hyane un gyer-u yat-ya maas e. 12 Se cwar-yu m-yat dugu me dom u-ru ya fog a-warru rem-su u-Ru e yur, "Daanun u ana!" Tumsu un yune m-da u-me dom-u u-ru u-me ur-ku'ut, da-u huub-ut yo-to un o madi-ur un. 13 U da-u o za rem na nom rumus-du u-dak du yat-de se ur-kwus ur-gan u-me ut-op tu u-bo o hemusse. Net-ne 7,000 e marus u remu rumus-du u-dak. Kowan hog u-gyer sok tumsu un yu' Ru-u me dom u-ru m-zeg. 14 Swa-u ur-kob du u-yurumse arukte. Du tuturse oon za rem. 15 Wa-tom u-Ru wu u-ta'er wa fur yuwa kar-ya, tumsu cwar-su yune ut-jar m-yat u-me dom u-ru se o ut-zu: "Faruk-du dak-u u-beet shu'ute be-du faruk-du Wa-ko-uyan u in tumsu u Kiristi wun ne. Tumsu Wa-ko-uyan do'e u nom-du ur-faruk m-mommo." (aiōn g165) 16 Se nengen-ut to ur-shik ut-nas i o shu'ut u-domu pora-tu ur-faruk un u-shu u-Ru, un he dom-u ut-jwun u shuut un ne u-dak. Tumsu un nome u-Ru ut-huuk, 17 Tumsu un zu, "It yaag ut-vam udu ró, Wa-ko-uyan u-Ru wu zege ur-beb, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u da-u arke, rem uzu bo kabug beb-ur yat-de ró tumsu bo heese ur-faruk. 18 Dak-tu hog us-ryab, sedi ryab-us rò teegun, tumsu da-u teegun u bo dote nomu i mare kwup-du us-rem, tumsu bo ya' tok-ne rò, a-warru rem-su u-Ru ne, top-u un, tumsu u dame net-tu u-Ru ne u i o hog-du gyer-u dim-ur ró ne, m-ha u i-rek-e u i-yate ne. Tumsu da-u teegun u bo do'e horusse net-tu horusse u-dak u-beet." 19 Se na upus be-du ur-shu'ut du u-Ru du o u-me dom u-ru tumsu u-me kun na hyun ur-tuksura du estedu us-rem wa u-me be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu ukun na nom us-yakut, ut-dum ne, u gap-du us-kagagag ne, rumus-du u-dak ne tumsu na nom u-yu u yat-o u ut-turum ne tumsu m-mya ne.

12 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo o rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun u-neta ya na takuste wa u ur-ho, tumsu u-pyaat ne u ta-u ba-tu us-na wa. Wa o m-wa u top-du ur-faruk ne du reger op u yur u hi-ur wa. 2 Wa o men-tu ub ne, tumsu wa o us-ekus m-yat remu re-mu ur-mat da-u wa o u mot-tu ur-mat. 3 Se um hyun sekun nap-se se rwuugun dugu me dom u-ru. Um hyun fa-u yat-ya yu yo-ya u jaz-ya yu otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne us-op tumsu top-tu ur-faruk ne ut-ta'er u dom-u hi-ut wa. 4 Tor-u

wa opos ur-kwus ur-gan u tek-u ut-tut tu reger i dom u-ru tumsu wa gwun e u-me u-dak. Se fa-u yat-ya yu yo-ya ya ees u-shu neta-u ya yu o mottu ur-mat, remu wa toroste ur-ya da-u wa mate. 5 Neta-u ya mut ya-du ur-campa, wu do'e nom-du faruk-du ut-dak u kom-yu yu u-kwam. Tumsu na rumus ya-ur wa m-da dom-u u-ru tumsu udu pora-du ur-faruk-u wa. 6 Neta-u ya kusum m-som m-cwa u-me ur-dog, m-ha be-du Ru-u zongte ur-be remu wa, du wa dote gwat-du wa m-te m-roog 1,260. 7 Tumsu gag-mu yune u-me dom u-ru. Mika'iru u a-tom wa ne e nom m-dum u fa-u yat-ya ne yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa ne e top ur-mag. 8 Sedi Mika'iru u a-tomu wa ne un zeg beb-du fa-u yat-ya yu yo-ya. Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya u a-tomu wa e taag u be-du ur-shu'ut u-me dom u-ru. 9 Se na gwun fa-u yat-ya yu yo-ya u-dak, wata fa-u ya yu dugu da-u dim yu na foge faruk-u nom us-te, wu engusse u-dak u-beet. Na gwun wa u-dom u-dak u a-tomu wa ne ur-kot u wa ne. 10 Tumsu um hog cwar-yu ur-beb dugu me dom u-ru ya o ut-zu, "U da-o ukur u haagun u ur-beb ne tumsu u faruk-du Ru-u in ne, tumsu beb-ur Kiristi wa ne. Remu wu kete or-ut in us-rem, campa-ne u ut-neta ne wu kete e us-rem u-shu Ru-u in u-ho u m-gyup ne, na gwun-gun wa u-dak. 11 Tumsu un re ur-korro u wa ne remu mar-mu Kag-ur Ur-ca dom u-kan tumsu remu rem-su u-Ru su un ware. Un cwang fat-ut un sok da, har teet un zaar u hog-du gyer-u m-mar da. 12 Rem iya, nomon ur-so, me dom u-ru! Tumsu u no ne i o ur-yu u-me dom u-ru, nomon ur-so! Sedi nom-tu ur-on udu no u-dak tumsu m-sa ne. Remu uzu faruk-u nom us-te cuzgun udu no! Tumsu wa shuug us-ryab ne, remu wa nak uzu da-u wa cashi o kuse." 13 Da-u fa-u yat-ya yu yo-ya hyane uzu na gwun-gun wa u-dak, wa buz neta-u ya yu mate ya-du ur-campa. 14 Sedi na yu' neta-u ya ut-kap ut-yur uka kap-tu u-shup, remu wa yunte ut-kap m-ha be-du na zonge wa u-me ur-dog taas u fa-u yo-ya maas wun da. Kuna na dote gwat-du wa m-te, u-da u-gan, ut-da ut-yur ne tumsu uk u-da ne. 15 Se fa-u yat-ya yu yo-ya ya agzun m-bu dugu nu-u wa u dim-u neta-u ya uka bu-mu u-gi, remu bu-mu reet neta-u ya uka bu-mu re-du u-dak. 16 Sedi dak-u sege neta-u ya udu upus u-nu tumsu o toros gi-u ya yu yat-ya yu yo-ya agzun dugu nu-u wa. 17 Tumsu fa-u yat-ya yu yo-ya hog ryab-su neta-u ya, tumsu wa aruk remu wa jum-ut m-gag u ko-du neta-u ya ne, i dore nom-u Ru-u zu un nom tumsu un dor rem-us Yeso.

13 Se fa-u yat-ya yu yo-ya yune wa do'e wa ees u-
kit m-sa. Se um hyun bisa-u o u yo-o u rwiun
dugu me m-sa. Wa otte us-kar us-op u ut-hi ne ut-
ta'er, u top-tu ut-faruk ne ut-op u-domu kar-us wa.
Tumsu m-pan u dom-u koduhe hi-de dim-tu orò du
pyap-su u-Ru. **2** Bisa-u yo-o ya o uka sha-mu u-go.
Sedi na-us wa o u-cam tumsu ut-can ne u karanku i
otte m-re tumsu m-wur sha-mu su bisa-yu ur-dog yu
na foge biyer tumsu nu-u wa o sha-mu nu-u u-zur. Fa-
u yat-ya yu yo-ya yase bisa-u yo-o ya beb-ur wa u
pora-du ur-faruk-u wa ne u faruk-ur yat-de wa ne. **3**
Um hyun ur-gan u tek-u hi-tu bisa-u yo-o ya u ur-
honse ne du yat-de uka du do'e ho-du wa, sedi honse-
ur re tuus! U-dak u-beet o murimmò tumsu un dor
bisa-u yo-o ya. **4** Un nome fa-u yat-ya yu yo-ya ut-
huuk remu zu wa yaag bisa-u yo-o ya ur-beb, tumsu
un nome bisa-u yo-o ya ut-huuk. Un shit, "Wana otte
ur-beb uka bisa-u yo-o inya? Wana do'e ut-kere m-gag
u wa ne tumsu wa re wa m-gag?" **5** Na yu' bisa-u ya
ur-ker wa war gom-tu huk-mu ur-hi tumsu u pyap-su
u-Ru ne. Tumsu na yu' wa-ur-beb u wa nom nom-u
wa o ut-sa u-beet us-pyaat ut-shik ut-yur u pyaat-su
us-yur. **6** Se bisa-u yo-o ya upus u-nu wa tumsu wa
o pyap-su u-Ru. Wa o pyap-su dim-du u-Ru u be-du
ur-shu'ut wa ne, wata, i o shu'ut u-me dom u-ru. **7**
Tumsu na yu' bisa-u yo-o ya ur-ker wa nom m-gag u
net-tu u-Ru ne tumsu wa re e m-gag. Tumsu na yu'
wa-ur-beb u wa nom ur-faruk du koduhe ko-de u ut-
net ne u ur-rem ne tumsu u-dak ne. **8** Tumsu net-tu o
shu'ut u-me u-dak ut-beet e do'e nomu bisa-u yo-o ya
ut-huuk. Una ooge net-tu dim-ut e zare m-pan u-me
ran-u ur-fat da dugu na nom u-dak u-beet, ran-u us-
pan o u ooge u Kag-ur Ur-ca wu na pane. **9** Kowan wu
otte ut-to yage wa gan ut-to. **10** Kowana na cine uzu
se wa nong m-tok, tok-mo wa dote m-ha. Kowana na
cine uzu van-u m-wur o do'e ho-du wa, tumsu van-u
m-wur o na dote ho-du wa. Remu iya net-tu u-Ru se e
gak jab u swadu ur-kob ne tumsu e shu'ut u yadu jab
ne. **11** Se um hyun okon bisa-u yo-o wu o rwiun dugu
me u-dak. Wa otte us-kar us-yur uka Kag-ur Ur-ca,
sedi cwar-u wa o uka cwar-yu fa-u yat-ya yu yo-ya. **12**
Wa o nom-du ko-uyan u beb-du bisa-u yo-o ya yu ur-
takun. Wa wa'ag u-dak u-beet u net-tu o u-me o ne e
nomu bisa-u yo-o ya yu ur-takun ut-huuk, wu honse-
ur yat-de wa tuuse. **13** Wa nom nom-tu m-shin tu-yat-
to, m-ha wa-du u-ra ne o heen dugu dom u-ru u-dak
da-u kowan o ut-gwat. **14** Tumsu u us-nap ne su na

ya'e wa nom u swas-mu bisa-u yo-ya ya yu ur-takun,
wa engusse ut-net ut-beet tu uno dak-u u-beet o. Wa
wu' ut-net e nom u-ma u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya
yu na honse u van-u m-wur tumsu wa muun ur-fat
remu e yu'ut wa m-zeg. **15** Na yu' bisa-u yo-ya ya yu
u-yurumse ur-beb wa ya' ur-fat udu ma-u bisa-u yo-
ya ya yu ur-takun, remu wa nom-ut us-rem tumsu wa
wa' i gugme nome-du ma-u bisa-u yo-ya ut-huuk beet
na ho e. **16** Tumsu wa wa'ag na wa'u kowan us-nap u
kom ut-cwa ko dom-u pong-ur wa, i-yate, i-rek-e, a-
ut-kwum ne, a-ur-kob-ne, tok-ne, tumsu wu zare m-
tok da. **17** Tumsu wakun zaar wu do'e Kerru ut-o ko
wa bab okon za nap-us se da, wata dim-du bisa-u yo-
ya ya, ko ut-ogor ne tu o ees-mu dim-ur wa. **18** Uno
nom-o otte sa-u us-ver: Wu otte m-nap, yage wa nap
ogor-tu bisa-u yo-ya ya, remu uzu ogor-tu dim-du
net-to. Ogor-ut to ooge 666.

14 Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun Kag-ur
Ur-ca u ees u-domu ur-ror du na foge Sihiyona
u-me u-bo u-hen u-Ru. Tumsu u Kag-ur Ur-ca ne, ut-
net ne ur-zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas, i otte
dim-ur wa u dim-du Uso-u wa ne m-pan u pong-ut e.
2 Tumsu um hog us-ram se o rwiun dugu me dom u-
ru sha-mu ram-su bu-mu o m-ja tumsu sha-mu dum-
tu u-kagagag m-yat. Wan-tu um hoge to o sha-mu
wan-tu ya ut-oni ne e o os-du us-moro. **3** Tumsu e fu
sep-u po-o u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu u-
shu nom-tu ur-fat ut-nas u nengen-ut to ne. Wakun
zaar wu o wu kere iis-u sep-u o da se net-ne e ur-
zongu u-gan u ut-shik ut-yur ut-nas i na guye dugu
me u-dak u-beet. **4** Tun-to o net-tu naase war-ut e u
yu-du m-o da, remu zu un shupuk hi-ut un u-hen ne.
Un o doru Kag-ur Ur-ca kohene wa huute. Na oog e
dugu me net-tu u-dak uka sha-mu yadu toog-du ket
ur-takun du na yu'e udu u-Ru u Kag-ur ur-ca ne. **5** Un
warug us-bi u nu-ut un da. Un zatte ur-pyap da. **6**
Se um hyun wakun wa-tom u-Ru ut-riig ut-kap m-
mya u-dom u-ru. Wa zongte remu wa nom-ut but-tu
rem-su m-remes su m-mommò udu i o ur-yu u-me u-
dak u-beet, udu ko-u-he dak-o, ur-ko ne, ur-rem ne
tumsu ut-net ne. (aiōnios g166) **7** Se wa zu u u-cwar yu
m-yat, "Hogon gyer-u u-Ru tumsu no ya' wa m-sek
remu ho-du kwup-du us-remu wa teeg. Nomon wa ut-
huuk wa yu nomu me dom u-ru u u-dak ne, m-sa ne
tumsu hu-su bu-mu m-per ne." **8** Se wa-tom u-Ru wu
u-yurumse doron wun, wa zu, "Babira o hemusse!

Babira bô-u yat-o hemusse! Bô-u uno wa'ag üt-dak üt-beet e nom ur-kot u wa ne u yu-du m-o u wun ne uka net wu ke hoye.” 9 Wa-tom u-Ru wu tuturse dor un, üt-jar m-yat, “A-muune wakun nonge bisa-u yo-ya ya üt-huuk tumsu u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya tumsu wa onk nap-us u wa dom-u pong-ur wa ko dom-u kom-u wa, 10 wa do'e üt-goone u ryab-su u-Ru ne. Wa do'e yadu e ur-kob sok u ryab-su u-tat u wa ne us-shuyi. Tumsu e do'e swadu ur-kob u-tat u-me u-ra u do'e üt-wa u kwam-tu u'e u-shu a-tom u-Ru ne i u-hen tumsu u-shu Kag-ur Ur-ca. 11 Fu'ut-mu u-ra mu swadu ur-kob u un do'e üt-yune u-dom u-ru m-mommo. Tumsu e zaar kwum-du ur-hure dugu swa-u ur-kob un da u-ho u m-gyep ne, remu i nome bisa-u yo-o ya üt-huuk u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ne ko i onke nap-su dim-ur wa.” (aiñon g165) 12 Remu iya, net-tu u-Ru se e gak jab-u swa-u ur-kob ne, i dore bor-tu u-Ru tumsu e ship yadu jab-u e u-me Yeso. 13 Se um hog u-cwar dugu me dom u-ru uzu, “Pan nom-ut tun-to: Nu-u so-o udu i mare u-me yadu jab udu Wa-ko-uyan dugu da-o m-ha u-shu.” “U,” nom-u Yar-u u-Ru ware, “un do'e kwum-du ur-hure dugu ank-m un, remu na do'e nomu un u-top u remu ank-m somo mu un nome do'e dorru un.” 14 Se um got, tumsu ukun u-shu ri um hyun ku'ut-ur pus-de, tumsu wu o shu'ut u-dom ku'ut-ur re wa o sha-mu Wa'u Net. Wa otte top-du ur-faryk du kwam-tu bu-mu ut-ro du shik u-domu hi-ur wa tumsu u-roji ne yu otte m-re sok u kom-u wa. 15 Se wakun wa-tom u-Ru rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru. Tumsu wa nom üt-jar m-yat udu wu o shu'ut u-dom ur-ku'ut, “Kab roji-u rô tumsu bô nom ket, rem uzu da-u ket teeg, remu da-u ket-u nom-tu na kawe me u-dak u-beet teegun.” 16 Se wu o shu'ut u-dom ur-ku'ut wa nub roji-u wa u-me u-dak u-beet tumsu na kest u-dak u-beet. 17 Se wakun wa-tom u-Ru rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru u-me dom u-ru, tumsu kowa wa otte u-roji yu m-re sok. 18 Wakun wa-tom u-Ru, wu o gwat-du u-ra, wa rwuun dugu me ur-sak wa nom us-rem u cwar-yu ur-beb udu wu o m-shup u-roji ne yu otte m-re, “Kab u-roji yu m-re rô bô kargusse yatü inabi tu nene dugu u-dak, remu uzu ya-tu inabi to neng.” 19 Se wa-tom u-Ru nub roji-u wa u-me u-dak, tumsu wa gargusse inabi dugu me tak-u inabi u o me u-dak. Se wa gun un u-me be-ur yat-de be-du na nomte rew-mu yatü inabi. Kuna Ru-u dote u yadu un ur-kob u-me ryab-us wa. 20 Na ryawugusse e u be-du na nom-te ryu-u mu

yatü inabi u-do u-bô. Tumsu hyu-mu agzun dugu be-du na nom-te rew-mu yatü inabi mô nom m-ja m-te ja-mu nu-u u-jwaak, m-te ra-mu us-kirometa üt-kok üt-tut.

15 Se um hyun u-hyan u ya'u me murimmo u rwuugun dugu me dom u-ru: a-tom u-Ru ne ta'er e o m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne üt-ta'er tu m-vaste, tu do'e haatun shu-du ryab-su u-Ru. 2 Um hyun u-shu ri okon nom-o uka m-sa us-bakut uka ur-madibi mô samge u-ra ne. Tumsu u-domu de net-tu reye ur-korro u bisa-u yo-ya ya ne u ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya tumsu pan-yu dim-ur wa ne. Un o m-shup us-moro ne su Ru-u yase un. 3 Un fu sep-u Mosa tok-u u-Ru tumsu u sep-u Kag-ur Ur-ca ne: “Nom-tu bô nome to o u-tat tumsu murimmo ne, Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet. Fun-us rô o hon-hon tumsu üt-nip ne, Faryk wu üt-dak üt-beet. 4 Wana za hog-du gyer-u rô da, Wa-ko-uyan, tumsu wa ya' m-sek u dim-ur rô da? Remu uzu bô wa ooge wa-u-hen u war rô. Üt-dak üt-beet to do'e haan tumsu e nom üt-huuk u-shu rô, remu ank-mu jab-u so-o rô rwuugun m-zun.” 5 Se um got um hyun be-du ur-shu'ut du u-Ru (rimpa-du estedu us-rem su u-Ru) ur-huk u-me dom u-ru. 6 Se a-tom u-Ru ne ta'er i ooge m-shup u nom-tu haatun swadu ur-kob ne üt-ta'er e rwuun u-do dugu me be-du ur-shu'ut du u-Ru. E o m-wa u cwu-ut so-to ne tumsu tu m-bak-ut ne u hap-su kwam-tu bu-mu ut-rô yu shik-u sok-ut un. 7 Se wagan u tek-u nom-tu ur-fat u to üt-nas yase a-tom u-Ru ne e ta'er, üt-kwano ne tu kwam-tu bu-mu üt-rô tu shik, to shuug u ryab-su u-Ru ne, wu o ur-fat m-mommo. (aiñon g165) 8 Be-du ur-shu'ut du u-Ru de shi m-fu'ut dugu sek-mu u-Ru u beb-ur wa ne. Wakun zaar wu o kerru cwadu be-du ur-shu'ut du u-Ru da se a-tom u-Ru ne ta'er e taaste dasu nom-tu haatun swadu ur-kob ne üt-ta'er.

16 Se um hog u-cwar m-yat dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru ya o zudu a-tom u-Ru ne ta'er, “Deen tumsu nô aguz kwano-ut yat-to to üt-ta'er tu shiye u ryab-su u-Ru ne u-me u-dak u-beet.” 2 Se wa-tom u-Ru wu ur-takun do'e wa da'as u-wa kwano o u-me u-dak u-beet. Se tokon nat-ut yo-to tu o m-re ne to rwuun u war-tu üt-net i otte nap-su bisa-u yo-ya ya tumsu u i nome ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ne üt-huuk. 3 Se wa-tom u-Ru wu u-yurumse do'e wa da'as u-wa kwano o u-domu m-sa, tumsu sa-mu barum uka

hyu-mu ut-net tu mare. Tumsu ko-uyan u o u-me m-sa o murus. 4 Se wa-tom u-Ru wu u-tuturse wa do'e wa da'as u-wa kwano o u-me us-gi u be-tu m-per ne, tumsu to barum m-hyu. 5 Se um hog wa-tom u-Ru wu otte ur-beb u dom-u m-bu o ut-zu, "Bo wa u-hon-hon wa, Wa-u-Hen, wu ooge u da-o tumsu wu ooge u-da u-beet, remu uzu bo tomotton sin-se kwub-du us-rem se. 6 Remu uzu un aguzte m-hyu mu net-tu u-Ru u a-warru rem-su u-Ru ne, tumsu bo yaag un m-hyu un swa. O ooge top-u un." 7 Tumsu um hog u-cwar dugu-du ur-sak, ut-zu, "U, Wa-ko-uyan u-Ru, wu zuge ur-beb u-beet, kwup-du us-rem u ro o hon-hon tumsu ut-nip ne." 8 Se wa-tom u-Ru wu u-nasurse da'as u-wa kwano o u-dom ur-ho, tumsu na yu' ur-ho ur-beb de tok ut-net u u-ra. 9 Se dung-mu u-tat tokos ut-net har un hu pyap-su dim-du u-Ru, wu wa'e nom-ut to ut-beet to nom. Sedi un gugum yage-du ut-ba'as un ya' u-Ru m-sek. 10 Se wa-tom u-Ru wu u-tanurse wa da'as u-wa kwano o u-domu pora-du ur-faruk du bisa-u yo-ya ya, u faruk-ur wa ne to barum u-cwum. Net-tu hu epur-du ut-gop u remu m-re. 11 Tumsu un hu pyapur-ru u-Ru wu dom u-ru remu m-re u nat-ut un ne. Sedi e gugum yage-du nom-du nom-ut yo-to tumsu e byurun udu u-Ru. 12 Se wa-tom u-Ru wu u-shishin da'as u-wa kwano o u-me gi-u yat-ya yu Yufiretis. Tumsu bu-m wa gu'us remu na mangte faruk-tu u-dom u-fun. 13 Se um hyun nom us-te i rime tut i o sha-mu ut-ko e rwuugun dugu me nu-u fa-u yat-ya yu yo-ya, dugu me nu-u u bisa-u yo-ya ya tumsu dugu me nu-tu wa-warru rem-su u-Ru ne wu us-bi. 14 Una o yar-tu nom us-te i o nom-du nom-tu m-shin us-nap ne. Tumsu un ru un do'e udu faruk-tu u-dak ut-beet, tumsu un kargussun un u remu gag-mu m-vaste mu ho-ur yat-de du u-Ru wu zuge ur-beb. 15 "Gwat, me ya um do'e haan za nap-ur no sha-mu hyu-u! Nu-u so-o udu wu shu'ute u-hog tumsu wa cin kus-ut wa zongi zongi, taas wa nok ur-so da tumsu wa hog m-e' da." 16 Se yar-tu nom us-te kargusse ut-faruk u a-m-gagu un ne u dekun be-de du na foge Amagedon u rem-du Yahuda-ne. 17 Se wa-tom u-Ru wu u-ta'er da'as u-wa kwano o u-me m-mya. Tumsu jar-tu m-yat rwuun dugu be-du ur-shu'ut du u-Ru, uzu, "Na taaste!" 18 Se na nom gap-du us-kagagag, ut-dum ne, u us-yakut ne tumsu rumus-du u-dak. Na tamug nom-du go-du rumus-du u-dak iya da mu na nom-te net u-me u-dak u-beet, rumus-du u-dak u de o yat-de sok. 19 Bo-u yat-o o mot ut-kwis ut-tut tumsu

bo-tu u-dak ut-beet to hemusse. Ru-u bakus u Babira ne bo-u yat-o tumsu wa yu' wa kok-du m-bu ur-shuyi shuyi u ryab-su u-Ru. 20 Tumsu ko-u-he dak-u ooge m-gan m-sa o enk, tumsu ut-ror ut-beet to enk. 21 Na nom ut-turum tu-yat-to, tu no'-mu to teye tat-u net. To hu hemun dugu dom u-ru u dom-u ut-net, sedi un hu pepurru u-Ru u remu swa-u ur-kob du ut-turum ne, remu uzu swadu ur-kob u de o u-tat.

17 Wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er i otte ut-kwano ut-ta'er wa haan tumsu wa zu me, "Dornu me, tumsu um do'e kosu bo swadu ur-kob du do'e heen udu napi napi yu u-kaar wu o shu'ut u u-dom m-bu u-tat. 2 Faruk-tu u-dak nong m-o u wun ne. Tumsu net-tu u-dak ut-beet ke i m-o wun hoog un." 3 Se wa-tom u-Ru haan tumsu wa kub me u-me sege-du Yar-u u-Ru m-cwa u-me ur-dog. Kuna um bitte u-neta u shu'ut u-domu bisa-u yo-ya yu jaz-ya tumsu bisa-u yo-ya na takuste ya u ut-gom tu pyap-su u-Ru ne. Wa otte ut-hi ut-ta'er tumsu us-kar ne us-op. 4 Neta-u ya o m-wa kus-tu bu-mu ur-ge ne tumsu tu jas-to ne, tumsu wa nong ut-uk u ta-ar-tu kwam-tu bu-mu ut-ro tu shik, u ta-ar-tu shik ne tumsu uz-ne i shik sok. Tumsu wa o m-shup u kok-u m-bu ne u kwam-tu bu-mu ut-ro du shik, de shuug u bu-mu ke ne mu o ees-mu nom-tu us-gur ut-go ut-go u tu oo-m wun ne. 5 U pong-ur wa dim-du oro m-pan: M-YASA BABIRA U YAT-O, INO-U KAAR NE TUMSU INO-U NOM-TU US-GUR TU U-DAK U-BEET. 6 Um hyun neta-u ya swa-u hoog wa u hyu-mu net-tu u-Ru i ware rem-su ut-nip su mot-ut Yeso. Da-u um hyane wun um hog murimmo. 7 Se wa-tom u-Ru zu me, "Rem-u yan-o bo otte u murimmo? Um do'e waru bo nom-tu m-yasa tu neta-u ya u bisa-u yo-ya ya ne yu wa otte m-sak, yu otte ut-hi ut-ta'er u us-kar ne us-op. 8 Bisa-u yo-o ya yu bo hyane, ya oog ur-fat sedi ya zaar ur-fat u da-o da. Tumsu m-ha iyane wa do'e rwuun dugu me kub-u za ur-ma tumsu ya do'e u be-du m-mar. Tumsu net-tu dak-u u-beet ne i dim-ut e zaare m-pan u-me ran-u ur-fat dugu na nom u-dak u-beet, un do'e nom-du murimmo u remu bisa-u yo-ya ya oog ur-fat sedi ya zaar ur-fat u da-o da tumsu wa do'e ut-swur m-rwuun ur-fat. (Abyssos g12) 9 "Rem-us sin-se ut-sa wu otte jab-u m-nap: Hi-ut to ut-ta'er to ees-mu ut-ror ut-ta'er tu neta-u ya otte shu'ut. To o tumsu shu'ut mu ut-faruk ut-ta'er. 10 Ut-faruk ut-tan to arukte, wu shishin wa o ur-faruk u da-o, tumsu wu u-ta'er haagun

u-ro da, sēdi faruk-ur wa do'e ut-shu'ut u-da cashi. **11** Bisa-u yo-ya ya oog ur-fat sēdi da-o ya zaar ur-fat da, ya ooge faruk-du u-eer. Wa o tek-u ut-faruk ut-ta'er, tumsu wa do'e ha-mu du mar-m wa. **12** “Kar-su bo hyane us-op faruk to ut-op tu onke ur-faruk da u-rō. Na do'e ya-du un ur-bēb du nom-du ur-faruk u-kwam u-gan ur-kot u bisa-u yo-ya ya ne. **13** Faruk-ut tun-to dorog-us un o us-gan, tumsu un do'e yasū bēb-ur un u faruk-ur un ne udu bisa-u yo-ya ya. **14** Ur-koto de un do'e m-ha tumsu un nom m-dum u Kag-ur Ur-ca ya ne, sēdi Kag-ur Ur-ca do'e u re-du un m-gag remu uzu wa ooge Wa-ko-uyan yu a-ko-uyan ne tumsu Faruk-du ut-faruk ut-beet. Tumsu i wa fage u i wa dage ne tumsu a jab-u so-o wa ne e do'e ut-shu'ut ur-kot u wa ne.” **15** Se wa-tom u-Ru zu me, “Bu-mu bo hyane, be-du kaar-u ya otte shu'ut, de o ees-mu ut-net, u ban-tu ut-net ne, ut-dak ne tumsu ut-rem ne. **16** Bisa-u yo-ya ya yu bo hyane tumsu us-kar ne us-op e do'e gug-mu kaar-u ya. E do'e onk-du kwum-ut wa ut-beet un yage wa ur-so. Un do'e tu'usu war-u wa tumsu un tokos wa u-ra. **17** Remu uzu Ru-o wa'e go-du dorog-us se u-me jab-us un, nom-u do'e ut-wa un nom nom-u wa ut-sa un nom. Un do'e ut-ees un yase faruk-ur un udu bisa-u yo-ya ya, m-te da-u na do'e shuus-du rem-su u-Ru. **18** Tumsu neta-u inya yu bo hyane u-me hyan-u rō wa o shu'ut-mu bo-u yat-o u ooge faruk-du faruk-tu u-dak u-beet.”

18 Da taase tumsu um hyun wakun wa-tom u-Ru wa cuzun dugu me dom u-ru. U beb-ur yat-de ne sok, wa otte shin-m yat-mo, tumsu dak-u nom m-zun u remu sek-m wa. **2** Wa nom ut-jar u cwar-yu m-yat: “Babira o hemusse! Babira bo-u yat-o hemusse! O shu'ute be-du ur-pak du ko-uyan go-du nom us-te ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du yar-ut yo-to tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du no za so-ye ne tumsu be-du ur-pak du ko-uyan go-du bisa-o u za u-hen tumsu u tu us-gur ne. **3** Ut-dak ut-beet e nong ur-kot u wa ne, u yu-du m-o u wun ne uka net wu ke hoye. Faruk-tu u-dak to nong m-o u wun ne, tumsu a-u-cerpa ne i u-dak u-beet shu'ute a-ut-kwum ne sok remu uzu wun kerge oodu nom-tu shik u-tat.” **4** Se um hog yakun cwar-ya us-fag dugu me dom u-ru, “Hatun m-ra dugu-du wun, net-ut ri. A no same ut-hi u ba'as-ut wun ne da, taas tumsu na ya' no ur-kob ur-kot u wun ne. **5** Remu ba'as-ut wun nong u-tat, uka ta'ar-tu na kargusse to nom m-ja m-te me

dom u-ru, tumsu Ru-u bakuste u nom-ut yo-to rō ne. **6** Nomu wun uka wun nomte ut-net. Top-u wun u-so yur remu nom-ut yo-to rō. U-me kok-du du wun var-tu eken ne, varun wun kowun u-so u-yur nom-u wun varu e. **7** Ya' kaar-u ya ur-kob tumsu u namu jab ne uka m-sek tumsu u hog-du m-remu ne du wun ya'e hi-ur wun. Wa nong ut-uk u-me jab-u wa, ‘Um shu'ute uka u-ren tumsu um zaar bomos da. Um zaar u tame-du nom-du namu jab da.’ **8** Remu iya, nom-tu haatun swadu ur-kob tun-to do'e heen udu rō ur-ho ur-gan: m-mar u namu jab ne u us-mer ne. Ra-u do'e u toksu wun, remu uzu Wa-ko-uyan u-Ru wu do'e kwupu wun us-rem wa o wa-ur-bēb u-beet. **9** “Tumsu faruk-tu u-dak ut-beet tu nome m-o u wun ne u yu-du hog-du m-remu u wun ne e do'e nom-du us-kan u namu jab ne da-u un hyane m-fu'ut mu o yune dugu ra-u ooge tok-du wun. **10** E do'e ut-ees m-ra, e hog u-gyer u remu swa-u ur-kob wun. Tumsu un do'e ut-zu, “‘Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on udu rō Bo-u Yat-o, Babira bo-u yat-o! Remu uzu u-me u-kwam u-gan kwup-du us-rem su u-Ru heegun udu rō.’ **11** “A-u-cerpa ne i u-dak u-beet e nom us-kan u namu jab ne rem-u wun, remu uzu wakun zamun wu do'e u oodu cwu-ut e da. **12** Cwu-tu un ooge ut-bab to ooge, kwam-tu bu-mu ut-rō tu shik, ta'ar-tu pus-to ne tu shik ne, ta'ar-tu shik ne, u uz ne i shik, tumsu u cwu-tu us-keer ne tu so-to, u kus-tu bu-mu ur-ge ne, u tu jas-to, kus-tu m-bakut ne, us-katakō ne su te-yu Sitiru, tumsu nom-tu na nome dugu nin u-rwag, u katako-su shik ne, kwam-tu bu-mu u-dak ne tu shik, kwam-ut rim-to ne tumsu ta'ar-tu m-bakut ne, **13** u ut-kirfa, u ut-po-ug ne, u noog-mu wus u-hakun ne, u m-noog ne u mur ne, u noog-mu mang u-war ne, u ke ne, u noog-mu inabi ne, u hyu-mu fat ne, u hyu-mu bur ne, u na ne, u ca ne, u jwaak ne, u keke-su jwaak ne, u tok-ne wata, u fat-tu ut-net ne. **14** “Un do'e ut-zu, ‘Ya-tu us-te tu bo tumble ut-sa bo kum to haag m-ha. Cwu-tu shik rō ut-beet u nom-tu bo zuge ut-cwan ne to enkte bo, bo zamun u kwum-du to da m-mommo.’ **15** A-u-cerpa ne i shu'ute a-ut-kwum ne u remu babu wun nom-ut tun-to e do'e ut-ees m-ra, e o hog-du u-gyer u remu swa-u ur-kob rō. E do'e nom-du us-kan u namu jab ne. **16** “Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on, udu bo-u yat-o unō! Wu o m-wa' u kus-ut so-to ne tu us-keer, u tu bu-mu ur-ge ne tumsu tu jas-to ne, tumsu ut-uk ne tu kwam-tu bu-mu ut-rō tu shik, u ta'ar-tu shik ne tumsu uz ne i shik! **17** U-me u-kwam

u-gan kwum-ut yatto to natusse!’ “Koyuhe yu yat-ya hat-su m-bu u i nome m-ha u-me m-sa ne, u net-tu nak-du us-hat ne tumsu u i kume shik-u e ne dugu u-me m-sa e do’e ut-ees m-ra. 18 Da-u un hyane m-fu’ut dugu be-du wun otte m-tok un do’e nom-du ut-jar un zu ‘Hene o okon bo-o otte u o yat-o uka bo-u uno?’ 19 Tumsu e do’e us-kan u namu jab ne u as-du m-huug ne u hi-ut e remu e koste namu jab e. Tumsu e do’e ut-jar, “‘Nom-tu ur-on! Nom-tu ur-on udu ro uno bo-u yat-o o! I otte us-hat e shu’ut a-ut-kwum ne remu pust-du kwum-ut wun m-bu. U-me u-kwam u-gan, to arukte ut-beet! 20 Cwar-yu re u-shu ut-zu dugu me dom-u u-ru, Nomon ur-so u remu Babira no net-tu o me dom u-ru! Nomon ur-so, net-tu u-Ru u a-tomu Yeso ne u a-warru rem-su u-Ru ne! Ru-u nomgu wun kwup-du us-rem uka wun nom-tu no.” 21 Se wa-tom u-Ru wu ur-beb kub ta’ar-u yat-o uka ta’ar-ur du ur-na tumsu wa gun de u-me m-sa, wa o ut-zu, “I ya-o bo-u yat-o Babira na dote u gwun-du wa-ur-beb tumsu na zamun u hyan-du o da. 22 Na zamun ut-sur m-hog wan-tu us-moro, u a ut-sep ne, ur-tukkurma ne, tumsu us-kar ne u-me ro da. Tumsu na zamun ut-sur m-kwum wakun wa nom-du u-cerpa u-me ro da. Na zamun tumsu ut-sur m-hog wan-tu ur-na u-me ro da. 23 Zun-mu u-hitirra zamun ut-mok u-me ro da. Cwar-yu gwup ur-gu u zwar ur-gu ne na zamun ut-sur m-hog u-me ro da. A-ut-kwum ne ro e ooge i-yate u-dak u-beet, rem uzu bo engusse ut-dak ut-beet u gwat-u bo nome. 24 U-me fun-us ro na byuk-ut hyu-mu a-warru rem-su u-Ru ne u net-tu u-Ru ne tumsu u hyu-mu ut-net ut-beet tu na hoye ne u-me u-dak u-beet.”

19 Da taase um hog na nong u-gwuz uka gwuz-u ut-net u-tat u-me dom u-ru, un o ut-jar: “Na vam Wa-ko-uyan! U-ukur tumsu m-sek ne u ur-beb ne shu’ut udu Ru-u in, 2 remu uzu kwup-du us-rem u wa nip-to tumsu hon-hon. Remu wa nongu kaar-u yat-ya ya kwup-du us-rem wu nase u-dak u-beet u m-o. Wa nongu wun u-top remu uzu wun hoog i nomu wa m-tok.” 3 Tumsu u-yurumse un sur m-nom ut-jar, “Na vam Wa-ko-uyan! M-fu’ut mu bo-u o do’e ut-yune u-ru m-mommol!” (aiōn g165) 4 Tumsu nengen-ut to ur-shik ut-nas u nom-tu ur-fat ne ut-nas un he u-dak un nome u-Ru ut-huuk wu o shu’ut u dom-u pora-du ur-faruk. Tumsu un zu, “U shu’ut iya! Na vam Wa-ko-uyan!” 5 Se cwar-yu rwuun dugu pora-du ur-faruk, ya

zu, “Vamun Ru-u in, tokne wa beet, i ooge u gyer-u wa, u same i-rek-e u i-yate.” 6 Se um sur m-hog ut-jar uka jar-tu ut-net u-tat, ko sha-mu gwuz-u gi-yu o m-ja, ko sha-mu u-kagagag. Un zu, “Na vam Wa-ko-uyan! Remu Wa-ko-uyan in u-Ru wu zuge ur-beb wa hesete ur-faruk. 7 Yagun in nomon ur-so u men-ut pus-to ne, tumsu yagun in ya’ wun m-sek. Remu da-u teegun u morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca, tumsu gwup ur-gu wun zongte hi-ur wa. 8 Na yaag wa kus-ut pus-to tu so-to tumsu tu m-bakut ne u wa wa’.” Remu kus-ut pus-to tu so-to to o ees-mu ank-m so-mo mu net-tu u-Ru. 9 Se wa-tom u-Ru zu me, “Pan inya: ‘Nu-u so-o udu i na bane udu morog-du ur-gu du Kag-ur Ur-ca!’” Tumsu wa sur m-zu, “Sin-se o rem-su u-Ru su ut-nip.” 10 Da-u um hoge nom-u wun zuye se um he u-dak ut-jwun u-shu wun um nomu wun ut-huuk. Sedi wa zu me, “A-bo nom iya da! Tok wa um ooge u bo ne tumsu u or-ut ro ne i o jab-u so-o ne udu donse-du rem-su mot-ut Yeso. Nome u-Ru ut-huuk! Remu rem-su mot-ut Yeso o haatun beb-du warru nom-u do’e ut-nom u-shu.” 11 Se um hyun u-me dom u-ru ur-huk tumsu jwaak-u pus-ya o ees ukun, tumsu wu o m-sak u dom-u jwaak-u ya dim-ur wa oye Wa ya-du jab-u u Wa-ut-nip ne. Wa nom kwup-du us-rem hon-hon tumsu wa nom m-gag hon-hon. 12 Is-u wa o uka rem-du u-ra, tumsu u dom-u hi-ur wa top-tu ur-faruk oro u-tat. Dim-du oro m-pan u dom-u wa wakun kerge nap-du de da se wa hi-ur wa. 13 Wa o m-wa ut-cwu ne tu na mase u-me m-hyu, tumsu dim-ur wa na foge Rem-su u-Ru. 14 Ban-du karma-ne i o me dom u-ru o dorru wun, tumsu e o m-sak u jwaak-u puse tumsu m-wa u kus-ut pus-to ne tumsu us-myak ne. 15 Dugu me nu-u wa van-u m-wur rwuun yu o m-re ne remu wa horusse huub-ut yo-to tu u-Ru dugu ko-u-he dak-o. “Wa do’e nom-du faruk-ur un u kom-yu u-kwam.” Wa do’e jangusse be-du rew-mu inabi, du ooge ees-mu ryab-su u-Ru wu zuge ur-beb u-beet. 16 Wa otte dim-ur wa m-pan u-domu toggo-u wa tumsu u-domu kut-u wa ne: FARUK-U FARUKINA NE TUMSU WA-KO-UYAN WU A KO-UYAN NE. 17 Se um hyun wa-tom u-Ru u ees u-me ur-ho, wa o ut-jar m-yat udu no i ooge ur-yune ut-kap u-dom u-ru, “Haanun! Kargun ur-be ur-gan remu uzu ho-du morog-du re-du nom-u ut-re du yat-de du u-Ru zonge. 18 Haanun no tu war-tu ut-faruk, u i-yate karma-ne, u beb-ne i m-gag. Tu’un ap-mu jwaak u a sakmu jwaak ne, tumsu u ap-mu ut-net ne ut-beet, u same tok-ne tumsu i zaare m-

tøk ne da, i-rek-e u i-yate ne.” 19 Se um hyun bisa-u yo-o ya u faruk-tu dak-u u-beet ne tumsu u a-m-gag ne e karugte ur-be ur-gan remu e nom-ut m-gag u wu o m-sak dom-u u-jwaak ne u a-m-gagu wa ne. 20 Sedi na maas bisa-u yo-o ya, tumsu ur-kot u wa ne u wa-warru rem-su u-Ru ne i us-bi i nome nom-tu m-shin u-tat u ees-m wa. U nap-us se wa engusse ut-net u-tat i kabe nap-su bisa-u yo-ya ya, tumsu un nome ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya ut-huuk. Un yur na gun un ur-fat ne u-me ur-kaw du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Na horusse karma-ne wa beet u van-u m-wur u rwuune dugu me nu-u wu oye m-sak u jwaak-u pus-ya. Tumsu sagra tu'us ap-mu u-ut un se da-u e shige.

20 Se um hyun wa-tom u-Ru wa o cuzun dugu me dom u-ru. Wa o m-shup u mabudi ne yu kub-u za ur-ma tumsu wa o m-shup u ho-su kwam ne su mno u kom-u wa. (Abyssos g12) 2 Wa maas fa-u yat-ya yu yo-ya ya, wata, fa-u ya yu dugu da-u dim, wu na foge faruk-u nom us-te, ko Shetan. Tumsu wa gug wa m-te us-hak ur-zongu u-gan. 3 Wa guns wa u-me u-kub u za ur-ma, wa tage tumsu wa rake o. Wa nong iya remu hooste wa engusse net-tu ut-dak m-te da-u hak-su ur-zongu u-gan shiye. Da taase, na do'e yagu wa u-da cashi. (Abyssos g12) 4 Se um hyun pora-tu ur-faruk, tumsu net-tu o shu'ut u dom-u to na yu' e beb-du kwup-du us-rem. Tumsu um hyun net-tu na hoye u remu warru rem-su mot-ut Yeso tumsu u remu donse-du rem-su u-Ru ne. E gugumte nome-du bisa-u yo-o ya ut-huuk ko ma-u ooge sha-mu bisa-u yo-ya ya, ko e onk nap-us wa u pong-ut e ko u kom-ut e. E beet e yunge tumsu ur-fat, tumsu e nom ur-faruk u Kiristi ne m-te us-hak ur-zongu u-gan. 5 Dinde o yune-du marimari ne du ur-takun. Net-tu mare i kuse, e yunge ur-fat da se hak-su ur-zongu u-gan shuug. 6 I kume yune-du ur-takun e kwumug nu-u so-o udu u-Ru, tumsu na haste e kit remu ank-m wun. Mar-mu u-yurumse zatte ur-beb u dom un da, sedi e do'e shu'ut a-toog-ne i u-Ru tumsu u Kiristi ne. Tumsu e do'e nom-du ur-faruk ur-kot u wa ne us-hak ur-zongu u-gan. 7 Da-u hak-su ur-zongu u-gan arke, na do'e u ustu faruk-u nom us-te dugu gug-u wa. 8 Tumsu wa do'e ur-rwu remu wa engusse ut-dak dugu koyuhe gas-yu u-dak u-beet, wata Gog u Magog ne, tumsu Shetan do'e kargusse e ur-be ur-gan remu m-gag. Karma-ne e o u-tat i na zaare kerru ut-ogor da, uka m-hereg kit m-sa. 9 Tumsu um hyun un da-u un

ooge m-nok m-pas m-cwa u-dak u-beet, tumsu un gunus net-tu u-Ru tumsu bo-u Ru-u tone ne. Sedi ra-u heen dugu me dom u-ru tumsu o tokos un beet. 10 Se faruk-u nom us-te, wu engusse ut-dak na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e, be-du na gunte bisa-u yo-ya ya u wa-warru rem-su u-Ru ne wu us-bi. Un do'e swadu ur-kob ukun u-ho u m-gyup ne m-mommo. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Tumsu um hyun pora-du ur-faruk du pus-de u yat-de, u wu o shu'ut u-domu de ne. U-dak u-beet u u-me dom u-ru ne e som dugu-du shu wa, sedi e kwumug be-du ur-pak da. 12 Tumsu um hyun i mare, i-yate u i-rek-e ne e o ees u-shu pora-du ur-faruk du u-Ru. Na upus ut-ran, tumsu na upus okon ran-o, u na foge ran-u ur-fat. Na nomu i mare kwup-du us-rem uka otte m-pan u-me ut-ran uka ank-m un. 13 Se sa-mu yu' net-tu mare u-me wa tumsu be-du andaka ne o yu' tu wa net-to, tumsu mar-mu yu' tu wa net-to. Tumsu Ru-u nomu un beet kwup-du us-rem uka nom-tu un nome. (Hadēs g86) 14 Se m-mar tumsu be-du andaka ne otte ne na gun un u-me ur-ka-u du u-ra. Ka-w du ra-u uno o ooge mar-mu u-yurumse. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Kowana na bite dim-ur wa m-pan u-me ran-u ur-fat da, se na guns wa u-me ur-ka-u du u-ra. (Limnē Pyr g3041 g4442)

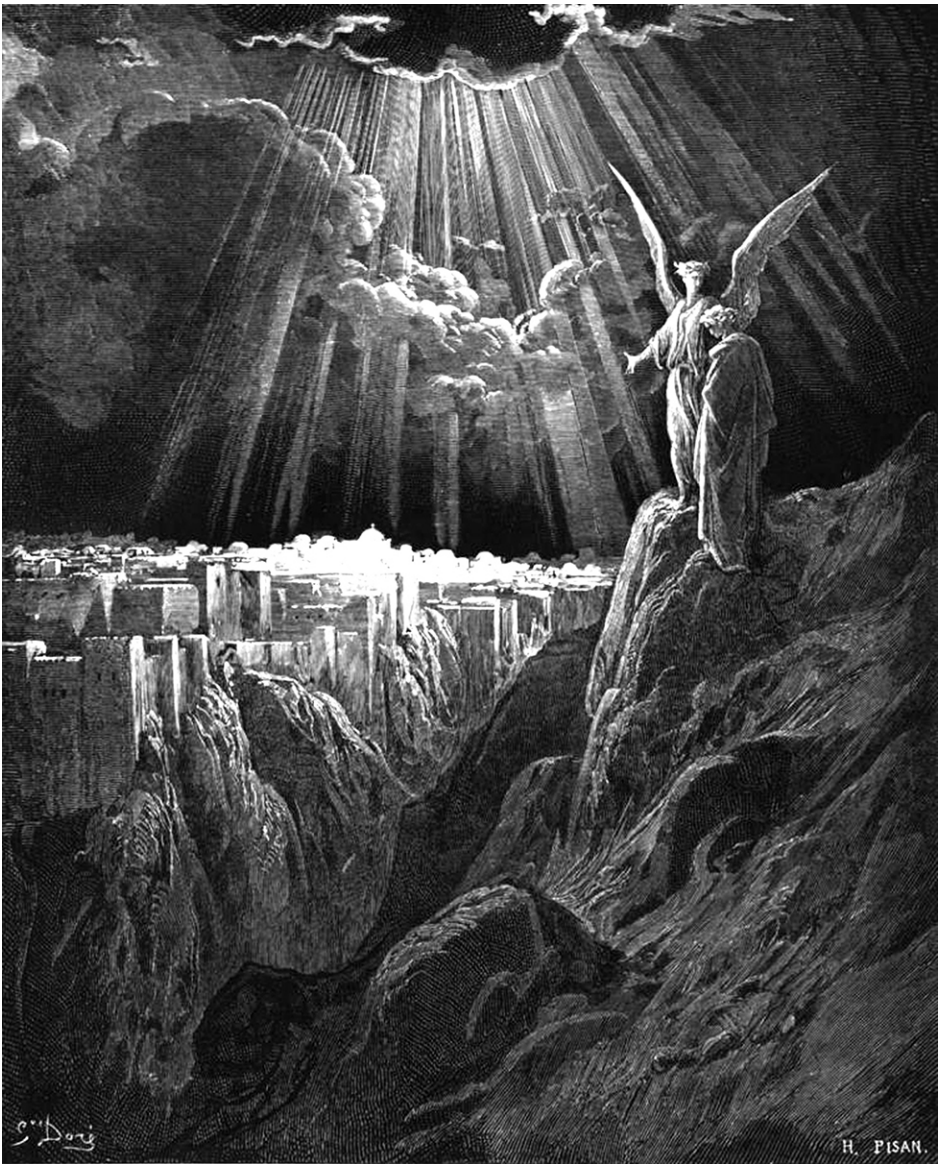
21 Se um hyun me dom u-ru u po-o u dak-u po-o ne. Remu me dom u-ru u ur-takun u dak-u ur-takun ne o arukte, tumsu mokon sa-mo zamun da. 2 Tumsu um hyun bo-u u-hen u u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog sha-mu gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campu ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. 3 Tumsu um hog u-cwar myat dugu pora-du ur-faruk ya o ut-zu, “U da-o be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un. 4 Wa do'e koku un m-is m-beet dugu is-u un. Mar-mu zamun da ko namu jab ko us-kan ko m-re, remu uzu ut-ut ut-nom tu ho-to to arukte.” 5 Se wu o u shu'ut u-dom pora-du ur-faruk wa zu, “Gwatun, um o muutu ko-uyan u po-o!” Se wa zu me, “Pan nom-ut tun-to, remu nom-u um waru bo o u hon-hon tumsu nip-to.” 6 Se wa zu me, “Na taaste! Me wa ooge Ar-fa u Omega, wu ur-takun tumsu m-vaste ne. Udu i o hog-du u-swaat beet

me ya'u e bu-mu ut-swa m-hos dugu per-mu m-bu mu ur-fat. 7 I re ur-korro beet e do'e onk-u dinde og-du ur-mat de, tumsu me ut-shu'ut Ru-u un tumsu un do'e shu'ut ya-ag-u ri. 8 Sedi i o u-gyer ne, a-kob-du yadu jab ne, u a nom-du nom-tu us-gur ne, u a ho-du ut-net ne, u a m-o ne, u a u-gwat-ne, u a nome-du ru-tu za ur-fat ut-huuk ne tumsu u a-us-bi ne beet, og-ur e o u-me ur-ka-u du u-ra u do'e ut-wa u kwam-tu u'e. **Uno o mar-mu u-yurumse.**" (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Se wagan u tek-u a-tom u-Ru ne ta'er wu o m-shup u ut-kwano ne ut-ta'er tu shiye u nom-tu haatun swadu ur-kob ne ut-ta'er tu m-vaste wa haan tumsu wa zu me, "Dornu me! Me kosu bo gwup ur-gu, neta Kag-ur Ur-ca." 10 Se Yar-u u-Ru dor-ut me, wa kub me m-da ror-ur yat-de tumsu du m-ja. Ukun wa kosu me bo u u-hen, wata Urusharima o u cuzun dugu me dom u-ru dugu-du u-Ru. 11 Sek-mu u-Ru o ur-mok u-me o. Tumsu to o ur-myak ne uka ta'ar-tu m-bakut tu na foge jaspera, tumsu m-zun ne uka ur-madibi. 12 O otte sar u yat-o tumsu m-ja ne u us-is ne op us-yur, tumsu u a-tom u-Ru ne op u yur, wagan u koyuhe is-ya. Tumsu u-domu koyuhe is-ya na panug ur-dim ur-gan du koduhe ko-du Isra-ne op u ut-yur. 13 Is-us oró us-tut u gas-u u-dom, us-tut u kom ur-beer, us-tut u kom ut-cwa, tumsu us-tut u gas-u u-ta. 14 Saru bo-u o na maag o u-domu ta'ar-ut yat-to op ut-yur. U-domu ta'ar-ut to dim-du oró ur-gan m-pan du kowuhe a-tomu Kag-ur Ur-ca op u ut-yur. 15 Wa-tom u-Ru wu o us-rem u me ne wa otte kom-yu bu-mu ut-ró yu shik remu mu'us-du bo-u o, is-us wa u saru wa ne. 16 Da-u wa mu'use bo-u o u u-kom, se wa bit o teeg us-tadiya 12,000 su shu'ute uka us-kirometa 2,220. Wur-m wa u huk-m wa tumsu m-ja ne ganse. 17 Se wa mu'us saru bo-u o, tumsu wa bit cam-u wa teeg us-kubit 144, su shu'ute us-na 200. Mu'us-ut tun-to to o uka net-ne mu'uste, to wa-tom u-Ru nome. 18 Saru bo-u o na maag o ut-ta'ar tu so-to tu na foge jaspera. Tumsu ko-uyan u ooge me bo-u o na nong to u kwam-tu bu-mu ut-ró tu shik, to o us-mok m-bakut ne uka ur-madibi. 19 Saru bo-u o na maag o u dom-u ut-ta'ar tu na nome ut-uk u ko-uyan go-du ta'ar-tu so-to tu shik. Ta'ar du ur-takun na nongu wa ut-uk u ta'ar-ut so-to na zu to jaspera, tu u-yurumse na zu to sappaya, tu u-tuturse na zu to agata, tu u-nasurse na zu to zumurrudu, 20 tu u-tanurse na zu to onis, tu u-shishin na zu to yakutu, tu u-ta'er na zu to kirisorata, tu u-eer na zu to berir, tu u-jwuur na zu to topaz, tu u-op na zu to kirisoparasa,

tu op u u-gan na zu to yakinta, tu op u u-yur na zu to ametis. 21 Is-su bo-u o op u us-yur na nong se u uz i shik tu na foge ru'uru'u. Koyuhe is-ya na nong ya u ru'uru'u u-gan. Tumsu fun-u yat-ya yu bo-u o na nong ya u kwam-tu bu-mu ut-ró tu shik to na nomte ya, m-zun ne uka ur-madibi. 22 Um hyanug be-du ur-shu'ut du u-Ru u-me bo-u o da, remu uzu Wa-ko-uyan u-Ru wu zuge ur-beb u-beet u Kag-ur Ur-ca ne e ooge be-du ur-shu'ut du u-Ru du bo-u o. 23 Bo-u o zaaru cwan-tu zun-mu ur-ho ko u-pyaat mo mok o da, remu sek-mu u-Ru mo yu'e m-zun, tumsu ya-du Kag-ur Ur-ca wa ooge u-hitirra yu bo-u o. 24 Dak-tu do'e ur-nok u zun-mu bo-u o, tumsu faruk-tu u-dak u-beet do'e haatun sek-m e u-me o. 25 Na za tage is-su bo-u o u-ho da, tumsu gyp-mu zaar ukun da. 26 Net-tu do'e haatun m-sek tumsu m-zeg ne mu ut-dak u-me o. 27 Okon zaar u za u-hen u do'e cwa-du bo-u o da, ko wakun wu nome nomtu m-e' u wa-us-bi ne. Sedi i dim-ut e ooge m-pan u war-e u-me ran-u ur-fat u Kag-ur Ur-ca e do'e cwadu bo-u o.

22 Se wa-tom u-Ru kose me gi-yu m-bu mu ur-fat. Ya o us-bakut uka ur-madibi, tumsu ya rwuugun dugu pora-du ur-faruk du u-Ru tumsu udu Kag-ur Ur-ca ne. 2 Ya jaan m-dor tek-u fun-u yat-ya yu bo-u o. U koyuhe gas-yu gi-u ya te-yu ur-fat o ees, su mte ut-ya ut-go op u ut-yur, koyuhe pyaat-ya ya mut ut-ya. Tumsu ran-tu te-u ya hen u remu yar-mu ut-dak to. 3 Nu-u yo-o zamun ukun da. Pora-du ur-faruk du u-Ru u du Kag-ur Ur-ca ne do'e ut-shu'ut u-me bo-u o, tumsu tok-ne wa do'e nomu wa m-tok. 4 E do'e hyan-du shu-u wa. Tumsu dim-ur wa do'e ut-shu'ut u pong-ut un, ut-kose uzu un net-ut wa to. 5 Na zamun u nom-du m-gyp ukun da. Un zamun u cwan-tu zun-mu us-hitirra ko zun-mu ur-ho da, remu Wa-ko-uyan u-Ru wa do'e ut-shu'ut zun-m un. Tumsu un do'e nom-du ur-faruk m-mommo. (aiōn g165) 6 Se wa-tom u-Ru zu me, "Ko-uyan u bo hoge tumsu bo hyun o u hon-hon o tumsu u ut-nip. Wa-ko-uyan u-Ru, wu Yar-u wa dorte a-warru remsu u-Ru ne, wa tomgon wa-tom u-Ru wa, wa ware tok-ne wa nom-u do'e ut-nom za m-tumb." 7 "Gwat, um do'e muun za m-tumb! Nu-u so-o udu i dore rem-su nom-u do'e ut-nom u-shu su o m-pan u-me ran-u uno." 8 Me, Yohanna, me wa hoge tumsu um hyun nom-ut tun-to ut-beet. Tumsu da-u um hoge tumsu um hyun to, um he u-dak u dom-u jwun-ut ri remu um nom-tu

wa-tòm u-Rù út-huuk wù kòsè mè tọ. **9** Sèdì wa zù mè, “O’o! A-bò nòm-ù mè út-huuk da. Mè tók-u u-Rù wa ùm ọọgè, ùka u-ró tùmsù ù ọr-ùt rò nè a-warrù rem-sù u-Rù nè, tùmsù ù same i dọrè nòm-ù ọ m-pàn ù-mè ran-u unọ. Nòmè u-Rù út-huuk kyak.” **10** Sè wùn nòmù mè út-him, “A-bò yàsè rem-sù nòm-ù dọ’è út-nòm u-shù ù-mè ran-u unọ da, remù zù da-ù ọ út-mòr. **11** Yagè wù ọ nòm-dù nòm-ùt yọ-tọ wa rẹ u-shù ù nòm-dù nòm-ùt yọ-tọ nè, tùmsù wù ọ nòm-dù nòm-tù ùs-gùr yagè wa rẹ u-shù ù nòm-dù nòm-tù ùs-gùr nè. Wù ọ nòm-dù nòm-tù jab-ù sọ-ọ yagè wa rẹ u-shù ù nòm-dù nòm-tù jab-ù sọ-ọ nè, tùmsù wù ọ nòm-dù nòm-tù u-hèn yagè wa rẹ u-shù ù nòm-dù nòm-tù u-hèn nè.” **12** Gwat, ùm ọ haan za m-tumb! Ùm ọ haatùn tọp-u ri ùr-kot ù mè nè, remù ùm tọp-ù kòwan ùka nòm-tù wa nòmè. **13** Mè wa ọyè Ar-fa ù Omega nè, wa ùr-takùn ù m-vastè nè, takùn-dù u-nòm ù vastè mù u-nòm nè. **14** Nu-u sọ-ọ ọdù i jaasè toggo-sù m-wur e. Na dọ’è ya-dù è ùr-kèr è cwa ù-mè is-ù bọ-u ọ tùmsù è re ya-tù u-te dugu te-yù ùr-fat. **15** I ọ dọ-ù u-bò ùna ọyè ọ, i nòmè u-gwat nè, a-u-as nè, ù a hò-dù út-nèt, ù a nòmè rù-tù za ùr-fat út-huuk tùmsù ù kowan wù ọ cwan-tù ùs-bi nè tùmsù wa nom ùs-bi nè. **16** Mè Yèsò, ùm tòmgon wa-tòm u-Rù ri wa warù bọ sin-sè remse remù mọrog-tù a-dorù Yèsò nè. Mè wa ọ ùr-kug tùmsù dugu kọ-ùr Dawuda nè, tùmsù mè ọyè rẹgèr yù’ m-zùn yù ùr-gas is. **17** Yar-ù u-Rù ù gwùp ùr-gù nè ùn zù, “Haane!” Tùmsù yagè wù ọ hog-dù rem-ùs sin-sè wa zù, “Haane!” Kòwana wù ọ hog-dù u-swaat, yagè wa haan. Tùmsù kòwana út-sa, yagè wa haan tùmsù wa kab nya-ù m-hos ù m-bù mù ùr-fat. **18** Ùm ọ nòmù kowan út-him wù ọ hog-dù rem-sù nòm-ù dọ’è út-nòm u-shù sù ọ mè ran-u unọ: A wakùn sure de-kùn gom-dè ù sè, tùmsù Rù-ù dọ’è swùrù wa nòm-tù haatùn swadù ùr-kòb nè tù na panè ù-mè ran-u unọ. **19** Tùmsù a wakùn hastè okon nòm-ọ dugu mè ran-u unọ ù nòm-ù dọ’è út-nòm u-shù, Rù-ù dọ’è hastù og-ùr rò dugu mè te-yù ùr-fat tùmsù dugu mè bọ-ù u-hèn, sù na ware ù-mè unọ ran-ọ. **20** Yèsò, wù ware rem-ùs sin-sè wa zù, “Ù, Ùm ọ haan za m-tumb!” Ù shù’ùt iya! Haane, Wa-kọ-uyan Yèsò! **21** Yagè nya-u Wa-kọ-uyan Yèsò ù shù’ùt ùr-kot ù nèt-tù u-Rù nè! Ù shù’ùt iya.

Tumsu um hyun bo-u u-hen u u-Ru, Urusharima u po-o, o u cuzun dugu-du u-me dom u-ru dugu-du u-Ru. Bo-u o oog sha-mu gwup ur-gu wu nome ut-uk u kus-ut so-to tumsu zongi zongi u remu campa ur-gu wa wu wa do'e ut-ga. Tumsu um hog u-cwar m-yat dugu pora-du ur-faruk ya o ut-zu, "U da-o be-du ur-shu'ut du u-Ru de o ur-kot u ut-net ne, tumsu wa do'e ur-yu u un ne. E do'e u ut-shu'ut net-ut wa, tumsu u-Ru u hi-ur wa, wa do'e ut-shu'ut ur-kot u un ne tumsu wa do'e ut-shu'ut Ru-u un."

Hyan-u 21:2-3

Reader's Guide

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Ut-Ma-in---Ut-Ma-in-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Roma-nē 10:7
Hyan-u 9:1
Hyan-u 9:2
Hyan-u 9:11
Hyan-u 11:7
Hyan-u 17:8
Hyan-u 20:1
Hyan-u 20:3

āidios

Roma-nē 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matiyu 12:32
Matiyu 13:22
Matiyu 13:39
Matiyu 13:40
Matiyu 13:49
Matiyu 21:19
Matiyu 24:3
Matiyu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Pama-ū 3:21
Pama-ū 15:18
Roma-nē 1:25
Roma-nē 9:5
Roma-nē 11:36
Roma-nē 12:2
Roma-nē 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Garatiya-nē 1:4
Garatiya-nē 1:5
Afisa-nē 1:21
Afisa-nē 2:2
Afisa-nē 2:7
Afisa-nē 3:9
Afisa-nē 3:11
Afisa-nē 3:21
Afisa-nē 6:12
Firipi-nē 4:20
Colossians 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Hyan-u 1:6
Hyan-u 1:18
Hyan-u 4:9
Hyan-u 4:10
Hyan-u 5:13
Hyan-u 7:12
Hyan-u 10:6
Hyan-u 11:15
Hyan-u 14:11
Hyan-u 15:7
Hyan-u 19:3
Hyan-u 20:10
Hyan-u 22:5

aiōnios

Matiyu 18:8
Matiyu 19:16
Matiyu 19:29
Matiyu 25:41
Matiyu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Pama-ū 13:46
Pama-ū 13:48
Roma-ŋe 2:7
Roma-ŋe 5:21
Roma-ŋe 6:22
Roma-ŋe 6:23
Roma-ŋe 16:25
Roma-ŋe 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Garatiya-ŋe 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Hyan-u 14:6

eleēsē

Roma-ŋe 11:32

Geenna

Matiyu 5:22
Matiyu 5:29
Matiyu 5:30
Matiyu 10:28
Matiyu 18:9
Matiyu 23:15
Matiyu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matiyu 11:23
Matiyu 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Pama-ū 2:27
Pama-ū 2:31
1 Corinthians 15:55
Hyan-u 1:18
Hyan-u 6:8
Hyan-u 20:13
Hyan-u 20:14

Limnē Pyr

Hyan-u 19:20
Hyan-u 20:10
Hyan-u 20:14
Hyan-u 20:15
Hyan-u 21:8

Sheol

Ūr-Takun 37:35
Ūr-Takun 42:38
Ūr-Takun 44:29
Ūr-Takun 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

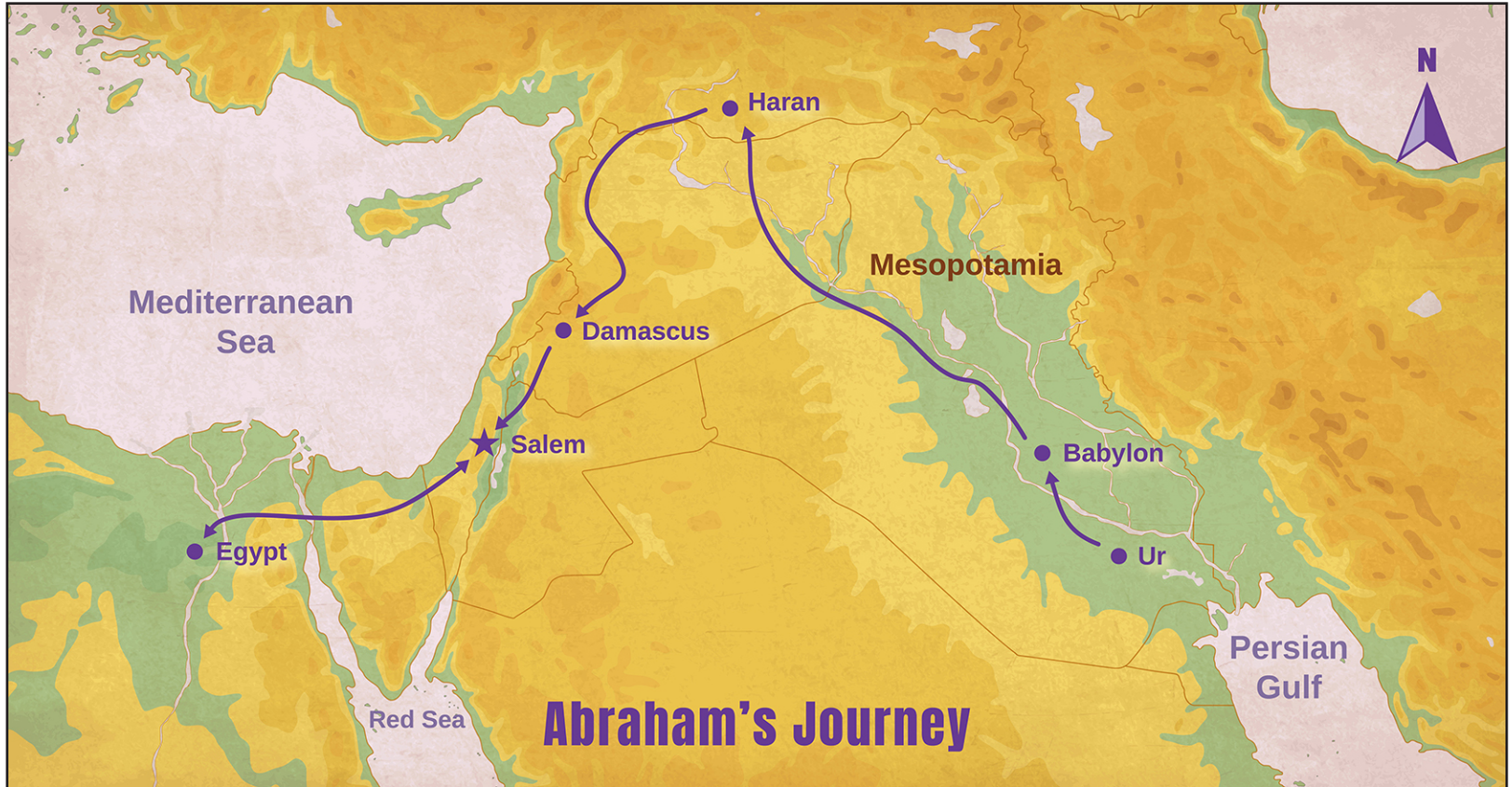
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunana 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

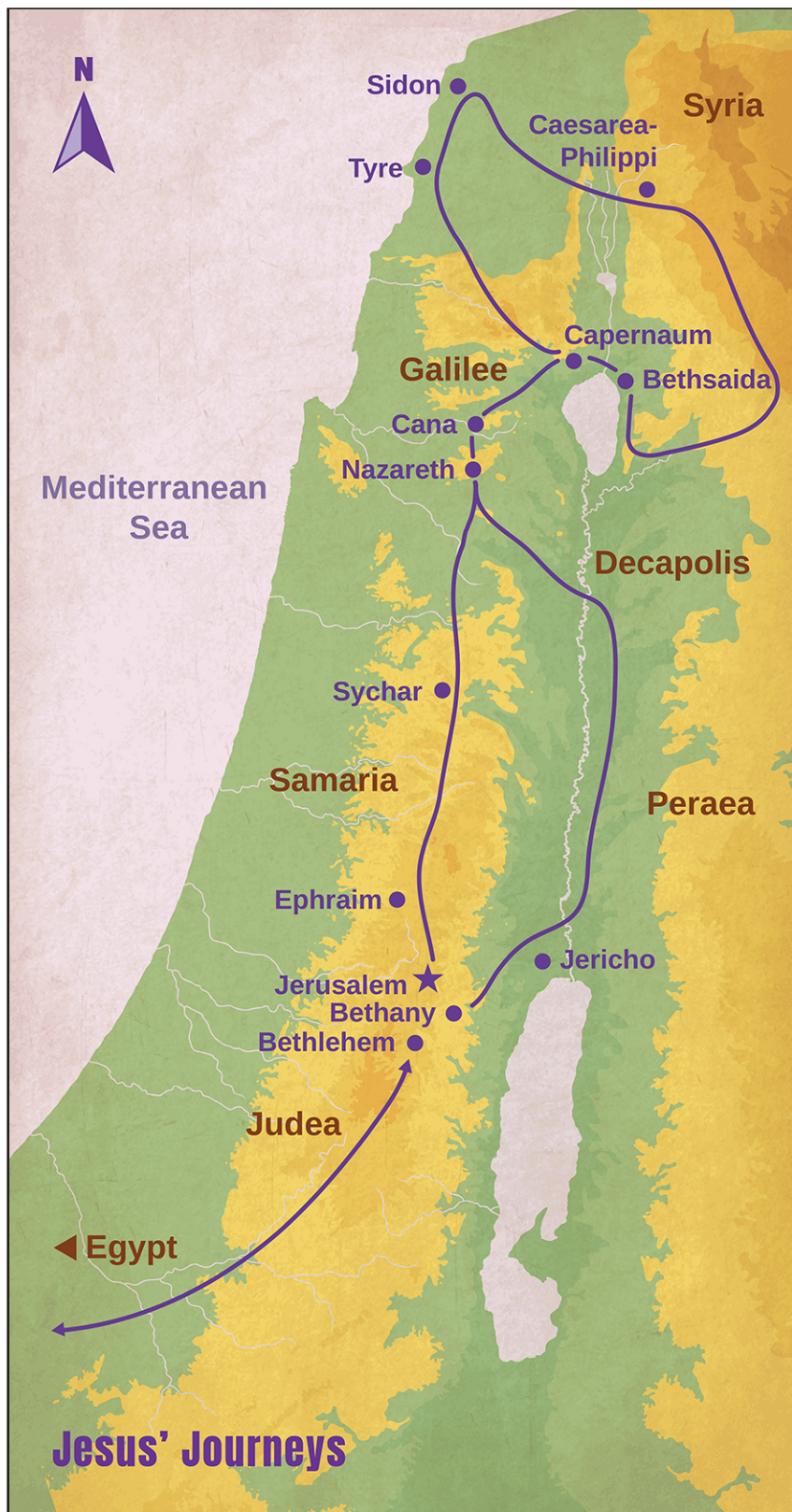

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Me, Burus wa-dorū Kiristi Yešo, me paṇe uṇo ran-o. Ru-ū dak me Wa-tōm-ū Yešo. Wa dak me remū ūm nom-ut büt-tū Rem-sū m-Rēmər sū u-Rū. - Roma-ne 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?								
			Innocence		Fallen				Glory		
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth	
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden No Fall No Death Gen 1:31	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16				God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City No Hades No Dead Rev 20:3	All Restored Acts 3:21	
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43			
		Holy Spirit			Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17				
	Mankind	Living Mankind	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5								
		Deceased Believing Mankind	Blessed in Paradise, Luke 16:22								
		Deceased Unbelieving Mankind	Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13								
	Angels	Holy Angels	No Creation	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14							
		Imprisoned Angels	No people								
		Fugitive Angels	Gen 1:1	No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6				Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
		First Beast Demon			Rebelling Against Christ		Thalaasa, Rev 20:13				
		False Prophet Demon			Accusing Mankind		Lake of Fire Revelation 19:20				
		Satan			1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Abyss Revelation 20:2				

Destiny

Ut-Ma'in at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Remu iya, do'en no nomu net-tu u-dak ut-beet kose-tu rem-us ri, uka e dote shu'utu a-doru ri. No nomu e ut-yubusse m-bu e shu'ut u-me faruk-du Uso-u ri, udü ri ne, Wa'-u wa, tumsu udü Yar-u u-Ru ne. - Matiyu 28:19